Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 795
Duminică 1 Martie 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888–1897 / CONST. MILLE 1897–1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

20 de ani dela moartea Carmen Sylvei

Regina poetă

de Vasile Lovinescu

Eram copil, când pe calea Victoriei, persoana care mă ținea de mână m'a ridicat în brațe, ca să văd pe deasupra oamenilor mari, cortegiul rece și pompos care trecea prin fața noastră. Văd și acuma catifeaua roșie ce acoperea cosciugul, gurzile, oficialitățile, frontul dublu de trupă, sergenții în mănuși albe și cu chivără prusacă.

Totul corect, oficial și rece. Aceia care fusese cincizeci de ani doamna țării și tovarășa făuritorului României, trecea spre veșnicie între două rânduri de poporani, respectuoși și reci, dacă nu ostili. Căci era *Germana*, aceia care în momentul de fierbere, când se pregătea intrarea noastră în războiu, nu uitase totuși de un castel vechi pe Rin; de strămoșii ei burgravi și palatini.

Aspect tragic al unei funcțiuni pe care mulți o privesc cu invidie. Cum să împaci sentimentul de delicatețǎ, de singularizare, de *unicitate*, pe care o tradiție milenară de patriciat le-a impregnat în toate fibrele corpului, cu implacabila datorie de suverană care cere, așa cum e stabilit în zilele noastre, o punere la pas cu ceiace vrea și ceeace simte poporul. Nu sunt mulți monarhi care să poată împăca aceste două instincte antagoniste și divergente. Un suveran modern, sau alege calea singurătății, ca Hamletul-Rege al Bavariei, Ludovic al II-lea, sau se va resemna la viața oficială, reprezentativă și întrucâtva neumană pe care i-o impune căsătoria lui de rațiune cu poporul său.

CARMEN SYLVA

E adevărat că pentru o Suverană dilema e mai puțin gravă, dar și puterea de rezistență mai mică. Singurătatea, *unicitatea* reginei Elisabeta s'a găsit totdeauna ocrotită de viața de datorie și de rece abnegațiune pentru bunul public, a regelui Carol I.

Tragedia de care vorbeam mai sus, poate n'ar fi avut loc, dacă n'ar fi fost scurta și grozava ei văduvie.

Ceeace iubesc în acest menaj regal e o absolută diferență de temperamente, care în cele mai multe cazuri e stridentă; dar în rarele excepțiuni pe care le comportă dau un tot extraordinar de armonic și încântător. Armonic și încântător în ochii noștri, ai lumei; ceeace a fost în realitate nu ne privește și nu ne interesează; singurul lucru important e simbolul, mitul, pe care-l văd ceilalți oameni. Căci toată istoria e făcută din mituri și totdeauna s'a constatat că ele au avut dreptate, chiar când erau aparent contrazise de mărunte și repetate realități ale vieții zilnice. Vreau să spun că, deși s'ar putea găsi vreodată un memorialist, un valet sau o cameristă care să ne vorbească de anumite neînțelegeri între Regele Carol I și Regina Elisabeta — fatale din cauza diferenței de caracter — realitatea adevărată rămâne, tot convețuirea, tovărășia lor de cincizeci de ani, îmbinarea aceea de bărbăție, de asprime necesară, de forță ocrotitoare, a Regelui, cu *Gemüthlichkeit-ul*, cu poezia, cu nerealitatea muzicală a Reginei. Acordul acesta major între contrarii va trece în istorie.

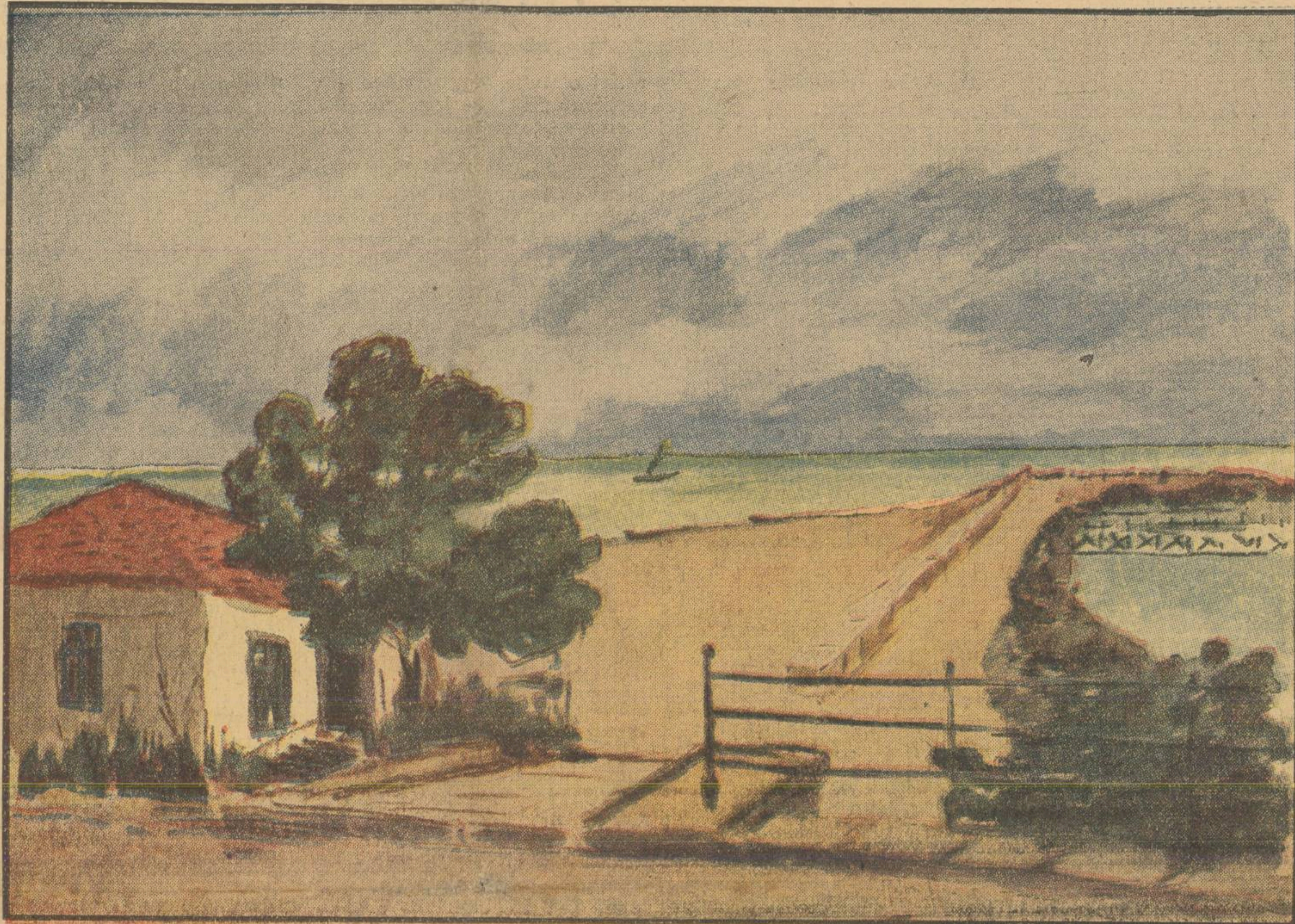
Acela care protejează e de multe ori în realitate protejat. Cine știe dacă Regina nu a fost mai necesară Regelui, decât dânsul ei? El i-a dat o ocrotire pur materială, dar ea i-a dat *o atmosferă* reînoită zilnic timp de decenii, insezisabilă, fluidă, nedefinită, dar cu atât mai puternică și necesară. Știu de la o persoană din imediata apropiere a Reginei Elisabeta, că întrebată fiind dece lucrează în biroul Regelui, Suverana i-a răspuns: „Regele mi-o cere. S'a obișnuit cu mine și nu poate să lucreze dacă nu mă știe în aceeași încăpere cu el" —Atmosfera e poate cel mai greu lucru de care se poate lipsi un om puternic.

Carmen Sylva s'a născut într'o Germanie încă medievală. Pulverizarea Sfântului Imperiu Roman de națiune germanică după tratatul din Westfalia, sfărmase pentru două secole puterea Germaniei, în schimb dăduse o vitalitate nebănuită culturei ei. *Orice civilizație e rezultanta regionalismului.* Acest fapt s'a văzut în Grecia, în Europa medievală, în Italia Renașterii, în Flandra și în sfârșit în Germania. Muzica germană, filozofia germană, poezia germană, dacă au fost ce se știe, adică unul din momentele mari ale culturii, faptul se datorește numai întâmplării care a oprit seva generoasă locală să dea fructe în propria ei țarină și nu a canalizat-o spre un centru oarecare administrativ, artificial și steril. Fiecare colț, fiecare ținut din Germania își capătă o personalitate proprie, un aspect special, „Stimmung"-ul ei propriu. Că a fost o mare nenorocire politică, e foarte probabil; dar această eclipsă, acest lapsus politic, a fost numai dosul de medalie, al celui mai mare din avânturile civilizației moderne.

Intr'o asemenea stranie și fecundă Germanie s'a născut Carmen Sylva. Stângăcii provinciale altoite pe o cultură străveche, obiceiuri locale, bogății interioare, păstrate cu gelozie ca un vin vechi, armoniile terne ale Rinului bătrân, și-a burgurilor Sfântului Imperiu și cronica măruntă a orașului de provincie, capitală de principat minuscul. Intre Prinț și poporul său, o legătură de familie aproape, o intimitate ce nu excludea respectul, o monarhie ce era imposibil de închipuit la un stat ce-ar trece de o sută de mii de locuitori.

Intre țara ei de origină și cea nouă era o asemănare: patriarhalitatea. Dar pe când în Germania, această patriarhialitate era fructul unei civilizații străvechi și speciale, am putea spune, un rafinament, în România patriarhalitatea era numai o virginitate, un gol, o pagină albă. Căci trebue să notăm bine: Muntenia și Moldova mai ales, re-

Urmare în pag. II-a

R. Iosif — Mangalia

CARMEN SYLVA

IEHOVA

Fragment

Florența, urbea muzei și artei ce nu moare,
In care viața râde cu patimi creatoare.
Cu mâni diamantate pun nobile femei
Cununi de lucii lauri pe frunți de semizei;
Ateliere numai, și mândre catedrale;
Și 'n domuri, și 'n palate, și 'n pulberea din cale
Se 'nnalță geniale minuni, și frumuseți
De grație și forță.

Și'n plinul caldei vieți
Prea-marele maestru, alesul albei arte,
Stă Ahasver, — cu manta-i ce fâlfâe 'ntr'o parte
Cu fin-catifelata bonetă 'n bucle moi,
Și 'n capul său puternic atâtea gânduri noi
Că nu pot mâni zorite a pridiди din muncă.
Bogata isvorîre de Gând, ce'n lumi aruncă.

Și surâzându-și tainic șoptește-așa cu sine:
„Ii sunt acu' pe urme, mi-l dumiresc mai bine:
„E Dumnezeu în Artă, în gândul ce se 'ndrumă
„Să prindă trup în forme, — și 'n marmoră, și 'n humă,
„Și 'n pânză pune viața, de-o simt și pruncii mici,
„Și-aud ce tu, Maestrul, prin mute guri le zici!
„O! isvoriți din creer, Imagini, în șuvoae,
Dați brațului meu forță! Și tu —fii sclav, te 'ndoae
Argil inert, sub suflul de spirit ce te 'nvie: —
Căci eu — etern sunt! Gându-mi e duh de veșnicie!
Eu sorb în mine Lumea și pot reface Eul
In noi tipare —
Eu sunt, eu însumi Dumnezeul!"

Ca beat de vis el ese din bolți de-atelier
Să-i bată fruntea vântul și zorii de pe cer.
Atunci, prin catedrala umbroasă ca 'ntr' amurg
El vede — sub o dungă de raze largi ce curg —
O tânără femee, minune nevisată,
Un cântec, o mireasmă, o umbră prea-curată,
Șezând așa 'n uitarea unui adânc extaz;
Spre-un prunc micuț se 'nclină cerescul ei obraz,
Și el a 'ntins mânuțe spre ea, s' alinte lin
Duiosul sân ce-i tinde cu degete de crin,
Și ochi în ochi cu sete se sorb și prunc și mamă,
Așa de-adânc ferice, se pierd și se recheamă —
Clipită fără țărmuri, când ești și nu mai ești:
Topite's parcă 'n una a da și să primești,
Lung schimb de frenezie vibrând prin amândoi,
Din Pruncul-sfânt spre Mama-Fecioară, și 'napoi..
Stă Ahasver, se uită, se uită iar și iar,
Și ochiul lui și fruntea se 'ncruntă de amar:
„Nebun ce sunt! Eu umbră! eu țărnă! eu nimică!"
Se 'ntoarnă, — crunt repede cuțitul și despică
O pânză-abia sfârșită; ciocanul greu îl saltă
In sus — și cu detunet o statue înaltă
O sfarmă praf, — se 'ntoarnă și dus s'a dus pribeag.

Din Alpi în jos e-o vale umbrită de-un huceag,
Ahasver intră 'n tihna-i și lung oftează-a jale,
Și 'ncet, fierbinți, din gene curg lacrimile sale.
Apoi se svârlă 'n iarbă, se svârcole mușcând,
Și geme 'n suferire ce trece peste gând.

Trad. de A. TOMA

Carmen Sylva în intimitate

DIN „CUGETĂRILE UNEI REGINE"

In căsătorie, o prietenie sfântă vine să înlocuiască iubirea; vai de cei ce nu pricep aceasta la timp.

Amorul care e atât de puternic încât frânge toate frânele și toate legăturile, moare dintr'un căscat.

Iubirea nu cunoaște decât clipa de față; prietenia întreabă: Ți-aduci aminte?

Niciodată nu putem fi destul de recunoscători celui care ne dă voe să-i venim în ajutor.

Nădejdea nu e decât o oboseală care se sfârșește printr'o desamăgire.

Ertarea e [illegible] nepăsare: când iubești nu ierți.

Carmen Sylva

Notă biografică

Principesa Elisabetha *de Wied*, mai târziu regină a României, s'a născut la 29 Decembrie 1843, în castelul din Neuwied.

Se trăgea dintr'o veche familie contală, mai apoi princiară, a cărei obârșie se întoarce cu mult în trecut, tocmai în secolul al XI-lea. Tatăl său a fost Principele Herman de Wied, iar mama sa Principesa Maria.

Elisabetha de Wied a arătat din primii ani ai vieții că ascendența familiei sale, care a dat Germaniei încă din secolul XII un șir lung de înalți prelați, războinici, savanți, literați și artiști, nu s'a desmințit în persoana sa. Fire melancolică și concentrată, încă dela zece ani a început a compune versuri, în care tot lirismul și bogăția de senzații proaspete încerca să se exprime stângaciu și sincer.

Tradiția vechilor familii princiare germane, cu severitatea și rigiditatea ei protocolară o învălui de mică pe Elisabetha, izolând-o de căldura dulce a mamei sale, care era încredințată că numai o creștere austeră e demnă de o Principesă.

Izolată în sine, mica prințesă își găsi cel mai bun prieten în poezie, scriind și cântând cele văzute și simțite.

Din castelul în care se născuse și 'n care își petrecea copilăria, contempla cu extaz curgerea măreață a Rinului, subt bolta adânc albastră a cerului.

Pădurile din apropiere, castelele și ruinele vechi ce vegheau bătrânul pământ feudal, legendele poetice, tradițiile și cântecele străvechi pe care le auzea pretutindeni i-au țesut bogat și rodnic sufletul fraged pregătind-o pentru florile poeziei ce aveau să înflorească mai târziu în versuri și proză.

Carmen Sylva, cetind

Dar în afară de natură și poezie, Principesa Elisabetha se simțea atrasă și de studiile variate ale intelectului; a cercetat cu aprindere literele, filosofia, studiile politice și sociale, istoria, științele. Orice domeniu o interesa și căuta să-l pătrundă adânc și să-l înțeleagă.

Despărțită de tânără de Germania, Principesa Elisabetha devine Regină a României, adoptând ca patrie pe vecie alt pământ, cu alt trecut și alt suflet.

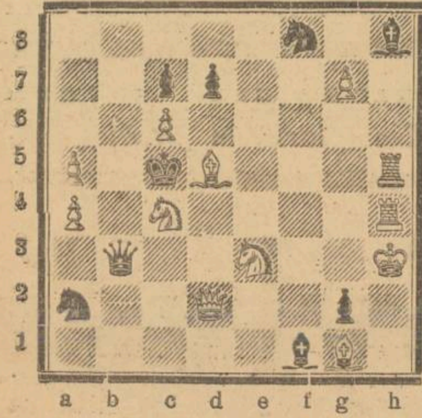
Deși scrie în limba germană, frumuseța și bogăția noei țări ce-o primise cu brațele deschise o cucerește până într'atât, încât devine cântărețul a tot ce-i pur și specific românesc.

Continuare în pag. II-a

CRONICA ŞAHULUI

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21. Bucureşti 1.*

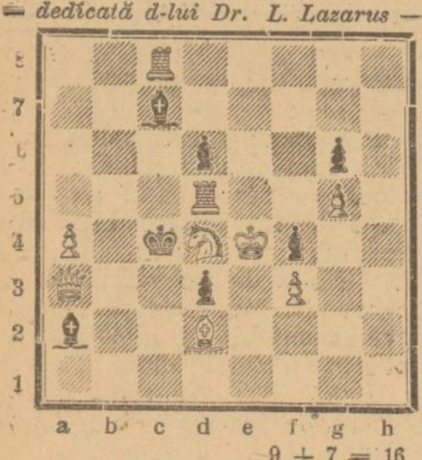
PROBLEMA No. 963
de **K. A. K. Larsen**, Hillerod
(inedită)

12 + 9 = 21

2 ≠

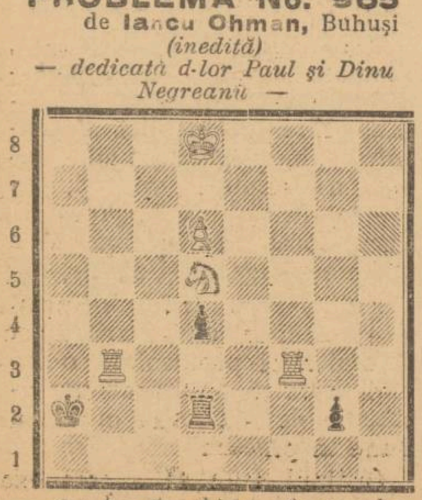
PROBLEMA No. 964
de **A. Obrénovicz**, Bucureşti
(inedită)
— *dedicată d-lui Dr. L. Lazarus* —

9 + 7 = 16

Invers 3 ≠
Selbstmatt 3-er

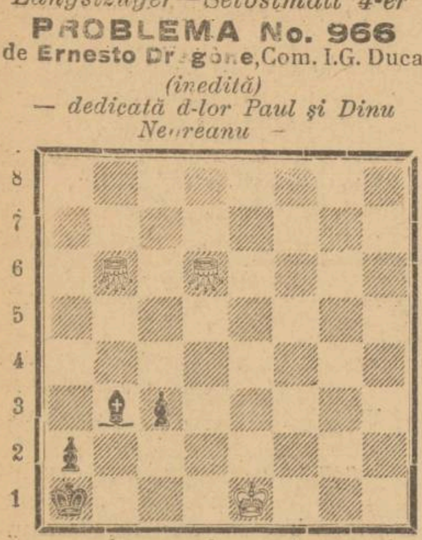
PROBLEMA No. 965
de **Iancu Ohman**, Buhuşi
(inedită)
— *dedicată d-lor Paul şi Dinu Negreanu* —

5 + 4 = 9

Maximal invers 4 ≠
Längstzüger—Selbstmatt 4-er

PROBLEMA No. 966
de **Ernesto Dragone**, Com. I.G. Duca
(inedită)
— *dedicată d-lor Paul şi Dinu Negreanu* —

3 + 4 = 7

Pat ajutor reciproc în 4 mutări.
Hilfszüger-Doppelpatt 4-er

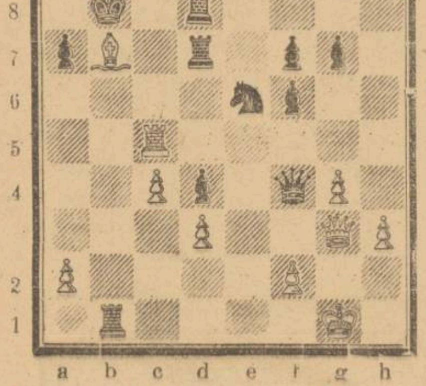
Jucată la concursul internaţional
PARTIDA No. 101
din *Hastings*, în ziua de 30 Decembrie 1935.

Alb: DR. S. TARTAKOWER.
Negru: W. WINTER.

PARTIDA SICILIANA

1. é4, c5; 2. g3. — în această deschidere este întrebuinţată mai târziu, aici o noutate, — d5; 3. é×d5, D×d5; 4. Cf3, Ng4; 5. Ng2, Cc6; 6. h3, — cu două tăişuri, deoarece Alb îşi neglijează desvoltarea şi ar fi trebuit după 6......, Dé6+ să abandoneze rochada, —Nh5; 7. O-O, Cf6; 8. g4, Ng6; 9. d3, é6; 10. Nf4, Dd7; — se ameninţase 11. Cé5! — 11. Cc3 Nd6; 8. g4, Ng6; 9. d3, é6; 10. Nf4, Dd7; — se ameninţase 11. Cé5!; — 11. Cc3, Nd6; 12. N×d6, D×d6; 13. Ch4, 0-0-0; 14. Df3, Dc7; 15. Dé3, Cd4; 16. Tacl, Cd5; 17. C×d5, é×d5; 18. Tféel, intenţionaze schimbul Damei pentru două Turnuri—Cé6 19. b4! Td7; 20. b×c5, D×c5; 21. Dg3, Thd8; 22. c4!, d4; — Negrul stă deacum rău; — 23. Tbl, Dg5; 24. C×g6, h×g6; 25. Té5! Df4; — puţin mai bine ar fi fost 25:...., Dé7; 26. Tc5+, — lupta s'a terminat, — Rb8; 27. N×b7!!, — lovitura de graţie !

SITUAŢIA FINALA
Negru: W. WINTER.

Alb: DR. S. TARTAKOWER.

şi Negru cedează, deoarece este făcut mat în 4—5 mutări; de exemplu: 27..... D×g3+; 28. Ng2+, Tb7; 29. T×b7+, Ra8; 30. f×g3, C×c5; 31. Tb5+ şi câştigă uşor; sau: 27.... T×b7; 28. T×b7+, R×b7; 29. Dg2+, Rb8; 30. Tb5+, Rc7; 31. Db7+, Rd6; 32. Td5 mat.

Adevăratul stil impetuos al dr.-ului Tartakower! *(Note de Dr. L. L.)*

ŞTIRI

Revista *„Wiener Schah-Zeitung"* invită pe jucătorii de şah să participe la grupa de jubileu (a 100-a!) a concursului ei prin corespondenţa. Premiul I: 200. — şilingi austriaci, jumătate în bani şi jumătate în cărţi din editura revistei. Deasemenea mai multe alte premii în bani şi în cărţi. Taxa de înscriere: 20.—şil. austr. pentru abonaţi 18.— şil. austriaci se va trimete pe adresa: Verlag der *„Wiener Schach-Zeitung"*, *WIEN, IV.* Schäffergasse 13a. (Austria).

●

CONCURS INTERNAŢIONAL DE PROBLEME. — „Ceskoslovensky Sach" institue un concurs internaţional de probleme directe în 3 mutări *„in memoriam † DR. HUBERT PROCHAZKA"*. Fiecare participant poate concura cu cel mult 4 probleme inedite. Problemele însoţite de un motto pe diagrame cu soluţia complectă trebuie să fie trimese până la 15, Mai 1936 pe adresa. *Prof. Karel Zmatlik, PRAHA, II. Karlovo nám. 36. (Cehoslovacia).* Premiul: I. 400, — II. 300, — III. 200, — IV. 100 coroane cehe. Toate problemele vor fi publicate cu motto în „Ceskoslovensky Sach". Decizia se va da în ziua de 18. Octombrie 1936. Arbitrii: *Ing. F. Grössl* şi *M. Soukup.*

●

Concursul informal anual al revistei *„Schackspelaren"* pe 1936 pentru probleme directe în 2 mutări. Trimeterea pe adresa: *Gunnar Andersson, Ljusne—Ala.* Box 217. (Suedia). 3 premii. Arbitru: *Lindgren.*

●

Concursul internaţional informal anual al revistei *„Zürcher Illustrierte"* pe 1936 pentru probleme directe. Premii: 30. — 20. — şi 10 — franci elveţieni pentru cele mai bune în 2 mutări. 40. — 20. şi 10.— fr. elev. pentru cele mai bune în 3 şi mai multe mutări. Trimeterea pe adresa: J. *Niggli, BERN.* Kasernenstr. 21 c. (Elveţia).

Un mare concurs internaţional se va disputa în vara anului 1936 la *Nottingham* (Anglia), la care vor lua probabil parte marii maeştri DR. EUWE, DR. ALJECHIN, CAPABLANCA, DR. LASKER, BOGOLJUBOW, FLOHR, BOTWINNIK, SPIELMANN, ELISKASES, FINE, RZESCHEWSKY precum şi 4 maeştri englezi, printre cari şi indianul SULTAN KHAN.

PAUL I. NEGREANU
DR. L. LAZARUS

† Dr. Zeno Gh. Proca

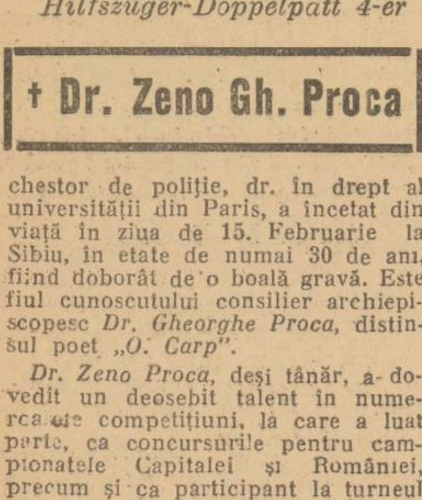
chestor de poliţie, dr. în drept al universităţii din Paris, a încetat din viaţă în ziua de 15. Februarie la Sibiu, în etate de numai 30 de ani, fiind doborât de o boală gravă. Este fiul cunoscutului consilier archiepiscopesc *Dr. Gheorghe Proca*, distinsul poet *„O. Carp"*.

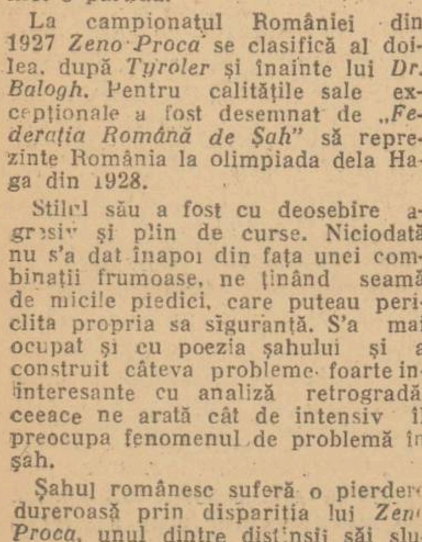
Dr. Zeno Proca, deşi tânăr, a dovedit un deosebit talent în numeroase competiţiuni, la care a luat parte, ca concursurile pentru campionatele Capitalei şi României, precum şi ca participant la turneul internaţional dela Budapesta din 1926, unde a realizat o strălucită performanţă izbutind să nu piardă nici o partidă.

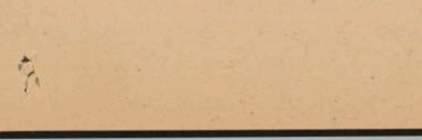
La campionatul României din 1927 *Zeno Proca* se clasifică al doilea, după *Tyroler* şi înainte lui *Dr. Balogh*. Pentru calităţile sale excepţionale a fost desemnat de *„Federaţia Română de Şah"* să reprezinte România la olimpiada dela Haga din 1928.

Stilul său a fost cu deosebire agresiv şi plin de curse. Niciodată nu s'a dat înapoi din faţa unei combinaţii frumoase, ne ţinând seamă de micile piedici, care puteau periclita propria sa siguranţă. S'a mai ocupat şi cu poezia şahului şi a construit câteva probleme foarte interesante cu analiză retrogradă ceeace ne arată cât de intensiv îl preocupa fenomenul de problemă în şah.

Şahul românesc suferă o pierdere dureroasă prin dispariţia lui *Zeno Proca*, unul dintre distinşii săi slujitori.

CITIŢI AZI
IMAGINEA FEMEII GOALE
Romanul voluptăţii şi aventurii!
în
„Romanele Captivante"
15 lei, 280 pag. La chioşcari şi librari

Actualităţi Ştiinţifice

-odul şi avicultura

Un specialist danez în avicultură, în urma unei îndelungate cercetări şi experienţe într'o crescătorie de paseri domestice, a constatat că adăugând în hrana zilnică a găinilor o cantitate de 3,12 miligrame iod, producţia ouălor creşte cu 12%.

Repartizate la numărul ouălor, cheltuelile de hrană revin de fiecare ou cu 10% mai reduse decât în cazul alimentaţiei normale a găinilor.

Un alt avantaj al alimentaţiei păsărilor cu iod constă în faptul că proporţia puilor născuţi din ouă este cu 13% mai mare de cât în cazul normal.

Deasemenea, ouăle cu iod sunt mai hrănitoare şi au un gust mai plăcut. Atâtea şi atâtea avantagii, care vor determina desigur pe viticultori să introducă această utilă inovaţie.

Tot „razele morţii"

Faimoasele şi misterioasele „raze ale morţii" sunt din nou de actualitate. După declaraţiile senzaţionale ale lui Marconi şi Tesla, iată acum pe savantul englez R. H. Chadfield, profesor la Colegiul de Ştiinţă şi technologie din Leicester, care aduce problema razelor morţii în domeniul posibilităţilor practice.

Graţie unor îndelungate cercetări, învăţatul britanic a ajuns la concluzia că orice obiect, viu sau neînsufleţit, este un centru de radiaţiuni, care degajează unde de o lungime determinată. După părerea sa, e deajuns să cunoaştem această lungime de undă pentru a construi un aparat corespunzător, capabil de efecte distrugătoare asupra organismului.

Profesorul Chadfield a întocmit chiar proectul unui aparat de 50.000 de waţi, care — susţine el — va da naştere unor raze de o putere extraordinară, în stare să ucidă un om la o depărtare de un kilometru. E drept că ne linişteşte, afirmând că niciodată nu va utiliza invenţia sa în acest scop antisocial.

Până în prezent, principiul invenţiunii a fost aplicat la nişte aparate, cu ajutorul cărora se poate determina sexul ouălor, rezultat foarte important pentru fermieri.

Apa grea e otrăvitoare

Sunt aproape doi ani de când, savantul american Urey a descoperit că în apa obicinuită există, în proporţie de circa 1/5000, o substanţă specială denumită „apa grea", foarte asemătoare cu apa normală, dar deosebindu-se de ea printr'o greutate specifică mai mare ca şi prin anumite particularităţi fizice, chimice şi biologice.

Câţiva specialişti ai facultăţii de ştiinţe din Oslo (Norvegia), care s'au ocupat mai deaproape cu studiul însuşirilor acestei substanţe ciudate, au constatat că „apa grea" are un gust mai dulceag decât apa de isvor sau de fântână, şi că, introdusă în organism, produce efecte toxice. Fenomenul se explică prin faptul că, pătrunzând în cantităţi mai mari în corp, „apa grea" ia locul apei din interiorul celulelor organismului, stânjenind considerabil schimburile organice.

S'a stabilit astfel că 10 grame din acest lichid sunt suficiente pentru a produce la om efectele otrăvirii. La animale manifestările toxice sunt foarte caracterizate şi provoacă adesea moartea. Cadavrele animalelor, astfel otrăvite, supuse unei disecţii, au arătat că jumătate din greutatea ţesuturilor o ocupă apa grea.

In cazul omului, sensibilitatea în această privinţă este mult mai mare, organismul nostru reacţionând chiar la o consumaţie infimă, câţiva milimetri cubi de apă grea.

Cu cât animalul este mai mare, cu atât sporeşte şi sensibilitatea lui pentru această otravă. Asfel, şoarecii au nevoie de vreo 50 de grame pentru fiecare kilogram din greutatea corpului lor, pentru a resimţi un efect de otrăvire. La porci, e suficientă o doză de 1,4 grame pe kilogram.

Parfumuri din ciuperci

In laboratorul de cercetări agricole din oraşul Rothamsted (Anglia), chimistul Geoffrey Samuel a reuşit să extragă din anumite specii de ciuperci, esenţe de parfumuri.

Aceste specii, cunoscute în botanică sub denumirea de „actinomycete", sunt în genere incolore şi necomestibile. Mai mult încă, anumite varietăţi provoacă chiar, prin efecte de radiere, o maladie destul de gravă, adesea mortală. Se pare însă că în toate există o compensaţie. Intr'adevăr, s'a descoperit acum că aceste vegetale vătămătoare ne pot aduce totuşi foloase, ca materie primă în fabricarea parfumurilor.

Din relatările sosite până acum, rezultă că acest parfum nu rezultă dintr'o activitate funcţională spontană a ciupercii, aşa cum ar fi de pildă cazul cu faimoasa ciupercă japoneză „combuşa", cufundată într'un ceai îndulcit. Esenţa se obţine printr'o extracţie. Un avantaj deosebit al parfumului extras din ciupercă, este intensitatea lui extraordinară, calitate care îl destinează ca fixator în industria parfumurilor.

Din punct de vedere economic, noua descoperire prezintă deasemenea importanţă, întrucât esenţele slabe pot fi realizate întotdeauna şi pe cale sintetică, în timp ce esenţele tari trebuesc adesea importate.

„Degetul electric" pentru orbi

Un savant american, profesorul Broid dela Universitatea Columbia (Statele Unite), a reuşit să pună la punct un aparat special destinat să facă posibilă orbilor lectura ziarelor.

Dispozitivul se reduce în esenţă la un soiu de „deget electric", pe care orbul îl adaptează în vârful degetelor, realizându-se astfel o considerabilă amplificare a senzaţiilor. Cele mai neînsemnate înălţimi şi depresiuni ale literelor, insensibile la pipăitul normal, sunt multiplicate de vreo 20 de ori, ceeace permite orbului să „simtă" cu mânile şi să urmărească fără nici o osteneală textul, pe care-l parcurge.

Vitamina A contra pietrelor la rinichi

Un medic american, în urma unor îndelungate experienţe aplicate şobolanilor, a ajuns la concluzia că lipsa vitaminei A din organism provoacă apariţia pietrelor la rinichi.

Introducând în alimentaţie această vitamină — mai ales sub forma unturii de peşte — pietrele la rinichi sunt dizolvate.

S'a constatat că în general un regim alternativ, bogat în vitamine şi clorură de amoniu, micşorează pietrele la rinichi şi uneori aduce chiar dispariţia lor. In orice caz, le împiedică reapariţia, în cazul când sunt extirpate printr'o intervenţie chirurgicală.

Ing. I. S.

CARMEN SYLVA

Rugăminte

Mămiţă, vreau în poala ta —
Fetiţa ta e mică,
Şi-aşa de mult aş vrea să dorm...!
Că-i seară... şi mi-i frică...!

Şi-acum — ştii mamă, să-mi şi cânţi —
Mămiţa bazm să-mi spună:
Aşa — cu Zmei şi grozăvii,
Şi-om tremura 'npreună...

Şi când voi sta s'adorm frumos, —
Incet-încetişor
Te-apleacă, mamă, să-mi şopteşti:
„Dormi, scumpul meu odor!"

Pe vârf de stânci

Stau om pe culmi, rotind priviri
Spre larg, spre văi;
Se'ntinde jos o lume 'n zări
Cu mii de căi.

Giganţii brazi îmi par sărmani
Pitici mărunţi,
Ai mei sunt par'că munţii toţi
Cu sure frunţi

Mă 'nbie dor să zbat în zbor
Largi braţe 'n vânt —
O, cât eşti de frumos si mult,
Tu drag Pământ!

Aş vrea să mi te-apăs la piept
In strâns păgân,
Să strig de-atât noroc, şi 'n plâns
Să-ţi cad la sân!...

Trad. de A. TOMA

Carmen Sylva

Notă biografică

Continuare din pag. I-a

Carmen este viersul, Sylva e pădurea
Viersul dela sine e menit să sune,
Şi de-aşi fi născută şi creşteam aiurea
Cântecele mele n'ar avea ce spune.
Le-am furat în treacăt dela păsărele,
Freamătul pădurii mi-a vorbit de ele,
Inima-mi pe umă ritmul le-a adaos,
Viersul şi pădurea sunt al meu repaos!

Cu acest pseudonim, *Carmen-Sylva*, Regina Elisabeta devine o scriitoare celebră, scriind cu mult avânt şi zel, nenumărate opere în versuri şi proză.

Sufletul specific românesc o cucereşte şi învaţă să-l iubească. Incurajată de poetul Vasile Alecsandri, care o face să guste nesecatul tezaur al poeziei populare, începe a publica.

Poveştile Peleşului, în care sunt adunate legendele munţilor noştri, e printre primele lucrări şi dovedeşte că sufletul Carmen Sylvei se îndrăgostise de piscurile şi priveliştile înalte ale ţării sale adoptive.

Aproape în acelaşi timp cu aceste poveşti, apar *Pelerinajul Durerii (1882)*, *Cugetările unei Regine (1882)*, *O rugăciune (1883)*, *Din două lumi (1884)*, *Schiţe (1884)*.

Apoi o serie întreagă de volume, romane, nuvele, piese de teatru, poezii: *Printre veacuri* (1885), *Astra* (1886) — *în colaborare* cu Mite Kremnitz —, *Bate la uşă* (1887), *Poşta militară* — în colaborare cu Mite Kremnitz — (1887), *La voia întâmplării* — în colab. cu Mite Kremnitz — *(1888)*, *Robia Peleşului* (1888), Răzbunare şi alte nuvele (1888), *Deficit* (1890), *Vitejie femeiască* (1890), *De pe nicovală* (1890), *Meşterul Manole* (1892).

Moartea fetiţei sale iubite, Principesa Maria, o cufundă mai mult în pasiunea sa literară şi artistică. Toată viaţa sa nu s'a ocupat decât de ce-a fost frumos şi bun. A şi pictat şi i-a plăcut să-şi scrie şi să-şi ilustreze operele cu mâna ei. In biblioteca sa, s'au găsit după ce-a închis ochii, sumedenie de manuscrise, cu textele scrise şi ilustrate în întregime de dânsa. Astfel sunt *Rugăciuni*, scrise cu caractere gotice, cuprinzând 50 rugăciuni destinate Regelui Carol I. *Toiagul de călătorie*, executat pe fildeş, destinat principelui Ferdinand, mai târziu rege al României. *Viaţa fratelui meu Otto*, scrisă cu litere gotice, din care nu există decât un exemplar, care se află în posesia Principelui Wilhelm de Wied.

Mai scrie apoi: *Domnul Hampelmann* — în colaborare cu Lecomte de Nouy— (1898), *Cuvinte sufleteşti* (1900), *Poveştile unei Regine* (1901), *Cuvinte şoptite* (1903 şi 1906), *In luncă* (1904), *Călătoria pe Dunăre a unei fiice a Rinului* (1905), *Crăciunurile unei Regine* (1905).

Apoi o serie de articole, un şir de poezii ce au apărut izolate şi apoi împreună cu alte bucăţi.

A tradus în limba germană două opere franceze: *Pêcheur d'Islande*, de *Pierre Loti* (1886) şi *Les deux masques*, de *Paul de Saint-Victor;* pe urmă o serie din baladele populare ale lui Alecsandri, *Mioriţa, Toma Alimoş, Inelul şi Năframa,* mai *multe pasteluri*, apoi *Peneş Curcanul, Inşiră-te Mărgărite, Ana Doamna, Legenda Ciocârliei, Dan Căpitan de Plai, Ghioaga lui Brior.*

Les pensées d'une reine a fost premiată de Academia franceză şi pusă alături de scrierile celor mai buni moralişti ai literaturii franceze cintinmporane.

Regina Elisabeta a fost aleasă membră onorifică a Academiei Române

Carmen Sylva, după o viaţă dedicată frumosului, se odihneşte la Curtea de Argeş, unde Evanghelia minunată scrisă şi ilustrată de mâna ei îi ţine sfântă tovărăşie.

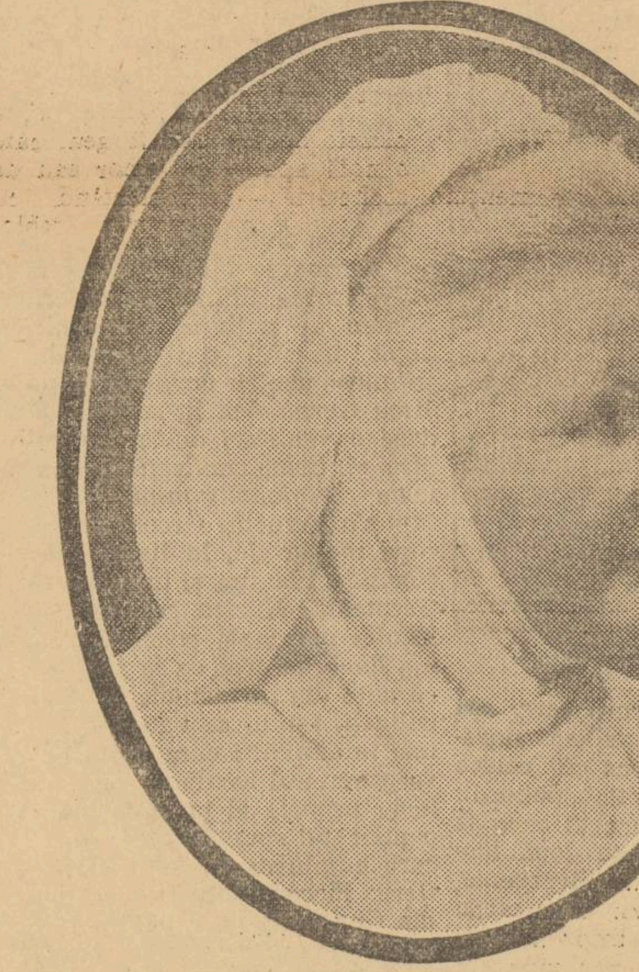
O viaţă întreagă a scris şi şi-a muiat sufletul în sensibilitate şi natură; cerul şi pădurile ţării româneşti — care-au primit-o şi-au îndrăgit-o — îi cântă de-asupra lăcaşului de veci versurile ei pline de o aleasă simţire.

Regina poetă

Continuare din pag. I-a

prezentau în adevăr organisme cu trecut şi cu oarecare tradiţii dincolo de hiatusul fanariot. Dar domnul Carol nu era Suveranul acestor două voivodate, ci al unei a treia entităţi România, creată „de toutes pièces", din birou, şi în jurul meselor verzi, anonimă, oficială, incoloră şi inodoră. In cazul acesta, ne putem noi formaliza că spiritualmente, Carmen Sylva a continuat să rămâe Germană, nu în virtutea unei lipse de bună voinţă, de neadaptabilitate, ci pentrucă noua ei ţară nu-i oferea încă nimic identic. Că, din contra, bunăvoinţa a fost mare, o vedem în opera ei de scriitoare, în castelul renan pe care l-a ridicat la Sinaia: A transpus peisagii şi stări de suflet româneşti în modul german, în sensibilitatea ei renană, dealminteri destul de largă pentru a primi, sau pentru a aprecia chiar fructe autohtone ca Alecsandri, Eminescu, Enescu. Dar România, *ca Românie* (deci nu ca Moldo-Valahie), nu şi-a căpătat în timpul Carmen-Sylvei, (şi nici azi dealminteri) o personalitate majoră, care ar fi putut să contrabalanseze în Regina-poetă, tezaurul spiritual al celui mai mare avânt cultural din timpurile moderne; de aici, în dosul unei impecabile şi complete desăvârşiri a rolului de Regină, sufletul ei şi-a păstrat autonomia.

VASILE LOVINESCU

CARMEN SYLVA

Cronica teatrală

Teatrul Național: „Veste bună" piesă în două părți (șapte tablouri) de d. Mircea Ștefănescu

După piesa originală „Borgia", Teatrul Național a prezentat încă o lucrare dramatică a unui scriitor român: „Veste bună" de d. Mircea Ştefănescu.

Autorul „Borgiei" luase un subiect străin, greu și lipsit de semnificație. D. Mircea Ștefănescu s'a adresat realităților noastre.

In general, lumea din „Veste bună" are o pecete de actualitate românească.

Este vorba de un proprietar (Tudor), om al pământului — îndrăgostit de viață și de natură, iubitor de femei, de mâncare și de băutură — care domină prin personalitatea-i și prin puterea lui de voință.

Jeana, soția sa, e un aluat în mânile-i viguroase.

Un accident: înecarea soțului — îi redă libertatea. O sete de viață o mână spre frenezia plăcerilor.

Dar amintirea celui mort o urmărește pretutindeni. Un copil al mortului — copil care deabea se anunță — o zmulge din brațele amantului în persepectivă, îi dă în viață un rost matern și o duce, cu mânile pline de flori, pe valurile ucigașe ...ca să presare maci deasupra mormântului de apă.

Greșala capitală a piesei constă în faptul, că totul se datorește unui accident. Pe noi ne interesează conflictele sufletești: nu cazurile de clinică, nu accidentele, care — oricâte complicații ar produce — ascund obârșia evenimentelor într'o lovitură de teatru.

Surprize, de altfel, sînt multe în piesă. Prea multe coincidențe.

Printre oamenii autentici, autorul a creat un tip: Simeon — care nu-i real. In orice caz, nu-i din mediul românesc.

In privința eroinei, veritabilă femee obișnuită în primele tablouri — autorul atâta o complică ...încât spectacolul nu-i mai poate descurca firele psihologice.

Cât timp autorul se menține în realitatea românească, tipurile și împrejurările sânt bine redate, situații teatrale abundă, vorbe de efect sunt la fiecare pas — și sala urmărește un interes și cu plăcere desfășurarea evenimentelor.

Cum însă tipurile se compilcă în mod forțat, când eroii încep să schimbe spiritele în considerente filozofice — plictiseala cuprinde pe spectatori.

Piesa este împărțită în două părți: prima parte vioae, dramatică, interesantă; iar a doua — „să nu mai vorbim de ea".

Autorul poate face o comedie bună românească. Când însă i se abate a Shakespeare — dezastrul e gata.

Poate-i de vină și mediul nostru care a dat atâția „mistici", dar nici un erou de tragedie...

Piesa s'a bucurat de-o bună interpretare.

Cât timp înțelegi, și se explică, ce vrea eroina — o urmărești pe d-na Marioara Ventura cu plăcere. Scena explicației cu soțul a fost bogată în trouvaille-uri. Jocu-i divers, fin, nuanțat a produs încântare. Când a izbucnit însă tragedia, cum tragicul era de suprafață, nici durerea d-rei Ventura nu ne-a putut impresiona. Cea mai bună actriță nu poate da... decât ceiace are, în parte măcar, dela autor.

D. Bulfinsky a creat un tip plin de pofta de viață, exuberant, cu voință — așa cum a fost schițat de autor, după modelele din mediul înconjurător.

Mai grea a fost sarcina d-lui Manolescu, care trebuia să dea viață unui caracter artificial — cel puțin pentru societatea noastră. D-sa însă a reușit — prin bogăția-i de talent, profund și variat — să clădească o construcție sufletească interesantă.

D-nii Pop Marțian, Finteșteanu și Ghibericon au realizat tipuri vii — autentic românești (chiar când a fost interpretat un Grec localnic, care poate stârni încă ilaritate prin voblubilitate și prin graiu stricat, ca 'n vremea lui Alecsandri).

Iar doamnele Sonia Cluceru și Eugenia Zaharia au adus piesei, fiecare în alt gen, câte o notă aparte de umor sau de cochetărie — complectând, cu mișcare și cu voiciune, tablourile.

Decorurile — remarcabile.

Direcția de scenă: reușită — d. V. Enescu.

M. SEVASTOS

CARMEN SYLVA

Regina

Cum, Doamne să mai pot și eu
Avea talent? Să pot și scrie?
Dreptate-ar fi să-mi dea chiar mie
Vr'un dar divin prea-dreaptă soartă?
Prea mare-ar fi norocul meu!
Eu sânt doar o Regină!

Eu, suflet bine educat,
Cum pot să simt mai omenește?
Când nu mă 'nteresez, firește,
De-atâția mulți ce mă 'nconjoară
Frumos gătiți ca la palat.
Eu sânt doar o Regină!

Și griji? Ce griji să am, ce zor,
Când am și haine cum îmi place,
Și ori și ce-aș dori pot face?
Eu nu știu ceasul morții, însă
De foame știu că n'am să mor,
Căci doară sânt Regină!

Nici nu pot suferi să-mi spui
Fățiș un adevăr vr'odată,
Beau vinul laudei ce 'mbată,
Iar în urechi spre-a nu'nțelege,
Bumbacul lingușirii-l pui.
Eu sânt doar 'o Regină!

Și versuri? Mă 'ncumet la scris?
Poetul trebue, cât poate,
Să simtă și s'observe toate,
Trăind în vălmășagul lumii —
Iar eu trăesc în basm și'n vis.
Căci doar sânt o Regină!

Toți strigă „ura" 'n jurul meu,
Se'nchină toți ca la icoană;
Pe cap, dorm noaptea cu coroană
De aur, ziua stau pe tronu-mi
Zâmbind prea-grațios mereu,
Căci doar sânt o Regină!

De ce v'ați pierde vremea voi,
Cetind ce scriu? De geaba toate!
Abia când voi fi moartă, poate
Mă veți vedea ce-am fost, spre-a zice:
„A fost, aproape, om ca noi!
Păcat! a fost Regină!"

Trad. de G. COSBUC

PLASTICA

Amatorii de artă nu pot afirma că saloanele bucureștene sunt prea monotone. Dimpotrivă, se poate vorbi chiar de un exces de diversitate. Artiști de toate vârstele, de toate școalele și de cele mai variate influențe, defilează la foarte scurte intervale pe panourile expozițiilor, — și nu ne miră că vizitatorii își sfârșesc ziua cu amețeală totală și cu migrene.

Din nou trebue să spunem că se expune prea mult și fără nici un control. Numai la Mozart încap bilunar câteva zeci de expoziții. Selecția e cu atât mai grea, iar publicul din ce în ce mai dezorientat.

Lupta trebue dusă deopotrivă în contra diletantismului și împotriva mediocrității. Atâta vreme însă, cât patronii sălilor de expoziții nu-și vor asocia un juriu pentru triarea expozanților și a lucrărilor, nu se va putea face mare lucru în acest domeniu.

Florența Pretorian — Interior

Ii rămâne criticei un rol ce o va covârși întotdeauna, dar de la care nu i se îngădue să abdice.

●

Așadar, prea mult diletantism. Vizitați, de pildă, rotonda Ateneului Român. (Fiind în subsol și adăpostind adesea monstruozități plastice, răutăcioșii au numit-o grotă).

Expune d-na Margueritte Barzon: *amurguri violente, reverii dulci, flori și portrete de comandă. (E un truc curent al artiștilor de a învinovăți pe cumpărător oridecâteori nu le reușește un portret).*

Această pictură în culori tari, cu abuz de efecte de lumină, fără desen și fără armonie, întrunește în aceiași paletă șovăirile diletante cu insuficiența mediocrității. Un compromis între

Richard Mayol — Desen

rețeta Strâmbu și școala dela Baia-Mare.

●

La Ateneu se află însă, o manifestare de frumoasă ținută artistică: expoziția d-lui H H. Catargi.

In peisaje din București, din Dobrogea și din Sudul Franței, în naturi moarte, studii de figuri și de interior, d. Catargi realizează o pictură legată de stări emotive. Exuberanța tonurilor și a liniilor de ansamblu nu micșorează deloc echilibrul în formă și colorit, care străbate toate lucrările.

Dela poezia nuanțelor învăluite, la fixarea accentelor de vigoare, d. Catargi se menține pe linia unui neoclasicism îndrăzneț, luminos și bogat în posibilități expresive.

●

La Hasefer a fost expoziția de ceramică a artistului transilvănean Eugen Schlosser, *care prezenta compoziții grotești și figurine concepute într'o*

Hedda Stern — Sculptură

formă și un colorit ce se adaptau perfect materialului.

In acuarelă, ni s'au înfățișat o serie de schițe spirituale.

●

Când nu se lasă cuceriți de facilitate, mulți dintre artiștii noștri se refugiază în formule, ajungând la o quasi industrializare a creației.

Este cazul d-rei Florența Pretorian, *care aduce la Dalles un mănunchi de speculații picturale, fără preocupări speciale de subiect, dar urmărind, toate, aplicarea aceleiași rețete. Tablourile seamănă prea mult între ele. Și nu numai din cauza unității de viziune și a similitudinii de stări sufletești.*

D-ra Pretorian redă totuș atent nota caracteristică a motivelor, înfăptuind o pictură de

Hedda Stern — Sculptură

frumoasă claritate a coloritului. Vibrațiile luminii rezolvă atât problemele suprafeței cât și pe cele de volum.

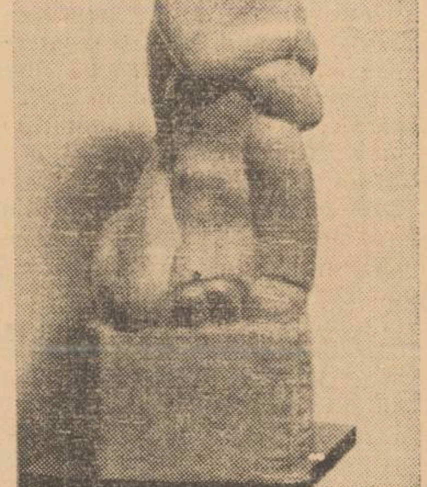
●

D-l Dimitrie Știubei *e și d-sa robul unei formule, dar izbutește mai greu să-și înfrângă facilitatea. Acuarela și uleiurile d-sale, cu tendință de specializare în privileștea marină, ne dovedesc că numai contactul intim cu marea nu ajunge pentru integrarea în artă.*

D-l Știubei să nu se lase subjugat de virtuozitate. Studiul dă satisfacții mult mai trainice. Talentul și calitățile cu care e înzestrat vestesc o evoluție ce nu se cuvine a fi neglijată.

●

Preocupat de mișcare și de definirea valorilor pure, d. Tudor Lorman *practică —— tot la Fundația Dalles — un supărător abuz de roz.*

Hedda Stern — Sculptură

Incercările d-sale vor să personalizeze o viziune de tranziție către intepretarea psihologică a gesturilor umane, fixând atitudini și expresii.

Pictură dulce...

●

Sala Mozart e din nou plină.

D-na Annina Thorand *prezintă platitudini risipite în ulei, pastel, acuarelă, ceară și pământ ars.*

●

Accente personale aduce d-na Aurelia Aricescu-Vasiliu. *Un talent promițător, remarcat la* Saloanele *Oficiale. De astădată, d-na Vasiliu apare cu un ansamblu mai bogat, armonios și unitar.*

●

Temperament potolit, d. Richard M. Mayol *nu pune deloc elan în cromatizările d-sale. Mai interiorizat, acest pictor care e un bun și onest meșteșugar, ar dovedi că resursele mărturisite în autoportret și în desene, se pot desvolta și impune.*

Florența Pretorian — Interior

Preferința pentru mișcare îndrumează paleta d-lui Gh. N. Naum *spre compoziția de inspirație și tehnică decorativă.*

Multă grație și vervă găsim în schițele acuarelate.

D-l Șerban Zainea *transcrie stări sufletești și interpretează plastic tumultul vieții.*

Amândurora li s'ar cere mai multă concentrare. Mai ales în temele cu preocupări sociale.

●

Grupul de sculpturi expuse de d-na Hedda Stern *reprezintă o frumoasă biruință plastică.*

Sunt, deopotrivă, opere de grație a liniei, de echilibru formal, de cizelare spirituală și de modelaj viguros.

Ritmul decorativ predomină.

Șerban Zainea — Compoziție

Lucrările executate în metal bătut și în sârmă aplicată stilizează siluete expresive, a căror vibrație de ornament plastic s'ar adapta — ca toate celelalte realizări de mici dimensiuni — oricărui interior modern.

In teracotă arsă nesmălțuită, d-na Hedda Stern isbutește să redea admirabil valorile care corespund tematicei de basm a unora dintre compoziții.

Dar artista nu ocolește nici tehnica portretului.

Simplificările figurale, uneori reduse la mască, sunt reluate în interpretări sugestive, definind temperamente, atitudini și momente sufletești.

Ritmică personală aduc, deasemeni, studiile de mișcare și cele de grup.

Un debut de reală maturitate artistică.

H. BLAZIAN

Drama dela tunul „doi"

de C. MANOLACHE

S'a petrecut sub ochii mei, pe măgura Odobeștilor, în preajma Crăciunului din o mie nouă sute șaisprezece.

Era o zi de iarnă ursuză, fără omăt, cu lacrămi în aer și plâns pe pământ.

Fețele erau ude, mantalele jilave, echipamentul greu, pașii musteau în hlei. Cerul, improșcat de spije, trăsese în acel miez de zi obloanele înoptării, iar din plinul lor se rostogoleau înfundat glasurile, tunurile și boabele ploii reci.

Fantome fără obrazuri se șupureau între liniile de infanterie de pe creastă, ori înapoi, către sprânceana sub care artileriștii adăpostiseră cai, tunuri și atelaje.

Hârtii mici, cu porunci mari, sosiră și se citiră grăbit, din mers încă, sub straşina poalelor de mantale.

Indată guri căscară rotund dinapoia sprâncenii, două câte două și după comenzi repezite, fuioare de jăratec scăpărară frânt în aerul gros.

Caii dela atelaje, grămadă, cu boturile în crupele tovarășilor pufneau pe nări aburi albi. Cum pornea bufnitura din apropiere, înălțau capete cu ochi sticloși și urechi ascuțite, se foiau în ham, scuturau vălurele mici pe crupele crispate apoi se potoleau și deodată, în liniștea ce năvălea la loc, nu se mai auzeau decât răsuflări scurte și clipot de boabe prelinse de pe nări în urmele de copite.

Sub o surpătură, alături, sergentul Măruț, șeful tunului doi, venise la botul lui Zefir, murgul lui, care-l purta sprinten în șea. Măruț era un călăreț meșter, crescut de mititel pe părul cailor, iar guri șugubețe porniseră snoava, la un foc de bivuac, că maică-sa, la o cale lungă, călare umblând și ea, îl va fi adus pe lume pe o șea dobrogeană. Se și potrivea povestea, fiindcă sergentul Măruț, dobrogeanul, iubea toți caii și-i cerceta și-i grijea, dar pe Zefir îl avea ca pe un frate, cunoscut la simțire și înțeles la cuget, căruia numai graiul omenesc îi lipsea. Și era Zefir un murgulet tânăr, cu felinar alb în frunte și cu vârtej în mijlocul lui, cu trup tras neted, dar plinuț, cu coarda gâtului secere și cu picioare de ciută, gata de fugă. Simțitor la pulpă, dar răsvrătit la pinteni, cum i se ședea, Zefir își dumerea numai după atingerea frâului pe gât, ori după plecarea lui Măruț pe șea, măsura drumului și a goanei căreia va să i se aștearnă. La tunul „doi" era cel dintâi în linia bateriei, neostenit și jucăuș în frâu, iar la cale lungă, de zi și noapte, pășea semeț, arcuind copitele dinainte și tot alături de înaintașul stâng, la postul lui, ca un îndemn ș'un curaj pentru tovarășii din ștreanguri. Uneori Măruț, după poște lungi de trap și pas, când îi simțea, cum numai el știa, oboseala, de grabă sărea din șea și se alătura de botul lui. Atunci Zefir apleca nările umede asupra sacului cu merinde, iar Măruț scotea câte un miez de pâne, păstrat anume și i-l dădea bucată cu bucată. Odată îi dăduse și o coajă, dar de cum a văzut câtă frământare zadarnică de limbă sub fiare și câte bucăți scăpate pe jos, își păstra sieși coaja, iar miezul numai lui Zefir.

Acum murgul sta și se sbuciuma de spaimă. Bufniturile obuzelor care porneau, ori care soseau, îi înfoiau nările și-i încordau picioarele în bătăi rare, când cu dreptul, când cu stângul dinainte, apoi se lăsa ușor pe cele dinapoi, jucând grăbit cu cele dinainte. Ar fi vrut parcă să se avânte în sbor, să se mistue de sub urgia care-l înfricoșa. Măruț îi vorbea la ureche, îl potolea, îl cuprindea pe sub gât c'o mână, iar cu cealaltă îl bătea ușor, mai mult netezit.

— Stai, Zefir, nu te teme! Stai, băiatule, că eu îs aici!

Murgul se ogoia puțin, aburea panașuri albe, întindea gâtul a ascultare, și mesteca sonor zăbalele, până ce altă bufnitură îl aduna iarăși, ghem frământat în hlisă.

Puțină vreme în urmă, la un alt bombardament, Comandantul bateriei, văzându-l cât se sbuciumă, hotărâse să-l schimbe la căruțe, nefiind Zefir tunar bun, câtă vreme nu se învață cu focul; dar sergentul Măruț s'a plecat și s'a rugat, cu ochii jilăviți, să se milostivească don căpitan, că-i păcat să pată Zefir o rușine ca aceea, că-și ia el asupră-și datorința, să-l facă tunar răbdător.

De pe linia șanțurilor de infanterie, sub creasta măgurii, porniră împușcături plescăite și țiuite spre văi, cu fluere lungi metalice, iar pe încetul, se amestecară în răpăeli îndesate. Să se fi simțit oare niscai patrule inamice, urcând pe undeva? Degrabă comenzi și porunci frânte se strecurară prin gurile pământului și se risipiră sub maluri, ca gemete de morminte, când e ceasul strigoilor în noapte... Avea să fie în scurtă vreme atac întins, ori o rupere înapoi?

In înălțimi, pe sub nouri, bondarii gonaci ai morții, cu cruci pe pântece, începuseră a se prelinge orbeți. Pe dată tunurile înălțară țevi și prinseră a bate în negură, ca zăvozii la lună. Bufniturile porneau roșii și poposeau albe și spumoase în hăuri.

Atelajele se scuturară iarăși: cătărămi, ochi și urechi cutremurate.

Aripele cenușii făceau rotiri în loc, ori ocoluri avântate și nu târziu dispăreau departe, în sbârnâit pierdut.

Peste puțin un obuz trosni aproape de baterie. Venise forfotind prin pâcle și fire de apă și se deșertase în plinul sprâncenei, sfredelind-o adânc și svârlind asupra-i plop înalt de țărână învăluită'n fum. După o clipă altul căzu în flanc, săpând zemnic larg. După ce răbufni și un al treilea în spatele atelajelor, se hotărî neîntârziată schimbare de poziție a bateriei. Bondarii nu fuseseră tocmai orbeți și avuseseră ochiane bune în pliscuri.

Ordinul avea să capete executare primejdioasă, căci acum bătaia obuzelor și șrapnelelor împânzise măgura. Dar bateria porni. Ștreangurile se încordară călăreții săltară în șea, Măruț porni călare pe Zefir, lângă înaintași, în goană lunecată și servanții legară, c'o mișcare, afetele de chesoane; apoi ocolind în loc, pe rând și la depărtare potrivită cu acel ceas, patru șiraguri de cai în goană, ștreanguri și cătărămi scrâșnite, fâșiiră pe rând galop prin șteoalne.

Ca o nălucă dispăru tunul întâi. In galop zvăpăiat venea tunul „doi", cu Măruț în frunte, făcând semne retezate.

Dintr'o dată amândoi înaintașii se prăbușiră. Un obuz venise nebănuit, și plesnise împroșcat în cale. Un cal se rostogoli cu măruntaele asvârlite peste șea și rămase așa, buturugă clătinată cu patru cioturi. Cel de-al doilea se poticni cu botul înainte, oprit în pieptar, mușcă pământ și se prăvăli rotund peste otgoane, în geamăt roșu. Călăreții se traseră teferi de sub leșuri. Mijlocașii se opintiră în loc și veniră buluc peste înaintași, iar rotașii smunciți în zăbale scurt, lunecară proptit sub crupele mijlocașilor. Tunul dădu puțin în lături, cu roatele, în dâre adâncite.

Dar în aceeași clipă se rostogolise și Zefir.

Măruț simțise ușoară coborîre înainte, sări căprior din șea și îngenunchie lângă murg. Il pipăi pe gât, pe coamă, pe pântec și nebănuind pricina, apucă de frâu și dădu să și-l ridice. Zefir cercă să se supue, săltă puțin capul, își încordă trupul lucios și tremurat, propti voinic picioarele dinapoi în hlei, dar când să pue în pământ picioarele dinainte, Măruț văzu sub genunchi, eșind prin pielea mătăsoasă, două oase alburii și zimțate, care se înfipseră ca niște dinți în pământ. Alături restul de picioare atârna în piele. Botul căzu în glod și Zefir slobozi din gâtlej sunet tăios.

Măruț începu să dea nedumerit din mâni, neștiind de unde să apuce, cum să-l ridice și ce să-i dee, strigă pe tovarăși,

Urmare în pag. IV-a

ruga, întindea palme deschise spre murgul lui, cerând umăr și braț de ajutor, dar fiecare privea către propria-i urgie. Ca un nătâng scoase pâne din sac, o duse la gura lui Zefir, dar fratele lui cel sprinten și drag pufni pe nări, gâjâind și frământând vârfurile de oase în sânge și noroi, fără vlagă, cu încordări din ce în ce mai desnădăjduite.

Comandantul bateriei veni vârtej. Se uită o clipă cu ochii îngroziți la durerile răvășite în hleiuri, apoi dădu poruncă grabnică. Călăreții tăiară ștreangurile cu baionetele, se aburcară în șele și tunul ocoli pe cei căzuți, lăsându-i acolo și dispărând cu cei patru cai, în stropi de sânge și glod.

— Haide, Măruț, ce stai? Strigă căpitanul de departe.

— Nu pot, domnule căpitan, răspunse tare Măruț, arătând cu palmele pe Zefir.

Căpitanul zvâcni în galop și reveni lângă mormane.

— Zefir este?

— El! El e! Ce să fac? Ce să facem, don căpitan? răspunse scâncit Măruț.

— Să-l mântui degrabă!

— Dar cum?

— Cum? Scoate revolverul și trage!

— Eu? icni Măruț.

— Nu-i vreme de pierdut: iute! Vine tunul „trei"! Trage!

— Don căpitan!

— Ai milă, ori n'ai Măruțule?

— Mă mai întrebați?!

— Scurtează-i chinurile. Alt leac știi că nu mai este.

— Lăs... lăsați, don căpitan. Lăsați c'am să-l... am să-l tămădui... am să-i leg în lopățele picioarele lui cele subțirele, să vedeți... lăsați.

— Ce? Iți arde de glume? Iți ordon, trage!

Urmă o clipă de groază. Măruț ca buimac, bătu pintenii, a executare, duse mâna la centură, pipăi cu vârful degetelor tocul revolverului, învârtind capul și cătând pârtie de scăpare. Cum? El? El să-l împuște pe Zefir, pe Zefiraș cel zburător, odihna și căldura lui. Il simțea încă între pulpe, îl avea acolo sub el în pas legănat, în trap ușor, în galop întins, cu trupul apă; îl vedea jucând în frâu, ori stând la conovăț, și se vedea pe sine culcat în fânul, din care Zefir lua câte-o gură, delicat, să nu-și trezească stăpânul, pe care-l încălzea suflând duh cald din trupul lui. Il vedea călcând alături la drum lung, ca un prieten care-l mângâia, care-l mustra uneori, când Măruț blestema răsboiul cu depărtările și dorurile ce i le aprindea în suflet.

„Uite, stăpânul meu, și eu merg; și te port în spinarea mea și rabd și tac și cine știe cât îs și eu de trudit și de flămând".

Se făcu a desprinde cureluşa, dar capacul era de plumb, era țapăn și nu se ridica. Atinse cu un deget mânerul armei. Măruț îl îndoi cârlig. Smârcâi pe nas, își trecu podul palmei sub sprâncene și prinse a nu-și afla loc, legănând priviri între ochii lucioși ai lui Zefir și cei întunecați ai căpitanului.

Obuzele se răriseră. Pe front fluerele ascuțite tot mai spintecau depărtările care se tânguiau prelung. Vaietele se rostogoleau în văgăuni ca urlet de oameni, de fiare, ori poate ca nechezat de cai prăbușiți în oasele lor proprii, iar peste această polifonie a morților măruntе, pornea din când în când, solemn, glasul grav al obuzului greu, care trecea pe deasupra, înalt și fâlfâind în hohote, spre o chemare a morții care-l aștepta voioasă, undeva, înapoia noastră, cu guri căscate ca niște morminte.

Prin aerul vânăt se zăreau, venind furtunatec, contururi în galop. Se apropia tunul „trei".

Căpitanul văzuse toată cercarea sufletului acestui călăreț de neam. Când șeful tunului „trei" se află în dreptu-i, el făcu semn:

— Sergent Vlădoianu, descalecă imediat!

Călărețul apropie scurt pintenii și salută cu calul de căpăstru.

— Ordonați, don Căpitan.

—Privește, Vlădoiene !

Sergentul se uită la cal, umflă din coate, ridică ochii pe la Măruț și-i opri la Căpitan.

— Se chinue rău, don Căpitan.

— Ce-i facem? întrebă comandantul.

— Trebue curmat repede!

— Fă-o.

Vlădoianu scoase c'o mișcare revolverul, deschise piedica, se uită un pic la Măruț, care se foi stângaci în loc, și îndreptă țeava spre urechea lui Zefir.

Murgul sta răsturnat, svâcnind din când în când și suflând adânc din nări aburi, stropi și sânge. Ochii i se măriră și mai rotund la vedenia ce se apropiase.

Ridică puțin, c'o încordare tremurată, capul, se răsuci a scăpare, ori a durere, se săltă iarăși în capul oaselor frânte și scutură urechea, în care simțise gâdilitul oțelului rece.

Măruț își acoperi ochii și se învârti pe călcâe. Pe sub podul palmei se prelinseră două șiruri limpezi din ochii lui, sau poate din ai cerului...

Auzi împușcătura înfundată, tresări și rămase așa, stană. Zefir se răsturnă la loc, lungi picioarele dinapoi, scutură puțin cioatele dinainte, întinse gâtul în glodul care începu pe încetul să năvălească peste luciul ochiului de pe pământ, pe când cu ochiul celălalt, care căta în sus, către cer, părea că zărește undeva, în negurile înalte, arătarea unui Dumnezeu, care, din chinurile cailor, ce cad fără vină și fără glorie, plămădește biruințele oamenilor...

Când hurui și ultimul tun, în fulgere negre, Căpitanul strigă:

— Măruț, urcă-te la ultimul cheson!....

La ultimul cheson, el...?!

Execută porunca. Iși făcu vânt cu capul în piept, și goana tunului și răpăiala ploii îl răcori pe încetul și-l purta în neștire, departe, departe de murgul lui, care rămăsese sub deal, rece, izbăvit de dureri, și cu un ochiu spre cer...

Când se depărtă, pe măsura trezirii, din acest vis al despărțirii de Zefir al lui, Măruț abea atunci întoarse capul și zări o pată rotundă, din ce în ce mai mică, peste care firele ploii țeseau linţoliul veșniciei.

C. MANOLACHE

Primii Pași

Scrisoare

Imi reproșezi, dragă prietene, că nu ți-am restituit kodak-ul ce mi-ai împrumutat când am plecat la plaje. Este foarte adevărat, fiindcă... l-am vândut; l-am vândut acum o lună unui arhivar din Ciulnița. Da, tocmai unui arhivar și tocmai din Ciulnița, constrâns de o aventură foarte neplăcută dar fermecător de hazlie, acum, după ce-a trecut în urma ei atâta vreme.

O lună!

Nu-i chiar „atâta vreme". Dar timpul este tipul perfect al abstractului, totdeauna îl măsori subiectiv și neprecis. Deaceea n'aș putea să-ți spun exact câtă vreme a trecut de-atunci, dar asta s'a întâmplat din primele zile dela sosirea noastră în Balcic.

Te scutesc de descrierea orașului fiindcă îl cunoști tot așa de bine ca și mine, știi unde e plaja, știi unde e cazinoul și cunoști casa unde stam.

In seara aceea fusesem invitați la masă într'o familie și nu m'am dus — de aici a purces tot necazul — s'au dus numai Barbu cu Mateiu, iar eu — încântat ca un soț căruia îi pleacă nevasta la vreo rudă din provincie am luat masa singur.

O masă deschisă cu un aperitiv, umezită cu „Sauternes" iar ca încheere având un Cointreau stimat și apoi dublat.

Fiindcă era prea devreme pentru somn și potrivit pentru joc, am trecut pela casinou; am aruncat un pol pe 11, am câștigat; am pierdut un pol pe 18 și am mai câștigat de două ori „à cheval".

Pentrucă nu-i frumos să întărîți norocul, m'am mulțumit cu atât; de altfel era destul și cu aerul calm al unei remizer obișnuit cu mari lovituri, am luat loc pe terasă în admirația invidioasă a celor care se curățaseră.

Noapte superbă cu lună multă ca într'o serenadă.

Am cerut un pahar de „chianti" dar nu vindeau decât cu sticla și fiindcă asta nu-i o băutură de disprețuit, iar în nopți cu lună — și chiar fără — poate fi un excelent partener, am luat o sticlă întreagă.

Undeva — departe, pe o siluetă de giamie un hoge își cânta melancolic ruga.

„La illah il Allah ve Mohamed rezul Alah".

Deoparte marea, deoparte luna, în spate turcul.

A mai cântat turcul, a mai murmurat marea, am mai cântat și eu; așa am băut toată sticla.

După un timp muftiul a tăcut, ruleta s'a anemiat, iar eu — ascuns după pahar — cântam de unu singur, ușurel, parcă îngânând marea: „La illah il Allah ve Mohamed rezul Allah".

Am plătit și am plecat, tot cântând; toate mă îmbiau să cânt: umbrele care se ștergeau progresiv; marea — care-mi șoptea în urechi; bolta, arămită la răsărit; toate cântau cu vocea mea, doar un pârlit de sergent m'a poftit să tac „că turbur liniștea".

M'am apropiat de el, am scos un pol și l-am apucat de bărbie:

— Dacă vrei să cânți cu mine, îți dau un pol, dacă mă înveți și restul îți dau doi poli.

Nici n'a vrut să audă. Ba m'a amenințat că dacă continui, mă duce la poliție. N'aș fi vrut să mai cânt, dar nu știu cum că după trei-patru pași, m'am pomenit iar: „La illah il Allah...

Și am pornit amândoi la poliție, eu pe stradă cântând mereu; el pe trotuar rugându-mă să tac.

Am urcat scările tot cântând și tot cântând m'am rezemat de fereastra deschisă, până veni „Domnu' Șef".

Se luminase bine și era frig, iar după puțin timp începuse să treacă lumea la plaje. Imi trecuse pofta de cântat dar nu plecam fiindcă, de-acolo de sus, se vedea foarte frumos: în stânga capul Caliacra, în dreapta castelul, după el — Cetalcișme, apoi Ecrene iar în depărtarea încețuită, parcă se zărea Varna. Desigur, o iluzie.

La casa de vis-à-vis cineva a ridicat storul și a deschis geamul; înăuntru, o fată se pregătea de plaje, îmbrăcând un costum albastru peste un corp de ciocolată.

Nu puteam să nu mă uit!

Paul Géraldy susține undeva că pentru a fi nesimțitor în fața farmecelor femeii, trebue să fii înțeleptul Ulisse sau director de „Music-hall". Ințelegi dar, eu nefiind nici una nici alta — cu ce grabă am scoborît scara; nu a lipsit mult, să încalec pe rampă. Jos, nas în nas cu Barbu și Mateiu — treceau la plaje.

— Ce, Neagule, te muți de la noi?!

— Nu, dar...

— Dar?!

— Am reclamat ceva.

— A 'ncercat vre-un turc ceva?

— Ți-ar sta bine cu șalvari.

— Și mult ești somnoros!...

Eram într'adevăr, somnoros, neras și mahmur.

Nu mi-ar fi convenit să-mi cunoască necazul și nici cauza pentru care, în loc să mă culc, mergeam cu ei la plaje; ar fi fost pentru ei o prea bună ocazie de persiflări și nesfârșite glume cu fel de fel de adăugiri, mai ales că de-o vreme nici unul nu făcusem vre-o gafă de care să poată râde ceilalți. Susțineam deci o desăvârșită tăcere, căscam și mă uitam în altă parte când mă întrebau câte ceva sau le răspundeam în doi peri.

La plaje, caleidoscop de umbreluțe și costume, valuri care aleargă unul după altul iar când ajung la țărm se restogolesc ca niște ștrudele uriașe. Am identificat ușor un petec albastru și am insinuat cu succes să ne așezăm în preajmă-i; ceeace făcându-se am constatat existența unui frate mai mic.

Ce curios!

Ai observat că mai toate fetele au un frate în liceu, veșnic inoportun, care ne fumează țigările, dar cu care suntem totdeauna foarte gentili?

Existența acestuia, nisipul cald, insistența soarelui, somn berechet. M'a trezit Barbu; venise Dodo și le trebuia al patrulea; am jucat prost și am pierdut bine. După al doilea „ruber", m'am ridicat să intru în apă, ceeace constituind un important pas către viitoarele mele necazuri, s'ar putea foarte bine spune că m'am ridicat să intru „la apă". După câteva lungimi de înnot m'am pomenit — așa, ca din întâmplare — lângă fratele mai mic, care nu știa să înoate, dar care ar fi vrut să învețe.

Firește că m'am oferit să-i fiu profesor și iaca așa am cunoscut pe Gigi și Nelu Coman.

Domnișoara Gigi studiază chimia, domnul Nelu o corijență și amândoi înotul pe care d. Coman l-a învățat în patru zile iar domnișoara Coman în patru săptămâni, dovedind astfel, nu că femeile pricep mai greu ci că aprofundează mai mult, ne părăsind cu una cu două un studiu început. Trec peste delicioasele lecții de înot, iar numărul țigărilor fumate de Nelu nu l-am reținut.

Gigi îl plăcea pe Dodo. Paranteză: Vilă elegantă, „Buick" de două locuri, etc.

Oamenii bogați nu se 'ndrăgostesc mai nici odată, ei pastișează dragostea sau o cumpără, **cu atât mai puțin Dodo, care n'o** prea băga în seamă. Vezi că el nu fusese niciodată la poliție și nici lecții de înot nu-i dădea.

Ca să nu ți se lungească urechile voiu sări dintr'o dată la cauza înstrăinării aparatului tău.

„Sosit-a clipa îndepărtării".

„Și ceasul bunului rămas"

Plecau. Plecau prin Constanța iar eu mai aveam de stat încă vreo trei zile ca să fac o lună și cum câteva zile mai mult sau mai puțin nu însemnează mare lucru, m'am hotărît să plec și eu, dar eu plecam prin Bazargic

Și de-abea la Medgidia acostam trenul Constanța-București în vagoanele căruia s'ar putea prea bine s'o aflu pe adorabila Gigi, care nu-mi dăruise în schimbul lecțiilor de înot decât o aprigă insomnie.

Și de, mai știi? Tren, noapte, lumină slabă...

„Ai intrat la o idee, fandaxia e gata".

De altfel nu pierd nimic dacă o caut prin tren.

Pornind din Balcic, acoperit-am marea de regrete și mi-erau gândurile așa de împrăștiete...

Ce?! Iar versuri? Și încă proaste! Dar fii fără grije, mă voiu abține — sunt obișnuit și contrar impresiunii îți voiu servi numai proză, de-altfel — hotărît lucru — de câte ori îmi amintesc vreo fată dulce devin poet. Dece râzi?

Deci:

Cei patruzeci de kilometri dintre Coasta de Argint și Bazargic i-am înghițit dimpreună cu praful după șosea, într'un „Chevrolet" cu lansaj prost.

Mi-am găsit loc într'un vagon incomod, lângă fereastră; glas nasal, șuerat prelung, sgomot de fontă și am plecat. Seara s'a lăsat calmă, împărțind umbre și tăcere.

Departe, spre Apus, ziua expira în lumină ireală ca de basm.

Am încercat să-mi adun gândurile și n'am reușit decât în parte, ce-am gândit restul drumului o privește pe ea, dar nu te interesează pe tine.

Medgidia: lumini epileptice, noapte călduță de stepă. Aștept, rezemat de un felinar

Arătare antideluviană cu împroșcări de fum și aburi, trenul Constanța-București a stopat gemând de înghesuială. Voiu proceda metodic: caut în toate vagoanele începând dela cap la coadă.

Nici îmbulzeala densă, nici ciucurii de călători ce stau agățați de tampoane și scări nu mă pot face să renunț la hotărîrea mea și am pornit împărțind cu multă dărnicie ghionturi și scuze.

In lumina slabă de-abea distingeam fețe asudate și congestionate. Am stârnit o salvă de indignări și reproșuri:

— Un' te 'ndeși Dom'le? Nu vezi că nu e loc?

— Ba văd și tocmai de aceea trec în vagonul celălalt.

Simț cum cămașa fuzionează cu pielea strâns lipită printr'un strat de sudoare ce ține morțiș să treacă prin haine.

Fac abstracție de bătături, primesc ghionți și-i restitui cu promptitudine. In fața mea un domn jovial și rotund doarme în picioare și transformat în difuzor umple vagonul de note sforăitoare; pântecele lui a barat culoarul ca o stâncă de foale ce se umflă și se desumflă perpetuu.

Pândesc clipa când este desumflat și mă strecor fulgerător, îmbrâncind o cucoană care mă ocărăște și după ce am ieșit din vagon.

In toate celelalte vagoane scenele au fost stereotipice. La ora trei și jumătate dimineața am terminat o parte din cercetările mele fără a găsi pe Gigi iar la **prima stație am coborît de unde** mă găseam ca să mă urc unde aveam bagajul.

Alte proteste, alte obiecțiuni.

După două sau trei minute un glas răgușit m'a trezit din reveria în care mă resemnasem să cad.

— Biletele pentru control!

Am dus mâna la buzunar: „porte-feuille"-ul nu-i; caut și în celelalte buzunare și nu-l găsesc, numai în buzunaul dela spate nu îndrăsnesc să-l caut, că dacă — doamne ferește — nu-i nici acolo, mă lovește damblaua.

Insfârșit, duc timid mâna și... dezastru....

Nu-l găsesc. Simt cum mă prinde amețeala.

— Mi-a furat „porte-feuille-" ul!

Priviri către mine, zâmbete și compătimiri.

— Mie să-mi dai biletul.

— Păi biletul era în el.

— Nu știu.

— Ce nu știi dom'le? De unde vrei să-l scot?

— La prima stație te predau.

— Ei aș! Cum crezi că am venit dela Bazargic până aici?

— Treaba d-tale; n'ai bilet, te predau la prima stație.

— Ce-i prima stație?

— Ciulnița.

Tot vagonul s'a împărțit în două: unii sunt convinși că am avut bilet, alții că n'am avut. O cucoană monumentală deduce:

— N'a avut dom'le, prea se'ndesa obraznic.

Am avut, n'am avut, vorba e că la Ciulnița m'a dat jos să-mi încheie proces de contravenție și alt bucluc: nu am cu ce mă legitima, dar de bine de rău — m'au crezut pe cuvânt și ca să le trag chiulul le-am dat alt nume și o adresă falșă, am iscălit fictiv trei coli, cele trei procese-verbale și iată-mă într'o dimineață rece călare pe geamandan, căutând o soluție.

Un vânt rece face cercetări intime asupra persoanei mele, intrând — fără pic de jenă sau de decență — chiar pe sub haine.

Tremur cu o frenezie de gelatină.

Trenul a pornit nesimțitor și desinteresat. Prin vagoanele de clasa a doua, domni cu chelie dorm mișcând buzele, parcă voind să sărute pe cineva.

In penultimul vagon, Gigi; căpșorul ei de ciocolată se odihnea pe un epolet în compania unei solitare trese.

Era ora patru dimineața. In buzunar mai am doisprezece lei în monede de câte doi, dintre care una falșe și ca să-mi pot continua drumul va trebui să vând ceva, dar nu am, obiecte ușor negociabile decât ceasul meu și „kodak"-ul tău; de Tellus" nu mă îndur, fiindcă este al meu, pe când „kodak"-ul... deh!... gândește-te și tu... Puteam face altfel?

Când s'a făcut ziuă, l-am scos din geamandan și cu el sub braț am pornit, prin dosul gării, către târg, să-l vând; poate s'o găsi vreun optician, vreun ceasornicar, în sfârșit vreun amator să-l cumpere.

La o cafenea cu o poartă cam pe o sprinceană, am băut o cafea între două țigări, iar pe băiatul care mi-a servit-o, l-am întrebat politicos:

— Este pe aici un domn optician?

— Cum de nu! este la judecătorie, vine des pe la noi.

Pe drum mă gândeam, ce dracu o fi căutând un optician la judecătorie? Poate are vreun proces sau poate face vreo expertiză. In definitiv, treaba lui! Să-mi dea preț bun pe aparat.

In templul zeiței Themis, pricinile încă nu se strigau, dar rezemat de-un stâlp, aprodul — figură tipică — se răstea la niște femei, probabil martore.

L'am salutat frumos.

— Mă rog, d. optician este aici?

M'a privit printre gene:

— D. Popiceanu? Este. Dacă ai vreun apel, ți-l fac și eu.

— Nu, am altceva. Dacă ești bun să-l chemi.

Gândeam: vezi? îl chiamă Popiceanu și se pricepe în treburi juridice: face apeluri.

A apărut pe o ușe lipită cu o hârtie pe care cineva scrisese cu creionul cuvântul „grefă".

D. Popiceanu este înalt, slab, barba rade, mustață are, început de chelie, degetele pătate cu cerneală violetă; alte semnalimente n'are.

— Cine m'a chemat?

Mă îndrept către el:

— D-voastră sunteți optician?

— Nu, arhivar. Imi dați voe: Nae Ionescu-Popiceanu, arhivar la judecătoria ocolului local.

— Imi pare bine. Neagu Nicorel. Mă scuzați, a fost o confuzie, căutam un optician.

— Păi la judecătorie?! Dar de ce, mă rog? și tot timpul sta cu ochii pe Kodakul tău.

Nu știu de ce am simțit nevoia să fiu sincer:

— Vream să-i vând un aparat fotografic.

— Aa! ce bine! Tocmai și eu sunt amator să cumpăr unu, știți — așa pe preț mai potrivit, pentru cumnată-mea că și-a luat „bacalaureatul" vara asta la liceu la Călărași și ține neapărat să aibă și ea un aparat fotografci.

L-a examinat minuțios pe toate părțile, a apăsat pe declanșator și a conchis:

— Eu nu mă pricep așa de bine dar, dacă ești bun, să mergem nițel pân'acasă, să-l vadă și Lilica.

Cumnată-sa s'a uitat mai mult la mine decât la kodak, dar a spus că-i place aparatul și d. Nae Ionescu-Popiceanu mi-a numărat suma de lei una mie în schimbul căreia i l-am cedat bucuros.

La gară de-abea am apucat să îmi scot bilet, direct pentru Pucioasa — ca să nu mai rămân prin Capitală — și iată și trenul Călărași-București.

Acum stau acasă cu temperatură de 38° — chipurile în convalescență — după o pneumonie contractată pe peronul gării din Ciulnița și te rog să nu fii supărat pe mine pentru atâta lucru; nici toamna aceasta nu dau vre-un examen și cu banii de taxe îți cumpăr kodacul la loc.

Al tău,

Neagu.

P. S. Dacă te duci la București înaintea mea, telegrafiază-mi că la Universitate s'au început înscrierile.

N.

NICOLLO P.

CARMEN SYLVA

MORMINTE

Mormânt de marmoră aici,
Mormânt de marmoră la Rin —
In tot un ceas le scaldă luna
In valu-i luminos și plin.

O, cum ți-aș vrea lumina razei
O Lună! — umbră fără viață!
Ți-aș vrea-o inima de mort,
Și chipul cu luciri de ghiață !

Pământu-i mic, și-așa de mic
Un mic mormânt ne 'ncăpător, —
Și sub atâta suflet larg
Să nu pot eu să le'nfășor!

Atâtea mii și mii de zări
Cuprinzi sub luciul furat —
Când eu cu 'nvăpăiatul dor
Va timp și vremi ca să le bat!

De cei ce dragi mi's, și sânt vii,
Străină va să stau pe veci,
Iar lumi de 'ndepărtări despart
Pe morții marmorelor reci!

Catren

E-asemeni omul pietrei prețioase:
Aruncă unora lumini focoase,
S'arată altora 'noptat de pete,
Pe alții-i sfâșie cu muchi tăioase

Trad. de A. TOMA

CARMEN SYLVA

Cuvânt în urmă

. . . .

Rar degetele file 'ntorc
Prin vechiu album de cânturi, —
Sânt trei-zeci ani de când le-am scris
Vulcanicele-avânturi!

Din versui încă tremurând,
Un iad de chinuri geme —
Mai mult stă traiul unor foi
Ca visuri, viață, vreme!

Imi crește pieptul val svâcnit,
Ca Marea după muget,
Și baterile-i de talaz
Adânc mă dor în cuget.

Nimic nu-i doară vindecat
Din câte-acolo-am plâns,
Și viața n'a 'ndulcit nimic,
Iar moartea nu ne-a strâns!...

Și gânduri cad, ca stropii grei
De plumb topit în pară, —
Ce fioros a suferit

Regina solitară!

Catren

Ce crezi de ei — s'ascunzi, să n'o 'nțeleagă
Zâmbește blând — când grija 'n mreji te leagă,
Și uitător de tine — râzi senin,
Că doară pentru plâns ai noaptea 'ntreagă!

Trad. de A. TOMA

Cutreerând prin munţii Abisiniei

SPICUIRI DIN INSEMNĂRILE CALĂTORULUI AMERICAN LEO B. ROBERTS

Etiopia, sau cum i se zice de obicei, Abisinia, e un imperiu cu o populaţie de vre-o şapte milioane oameni; oficial, e o ţară creştină, dar în cuprinsul ei se află şi Musulmani şi păgâni.

In vremurile vechi, Etiopia însemna, mai mult sau mai puţin exact, Africa de nord-est şi ţinutul de la sud de Egipt. Era probabil ţara biblică Cuş, deseori pomenită în Vechiul Testament.

Cât despre acea femeie vestită care a stăpânit când-va ţara asta — şi pe care noi o numim

Impăratul Haile Selasie

regina din Saba — preoţii, din colţurile cele mai depărtate ale ţării, spun toţi aceiaşi poveste.

„Solomon era un doctor, un vraci, un om învăţat care avea puterea să tămăduiască, un *hachim*.

„Şi Regina suferea de un picior sucit şi prea scurt — cel drept. Şi a făcut o călătorie la Jerus Alem ca să vadă dacă doctorul Solomon o poate ajuta şi fireşte că i-a dus daruri. Şi au avut un copil care a fost Menelic I. Solomon a crescut pe băiat în Jerus Alem până la 19 ani, când acesta s'a întors în Etiopia cu o ceată mare de Evrei, luând cu el adevăratul Chivot al Legilor".

Chivotul

Mulţi oameni cred că acest Chivot este acum într'una din bisericile dela graniţa de miazănoapte a imperiului actual al Abisiniei, lângă Adua sau Assum. Dar dacă e acolo, e atât de bine păzit acest chivot de preoţi, încât nici un savant din Apus n'a putut confirma sau spulbera legenda!

Conducătorul actual, Haile Selasie I, Regele Regilor Etiopiei, Leul cuceritor al tribului din linie dreaptă din dinastia lui Iuda, pretinde că se coboară din Menelic I.

Limba amhară, de origine semită, este limba oficială a ţării; dar şi alte limbi printre care araba, sunt vorbite în numeroasele provincii, încât călătorul străin are nevoe de un tâlmaci foarte savant.

Parabolele, încă foarte întrebuinţate, dau un parfum plăcut conversaţiei. Un preot, regretând că nu poate vorbi direct cu un călător, zise tâlmaciului acestuia: „Spune-i că ochiul şi urechia sunt părţi ale capului şi că fiecare e trebuincioasă celeilalte; totuşi ochiul nu poate vedea urechea, ci ştie numai că e la locul ei, făcându-şi datoria. Aşa e şi cu noi doi".

Puţină geografie

La apus de Eritreea şi de Somalia franceză e cingătoarea pustiului etiopian, lată de 100 mile. Acolo soarele anotimpului secetos dogoreşte fără milă; puţurile sunt foarte depărtate unele de altele. Până acum câţiva ani pustiul acesta, numit ţara Danachil, era cu desăvârşire necunoscut; în 1928 un Englez şi doi Italieni îl străbătură pentru întâia oară, dela sud la nord — călătorie care ceru mare curaj şi stăruinţă.

In Abisinia de nord şi din centru sunt cinci provincii creştine: Tigre, Amhara, Gojjam, Wallo şi Şoa; la sud-vest este Kafa, patria cafelei, care şi-a luat numele de aici; mai departe, la sud şi la est sunt provincii mai mici, cucerite de Menelic al II-lea. Hotarele dintre aceste provincii de sud sunt schimbătoare; hărţile actuale nu prea sunt vrednice de încredere.

La apus de pustiul Danashil se vede una din trăsăturile topografice cele mai ciudate din lume — o coastă ce urcă brusc cu mai bine de un chilometru deasupra şesurilor sterpe. Această barieră masivă a izolat timp de veacuri pe muntenii Etiopieni de restul lumii.

Când te apropii de peretele acesta dinspre răsărit, ţi se pare că în vârful lui trebue să fie un podiş întins. Dar culmea coastei e îngustă, colţuroasă şi întreruptă, cu multe vârfuri izolate; adeseori la câţiva metri de vârf se văd izvoarele numeroaselor ape ce curg spre apus şi în Nilul Albastru (Abbai).

Vârfurile acestea se întind spre apus, dela coasta de răsărit, pe vre-o 200 de mile, până la o coastă tot atât de povârnită, la apus.

Pentru mare parte din suprafaţa dintre coasta de vest şi graniţa Sudanului nu există hărţi, dar se ştie că acest şes e foarte împădurit şi că pământul e negru şi gras. In şesurile dela răsărit şi dela apus căldura e îngrozitoare; în munţi e în general rece.

Sunt două anotimpuri — un anotimp ploios, care ţine din Iunie până la sfârşitul lui Septembrie şi un anotimp secetos, în celelalte opt luni. In unii ani ploi uşoare cad în luna Mai şi acestea se numesc Ploile Mici.

Grindina e o primejdie; adeseori boabele sunt atât de mari încât fac pe măgari din caravană să şchioapete. Grindina cade de obicei în Decembrie şi Ianuarie. Primele luni ale anotimpului secetos sunt numite de indigeni „primăvară mincinoasă". Uneori pământul e acoperit cu o pătură de grindină de o palmă grosime, care nu se topeşte câte două zile.

In Ianuarie şi Februarie toate priveliştile sunt plăcute: pe munţi se văd păsări cu pene viu colorate. E destul de cald ziua pentru drumeţi, dar noaptea temperatura se coboară simţitor; în hărdaele cu apă se prinde ghiaţa.

Restul anotimpului secetos e temperat; o privelişte interesantă însă e aceia numită de localnici „dracii vântului", vârtejuri ce ridică nisipul şi praful până la mari înălţimi.

Catâri şi doctori

E cât se poate de adevărat că nu se poate călători în Abisinia decât în anotimpul uscat. Dar

Pe lacul Ţana

ca echipamentul potrivit şi cu oarecare simţ al humorului, se poate călători cu destul comfort.

Nu se găsesc mulţi cai în munţi; se întrebuinţează catârii. Când pământul e uscat, catârii birue aproape orice piedică. Pe ploaie, în schimb, îi încurcă pe călător: când e ud pe jos catârii obosesc sau se împotmolesc şi nu mai e nimic de făcut, cum

spun călăuzele, decât „să-i laşi în plata Domnului".

Ca să explorezi Abisinia interioară, sunt două metode: nişte Negadi, sau conducători, de meserie, ai caravanelor, la Addis Abeba, se învoesc să te transporte cu lucrurile pe care le ai, din loc în loc, pentru o anumită sumă; sau poţi cumpăra direct echipament şi măgari şi închiria cărăuşi, pentru excursie.

Primul sistem s'a dovedit nepractic. După ce ai pornit la drum, aceşti *negadi* găsesc pretexte ciudate ca să nu continue călătoria, în faţa cărora călătorul e neputincios.

E destul de simplu să-ţi organizezi singur caravana, fiindcă există la Addis Abeba un târg bun de catâri. Dacă stai de o parte, cu un aer nepăsător şi laşi pe altcineva să-ţi adune treptat numărul trebuincios de catâri, poţi să-i cumperi fără prea mare deosebire de preţul normal.

Tot în capitală se pot închiria toţi cărăuşii şi hamalii de care poate avea nevoe caravana. Oamenilor acestora le place o călătorie în munţi, dar nu şi una la şes. Cei mai mulţi sunt munteni, şi se feresc de ţara pe jos, bântuită de friguri. Fiecare când se angajează, vine cu doi chezaşi care semnează, punând degetul, un certificat ce dovedeşte cinstea şi vrednicia prietenului lor.

Un călător care avea multe animale de povară se lăsă convins să ia cu sine şi un *hachim*, adică doctor, care avea mare renume printre cărăuşi, din pricina dibăciei în vindecarea măgarilor bolnavi. Toate au mers de minune vre-o două luni. Nu era nici o molimă printre catâri şi singurii care pieriseră erau cei omorâţi de hiene. Noaptea şi câte zece fiare de acestea năvăleau în tabără. Veneau pe nesimţite şi săreau pe măgari înainte ca paznicii, de obicei adormiţi, să apuce să dea alarma — şi adeseori isbuteau să răpească atât de rău animalele prigonite, încât acestea trebuiau apoi împuşcate.

Mai târziu, când mai mulţi catâri se îmbolnăviseră, *hachimul* zise: „De bună seamă că un anumit şoim a sburat între soare şi spatele acestui animal, aşa că umbra a căzut pe el. Şi fiindcă s'a întâmplat asta, n'avem ce face decât să-l lăsăm în plata Domnului!"

Şi fiscul

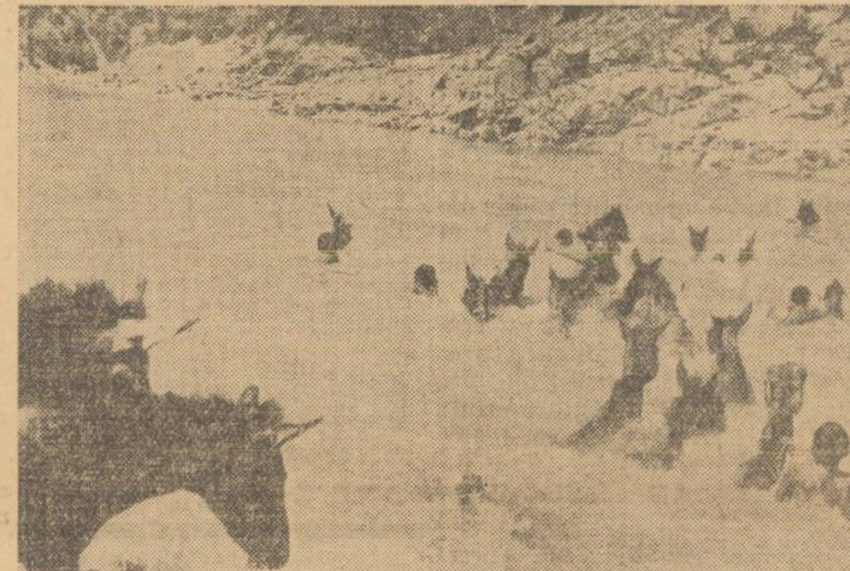
Autorizaţiile dela guvern sunt necesare pentru călători; e bine să ai şi scrisori dela funcţionarii administraţiei, numiţi „Mai mari".

Timpul nu înseamnă nimic aci. Te poţi astfel aştepta la întârzieri la multe din aşa numitele „bariere vamale", unde chiar permisele pecetluite în regulă nu sunt recunoscute de paznicii locali. Nu există sistem fiscal central şi într'o călătorie de 20 km., poţi fi oprit de cinci ori de vameşi, care-ţi poruncesc cu asprime să stai şi să aştepţi până ce şeful lor îţi va da îngăduinţa să treci. Adeseori ţi se porunceşte să te opreşti numai fiindcă localnicii doresc să te vadă, să audă ultimele svonuri şi să schimbe cu tine daruri.

Nu e uşor să-ţi plăteşti drumul prin Abisinia centrală. Obiceiul obştesc e să se dăruiască hrana călătorului care vine cu recomandaţii bune; de asemenea călătorul trebue să dea la rându-i un dar echivalent sau de o valoare mai mare.

Ace de siguranţă împotriva puricilor

E greu să duci cu tine într'o călătorie lungă o groază de da-

Catâri trecând Nilul Albastru

ruri care să fie toate potrivite; dar cele apreciate în general sunt talerii, cuţitele de vânătoare, foarfecele, ochelarii, acele, săpunul şi acele de siguranţă. Acele de siguranţă, mai cu seamă, sunt foarte căutate; se întrebuinţează ca unelte pentru scos sacii cu ouăle unui soi de purice mic, de sub unghiile dela picioare. In escursiile lungi oamenii se împart în perechi şi fiecare îl ajută pe celălalt să scape de purici. Pe cât se pare, operaţia nu e prea dureroasă pentru Abisinieni, fiindcă nu poartă ghete şi picioarele le sunt tari şi bătătorite.

Incercările zilnice ale cărăuşilor, de a întârzia înaintarea caravanei, fac parte din program. Oamenii aceştia dovedesc o iscusinţă nemaipomenită în găsirea motivelor pentru care întârzierea şi odihna sunt mai bune decât înaintarea şi munca. Dacă stai la discuţie eşti pierdut, fiindcă nimeni nu poate întrece pe un cărăuş abisinian, într'o discuţie în privinţa călătoriei şi a apei şi a ierbii. Nu e decât un lucru de făcut — să mergi înainte şi să nu te miri prea tare dacă vezi că oamenii n'aveau nimic de gând cu refuzul lor de a înainta: au încercat şi au văzut că nu merge.

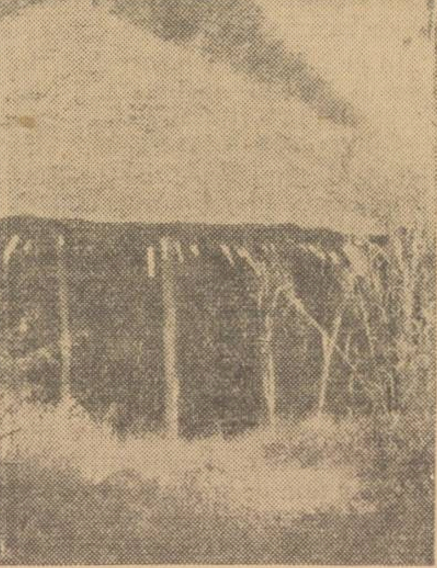
Nu există drumuri în ţară. Râurile mai mici trebue trecute prin vad. Adesea e foarte nostim: De obicei unii dintre cărăuşi cad în apă şi asta dă prilej de glume tuturor pentru multe zile. Fiindcă Abisinienii au puţine subiecte de vorbă, cel mai mic incident devine o afacere de mare însemnătate şi dă prilej la discuţii însufleţite.

Caravane şi înnotători

La râurile late, unde măgarii trebue să înnoate, călătoria e anevoioasă. Ca să treci Nilul Albastru, e cuminte să te duci de cu o lună plină, ca să ai lumină la două noaptea, când începi scoborirea.

Când şeful localnic s'a încredinţat că vrei să treci fluviul, sună din corn şi adună înnotători de meserie, fiindcă puţini cărăuşi ştiu să înnoate. Mai întâi descurci măgarii de poveri. Acestea, cu oamenii care nu ştiu să înoate, sunt trecute pe malul celălalt în luntrii împinse de înotători, care se întorc apoi la sarcina lor, de a trece măgarii încăpăţânaţi pe malul opus.

Nădejdea e că, dacă faci pe un măgar să pornească, ceilalţi or să-l urmeze; foarte adesea aşteptarea îţi e înşelată. Un măgar îndărătnic poate strica tot planul. E o muncă primejdioasă pentru înotători, prinşi într'un amestec de animale ce se sbat, cuprinse de groază. Mulţi înnotători mor la vaduri în fiecare an. Şi după ce ai trecut de apa repede, suişul pe partea cealaltă, de-alungul potecilor povârnite, înguste, trebue făcut cu oameni şi animale obosite. Intr'unele locuri poteca e aproape un şir de trepte, pe care înaintarea e înceată şi anevoioasă.

Biserică abisiniană

Poşta în beţe despicate

Dacă ai ajuns teafăr pe cărările de munte, viaţa e simplă. E o experienţă nouă, să ai de aface cu oameni care nu ştiu ce e graba: aici, nici sbârnâit de telefon, nici ziare. Din când în când un poştaş alergător aduce veşti.

Impărţirea scrisorilor prin alergător e un obicei bine stabilit. „Alergătorii" sunt în deobşte oameni sdraveni, care au „alergă"; cunosc potecile şi trecătorile care scurtează calea şi ştiu cum să treacă pe pământurile şefilor locali; mare parte din timp şi-l petrec în sate şi biserici de-alungul drumului lor, unde sunt bineveniţi pentru poveştile pe care le spun despre întâmplările din capitală. Din pricina asta poşta e în siguranţă.

Se spune că nici un „alergător" n'a fost prădat vreo-dată de poşta lui, de când există ţara! Poate da peste zile rele în vre-un sat, dar scrisorile, pe care le poartă într'un băţ despicat la capăt, nu sunt atinse.

„Ţară eminamente agricolă"

Abisinienii dela munte sunt numai agricultori. Existenţa lor se bazează pe experienţa strămoşilor lor. Dacă au cultivat o bucată de pământ care produce destul pentru familie şi perceptor, o lasă apoi să înţelenească timp de patru-cinci-ani. Pământul e abea sgâriat de arătură. Plugurile sunt bucăţi drepte de lemn, trase de doi tauri.

Copiii ară adeseori şi se pare că asta le place. Strigă, ameninţă şi pocnesc din bici. E distractiv să vezi ce puţin le ia taurul în seamă sforţările. Totuşi, cu mult răs şi puţină osteneală, un câmp e astfel arat şi gata de semănat.

Teff, unul din soiurile pitice de mei, e ce se cultivă mai mult. Se seamănă şi puţin porumb, precum şi orz şi bob. Piperul creşte din belşug şi se întrebuinţează zilnic, cu carne şi pâne. Vitele sunt voinice şi mai de oi pasc pe munţi. O bere bună, numită *talla*, se fabrică din orz şi din frunze ale plantei *greşu*, care seamănă cu hameiul.

Viaţa în sat e liniştită. Oamenii se mulţumesc cu puţin. Bărbaţii îşi petrec mai toată ziua la câmp şi au timp din belşug pentru vorbărie. Femeile sunt modeste, lucrează cu spor, totuşi nu prea din greu. Făina o fac din *teff* şi coc pâni subţiri, numite *indgeria*; ţes o pânză de calitate bună, pentru veşmântul naţional. Priveliştea cea mai caracteristică, în orice sat, e procesiunea de femei şi fete, ducând în spate ulcioare mari de pământ, pline cu apă. Copiii sunt bineveniţi şi par deobicei fericiţi.

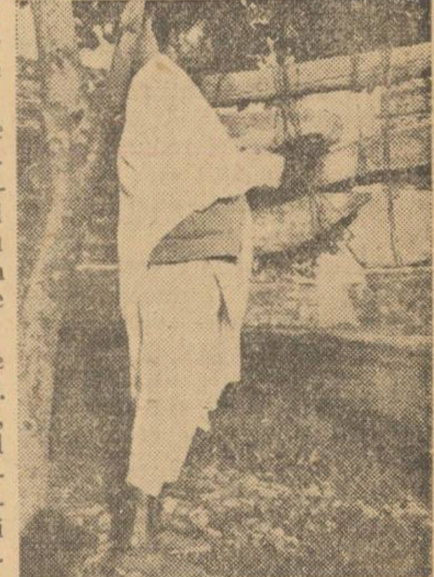
Ziarele sunt necunoscute, dar toate ştirile se răspândesc la târguri, fiecare sat având odată pe săptămână ziua lui de târg. In ziua de târg, la Dessie, până la 5000 de oameni fac negoţ şi stau de vorbă. Vânzările sunt deobicei afaceri îndelungate, căci oamenii se mândresc că se pricep la tocmeală.

Sarea ca monedă

In apropiere de Addis Abeba, monetele şi hârtiile emise de Banca Abisiniei sunt întrebuinţate ca mijloace de schimb. In interior totuşi, drugii de sare, care valorează în comerţ cam cât jumătatea unui taler de-al Mariei Tereza, sunt mai căutaţi decât piesele de argint. Drugii de sare sunt pregătiţi la Marea Roşie, apoi transportaţi cu caravanele în interior, unde se schimbă pe piper, care se vinde cu preţ bun în Eritreea şi Somalia franceză.

Abisinia pitorească

Contrar regulelor generale, în craterele vulcanilor stinşi din munţi sunt multe lacuri. De asemenea e ciudat să dai peste un lac mare la o înălţime de aproape 2000 de metri deasupra Mării Roşii, pe podişul înalt, lângă marginea peretelui de apus. Cunoscut sub numele de Lacul Ţana, e aproximativ circular, lung de vre-o 45 mile şi larg de 40. Principalul râu tributar e Micul Abbai. Se crede acum în general că lacul ocupă valea, închisă de lavă, a vechiului Nil Albastru. Valea veche a râului trebue să fi fost adâncă; un val de lavă a intrat în ea, ridicând un zăgaz natural, la ceiace e acum capătul de sud al lacului. Spărturile în această lavă, înfăţişarea ei sgrunţuroasă şi întinderea-i urieşă, dovedesc

Clopote de piatră

o răscolire grozavă a naturii, în vremile de demult.

Mai mult verde decât albastră, apa acestui lac e minunat de limpede. La răsărit văpaia purpurie se oglindeşte în apă; când e lună plină creţurile lacului prind lumina şi dau o privelişte frumoasă. Lacul oglindeşte şi stoluri de pescăruşi albi ca zăpada ce trec, sburând foarte jos, pe deasupra-i, spre culburile lor din desişurile de papirus.

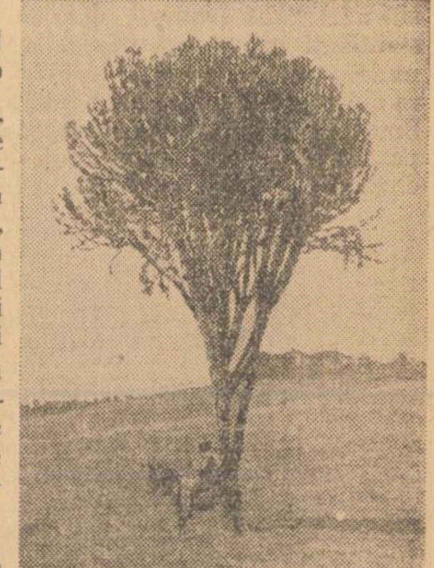
Peşti sunt din belşug şi în Abbai şi în lac. Localnicii îi prind cu năvodul sau cu o capcană ingenioasă, făcută din rădăcini şi liane.

Păsările găsesc locuri bune de pescuit în stâncile de lavă dealungul malurilor şi la cataractele de lângă deschizătura lacului. Cum localnicii nu vânează păsări, acestea nu se sperie uşor şi orice iubitor de păsări ar socoti locurile acestea extrem de interesante. In tufişurile de papirus şi în mlaştini sunt păsări care stau tot anul, în timp ce păsările călătoare se opresc cu plăcere pe malul lacului.

Fluerarii şi cocorii, mai multe soiuri de porumbei, ereţii, pescăruşii moţaţi, ibişii, toţi se găsesc aici din belşug.

Pe stânci pelicani, cormorani, porumbei de stâncă, berze şi păsări-şarpe, mişună şi par bine hrănite. Alcionii străluciţi, unii cu creste foarte albastre, sunt sprinteni, voinici.

Una din păsările cele mai interesante ale lacului e pasărea-şarpe. Când o vezi în apă, e cu desăvârşire cufundată, afară de capul şi gâtul lung, ca un şarpe. Când iese afară pe stânci, singura-i preocupare în viaţă pare a fi uscarea penelor; şi le usucă pe toate cu cea mai mare grije

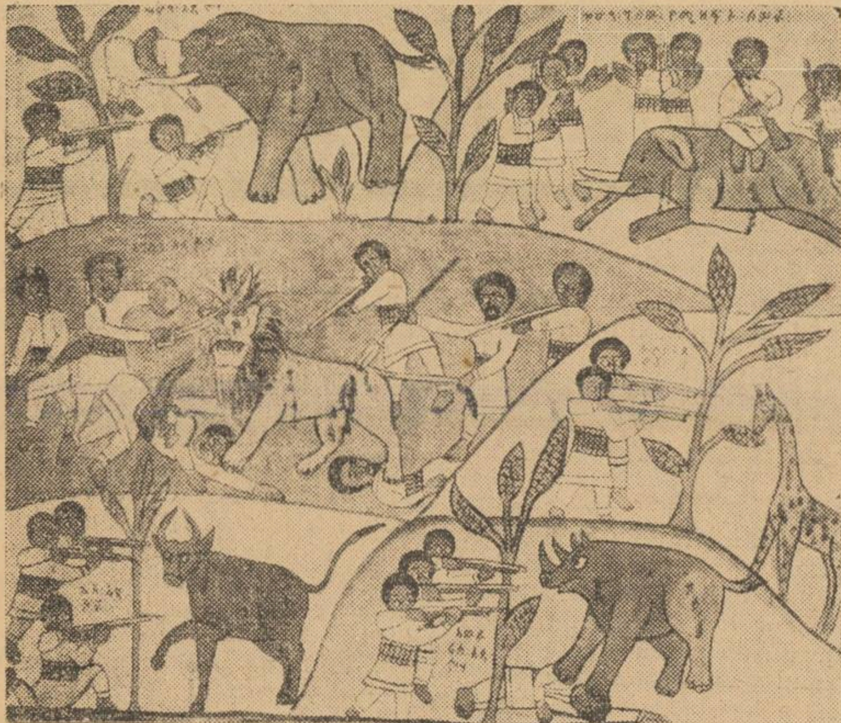

Euforbia uriaşe

şi îndată ce isprăveşte, se cufundă din nou în apă.

Şoimul cafeniu din munţi e o pasăre îndrăzneaţă şi fără frică. Intr'o zi, pe când un călător mânca, ţinând în mână o felie de pâne, un şoim se repezi

Urmare în pag. VI-a

Scene de vânătoare, de un pictor abisinian contimporan

ca o săgeată, îi trânti pălăria și-i luă pânea din mână. Apoi pluti destul de jos, și mâncă pânea din sbor, ducând cu ușurință la cioc hrana încleștată în ghiare.

Abisinia de sud e vestită pentru leii ei. In ținutul muntos Arusi trăesc multe soiuri de antilope, dar în Șoa și Gojjam poți călători sute de kilometri fără să întâlnești nici un vânat. Se găsesc câteva gazele mici; și hienele râd noaptea, dar se ascund bine în timpul zilei. Maimuțele de mai multe feluri sunt foarte numeroase și se împrietenesc repede cu cei ce le tratează bine. In cotiturile ca niște lagune ale Nilului Albastru, precum și în lacul Țana, sunt cirezi de hipopotami. Se văd și câte cinsprezece de odată, făcând bae în fluviu.

Pădurile de-alungul graniței

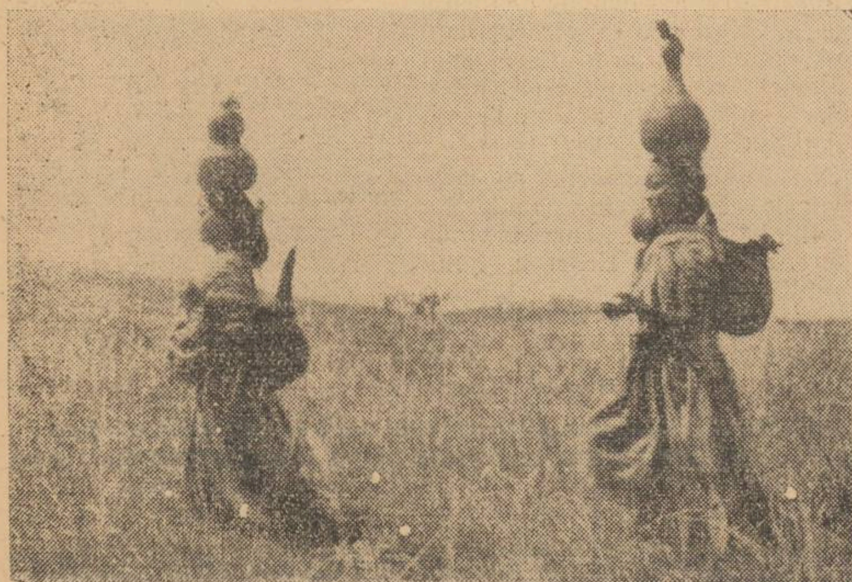
Tovarăși

Sudanului adăpostesc elefanți, lei și leoparzi.

Copaci se găsesc din belșug, în cea mai mare parte din munți. Străinul nu știe ce să admire mai întâi: smochinii, cedrii, palmierii și euforbiile, sau tufele de papirus. In hățiș aproape fiecare pom, liană, tufiș sau plantă are ghimpi; unele își desvoltă, cu o ingeniozitate nemaipomenită, țepile în toate direcțiile, în sus și în jos, înainte și înapoi.

Deșișurile întinse de papirus te fac să te gândești la Egipt și la vremurile vechi, la fiica Faraonului și la Moise.

Salcâmii cu vârful turtit, obișnuiți în priveliștele africane, nu cresc atât de bine la munte ca la înălțimi mai mici. Palmierii mici sunt frumoși, dela distanță și euforbia uriașe, cu multe ramuri, capătă înfățișare de adevărat candelabru. Smochinii care au o coroană de peste 65 de metri sunt destul de obișnuiți.

La câmp

Ședință sub smochini

Judecățile locale se țin deseori sub astfel de smochini uriași. Gondar, la urma urmei, nu e departe de Jerusalem și multe din legile de azi se întemeiază pe vechile datine ebraice. Nu există avocați și fiecare om se socotește destul de în stare să-și pledeze singur cauza, de unde rezultă ședințe foarte ciudate.

La început străinii se sperie de strigătele puternice dela procese, de retorica pătimașe, de armele fluturate și pumnii încleștați chiar sub nasul judecătorului. S'ar părea că dintr'o clipă într'alta se va face vărsare de sânge. Totuși până la urmă descoperi că acesta e un fel de sport popular și că pricina certei era că Gabbre Mihail luase o tingire dela Gabbre Miriam.

Legea, firește, mai are și laturi mai severe, când fapta e mai gravă. Un călător își părăsi la un moment dat caravana, ca să facă singur o mică excursie. La întoarcere, după vre-o două săptămâni, descoperi că i se furaseră 12 catâri. Paznicii dormiseră și acum se desvinovățeau în toate felurile. Călătorul se duse la șeful local și discută cu el afacerea. Cum căpetenia cărăușilor propunea o *afarsata*, străinul, care auzea pentru întâia oară de așa ceva, rugă pe șef să-i facă favoarea de a institui o astfel de anchetă. Șeful păru foarte turbat de cerere și nici o *afarsata* nu se ținu; totuși fu de ajuns să se vorbească de ea, căci cei 12 catâri fură găsiți chiar în seara aceia!

In ce constă o *afarsata?* In cursul acestei anchete toți locuitorii din satul unde s'a întâmplat ceva, sunt închiși înlăuntrul unui gard de tufișuri spinoase. Nimeni n'are voe să iasă, nici măcar pentru a mulge o vacă. Inchiși astfel, locuitorii, bănuiți toți, plâng și se vaetă. Apoi aleg opt sau zece iscoade, numite „păsări", care jură cam așa: „Ce am văzut și am auzit, n'am să tăinuesc".

După aceia urmează un răstimp plicticos, de așteptare, uneori chiar de o lună, în cursul căruia iscoadele umblă pașnic printre cete și văd și ascultă; și nu prea se găsește nici mâncare nici băutură în sat. La urmă o „pasăre" spune judecătorului numele hoțului. Dacă acesta e în îngrăditură, e dus la temniță. Dacă a apucat să scape, tot satul e amendat.

Impăcarea e un mijloc legal de a isprăvi certurile; oamenii refuză rar să se împace, la îndemnul judecătorului. Astfel într'o bătae, un cărăuș spărsese capul altuia din caravană. Rănitul nu voi să primească propunerea de a fi „îndurător cu acest nenorocit care te-a lovit". La refuzul lui, judecătorul zise că era dreptul lui să refuze și-i făcu altă propunere, cu un caracter mult mai grav: să „lase chestia în plata Domnului". Propunerea mulțumi pe rănit iar pârâtul păru nespus de turburat!

In afacerile mici, doi oameni care se ceartă au obiceiul să oprească pe trecător și să-l pună să judece el. De obicei aleg o persoană mai bătrână, fiindcă „înțelepciunea vine cu vârsta".

Câte vârfuri atâtea biserici

Factorul cel mai însemnat în viața muntenilor din Abisinia este biserica.

Aproape pe fiecare culme e una, precum și pe fiecare petec mai mare de pământ. S'a calculat că acum se află în imperiu între 15 și 18 mii de biserici.

Bisericile sunt clădite în dumbrăvi și sunt rotunde, cu locuri speciale pentru toate rangurile (poporul, diaconii și preoții). Interioarele sunt întunecoase, din pricina lipsei de ferestre. Intrarea pentru preoți e la răsărit, pentru bărbați la miazănoapte; ușile pentru femei dau spre miazăzi. Pe ușa dela miazăzi a celor mai multe biserici e un desemn sau o pictură înfățișând pe „Impăratul Diavolilor"; aceasta pentru ca „bărbatul văzând chipul Diavolului pe ușa de miazăzi să-și aducă aminte de femei și să se întunece, gândindu-se la uneltirile Diavolului".

La multe mânăstiri nimic de sex feminin nu e îngăduit în cuprinsul proprietății bisericilor, nici măcar o găină.

Toate bisericile vechi au fresce pe pereții dinăuntru, reprezentând sfinți și martiri din primele timpuri ale creștinismului; sunt și câteva picturi pe lemn, pentru altare, adesea destul de barbare, dar vădind sinceritatea artiștilor.

E foarte plăcut, când ești aproape de o biserică, să auzi, dis de dimineață, sunetul cântărilor și notele clopotelor de piatră, dulci și limpezi. Aceste clopote sunt făcute din lespezi dreptunghiulare. Când sunt lovite cu o piatră mai mică, sunetul se aude dela mare distanță.

Poporul abisinian a fost convertit la creștinism pe la mijlocul veacului al IV-lea. Până atunci cei mai mulți dintre locuitori credeau în doctrinele religiei ebraice. Cu doi ani înainte de expediția lui Cristofor Columb în San Salvador, prima misiune portugheză sosi în Etiopia, condusă de Pedro de Covilham. Acesta găsi aici, spre marea lui mirare, o civilizație autohtonă și o biserică creștină vie. Fu primit de un rege creștin care „ținea în mână o cruce de argint", iar la ceremoniile curții, în urma preoților, „un paj ducea o cruce subțire de argint, cu chipuri tăiate în ea cu un instrument de gravat". Și până în ziua de azi credința religioasă e pentru Abisinieni cea mai însemnată moștenire pe care le-au lăsat-o strămoșii.

CARMEN SYLVA

Dâmbovița

Dulce e și fermecată.
Dâmboviță, apa ta —
Cel ce te-a băut odată
Vecinic tot la tine-ar sta.

Am băut din tine, poate,
Prea cu mare drag și eu
Că 'ngropai în tine toate,
Viața și norocul meu

M'ai legat tu, dulce nume.
De-al tău mal tu m'ai legat,
De când doarme-aci 'ngropat
Ce-am avut mai drag pe lume

Trad. de G. COȘBUC

Nina Arbure Desen

Scrisori și hârtii vechi

Inainte de a fi împlinit vârsta de 21 ani, Iacob Melic obținuse diploma de arhitect dela Paris. Și se pare că el reușise să dea chiar în Paris întrebuințare acestei diplome, judecând după următoarea scrisoare din Paris, cu data de 9 Ianuarie 1842 și adresată lui, tot la Paris:

Iubitul meu Iacob,

Mătușa-mea a venit astăzi să ne vadă și să-mi aducă vestea fericitei tale numiri. Primește sincerele mele felicitări. Doresc ca acest noroc neașteptat să-ți țină cât mai mult și cât mai cu folos; și să sperăm că așa va fi.

Nu ți-am neglijat interesele pe lângă familia încărătnicului nostru datornic.

Sunt în tratative pentru achitare. Nu perde deci curajul, amice, și crede-mă că nu voi neglija nimic ca să ți se restitue banii.

Al tău din toată inima,

Stanislas Bellanger

Semnatarul acestei scrisori este publicistul francez care a vizitat țara noastră și care a tipărit mai multe volume asupra impresiilor lui de călătorie, dintre care două au apărut la 1846 sub pitorescul titlu: *Căruța, Călătoria în Moldova și Muntenia*.

Dacă n'am putut descoperi la ce se referă „fericita numire" despre care vorbește Stanislas Bellanger, în schimb, am dovezi sigure că, la acea epocă — anii 1842 și 1843 — Iacob Melic practica arhitectura la Paris.

Astfel, o clientă, Contesa Cornudet, îi scria aproape zilnic și chiar de câte două ori pe zi, pentru a-i cere dimensiuni de arcade, modele de dalaje, de balustre și de capiteluri; și alt client, d. de Leuze, îi cere pentru o casă ce vrea să construiască în provincie „o fațadă simplă și bogată în acelaș timp, cu sculpturi și ornamente rânduite cu artă, nu cu profuziune".

In anul 1844 Iacob Melic, ascultând îndemnul lui Barbu Știrbei, pe atunci ministru al treburilor dinăuntru în Muntenia, a primit să se întoarcă în țară, unde i s'a încredințat construirea Teatrului Național din București.

Melic cunoștea pe Știrbei dar nu cunoștea și mai cu seamă nu era cunoscut de Vodă Bibescu, de ale cărui cunoscute apucături se putea teme. De aceia, știind că Știrbei trebuia să lipsească câtva timp din țară, a avut grija să se pună la adăpostul unei puternice recomandații. Iată, în adevăr, scrisoarea pe care Reșid-Pașa, ambasadorul Turciei la Paris, o dă lui Iacob Melic la 21 Noembrie 1844:

Alteței Sale Principele domnitor la București,

Domnul Melic, purtătorul acesteia, este un tânăr originar din țara voastră care se găsia de mult timp la Paris pentru complectarea studiilor sale de arhitectură. Marele progres pe care el l'a făcut aici i-a câștigat stima tuturor acelora cari l'au cunoscut și a tuturor profesorilor cari îi purtau interes atât pentru inteligență cît și pentru îndemânarea și cinstea pe care le arăta. D. Știrbei, apreciind meritele acestui tânăr, l'a chemat de curând la București în scopul de a-l întrebuința în serviciul guvernului vostru. Dar pentru ca absența d-lui Știrbei să nu lipsească pe tânărul Melic de potecția pe care o merită, am crezut de datoria mea să vi-l recomand cu această ocazie, rugându-vă să bine-voiți a-i arăta, în mod cu totul deosebit, buna-voința ce vă caracterizează și a-l lua sub înalta și părinteasca voastră protecție.

Primiți, Principe, asigurarea înaltei considerațiuni cu care am onoarea să fiu al Alteței Voastre prea supus și credincio servitor.

Reșid"

Cât de puțin s'a înfruptat Iacob Melic de buna-voința și de protecția lui Bibescu-Vodă, ni-o arată următoarea pagină din *Istoria politică și socială a Principatelor dunărene* a lui Elias Regnault, a cărei traducere și în românește de *Ion Fătu* a fost publicată la Iași, în tipografia Buciumului Român, la anul 1856.

„Bibescu fura pretutindeni și din toate. Oricare furnisor sau antreprenor împărția cu dânsul și el însu-și dădea lecțiile de furat cu cel mai sfruntat cinism. Melic, inginer însărcinat cu clădirea teatrului din București, refuzase să primiască numai douăzeci mii de cărămizi și să dea în schimb chitanță pentru o sută mii. Bibescu îi făcu pentru aceasta aspre mustrări: „Ce dracu! îi zise principele, trebue să urli cu lupii. — Nu știu să urlu, răspunse Melic. — Ei bine, retrage-te atunci, adăogi principele, și lasă pe alții să urle. Și însărcină cu lucrarea pe un antreprenor mai de înțelegere".

Această mândrie, această neadaptabilitate aveau, de sigur, să prejudicieze interesele lui materiale. Puțin i-a păsat! Căci aceleași simțiminte el le-a mai manifestat, precum vom vedea, și în alte împrejurări ale vieței. Și aceleași simțiminte el le-a transmis și moștenitorilor lui, precum iarăși vom vedea.

EUGEN MELIC

JANE
NUVELA INEDITA
de
SOMERSET MAUGHAM
AZI
IN EXCELENTA PUBLICAȚIE LUNARA
MAGAZINUL
160 pagini, cu numeroase ilustrațiuni, 25 lei

Despre umor

Taine spune despre umor că este gluma unui om, care tot timpul păstrează o figură calmă. El abundă în scrierile lui Swift, Fielding, Stern, Dickens, Thakeray, Sidney și Smith. Din acest punct de vedere, „Cartea snobilor" și „Scrisorile lui Peter Plymley" sunt o adevărată capodoperă.

Deasemenea se găsește o mare cantitate de umor din cel mai autentic și mai aspru, în Carlyle. El ajunge sau la o caricatură comică sau la un sarcasm meditat. Umorul e o operă de imaginație comică sau de indignare concentrată. El se formează din contraste și îmbracă nebunia cu haina înțelepciunii, iar rațiunea cu haina nebuniei.

Această indignare pe care o descoperă Taine ca fond al umorului e de origine morală, dar nu văd cum ar putea arăta o lipsă de bunăvoință sau c'ar fi un indiciu al nenorocirii.

Dickens, maestrul umorului, avea o nemărginită simpatie pentru nenorociți, iar Englezii, în afară de orele de „spleen", cum se obișnuia pe timpul lui Byron, sunt oameni foarte veseli.

Acești „men of few words" („oameni de puține cuvinte"), știu să râdă și să se distreze din nimicuri, ca și copiii.

Trebue să nu fi văzut pe englez în străinătate, unde se controlează și „pare surd", într'o societate amestecată unde „țin gura închisă" (Emerson), ca să crezi că e ursuz. Puțin comunicativ, chiar când împrejurările sunt favorabile veseliei, englezul, deși nu e expansiv ca noi, e jovial, confidențial atunci când se crede iubit; într'un cuvânt foarte tânăr, mult mai tânăr decât francezul, al cărui scepticism — deși amabil și surâzător — n'are nimic pueril.

Cetățeanul britanic râde cu plăcere în sine, cu gura închisă, pentru plăcerea sa personală. Ironia sa, care se deosebește de a noastră prin aceia că nu are nevoie de aprobarea unei elite sau a câtorva inițiați, e o revanșă pe care o ia plăcerea fără martori contra răutăcioșilor și a proștilor. Astfel, ea poate fi surdă și sub aspectul unei perfecte impasibilități, de o egalitate și de o uniformitate continuă de ton.

Dacă spiritul, cum a spus Voltaire, „e veselia judecății" umorul e veselia fanteziei, a fanteziei sentimentale, nu a celei intelectuale, pentru a evita orice confuzie.

Englezii declară că „Humour is more than wit" (umorul e mai mult decât spiritul). Enciclopedia britanică afirmă că umorul e ceva mai subtil și mai vag decât spiritul. Dându-și seama însă că a încerca să definești umorul înseamnă să fii complet lipsit de el, adaogă totuși că n'ar putea face o distincție prea precisă între el și excentricitate. Nimic mai adevărat. Umorul e spiritul de care dispun Englezii atunci când se bucură de o puternică personalitate și pe care nu se tem s'o manifeste.

Umorul britanic e tocmai contrariu spiritului de societate francez, cel mai atic dintre toate spiritele moderne.

Spiritul nostru e eminamente sociabil, cel englez individualist. El n'are acea calitate specific franceză, în care se trădează totdeauna dorința de-a plăcea. Francezul nu știe să fie spiritual fără tovărășia unei societăți cultivate. Englezul nu e decât în opoziție cu ideile și sentimentele stabilite. El nu desvoltă umorul decât atunci când încetează de a se controla, de a-și reprima personalitatea printr'o supunere datorită conformismului național.

Umoristul prea mizantrop obosește, prea înțepător e respingător, iar dacă e din cale afară comic, dă curs râsului dar n'are mai mare ascendent decât un clown.

Un Dickens sau Thackeray sunt caractere originale, dar nu revoluționare. Se poate spune că Dickens își întrebuințează întreg humorul pentru a veșteji și a face odios e-

Urmare în pag. VIII-a

Prima deziluzie

Humpty-Dumpty sat on a wall
Humpty-Dumpty had a great fall
All the King's horses aud all the King's men
Cannot put Humpty-Dumpty toge ther agoin.

— Traduce mata acum aici.

Miss are părul vopsit, pantalonași cu dantele care se văd uneori când i se ridică rochia și-o lume întreagă de necazuri în ochi.

Iar Moț, șaisprezece ani, face haz de Humpty-Dumpty oul și traduce cu frumoasa ei voce cântătoare:

Hmpty-Dumpty stătea stătea pe un zid
Humpty-Dumpty a căzut rău
Toți caii regelui și toți oamenii regelui
N'au mai putut să-l pună pe Humpty-Dumpty la loc.

— Știi ce, Miss? Decât să stăm noi aici, n'am face mai bine să ieșim cu automobilul? Am face conversația afară, la aer, la câmp".

Biata Miss! Cum îi mai strălucesc ochii, obosiții ei ochi, de bucurie! Moț e atât de fericită că poate să-i facă, de fiecare dată, această plăcere bătrânei profesoare. S'o ducă până acolo, pe malul lacului, care o amăgește cu tremurul lui amintindu-i de valurile ce mângâie o coastă depărtată, țara ei. Moț este o hoață mică și bună care-i fură, lui Miss, pentru o oră, două, orizontul de slove înlocuindu-l cu orizontul primăvăratic de grâu verde, legănat în bătaia vântului. Și-i atât de fericită că are atâta putere.... De câtva timp însă, fericirea aceasta e puțin turburată de o viziune: „Miss, știi

„Aha", ai venit domnule Nelu.

mata cum s'a măritat mama-mare?"

Miss nu știe.

— Uite, era o fetiță, ca mine, de șaisprezece ani.

Intr'o zi a vrut să boteze o păpușă și i-a făcut, închipuește-ți! rochie de botez din perdele de dantelă din salon, perdelele favorite ale mamei ei.

Atunci tatăl ei a pedepsit-o să stea într'un sac și așa a găsit-o, plângând, afară pe scară, bunicul, un tânăr frumos și voinic (să-ți arăt portretul lui de atunci). A îndrăgit-o și a luat-o îndată de nevastă. E chiar exact cum îți povestesc eu, căci și mie mi-a spus mama mare istoria asta".

Miss e destul de sentimentală. Moț crede că-i povestește aceasta ca să fie în ton cu ea, căci e sigur că filosofie n'ar putea discuta cu Miss, nici istoria artelor. Dar e ciudat: Moț observă că dela o vreme a început și ea să se impresioneze de poveștile romantice. Oare să se fi prostit?

— Miss, nu-i așa că eu am o mămică bună și dulce?

O, da. Moț are o mamă cu părul argintiu, cu figura distinsă și atât de delicată că n'ar fi în stare să atingă pe cineva cu o vorbă! Și-i atât de bună, pentrucă e deșteaptă, neasemuit de deșteaptă și cultă, iar omul inteligent nu poate fi decât bun. Ce fericită e Moț!

Pe lângă aceasta are o casă mare, în care odaia ei e cea mai spațioasă, cu geamuri care îi duc privirile alintate și cuceritoare până hăț, dincolo de Dunăre, are o bibliotecă frumoasă, un birou, un divan larg plin de păpuși...

•

Sunt la masă toți trei: mama, tata, Moț.

Nelu iar lipsește; băiatul acesta e totdeauna în întârziere. Nu vorbește nimeni; au ajuns cu toții la o asemenea înțelegere sufletească, încât nu mai au nevoe de legătura vorbelor. Uneori se întâmplă să își exprime deodată acelaș gând. Numai că gândurile lui Moț iau o formă mai copilărească, mai neglijentă, pe când ale mamei sunt îngrijite și corecte ca o dantelă fină iar ale tatei poate mai concentrate asupra sarmalelor.

Incolo, aceeaș atmosferă de sinceritate; nici un zâmbet, nici un cuvânt silit, fiecare poate să-și spună ce are pe suflet.

— Aha, ai venit, domnule Nelu.

E un lungan cât o prăjină, de douăzeci și trei de ani și are acum un voluminos pachet la subțioară. Cu degetele lungi și neastâmpărate îl desface repede și scoate la iveală surpriza care îl făcuse să întârzie de astă dată: un patefon.

Nelu e tânăr avocat, secretarul tatei. Leneș, zurbagiu, încolo artist din cap până 'n picioare.

Pictează când îi vine pofta și se omoară după muzică. Fusese crescut de o mătușă bătrână căreia îi făcea fel de fel de farse, iar mama lui Moț îl invită regulat la masă pentrucă știe că n'are parale de restaurant și — pentrucă nu mai pot fără el. Cu Nelu, nici odată o masă nu e la fel cu alta. Se întrece cu Moț în glume, în râs, în năzbâtii. Ca două izvoare proaspete, aduc mereu din afară din două lumi cu totul diferite: a școlii și a tribunalului, — scânteierea de tinerețe, de zâmbet, de energie. Iată-l pe cămătarul grav, care, din avariție, poruncește norei sale să dea naștere unui băiat, nu unei fetițe; pe avocatul bătrân care-și culege clienții în ultima clipă, pe culoar, fără să le cunoască nici numele și care fu astfel, într'o zi, propriul său adversar într'un proces; pe profesoara de chimie care exclamă la o șezătoare: „ce frumos sonet; păcat că n'a fost mai lung"; sau titulara de istorie, domnișoară bătrână, la care nu capeți zece decât numai cunoscând perfect căsătoriile, divorțurile și răpirile din lungul veacurilor.

Apoi mai e și Dunărea, care curge domol la vale și le duce gândul departe, peste mare și mări, spre lumi de vis...

— Știi, Moț, eu la vară plec, pe un vapor. M'am săturat de înăbușeala de aici. Nici nu știu de m'oiu mai întoarce. Decât intelectual la noi mai bine hamal pe acolo. Să fii într'o veșnică primăvară... hm, ce zici?

Bătrânii s'au sculat dela masă. Sunt singuri amândoi. Și când e singur cu Moț, îl învăluie o atmosferă de copilărie care-l face și pe el să fie foarte pur, foarte naiv. „Am să iau cu mine doar balalaica. Voi avea astfel mereu lângă sufletul meu o parte din sufletul aceleia pe care am iubit-o.

Era rusoaică, tu știi. A murit. Și-i plăceau atâta cântecele! Era tuberculoasă. Tuberculoasele sânt tare frumoase fete. Avea niște trăsături atât de fine, de delicate, iar pielea ei era de o subțirime, de un străveziu ireal. Din toată făptura ei mi-au rămas mai vii tâmplelele viorii ce par'că le simt svâcnind și urechiușa roz, aproape transparentă. Era și cuminte și nebună. Cât de bine o pricepeam! La sunetul nostalgic al melodiilor rusești, ochii ei se făceau cei mai frumoși ochi din lume și numai gurița de copil, roșie ca un mac însângerat, tremura ușor și parcă reproșa vieții existența ei. Eu o adoram și râdeam ca să nu plâng. Și ea ce-o fi găsit la mine, în sărăcia mea fizică și sufletească?

Am să plec, cum ți-am spus, și-am să iau balalaica. De altfel, din fericire, nici nu mai am ce lua altceva cu mine. Și nu las în urma mea nimic, — și pe nimeni..."

Ingratul! Dar Moț simțea că el are dreptate.

•

De câteva seri, în afară de Nelu, e un nou invitat la masă: un doctor tânăr, stabilit de curând în oraș, vecin cu dânșii. Mama a fost puțin bolnavă și a chemat de câteva ori doctorul, apoi, văzând nețărmurită dragoste în ochii lui Moț când privea pe noua cunoștință, îl invită la masă. Era un om înalt, frumos, voinic, cu sprâncene dese, fălci puternice și ochi mari, verzi, șireți. Avea însă, cu tot felul lui puțin încrezut, puțin grosolan, de a se purta, o înfățișare destul de simpatică și era băiat vesel. Impingea uneori veselia până la sfidare, la cinism. Fetița fusese din primul moment foarte impresionată de mândra înfățișare a acestui mascul; pentru ea, doctorul curant al mamei ei începuse să ia forma bunicului cel chipeș din povestea veche. Simțea atâta nevoie să-l admire și să-l iubească, încât îi atribuia vorbe și simțiminte nobile pe care le repeta mamei ei și pe care ajunsese și dânsa să le creadă adevărate. Nelu simțise din primul moment o repulsie pentru străinul acesta însă, fire apatică, se mulțumi să ridica din umeri. Cât despre Costi (așa se numea doctorul) când fu întrebat de Moț, ce impresie îi făcuse Nelu, răspunse cu un surâs sarcastic: „Un boem, fire de aventurier, care o va sfârși rău".

Și era atâta răutăcioasă bucurie pe buzele lui când pronunță vorbele acestea, încât Moț simți, pentru prima oară, o strângere de inimă.

In viața fiecărui om există, cred, o perioadă de înstrăinare de eul său însuși. Aceasta se întâmpla acum cu biata Moț. Cu cât descoperea adevăratul fond al caracterului acestui om, cu atât sufletul său de copil se încăpățâna să refuze să creadă că omul pe care și l-a ales nu e un om ideal. I se părea că toată viața ei până îl cunoscuse n'avusese nici un rost și începu să vadă cu alți ochi împrejurul ei. Ajunse și ea, pe încetul, la concluzia că Nelu nu e decât un biet ratat care nu valorează mai mult decât o zdreanță. Atmosfera meselor era acum grea, apăsătoare. Incepu s'o urască aproape pe mama care nu-l mai invita pe Costi la masă și care — după spusele lui — nu-i făcea rochii destul de frumoase. Iși neglija lecțiile și nu mai avea chef s'o plimbe pe Miss la câmp.

Incepuse să slăbească, spre satisfacția bărbatului și spre durerea părinților care o aveau mereu acum în fața lor: schimbată, dușmănoasă, o străină.

Dar mamele sunt atât de cuminți și de răbdătoare!

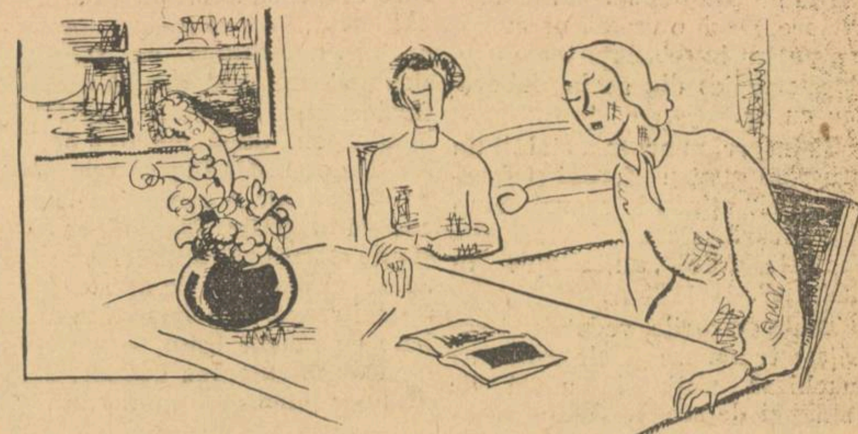
Mama aceasta cu părul argintiu, cu mâinile albe, fine și cu zâmbetul bun și trist, știa că va veni ziua când Moț va fi iar fetița ei dragă și neștiutoare. Și ziua aceea veni: era spre apus și soarele păta cu roș vaporul care avea să-l ia pe Nelu cu geamandanu-i sărac și balalaica. Erau amândoi pe cheiu și vorbeau iar ca doi prieteni.

Costi se logodise cu alta; Moț aflase că ea fusese prea săracă pentru dânsul.

„Vezi tu, Nelu", spuse ea, „nu mai am nici un regret. Sunt iar cea de altădată. Un singur lucru mă doare: întâmplarea aceasta m'a făcut să-mi pierd încrederea în mine. Inainte, când nu ieșisem încă din cercul nostru restrnâs, când nu cunoscusem încă alt om din lumea asta, un om mai altfel decât noi, cu alte vederi, mă credeam puternică, bogată, mare; aveam atâta încredere în forțele mele și eram atât de fericită. Abia acum am aflat că n'am rochii destul de frumoase și nici destulă avere, — că sunt săracă!"

Nelu surâse blând: „Ba te înșeli, prostuță mică. Tu ești destul de bogată. Rivala ta avea însă și mai mult, atâta tot. Dar ascultă-mă pe mine: cine poate face bine împrejurul său, e un om puternic și fericit. Apoi mai e și o altfel de bogăție, pe care donmul acela n'o cunoaștea și care stă uite aici, „zise el, arătând spre piept.

— „Da, bogăția sufletească, știu", murmură Moț dar el deja n'o mai asculta. Coșul vaporului dăduse primul semnal de plecare, ca un răcnet de bucurie, de triumful descătușării.

Se așeză oftând la biroul pătat cu cerneală.

Privirile lui lunecaseră spre zări și erau atât de departe...

Moț se întoarse acasă tristă, mai mică și mai apăsată încă decât fusese în tot timpul din urmă.

Miss o aștepta cu cartea de engleză în mânile ei bătătorite de viață, mâni care tremurau pentru o pâne, cu un colț al dantelei pantalonașilor lungi spânzurând din rochie. Moț îi privi ochii: erau plini de deziluzii.

Și-i închipui și pe ai ei, fără să vrea, aproape la fel. Apoi împrejur: canapeaua i se părea de astădată mai mică, păpușile vechi, scoarța de pe jos ruptă într'un loc, pereții sgâriați.

Se așeză oftând la biroul pătat cu cerneală. Cartea era deschisă și în fața îi apăru poza unui ou mare și vesel, cu ochi, nas, gură ,mâni și picioare, tronând sus la înălțime, pe un zid.

Oul însă căzu jos și se sparse. Toți caii regelui și toți oamenii regelui n'au mai putut să-l pună pe Humpty-Dumpty la loc.

LUCIA SCURTU

O lecție de muzică, cu d-na Manya Botez

„D-na Manya Botez, diplomată a Conservatorului din Berlin, fostă profesoară la Conservatorul din Berlin, fostă elevă a profesorului I. Philipp de la conservatorul Național din Paris, vă roagă să binevoiți a asista la lecția publică pentru încheierea trimestrului I, a cursurilor, ce va avea loc în ziua de 26 Ianuarie, ora 10 a. m., la Casa Femeii, Spl. Independenței 46".

O lecție de muzică! Nu fără mult scepticism m'am hotărît să mă duc, gândindu-mă că face măcar de curiozitate să vezi despre ce este vorba. Auzisem și eu, ca toată lumea, despre unele metode noi de predarea muzicii la copii după imagini colorate, despre inițiativa americanilor de-a forma simțul muzical încă din leagăn; nume ca *Iöde, Hughe, Deutsch* nu-mi erau complect necunoscute; nu avusesem însă ocazia să văd de-aproape o aplicare a acestor idei moderne și mai cu seamă nu m'ași fi așteptat ca în România să găsesc un cuib de curente atât de înaintate ce nu-și au picior ferm nici în străinătate.

Am găsit o sală plină de mame și copii gătiți în hăinuțe de sărbătoare. Pe scenă, un pian aștepta mânuțele mici și cântecele naive. Am fost informat numaidecât că vom asista la producția a mai mult de șaizeci de copii, între patru și doisprezece ani. Cei mai înaintați în studii au lucrat trei ani.

D-na Manya Botez și-a făcut apariția, sigură pe sine, și-a anunțat pe cei de față că nu vor asista la un examen ori o producție ci la o simplă lecție, asemănătoare acelora zilnice, când se găsește singură cu elevii săi.

— Copiii pe care îi veți asculta, nu sunt aleși între alții mai puțin dotați. Scopul metodei mele de predare muzicală e să formeze *muzicieni;* adică a da posibilitatea unui copil să descifreze un text muzical, să noteze o melodie auzită, să găsească armoniile unei melodii, să acompanieze un alt instrument ori să ia parte într'un ansamblu muzical. Am ales pianul pentru predarea lecțiilor, pentrucă e un instrument complex, ce mă servește mai bine ca oricare altul în ceiace vreau să realizez.

D-na Botez a mai spus câteva cuvinte asupra curentelor nouă care susțin că educația muzicală trebuie să înceapă dela vârsta de trei ani; americanii au creiat și cursuri, pe lângă școlile normale, pentru mamele ce nu sunt pregătite să-și educe copiii — ei susțin că educația muzicală trebuie să pornească dela trei luni.

— Nu vreau să fac aici teoria metodei mele — a sfârșit d-na Botez. Vreau numai să prezint rezultatele strădaniei mele, singurele ce interesează.

Au apărut întâiu pe scenă șase fetițe, între 4—6 ani, care acompaniate de profesoara lor au cântat în cor și apoi solo cântece simple. Au trecut apoi pe rând la pian și-au bătut cu un singur deget câteva note ce formau o melodie rudimentară.

Nu era nimic deosebit, decât faptul că se cânta foarte just și, cu multă plăcere și fără a ieși din ritm.

Au urmat apoi un grup mai mare de băeței și fetițe între 6 și 8 ani. Pe aceștia d-na Botez îi chema individual și-i punea să spuie pe nume sunetelor pe care le scotea pe pian, să numească secundele, terțele, și să le cânte apoi, după ureche. Grupul acesta începuse să se familiarizeze cu alfabetul muzical. Știa deasemeni să cânte bucăți ceva mai complecte, pe pian.

Au urmat apoi alte grupuri, cu copii din ce în ce mai mărișori, care au arătat că cunosc toate gamele și tonurile muzicale, arpegiiile, valorile notelor, măsurile și ritmurile. Lucru foarte interesant, transpuneau cu ușurință o melodie în tonuri diferite; cântau de asemeni bucăți mai complicate, cu o desăvârșită metodă.

Toți copiii aveau o poziție perfectă a corpului și-a mânilor, o grijă de a apăsa egal pe note, un simț al accentelor și al ritmului desăvârșit și-o atacare directă și puternică.

Deși atât de tineri — cei mai mari având unsprezece și doisprezece ani — acești mici muzicanți dădeau dovadă că sunt în stare să execute la perfecție o bucată de muzică potrivită cu puterile lor și c'o înțeleg, n'o cântă mecanic.

Incet, incet, sala se animase. Pe scenă, cei din urmă copii dădeau adevărate concerte. Dela Preludiile de Bach, sonatele de Mozart și Heidn, trecuseră și la muzică modernă: Glasunov, de Falla, Filip Lazăr. Se cânta și Schumann, Beethoven. Se atacau și bucăți de ritm: valsuri, tangouri. Și toate cântate la perfecție ca de niște mici virtuoși.

Aveam impresia că asist la un concert a o sumedenie de copii precoci, descoperiți ca prin minune de d-na Manya Botez.

Și lucru amuzant și neașteptat, unii din muzicieni își cântau și compoziții proprii pline de delicatețe și după toate regulele teoriei și contrapunctului muzical.

Când concertul s'a terminat și copiii au plecat cu părinții lor, m'am grăbit s'o întâmpin pe d-na Botez, rugând-o să-mi îngăduie a sta de vorbă puțin cu ea, despre ideile și metoda ce întrebuințează în predarea muzicei.

•

In studioul în care am găsit-o peste două zile pe d-na Manya Botez, m'a întâmpinat o sală luminoasă, cu mese și bănci de lemn, c'un pian mare și cu numeroase și zâmbitoare tablouri colorate pe pereți, reprezentând păsări, flori, oițe, gângănii, fluturi, copaci, îngeri, stele, oameni de zăpadă într'o anumită suită de melodii și ritmuri muzicale.

— Așa dar te servești de imagini colorate — i-am spus. — Metoda dumitale, desigur, s'a inspirat dela curentele străine care vor să facă educația copiilor după o teorie vie, sonorizată, potrivită cu înțelegerea și vârsta lor.

— Da, — a spus d-na Botez — cred că e necesar a da copilului un *mediu* muzical, potrivit cu înțelegerea lui. Nu e de ajuns de a forma numai dexteritatea manuală și complexul mușchiular; această dexteritate trebuie să meargă mână în mână cu înțelegerea muzicală și dezvoltarea auzului. Pentru asta e necesară educația urechii: copilul să asculte și să reproducă muzica în mod natural și în același timp conștient. Contopirea teoriei cu practica, adică o teorie vie, sonorizată, controlată de auz e singura care poate duce la *muzicalizarea* unui copil.

— Cum se face că ați izbutit să adunați la un loc atâți copii talentați? — am întrebat.

— Te înșeli dacă crezi că elevii mei sunt geniali. Teoria genialității a căzut dela modă. *Orice* copil poate deveni *muzical*, printr'o educație bună luată dela o vârstă fragedă; să zicem *trei ani*. Nici unul din copiii pe care i-ai auzit cântând nu sunt deosebiți; cei mai mulți sunt mediocri și submediocri. Mediul muzical însă i-a educat și ori-

care din ei s'a familiarizat cu alfabetul muzical și în chip natural cetesc și reproduc o bucată.

— Așa dar, dumneata tinzi la o democratizare a muzicei?

— Da. Metoda mea ar vrea să facă din fiecare copil un viitor *consumator* de muzică.

Inainte vreme, în secolul al 16-lea și 17-lea, la curțile Regilor, se făcea muzică la care luau parte toți câți se simțeau în stare să se înglobeze în melodia aleasă, compunând și ei și adăogând la textul primitiv. Mai pe urmă însă, muzicanții au început să se specializeze pe câte un instrument, având ca țintă *virtuozitatea;* din această epocă a virtuoșilor — între care recordul îl deține Liszt — educația muzicală s'a mărginit numai la formarea de virtuoși, neglijând înțelegerea adâncă a artei muzicale. Se formează separat dexteritatea manuală și apoi, după ani de studiu, virtuosul cercetează în sfârșit teoria și contrapunctul.

Abia după războiul mondial, lucrurile s'au schimbat. Astăzi, muzica se învață ca o limbă, prin educația auzului. Efortul nu-l mai face muschiul, ci creerul. Technica e la înălțimea judecății. Din contopirea teoriei cu practica, iese muzicalizarea oricărui copil.

Ai observat cu câtă plăcere își cântă ei bucățile? Niciodată nu-i pun să învețe forțat o melodie și s'o chinuiască. Bucățile știute le învață în chip natural căci au ajuns la nivelul lor de înțelegere. O cetesc, o pricep și o reproduc fără sforțare. Și odată cu desvoltarea înțelegerii și conștiinții lor cresc și posibilitățile de realizare; *in chip natural.* Studiul muzicii e pentru ei, astfel, un câmp plin de flori și de fluturi, o țară minunată pe care o descopăr singuri, încetul cu încetul.

VALER DONEA

CARMEN SYLVA

Dor de-acasă

Bătrâna casă'n colț de drum
Mai stă cum o știu eu?
Mai iese-alene seara fum
Din coșul ei? Și trec și-acum
Drumeți pe-aici mereu?

Și podul umblător, sunând
Pe lanțul lui cel gros?
Iar carele, poveri ducând,
Mai scârțâie pe pod trecând
Greoaie'n sus și'n jos?

Și clopotele'n turn mai au
Tot glasul de demult?
Uitat-au ele ce-mi cântau?
Ah, une-ori pe gânduri stau
Și-mi pare că le-ascult!

Mai e pe drum miros de tei?
Mai sânt copii în sat
Să scurme praful după ei?
Bărbați în bluze și femei,
Cu șorțul lor curat?

Mai e de vrăbii parcul plin?
Fântânile mai curg?
Mai plânge codru 'n freamăt lin
Și șlepuri trec și-acum pe Rin
Din zori până'n amurg?

Iar oamenii tot veseli sunt?
Curg glumele șiroi? —
Trimiteți-mi, vă rog, pământ
Și apă după Rinul sfânt,
Și-o vorbă dela voi.

Și dragul timp ce-l petrecu
Copil pe când eram.
Și sufletul cu focul lui,
Și câtă veselie-avui,
Și vecinic n'o s'o am!

Trad. de *G. Coșbuc*

Impotriva dictaturii,
Impotriva fascismului,
Impotriva hitlerismului,
Citiți
DOCTRINA BATEI
de
Tudor Teodorescu-Braniște
Editura „Cuvântul Liber"
5 lei exemplarul

Cronica modei

Ingrijirea pielei, farduri și pomezi

Bine înțeles nu toate cremele sunt bune, iar dintre cele bune nu toate se potrivesc tuturor fețelor. Pentru a alege nu ne rămâne de cât să încercăm și prima preocupare trebuie să fie ca ele să nu conțină substanțe otrăvitoare. Dacă o cremă ne convine, putem întrebuința toate produsele ce ies din acelaș laborator cu ea.

Să încercăm acum a stabili un program pentru „fardat și facerea feței” ținând seamă cum procedează starurile, vedetele, actrițele, adică „autoritățile în materie”.

Toate starurile, vedetele și actrițele frumoase și elegante se machiază puțin în afară de studio și de scenă. Toate recomandă o curățire minuțioasă seara cu o pomadă grasă. Lilyan Tashman, cea mai elegantă femee din Hollywood, care se farda cu un talent deosebit, aplica pe față, după curățire, un lapte de migdală preparat de ea însăși: Migdale dulci pisate 20 gr.. Migdale amare pisate 5 gr.

Apă de trandafir 150 gr.

Tinctură de Benzoe 1 gr.

Migdalele se pisează până ce se reduc la o pastă fină și apoi se amestecă cu apa de trandafir și tinctura de benzoe. Pentru a vă „face fața”, recomandă ea, nu întrebuințați de cât produse de frumusețǎ de prima calitate. Dacă știți să cumpărați cu inteligență, nu vă veți ruina Sfătuește de asemenea a nu întrebuința multă cremă. „După ce vă veți fi curățit cu apă și săpun, zice Yvette Lebon, înainte de a pune crema, să aplicăm pe față comprese de vată, imbibate într'un tonic anume pregătit, punând și pe ochi comprese cu un tonic special” *Bette Davy* dă o adevărată rețetă de bunică spre a șerge orice urmă de oboseală. După ce se curăță și ea cu un tampon de vată îmbibată într'un produs gras, își aplică un gălbenuș de ou pe față, se întinde o jumătate de oră pe un divan. Apoi scoate această mască cu ajutorul unui tampon muiat în apă caldă. De altfel și *Lupe Velez* se servește de o asemenea mască, dar făcută dintr'un albuș de ou. Crema care se aplică după această pregătire este *începutul* fardării. Ea trebuie să fie de culoare rachel, ocre, mauresque sau de culoarea naturală a pielei, după cum vrem să ne fardăm și după rochia pe care o purtăm. Dacă vrem să ne fardăm palid întrebuințăm cremă de culoarea naturală a pielei, pentru o fardare închisă, una din celelalte culori. Puțină cremă, dar *să pătrundă bine prin masajul ușor al degetelor*, începând dela bărbie spre nas, frunte, mergând tot în sus, fără a atinge buzele sau pleoapele. Dacă vreți să fiți „bine făcute” zice *Mae West*, nu uitați a șterge ușor obrazul cu o cârpă uscată, altfel pudra se adună în pâlcuri.

In ceiace privește „rujul” gras de obraz, să evităm pentru seară nuanța „orange”, pentru că la lumina electrică devine galbenă și accentuiază umbrele. Dacă avem obrajii supți și ochii în fundul capului, „rujul” se pune sub pomete, sub umerii obrazului și nu se fac de cât tușe ușoare în fardarea pleoapelor.

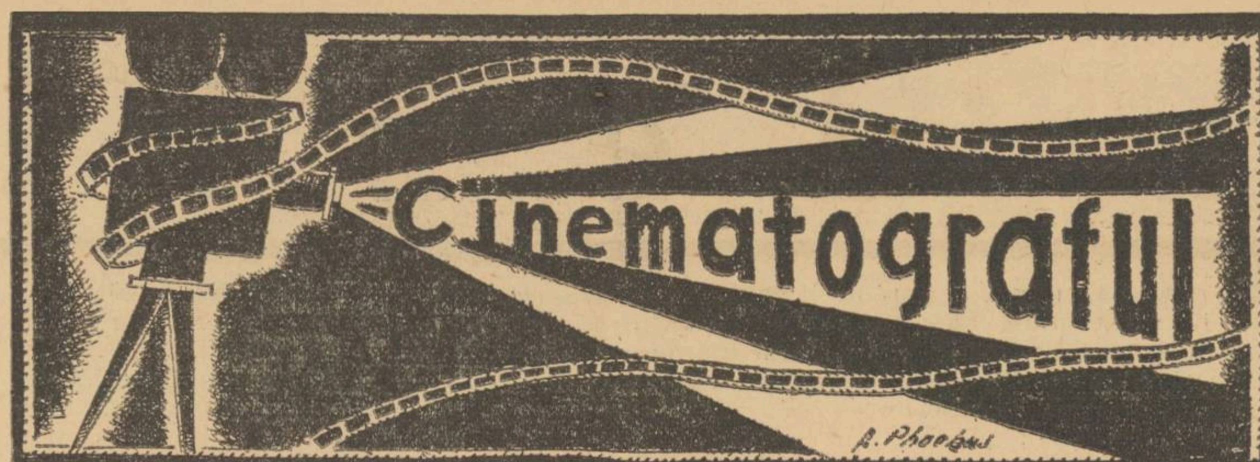
Fardul pleoapelor de altfel este o chestiune dificilă, în tot cazul, fiindcă asemănarea cu Marlene, nu convine multor chipuri femeești. După ce ați pus „rujul” pudrați-vă din belșug, având grijă de a lua surplusul, căci *„obrazul trebuie să fie catifelat, nu tencuit!”* zice cu drept cuvânt *Yvette Lebon*. Trecând la sprincene ea recomandă să le periem cu o periuță muiată în brilantină lichidă, prelungindu-le arcul cu creionul, fără a apăsa și evitând să le dăm forme fantastice, căci acestea jignesc bunul gust. Fardul pleoapelor e în discuție. Dolores del Rio pune pe pleoapa superioară ceiace se numește un „fard pailletés”, care dă pleoapelor aspectul unor fluturi cu sclipiri strălucitoare, mai ales că aceste farduri sunt șaten-or, vert-or, bleu argent, după culoarea ochilor. Dolores del Rio se servește de obiceiu de o compoziție mexicană argintie. Dar atât ea cât și alte staruri sfătuesc femeile să uzeze cu discreție de acestea și numai seara. Genele sunt recurbate cu mastic brun, verde sau bleu după culoarea ochilor, dar să nu se pună prea mult rimmel la genele de pe pleoapa inferioară, căci aceasta îmbătrânește și dă aerul obosit. Frumoasa Dolores sfătuește cu insistență pe femei să nu se culce nici o dată înainte de a-și demachia ochii. Toaleta se termină, zice Yvette Lebon, cu aplicarea unui „ruj” de buze, deschis sau viu, în nota generală a fardului de pe față.

Inainte de a pleca la sky sau la escursie în munte, doamnelor și mai ales domnișoarelor, se impune o curățire complectă a feței, chiar o *dezincrustare*. Dacă aveți posibilitatea faceți și un masaj, nu numai al feței, ci și al mânilor și picioarelor. Faceți apoi o spălare a părului cu uleiu balsamic. Nu uitați, oricât ați fi de atrăgătoare cu buclele zburând în vânt, să puneți pe cap o beretă sau o bonetă.

Luați în trusa de toaletă o cremă de noapte și una de zi, dar *pe bază de lanolină*, nu de vaselină sau vegetală. Pentru buze, dacă vreți numaidecât să aveți o pată artificială pe un obraz care trebuie numai uns (căci orice machiaj este exclus) întrebuințați un „ruj” care să nu usuce buzele și pentru orice precauție așterneți peste el puțin unt de cacao, sau ulei de migdală. Pe gene și sprincene puneți puțină brilantină lichidă, pe pleoape puțină cremă antiridă sau ulei de migdale. Să aveți în trusa de toaletă un tonic special pentru ochi și o loțiune de obraz care să calmeze arsurile și să descongestioneze nasul înroșit de frig sau de soare, precum și o pomadă cu oxid de zinc, dacă cumva crema nu vă protejează îndeajuns. Pentru mâni pastă de migdale, pentru picioare uleiu camforat.

Și acum bună șansă și bună petrecere, pentru acele care pleacă, tinere și cu inima ușoară în spre munții ademenitori.

BITRIX

O întâlnire neașteptată

De zece ani de când sunt coleg și prieten cu d-l Aristide Vasilescu m'am obicinuit să-l văd mereu așezat la masa de lucru, cu zeci de manuscrise, cărți, ziare, spalturi de corecturi împresurându-i călimara. Pe de altă parte sunt deprins, de câte ori îl văd, să-i vorbesc, și anume în chestiuni precise redacționale.

Reamintesc toate acestea pentru ca să vă puteți și d-voastră închipui sentimentul meu de jenă, mirare și perplexitate atunci când mi-a fost dat, timp de un ceas și jumătate, să-l privesc pe d-l Vasilescu... cântând. Cânta englezește, și pe de altă parte eu nu aveam dreptul să-i adresez cuvântul.

Aceste stranii lucruri se întâmplau la cinematograful Trianon, la filmul „Cântecul s'a sfârșit”, unde personajul principal semăna în chip halucinant cu amicul și camaradul meu.

Sentimentul pe care îl avem în fața unor asemenea trucaje ale naturii, care își plătește fantezia să ne expedieze copii pozitive după modestele noastre persoane, sentimentul, zic, în fața unor asemenea hocus-pocus-uri, este acel de vrăjitorie, de „ucigă-l-toaca”, un sentiment totodată amuzant și sinistru.

Incep să înțeleg acum ce spunea prietenul meu G. Călinescu atunci când se plângea că revăzuse, în formă de erou shakespearean, pe acelaș Dick Powell pe care se obicinuise a-l contempla cântând șansonete revistoidale.

Asemenea viziuni de „sosii”, de „alter-ega”-uri se produc adeseori în cinematograf. Mi s'a întâmplat să regăsesc pe ecran nu numai trăsăturile fizice ale unei tinere doamne personal cunoscute mie, dar chiar și trăsăturile ei de caracter, ca și când vrăjitoria de care vorbeam ar fi avut ca scop exclusiv să mă arunce pe mine (și pe alții care cunoșteau pe acea doamnă) în stupoare și nedumerire.

In fine — last but not least — în filmele ei următoare, Ann Harding (căci ea este „dublul exemplar”) renunțase, ca prin farmec, să mai semene cu frumoasa ei imagine bucureșteană (poate fiindcă nici filmele nu se mai potrivesc cu psihologia modelului? Știu eu?)

Prin asociație de idei îmi amintesc de o foarte comică aventură similară. Un prieten ieșan, de profesiune pictor, făcuse o expoziție de tablouri. Printre pânze zăresc una deosebit de mare, reprezentând un Christ în poziția lui obicinuită, adică sistematic bătut în cuie. Am tresărit. Acel tablou nu-i cumva un plagiat? Par'că mai văzusem eu asta! Caut bine, și, deodată, încep să râd ca prostul. Imi adusesem brusc aminte că prietenul meu, pe cât de bogat pe atâta de sgârcit, făcea economii de modele obligând să pozeze: familia, slugile, musafirii, însfârșit tot ce-i cădea subt mână. Mântuitorul crucificat nu era altul decât un șofer al său ukrainian, un tânăr blond, blând și cu bărbuța firavă. Vă puteți închipui ce greu îți vine să revezi răstignit, în pielea goală și cu tot trupul sângerând, pe cineva pe care ai fost totdeauna obicinuit să-l vezi în veston, cu șapcă și la volan!

Las d-lui Mihail Dragomirescu — care iubește teoriile complexe, sarcina unei explicări a fenomenologiei sosiilor, cu cel puțin patru subdiviziuni (până acum).

1) forma Călinescu (cea mai benină) unde un actor, după ce ne-a obicinuit cu roluri de cupletist modern, emigrează subit în teatrul clasic.

2) forma Vasilescu, unde un simplu actor își permite să reîncarneze un personaj cu stare civilă reală, al cărui habitus însă îl falșifică, lăsându-și libertatea de a ne reprezenta modelul în posturi pe care desigur acesta le-ar dezavua.

3) forma treia, a pictorului meu care operează acelaș trucaj, dar nu cu un complice în carne și oase, ci cu unul din carton și vopsea.

4) însfârșit, forma cea mai gravă, forma Ann Harding, unde duhurile întunerecului au conspirat pentru a reconstitui, pentru o clipă, personalitatea integrală, fizică și morală, a unui om adevărat.

Mecanica binefacerii

Fiindcă am vorbit de „Cântecul s'a sfârșit”, trebue să vă mai spun ceva. Unul din actori face pe un colonel francez, comandant de penitenciar la Insula Dracului. Venit la Paris în concediu, se duce la operă. Piesa care se cântă îi amintește, ca subiect, povestea unui fost deținut al său, evadat și ucis de păzitori pe când încerca să treacă printr'un râu înnot. Intrigat, se duce în loja actorului-autor. Acolo recunoaște imediat pe fostul său prizonier. I-o spune. Acesta încremenește. Așa dar zece ani de penibile sforțări pentru a-și clădi „o nouă viață”, toate astea spulberate! Nenorocitul își dă seama că colonelul nu poate să nu-și facă datoria. Dar acesta din urmă, după ce îi dă celuilalt puțină emoție, adaogă, șiret: „Pușcăriașul cutare a murit; eu nu cunosc decât pe compozitorul așa și pe dincolo; și-i urez noroc”. După care pleacă discret. Și ultima scenă ni-l reprezintă pe colonel străbătând culisele pentru a-și relua locul în sală.

Aici am vrut să ajung. Căci această scenă e o minune. Domnul binefăcător face un pas cu stângul; se oprește; surâde; dă să demareze acum cu dreptul, dar renunță, pentru a zâmbi din nou; își bagă mânile în buzunar; se uită în jos, și surâde iarăși, dar de astă dată nu induioșat, ci inteligent (căci își zâmbește lui-însuși, nu evenimentelor exterioare); între timp intervin șoldurile, executând acel tangaj caracteristic pentru care limba românească dispune de splendidul cuvânt a se lăfăi; ondulațiile de satisfacție morală se comunică spre cap și se opresc la gât, unde sunt fixate într'o inflație a gușii (echivalând cu verbul francez a se rangorja). Apoi generosul colonel dă din umeri, sceptic și bonom, pentru a se pune iar pe umblet, cu un pas leneș și visător, în timp ce palmele schițează niște dungi în văzduh a căror semnificație nu poate fi decât: „ăsta om” sau „halal eu, așa zic și eu!” și adresate direct celui care le făcuse.

„Călărețul fără nervi”

Hotărît lucru, frumoasa expresie „fără nervi” a făcut școală.

Se numește „fără nervi” un om ai cărui nervi sunt de oțel, deci foarte tari, întocmai cum un om cu mușchi de fier poate să zică — în cinematograf — că este un om „fără mușchi”.

Suntem la al doilea film când această inițiativă de semantică reușește să se impună. In curând figura de stil va deveni loc comun.

Cât despre filmul cu titlul de mai sus, trebue să declarăm că e fermecător. Face parte din așa zisele povești cu cow-boy, care se numesc așa indiferent dacă eroii au sau nu ocupații eminamente agricole; e suficient ca ei să călărească foarte des (cum o indică și numele, căci cowboy vine de la cow care înseamnă vacă...)

Sunt mulți spectatori care spun: „mie îmi plac filmele cu cowboys deși...”. Să-mi dați voie mie să-mi placă aceste filme fără nici cel mai mic „deși”. Și să mă credeți că un film de cowboys bine făcut (ca acela de care ne ocupăm) este infinit mai „intelectual” decât un film cu Jannings ca Regele Frederic sau Regele Pausole, cu toată pretenția de grave probleme psihologice dintr'unul și de fină satiră din cellalt.

„Călărețul fără nervi” ne prezintă peizagii naturale splendide, râuri de munte în care vezi piatra de pe fundul de cinci metri, piscuri înzăpezite și, jos, holde în floare, păduri fantastice, păreți stâncoși cu prăpăstii negre, colibe părăsite și cârciumi zgomotoase. Iar oamenii, niște aspri căutători de noroc, cu cai, pistoale și amoruri. Când toate astea sunt combinate inteligent cum e cazul în filmul nostru), și când fotografiile exterioarelor sunt impecabile(cum este iarăși cazul aci) putem admira și fi recunoscători, fără nici-unul din acele „deși” ale domnului foarte cult pe care mi-am permis cu o altă ocazie a-l numi (numele acesta îmi place deosebit de mult): „imbecilul superior”.

D. I. SUCHIANU

P. S. N'am loc aci să vorbesc de două filme, unul cu Shirley Temple, altul cu Joel Mac Crea, Myriam Hopkins și Robinson; ambele bucăți sunt interesante, pentru motive diferite pe care le voi explica poate data viitoare.

Cronica muzicală

Ultimele simfonice. Pianistul Nino Rossi.

Cele două concerte simfonice din urmă merită să fie amintite. Primul, dirijat de d. Alfred Alessandrescu, *a fost un „Festival Wagner” reușit: al doilea, dirijat de* d. Ionel Perlea *a adus la rându-i execuții interesante și în parte noui.*

D. Alfred Alessandrescu nu e cela ce s'ar putea numi un „dirijor wagnerian”. D-sa și-a însușit cu toate acestea, prin îndelungate popasuri în templul dela Bayreuth și evidentă simpatie, stilul tradițional wagnerian. Grație execuțiilor sale credincioase și a colaborării prețioase a glasurilor d-nei Mimi Nestorescu *și d-nului* Ștefănescu-Goangă, *festivalul a avut cea mai corectă ținută. Nu putem să nu observăm însă că toți merituoșii colaboratori ai acestui frumos festival s'au ferit cu strășnicie să invețe — în orice caz să execute — o pagină nouă, necântată la noi, de muzică wagneriană. Am avut astfel neplăcerea de-a constata că nici finalul măreț al Walkiriei nu poate rezista neștiinții obligativității de-a apărea pe absolut orice program wagnerian. Există trei opere wagueriene (afară de Rienzi) care n'au intrat încă în repertoriul Operei Române:* Aurul Rinului, Siegfried și Amurgul Zeilor. *Din acestea, organizatorii festivalului au ales tot un fragment cunoscut, pe când d. ex. preludiul neasemuit al „Aurului Rinului” ar fi fost pe programele noastre o „primă audiție”.*

Simfonicul dirijat de d. Perlea ne-a înfățișat pe un virtuoz al viorii, d. Zino Francescatti, *ce-a executat în întregime concertul în re major de* Paganini. *E o operă ce țintește în special la uluirea ascultătorului și pentru excelenta execuție a căreia solistul era desăvârșit înzestrat. Am fi dorit — cu toată sforțarea suplimentară ce-ar fi cerut-o acest lucru — să putem prețui darurile violonistului și în opere mai puțin acrobatice și mai înfrățite cu muzica. In acelaș concert am ascultat prima audiție a „Divertismentului sacru” de* d. Sabin Drăgoi. *Orice nouă lucrare a d-sale e o bucurie pentru ascultători și o îmbogățire a muzicii românești. Asemeni celui rustic,* Divertismentul Sacru *folosește melodii de colinde care se împletesc însă cu motive din slujba Vinerei Paștilor, cum e duioasa „Primăvară dulce”. D. Sabin Drăgoi și-a format un stil simfonic propriu și interesant. D-sa desvoltă melodiile populare fără a le răpi din farmecul proaspăt ce le e caracteristic.*

In sala Dalles a apărut Vineri seara, invitat de Institutul de Cultură Italiană, pianistul Nino Rossi. *O puternică personalitate ce impresionează prin liniștea și autoritatea cu care-și stăpânește instrumentul și auditorul. Un model de program eclectic, cuprinzând cinci nume italiene și cinci străine, a prilejuit interpretului dovada variatelor sale mijloace iar nouă o frumoasă audiție a unui* Scherzo, op. 4 *de* Brahms *și a sclipitoarelor* Giuvaeruri ale Arianei *de* Paul Dukas *(în transcripția pianistului). Cei patru compozitori moderni italieni:* Malipiero, Pizzetti, Longo *și* Martucci *au vădit atât resursele pianistului cât și ale muzicii italiene contimporane. Ultimului,* Giuseppe Martucci, *interpretul a ținut să-i cinstească memoria nu numai printr'o execuție viguroasă a* Tarantelei, *ci și printr'o prezentare vorbită, care ne-a înfățișat pe compozitorul italian din a doua jumătate a veacului trecut, ce a fost unicul reprezentant, pe cât de talentat pe atât de nerecunoscut, al muzicei simfonice italiene în vremea înfloririi genului operei. Executând „Tarantela” lui, ce e mai mult ca un dans, vom face dreptate lui Martucci, a spus d. Rossi și fără îndoială a isbutit.*

N.

Cronica sportivă

Matchurile susținute de echipa reprezentativă a Varșoviei în Capitală, constituesc un bun exemplu de instabilitatea și surpriza care însoțesc hocheyul pe ghiață. Astfel oaspeții au pierdut în fața reprezentativei Bucureștiului cu 2-0, după o luptă în care s'au distins Bill Watters și Paul Anastasiu; dar au câștigat în seara următoare, învingând de astă dată selecționata României cu 2-0!

In primul match susținut, oaspeții deși nu au putut deplasa echipa olimpică, au prezentat totuși o formațiune care s'a comportat foarte bine. Reprezentativa Bucureștiului a isbutit totuși să obțină victoria, grație a două goaluri înscrise în ultima parte a jocului. Primul se datorește canadianului Bill Watters care l'a realizat printr'o strălucită acțiune personală. Al doilea punct este opera lui Paul Anastasiu, care după ce a driblat toată apărarea adversă, a trecut lui Botez care fiind în poziție bună, a băgat în plasă. Astfel echipa Bucureștiului a câștigat o victorie din cele mai măgulitoare pentru ei, și mai usturătoare pentru învinși; cel puțin așa trebue dedus din felul în care s'a comportat echipa poloneză în seara următoare. Atâta înverșunare și brutalitate nu puteau fi decât reacțiunea disproporționată a unei înfrângeri. Cu toată încrederea pe care primul match a reușit s'o inspire publicului, trebue spus dela început, că cel de al doilea a fost mult sub așteptări. In primul rând reprezentativa noastră a fost departe de forma pe care au arătat-o jucătorii individual în echipele lor respective. A păcătuit selecționarea sau jucătorilor le-a lipsit acel spirit de echipă fără de care nu se poate face nimic? In orice caz jocul furnizat de ai noștri a fost sub așteptări, pe când al polonezilor a fost mai bun decât cel din ajun deși extrem de dur, nepermis de dur chiar. Toate sancționările arbitrilor n'au folosit însă, și de mult ori jocul a degenerat; dar în ansamblu a fost iute, vioi, cu faze pasionante. Inceputul atacului îl fac Românii prin Rabinovici, Pană și Cantacuzino: toți trei iau astfel contact pe rând cu cei doi fundași polonezi și-și dau repede seama că au în fața loc adversari deciși la orice, permis sau nepermis, pentru a le strica jocul. Această constatare, bine-înțeles că a pus surdină la entuziasmul atacanților noștri. Dar procedeul acesta de intimidare se dispensează de comentarii. Polonezii atacă și ei, mai rar dar mai periculos. In minutul 12, Prozedplesky scapă și trage un shot perfect pe care portarul nostru Maesciuc nu-l poate reține. Reacțiunea românilor este extrem de energică, dar atacurile sunt distruse de apărarea adversă. Singur Panenka, iute și rafinat în jocul lui, izbutește să se strecoare, dar nimerește peste un portar, într'o formă extraordinară.

După prima pauză jocul este și mai violent; câteva minute de joc și Pană este nereglementar oprit și în învălmășeală, serios rănit, trebuind să părăsească terenul; totuși atacul românilor continuă mai vioi încă, și polonezii răspund exagerând și mai mult brutalitățile; ceeace nu impiedică însă ca poarta lor să fie mereu bombardată, dar fără folos, căci portarul Snegder apără superlativ de bine.

Ultima parte a jocului se petrece aproape în întregime în fața porții polone; se trage mereu, dela distanță, din apropiere, în toate felurile, dar fără folos. In fine, aproape de sfârșit, Paul Anastasiu, vrând să forțeze egalarea și să repete isprava din ajun, pornește din fund având toți echipierii în centrul terenului; este însă atacat de un polonez care îl deposedează de puck și rămâne astfel singur în fața porții lui Maesciuc; goalul este inevitabil și astfel Polonia câștigă matchul cu 2-0.

Cheia acestui succes îl constitue fără îndoială, portarul oaspeților; căci polonezii au tras la poartă în prima repriză de 3 ori, din care odată s'a marcat; în repriza a doua au tras de două ori iar în ultima parte a jocului iarăși de două ori din care odată s'a marcat. Pe când românii au tras la poartă în prima repriză de două ori, în a doua repriză de unsprezece ori și în a treia repriză de zece ori. De unde se poate deduce că înaintarea noastră n'a stat degeaba, dar totodată, că a avut de-aface cu un portar excepțional de bun.

Dacă atacul nostru s'a afirmat atât de des, ansamblul însă nu a prezintat nici o omogenitate, iar incursiunile izolate ale fundașilor au fost lipsite de orice eficacitate. Slăbirea liniei de atac prin rănirea lui Pană, a influențat și ea jocul nepermițând combinații tactice. Partea debilă a echipei noastre a fost însă apărarea, care a făcut un joc mult prea individual, contra-atacând mereu și trăgând dela distanțe și în condițiuni care micșorau mult pericolul. Portarul Maesciuc a fost în schimb, deseori lăsat descoperit și e chiar surprinzător că în asemenea împrejurări nu a primit decât două goaluri. Tactica greșită a fundașilor, — care au luat asupra lor sarcina de a marca puncte — a fost eroarea care a decis soarta matchului; de altfel nici Maesciuc n'a jucat ca de obiceiu, primul punct al polonezilor putând fi evitat.

Jocul a fost greu, oaspeții găsind că este util să joace brutal. Este drept că regulamentul jocului și practica lui în întâlnirile internaționale, permite atacul în forță și apărarea cu lovituri de corp, așa numitele „body-check”. Dar de aci și până la lovituri cu crosa, cu patina, piedici și alte asemenea, este o distanță pe care oaspeții noștri, — jucând într'un match amical și într'o țară străină, — ar fi trebuit s'o respecte. Este iarăși drept însă, că polonezii au prezentat un joc iute, mai frumos combinat, mai spectaculos decât acel din matchul pe care l-au pierdut. Dintre jucătorii lor s'au remarcat, în primul rând portarul, adevărat autor moral al victoriei echipei lui, și cel mai bun om de pe teren; apoi, în ordinea menționării, Ribitschi și Werner.

Dela noi s'au remarcat Pană, Panenka și Talsky.

Arbitrajul d-lui Dan Simionescu Râmniceanu ajutat de d. König, a fost ca de obicei bun, deși poate că mai multă fermitate la începutul jocului ar fi evitat excesul de brutalități care a micșorat plăcerea spectatorilor cași prestigiul victoriei.

GRIMAN

Despre umor

(Urmare din pag. IV-a)

goismul; Thackeray îl întrebuințează pe al său ca să ridiculizeze vanitatea și snobismul. Pentru rest, ambii romancieri sunt conservatori. Atitudinea lor e complet contrară celei adoptate de treizeci sau patruzeci de ani de toți scriitorii de peste Marea Mânecii.

Astfel umorul e în regres în literatura georgiană. In adevăr umorul e cu desăvârșire inexistent în opera lui David Herbert Lawrence, care se exprimă cu o naivitate aproape agresivă; de asemenea lipsește la predecesorul său Samuel Butler, a cărui ironie surdă și continuă e din această cauză deabea preceptibilă.

In stare naturală, umorul n'are nici un scop și se poate spune chiar că nu cunoaște alt obiectiv decât pe sine însuși.

Astfel, umoristul își pune în joc întreaga sa personalitate ori de câte ori se lasă în voia înclinării sale. In spirit judecata poate fi independentă de judecători, în umor însă niciodată. Se poate spune că cineva are spirit în general; dar un anumit fel de umor.

Există un umor clasic, există deasemenea un umor romantic. Cel clasic e făcut în cea mai mare parte din perspicacitatea omului, care-și vede cu aceiași claritate atât defectele sale cât și ale celorlalți.

Se știe atenția pe care Statele Unite o dau lui Marc Twain. Samuel Langhorne Clemens a fost sărbătorit la 30 Noembrie trecut. S'a construit la Hanibal, unde s'a născut scriitorul, un far al cărui proector trebue să lumineze timp de un an monumentul ce i-a fost ridicat. Un fir electric leagă Hannibal cu biroul președintelui Roosevelt din Washington iar lumina e dată de însuși Președintele Statelor Unite cu ajutorul unui comutator așezat pe birou.

Astfel autoritățile americane au înțeles să celebreze în ochii poporului pe acest reprezentant al umorului american.

Am spus „al poporului” fiindcă elita intelectuală din Statele-Unite nu mai împărtășește credința — să presupunem că ea continuă să dăinuiască în masa poporului — care însuflețea pe Mark Twain în ciuda tinerei civilizații americane. In amintirea mea imaginea lui Mark Twain se împrăștie ca o ușoară ceață. Il văd totuși destul de clar cu tenul său roșu congestionat sub un păr abundent, cu fruntea ușor încrețită din cauza efortului de a fi serios în fața unui auditoriu, care râdea cu hohote — iată tabloul care-mi răsare în minte ori de câte ori vreau să-mi reprezint umorul american. Acest om, care seamănă puțin cu un profesor de gimnastică mă desfată, fiindcă în el văd incarnată o artă, la care participă în aceiași măsură și mușchii și inteligența.

JOHN CHARPENTIER
„M. de France”

Reviste streine

La Nouvelle Revue Française

(1 Févr. 1936).

D. Pierre Abraham face câteva observații cu privire la concepția intimă a lui *Kipling.*

In romanul așa zis exotic (Loti, Kipling, Conrad, etc.), fără ca psichologia europeanului să aibă de suferit, noi contemplăm o serie de personagii diferențiate, individualizate, care nu se confundă nici cu vecinul, nici cu casta, nici cu rasa din care face parte. Noi putem avea pentru unii stimă sau simpatie, pentru alții repulsie sau dispreț, fără ca aceste mișcări sufletești elementare să se repercuteze asupra colectivității etnice din care personagiile fac parte. Se știe că Kipling era un „imperialist". Totuși domeniul opiniilor nu se confundă cu domeniul — mult mai profund și mai adevărat — al creațiunii artistice. Kipling, omul, ar fi respins fără îndoială ideea de a lucra la emanciparea Indiei. Dar Kipling, artistul, a proiectat — totuși — atâta lumină asupra diverselor psichologii individuale, încât nu există nici o îndoială că înțelegerea de care dau dovadă astăzi un număr crescând de englezi față de revendicările politice ale Indiei, au căpătat-o din lectura operelor sale.

Aceste afirmațiuni, care par să nu fie departe de adevăr, pun într'o nouă lumină pe omul și pe artistul Kipling, scriitorul preferat al Regelui George V al Angliei.

Punând problema despre *Cinematograf și Literatură,* d. Alb. Thibaudet face câteva reflecțiuni foarte juste:

Sonorizarea — spune d-sa — era trecerea de la pantomimă la teatru, adică de la o artă care nu este literară la o artă care este literară de mai mult de 2000 de ani. Cinematograful sonor ar fi trebuit să fie pentru teatru ceeace discul și radio erau pentru muzică, ceeace a fost imprimeria pentru Biblie. Or, experiența a arătat destul de repede incompatibilitățile, și că ecranului îi aparține numai ceeace este făcut pentru ecran, gândit, dacă s'ar putea spune astfel, numai pentru ecran, și în afară de teatru. Bariera dintre arte nu este rigidă, dar există.

Nenorocirea este că ecranul nu-și are o literatură proprie.

De ce nu s'ar scrie adică, în chip de roman tipărit, un scenariu?

D. Thibaudet are sugestii foarte interesante cu privire la necesitatea unei literaturi proprii a ecranului.

Mercure de France

(15 Févr. 1936).

Nevoia de lectură, iată un subiect sugestiv care dă prilej d-lui G. Duhamel să facă aprecieri interesante.

D. Duhamel observă trei feluri de a lecturiza: lectura activă, lectura pasivă și acea contemplativă. Aceasta din urmă e departe de a fi ineficace. Ea lasă numeroase urme. Negustorii de publicitate o știu.

De exemplu: traversăm un oraș, în trăsură sau în tren și fără să dăm vreun interes în aparență, noi citim tot ce ne cade sub priviri: afișe, insigne, nume de negustori și inscripții de tot felul.

De fapt noi citim trei feluri de imprimate: ziare, reviste și cărți.

Trebue să dăm un loc de onoare cărții. Ambiția cărții este în general aceea de eternitate. Ea reclamă un loc în viața noastră temporară, tot așa ca și în viața noastră spirituală. Dacă știm s'o întrebăm, cartea e gata să ne răspundă. A ști să te servești de cărți, este adevărata cultură, după cum remarcă și André Gide.

Noi cerem unei cărți ceeace numim elementele cunoașterii. Și cerem ziarelor îndrumări sau elemente de informație

Cât despre reviste, d. Duhamel spune că o adevărată revistă trebue să poarte semnele din tot ceiace se întâmplă în lume: ea trebue să concretizeze lucrările, să menționeze evenimentele, să judece actele oamenilor, să lumineze caracterele lor. O revistă demnă de acest nume trebue între altele să prezinte opere noui proprii, să dea o viziune a spiritului etern în manifestările sale zilnice.

In acelaș număr René Lalou are un articol despre Kipling, care, la începutul secolului al XX-lea a fost „unul dintre conducătorii spirituali ai compatrioților săi".

Ost-Europa

(Januar, 1936).

Revista se află în al 11-lea an de apariție și este scoasă de Societatea germană pentru studiul Vestului european.

D. Fr. Braun semnează un studiu despre *Arta epică a poporului rusesc.* Este just: în ultima vreme cercetările folkloristice, pe de o parte și acelea privitoare la istoria literară, pe de altă parte, s'au intensificat. Cele dintâi pentru cunoașterea sufletului poporului, pentru adâncirea acelor comori de limbă, ignorate multă vreme, — celelalte pentru cunoașterea mai de aproape a literaturii trecutului. D. Fr. Braun a fost atras spre arta epică rusă și de lucrarea d-lui R. Trautman, intitulată „Poezia poporană a marei Rusii", având subtitlul „cântecul de vitejie". D-sa observă că poezia epică își are rădăcinile adânc înfipte în sufletul poporului rus și că acea poezie a rătăcit, împreună cu poporul care a născut-o, dealungul secolelor, fără însă să-și piardă caracterul ei distinct. In decursul colonizărilor rusești, ea a străbătut dincolo de îndepărtatele regiuni siberiene până aproape de tăcutul Ocean, în Nord peste cercul polar, până la marea Albă, iar în sud până în dealurile Caucazului. Pretutindeni, deci, poezia aceasta și-a păstrat unitatea, iar legenda este aceiași dela o regiune la alta.

Inceputurile ei se pierd în timpul primelor povești poporane, din secolul IX și X. Pe atunci poezia era cântată în onoarea prinților și eroilor, inspirată fiind de faptele lor. Ea a fost imitată însă după cea suedeză. După ce se ocupă de câteva aspecte ale acestei poezii d. Fr. Braun subliniază interesul vremii noastre pentru isvoarele artei poporane, pentru poezia și cântecele sale vechi.

D. Werner Markert își expune privirile generale asupra problemelor politice, economice, financiare, ș. a., din Vestul european. Remarcăm articolul despre Soviete, în care ni se vorbește de ridicarea producției lucrătorilor, arătând rezultatele experiențelor sistemului „Stachanow", despre care am avut ocazia să ne ocupăm de curând, în aceste coloane.

AL. CARUSSY

Sociologie românească

Apariția unei reviste este un fenomen cultural îmbucurător pentru o țară care nu a avut încă posibilitatea de a-și forma o tradiție culturală, care are o opinie publică ce trebue încă pregătită pentru a putea aprecia critic, diferitele manifestări culturale ale timpului. Apariția unei reviste de sociologie este cu atât mai importantă cu cât cunoașterea acestei discipline științifice este atât de necesară tuturor acelor cari vor să aibă o înțelegere mai complectă a fenomenelor de ordin social, cari ocupă un loc din ce în ce mai important în preocupările științifice ale secolului al XX-lea.

Sociologia este una din cele mai tinere discipline științifice. Ea a rămas mult timp supusă fluctuațiunilor meditației filosofice în ce privește stabilirea principiilor și legilor ei fundamentale. S'a încercat, în ultimul timp o detașare a acestei științe de persoana cercetătorilor, o obiectivitate a legilor sociologice. In această direcție, școala franceză a făcut primii pași sub conducerea lui Emil Durkheim, prin studierea organizațiilor sociale primitive și prin explicarea fenomenelor sociale pe cari le-a putut observa acolo.

In România, s'a pășit cu curaj pe această cale, preconizându-se studierea, observarea și compararea fenomenelor sociale în locul unde se produc, adică în societate, pentru ca numai după această cercetare să se poată ajunge la formularea legilor sociologice, la explicarea faptului social și al realității sociale. Această metodă este preconizată de d. profesor D. Gusti, la catedra de sociologie a Facultății de litere și filosofie din București, și ea a fost pusă în aplicare în repetate rânduri, prin cercetările monografice care au avut loc anual din 1925 până astăzi, în diferite regiuni ale țării. Originalitatea și importanța acestei metode consistă nu numai în detașarea sociologiei de subiectivismul metafizic și din adaptarea unei metode științifice bazată pe observație, ci mai ales din admiterea principiului că această observație poate fi făcută și asupra fenomenelor sociale normale, studiate din punctul de vedere complex al condiționărilor și manifestărilor lor, în unitățile sociale care le produc prin însuși faptul existenței lor. Din acest punct de vedere, școala sociologică românească însemnează un mare pas înainte, în evoluția științei societății, pentrucă nu se mai mulțumește cu cercetarea fenomenelor sociale simple, așa cum pot fi studiate în organizațiile sociale ale popoarelor primitive, ci încearcă

DIMITRIE GUSTI

o explicare complectă, a tuturor fenomenelor sociale pe cari unitățile sociale le pun la dispoziția cercetătorilor.

Revista „Sociologie Românească" apare ca organ al acestei mari mișcări monografice care a avut loc în ultimii zece ani. Ea marchează o etapă importantă în evoluția acestor cercetări, nu numai pentrucă dovedește o maturitate științifică a tuturor acelora care au adunat până acum materialul sociologic și sunt gata de a-l publica și supune discuției publice, dar și pentrucă ea va permite o alăturare sufletească a tuturor cititorilor ei la opera științifică a conducătorului ei.

Primul număr al acestei reviste cuprinde un articol semnat de directorul ei, d. D. Gusti, în care sunt afirmate, încă odată, principiile care stau la baza cercetărilor monografice. Articolul începe printr'un bilanț impresionant al activității desfășurate până acum. Organizarea învățământului sociologic, înființarea Institutului Social Român, apariția revistei „Arhiva pentru Știința și Reforma Socială", cei zece ani de cercetări pe teren, formează primele etape ale sociologiei românești.

Datorită acestui capitol strîns cu atâta muncă, se poate păși la formularea legilor sociale care se desprind din observațiile și experiențele făcute, se poate deci formula **„adevărul social".** Din cauză că aceste cercetări s'au făcut numai în România, acest adevăr social va avea importanță în primul rând din punctul de vedere a cunoașterii țării noastre, datorită cercetărilor monografice se va putea ajunge la cunoașterea realității sociale românești și la formularea legilor care o conduc. Din acest punct de vedere se poate spune că prin aplicarea pe teren a metodei sociologice a d-lui prof. D. Gusti s'au pus bazele unei sociologii care nu numai prin originalitatea metodei, dar și prin scopul pe care-l urmărește este o **„sociologie românească".** Odată cunoscute legile sociologice ale realității sociale românești, se vor putea formula normele unei **„Etice românești"** și idealurile către cari va trebui să tindă **„Politica românească".**

In lumina principiilor analizate mai sus sunt scrise și articolele următoare: D-l **Traian Herseni** scrie despre **„Rostul monografiilor sociologice",** iar d-l **H. H. Stahl** publică un studiu monografic întitulat **„Vecinătățile din Drăguș".** Revista cuprinde și un bogat material format din cronici, documente și recenzii. In legătură cu cercetările monografice semnalăm următoarele studii care pot fi alăturate primelor trei articole: **G. Focșa,** Contribuții la cercetarea mentalității satului Moișeni; **H. H. Stahl,** O vizionară bucovineană; **Traian Herseni,** Chestionar privitor la grupările de copii, etc.

Publicarea materialului adunat în decursul cercetărilor monografice este de o mare importanță, dată fiind valoarea pe care o are acest material prin el însuși din punct de vedere informativ. Cunoașterea folklorului, a muzicei populare, a dansurilor, a organizării juridice, a mentalităților colective, sunt lucruri care independent de orice concluzie sociologică prezintă o importanță covârșitoare pentru toți cei ce se preocupă de aceste chestiuni.

Din acest punct de vedere, revista aceasta devine atât de importantă prin materialul informativ pe care își propune a-l publica.

Alături de acest rol pur informativ, publicarea constatărilor și rezultatelor pur sociologice, a legilor care guvernează realitatea socială românească îi vor da o valoare științifică, care va face din această revistă un element indispensabil pentru cunoașterea sociologiei românești.

OCTAV G. GHEORGHIU

San Michele

Am ajuns la insula Capri în mijlocul lui Mai, pe bordul unui vaporaș de poștă, care se oprea pe la toate micile porturi, ale căror nume cântă în sufletul nostru dureros de dulce: *Castellamare, Sorrento,* dulci ca amintirile îndepărtatelor dragosti ale tinereței... Am debarcat la *Marina Capri, Caprea* insula lui Tiberiu, înflorită ca un paradis cu clematite, glicine și roze îmbălsămate. Am descins la „Villa dei Giardine", la o familie de români basarabeni, cu două femei tinere, una complect înflorită și alta abia întredeschizându-și petalele de bobocel fraged, mijind la viață. Stăpânul casei înalt, subțire, cu o alură de om de rasă veche, tăcut și liniștit se îndeletnicea cu fotografia. Fusese odată bogat și învățase fotografia ca amator, la o școală din Germania, unde își făcea educația de viitor proprietar de moșie, iar acum îi servea de mijloc de trai pentru el și gingașele femei de a căror soartă era răspunzător. Trecuse războiul, revoluția și exproprierea care răsturnaseră toate în lume ca și în Basarabia, înlemnită în toropeala din care nimic nu părea că o va mai trezi vreodată. *Signora Rina* era de sănătate fragilă, spiritualizată și idealistă, iar soțul ei se așezase aci gândind că nicăieri nu ar putea duce viața care se potrivea acestei nobile ființe, având nevoie de frumusețǎ, de spiritualitate, ca și de soare, aer și lumină, de cât aci între albastrul dulce al cerului, albastrul tare al mării și magia acestei grădini unice sub soarele cu strălucirea lui vibrantă și mângâetoare. Numai aci la Capri se putea avea cu mijloacele lor mai puțin decât modeste condițiile unei vieți de mare lux și impecabilă frumusețe.

Dar n'am rămas mult la Capri, ci luând un *coricolo,* am pornit, după îndemnul prietenilor mei, pe drumul care șerpuește, în nenumărate cotituri, pe lângă cele șapte sute șaizeci de scări, săpate de Fenicieni, intrând în orășelul Ana Capri, la poalele colinelor. Acolo, sub o colonadă de pini atârnată între cer și mare, după ce am trecut printr'o poiană cu iarbă, am ajuns la locul cel mai frumos din lume, cel mai plin de urme romane și amintiri istorice.

In fața celui mai feeric peisagiu era o casă, o minune. Ce fericit, ce suflet hrănit de frumusețǎ, ce unic om de gust desăvârșit își alesese aci divinul locaș al scurtului său popas în lume? Mi se spusese că era casa medicului reginei Suediei. N'am cercetat mai mult, dar cât am stat la Ana Capri am venit în fiecare zi, în pelerinagiu la casa fericitului medic, păzită de doi câni splendizi, întinși la soare, pe o terasă, între copaci și coloane de marmură.

Am aflat cu destulă indiferență că medicul se numea *Axel Munthe.* Pe acele vremuri acest nume nu spunea nimic.

Intâmplarea unei călătorii a adus aci un tânăr suedez abia eșit din Universitate de la Iena, teolog. In locul nobilului lăcaș cu grădina sa fermecată era pe atunci o viișoară, în care lucra un biet bătrân. In viișoară o capelă ridicată sfântului *Michel* și o cocioabă, clădită de mâna neiscusită a lui Vincente, din cioburi de marmură, frânturi de coloane și alte hârburi, găsite în pământul viei sale, pe când o săpa. Aci erau doar *ruinele vilei lui Tiberiu.* Tânărul nu avu din acea clipă de cât o dorință: să cumpere via moșului, cu casa și capela lui *San Michele.*

Pentru aceasta părăsi teologia și filosofia, care nu-i dădeau nici o nădejde să adune capitalul necesar la realizarea visului

Urmare în pag. X-a

Cronica literară

Radu Boureanu, Golful sângelui

O oarecare mirare mi-a pricinuit constatarea că mai mult de jumătate din culegerea de poezii a d-lui Radu Boureanu este fără noutate. Intr'adevăr, 13 din 24 de poezii sunt scoase din volumul mai vechiu *Sbor alb.* Cum nevoia reeditării nu mi se pare evidentă, întrucât pentru puținii cititori de poezie, amintirea culegerii celeilalte este încă proaspătă, îmi explic gestul d-lui Boureanu printr'un motiv critic. Reexaminându-și compunerile, d-sa a înțeles că trebuia să distrugă o parte, dar a păstrat ceeace i s'a părut că poate suferi din nou critica. Aș mărturisi că dacă așa stau lucrurile, selecțiunea d-sale nu mi se înfățișează peste tot îndreptățită. In orice caz bănuesc criteriul. D. Boureanu a renunțat în deosebi la poeziile pitorești, de descripție geografică, de unde rezultă că voește a se îndrepta către substanțialitate și gândire.

Și 'ntr'adevăr, cultivator de imagini cu tendințe fastuoase, poetul se arată în aceeași măsură atent la marile întrebări ale vieții. Aceasta e foarte frumos și afirm dinainte că poezie mare nu se va putea naște la noi până ce poetul nu va începe să gândească. Numai că a gândi și a voi să gândești sunt două fapte sufletești deosebite. In această ordine de idei nu mă sfiesc a folosi o expresie învechită și didactică, dar foarte la locul ei: trebuește sinceritate, cu alte cuvinte problema să fie adevărată, crescută în chip firesc în sufletul poetului, nu o obligație estetică, o constrângere exterioară. Am găsit la d. Boureanu întrebarea adevărată, fiorul metafizic autentic, dar am mai băgat de seamă că anumite intenții estetice îi slăbesc vitalitatea gândirii și-l aduc în starea aceea în care profunditatea pare o constrângere.

Trebue lămurită și chestiunea dificultății în poezie, pe care pare a o cultiva d. Boureanu. E adevărat că Paul Valéry (pe care nimic de altfel nu ne obligă să-l urmăm orbește) zice: „Un scriitor clasic este un scriitor care disimulează sau resoarbe asociațiunile de idei"; „Gândirea trebue să fie ascunsă în vers ca virtutea nutritivă într'un fruct"; „Lipsa și lacuna crează". Dar de aci nu reiese necesitatea unui hermetism verbal. Hermetismul este metoda ghicitoarei, pe care în cele din urmă tot o deslegi. Insă dificultatea poemului trebue să fie permanentă, indisolubilă la fiece recitire. Altfel cu fiecare lectură nouă poemul intră în agonie, pentruca în cele din urmă, străpuns de comentarii, să moară. Poetul român înțelege în genere greșit propoziția lui Valéry care în altă parte spune: „Numai visul vede limpede". A disimula o idee nu înseamnă a o strivi în imagini și în construcții gramaticale insolite, ci a nu îngădui ca ideea să se nască în conștiință, în determinațiuni și deci în limitări logice. Ea trebue smulsă cu rădăcini cu tot (astea sunt asociațiunile) atunci când a început să încolțească în spiritul nostru. In chipul acesta poezia nu mai reproduce procesul obiectiv al gândirii, care e prozaic și mărginit, ci fenomenul subiectiv de fulgurație a reprezentărilor, înainte ca mintea logică să-l fi distrus prin extracția unui raport împietrit. Dificultate înseamnă așadar latență desăvârșită a gândirei, nicidecum gândire pitită. Versul dificil e multiplu prin marile posibilități de asocieri pe care le dă, câtă vreme aceste asocieri n'au fost realizate. Oricâte comentarii s'ar face, poemul rămâne mereu un proces de gândire deschis, nou mereu chiar pentru poet, așa cum visul este o enigmă mereu semnificativă, niciodată epuizabilă. Nu e necesar (ba chiar nici nu este recomandabil) ca fraza să fie gramaticește dificilă și hermetică, dacă gândirea e facilă adică dela început limitată într'un cerc strimt de asociațiuni. Eminescu este de pildă un mare dificil tocmai în versurile facile, cum ar fi *Revedere,* poezie în ton popular, cu planuri multiple de asociațiune, pricepută omului din popor și plină de delicii pentru metafizician.

D. Boureanu are adesea obiceiul de a-și piti ideea (sau mai bine zis noțiunea, adică reprezentarea însoțită de conștiința gândirii a reprezentării latente). Și în acest mod sunt puține pentru poezie. Insă poetul nostru, la fel cu atâția alții, are o metodă specială de hermetism, care constă într'un metaforism integral. Fiecare noțiune e figurată printr'un concret, fără preocupare de întreg. Apoi toate aceste concrete fără legătură între ele sunt așezate după planul logic într'o frază, ce e amenințată astfel nu rareori să apară absurdă. Și, lucru curios, în locul impresiunii moderne de hermetic, avem sentimentul vechilor simbolizări prețioase ale abstracțiunilor sentimentale. Vrea poetul să spună că poemul merge la inimă? Atunci inima e Siberie și poemul troică. Deci

> Troica poemei lunecă în Siberia inimei.

Insă troica e trasă de cai. Caii sunt cuvintele:

> La troica poemului caii fără culoare.

Sunt și procedee de pitire mai complicate. Poetul vrea să zică bunăoară că e bântuit de gânduri. Imaginea e frumoasă:

> Sunt atâtea herghelii de gânduri.

O aflăm și la Eminescu:

> In zadar trimit prin secoli de 'ntrebări o erghelie.

Cuvintele nu sunt în stare însă a exprima toată subtilitatea cugetării. Ele sunt dar de argilă.

> Dar e argilos alfabetul.

De pe acum se produce o contradicție de imagini, fiindcă între herghelii și argilă asociațiunea e dificilă. Nu suntem deloc de părere că imaginile trebue să formeze un monument unitar, dar e absolut necesar ca ele să nu oprească în loc procesul disimulației, adică al sugestiunii continui. In realitate aci fantazia e limitată la condiția descriptivă a unor cai care aleargă greu pe un câmp de argilă. Ca să ne dea o imagină mai plastică de agilitatea gândului, poetul recurge la un număr de acrobație:

> Iată, aruncătorul de cuțite nu greșește
> Le'nfige pe scândură în gingiile vechilor urme.

„Gingie" e frumos în sine, dar oprește procesul de asociațiune, fiindcă ne orientează în direcțiunea gurii umane. Apoi gândul nu poate fi așa de repede cal și cuțit într'o frază atât de materială. Pentru a figura, îmi închipui, lipsa de orizont a unora, d. Boureanu aleargă tot la acrobație, ceeace e prea mult pentru gravitatea ideei:

> Unii calcă pe stelele mânilor cu capul în jos,
> E ciudat și dulce să-ți citești trecutul pe dos.

Dacă imaginile ar fi muzicale, contradicția n'ar apărea: Dar procedeul e de o plasticitate care irită ochiul doritor de a resolva enigma. Imaginea mergerii cu picioarele în sus e destul de bufonă prin ea însăși. Am primi ca omul, astfel întors, să vadă stelele răsturnate, stelele aspirațiunilor spirituale. El le vede însă pe cele chiromantice din palma sa. Oricât absurdul e un factor de poezie, porniți pe panta aceasta caricaturală, simțim neapărat nevoie de a înțelege cum e posibil să privești într'o palmă pe care o ții lipită pe pământ. Nici n'a terminat această figură și poetul trece la altele fără nicio legătură cu acestea, dar în continuarea ideilor:

> E amar să rotești raiul în gratii.
> Să visezi ochiul noului Adam.

E vorba așadar de închiderea noastră în marginile percepțiunii. Insă calul, cuțitul, omul cu picioarele în sus, Adam în celula cu gratii sunt imagini prea crude, prea puțin inefabile pentru ca într'un spațiu atât de îngust să ne îngăduim a le vopsi una peste alta. Niciodată Paul Valéry nu va recurge la acest pastelism telegrafic, folosit însă cu efect în arta afișului.

Trebue să ne mai înțelegem și în privința metaforei. Imaginea nu e niciodată frumoasă în sine, ci prin ideea pe care o sugerează. Fără această necesitate ideologică e inutil să compari ceva cu altceva. De ce luna ar fi lampion venețian și n'ar fi numai lună? Intrucât lampionul e mai frumos decât luna? Imaginea luată în sine e cele mai adese puerilă și cu o vădită nuanță umoristică. Banville, Topârceanu, imagiști eminenți, sunt vădit umoriști. Intr'o mănăstire d. Boureanu a văzut o buclă de păr, pe care o fată de domn pe moarte a trimis-o din Stambul. De aci ideea unei poezii, grațioase în intenție:

> Mânăstirea leagănă,
> La ușile împărătești,
> In verde, în roșu lumini cerești,

Continuare în pag. X-a

Insemnări şi polemici

Poeziile lui Michel Angelo

Se zice că numai între figurile din Capela Sixtină se poate întâlni realizarea splendorii corpului unită cu acea a sufletului, echilibrul incomparabil exprimat în viziuni în care virilitatea se alătură măreţiei senine. Acelaş ideal, împăcarea trupului cu viaţa spirituală, l-a urmărit Michel Angelo şi în versurile sale platoniciene traduse de curând de Marie Dormoy, în limba franceză. Prin forma exterioară, magnificul maestru, cuprinde forma spirtuală, o realizează şi îşi mulţumeşte setea de ideal. Măreţul artist pare a fi trăit în vârsta de aur a unor vremuri care au realizat acordul armonios între aspiraţiile lor şi acel pe care-l recunosc ca reprezentantul lor.

Totuşi, Michel Angelo este una din întruchipările suferinţei umane. Lacrimi, scrâşniri din dinţi se aud în versurile sale. Michel Angelo a încercat să exprime frumuseţa în formele sale mai pure, mai mărețe şi mai nude. Dar prin această frumuseţă desăvârşită, el a avut să redea ideea supremă, archetipul spiritual.

In viaţa, în opera şi în versurile sale, a iubit corpurile cele mai frumoase şi sub învelişul lor sufletele cel mai sublime. Cu toate acestea, răsunetul, ecoul, rămâne funebru şi dezesperat.

Poate că sforţarea este imposibilă, cucerirea nu se poate săvârşi. Artistul este unul din acele spirite mărețe care-şi dau socoteală că urmăresc reconcilierea unor forţe antinomice şi simt sfâşierea, patosul acestei imposibilităţi.

Suferinţa lor însă nu e fără voluptate.

Suferinţa metafizică cu voinţa de a suferi. Apoi lumea aceia de papi şi prinţi care se străduiau atât să-şi împodobească palatele şi oraşele cu opere de artă, erau în fond tirani, ale căror capricii, vanităţi şi orgolii deşarte se loveau de un om ca Michel Angelo. In fiecare clipă el este smuls din visurile şi datoria sa prin rivalităţile meschine ale mecenaţilor şi constrâns a-şi lăsa opera întreruptă. Ceeace i se cere lui Michel Angelo este o operă minunată prin virtuozitatea ei, dar în care lupta artistului se manifestă, cu toată grozava ei tragedie, pentru a smulge ideia metafizică, forma din blocul obscur, în loc de a căuta să se incarneze în el. El nu reprezintă Italia dulceagă a plăcerii şi a cântului, — ci Italia profundă şi sumbră a lui Dante şi Leopardi.

Această Italie întunecată se răsfrânge în bucăţile de poezie enigmatică, scrise pe dosul croqui-urilor musculoase şi întinse ca nişte coarde a unor arcuri puternice.

De aceea nu se disting în ele decât ruine, strigăte de orgoliu şi glasul unor răni amare:

Davidi cu tolba
Şi eu cu arcul
Michelagniolo.

Coloana înaltă e dărâmată.

Stilul lui Michel Angelo este ţepos, obscur şi bizar. Nu mai regăsim în poeziile teribilului Buonarotti nimic din muzicalitatea uşoară, retorica înaripată a vremei. La el temele Renaşterei, galanterie, jocurile de credinţe, toată uşurătatea surâzătoare a vremii, ia o înfăţişare grozavă. Fie că a iubit pe Vittoria Colonna, fie că sonetele adresate frumosului Tommaso Cavaleri au fost luate din povestirile zilei sau din propria lui experienţă, totul e furtunos, adânc şi întunecat, în prăpastia acestui suflet.

Nici arta, nici viaţa n'au fost pentru el un joc, ci expresiunea unei realităţi, pe care artistul se strădue să o redea sublimă. Nu se pot scoate din versurile sale informaţiuni adevărate asupra faptelor şi părţii anecdotice a vieţii sale.

Când Buonarotti scrie că „moare trăind şi trăeşte murind", puterea sălbatecă a pasiunii sale este desigur reală şi adevărată. Nu este vorba aci de o afectare a modului de a se exprima al vremii.

Pasiunea, cu puterea ei este teribilă, dar ea devine, de îndată ce trece prin sufletul poetului, o tragedie ideală, un simbol mistic. Spiritualizarea supremă spre care tinde sufletul întunecat al lui Michel Angelo arde pe acelaş rug şi trupul şi sufletul. Ea pare a fi, în ultima analiză, moartea, aspiraţia frenetică spre tăcere şi imobilitate, despre care vorbeşte „ziua cu noaptea" pe mormântul ducelui Giuliano: „Fericit sufletul prin care nu mai goneşte vremea!"

Noaptea este limanul spre care năzueşte Michel Angelo, pentru a se bucura cu atrocitate de a nu mai vedea, de a nu mai auzi şi a nu mai simţi... După el, numai Leopardi a mai exprimat pesimismul total, dezesperarea neţărmurită, paradoxul acestui dor nesfârşit de întunericul mormântului, în Italia, care e prin excelenţă ţara luminii şi a puterii de viaţă solară. Arta, viaţa, miraj care se destramă când vrem să-l fixăm...

Desen inedit de Baudelaire

In 1927, s'a editat o preţioasă culegere de desene de ale lui Baudelaire, cu o prefaţă şi note foarte interesante de Jacques Crepet (Gallimard) „Nouvelles Litteraires", din Dec. 1935 publică un nou desen Baudelaire, inedit, un profil enigmatic, cu un puternic accent baudelerian.

Portretul de profil spiritual şi straniu, a fost desemnat pe o foaie de hârtie în dosul căreia erau scrise câteva versuri libere ale lui Theo Gautier. Desenul face parte din colecţia Lovenjoul, de la Chantilly şi autenticitatea sa e consacrată de o notă manuscript a însuşi colecţionarului.

Intrebarea este cine a servit ca model. Există asemănare cu alte portrete, desenate de Baudelaire. In special cu acel intitulat: „Une femme pour Asselineau".

Altă asemănare ar fi cu portretul Jeannei Duval.

Asemănarea, însă, nu dovedeşte aci, de cât faptul că toate portretele desemnate de Baudelaire derivă din inspiraţia unuia şi acelaş tip, viziunea interioară dominantă a poetului.

Portretul de faţă pare, mai de grabă, a fi al „Prezidentei", d-na Sabatier, la care se adunau comeseni obişnuiţi, Flaubert, Gautier, Baudelaire, Feydeau etc. Sau poate, mai probabil, portretul surorei d-nei Sabatier, acea Bébé, căreia îi sunt adresate versurile lui Theo Gautier, pe foaia cu desenul. Ar fi fost, astfel, adresat distinselor amfitrioane un omagiu dublu. Este cu atât mai mult de crezut acest lucru, cu cât desenul nu dă impresia de a fi desen de fantezie, ci pare în mod evident o încercare de a reproduce un model, pe care Baudelaire îl avea sub ochi.

Un ceai la Zoo!..

In cursul acestei luni s'a celebrat împlinirea unui an de existenţă a primei maimuţe care s'a născut la grădina zoologică, la Londra. Pentru a sărbători acest eveniment, au fost invitaţi 50 de copii mici din familiile şomeurilor din cartierul San Pancrace. Copiii au fost aduşi la casa Jubileului „Boo-Boo", unde s'au bucurat de reprezentaţia dată de cei doi cimpanzei, mama şi puiul, cărora li s'a servit „ceaiu" la o masă lângă a lor. Masa era plină de covrigi şi tablouri reprezentând scene din Zoo.

In mijlocul mesei era o prăjitură imensă cu o singură lumânare la mijloc.

In acelaş timp li s'a amintit de moartea orangutan-ului Pongo, fost favorit al publicului timp de 12 ani. Când a fost debarcat întâi la Londra, era o biată fiinţă slabă şi îngheboşată, iar gardianii se gândeau s'o adoarmă de veci cu cloroform, ca să nu se mai chinuiască. Dar după două luni de bună îngrijire şi băi de soare, se învioră şi deveni un exemplar minunat din specia sa.

Pentru a-i creia o societate pe timpul cât era ţinut în cuşcă spre a fi privit de public, i s'a dat drept tovarăşă o maimuţică foarte mică şi amuzantă Baboon, cu care s'a împrietenit la toartă. Dar Baboon deveni în scurt timp o adevărată tirană. Luase atâta influenţă asupra lui Pongo, încât atunci când acesta nu voia să asculte de gardian să iasă din cuşcă şi să meargă la culcare în casa sa, gardianul o chema pe Baboon. Pongo îi era atât de supus încât nu aştepta să-i poruncească de două ori!...

Pongo se împrietenise şi cu o familie de kanguri, care liniştiţi îl lăsau să se atârne de coada lor şi să facă orice giumbuşluc i-ar fi trecut prin minte, fără cea mai mică protestare.

Copiii au mai aflat la ceaiul dela Zoo şi o altă trsită noutate: moartea unui elefant pigmeu, Jimmy, care fusese adus la Zoo în 1829, în vârstă numai de patru luni. El a murit într'o bătae cu un camarad de cuşcă.

Dar să nu se creadă că numai copiii se interesează de evenimentele dela Zoo. Intreg publicul din Londra le urmăreşte cu un interes pasionat şi ziarele ţin cronică despre ele.

Cronica mizantropului

Limba noastră.

De câteva luni d. Timoleon Pisani combate cu încârjire pentru „limba noastră", dând lecţii de estetică linguistică la cine-l întreabă şi la cine nu-l întreabă. D-sa e atât de departe de înţelegerea problemelor pe care le discută, încât omul de adevărată cultură nu poate decât să zâmbească şi să se bucure că a găsit în d. Timoleon Pisani un prieten atât de neaşteptat al „limbii noastre".

Am găsit uneori la d-sa exemple prin care ar fi putut avea dreptate şi totuş răul criteriu prin care privea chestiunea îl făcea să n'aibă dreptate. Intr'un manual de Stilistică şi Compoziţie pe care se 'ntâmplă să-l am şi eu, d. Pisani află următoarele rânduri:

„Alături de aceste neologisme, găsim însă şi altele pentru care am avea câte un cuvânt românesc. In loc bunăoară să spună că elefantul simte suflul imperios al primăverii care-l face să sgudue gratiile, scriitorul ar fi putut scrie că simte „suflul poruncitor al primăverii"; în acest caz însă el n'ar fi exprimat destul de limpede ideea de poruncă ce nu admite nici o discuţiune şi care, cu voie ori fără, voie trebue neapărat executată".

Aci d. Pisani se prăpădeşte de râs cu superioritate: „Genial. Poruncitor nu „exprimă" limpede idea de poruncă!... Ce să mai zici? Bieţii elevi, siliţi să înveţe asemenea grozăvii".

Cu alte cuvinte d. Pisani ar fi folosit cuvântul poruncitor! Iată ce înseamnă suficienţa. Intâi d. Pisani uită să spună că autorul din care s'a extras exemplul e D. Anghel. Intre d. Pisani şi D. Anghel nu cred că e vreo greutate de alegere. De altfel lămurirea profesorului e foarte bună, dacă ţinem seama că se face pentru elevi de clasa a IV-a de liceu. Anghel nu vrea să spună că primăvara porunceşte elefantului să strige, în care împrejurare acesta ar putea să se supună sau nu, ci vrea să arate că şi acest animal se află sub imperiul primăverii, că adică primăvara lucrează cu necesitate în el. Insă noţiunea filosofică de necesitate nu putea fi explicată unor şcolari mici.

Mai departe manualul sună: „Iată însă o altă categorie de cuvinte nouă, pentru a căror folosire Anghel nu avea nici unul din cele două motive arătate, deoarece cuvintele româneşti populare exprimă tot aşa de limpede şi de potrivit, ba poate mai frumos încă înţelesul dorit de poet. E cazul unor neologisme ca roz şi parfum, la care el a fost nevoit să recurgă, deoarece mai întrebuinţase, în cursul descrierii sale, termenii populari trandafiriu şi mireazmă. El nu-i putea deci repeta la intervale prea scurte, căci ar fi căzut atunci în monotonie..."

Aci d. Pisani râde cu lacrimi: „După judecata asta, când eşti nevoit să întrebuinţezi de mai multe ori acelaş cuvânt, nu te poţi folosi decât o singură dată de „termenul popular". Incolo, îl înlocueşti cu termeni franţuzeşti, nemţeşti, patagoneşti. Bravo lecţie de stil şi de compoziţie!"

Nu reiese însă asta din manual De acolo se înţelege numai atât: că un poet îşi poate îngădui, în vederea unui efect artistic, alternarea sinonimelor. Groaza scriitorului de repetiţie e un fapt psihologic atât de comun, (ceeace şi explică inventivitatea lui verbală) încât cititorul poate cunoaşte din acest exemplu şi din cel de mai sus dela ce nivel de cultură ne învaţă d. Pisani „limba noastră".

ARISTARC

San Michele

Urmare in pag. IX-a

său. Pentru ca să capete într'o zi pe San Michele, s'a instalat Axel Munthe în cartierul latin la Paris şi s'a înscris la medicină, deşi i se părea că este o decădere a părăsi speculaţia pură, pentru studiul şi practica medicinei.

Isbuti şi deveni un medic „la modă", nu numai pentru că era foarte inteligent, nici pentru că ar fi fost un om foarte frumos cu succese la femei. El nu era un arivist. Orizontul său nu era mărginit numai la clientelă, la avere şi nici chiar numai la medicină, deşi lucrase intens cu *Charlot* la *Salpêtrière* şi cu *Pasteur* pe când acesta făcea experienţele asupra *turbării*.

Din când în când se întorcea la Capri, între o călătorie în Suedia şi o explorare în Laponia. Gândul său era mereu la San Michele.

Veni însă un timp care-i îngădui să-şi vadă visul cu ochii. Cumpără San Michele şi-şi construi casa cu mânile sale proprii ridicând statuile, coloanele, vazele, care zăceau împrăştiate în grădina lui Tiberiu. Villa de la Ana Capri deveni astfel minunea pe care am văzut-o.

In amurgul vieţii, după ce şi-a pierdut un ochiu, s'a aşezat pentru restul zilelor la Ana Capri. Suferind de insomnie a fost sfătuit de un prieten să scrie. Toată viaţa nu scrisese decât ordonanţe. Se apucă să-şi scrie viaţa lui proprie adunată în jurul lui San Michele şi s'a produs o nouă minune „*Cartea dela San Michele*" un succes mondial, unul din cele mai răsunătoare succese literare.

Cartea s'a citit, s'a comentat şi s'a recitit, în toate ţările, cu pasiune şi cu intensă fervoare. Aceasta pentrucă omul care a scris'o posedă o tainică putere morală cu care influenţează pe semenii săi şi voinţa lor, o putere mai presus de inteligenţă, mai presus de farmecul şi frumuseţa fizică, puterea de a vorbi inimii. Cum ştie vorbi inimii se dovedeşte nu numai prin succesul său literar necontestat ci şi prin influenţa pe care o exercită cuvântul său asupra oamenilor simpli şi în relaţiile sale cu animalele. Pagini unice în toată literatura sunt acele pagini asupra ţăranilor şi a animalelor din „*Cartea de la San Michele*", cu accentul amar, dar compătimitor al unui om care a trăit în destul spre a deveni mizantrop, dar care nu-şi va pierde nici odată mila, simpatia pentru suferinţele pe care le îndură cei ce adesea l-au amărît, fraţii săi oamenii.

IZABELA SADOVEANU

Mărunte

■ *In pagina întâia publicăm un fragment din „Ehova", poem în 19 cânturi, publicat de Carmen Sylva în 1882. Traducerea integrală a poemului — inedită până în momentul da faţă, — datorită d-lui A Toma, datează din 1903.*

„Revista de Filosofie" împlineşte treizeci de ani de existenţă. In numărul festiv, semnează articole d-nii: C. Rădulescu-Motru, Ion Petrovici, P. P. Negulescu, Tudor Vianu, Mircea Florian şi I Nisipeanu.

IMPERIALISMUL JAPONEZ,
IMPERIALISMUL GERMAN,
IMPERIALISMUL ITALIAN,
...sunt identificate, relatate, demascate şi combătute cu o rară vigoare de stil şi cu o excepţională armătură ştiinţifică în „*Imperialisme*" noul volum al d-lui T. Cristureanu, apărut în editura „Adevĕrul".

Cărţi

Radu Boureanu: *Golful Sângelui Ed.: Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II", Bucureşti, 1936, Preţul 50 lei.*
N. Iorga: *Oameni care au fost Ed.: Fundaţia „Regele Carol II, Bucureşti, 1936, Preţul 90 lei.*
Liviu Rusu: *Les sens de l'existence dans la poésie populaire roumaine Ed.: „Felix Alcan", Paris 1935. Preţul 15 frs.*
Liviu Rusu: *Essai sur la creation artistique. Ed.: „Felix Alcan" Paris, 1936. Preţul 50 frs.*
Kirshnamurti: *Cuvântări şi răspunsuri la întrebări din Italia. Tip: „Unirea" Bucureşti, 1935, Preţul 40 lei.*
D. Răiculeanu: *Adela Gianlana Ed.: „Unirea" Craiova, 1936.*
T. Cristureanu: *Imperialisme (1934-1936). Ed.: „Adevĕrul", Bucureşti, 1936, Preţul 40 lei.*
Alice Voinescu: Montaigne (omul şi opera) Ed.: Fundaţia „Regele Carol" Buc. 1936, Preţul 70 lei.
Stoian Gh. Tudor: Hotel Maidau Ed: „Cultura Naţională" Bucureşti, 1936, Preţul 50 lei.

Reviste străine

Le front latin: No. 6 (Februarie).
Mercure de France: No. 903, 904 (Februarie).

Biblioteca „Astra"

Petrea Dascălul: „Stâlpii satului" No. 222, 1935, Preţul 5 lei.
Ioan Al. Lapedatu: Moartea lui Asan No. 224, 1935, Preţul 5 lei.
Ioan Pop-Reteganul: Munţi, Animale şi Pământ No. 220, 1935, Preţul 5 lei.
N. I. Dumitraşcu: Cântece olteneşti No. 221, 1935, Preţul 5 lei.
Ion Filimon: Povestiri istorice No. 219, 1935, Preţul 5 lei.
Ioan Al. Lapedatu: Amor şi răzbunare No. 225, 1935, Preţul 5 lei.

Ziare

Vestul: No. 1562.
Gazeta Basarabiei: No, 63, 64, 65, 66, 67-76.
Vitrina: No. 5.
Le Progrès Roumain: No. 2.
Capitala Nouă: No. 1, 2, 3.
Informatorul: No. 203.
Pamflet: No. 34.

Poşta redacţiei

Manuscrisele de mai jos desemnate prin iniţialele autorilor, nu se pot publica—neîntrunind condiţiunile:

Bucureşti: C. C.; N. V.; M. Ven.; M. H.; Y. S.; N. L.; Sinucigaşul; P. F.; H. C.; G. N.; R. G.; G. Z.; O. N.; N. Al.; V. P.; T. P.; S. O.; „O poveste ca multe altele"; I. L. S.; S. B.; Gh. I. C.; Al. S.; Maso; H. C.
R.-Sărat: I. V.; A. C.
Balotina: S. A.
Rădăuţi: T. D.
Constanţa: Fl. P.; L. S.; M. R.
Coteşti: R. R.
Bacău: Constant.
Timişoara: H. S. L.
Iaşi: P. N.; D. D.; Al. D.; V. V.x
Oradea: N. V.; S. D.
C. Lung-Muscel: G. I.
Chişinău: V. Al.
Iveşti: „Madam Tinca".
Lueviu: I. L.
Vaslui: V. V.; M. P.
Regele Ferdinand: E. M.
Tg.-Neamţ: A. F.
Bălţi: V. D.
Craiova: X.; L. B.
Târgovişte: D. C.; I. V.
Oraviţa: N. M.
Curtea de Argeş: S.
Bereşti: S. W.
Piatra Neamţ: I. D.; H. M.; N N.
Jirov: I. A.
Ploeşti: Gh. N.; I. T.
Bârlad: P. T.
Nisporeni: S. Al.
Cernăuţi: N. P.
Cozmăneşti: D. P.
Cluj: E. P.; V. P.
Turda: T. R.
Silistra: D. B.
Iveşti: G. B.

Şi o buclă ca un talaş de aur,
Căzut din cer,
Din dalta marelui dulgher.

A compara ceva picat de sus, frunză, zăpadă, cu talaş, merge. Imaginea de cădere şi uşurătate e rotunzită de forma încolăcită a talaşului. Fireşte, noi nu luăm dela acest lucru decât însuşirea strict formală de a fi uşor, alb şi înfăşurat, fără a mai analiza mai departe ideea, spre a nu împiedica asociaţiunea. Zicând „suflete *oţelite*" n'am luat dela imaginea de oţel decât însuşirea de a feri de corosiune, uitând cu desăvârşire operaţiunea călirii şi mai ales împrejurarea că ea e făcută de un meşter. Ei bine, d. Boureanu n'o uită! Dânsul duce imaginea până 'n pânzele albe, adică până la înjosirea ei. Dacă vin talaşi din cer, înseamnă că în cer e dulgherie iar Dumnezeu e dulgher. Nu văd nicio frumuseţe în această coborîre a divinităţii la condiţiile omului. Imaginaţia noastră lucrează atunci şi ea şi vede cum dulgherul Dumnezeu lucrează la strung ...părul domniţei.

La d. Boureanu e mai mult o nedumerire asupra naturii poeziei şi probabil o suferire a răului nostru mediu literar. Căci altfel d-sa are talent. I-am lăudat fără înconjur poezia *Calul roşu* pentru marele ei pathos uranic şi laud frământarea sa reală, exaltarea lirică (ce l-ar indica, de nu i-ar fi ruşine de versul bine sunător, pentru poezia de răsunet lung, nesilit) şi plastica sa, cu prea multă aurărie şi ciubucărie, e adevărat, dar ieşită dintr'o putere nu comună de invenţie de forme. Iată, citez câteva versuri:

Un cosmic pârjol mă străbate fără răgaz

Aici lângă coastele mele de var,
Inscris pe nicio hartă, e un nou Trafalgar

Eram în odihnă, în prag am aflat,
Că numai sufletul mi-au luat;
Trupul tăcea, flutura viu,
Numai freamătul liliachiu.

Toate cuvintele cari îmi vin,
Le şoptesc în palme, le suflu,
Să te ningă ninsoare de crin.

Tu eşti o jupâniţă prea albă,
Prea lunară,
Şi poate că nu te ajunge
Blestemul dulce din vioară.

De ţi-am călcat cu viaţă veşnicia,
Mă vei ierta Anna Maria?

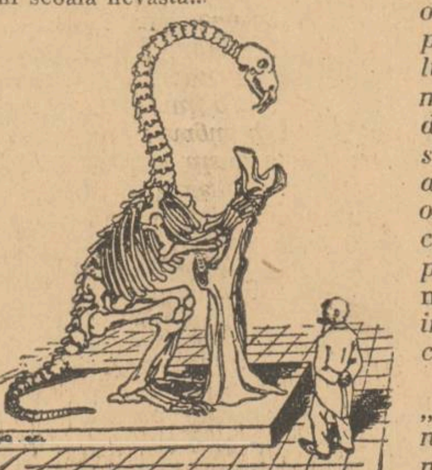
G. CALINESCU

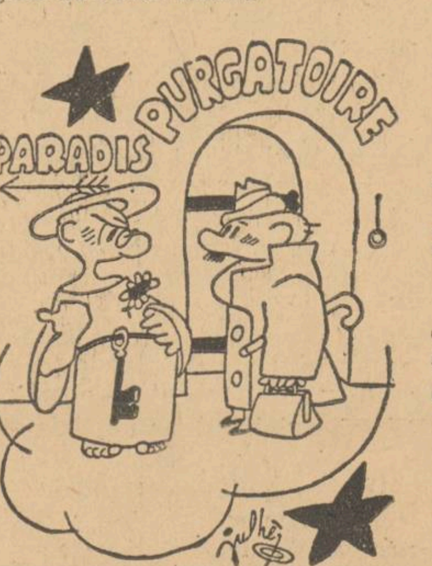
ALBINA (către regină). — Tot lucru lucru... Si despre săptămâna engleză nu s'aude nimic...

— Pun deşteptătorul în cuşca câinelui — care începe să urle până îmi scoală nevasta...

— Cred că, punând tibia în locul omoplatului, ansamblul ar fi mai elegant reconstituit.

SF. PETRU: — Ai fost însurat?
— Da.
— Atunci nu mai treci prin Purgatoriu. Intri direct în Paradis.

Inaintea plecării în America unde au fost angajaţi, şi după turneul triumfal din Germania şi Rusia Sovietică

celebrul cor polonez „DANA"

va da un concert la Bucureşti, în sala Ateneului, în seara de 29 Februarie crt.

In program: cântece populare şi lirice, melodii de jazz şi tangouri (şi din filmele sonore), în limbile: română, polonă, germană, rusă, franceză şi engleză, în genul cântăreţilor americani „Revellers".

Biletele la magazinul Feder

Posturile pe unde scurte

Singura **publicaţie românească cuprinzând programele complete şi amănunţite ale posturilor pe unde scurte, este revista**

„RADIO" (ADEVERUL)

Radiofonie — Televiziune — Ştiinţă pentru Toţi

Atelierele „Adevĕrul", Str. Const. Mille No. 7—11

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 796
Duminică 8 Martie 1936

FONDATOR | AL. V. BELDIMAN 1888—1897 | CONST. MILLE 1897—1920 | FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

BUCUREŞTII VĂZUŢI DE UN STRĂIN

de Isabela Sadoveanu

In patruzeci şi cinci de pagini, ilustrul scriitor francez **Paul Morand** expediază Istoria neamului nostru, pe calea „satyriconescă" în a cărei practică are deja o lungă experienţă. In adevăr domnia sa a început prin explorarea saloanelor „les plus huppés" din Paris. Apoi după ce a făcut incursiuni foarte amănunţite în domeniul galanteriei europene din care a adus în lumina tiparului **„Ouvert la Nuit", „Fermé la nuit"**, cu un succes mai mult decât răsunător, ieşind din saloanele mondene, a început seria călătoriilor, care nu au încetat de a alimenta volumele sale **„Toute la Terre"**.

Elev în ştiinţele politice, fost secretar de ambasadă la Madrid şi la Roma, ataşat un moment la **Quai d'Orsay**, a căpătat uşurinţa de a subsuma lumi întregi, secole de Istorie umană ce nu încap în multe tomuri, psihologia etnică, fizionomia popoarelor în câteva trăsături de schiţă, care dacă nu sunt întotdeauna „saisisisantes de vérité", sunt totuşi tratate cu un brio, cu o vervă spirituală de cel mai fin bun gust. Trebuia fără îndoială talentul recunoscut al lui Paul Morand ca să proecteze pe ecran această bună bucată de Istorie cu îmbulzeala sa de evenimente.

PAUL MAURAND

„Mii de ani de invazie spăimântătoare dinte care numai una singură ar fi fost de ajuns spre a nimici un popor, obişnuit, zeci secoli obscuri şi aproape necunoscuţi; cu cetăţi rase de pe suprafaţa pământului, cu biserici distruse, cu arhive împrăştiate, cu tradiţii înăbuşite, se prezintă România în faţa istoriei. **Tenebre nepătrunse ca acele în care se înfundă rasele dispărute pentru totdeauna.** Ca să se ghicească ceva despre viaţa acestui popor, despre organizaţia, despre moravurile sale, a trebuit să se scruteze cuvintele limbii sale, unul câte unul, cum se studiază uneltele şi osemintele oamenilor quaternari". *)

Tragedia acestui popor, care s'a străduit 2000 de ani ca să-şi capete dreptul la viaţă, nu are simpatia, nici nu deşteaptă interesul diplomatului subţire, salonardului „a la page" din vremea noastră. Ce importă în ochii rafinatului apusean, un popor primitiv care nu serveşte decât drept cultură de experienţă pentru germenele bizantin timp de atâtea secole?

Când după căderea Revoluţiei de la 1848 Parisul se umple de refugiaţi, toţi aceşti refugiaţi politici nu sunt priviţi decât ca un prilej „de grave plictiseli politice" cu Austria şi Rusia. Ne închipuim pe marele nostru Brătianu, care izbuteşte în sfârşit să fie primit de ministrul de externe al Franţei, un **Bastide** oarecare, văzându-se întrerupt în mijlocul expunerii emoţionante ale revendicărilor româneşti, prin cuvintele

— Mă iartă, Domnule, cum se numeşte capitala ţării Dumitale?

— Bucureşti, Excelenţă.

— A... Buchara, Buchara zici? Ei bine continuă, acum...

Cu ce plăcere de nobil al lumii civilizate, relatează d. Paul Morand, aceste vorbe ale d-lui Bastide, care cad şi azi, din cartea supracivilizatului nostru prieten, ca nişte usturătoare sfichiuri de biciu peste obrazul nostru. Din toţi acei bieţi idealişti care s'au dus să aducă lumina culturii şi a civilizaţiei franceze, din Paris, nu rămâne în picioare decât „le pauvre étudiant moldo-valaque", pentru care se cheltuieşte „caritatea" frumoaselor cucoane din societatea snobă a Parisului.

Ceia ce face să se înfioreze sensibilitatea acestui fin artist, este lumea putredă şi cupidă a „Bizanţului de după Bizanţ". După o atenţie fugitivă dată aşa zişilor noştri eroi naţionali, care sunt încă atât de rustici, de primitivi şi de necioplţi, în cât Mircea cel mare poartă un „totem", capul de zimbru, în mijlocul **„stindardelor** burgavilor, acele ale ordinului St. Jean, a Burguignomilor, a lui Jean de Valois, contele de Nevers şi a atâtor alte mărimi, urmează un număr de aproape trei ori mai mare de pagini, în care descrie cu talentul său strălucit, acea lume de sabat şi vrăjitorie, de turpitudine şi de risipă nebună, de cruzime sălbatică şi respingătoare decadenţă, care este „povestea germinării sămânţei greco-byzantine" în bietele noastre principate fruste şi ţărăneşti.

De sigur adevărul istoric este acesta, poate încă şi mai atroce, dacă se poate. Dar d. Paul Morand insistă cu un sadism, care aminteşte predilecţia sa de odinioară pentru lumea interlopă din fundurile Parisului, pe care o evocă cu atâta putere de talent în prima epocă a producţiei sale literare.

După o pagină asupra lui Ştefan cel Mare, autorul se grăbeşte să revină la subiectul său, Bucureştii, capitala Valachiei. Cadrul istoric de care se serveşte, ar fi de un patetism sfâşietor, dacă autorul nu s'ar delecta prea amănunţit cu desfrânarea abjectă, fie cât de tragică, pe atât de ridicolă a stăpânitorilor străini şi de baştină ai ţărilor noastre.

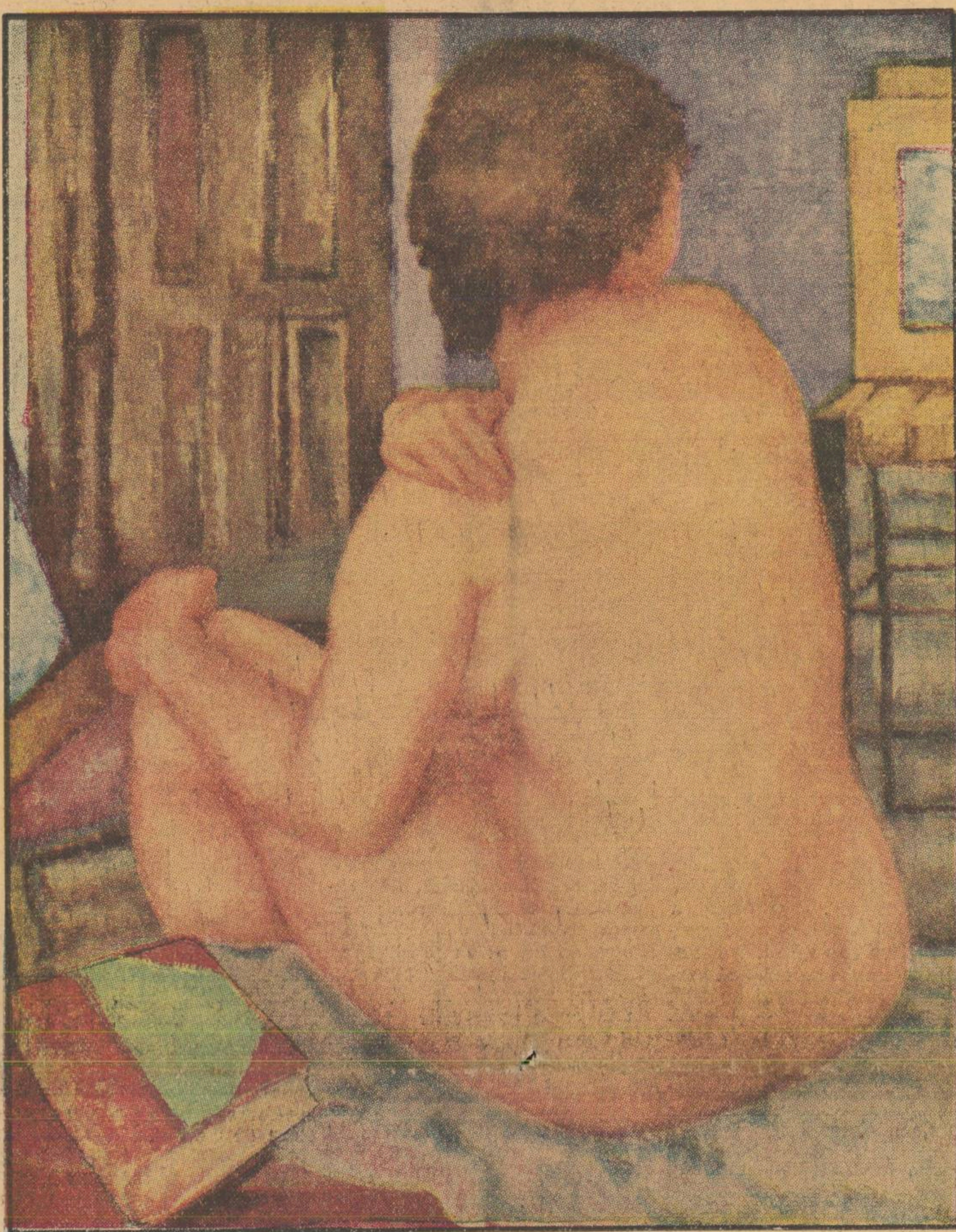
In acest cadru Bucureştean, imagina demnă a acestui trecut, este urmărită din secol în secol, pentru a veni să culmineze în **„Album pittoresque"**. Aci în adevăr avem o imagine a capitalei noastre care-ţi întoarce stomacul pep dos. S'ar părea ca d. Paul Morand l-a scos într'adins din străfundurile destrăbălării pariziene, din lumea operelor sale: **„Fermé la Nuit". „Ouvert la Nuit"**, pe Levantinii aceia parfumaţi înainte de a fi îmbăiaţi, pe care ni-i pprezintă ca pe informatorii şi prietenii săi.

In adevăr după ce reproduce părerea lui Bellanger în 1840, despre bieţii noştri bonjurişti, ne reprezintă capitala şi poporul după părerea lui Mitică, Vasilică şi.... gentilei Ghiţză!...

„Frumoşi, inteligenţi, dibaci, leneşi, beţivi, dedaţi femeilor", zice Bellanger, iar d. Morand rectifică un singur epitet **„Beţivi nu"** zice domnia sa... Dar vom deszolta tema cu alte va-

Continuare în pag. II-a

*) Paul Morand: Bucarest, Edit. Plon, Paris.

Dudu Alexandrescu — Nud

Intre ţăran şi orăşan

Mareşalul Pétain, venit să se închine în faţa mormintelor de la Capoulet-Junac, a proclamat în faţa unei văi perenine, întreaga sa admiraţie pentru ţăranul francez.

Iată câteva din elocventele sale cuvinte:

„Munca ţăranului nu găseşte totdeauna, ca cea a lucrătorului dela oraş, recompensa meritată, iar această recompensă chiar dacă vine nu e niciodată imediată. Mai multe luni despart munca de recoltă, în care timp muncitorul e nevoit să trăiască cu speranţa. La câmp nimic nu e sigur. Munca nu e de ajuns. Trebue să se apere fructele şi pământul împotriva capriciilor natrurii, între îngheţ, inundaţii, piatră, secetă şi contra celui mai mare neajuns din zilele noastre: teama de a nu putea vinde recolta.

Orăşeanul poate trăi de azi pe mâne, cultivatorul trebue să prevadă, să calculeze, să lupte.

Decepţiile nu au nici o influenţă asupra acestui om dominat de instinctul lucrului necesar şi pasiunea solului. Orice s'ar întâmpla, el e pregătit să ţie piept".

Aceste cuvinte şi cele ce urmează ar trebui afişate la toate primăriile rurale.

De asemeni ar fi bine ca toţi ţăranii să ştie într'o epocă sbuciumată ca cea pe care o trăim şi în care ei nu sunt recompensaţi după merit, că acei care i-au admirat într'o epocă de netăgăduită glorie sunt cei ce-şi amintesc şi azi de ei. Toate acestea cu atât mai mult cu cât divergenţa dintre ei şi orăşeni devine din ce în ce mai acută.

Ţăranii formează într'o naţiune un grup social aproape indescifrabil pentru celelalte grupuri.

Ei mai duc încă o viaţă primitivă, spre deosebire de restul populaţiunilor. Prin viaţă primitivă înţelegând faptul că ei sunt încă legaţi de anumite legi pe care noi ceilalţi am încetat de mult să le cunoaştem: cele ale naturii.

Ei singuri nu s'au schimbat de la primele începuturi de viaţă şi nici nu pot să se schimbe, deoarece nici pământul, nici ploaia, nici grindina, nici îngheţul şi nici soarele nu s'au schimbat.

Restul umanităţii a format, pentru a se apăra în parte contra hazardului soartei, un fel de civilizaţie, care o apără, care îi dă iluzia că este apărată. Singuri ţăranii sunt descoperiţi. Ei se simt stingheriţi în tovărăşia orăşenilor, care nu-i înţeleg.

Aceştia — care nu cunosc valoarea banilor — consideră pe ţărani interesaţi, numai fiindcă ei sunt legaţi şi sacrifică totul pământului. Posesiunea pământului are ceva din infinit, deoarece toate beneficiile acestei culturi duc la un surplus de muncă şi responsabilitate, niciodată la plăceri şi distracţii ca pentru orăşeni. Iată cauza de neînţelegere şi prăpastie, care există între locuitorii oraşului şi cei dela ţară.

In adevăr, nimic nu pare mai greu de înţeles unui orăşean decât acest sacrificiu constant şi de fiece moment faţă de această putere eminamente concretă: pământul. (Le Temps).

DIN „CUGETĂRILE UNEI REGINE"

Viaţa e o artă în care prea adesea rămânem diletanţi. Ca să ajungem maeştri, trebue să vărsăm sângele din inimă.

Părul alb e ca crestele de spumă ce acoperă valurile după furtună.

De viaţă nu putem niciodată să ne obosim: numai de noi înşine ne obosim.

O bună gospodină se amărăşte de toate cele; adesea ne-ar plăcea o casă mai puţin bine rânduită însă mai senină.

Unii părinţi se răsbună asupra copiilor de reaua creştere ce le-au dat-o.

Veselia vine dela Dumnezeu, seninătatea merge spre el.

Toată educaţia se poate rezuma într'un singur principiu: învaţă a te pune în locul aproapelui tău.

Soarele nu vede lumea decât plină de căldură şi de lumină.

Rasă şi naţionalitate

de P. Andrei

Nu intenţionez să trec în revistă concepţiile sociologice cele mai noui şi nici să desvolt aici problema desbaterilor teoretice recente asupra ştiinţei sociologice. Ar fi lucruri foarte interesante de spus, dar folosul celor care citesc ar fi prea mic, de oarece în mod fatal ar trebui să fac o prea sumară expunere. De aceea mă mărginesc să indic în cele mai generale linii ale sale o singură concepţie nouă, anume aceea a biologiei sociale şi în special problema rasei.

La drept vorbnd nici aceasta nu e ceva absolut nou, pentrucă în trecut problema aceasta a avut reprezentanţii şi susţinătorii ei de seamă. Astăzi însă ea este reluată, actualizată şi cercetată în amănunţime şi cu frenezie.

Odinioară **Gobineau** şi **Chamberlain** au susţinut cu tărie **puritatea rasei,** crezând în posibilitatea existenţei unor rase fără amestec de sânge cu altele şi afirmând necesitatea de a se evita astfel de amestec, de oarece prin el s'ar produce degenerarea rasei.

Dela ideia de puritate a rasei s'a trecut foarte uşor la aceea de **neegalitate,** a lor, la dispreţul raselor zise inferioare şi la **formularea unei ierarhii politice a raselor,** prin care s'a justificat politica colonială a statelor puternice şi mari.

Gobineau, Chamberlain şi **Woltmann** au susţinut superioritatea **rasei arice** şi au cerut înfăptuirea stăpânirii Arianului. Chamberlain şi Woltmann, confundând ideia de rasă cu cea de popor, au mers atât de departe încât au proclamat superioritatea absolută a rasei germane. Woltmann a susţinut chiar că toate marile personalităţi conducătoare ale culturii omeneşti au fost germani. Astfel Dante **Allighieri** a fost **Aigler, Giordano Bruno** ar fi derivat din germanul **Braun,** Voltaire, care se numea **Arouet** ar fi fost în realitate **Arvid, Diderot** ar fi fost **Titroch** şi aşa mai departe. Numele astfel schimbate ar dovedi origina lor germană. Isus Christos însuşi ar fi fost german.

Astăzi ideia de rasă este reluată şi accentuată mult mai puternic. In literatura sociologică din zilele noastre au apărut numeroase studii şi un bogat material de informaţiuni. Nu mai vorbesc de cercetările făcute în direcţia eugeniei, care, trebue să recunoaştem, au luat un mare avânt în ultimul timp, făcându-se şi importante aplicaţiuni sociale.

Dacă însă antropologii şi sociologii mai vechi studiau rasa pe baza unor cercetări experimentale şi se ocupau de aspectul pur ştiinţific al ei, sociologii de azi văd în rasă **esenţa totală a omului** şi încearcă să explice prin rasă însuşi sufletul omenesc.

Astfel **Erich Voegelin,** în lucrarea sa „Rasse und Staat" publicată în anul 1933 susţine că sângele şi sufletul sunt elemente egal de importante ale vieţii omului. Nu putem avea imagina reală şi complectă a **omului nordic,** zice el, decât dacă ţinem seamă de puritatea sângelui lui. Aceeaşi idee, mai mult dezvoltată, o găsim la **Ludwig Clauss,** care consideră sângele, rasa, drept izvorul tuturor posibilităţilor de dezvoltare a sufletului. Rasa e ceva **cosmic** şi **sufletesc** în acelaş timp, exclamă **Oswald Spengler.**

In sfârşit cel mai complect şi mai reprezentativ apologist al rasei, în zilele noastre, este **Alfred Rosenberg,** care şi-a expus părerile în lucrarea sa „Mythus des XX-ten Iarhrhunderts", publicată în anul 1930. Pentru el „rasa este faţa exterioară a unui suflet", iar „sufletul e rasa văzută din lăuntru". De aici urmează în mod firesc grija mare pe care trebue s'o aibă conducătorii popoarelor de sângele poporului, de puritatea lui. „Sângele se răzbună dacă este desconsiderat, zice Rosenberg. Secolul XX, spune el, trebue să construiască un nou tip de om şi să alcătuiască un nou mit al vieţii. Dar pentru aceasta trebue să rupă cu prejudecăţile trecutului şi să părăsească idealurile perimate.

Intreaga cultură umană este creaţia rasei, susţine Rosenberg, şi acolo unde sângele se corupe, cultura decade. Dintre toate rasele existente, cea nordică este creatoarea reală a culturii. Astfel în antichitate, în Grecia veche triburile de nord au fecundat sudul şi au creiat acele valori nepieritoare, care au impus omenirii până în zilele noastre. De îndată ce sânge străin, libian şi egiptean, s'a amestecat cu cel helenic, a început procesul de decădere al Grecilor, şi tot aşa în vechea Romă, sângele nordic etrusc a ridicat valoarea rasei, pe când amestecul cu sângele plebeilor de toate rasele a adus degenerarea Romanilor.

P. ANDREI

Trecând la timpurile noui Rosenberg afirmă că toate statele apusene şi valorile create de ele sunt datorite sângelui nordic şi în special celui german. Culturile nu apar deci întâmplător într'o parte sau alta, ci sunt produse ale sângelui, ale rasei. De aceea sângele trebue păstrat şi păzit de amestec impur.

Naţionalismul din zilele noastre nu trebue să se mai bazeze pe triburi sau pe altfel de considerente, ci pe această substanţă originară, creatoare — **sângele.**

„Azi se deşteaptă o nouă credinţă, zice Rosenberg, **mitul sângelui,** credinţa că odată cu sângele aperi chiar esenţa dumnezeiască a omului".

Rasa nordică trebue să fie totul, căci omul nordic — **arianul** — şi în speţă germanul — **are vitalitate puternică,** e înzestrat cu **eroism, iubire,** cu sentimentul **onoarei** mai mult decât alte rase şi posedă în plus **credinţă mistică,** adică are în cel mai înalt grad forţa internă a sufletului care îl face să reziste oricărei intemperii şi oricăror încercări ale soartei.

Iată în câteva cuvinte partea pozitivă a doctrinei rasei, lăsând la o parte elementele negative şi dezvoltările lor, în special cele privitoare la rasele non-ariene.

Rasa a fost privită şi studiată prin perspective foarte diferite şi a inspirat atitudini politice variate.

(Continuare în pag. II-a)

Dacă **Chamberlain, Woltmann,** Rosenberg sunt niște **fanatici** ai rasei, **Nietzsche** a **fost** un romantic al individualității, care a disprețuit rasa.

„Rasa e totul" — „rasa nu-i nimic"—acestea au fost puncte de vedere și principii diametral opuse.

Intr'adevăr nu e de loc simplă și ușoară această problemă a rasei. Mai întâi criticile de deosebire ale raselor sunt **foarte** mobile și foarte greu de **stabilit**, căci adesea ori duc la **împărțiri** arbitrare sau la un **amestec** ciudat de oameni, **care** pot fi puși în aceeași rasă, **oameni** foarte deosebiți. Culoarea pielei, a ochilor, a părului nu sunt criterii științifice **reale**, căci influența mediului, **a climei** și în special a luminii **produce** pigmenți variabili necesari pentru apărarea organismului. Nu e locul să enunț aici diferitele cercetări făcute în această direcție. Dar tot așa **indicele cefalic, forma craniului** nu e un mijloc sigur de separare și clasificare a raselor. Pentru a nu da decât un singur exemplu, amintesc acum cercetările făcute asupra noastră a Românilor.

Astfel **Weissbach,** care a studiat pe Românii din Ardeal, a găsit că ei sunt **brahicefali,** iar **Bassanowitch,** cercetând pe Românii din sudul Dunării i-a găsit **dolihocefali.** Și în sfârșit Pitard, în urma analizei a 326 de cranii românești, a ajuns la concluzia că noi suntem subbrahicefali. Atunci cum suntem noi din punct de vedere al formei craniului? Și dacă oamenii se împart în rase după acest criteriu, se poate spune că noi ne dividem în rase diferite?

Tot așa **nu se poate vorbi despre puritatea rasei,** căci ori care popor european l-am analiza, oricât de omogen și unitar ar fi el, am constata că are un ciudat amestec de sânge. Câtă dreptate are **Anatole France** când spune: „e tot așa de greu să deosebești într'un popor rasele, care-l compun, cum e greu să urmărești în cursul unui fluviu râurile care s'au vărsat în el. Ce e o rasă? Există într'adevăr rase omenești? Eu văd că sunt oameni albi, roșii și negri; dar aceștia nu sunt rase, ci varietăți ale uneia și aceleași spețe, care formează între ele uniuni fecunde și care se amestecă necontenit"... (Sur la pierre blanche).

Rasa arică, despre care se vorbește atât de mult în timpul din urmă, este foarte contestată. Nu avem despre ea informațiuni științifice și dovezi. Există numai limbi indogermanice. **V. Luschan** afirmă chiar că e fără sens să se vorbească despre o rasă arică.

Negreșit fiecare popor are civilizația sa; cultura lui depinde de dispozițiile sale spirituale, de capacitatea sa. Mediul și împrejurările sociale speciale pot ajuta sau împiedeca însușirile naturale ale unui popor. Nu se poate vorbi despre rase cu o construcție sufletească tipică și neschimbătoare, căci viața istorică și socială aduce necontenite schimbări.

Rasa etnică este astăzi **națiunea,** iar aceasta e o **comunitate spirituală, de scopuri și de aspirațiuni,** nu numai de sânge. Cei ce au plâns și s'au bucurat împreună, precum și cei ce speră laolaltă formează o națiune. Interesele și aspirațiunile comune grupează pe oameni la un loc, iar din unirea lor și sub influența vieții de toate zilele se creiază o mentalitate comună, **o unitate psihică,** un caracter național.

Omul e o ființă maleabilă, în care se imprimă modificările impuse de mediu și care creiază astfel chiar un tip fizic unitar, comun tuturor celor care trăesc în acelaș mediu. Viața de toate zilele ne arată exemple de adaptare de acest fel.

Nu observați d-voastră asemănarea dintre soți după un număr mai mare de ani de convietuire? Dar ce este acel **aer de familie,** cum se zice, care e acelaș la părinți, copii și rude? Acelaș lucru și cu aspectul exterior al unui popor. Așa se creiază rasele și subrasele.

Din punct de vedere sociologic națiunea e baza culturii și creațiunii, iar nu rasa. Afirmarea conștiinței de rasă poate servi scopuri politice imperialiste sau de interes momentan, dar în sine ea nu este **adevăratul fundament al culturii și vieții sociale.**

Conștiința de rasă și afirmarea ei în anumite împrejurări poate dezbina și învrăjbi pe oameni, fără a creia nimic pozitiv și durabil, pe când conștiința națională e iubire înțelegătoare și creatoare de valori trainice și fecunde.

P. ANDREI

Mărunte

Repetițiile continuă la teatrul Comoedia de sub direcțiunea d-nei Dida Solomon.

Se va reprezenta celebra piesă a lui Luigi Pirandello *„Imbrăcați pe cei goi". Rolul principal al Ersiliei Drei îl deține talentata artistă Dida Solomon.*

Intregul ansamblu, — format din elemente consacrate dintre cari fac parte d-na Renée Annie, d-nii: N. Bulandra, I. Tâlvan, societar al teatrului din Cluj, Scărlătescu, Tomescu d-ra Annie Rotaru etc., — și-a găsit în această piesă roluri adecuate.

Premiera piesei „Imbrăcați pe cei goi" va avea loc în seara de Vineri 13 Martie cor. în sala Teatrului Comoedia.

350 FOTOGRAFII ARTISTICE UN ROMAN O PIESĂ de TEATRU NUVELE în MAGAZINUL

160 pagini la heliogravură în culori 25 lei.

„VECHITURI"

VECHITURI, cartea cu titlu atât de sugestiv a d-lui RADU D. ROSETTI, a cărei apariție am anunțat-o, se va pune în vânzare Lunea viitoare. Tipărită cu ingrijire, ca toate lucrările poetului, e editată de „Adevĕrul".

Spicuim din cuprins: Armistițiul, Vlahuță și Politica, Cine a prevăzut realipirea Basarabiei. Scriitorii și Unirea, „România" dela Iași, V. A. Urechia, Smara, Dinicu, C. Dissescu, Cincinat Pavelescu, 3 Flechtenmacheri, Calvarul lui Macedonsky, Mille, convertit, Nicu Metz, Ghinionul Telegrafistului, Teșkereana, Poziția lui Atlas, Tempi passati, Injurătura, Chihlimbarul, Răvașe de plăcintă, Fântânele, Vechituri, Parigorie, etc... etc... — un volum de 321 pagini care se adaogă la opera atât de voluminoasă a lui Radu D. Rosetti.

In curând apare ediția II-a

Actualități Științifice

Continentul antarctic

Aviatorii americani, Lincoln Ellsworth și Herbert Hollick Kenyon, pe bordul aparatului „Discovery II", au executat de curând un sbor în reiunea Polului sud, de pe urma căruia au cules rezultate importante pentru cunoașterea acestor ținuturi aproape inaccesibile.

Cu toate că aterisajul forțat a împiedicat pe cei doi exploratori să-și realizezeintegral itinerariul ce-l urmăreau, ei au sburat totuș pe o întinder de 3200 de kilometri deasupra oceanului Antartic, reușind astfel să facă numeroase observațiuni.

Problema, care a preocupat pe Ellsworth ca și pe predecesorii săi Scott și Shackelton, era să stabilească dacă pământurile din ținutul Polului sud constitue în realitate un continent sau dacă aceste teritorii se reduc la două imense insule, despărțite printr'un canal. Nici unul din exploratorii precedenți nu putuse da până acum un răspuns la această întrebare pe baza unor observațiuni directe.

Ellsworth a reușit în cursul repetatelor lui expediții să lămurească și o altă enigmă geografică, relativă la regiunile muntoase situate paralel cu „țara lui Graham". E vorba de a se ști dacă acest sistem muntos constitue sau nu un lanț neintrerupt, un fel de coloană vertebrală a continentului austral.

După ce va coordona rezultatele obținute relativ la aceste două probleme fundamentale, Ellsworth va putea înfăptui marea ambiție a geografilor: aceea de a ridica harta regiunii antarcticului, cuprinsă între longitudinile estice de 60—150 de grade. O regiune, care cuprinde aproximativ o treime din continentul întreg, ocupând o suprafață de circa 5 milioane mile pătrate.

Hotarele acestui imens pustiu de ghiață au fost explorate în diferite rânduri de când exploratorul Ross s'a aventurat aci pentru prima oară, acum 100 de ani. Până acum însă nimeni n'a pătruns în fundul continentului.

Inlăturarea vederii crucișe

De curând s'a inaugurat la Londra o nouă secțiune a institutului medical „London Refraction Hospitals" (Spital londonez pentru bolnavii de ochi). In această secțiune se găsesc cele mai moderne instrumente pentru examinarea și tratarea diverselor boli de ochi. O inovație merită o mențiune deosebită. E vorba de un aparat aproape miraculos, destinat să vie în ajutorul persoanelor cu vederea sașie. Iată cum se procedează în aceste cazuri: pacientul ia loc într'o cameră întunecoasă și urmărește cu ochiul său urma colorată și obiectele care sunt proectate dintr'un „ochiu artificial", care imită mișcările ochiului natural. Proecțiunea se face pe un ecran alb și permite astfel pacientului să urmărească cu privirea deplasările ochiului artificial. In felul acesta mușchiul ochiului, al cărui defect provoacă vederea crucișă, este exercitat printr'un antrenament adecvat, care în cele din urmă, provoacă destinderea lui și normalizează vederea.

Cauciuc din var și cărbune.

După un deceniu de activitate încordată, marea întreprindere germană de produse chimice industriale „I. G. Farbenindustrie" a reușit să pună la punct o varietate de cauciuc artificial, care se pretează foarte bine pentru confecționarea camerelor de automobile.

Modelele din aceste camere, prezintate în cadrul recentei expoziții de automobile din Berlin, au dat deplină satisfacție. Interesant este faptul că materialele prime ale acestui cauciuc sintetic sunt varul și cărbunele. Se oferă astfel tuturor țărilor, care dispun de terenuri calcaroase și zăcăminte carbonifere, posibilitatea de a se putea dispensa de importul cauciucului din colonii, cel puțin în ceeace privește echiparea vehiculelor automobile.

Cauciucul artificial prezintă diferite avantagii technice. Astfel, e rezistent la căldură și nu e vătămat de uleiu sau benzină. Incercările au arătat că nouile tipuri de pneuri, confecționate cu acest material, au o durată dublă decât a celor executate din cauciuc natural.

Insulina, regulatorul organismului.

Insulina, hormonul secretat de pancreas, are un important rol în regularea nutriției.

In cazul diabeticilor, organismul neproducând destulă insulină, ei trebue să absoarbă această substanță, pentru a împiedeca astfel acumularea zahărului în sânge.

La început se credea că producția insulinei, în cazuri patologice, era insuficientă, dar regulată. Or, cercetările recente asupra proporției de zahăr în sânge, au arătat că producerea și necesitatea insulinei variază după un ritm determinat.

Din acest punct de vedere distingem diabetici nocturni, matinali și diurni. La ultima categorie absorbirea unei doze de insulină înainte de masă e suficientă pentru a asigura echilibrul. Mai dificilă se prezintă situația în primele două cazuri. Consumul de insulină în cursul zilei poate provoca la aceste categorii de bolnavi o gravă criză de comă diabetică, întrucât introducerea hormonului într'un moment nepotrivit poate micșora excesiv proporția zahărului din sânge. Asemenea perturbații observate la diabetici sunt datorite tocmai acestei dezordini în producția insulinei. Remediul nu poate fi decât o repartizare mai judicioasă a hormonului secretat.

Oricât ar părea de ciudat faptul, lăcomia tipică a „gourmanzilor" are rațiuni fiziologice. Ea se datorește insuficienței zahărului în sânge, fapt care provoacă o nevoie excesivă de dulciuri.

S'a constatat, pe de altă parte, că aceste manifestări de lăcomie se produc la fiecare individ la anumite ore. Astfel, unii simt nevoia să ia dulciuri dimineața, alții nu se pot lipsi de un desert abundent la masă și în sfârșit alții obicinuesc să sugă șocolată sau bomboane puțin înainte de culcare.

La lumina nouei teorii, toate aceste capricii ale lăcomiei se explică pe deplin. Individul este determinat să absoarbă zahăr în acel moment al zilei, în care proporția de glucoză în sânge este sub valoarea normală, din cauza unei recrudescențe periodice a producției de insulină.

Un doliu al științei.

In ziua de 27 Februarie a încetat din viață marele fiziolog rus, Ivan Petrovici Pavlov. Savant cu o reputație mondială, laureat al premiului Nobel 1904 pentru fiziologie și medicină, Pavlov este autorul unor originale și profunde lucrări asupra mecanismului intim al activității cerebrale precum și al unor studii documentate relative la fiziologia glandelor digestive.

In timpul din urmă, el conducea laboratorul de fiziologie din Leningrad, iar în anul trecut a prezidat congresul internațional de fiziologie, organizat în Rusia.

Pavlov aparține generației de creatori ai fiziologiei științifice, generație din care făcea parte și savantul francez Charles Richet, mort de curând.

Sub regimul țarist a fost profesor la universitatea din Tomsk și la Academia militară din Petersburg.

Savant de mare autoritate, el a creat în Rusia o școală de fiziologie, care a dat străluciți reprezentanți ai acestei ramuri științifice.

Noțiunea de „reflexe condiționate" — fundamentală în fiziologia atât de complexă a creerului — a fost concepută și aprofundată de Pavlov. Moare în vârsta patriarhală de 87 ani.

Ing. I. S.

București văzuți de un străini

Urmare din pag. I-a

riații, după părerile distinșilor săi prieteni.

Dacă refugiații politici din 1848 erau cerșetori și un fel de țigani ai Europei, contimporanii noștri bucureșteni sunt pești, proxeneți, mijlocitorii afacerilor celor mai scabroase de tot felul, familia bucureșteană: femeia proxenetă, bărbatul souteneur sau cel puțin complezent... A! les métèques, ce execuție à froid. Până și biserica...

După o descriere amănunțită a tuturor crâșmelor, cu mâncările lor nozeabonde și oribilii cântăreți țigani, după etalarea unei animalități dintre cele mai vulgare, se dau loc tipurilor celor mai reprezentative ale populației noastre: paraziții, o altă varietate: flăcăii bătrâni, maniacii... Câteva epitete măgulitoare profesorului Iorga, în treacăt ceva, mai mult jignitor, pentru savantul nostru dr. Jean Cantacuzène. Bine înțeles un disprețuşuratec pentru laboratorul marelui savant... O glumă în treacăt, când s'au consacrat atâtea pagini lui **Fuica** și restaurantului **„A la saucisse au mètre"**

Nu mai vorbesc de caracterizarea țăranului. „Are dreptate Keyserling, zice Paul Morand, Românul e un rus, dar fără viața interioară a acestuia".

Apoi în concluzie: Un vagabond, care nu mai are nimic din rigiditatea strămoșilor. Calitatea sa principală: **Gentileza,** a la Ghitză, groomul dela Palace Athénée. Primește totul fără să se supere.... ca ilustrare spre marea sa mirare, autorul a văzut o sală, în care era reprezentat tot Bucureștiul de vază, primind cu un zâmbet amuzant, o mustrare și o lecție oarecum, dela d. Romier, autorul volumului **„An Carrefour des Empires morts".** E drept, zice domnia-sa, că conferențiarul a fost foarte gentil...

Trebuie să amintim domnului Paul Morand o constatare pe care o face însuși domnia sa: Les Roumains entendent le français, même celui de l'ironie.

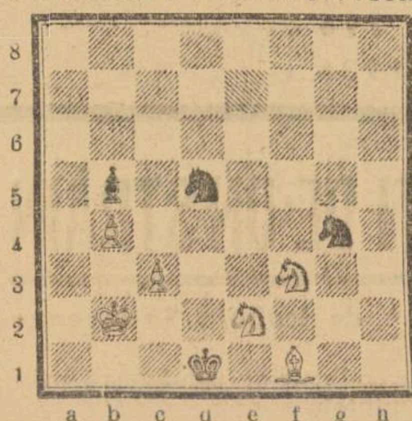
Publicul nostru a înțeles limbagiul d-lui Romier. Critica dreaptă, făcută în spiritul în care d. Romier și-a scris și volumul, despre care am pomenit, este primită de un public inteligent și serios.... Ea nu poate atinge nici demnitatea unui popor, nici nu poate jigni cerințele unor raporturi civilizate, fie chiar și față de un popor.... rustic și.... înapoiat, de niște Levantini ca noi...

IZABELA SADOVEANU

CRONICA ȘAHULUI

Adresa redacției acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21. București 1.*

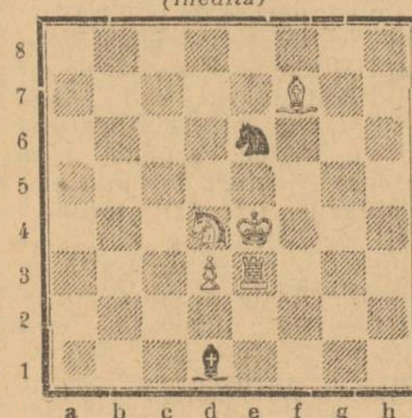
PROBLEMA No. 967
de **Valer Onițiu,** Sibiu
(inedită)
In memoriam † **Dr. Zeno G. Proca**

6 + 4 = 10

4 ‡

PROBLEMA No. 968
de **Dr. A. van der Ven,** Arnhem
(inedită)

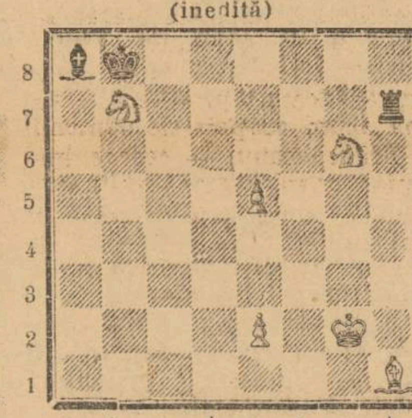

5 + 2 = 7

(fără Rege negru)
Ajutor invers 4 ‡
Gemen: Toate piesele cu un câmp mai sus.

(*ohne weissem König*)
Hilfszüger-Selbstmatt 4-er
Zwilling: Alle Steine ein Feld niedriger.

PROBLEMA No. 969
de **Iosif Schlarkó,** Timișoara
(inedită)

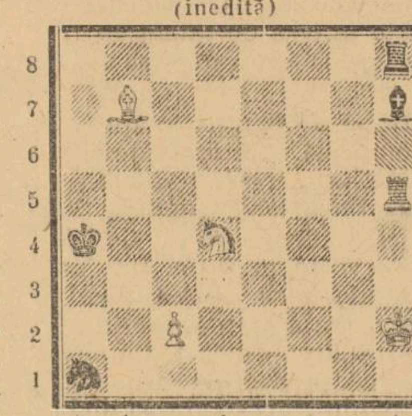

6 + 3 = 9

Ajutor invers 4 ‡

Hilfszüger-Selbstmatt 4-er

PROBLEMA No. 970
de **Hans Schaffer,** Wien
(inedită)

5 + 4 = 9

Maximal 4 ‡
cu aceleaşi piese

Gleichstein - Längstzüger 4-er

Partida No. 102

Jucată în concursul de rezervă de la *Hastings,* în ziua de 27 Decembrie 1935.

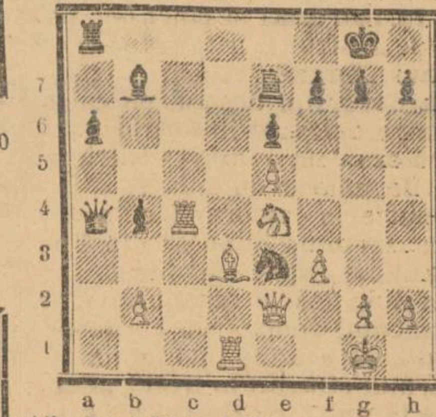
GAMBITUL DAMEI NEACCEPTAT
Alb: DR. ARDID REY.
Negru: A. KOBLENZ.

1. d4, d5; 2. Cf3, Cf6; 3. c4, é6; 4. Cc3, Né7; 5. Ng5, Cbd7; 6. é3, 0-0; 7. Tc1, c6; 8. Nd3, dxc4; 9. Nxc4, b5; 10. Nd3, a6; 11. 0-0, c5; 12. Dé2, Nb7; 13. Td1, Db6; până acum înaintare ambelor părți s'a desfășurat în mod natural. Rară a devenit cel mult varianta d5xc4 și b7-b5 în acest loc, se preferă în general mutarea de simplificare 9..., Cd5. Acuma începe lupta corp la corp! 14. Cé5, Tfé8; 15. a4!, b4; 16. Cb1, Cxé5; 17. dxé5, Dc6; 18. f3, Cd5; 19. Nxé7, Txé7; 20. Cd2, Dxa4; 21. Cé4!, c4; sapă adversarului o groapă și — cade singur într'însa! 22. Txc4!, Cxé3;

SITUAȚIA DUPĂ A 22-a MUTARE A NEGRULUI
Negru: A. KOBLENZ.

Situația după a 22-a mutare a Negrului

Negru: A. KOBLENZ.

Alb: Dr. ARDID REY.

Alb: DR. ARDID REY.

23. b3!!, Dxb3; 24. Tb1, Dxb1+; altmintrelea se pierde Calul fără nici o compensație și în urma frumoasei cooperări a pieselor albe în curând și Regele.

Firește Albul știe să capete și acum un atac deciziv.

25. Nxb1, Cxc4; 26. Dxc4, Nd5; 27. Dd3, Tc7; 28. Nc2!, Tac8; 29. Cf6+!!, după această lovitură poziția Negrului se prăbușește..., gxf6; 30 Dxh7+, Rf8; 31. éxf6, Ré8; 32. Na4+!, Nc6; 33. Nxc6+, Txc6; 34. Dg8+, Rd7; 35. Dxf7+, Rd6; 36. Dé7+, Ré5; 37. f7, Te1+; 38. Rf2, T1c2+; 39. Rg3, b3; 40. f8D, T×f8; 41. D×f8, b2; 42. Df4+ și Negrul abandonează. (Note de *Erich Eliskases* în *„Wiener Schach-Zeitung").*

A apărut *„Revista Română de Șah"* Nr. 2 (Anul XI) de sub direcția d-lui *Mihail Sadoveanu.* Apariția revistei este așteptată totdeauna cu nerăbdare de către toți prietenii ei. Aceste numere dovedesc din ce în ce mai mult, că ele reprezintă un inepuizabil corn al îmbelșugării pentru fiecare șahist, fie jucător, fie problemist. Valoarea ei nu poate fi mai bine relevată, decât prin faptul, că marea revistă engleză *„Chess"* o situează printre cele mai bune 8 reviste de șah din lume!

Și numărul de față, redactat cu deosebită îngrijire de eminenții șahiști *Constantin Menciu, Anatole F. Ianovcic* și *Milu Augutștein* procură o adevărată desfătare pentru cititori. Partea problemistică este încredințată cunoscuților problemiști *Iosif Schlarkó, Paul Leibovici* și *Dr. Octav Costăchel,* care prezintă mereu amatorilor de enigme un material special ales.

Acest număr conține un articol de teorie modernă: *„Atacul Rubinstein în apărarea ortodoxă a gambitului Damei",* datorit excelentei pene a d-rului *S. Tartakower,* apoi 10 partide amănunțit analizate, 4 sfârșituri de partidă și 6 foarte interesante partide scurte. Partea problemelor cuprinde 17 probleme directe și feerice, 2 studii și rezultatul detailat al concursului internațional de probleme în 3 mutări *„in memoriam W. Pauly"* pe 1934-35 al *„Revistei Române de Șah"* cu deciziunea arbitrilor *T. R. Dawson* și *Fr. Palatz.* Soluții, bibliografii, o cronică șahistă cu cele mai noui știri din țară și străinătate, tabloul dezlegătorilor etc., întregesc cuprinsul bogat al acestui număr.

Recomandăm în mod călduros abonarea acestei excelente publicații, celei mai bune reviste de specialitate în limba română. Abonamentele (Lei 300.—pe an, Lei 150.—pe 6 luni) se vor expedia pe adresa: *Milu Augutștein,* Str. Unirei 115, *Brăila.*

Duminică 1 Martie 1936, se joacă runda finală a concursului pentru *„Campionatul de șah al Capitalei"* pe anul 1936. In numărul nostru viitor vom publica, afară de rezultatul amănunțit, câteva din partidele cele mai interesante.

Transmitem d-lui *Dr. Octav Costăchel* cele mai vii felicitări din partea *„Cronicei Șahului"* a *„Adev. Lit. și Art."* cu ocazia obținerii de titlul de doctor în medicină!

RECTIFICARE. — In problema Nr. 957. *(Dr. L. L.)* Turnul din *c2* trebuie mutat la *a2.*

PAUL NEGREANU
DR. L. LAZARUS

PAGINI DIN TRECUT

Detronarea lui Constantin Brîncoveanu

Reproducem din Del Chiaro pasajul de mai jos, care cuprinde una din cele mai dramatice scene din trecutul neamului nostru:

„Era în ziua de Marţi 4 Aprilie 1714, a treia zi de Paşti după calendarul nostru latin, — şi în 23 Martie după cel vechiu", — în Marţea sfântă la ortodoxi, când ajunse în Bucureşti, dela Constantinopol, capugiul Mustafa-Aga.

Era unul din cei mai vechi amici ai lui Brâncoveanu, ales anume de Marele Vizir, pentru ca sosirea sa să nu înspăimânte pe Domnitor.

Acesta îi trimise după obicei ofiţeri, pentru a-l saluta şi a-i îngriji de tot ce avea nevoe, întrebându-l dacă doreşte a fi primit imediat la Curte în audienţă.

Turcul răspunse cu fineţă că nu are nici o afacere urgentă, fiind însă în trecere spre Hotin; şi fiind obosit, iar ziua fiind spre sfârşite, ar dori să vadă pe principele a doua zi dimineaţa.

A doua zi, Mercuri, obişnuitul alaiu conduse pe capugiu la Curte, aşteptat de Brâncoveanu în marea sală de audienţă, unde sosind turcul, Domnitorul se ridică de pe tron, îl întâmpină până la jumătatea odăii; şi urându-i bun venit, îl pofteşte să şadă.

Turcul răspunse că nu este timp de şezut; şi fiindu-i vechiu prieten, regretă a-i fi adus o ştire rea, dar să aibă răbdare şi să se supue voinţei divine şi să asculte de ordinele Sultanului.

Scoţând o naframă de mătasă neagră, el o puse pe un umăr al Principelui, spunându-i „Mazil", ceeace însemna detronat.

Bietul Principe, surprins, începu să deteste nerecunoştinţa sălbatică a Turcilor, care răsplătesc în aşa fel serviciile aduse împărăţiei în 25 şi mai bine de ani; şi voind a se aşeza pe tron, fu împins la o parte de Turc, care-i spuse că locul său nu mai este pe tron.

Bietul Principe se retrase în odăile sale, cu sufletul agitat de gânduri triste, îndoială, gelozie, frică şi speranţă.

Nesfârşită era însă jalea când se înapoiară acasă doamna sa cu cei patru fii şi tot atâtea fiice, care erau consternate, neştiind unde se va termina nenorocirea.

Plângeau de compătimirea lor şi persoanele care, din curiozitate, intraseră în odăile lor.

La ora fixată boerii se adunară, la locuinţa capugiului, care se interesă de numele şi titlul fiecăruia în parte. Incercară ei să aleagă pe unul dintre ai lor, dar nici unul nu fu aprobat de Turc. La urmă, adresându-se boerilor, întrebă care din ei e Marele Spătar Ştefan Cantacuzino; şi punând mâna pe umărul acestuia, îl declară domnitor al Valahiei, — şi ordonă boerilor să încalece şi să-l ducă la Curte. Unii începură a bănui că totul a fost pus la cale în ţară, de Cantacuzini şi înfăptuit apoi la Constantinopol.

Neavând pe loc caftanul de Domnitor, care se afla sub sigiliu în tezaur, Turcul scoase propria lui haină pe care o puse pe umerii lui Cantacuzino. Dar înainte de a se porni alaiul, se aduse caftanul de Mare Spătar, de care noul Voevod se servea înainte în funcţiunile solemne; şi, în sunetul muzicii şi cu un ceremonial repede improvizat, fu condus la Curte. Fu primit în biserică de către Mitropolit şi prelaţi care oficiară slujba cuvenită situaţiunii, şi condus apoi sus în palat, în marea sală a Divanului, şi aşezat pe tronul acoperit cu catifea roşie.

Turcul citi firmanul care declară pe Ştefan Cantacuzino domn al Valahiei în locul lui Constantin Brâncoveanu, declarat rebel faţă de Poarta Otomană. Se sloboziră şi tunurile, iar boerimea îi prezentă omagiile cu sărutul mânii.

Ce privelişte rară! Ce schimbare unică! In acelaş timp doi voevozi, în aceiaşi Curte: unul depus, iar altul, cum susţine toată lumea, impus. In acelaş teatru două scene cu totul opuse: aceia a Principelui Cantacuzino, plină de veselie şi jubilare, fiecare din aderenţii săi hrănind speranţe, dincolo tristeţe şi consternare, cu nesfârşite gânduri negre.

Principele Ştefan, după primirea omagiilor, trecu în apartamentul lui Brâncoveanu, pe care-l asigură de surprinderea întronării sale fără voe, precum şi de calităţile ce recunoaşte fostului Voevod.

In timpul acestei întrevederi, am remarcat că Cantacuzino sta în picioare, iar Brâncoveanu care şedea, având cuca pe cap, îi răspunse cu politeţa sa cunoscută că: e mai bine că domnia a fost încredinţatăă lui decât unui străin. După acest schimb de politeţă, Principele Ştefan se retrase în apartamentul său; şi aşezându-se pe tron începu împărţirea demnităţilor care erau până acum ocupate de oamenii lui Brâncoveanu, — ceeace impresionă neplăcut pe mulţi, cuvenindu-se ca, cel puţin până la plecarea lui Brâncoveanu şi în vederea rudeniei cu el, să nu fi făcut nici o schimbare".

Trad. de S. CRISTIAN

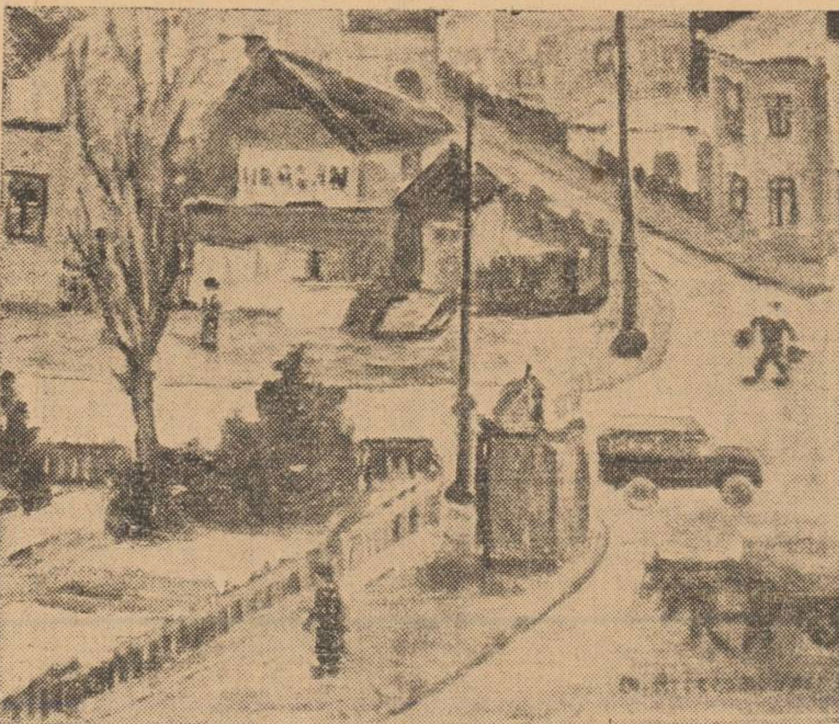
Toamnă

O creangă albă
Imi pare-o salbă
Ce-o 'ntind alunii
La gâtul lunii.

Şi o răsură
Deschide-o gură
Inflăcărată,
Intârziată.

A câta oară
Uşor coboară
Lumina toamnei
Pe Râul Doamnei?

VOLBURA POIANA NASTURAŞ

Aurelia Ariescu-Vasiliu — Peisaj

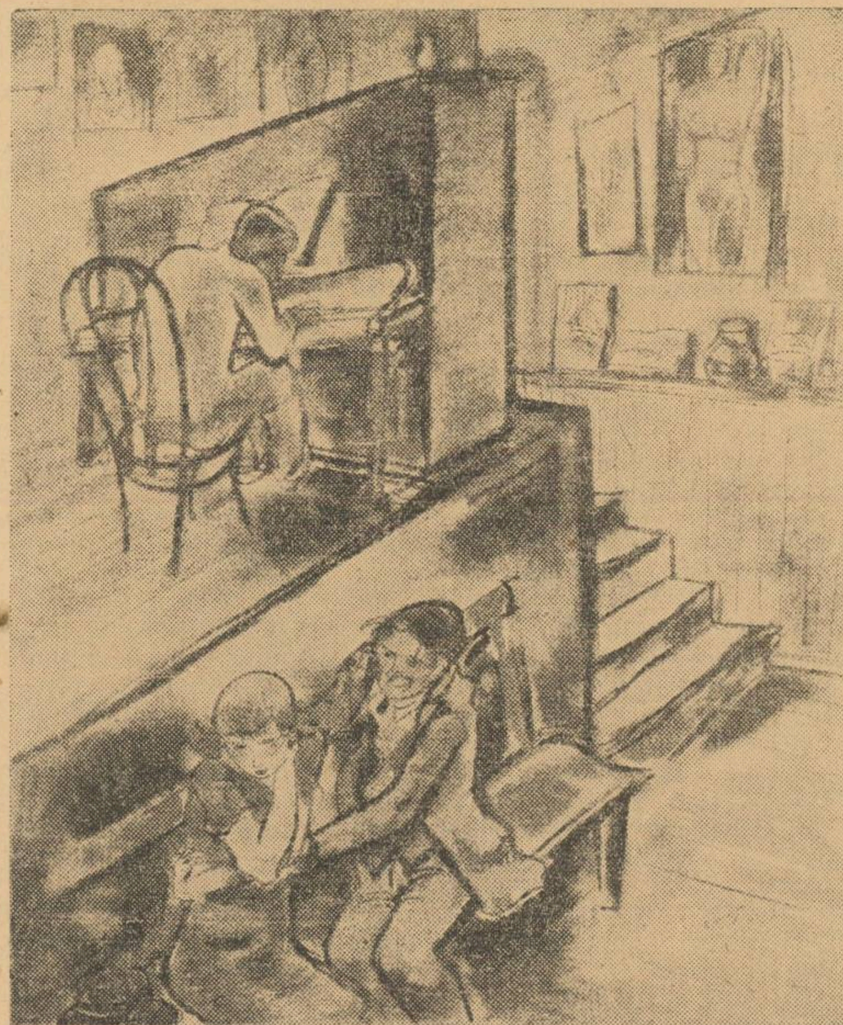
PLASTICA

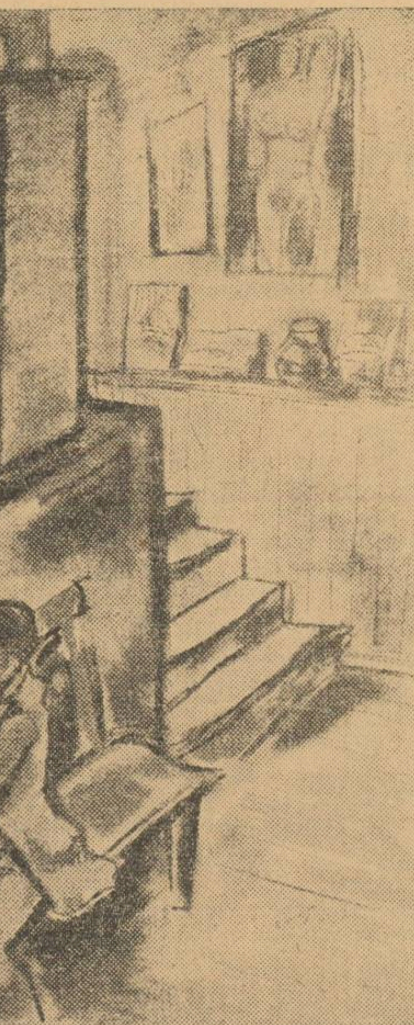
Frământările vieţii sociale, care se oglindesc atât de sugestiv în publicistica noastră actuală, găsesc interpreţi ideali şi spontani în umoriştii grafici.

Caricatura, desenul umoristic, satira plastică sunt expresii ale indignării sociale, sunt replici dintre cele mai eficace adresate clasei conducătoare şi abuzurilor ei.

Paginile ziarelor şi revistelor sunt pline cu asemenea pamflete concentrate, care persiflează şi critică moravurile vieţii de azi.

Printre cei care practică acest cutezător gen de satiră, d. Aurel Jiquidi *ocupă, fără îndoială, locul de frunte.*

A. Jiquidi — Idilă

Interpret grafic al tipurilor şi situaţiilor caragealeşti; d. Jiquidy a ajuns astăzi la o remarcabilă fineţă de nuanţe, la contraste gradate inteligent şi mai ales la o vervă caustică ce aminteşte adesea pe marele său inspirator.

Ca şi acesta, d. Jiquidi înfăţişează mecanismul tragic al vieţii.

Artistul are însă, faţă de scriitor, avantajul contactului nemijlocit cu masele, redând plastic situaţii, aspecte şi fapte diverse — concentrate în cadre de câtiva centimetri.

D. Jiquidi nu e indiferent la peisajul sufletesc pe care-l disecă. D-sa participă la sbuciumul personajelor, plânge şi se amuză cu ele, protestează, uită şi iartă...

Biciuind răutatea, lăcomia, egoismul, desvăluind suferinţa, mizeria şi vulgaritatea, d. Jiquidi e mereu nou în linie şi colorit, plin de nerv, de dinamism, şi totdeauna pătruns de înţelegere umană.

Spiritul de observaţie îmbracă aci haina umorului amar, iar puterea de evocare e slujită de o sobrietate incisivă care nu poate fi obţinută decât printr'un proces tehnic dintre cele mai evoluate.

In desen, creion colorat, guaşă şi ulei, d. Jiquidy surprinde imagini caracteristice ale vieţii autohtone: „Oameni dela ţară", „Un vinişor", „O ţuiculiţă", „Camere mobilate", „Grădiniţele de vară", „Periferie", „Cârpaciul", „Băeţi de prăvălie", „Birou de plasare", „Fără lucru". „Lăutari", „Pristanda", „Atelier de croitorie", „Impricinaţii", „Pensionarul", „Fetiţe", „Evrei", „Mahala bucureşteană", „Borese", „Vânzători de jurnale", — o frescă dintre cele mai autentice şi mai viguroase, care cuprinde totul şi ne vorbeşte despre toate.

A. Jiquidi — Pe bancă

Dacă la aceste constatări adăugăm că d. Jiquidi e necontenit preocupat de latura artistică a micilor sale compoziţii de mare răsunet, i-am adus, credem, elogiul întreg ce i se cuvine.

•

La Ateneul Român s'a deschis a treia expoziţie de pictură cu mătasă a d-nei Victoria Nădejde Beldiceanu.

Intr'o tehnică migăloasă şi convenţională, d-na Beldiceanu a introdus un suflu de originalitate, chemând la viaţă plastică flori şi privelişti care de obicei sunt interpretate destul de anevoios şi în pictura propriuzisă.

In miniaturi, ca şi în tablourile de dimensiuni, artista îşi afirmă, deopotrivă, sensibilitatea coloristică, puterea de invenţie, arta de a compune şi stiliza motivele cele mai ingrate.

O manifestare de superior nivel estetic.

•

D. S. Mützner, *care cunoaşte îndeajuns problemele luminii, ale pastei şi ale compoziţiei, aduce şi de data aceasta — la Ateneu — noui cuceriri coloristice.*

Sunt, fireşte, şi lucrări cu care nu ne putem împăca. De pildă nudurile, de o nesinceră provenienţă cromolitografică.

Peisajul însă, e tratat larg, cu obişnuita profuziune de lumină şi cu multă supleţă spirituală. La fel — şi florile.

D-l Mützner e un pictor despre care se poate scrie oricând în chipuri contradictorii. Are totdeauna surprize, variaţii de concepţii, şovăiri şi îndoeli. Principial, d-sa se socoteşte consecvent. In realitate — nu-i. Cel puţin expoziţia actuală îl pune în conflict cu sine însuşi. E, prin urmare, în necontestat progres.

•

Intr'o sală vecină, d. Alexandru Ionescu *revendică titlul de artă pentru uleiuri şi desene plăpânde.*

•

Evocator al celui mai specific decor naturist dela noi, pictorul Teodorescu-Romanaţi *prezintă în sala din str. Brezoianu 25, schituri, vechi mânăstiri bucovinene, pitoreşti şi originale, biserici de lemn din Ţara Moţilor, troiţe, interioare ţărăneşti cu vetre sugestive, pridvoare, case şi porţi de cetăţi părăginite. Opere care— redând poezia vieţii noastre rustice — tind să aibă o îndoită valoare: de artă şi de document.*

In tonalităţi liniştite, d. Teodorescu-Romanaţi realizează, deasemeni, peisaje de atmosferă (Balcicuri, uliţe pustii), flori şi portrete, trecând dela ulei şi tempera, la pastel, acuarelă şi desen.

A. Jiquidi — Pe drum

O muncă de meşteşugar cinstit şi cu bune intenţii.

H. BLAZIAN

A. Jiquidi — Cameră mobilată

Restif de la Bretonne şi ziarul său de granit

S'a scurs mai bine de un secol şi jumătate de când acest strămoş al romanului realist îşi făcea zilnic plimbările obişnuite, pe ţărmul insulei Saint-Louis *, unde, într'un perete de piatră, scobea cu răbdare de albină, în latineşte, la început cu o cheie, apoi cu un cuiu, momentele mai însemnate ale vieţii sale sbuciumate. Fireşte, locuitorii de rând ai micului ostrov — îmbrăţişat de apele Senei — care nu-şi dădeau seama de importanţa preocupărilor ciudate ale necunoscutului, îl considerau maniac.

Cu totul altfel însă era privit Restif de cercurile scriitoriceşti, care, cunoscându-i firea sensibilă, nu l-au condamnat pentru emoţiile lui lăuntrice, de literat. Dimpotrivă, unii dintre confraţii săi se simţeau chiar măguliţi dacă îi lua cu dânsul la plimbare, la apusul soarelui, descoperindu-le câteva taine din cele ce sgâriase pe faimoasele lespezi de granit. Dar aceste distracţii, pe cât de naive, pe atât de romantice, se curmară pe neaşteptate: blestemaţii de copii de stradă care-l porecliseră „Griffon", ceeace însemna probabil „sgripţor", au început să-l hulească şi să arunce cu pietre într'însul, silindu-l să renunţe pentru totdeauna la plăcerile crepusculare.

Astfel, „omul amintirilor" încetă de a mai trece mica punte din dosul bisericii Notre Dame, pentru a-şi revedea scumpul ziar de granit, iar însemnările preţioase, expuse vitregiei vremurilor, încetul cu încetul dispărură, aşa că, în secolul trecut, când admiratorii încercară să i le descopere, nu găsiră aproape nimic.

Intâmplarea a vrut însa, ca după un secol, scriitorul Paul Cottin, printre documentele vechi ale Bastiliei, să dea peste întreaga copie a ziarului crestat în granit şi intitulat: „Mes inscripcions".

Cum era de aşteptat, această descoperire preţioasă stârni în rândul numeroşilor cercetători o formidabilă surpriză. Totuşi, chestiunea era cu mult mai simplă, decât se credea. Se zice că Restiff, când se pomeni huiduit de uliţarii Parisului în cursul plimbărilor sale, ca să salveze o bună parte din notiţele ce împodobeau zidul de piatră, se grăbi să le introducă în caetul găsit de Cottin, prin care se pot azi controla cu preciziune toate datele înglobate de operele lui de mai târziu. De altfel, nu e mai puţin important să se reţină că Restif, acest suflet chinuit de sensibilităţi excesive, deşi era un simplu tipograf, a înregistrat credincios, zi de zi, peripeţiile vieţii sale multicolore, dela 15 până la 50 de ani, păstrând în acelaş timp, cu sfinţenie, întreaga corespondenţă, primită de la cunoscuţii şi camarazii săi, ori pe care a adresat-o el altora, în cursul timpului.

Copia ziarului de granit, descifrată cu mari greutăţi de Cottin, prezintă o îndoită valoare faţă de abrevierile scobite în piatră de Restif, unde interpretările lipseau cu desvârşire. Acest lucru era foarte explicabil: Restif, pentru care săparea în granit a unor date însemna, desigur, mai mult o distracţie copilărească sau un mijloc de retrăire fugară a clipelor petrecute în tovărăşia iubitei, decât o îndeletnicire serioasă,—mai ales că introducerea în granit a interpretărilor reclama o muncă istovitoare, găsi firesc să-şi aştearnă amintirile într'un ziar regulat.

Notiţelor de pe lespezile de granit li s'a dat importanţă, numai întrucât se credeau unice şi săvârşite de o personalitate al cărei nume şi-a câştigat un loc de frunte în literatura franceză din secolul al XVII-lea; altminteri, fără îndoială că rămâneau uitate şi necercetate de nimeni, ca atâtea alte inscripţii ale nenumăraţilor muritori sentimentali, tăiate, cu prilejul excursiilor, în arbori, stânci, spelunci, etc.

Inainte de-a reproduc însă, câteva fragmente din acest faimos jurnal, în care cea mai interesantă parte este aceea unde apar amănuntele dragostei romantice a lui Restif e bine sa se cunoască atât împrejurările acestei iubiri cât şi motivele ce au contribuit la conceperea vestitului ziar.

Incă de pe la 1776 — precum aflăm dintr'un studiu bine documentat al scriitorului maghiar Ştefan Ráth-Végh,**), apărut în revista „Literatura" din Budapesta, — Restif închriase o cameră la o oarecare văduvă, Debée-Leeman, originară din Belgia şi care se stabilise la Paris. Ea avea o fiică, în vârstă de 14 ani, numită Sara, căreia, la început, Restif nu-i dăduse nici o atenţie. Timpul se scurse însă repede şi Sara deveni o frumuseţă de fată. Era blondă şi sveltă, iar pe faţa ei se desprindea un fel de tristeţă uşoară, care-o făcea şi mai fermecătoare.

RESTIF DE LA BRETONNE

Restif căută atunci să se ocupe de dânsa, împrumutându-i cărţi, ori citindu-i nuvele. Cu un cuvânt: se împrietenirâ... Intâi s'au jucat „de-a tata şi fiica". Sara se adresa lui Restif: „Mon papà". Apoi, jocul deveni din ce în ce mai periculos. Intr'o zi, papa o sărută pe gură pe fiică-sa, care, în loc să protesteze, împărtăşi bucuros gestul... Din acest moment, plăcerile obişnuite ale amorului îşi urmară nestânjenit cursul... La teatru îşi mângâiau reciproc mânile, iar acasă, în timpul prânzului, pe sub masă, se călcau mereu pe picioare...

Dar să lăsăm acum să vorbească despre toate acestea ziarul de granit!

Cu data de 25 Febr., 1780, s'au găsit săpate, în lespedea parapetului de pe malul Senei, următoarele semne de adâncă mulţumire: *„Felicitas data tota"* (Fericirea dată pe de-a'ntregul). Ce a fost acest „tota", se poate ghici cu uşurinţă, mai ales că zilele următoare cuvântul „Felix" se perindă mereu, asemenea şi expresia *„Bis felix"*... De altfel, asupra celorlalte amănunte, ne poate da lămuriri complete chiar cartea lui Restif, editată în două rânduri ***.

Numai o singură dată s'a întâmplat ca pe cerul senin al fericirii lui Restif să se furişeze o umbră, căci despre ziua de 27 Aprilie peretele de granit povesteşte astfel: *„Fere lupanaris modo agit"*... Se poate? Sara cea blândă, fiica lui „papa", să se poarte oare ca într'un lupanar? Restif, ademenitorul rafinat de femei, probabil nici nu se supărase, ori n'a vrut să ia act de acest lucru: dorea să beneficieze din plin de culesul sărutărilor... Dar nu peste mult deschise ochii.

21 Mai: *„Hic Lavalette"*. Adică apăruse rivalul Lavalette, bogatul advocat, cu mutră afumată, aidoma unui muzicant de bar.

La 30 Mai, cade trăsnetul: *„Sara cubat foras, me non mo-*

Urmare în pag. IV-a

* Aici a trăit mai târziu Baudelaire şi Gautier.

** Asupra lui Restif s'au scris peste 40 de studii, unele datorite scriitorilor: Grand-Carteret, Paul Lacroix, Monselet, Almeras, Henriot, Eugen Dürer, Assezat, Gerard de Nerval ş alţii.

*** Intâiu a fost scoasă în formă de roman, sub titlul: „La dernière aventure d'un homme de quarante-cinque ans", pe care mai târziu a intercalat-o, ca volum al XII-lea, în lucrarea sa monumentală „Monsieur Nicolas", compusă din 16 volume. Despre acest roman al sufletului omenesc, Wilhelm von Humbold, intr'o scrisoare adresată lui Goethe, susţine că e cea mai sinceră operă din câte au apărut până atunci.

Din viaţa mamei lui Napoleon

La 2 Februarie 1836 a murit la Roma, în palatul Rinuccini Letizia Ramolino, mama lui Napoleon I, rămasă celebră în istorie sub numele de „Madame mère”.

Puţine femei au cunoscut un destin atât de straniu, straniu pentru curioşi, dar nespus de greu pentru ea. Dar dela distanţă, vezi totdeauna viaţa ca pe o frumoasă aventură.

Fiecare-şi urmează drumul cu încredere, convins că nu va întâlni niciodată nenorocirea.

Letizia Ramolino era de şaseprezece ani când s'a căsătorit, la 2 Iunie 1764, cu Charles Bonaparte, nobil corsican, sărac dar inteligent şi activ. Letizia era fiica unui inspector de poduri şi sosele. Mama sa, văduvă în 1755, s'a remăritat doi ani mai târziu cu Fesch, de la care a avut un fiu, viitorul cardinal Fesch, arhiepiscopul Lyon-ului, şi unchiul împăratului Napoleon I.

Letizia trecea drept o minune de frumuseţe. La treizeci de ani — spunea Napoleon — ea era încă „frumoasă ca o divinitate”.

De altfel frumuseţa ei se poate vedea din statuia făcută mai târziu de Canova şi din cele două portrete de Gérard rămase în muzeul din Versailles.

Ea avea fruntea limpede, ochii negri şi mari, gene lungi, nasul drept, privirea serioasă şi gura de o rară fineţe. Fabre de l'Aude a comparat-o cu mama lui Cristos. Ceva mai modest, Beugnot, în 1809, recunoştea în ea pe Sf. Ana de Raphael.

Letizia Ramolino avea o demnitate naturală, un fast majestos, un aer roman. Când apărea întovărăşită de cei opt copii ai săi, ea reamintea pe Cornelia, mama Grahilor.

Prin origina ei corsicană, Letizia era înzestrată cu o energie virilă, care nu s'a desminţit în nici o ocazie.

In timpul războiului independenţei corsicane, ea şi-a întovărăşit soţul prin munţi şi văi, fără teamă de gloanţele care-i vâjâiau pe la urechi.

Pe când era însărcinată cu Napoleon, în timp ce trecea un pârâiaş repede de munte, a fost în pericol de-a cădea de pe calul pe care călărea.

Soţul său, alarmat, s'a aruncat în apă ca să-i dea ajutor. Intr'o clipă însă, şi-a revenit şi a continuat cu curaj drumul întrerupt pentru puţin timp din cauza accidentului.

Letizia Bonaparte şi-a crescut foarte aspru copiii.

Odată, Napoleon a plecat de acasă fără permisiunea mamei, şi pentru asta a fost lovit cu atâta furie încât a isbucnit fără voe în lacrimi.

Această energie însă n'a fost destul de puternică pentruca s'o apere de toate încercările vieţii.

In adevăr, Letizia Bonaparte a rămas văduvă la patruzeci de ani, singură, fără nici un venit. După victoria lui Paoli la 1793 a fost gonită din Corsica şi atunci s'a stabilit în Provence, îndurând adevărata mizerie.

O veche estampă o reprezintă debarcând la Marsilia în faţa fortului Saint-Jean.

In Franţa a locuit aproape de Toulon la Valette, împreună cu Jérôme şi cele trei fiice ale sale, poate şi cu Napoleon, într'un apartament compus din două camere. Venirea Englezilor o sileşte să plece la Marsilia, unde primeşte de la un birou de binefacere câte o pâne cazonă pe zi. Lingeria o spăla singură la spălătoria publică, împreună cu Carolina, viitoarea regină a Neapolului!

Letizia n'a uitat nici odată această epocă de lipsă şi mizerie, ducând până la avariţie dorinţa de bani, atunci când a avut posibilitatea să-i capete. In timpul Consulatului mama împăratului Napoleon realizase o însemnată avere. Ea locuia la Paris într'un mare hotel, pe care-l cumpărase dela Lucien cu şase sute de mii franci. Sub Imperiul starea ei materială a înflorit simţitor.

In 1805, Napolen şi-a numit mama protectoarea surorilor de caritate ale Imperiului, apoi i-a dat titlul oficial păstrat până la moarte: „Doamna Mama Impăratului”. De asemenea i-a dat în grije, gestiunea privilegiilor şi favorurilor destinate clientelei sale din Corsica. Ea a organizat o casă de onoare, compusă din Corsicani şi din reprezentanţii vechii nobilimi. Fiul său i-a oferit ospitalitate în Marele-Trianon, unde însă n'a locuit cu plăcere. Atunci i s'a cumpărat castelul de la Pont-sur-Seine. In acea epocă primea o rentă anuală de trei sute mii franci. Frédéric Masson a desvăluit — în ironie multiplele solicitaţiuni prin care doamna Mamă şi-a mărit renta anuală la un milion.

Letizia Bonaparte îşi iubea cu pasiune copiii: pe Joseph pentru că era primul născut, pe Louis de asemenea cu toate defectele sale, iar pe Lucien pentru talentele imaginare, pe care i le atribuia. Jérôme e singurul dintre copiii la care a locuit câtva timp. Pentru Napoleon avea o grijă de fiecare clipă, temându-se să nu fie asasinat. De altfel, Letizia n'a fost niciodată mulţumită văzând iuţeala cu care creştea imperiul.

Pe Josefina şi întreaga ei familie o considera ca duşmana fiului său. Nici căsătoria cu Maria-Luiza n'a privit-o cu ochi buni.

Demnitatea sa naturală dar simplă era stingherită de prezenţa descendentei Habsburgilor. Cu toate acestea mama scria adeseori soţiei fiului său.

Letizia Bonaparte socotea sentimentul de familie mai presus de orice. Ea era legată de fratele său, cardinalul Fesch printr'o solidă afecţiune. Tot ea era aceea care făcea legătura între împărat şi ceilalţi fraţi. Ea intervenea de cele mai multe ori în certurile dintre ei. Timp de nouă ani a rezistat dorinţei lui Napoleon de-a divorţa pe Lucien de soţia sa. Mama Impăratului Napoleon a suferit mult din cauza boalei lui Louis, de nestatornicia lui Joseph şi de veşnicile certuri dintre Joseph, Jérôme şi Napoleon. Fuga lui Lucien la Malta i-a cauzat o vie durere.

Tot timpul cât a durat exilul său, ea n'a încetat să-i trimită cu toată avariţia sa, însemnate sume de bani.

Când a venit epoca decadentă, doamna mamă a încercat să-şi reunească familia în jurul său. Ea a primit la Pont-sur-Seine pe copiii lui Louis, pe Jérôme şi soţia sa, goniţi de aliaţi.

„Nu mai avem timp de etichete — scria ea lui Fesch în 1813 — Burbonii s'au distrus numai fiindcă n'au ştiut să moară cu armele în mâni”.

Letizia Bonaparte — în momente grele — îşi regăsea fără greutate energia cu care luptase odinioară alături de soţul său în timpul războiului corsican. Ea urmărea cu grije peripeţiile campaniei din Franţa. In 1814, s'a refugiat cu Fesch în Italia. Aici a cerut şi a obţinut fără greutate dela Papa Pius al VII-lea autorizaţia de a se stabili la Roma. Apoi l-a urmat pe Napoleon în insula Elba.

La întoarcerea vulturului, ea-i oferă tot ce are, crezând că prin acestea poate contribui cu ceva la succesul său.

Waterloo a fost pentru curagioasa mamă începutul unui lung calvar. Fără veşti dela Napoleon şi dela nepotul său, Regele Romei, ea aştepta cu mult stoicism îmbunătăţirea soartei.

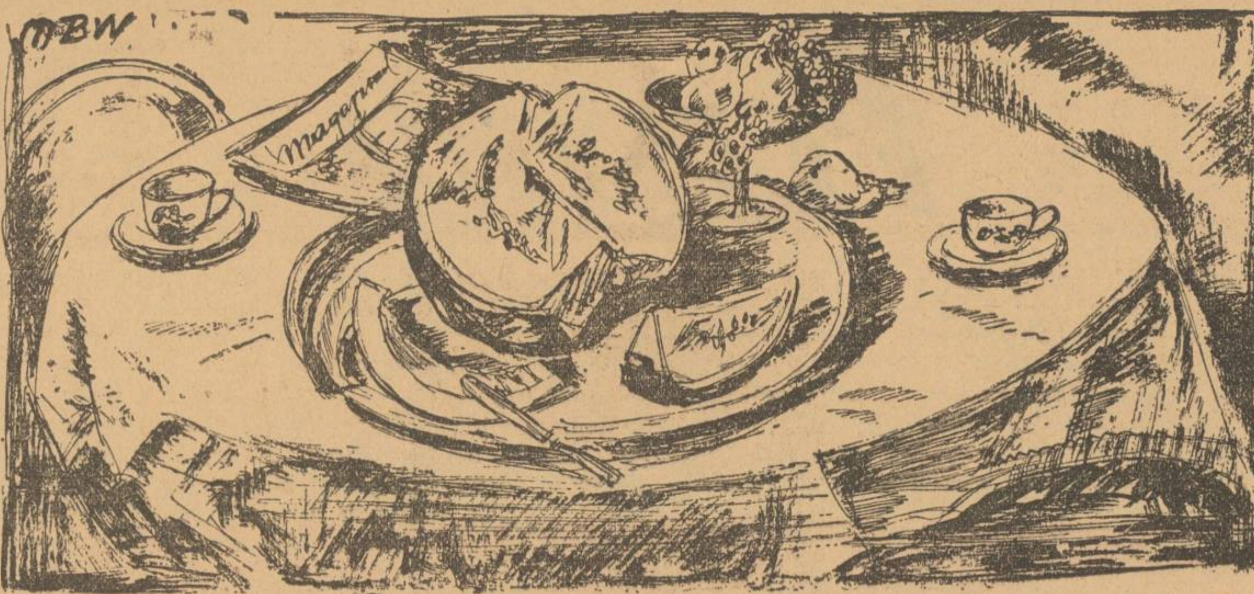
După moartea împăratului ea a chemat la sine pe toţi membrii familiei care se aflau la Roma. Ea şi-a primit copiii în haine de doliu. Pe sobă ardeau două lămpi care luminau bustul Regelui Romei. Plină de durere, bătrâna mamă a privit lung chipul nepotului iubit şi după câteva clipe a părăsit sala, plină de durere.

Timp de cincisprezece ani, Letizia Bonaparte n'a avut nici o veste dela nepotul său. Ea-i scria regulat, dar nu primea nici un răspuns. Moartea acestui nenorocit copil a distrus-o, nemai putându-i supravieţui.

Pe mormântul său au fost gravate următoarele cuvinte: *Mater regum.*

In decursul timpului, virtuţile singure au viaţă. Oare nu e una dintre cele mai mari aceea de a fi dat Europei şapte regi şi regine într'o epocă, dintre cele mai dramatice din cursul istoriei"

(Charles Ter[illegible] — *Le Temps*)

Pe marginea unei cărţi

Intre scriitor şi cititor

Este o problemă care, readusă neîncetat pe primul plan de numeroase şi felurite prilejuri şi dovezi, m'a tulburat întotdeauna prin certitudinea neputinţei de a i se găsi o soluţie, tocmai dat fiind tot ce este firesc în esenţa ei: problema colaborării anonime şi inevitabile dintre scriitor şi cititor, dintre ceeace voeşte să spună unul şi ceeace vor să înţeleagă ceilalţi, cu alte cuvinte dintre intenţiile şi vederile celui dintâi şi sensibilitatea şi aspiraţiile celor din urmă.

Intr'un articol — destul de violent — din *Les Nouvelles Littéraires*, Montherlant se plângea şi el de această colaborare pe care o găsea de cele mai multe ori primejdioasă şi întotdeauna iritantă.

Adevărul este însă că fără această colaborare, interesul celor mai de valoare opere ar scădea aproape pe jumătate.

La acest caz s'ar putea aplica ideia lui André Gide despre raportul de corelaţie dintre Dumnezeu şi om:

„*L'un et l'autre demeurent en relation et dépendance si parfaites que l'on peut dire que l'un ne serait pas sans l'autre, le créateur sans la chose créée*”

Şi mai departe:

„...*c'est dans le cerveau de l'homme que tout l'épars prend nombre, car sons, couleurs, parfums, n'existent que dans leur relation avec l'homme. C'est sur ce sensible miroir que la creation de Dieu, toute entière infléchie, se colore et s'émeut*”.

Fără îndoială, o carte excepţional de bună şi adânc omenească se poate lipsi de orice complectare sau prelungire în adâncime din partea cititorului, o astfel de carte coincidând, prin definiţie, cu cele mai esenţiale aspiraţii şi proecţii, în afară, ale sensibilităţii celui ce citeşte.

Proecţii vagi care au nevoie de un fel de panou-ecran ideal unde să se contopească cu alte proecţii mai consistente, venite din altă parte, în ale căror contururi precise să se poată îmbrăca, căpătând, astfel, oarecum corp prin ele.

Sunt însă opere care, confinate într'un gen de preocupări sau de substraturi sufleteşti mai deosebite, nu pot reprezenta aproape nimic prin ele înseşi, fără participarea cititorului care le întregeşte, le plămădeşte oarecum din nou, insuflându-le o viaţă mai aevea.

Dar aceste complectări nu pot veni decât de acolo unde există o comunitate de vederi sau de înţelegere ce dă naştere la o receptivitate specială. Pe de altă parte, tocmai de aci începe primejdia cea mare. Căci este destul o infimă deviaţie de punct de plecare pentruca toată această reconstituire în interior şi á rebours să fie complect viciată şi totul să ia un aspect pe atât de nou pe cât de neaşteptat. Imi reamintesc nedumerirea şi spaima privirii lui Chardonne răsfoind vraful de tăeturi din ziare, privitoare la cea mai bună din cărţile lui: *Eva.*

— Je ne reconnais plus mon livre!

Nici când nu am măsurat mai adânc întinderea acestei primejdii ca acum, citind „*Oraşul cu salcâmi*” al lui Mihail Sebastian.

Trebue să spun din capul locului că această carte mi-a plăcut mult. Poate în spiritul unora, o astfel de afirmaţie să nu spue nimic. In intenţia mea spune însă foarte mult. Odată, am dat un manuscris cuiva în care aveam mare încredere. Când mi l-a înapoiat mi-a spus: „lucrarea d-tale e foarte interesantă, admirabil construită, frumos nuanţată etc”. Am fost mâhnit. In sinea mea preferam şi aşteptam să-mi spună pur şi simplu: mi-a plăcut. Asta însemna că i-a mers la inimă. Or, unui om competent nu-i poate merge la inimă ceva lipsit de valoare. Repet: „*Oraşul cu salcâmi*” mi-a plăcut mult. Plăcere cu atât mai mare cu cât a spulberat un vag început de îndoială. Sebastian este unul dintre scriitorii generaţiei mele în care am avut cea mai mare încredere şi dela care am aşteptat mult. Primul volum de fragmente mi-a dovedit cât de justificată era această încredere pe care nu a făcut decât să o întărească cel de al doilea volum „*Femei*”. Nu am destule cuvinte de laudă pentru această carte în care văd mai mult decât o serie de nuvele: un roman de factură cu totul originală în care existenţa unui peresonagiu invizibil este reconstituită patetic în fazele evoluţiei sale prin semnificaţia particulară a fiecăreia din aceste „*Femei*” care trec prin viaţa lui. Sunt apoi adâncimi şi fineţi de nuanţe absolut admirabile în această carte. „*De două mii de ani*” m'a nedumerit şi m'a iritat tocmai prin calităţile care mi se păreau risipite „en pure perte”. Nu am nimic contra romanelor în care nu se petrece nimic. Dimpotrivă. Dar sunt contra cărţilor hibride în care totul se petrece pe jumătate. Afirmaţia mea ar putea părea o impietate: cum, *nimic,* suferinţele despre care e vorba acolo? Desigur că ele sunt impresionante. Dar pateticul este prin definiţie dizolvat de durată. Prezentul în cadrul unui roman trebue să fie concentrat progresiv în vederea unei deslegări care în speţă nu vine şi nici nu putea veni. Crâmpee de viaţă redată cu o rară măestrie. Ceasurile petrecute la Brăila, intimitatea vagă a micuţei englezoaice dela Moreni, atmosfera de ploae şi de cafenele lâncede. Pagini de antologie. Dar luate separat. Considerate în tot dădeau o impresie iritantă de neterminat, de deslânare provenită din neglijenţă.

Deseori m'am întrebat dacă nu mă înşelam. De aceea m'am şi ferit să scriu ceva despre acea carte. Astăzi o fac cu liniştea asigurătoare pe care mi-o redă „*Oraşul cu salcâmi*”, în care regăsesc — totuşi poate nu în întregime — pe Sebastian din „*Femei*”. Această regăsire nu a fost însă tocmai uşoară căci a intervenit tocmai despre ceeace vorbeam la începutul acestui articol: tot ce ştiam despre Sebastian, despre oamenii şi lucrurile pe care le afecţionează, tot ce am citit despre acest ultim roman al său, a creat în spiritul meu o anumită atmosferă care s'a interpus ca o prismă deformantă între ceeace înfăţişa cartea şi între ce aşteptam eu dela ea. Primul lucru care îi face un rău este titlul: „*Oraşul cu salcâmi*”.

Vă reamintiţi desigur acel minunat sfârşit de trilogie al lui Barrès: „*Le jardin de Bérénice*”, acel turburător roman al lui Jaloux „*Fumées dans la Campagne*” şi mai ales „*Le Bien-Aimées*” al Fraţilor Tharaud? Este vorba acolo de oameni a căror viaţă interioară şi chiar exterioară este în întregime şi copleşitor condiţionată de atmosfera specifică a aşezărilor romantic-provinciale în care trăesc. Din pricina titlului, m'am aşteptat să găsesc în „*Oraşul cu Salcâmi*” un fel de roman al duhului unei anumite atmosfere, realizat în viaţa personagiilor. Or, prezenţa acestei influenţe este aproape nulă sau în tot cazul nu în măsura în care să justifice titlul. Poate în realitate lucrurile să fi fost aşa. Dar nu însă şi în realitatea transpusă şi în felul în care e făcută transpunerea. Altă surpriză deconcertantă dela primele pagini este calitatea personagiilor despre care se poate spune exact ceea ce scria Marcel Arland despre eroii unui anumit autor: „*Ces personages, vivants sans doute, il nous faut faire effort pour nous y intéresser, tant ils semblent incomplets et en euxmêmes négligeables. Et par la le drame dont ils sont les acteurs perd de son importance, parait faussé, réduit, sans prolongement, sans résonnance*”.

Credeam să întâlnesc adolescenţi mistuiţi de nelinişti adânci, sfâşiaţi de dorurile contradictorii mustind în atmosfera complice şi turburătoare a provinciei... O strânsă continuitate în desfăşurările interioare, o încordare de exaltări, de elanuri de mai adâncă resonanţă şi mai substanţială esenţă...

Şi totuşi nu am închis cartea. Farmecul a început repede să opereze, un farmec deosebit de învăluitor şi subtil. Căci în dosul decorului, prea estompat, şi al personagiilor, prea oarecari, am simţit prezenţa vie a autorului. Şi am înţeles că vina cea mai mare era a mea, că totul era aşa în roman fiindcă aşa a voit autorul, intenţia lui fiind să arate tot ce poate însemna o anumită vârstă în ciuda calităţilor sau lipsei de calităţi ale celor care ilustrează această vârstă.

Am mai înţeles însă şi altceva. Că Sebastian a voit aşa fiindcă a fost oarecum silit să o facă. „*Oraşul cu salcâmi*” în intenţia lui trebue să fi fost exact ceeace era în aşteptarea mea. Lucrul nu era cu putinţă decât dacă realitatea ar fi putut fi redată aşa cum a fost, nu transpusă. Din nefericire sunt anumite injoncţiuni de discreţie ce nu se pot nesocoti. In *Oraşul cu salcâmi,* simţi necontenit lucrul acesta. Şi dovada cea mai bună este că odată autorul scăpat din temniţa propriilor sale scrupule, totul este altfel. Atâta timp cât acţiunea se petrece la Brăila este un perpetuu decalaj între împrejurări şi posibilităţile sufleteşti şi spirituale ale personagiilor pe deoparte şi reacţiunile lor şi atmosferă, pe de alta. Sebastian îşi trăeşte propria-i adoloscenţă dar în chip artificial, tăiată în zece bucăţi distribuite în zece personagii. Şi totuşi, farmecul paginilor şi zilelor acelea evocate atât de intens, este irezistibil. Atâta emoţie delicat reţinută, o atât de caldă vibrare lăuntrică! Şi imagini şi momente creionate cu gingăşii de penel de Marie Laurencin: scena din podul prefecturii, întunericul serii cu adulmecări de primăvară, teama amestecată de emoţie a adolescenţilor acelora surprinşi de ceva nelămurit şi copleşitor... şi mai ales plânsul fără rost al uneia din copile, cu care se închee scena, este poate cea mai frumoasă din literatura noastră.

Peste toate acestea simţi însă constrângerea transpunerii. Când acţiunea se strămută la Bucureşti, când totul este direct şi firesc, atunci totul se schimbă. Un suflu amplu de adânc omenesc şi de largi ecouri sufleteşti năvăleşte în paginile dintr'odată transfigurate. Totul se desfăşoară după un alt ritm interior şi sub o altă lumină. Ultimele capitole ale cărţii sunt o adevărată desfătare şi o pildă de măestria cu care se poate îmbina cea mai suavă frăgezime cu cea mai substanţială vigoare într'un tot de o incomparabilă armonie.

La aceasta se adaugă atâtea alte frumuseţi de detaliu: dubla versiune a felului în care au fost scrise „Cântecele pentru blonda Agnés”, semnificaţia înfloririi salcâmilor, ce reaminteşte acel „*catleya*” al lui Proust şi semnificaţia lui specială pentru Odette şi Swan, plimbările „între vii” etc. Şi cu deosebire felul în care e scrisă toată cartea: acea extremă luciditate a exprimării, care constitue după mine unul din darurile de scriitor cele mai preţioase ale autorului, o constantă grije de nuanţă şi de claritate, o eleganţă discretă şi un sobru echilibru al frazei.

Cartea mi-a plăcut mult. Eu am văzut în ea o anumită serie de lucruri. Ce ar fi vrut însă oare, în realitate, Sebastian să văd în ea?

I. IGIROŞIANU

Peisaj din Balcic

Din sonetele Balcicului

Pe dealul alb căsuţe se răsfaţă
Sub ochii zidurilor dărâmate
Şi printre ele, pe nerăsuflate
De povârniş drumeaguri se agaţă.

Le râde soarele la toate 'n faţă:
Glumeşte cu cadânele bronzate,
Pe-un măgăruş cu o desagă 'n spate
Să 'nchidă ochii leneş, îl învaţă.

Iar, jos, aduce marea, de departe
In clocot lung cântări de valuri sparte
Pe când la ţărm o barcă odihneşte...

Un pescăruş a prins, în cioc, un peşte
Şi turcul, colo, în visări deşarte
La cafenea, spre răsărit, priveşte...

ALEXANDRINA CRACIUN FOSTINI

Restif de la Bretonne şi ziarul său de granit

Continuare din pag. III-a

nita” (Sara, fără să mă anunţe, petrece noaptea afară din casă) Exact. După cum se arată şi în roman, Sara era o bestie, în genul acelor blonde, care, atunci când găsesc un curtezan mai bogat, renunţă liniştite la cel sărac, cu toate că Restif îi asigurase Sarei o viaţă destul de îmbelşugată.

Urmară apoi zile de suferinţă şi de amară umilire. Restif, deşi aflase despre faptele Sarei, n'a avut puterea să rupă relaţiile cu dânsa. „*Arctum cor indignitate*”: Mi se strânge inima, când mă gândesc la ceiace a făcut! — mărturiseşte lespedea de granit. Şi totuş, figura Sarei îl ispitea groaznic. Căci, dacă i se risipiseră iluziile, la trupul frumos nu putea să renunţe.

10 Iunie: „*Reconciliatio cubat mecum*” .(Impăcare: doarme la mine).

Pentru 11 Iunie, apare pe zid notiţa extrem de naivă: „*Serica, favores*”. (Ciorapi de mătasă, graţii).

Cu toate acestea, certurile care degeneraseră aproape în bruscări, s'au ţinut lanţ. „*N'o pot preţui, şi totuşi o iubesc*”, — încrestă în piatră amorezatul zăpăcit. Vraja trupului femeesc îl dezechilibrase într'o măsură ce-l făcu să admită totul, numai să n'o piardă.

La 24 Iunie stă scris pe piatră cuvântul „*Pax*”, care din partea unui bărbat nu putea însemna altceva decât cea mai scârboasă negociere, pe care ziarul o explică astfel: *Am încheiat pace; Sara s'a obligat să ne mulţumească pe amândoi într'o egală măsură*”...

Dar Sara era acum mult mai depravată, ca să se poată opri aci: în acelaş timp îi înşela pe amândoi cu un al treilea; fapt de care Restif se bucură foarte mult, părăsindu-şi vechea locuinţă. Ispitelor nu putu să le reziste însă, nici de data aceasta. Un an întreg se chinui astfel, până ce, în sfârşit, la 22 Iulie apăru pe lespedea de granit glasul lebedei mute: „*Aditus postremus*”. (Ultima cercetare).

30 Iunie: „*Deambulatio cum puella Levé*”. (Plimbare cu fetiţa Levé). Această fetişcană era o maestră, care se ocupa de arta calcografiei. Preparând gravuri pentru colecţia de nuvele „Contemporaines” a lui Restif, ea nu uită să mângâe în acelaş timp pe scriitorul desechilibrat. Dar nici acest amor nu dură mult. Nu fiindcă Restif s'ar fi plictisit de Lavé, ci dintr'un motiv într'adevăr surprintzător: Restif se ridicase deasupra amorului. „Am părăsit-o pe această femee—spune în comentariile sale — din pricină că mi-a stricat vreo patru tablouri, şi, dacă o lăsam să continue, îmi făcea cartea de râs”...

Restif de la Bretonne (Nicolas Edme), a murit la 1806.

OCTAVIAN SIREAGU

CARE DIN TREI A FOST MODELUL?

Care din aceste trei surori, care duc undeva, pe ţărmul mării, o viaţă nudistă, în cultul liber al frumuseţii, al soarelui, vântului, al mării şi al amorului, — a fost misteriosul model al celebrei statui „Venus Impudica”, în faţa căreia s'a sinucis prinţul rus Vasilov, şi apoi sculptorul ei însăşi, marele Brehange?... Citiţi pasionatul roman „Imaginea Femeii goale” de Maurice Leblanc, în „Romanele Captivante”. Voluptatea, poezia, aventura îşi dau întâlnire în acest roman. (230 pagini, 15 lei). La toţi chioşcarii şi librarii.

O mare pianistă: Cella Delavrancea

Casa din ceață

Pe-o zi de iarnă dintre acelea sterpe, în care zăpada e înlocuită cu noroiu, viscolul cu vânt umed și cerul boltit plumburiu cu apă oarbă de ceață groasă, am pornit să caut o casă necunoscută și-un personagiu celebru pe care demult vroiam să-l văd de aproape.

Am călătorit mult prin viclenia păclei albăstrui. Numerele caselor erau astupate cu fum; geamurile autobuzelor prindeau într'una albeață și trebuia să le topesc din când în când cu căldura degetelor.

In București, clădirile noi, moderne au asaltat toate străzile principale. Vechile case boierești, care dormeau melancolice cu grădini ruginite și ziduri mucegăite, s'au dărâmat peste noapte și în moluz și grămezi de piatră și cărămizi au fost cărate și lepădate la marginea orașului. Vechiul suflet al urbei Bucureștilor a expirat. Și 'n locul lui a venit semeția vană și trufașă a *block*-urilor.

Când, rătăcit printr'o margine de capitală, dai peste o stradă bătrână și de vreun zid părăginit parc'ai întâlni un prieten. — Asta nu înseamnă că ași fi în contra inovațiilor; asta înseamnă că ași vrea să dormiteze mai departe casele bătrâne boierești și ciocoii noi să se ridice în locurile goale — este destul pământ pentru ei.

Pe strada pe care rătăceam în ceață, distingeam din când în când câte-o bucată de acoperiș străvechi, câte-un zid centenar, ori un basso-relief ciunt.

Aveam o senzație ciudată: că am pornit într'un oraș cu totul străin și că merg așa la întâmplare și n'am să mă mai opresc.

Am ajuns într'o piață largă, ce se deschidea pe mai multe străzi lăturalnice.

Casa care m'a privit deodată era o clădire mare, de piatră, — purtând o haină somptuoasă acum învechită. Din ceața vineție răsărea ca o statuie impunătoare, ce veghea colțul acela de stradă. Am cunoscut-o îndată: era un om din cei de demult, ce supraviețuise cataclismului modern. Mândru și încremenit în aristocratica-i bătrânețe, nu voise să îmbrace vestmântul timpurilor nouă; cât timp cazmalele oamenilor nu veneau încă, stătea tot cu giubeaua-i bogată și demodată și cu toate podoabele străvechi.

L-am salutat cu dragoste și respect și i-am întins mâna. Tăcut, mi-a deschis larg ușa grea de lemn masiv și mi-a dat drumul înlăuntru.

Stăpâna locului

Căldură prietinoasă. Mobilă veche — lustruită, covoare de preț, cadre interesante, vase rare.

Am în față pe Cella Delavrancea, fiica lui Barbu Delavrancea care acum câteva decenii risipea în jurul său pagini romantice și calde de prozator poet și vervă exuberantă de mare orator.

Pe Cella Delavrancea, o auzisem de câteva ori la concerte ori prin haut-parleurul aparatului de radio. N'o văzusem însă niciodată de aproape.

— Nesuferită vreme! Nu-i așa? — mi-a spus, conducându-mă într'o încăpere largă — salon-studio — cu canapea și fotolii comode, c'un pian mare negru, cu draperii înalte la ferestre.

O cercetam. Era mică și subțire, cu înfățișare de fetiță slăbuță. Purta o rochie de catifea albastră închis, de culoarea geamurilor înserării. Capul, fin, cu ochii grei de un fel de visare depărtată unea trăsături hotărîte și voluntare, în contrast cu aspectul adolescent al staturii.

Mânile nervoase, cu degete sculpturale luând parte la orice gând ori vorbă.

Am făcut remarca asupra interiorului personal și caracteristic.

— Casa mea e plină cu tot felul de lucruri; piese de preț lângă fleacuri fără valoare. Nu mă pot hotărî într'o zi să mă debarasez de tot ce-i inutil...

„Poate-ar fi rău" — m'am gândit eu fără cuvinte.

— Originalitatea constă tocmai în asta, cred eu: nu le-a aranjat decât mâna timpului, punându-le la întâmplare, pe rând.

Vieți dispărute

De pe-un scrin cu linii ce erau la modă acum aproape o sută de ani, o fotografie m'a privit de-odată țintă; era un cap inundat de-o cunună albă de păr, romantică, cu ochi pătrunzători subt sprâncene stufoase. Figura puțin întrebătoare și ascultând parcă gândul lăuntric, se uita din cartonul îngălbenit — încremenită acolo de mulți ani.

— E tata, — mi-a spus stăpâna casei.

Cunoșteam fotografia aceia a a lui Barbu Delavrancea. Aici, însă, în casa din ceață, imaginea neclintită căpăta o putere de evocare impunătoare. Alăturea de mine, fiica lui vorbea, se mișca, îl mângâia cu privirea. El mă scruta întrebător, mă întreba ce doresc, ce caut aici.

— Păstrați desigur multe amintiri dela tatăl d-voastră, — am rostit.

Cella Delavrancea s'a încruntat ușurel și și-a mușcat buzele.

— De câte ori n'am regretat că am trecut pe lângă atâtea întâmplări, discuții și amănunte interesante și nu mi-a venit în minte să le notez cât de sumar. Aveam impresia că le voi ține minte. Pe altele le consideram neînsemnate, fără să le văd în perspectiva timpului. Acuma de multe ori aşi vrea să le înviu și să le fixez; e prea târziu însă.

— Ați cunoscut pe Caragiale, pe Duiliu Zamfirescu?

— Aproape toți artiștii și oamenii însemnați din timpul acela treceau prin casa noastră. Discuții apoi trecute în convingeri și intrate în scrisul românesc mi-au trecut pe lângă urechile mele inconștiente și nu le-am reținut. Aşi fi putut scrie despre tata și despre epoca aceia...

Barbu Delavrancea privea depărtat, din atmosfera de vieți dispărute în abisul trecutului.

Carnetul se închide

— Ai vrea să-ți spun ceva anume? Ce te interesează? — a zis muzicanta.

— Mă interesează tot ce e în legătură cu d-stră. Cum studiați, ce preferințe aveți, ceva din copilăria și viața dumneavoastră.

Scosesem carnetul și trăsesem câteva cuvinte, cu creionul.

— Ce-aşi putea să-ți spun? — a zis puțintel indispusă pianista. Mai cu seamă când te văd cu instrumentele acelea ce vor să fixeze definitiv vorbele mele, nu-mi mai vine să rostesc nimic.

— Vă este displăcut să-mi notez conversația? Vă paralizează? Să renunțăm atunci la carnet și la creion.

— Aşi prefera...

Și carnetul s'a închis, cu câteva mici litere de început.

Ceva despre muzică

Cufundată în pernele canapelei, Cella Delavrancea a început a vorbi nesilit, despre lucruri variate. Cu toate cele auzite dela cei ce-o cunoșteau, nu mă putusem opri să-mi fac o credință că marea pianistă — care e și o intelectuală rafinată — întreține în jurul ei o atmosferă prețioasă, distantă.

Mă înșelasem cu desăvârșire; naturală și prietinoasă, făcea ca cei din jur să se simtă îndată nestingheriți. Vorbea colorat, spunea lucruri interesante, c'o voce catifelată, muzicală.

— N'am studiat niciodată conștiincios, așa cum ar fi trebuit. Ușurința cu care am descifrat și-am stăpânit îndată o bucată — poate darurile mele naturale — m'au făcut să neglijez de multe ori o muncă serioasă. Cred că n'am dat ceiace-aşi fi putut să dau. Uite, și-acuma, mi se întâmplă să nu studiez câte o lună două. In preajma concertelor, muncesc câteva zile și-mi împrospătez bucățile. Sunt foarte inegală.

— Dar când studiați o bucată nouă, ce metodă întrebuințați?

— O concep pe tăcute, cu notele în mână. In pat, pe-o canapea, pe drum chiar în plimbările mele lungi, stau și-o ascult, o pătrund, o înțeleg. Niciodată n'am chinuit o bucată pe pian, mecanic și stupid. Intenția, montarea, sensul și lucrul important s'au săvârșit totdeauna în mintea și 'n conștiința mea muzicală. Apoi, am căutat s'o transpun pe pian. Poate și de asta nu simt nevoia să muncesc atâta. Fiecare cu temperamentul și metoda sa.

— Aveți și puterea de a vă transpune în emoție și a mobiliza toate resursele nervoase trebuitoare.

— Adevărat; în clipa aceia, dau tot; de asta, se vede, un concert mă consumă tare, mă secătuiește.

Specificul feminin

— Ce credeți, — am întrebat — despre arta feminină? E îndreptățită oare părerea că o femeie nu va putea niciodată să realizeze o capodoperă puternică, masivă?

Muzicanta m'a privit amuzată.

— Eu cred că e stupid să ceri dela o femeie să aibă caracteristicele artei masculine. O femeie — după părerea mea — trebuie să se menție în ce are specific, nu să umble după ce nu-i al ei. Arta feminină, cu sensibilitatea, ascuțimea, fineța ei, e un bun special, pe care nu-l poate realiza bărbatul, chiar de-ar vrea. Sunt pentru cultivarea specificului feminin și cred că numai astfel va putea femeia să se valorifice.

Eu am încurajat întotdeauna pe semenele mele în această direcție și chiar pot spune că am scos la iveală talente delicate, care poate altfel ar fi rămas în umbră.

— Nu scriți? — am îndrăznit să întreb.

— Cum? — a râs pianista — Să scriu? Nu, n'am încercat niciodată. O singură dată, pe vremuri, începusem să-mi țin un carnet cu impresii și notații zilnice. Acum nici nu știu pe unde mai este acel duhovnic intim... In schimb, păstrez cu sfințenie toate scrisorile interesante ale unor prietine care desigur ar fi realizat lucruri frumoase în literatură dacă n'ar fi fost luate de preocupările mărunte ale vieții și n'ar fi renunțat aproape la o perspectivă artistică.

Cella Delavrancea s'a sculat sprinten și s'a apropiat de-o comodă elegantă, trăgând un saltar.

— Aici am zeci de scrisori de la o prietină bună care îmi scrie des, zugrăvindu-mi cu artă peisagiile sufletești și cele ale naturii în mijlocul căreia trăiește. Le recitesc de multe ori: sunt pasagii pe care le-am subliniat. Uite!... De data asta n'am izbutit însă să conving pe autoarea acestor scrisori să înceapă o activitate literară. Am uneori remușcări.

Indiscreții

— Nu-mi spuneți nimic de copilăria dumnevoastră? Ori ceva din obiceiurile sau preferințele zilnice?

— Despre copilăria mea! — Ce-aşi putea să-ți spun? A fost fericită. E legată și dispare complect lângă statura uriașă a tatălui meu.

Despre preferințe?

Imi plac plimbările lungi, pe jos, pe drumuri nesfârșite. Fie ploaie, frig, ninsoare, eu ies spre orizonturi largi și-mi plimb gândurile și preocupările mele.

Altceva, ce-aşi putea să-ți mai spun?

— Ce părere aveți de public?

— Despre public? Publicul a fost pentru mine totdeauna simpatic și cald, răspunzând emoției mele. Nu-mi place și nu mă încălzește să cânt fără auditori. Stimulația celor ce-ascultă dă strălucire concertului.

Cella Delavrancea mi-a spus zâmbind tainic:

— Uite! —; dar să nu mă spui! — La radio nu-mi face plăcere să cânt. Lipsa de ascultători, duritatea golului tăcut din jur, alteori toată aparatura de becuri, semnale și întreruperi mă enervează. Niciodată în fața microfonului nu sunt chiar eu însumi. Concertul iese mai rece, chibzuit, reținut.

Un ceaiu

— Rămâi să iei un ceaiu, — îmi spune stăpâna casei, amabilă. Mai aștept câțiva prietini; azi sunt dispusă și se poate să cânt ceva.

— Rămân cu încântare, — spun, înclinându-mă.

Auzisem că în casa Cellei Delavrancea se fac dese ședințe de muzică și literatură și că la ceaiurile obișnuite se perindă lume multă și variată — printre care artiști de tot soiul.

— Am băgat de seamă, — spun —, că vă plac în special obiectele vechi. Văd o serie întreagă de țesături orientale și ceramică persană, de nu mă înșel.

Am descoperit în diferite colțuri ale casei, ulcioare, scrumiere, văsulețe, de-o formă cu totul originală, colorate într'un verde puternic albăstriu — specific artei persane. Fuseseră cumpărate la Paris, într'un magazin de curiozități.

— Au servit la ținut seu, acolo, la origină — mi-a spus râzând Cella Delavrancea, îndemnându-mă să aspir mirosul puternic care intrase definitiv în lut.

Pretutindeni, lucruri interesante. Pe-un soclu de lemn, un tors antic, de-o perfecție desăvârșită, găsit din întâmplare în străinătate și sustras muzeelor. In altă parte masca Reginei Maria a României, lucrată de sculptorița Militza Petrașcu. Pe-un perete, câteva originale de Grigorescu. In altă parte picturi de Tonitza, Pallady. In bibliotecă, sumedenie de cărți, în legături vechi, volume rare, exemplare prețioase. Și pretutindeni patina aristocratică a vremii care-a trecut, șlefuindu-le, marcându-le frunțile, individualizându-le.

— Ce frumoase lucruri!

Așa am spus eu, așa spun toți cei care vin pentru întâia oară în casa veche.

Așa spun și alții, care vin de multă vreme.

Uite, au început a intra; vin și prezintă omagiile doamnei de gazdă, apoi privesc în jur, stau de vorbă și discută ultimele noutăți.

Se servește ceaiul.

Lumea diferită se simte legată prin aceleași subiecte comune: ultimul concert, expozițiile în curs, cartea la modă, evenimentul teatral. Cella Delavrancea servește ceaiul cu grație, zâmbește prietenos. Are un cuvânt de spirit aici, o expresie îndrăzneață dincolo. E în curent cu toate, are păreri juste și împacă pe toată lumea.

E o adevărată amfitrioană, plină de tact și de humor.

— O! — exclamă câteodată o doamnă — ce comparații! Nu le mai are nimeni.

Cella Delavrancea comparase balcoanele inevitabile și anoste ale caselor așa zise în stil modern cu „scuipătoare".

Sau, de un critic sever:

— A tras câteva copite bune.

— Dragi prietini, v'am făgăduit de multă vreme să vă cânt ceva. După ce luăm ceaiul, trecem dincolo și dacă sunteți dispuși, veți asculta.

Alți Delavrancea

Pe ușă, a intrat o doamnă tânără, cu un chip ce mi s'a părut cunoscut. Avea un cap rotund, ochi curioși — verzi cu pete aurii și gene lungi drepte — și o ciudată expresie depărtată și distrată, ascultând parcă ceva nedeslușit.

— Sora mea, arhitecta — mi-a prezentat-o stăpâna casei.

Așa dar de asta îmi era chipul cunoscut. Aceiași expresie stranie, visătoare, același întrebător cuvânt din fotografia lui Barbu Delavrancea.

— Sora mea, pictorița, — a spus iar gazda.

In fața îmi zâmbea un chip dulce și alb, cu obraji rotunzi, cu ochi albaștri senini, c'un păr negru cu fire argintii pieptănat buclat, copilărește.

— D-na Dona? — am întrebat. — In ultimii ani n'ați mai expus nimic.

— Să-ți prezint pe fiică-mea, — a spus d-na Dona.—Și ea pictează; urmează academia de belle-arte.

Un cap rotund, cu breton pe frunte, cu nasul de copil și aceiași ochi albaștri, mirați, mai mirați decât oricând.

— Să trecem la pian, — se aude glasul gazdei. — Fiecare să stea unde i-i îndemână. Ce să vă cânt?

Un concert neașteptat

Cella Delavrancea s'a așezat la pian. Dintr'odată, ființa ei cu înfățișare plăpândă a căpătat o concentrare de arc întins, deasupra clapelor. O forță neașteptată îi stăpânea mânile cu musculatură nebănuită, și întregu-i trup care vibra odată cu ritmul și accentele bucăților.

Pe fața-i, umbrele emoțiilor se succedau, ca 'ntr'o oglindă sensibilă. Toată ființa-i sta aplecată pe armonia internă ce se scurgea pe clape.

Și 'n încordarea aceasta voluntară și pasionată, numai ochii rămâneau visători, acum închizându-se, apoi umezindu-se de o bură de lacrimi, sau căutând departe ecoul lăuntric.

— Ce mult cer e în preludiul acesta de Chopin! — spune oprindu-se, după ultimul acord.

— Bravo! — spune cineva, cu vocea zugrumată.

— Frumoasă bucată! Nu-i așa? — se întoarce pianista, plină până 'n ochi de harul divin al armoniei muzicale.

Apoi altă bucată și iar alta.

Cella Delavrancea e bine dispusă. Norocul nostru. Stăm strânși asupra sufletului și ascultăm cu religiozitate. Și-am asculta mult, tot mai mult.

Din cadrul depărtării, Barbu Delavrancea ascultă mirat, puțin întristat parcă.

Ascultă și bunicile bătrâne, besactelele, scrinurile, oglinzile venețiene, fotoliile vechi, covoarele de demult. Ascultă toate și-și revarsă în jur parfumul lucrurilor care-au fost și se iau de mână cu impresiile nouă acum — care apoi se vor culca în trecut, împreună cu ele.

Bebé, cu suita ei

S'a deschis ușa. Pe melodia unei bucăți de Chopin, un zgomot neașteptat a căzut.

A intrat o ființă mică și fină, c'o pisică tigrată în brațe și c'un cățel flocos sărindu-i în jur.

— Ham! ham! — a lătrat cu bucurie garda noului musafir.

— Ce ți-a venit, Bébé, să intri cu animalele? — a spus Cella Delavrancea, isprăvind bucata.

— N'am știut că se cântă! — a zâmbit liniștit cea care intrase.

— Bébé, cunoști pe toată lumea? — a spus iar gazda.

Apoi prezentând:

— Sora mea: Bébé.

Cum de n'o cunoscusem dintr'odată? Același cap fin, mic. Același trup de adolescentă. Aceiași frunte netedă, ochi ciudați și același păr buclat, larg pieptănat, pe spate.

— Cântă înainte, Cella, — a spus Bébé.

Chopin, Bach, Scarlatti

Concertul continuă. Chopin, cu sensibilitatea-i ascuțită, cu nervozitatea-i chinuită, cu adâncile-i și lunarele-i nocturne, cu mazurcele capricioase, cu studiile fine și aristocratice.

Bach, cu cascadele-i de voci clare și sprintene, alergând și ajungându-se într'una. Cu discretele-i accente grave.

Scarllatti cu seninele și fragedele zboruri de note, cu broderiile-i cizelate și copilăreștile râsete.

— Parc'ar fi colibri... spune Cella Delavrancea, isprăvind o bucată de Scarlatti.

— Mai cântă... spune Bébé, din fotoliul ei. Cântă bucățica aceia pe care o compari tu cu un ceas care e gata să stea.

Și Cella Delavrancea cântă. Și tot ce cântă e expresiv și plin de simțire. Și colorat de înțelegerea adâncă a minții și cultura vastă muzicală.

Cortina de ceață cade

Când ultimele note au căzut, pianista s'a sculat și luându-mi bun rămas am ieșit iar în ceață, casa ce mă adăpostise câteva ore m'a privit dulce, prietinesc și mi-a trimis pe suflet mângâierea-i de strămoș înțelegător.

Am plecat. M'am depărtat.

In urmă, casa din ceață a dispărut și pe fumul zilei sterpe de iarnă n'a mai rămas decât amintirea acelei seri atât de plăcute și sunetul armoniilor trezite de o mână măiastră.

VALER DONEA

UNIC IN ANALELE LOTERIEI
17 MILIOANE
17 Milioane
CÂȘTIGURI MARI PLĂTITE LA 15 FEBRUARIE 1936 de:
MAREA COLECTURĂ NOROCOASĂ
HERMES
B. HERESCU și H. FLORESCU
SUCURSALE ȘI AGENȚII IN TOATĂ ȚARA
Centrala
Str. Lipscani 20
Sucursale București
Cal. Victoriei 30
Str. Academiei 3
Str. Bărăției 24
Cal. Moșilor 219
Cal. Văcărești 34
Cal. Griviței 143
Cal. Griviței 214

Din carnetul unui muncitor

Coboară toamna 'n noi

Pe crivăț sur trec neguri în convoi...
Coboară toamna 'n noi
Coboară
Cu zări de plumb și croncănit de cioară.

De-o vreme prin văzduhul zincuit
Bondarii de lumină au murit,
Un clopot sună grav. La potcovar
Necheazã caii domnului dricar.
Căsuțele de humă și-au cârpit
Ferestrele cu foi de-abecedar.
Bronșita bate'n fiecare poartă
Cu pumni pitici de măzăriche spartă
Și norii 'n fugă scapă spre pământ
Frânghii de ciață fluturată'n vânt.

Coboară toamna 'n noi
Cu reci și nesfârșite ploi,
Cu străzi acoperite de noroi,
Cu oarbe nopți și umbre de strigoi.

Prin curți copacii zac de gălbinare
Iar din livezi pe 'nguste ulicioare
Străbate plâns de sarcă
Și trecători în bluze din altă lume parcă.
Metalurgiști cu fața ciupită de scântei.
Pășesc prin glod cu tusea după ei.
Vedea-vom iar de-acum copii anemici
Cu vreascuri pentru foc la subsoară.
Hamali trecând pe gânduri către gară
Și căruțași prin vinete amurguri
De hăț cu câte-o gloabă proletară —

Coboară toamna 'n noi, coboară.

CRISTIAN SABBU

Incă odată

Trezită de mişcările copilaşului său, tânăra mamă îl strânse mai tare la piept, apoi rămase întinsă, cu privirea aţintită pe tavanul murdar. Printr'o fereastră, abia mascată de o perdeluţă sdrenţuită, zorile unei dimineţi de Martie îşi revărsau lumina încă palidă în cămăruţă. Aici, ca în toate odăile din dos de pe această stradă, nădejdea nu-şi avea sălaş; deasemeni n'ai fi putut să descoperi nimic frumos sau de preţ, decât doar viorelele din coşul de răchită.

Potolit de căldura sânilor şi braţelor mamei sale, pruncul aţipise din nou cu căpşorul vârât între obrăzul şi umărul ei. Iar tocmai deasupra acestui cap, chipul mamei părea al unui sfinx în miniatură.

Cu două zile înainte, soţul o părăsise, spunând că n'avea să se mai întoarcă nici odată. Dar plecarea aceasta n'o îngrijorase prea adânc. Trecută, la o vârstă fragedă, prin şcoala suferinţelor, cari ascut mintea, femeia de mult îşi cântărise şansele cu şi fără dânsul. In meseria lor de florar şi florăreasă, ea era aceea care câştiga mai bine, căci adeseori un „cuconaş" îi dădea pentru marfa ei gingaşă un preţ de fantezie, înduioşat pe semne de chipu-i frumos, obosit, de trupşoru-i tânăr, aplecat într'o parte, sub povara copilului din braţe. Intr'adevăr bărbatul trăgea mai mari foloase de pe urma ei decât ea de pe urma lui. O mai părăsise, de altminteri, în două rânduri tot aşa, spre a reveni de fiecare dată. Nu, simţimântul ciudat din inima ei se datora unei împrejurări noui, neprevăzute.

In ajun, când ruptă de oboseală apucase drumul spre casă ea îşi zărise — sus pe un autobuz — soţul, ţinând braţul în jurul unei alte femei. La această privelişte, un foc se încinsese în ea şi cu toate că împovărată de copilaş şi de coşul cu flori, alergase după autobuz, căutând să-l ajungă. Dar degeaba, căci maşina gonea, lăsând-o în urmă.

Şezuse apoi acasă, ghemuită lângă cămin, veşnic cu aceeaşi imagină înaintea ochilor. Iar într'un târziu, când focul se stinsese, ea în zadar căutase odihnă. Zăcuse vreme îndelungată fără somn văzând mereu pe străina aceea, auzind sgomotul maşinii care se depărta, şi tremurând jalnic de frig.

Iată aşadar unde se ducea bărbatu-său. Trebuia ea oare să se mai împace cu dânsul? Intrebarea aceasta şi-o punea mereu, rămânând totuşi chibzuită, în ciuda sbuciumului grozav.

Odaia se lumină din ce în ce mai tare. Florăreasa se sculă, merse la oglinjoara crăpată şi se uită o vreme în ea. Dacă ştiuse vreodată că era frumoasă, viaţa ce o ducea cu soţul său un copilandru adeseori grosolan, îmbrăcămintea sărăcăcioasă, lipsurile de tot soiul ce le îndura, o făcuseră să uite. Străina, al cărei mijloc, el îl cuprinsese cu braţul, părea bine hrănită şi purtase o pălărie garnisită cu pene. Iar acum florăreasa căuta cu înfrigurare în oglindă ceva, ce ar fi putut să precumpănească faţa aceea rotundă şi pălăria cu penele acele. Dar nu zări decât doi ochi prea mari într'un chip de o paloare desăvârşită. Ce tristă părea.

Intorcând spatele oglinzii, ce nu-i dăduse nici o mângâiere, femeia aprinse focul, apoi, luând pruncul în braţe, şezu jos să-i dea ţâţa. Işi apropiă picioarele goale de flacările din cămin şi la atingerea buzelor copilaşului, avu cea dintâi senzaţie de cald, din clipa când autobuzul trecuse pe lângă dânsa.

Deodată, în goana-i neîncetată deşi inconştientă, după ceva ce ar putea să-i mai aline chinurile geloziei, ea îşi aminti cu satisfacţie de o întâmplare din ajun.

Un „cuconaş", pe cale să se înapoieze acasă, luase încă la poarta grădinii sale un buchetel, dându-i în schimb o monedă mare de argint. Oare de ce îi zâmbise el şi de ce îi dăduse moneda? La fiecare sorbitură a copilaşului senzaţia de cald creştea, amestecându-se cu ea şi un fel de excitare fizică. Desigur că domnul nu s'ar fi uitat atât de îndelung la dânsa şi nu i-ar fi zâmbit atât de drăguţ, dacă n'ar fi găsit-o frumoasă! După un timp însă buzele copilaşului încetară să se mişte şi totodată pieri şi excitarea aceia plăcută.

Invelind micuţul într'un şal, femeia îl culcă din nou. Incălzi apoi puţină apă şi începu să se spele cu o grije deosebită. Ţinea neapărat să fie mai frumoasă decât rivala sa. Acesteia nu i-ar fi zâmbit nici un „cuconaş" deşi n'avea nevoe să-şi amaneteze ca dânsa lucrurile.

In mintea-i amorţită de continua meditare, încinsă de gelozie, se ivi deodată o problemă nouă: a îmbrăcăminţii. Colo — de două cue bătute în perete — atârna întreaga ei garderobă: o fustă peticită, un jerseu cârpit şi o pălărie neagră de pae.

După ce îşi puse combinezonul — singurul care-i mai rămăsese — femeia se apropiă de sdrenţele din cue şi pe când se uita la ele îşi dădu seama, în chip nelămurit, de ironia soartei: cu vreo două săptămâni înainte, ea amanetase hainele sale cele mai bune, ca bărbatul să-şi poată reînoi stocul de flori, după ce ploaia îi stricase marfa. Se despărţise de costumul ce-i stătea mai bine, ca să-i dea lui prilejul, să se ducă la femeia aceea!

Din ascunzişul unde îşi păstra avutul, din teancul de recipise pentru lucrurile amanetate, femeia luă o hârtiuţă şi o băgă în dinţi. Apoi, dintr'o ceaşcă spartă, unde sub o cârpă îşi ţinea banii, scoase moneda „cuconaşului" din ajun, precum şi cinci monede mici de alamă, în totul doi şilingi şi unsprezece pence. Era întreaga ei avere şi mai datora chiria pe o săptămână. Privirea-i rătăci prin odae. Cearşafurile erau amanetate, nu rămăsee nimic decât şalul. Era un şal gros, bun pentru optsprezece pence. Scăzând dobânda — trei pence — îi mai lipseau patru ca să poată să-şi răscumpere costumul. Femeia merse la coşul de răchită, dar când ridică de pe el bucata de pânză murdară văzu că florile se veştejiseră. In mânia şi zăpăceala din ajun, uitase să le ude.

Florăreasa şezu jos pe marginea patului şi timp de un sfert de oră rămase aşa, ca împietrită, mai mult decât oricînd un sfinx — cu chipul micuţ de culoarea fildeşului, cu ochii-i negri, sprincenele drepte şi buzele roşii, strâns lipite. Deodată, femeia se sculă. Işi scoase combinezonul, ca să-l cerceteze de aproape. Văzu că era întreg. Il înfăşură în şal, îmbrăcă fusta şi jerseul şi îşi puse pălăria în cap. Luând apoi recipisa şi banii, coborî scările murdare, spre a eşi în stradă, în frigul de afară.

Merse la prăvălioara care era centrul lumii sale. Nimeni nu se afla înăuntru căci abia descuiaseră uşa. Femeia aşteptă tâmpă în mijlocul lucrurilor fără număr, de care parcă mai atârna câte un crâmpeiu de viaţă omenească.

Deodată proprietarul magazinului o zări prin geamul uşii, ce dădea în odaia din fund. Era un om voinic şi smead, iar ochiul lui ager, cu priviri ba aspre, ba slugarnice, observă numaidecât şalul.

— L'am mai avut odată, dacă nu mă înşel... Optsprezece pence, nu-i aşa?

Scoase apoi combinezonul din ascunziş, privindu-l bănuitor. Era foarte modest, fără podoabă, dintr'o stofă groasă, dar — ciudat — părea aproape nou!

— Pentru asta îţi dau şase pence, adică scăzând spălatul, cinci şi jumătate.

Apoi, caşi cum ceva în natura acestei transacţii l-ar fi mişcat totuşi, negustorul adăugă:

— Ei lasă, nu-ţi mai socotesc spălatul!

Florăreasa întinse, tăcută, mânuţa-i aspră cu banii şi recipisa. După ce cercetă amândouă cu grijă omul zise:

— Doi penny primeşti înapoi.

Cu hainele răscumpărate şi cu cei doi gologani, femeia se întoarse acasă. Işi puse costumul peste fustă şi jerseu, ca să-i fie mai cald şi fiindcă cealaltă avea faţa rotundă. Işi netezi părul cu mâna şi îşi frecă obrajii învineţiţi de frig. Apoi, lăsându-şi copilul în paza femeii de la parter, se îndreptă spre locul, unde trecuse autobuzul. Ardea de dorinţa să-şi întâlnească rivala, să se răzbune asupra ei, asupra *lui*.

Merse toată dimineaţa în sus şi în jos pe stradă. Din când în când un tânăr o oprea, încercând să intre în vorbă cu dânsa dar se depărta numaidecât caşi cum ceva în chipul ei l-ar fi făcut să se răsgândească. Cu cei doi penny rămaşi, femeia îşi cumpără o felie de pâne cu mezeluri, o mâncă, merse acasă, îşi alăptă copilul şi eşi din nou. Trecuse acum de amiază, dar florăreasa tot mai umbla încolo şi încoace, veşnic mânată de aceeaşi dorinţă nestăpânită. Şi uneori zâmbea unui bărbat. Ce căuta însă să dobândească prin zâmbetele acela, ar fi greu de spus, căci nimeni n'ar fi putut să răspundă la ele, atât de triste erau. Ii dădeau totuşi o mulţumire ciudată, caşicum ar fi contribuit cu ceva la răzbunarea sa.

Un vânt puternic gonea norii pe cerul de un albastru curat, iar în vântul acela tremurau mugurii copacilor şi floricelele plăpânde din grădini. Pe alocurea, în pieţe, gungureau porumbeii. Şi toată lumea părea a-şi iuţi paşii de bucurie. Doar tânăra femeie, care umbla neîncetat în sus şi în jos pe drumul lung, pe unde trecuse autobuzul, nu simţea nimic din vraja primăverii.

Cam pela ora cinci, mânată tot de setea răzbunărfii, florăreasa porni spre casa albă, unde în ajun văzuse intrând pe „cuconaşul" acela darnic. Şovăi o vreme la poartă înainte de-a suna; apoi, cu glasul cam gros şi răguşit de pe urma răcelilor dese, ce le căpăta vânzându-şi florile, întrebă dacă putea vorbi cu „domnul". In timp ce servitoarea se depărtă, ca s'o anunţe stăpânului, femeia aşteptă în hall şi cu toate că se afla o oglindă acolo, nu se uită în ea, ci rămase fără mişcare, cu privirea aţintită pe duşumea.

O poftiră înăuntru într'o odaie mai frumoasă, mai luminoasă şi mai caldă decât vreuna în care fusese până atunci. Aceeaşi senzaţie avu caşicum i s'ar fi pus în faţă o farfurie mare cu budincă de Crăciun, o budincă moale de culoare închisă, cu o mulţime de stafide şi alte bunătăţi în ea.

Odaia avea pereţii albi şi lemnăria la fel. Perdelele erau de catifea marron, iar cadrele din jurul tablourilor erau aurite.

Femeia intră zâmbind — întocmai cum zâmbise şi bărbaţilor din stradă. Dar surâsul îi pieri numaidecât depe buze. Pe o canapea zări o doamnă în alb şi ar fi dorit să plece, părându-i-se deodată că se cunoaşte că nu poartă nimic dedesubt. D-l care se afla deasemenea în odae, o pofti să şadă. Ea şezu jos şi răspunzând la întrebări, povesti că florile i se veştejiseră, că datora chiria pe o săptămână, că soţul o părăsise pe ea şi pe copilaşul lor. Dar pe când vorbea încă simţea lămurit că nu venise pentru asta. Stăpânii casei îi puneau mereu aceleaşi întrebări, caşicum n'ar pricepe despre ce era vorba. Florăreasa adăugă atunci că bărbatul o înşală cu altă femeie. De astă dată doamna îi vorbi drăguţ ca şi cum ar înţelege şi i-ar părea rău. Femeia mai istorisi cum zărise pe cei doi în autobuz. In acelaş timp însă băgă de seamă ce urechi mici şi frumoase avea doamna. Domnul dădu de înţeles că nu prea ştia în ce fel i s'ar putea veni în ajutor. Dorea ea poate să se despartă de soţul său? Femeia răspunse repede:

— Acum n'aş mai fi în stare să trăesc cu el, fireşte.

Iar doamna murmură:

— Desigur că nu...

Ce avea ea atunci de gând să facă? se interesă domnul.

Femeia tăcu, cu ochii pironiţi pe covor. Şi deodată simţi că ei gândeau: „A venit după bani". Domnul scoase o monedă mare de aur, întrebând:

— Iţi poate fi de vreun folos?

Mulţumind, florăreasa apucă moneda şi o ţinu strâns. Acum i se păru că trebue să plece. Se sculă în picioare şi se îndreptă spre uşă. Stăpânul casei o petrecu până afară şi când deschise poarta îi zâmbi din nou. Ea nu răspunse la zâmbetul acesta, dându-şi seamă acum, că şi în ajun el îi surâsese doar din bunătate. Iar aceasta o durea, caşicum s'ar fi micşorat deodată partea ei de răzbunare.

Se întoarse acasă, strângând în mână moneda neschimbată. Atât de slabă, de prăpădită era încât abia îşi putu alăpta copilul. Făcu din nou foc şi se aşeză lângă cămin. Erau şasă trecute şi se întunecase. In două rânduri bărbatul se înapoiase a treia zi, cam pe la ora aceasta. Dacă avea să se înapoieze acum!

Femeia sta ghemuită lângă foc. In curând, se întunecă deabinelea. Copilaşul dormea cu pumnii mici lipiţi de obrăjiori. Mama îi aruncă o privire, apoi mai puse câteva lemne pe foc şi porni din nou spre locul, unde trecuse autobuzul. Pe când umbla în sus şi în jos, pe calea aceia lungă, câţiva bărbaţi se apropiară de dânsa, Dar de astă dată ea nu le mai zâmbi şi oamenii se depărtară în grabă.

Era foarte frig sub cerul senin. Ea însă nu simţea frigul. Ţinea mereu privirea aţintită pe autobuze. Cu mult înainte ca vreunul din ele să se fi apropiat îndeajuns, ochii femeii şi începuseră să-l cerceteze. Iar cu mult după ce autobuzul se depărtase huruind, privirea ei îl mai urmărea de sub marginea pălăriei de pae.

In mijlocul vuetului şi al tăcerilor năprasnice, al învălmăşelii şi al trecerii subite dela lumina lămpilor la întuneric, în mijlocul agitaţiei, confuziei şi beznei din propria-i inimă, femeia îşi aminti de copilaşul său şi porni grăbită spre casă.

Micuţul tot mai dormea şi nici focul din cămin nu se stinsese încă. Frântă de oboseală, ea se culcă fără să se desbrace. Şi dacă trează aducea cu un sfinx, cu cât mai mult acum, când o înconjura misterul somnului: cu genele-i lungi, negre odihnindu-se pe obraji şi cu buzele-i întredeschise. Işi frângea mânile în vis, gemând. Cam pe la miezul nopţii, ea se trezi din somn.

La lumina focului, ce tot mai ardea, îşi zări soţul la piciorul patului şi înaintând spre cămin. Omul nu rosti nici o vorbă, ba nici nu se uită măcar la dânsa. Se aşeză lângă foc şi se apucă să-şi scoată ghetele. Gestul acesta simplu, casnic, o înfurià peste măsură.

Cum, după ce plecase unde plecase şi făcuse ceiace făcuse el putea să vie acasă când poftea?! Dar nici un sunet nu-i eşi din gâtlej, nici o vorbă nu-i părea destul de grea pentru dânsul. După trei zile—după ceiace văzuse ea — după aşteptarea îndelungată — după colindările şi suferinţele ei nesfârşite — omul venea acasă, caşicum nu s'ar fi întâmplat nimic şi îşi scotea ghetele.

Pe furiş, femeia se ridică în capul oaselor, ca să-i vadă mai bine gestul. Dacă ar fi deschis gura, ar fi scos un ţipăt sfâşietor. Altceva n'ar fi ajuns să-i uşureze inima. El însă rămânea mut şi cu privirea în altă parte. Il văzu lunecând de pe scaun, caşicum ar fi vrut să intre deadreptul în flacări, şi gândi: „Arde-l-ar focul să-l ardă!" O vorbă urâtă i se urcă pe buze, dar rămase nerostită. Femeia îl vedea ghemuit lângă cămin, unde nu mai forma decât o grămadă, îl auzea clănţănind din dinţi, iar sunetul acesta îi dădea o mulţumire crudă. Pe urmă însă, ne mai auzind nimic, îşi reţinu răsuflarea. Dormea el oare? Gândul că era în stare că doarmă, pe când ea suferea atât de cumplit, o exasperă. Un sunet scurt, furios îi eşi din gâtlej. Omul nu îşi ridică ochii spre dânsa, dar mişcă piciorul, făcând să cadă puţină cenuşă. Apoi domni iarăşi tăcere.

Femeia se târî încet spre partea de jos a patului. Aplecată înainte, cu faţa între braţele întinse, se afla tocmai deasupra lui, atât de aproape, încât ar fi putut să-i apuce capul şi să-l răsucească. In gând o şi făcea şi, cu ochii în ochii lui, îşi înfigea dinţii în fruntea bărbatului. Atât de vie, de puternică, fu această închipuire, încât femeia avu gustul sângelui în gură.

Deodată, însă, ea se dădu înapoi, ascunzându-şi faţa în palme, deasupra plapomei sdrenţuite. Rămase aşa câteva clipe, asemeni unei sălbăticiuni pitite pe craca unui copac. Simţea în inimă o durere grozavă. Işi aducea aminte de cea dintâi noapte petrecută împreună, aici în odăiţă, de mângâierile şi sărutările lui pătimaşe. Acum, nu mai dorea să sfâşie şi să muşte. Işi înălţă faţa. Bărbatul nu se mişcase din loc. I se zăreau liniile obrazului, bărbia spână de copilandru. Omul era atât de nemişcat, caşicum ar fi fost mort. Femeia se înfioră. Deodată îi fu teamă. Ce înseamna oare tăcerea acesta? Nici nu-i auzea măcar răsuflarea.

Se dădu încet jos din pat. Ochii lui erau larg deschişi şi priveau ţintă la focul, care se stingea. Obrajii erau supţi, iar buzele-i păreau fără nici o picătură de sânge. Se mişcau însă, tremurând. Aşa dar el nu era mort. Doar îngheţat şi flămând, ca şi celelalte dăţi, când se înapoiase la dânsa.

Prin masca feţii n'ai fi putut să întrezăreşti nimic din gândurile şi simţimintele ce o frământau. Dinţii însă muşcau buza de jos. Iată în ce hal îi revenise el încă odată.

In clipa aceia, o flacără mică se înălţă din ultima bucăţică de lemn. Omul întoarse capul spre nevastă-sa şi la lumina slabă a focului, ochii bărbatului semănau cu ai copilaşului, cereau parcă ceva dela dânsa, caşicum el ar fi fost în neputinţă să se ajute singur. Toată făptura lui tremurătoare părea a avea nevoe de ajutor.

Murmură ceva, dar din pricina tremurului, vorbele erau nedesluşite şi tot ce se auzea era un gângăvit întocmai ca de copilaş. Iar la sunetul acesta, ceva se desdoi parcă în ea.

Ea puse braţul în jurul bărbatului, cercând să-l atragă cât mai aproape. Ii lipi capul de sânul ei, şi când focul se stinse, tot îl mai ţinea aşa, legănându-l, plângând şi căutând încă odată să-i dea din căldura trupşorului ei.

Din englezeşte de
AURELIA LAST

Icoanele din pod

Printre lucrurile vechi, uitate,
Peste care se aştern ani mulţi şi grei,
Am găsit icoanele triste de singurătate,
Icoanele
La care se 'nchinau străbunii mei.
Cine le-o fi pus în pod grămadă?
Cine le-a dat la carii să le roadă?
Poate că un străbun nebun, cu gând vrăjmaş,
A smuls credinţa sfântă din urmaşi.

Era acolo prăbuşită jos,
Icoana lui Isus Cristos
Şi chipul cuvioşilor Niculae şi Andrei
Şi ale altor sfinţi, mai mărunţei.
Iar dintr'un colţ, Maica Domnului îi priveghea
Pe toţi cu lumina ochilor ei cei buni
Şi nu ştiu dacă pe mine mă mustra,
Sau de erta păcatul din străbuni.

Icoanele din pod le-am strâns în vraf
Şi i-am lăsat pe sfinţi cu ochii 'n praf.
Din cartea sfântă n'am citit vre-un vers,
Nici praful de pe suflet nu l'am şters.

Icoane vechi din pod — eu ştiu prea bine —
Să vă coboare un străin, n'aţi vrea;
Când Dumnezeu n'a pogorît în mine
Şi voi aţi fi străine 'n casa mea.

MIRCEA PETALA

O profesoară de Fizică, romancieră

Claire Sainte Soline, *care a scos de sub tipar acum câtva timp romanul* „D'une haleine", *este profesoară de fizică. Se ştie că această ipostasă nu poate trezi, în sufletul numeroaselor absolvente şi absolvenţi de liceu, decât imagina austeră a unei dăscăliţe aspre şi neîndurate.*

Imagina ei însă nu are nici o asemănare cu „profesoara de fizică" pe care cea mai mare parte dintre noi a avut-o în clasele liceale.

Claire Sainte Soline a început să scrie de timpuriu, în versuri, bine înţeles, ca toţi copiii. La 12 ani fiind internă la liceu, avea misiunea de a organiza teatrul şcolar şi probabil a pus în scenă adeseori scenete şi feerii compuse de ea. De altfel, fiindcă nu se gândea să le dea vreodată publicităţii, încercările primei sale tinereţe au fost poeme în proză, apoi piese de teatru. De altfel şi fraţii Goncourt au debutat cu piese de teatru, au fost preocupaţi toată viaţa ca şi Flaubert să scrie teatru şi au şi scris „Henriette Maréchal", „Germinie Lacerteux". *Iar ultima scriere a lui* Edmond de Goncourt *a fost un act reprezentat la Frantz Jourdan* „A bas le Progrès"

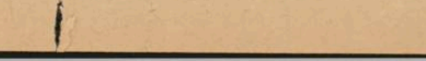
Nu e de mirare deci, că Claire Sainte Soline, deşi pentru debut şi carieră a ales nuvela şi romanul, se preocupă mereu să scrie drame. In aşteptare a debutat cu o nuvelă la „Revue des Vivants".

Apoi a scos „Journée" *la Rieder. Ceeace e însă interesant e faptul că şi-a trimis prin poştă manuscrisul la editură. Deci nici un fel de intervenţie.*

Trebue însă să adăugăm că romanul fusese publicat în „Europe" şi că profesoara de fizică mai scrisese, între timp, câteva foarte interesante nuvele.

Romanele sale, deşi îşi iau bineînţeles, materia primă din experienţa autoarei, nu sunt autobiografice. Ele sunt atât de obiective cât este de aşteptat de la un talent literar cu pregătire ştiinţifică şi a făcut pe mulţi să spună despre ele că nu sunt „romane feminine", ceeace este o nedreptate pentru femeile de un real talent.

„Scriu foarte încet. Obiceiurile ştiinţifice îmi permit să construesc urzeala fără nici o greutate", zice Claire Sainte-Soline. „Ceeace este greu este crearea şi punerea în acţiune a personagiilor. Numai aci se înţelege adevăratul rol al artei şi care este superioritatea formei literare asupra fondului". Interesante observaţii!...

Luca Spolocania

In memoria surorii mele, Lenuța

Il adusese războiul din țara balalaicelor. Făcuse parte din primele unități care trecuseră granița. Când ajunse în orașul F..., după cinci luni de rătăcire prin sate și târguri suprapopulate de exodul refugiaților, cunoștea bine limba românească. Complect străină nu-i era nici înainte. Era dintr'un sat bogat în familii românești, de dincolo de Kiev, și vorbea de Români cu admirație, ca de niște oameni primitori și darnici ce erau.

Pe acei ruși, primii pe care i-am cunoscut și din care făcea și el parte, nu-i speriase războiul, fiindcă nici nu dăduseră cu el ochii până atunci.

Așa intraseră în orașul F.... cum trecuseră și prin celelalte orașe de-au ajuns aici; cum aveau să treacă și mai departe, în marșuri libere și cântece entuziaste, neștiutori de grija zilei de mâne și-a celei de azi. Provizii aveau destule și nu cunoscuseră foamea. Pe unde-au colindat, au lăsat în urmă nostalgii profunde. Erau făcuți parcă pentru petreceri și voe bună. In tovărășia lor te simțeai oricând bine. De prin locuri umblate purtau cu dânșii amintirea numelor care-i vrăjiseră. Dacă ar fi fost după ei, n'ar mai fi plecat niciodată în țara lor.

Imi amintesc ziua aceea de toamnă posomorâtă, cețoasă, cu soarele ca o pată de untdelemn într'un vas cu lapte. Plouase peste noapte mărunt, ca printr'o sită deasă. Auzisem iarăși gemete prin podul casei și tata trebuise să mă ia în brațe, să mă ducă la fereastră, ca să nu mă înăbușe întunericul, care-mi apăsa pe piept ca o piatră uriașă.

Afară era frig și bătea vântul. Melodia cântecului lor venea peste grădini, peste case, ca un cântec de leagăn. Apoi i-am văzut trecând prin fața porții, cu căciulile brumării înfundate peste ochi, mergând legănat ca apele unui râu leneș. Opt copii, câți eram acasă, ne-am suit prin cerdacul înalt, pe garduri, ca și alți copii la alte case, privindu-i mirați, cu bucurii și frică în suflet. Ințelegeam prea puțin rostul lor în orașul nostru liniștit, în care și trecerea unei companii a regimentului local, constituia un mare eveniment.

In aceeași zi tata s'a întors acasă, dela serviciu, mai de vreme. Mama avea ochii plânșii care ne impuneau nouă atâta respect și milă, și nu voia să înțeleagă explicațiile tatei.

— Avem numai trei odăi, spunea ea. Suntem noi zece! Unde să mai primim și soldați?

— Ascultă-mă, Lucio, trebue, înțelege-mă. Fiecare este dator să primească. Ne sunt aliați. Nu-i putem lăsa în drum...

Noi îi ascultam liniștiți, fără să înțelegem ceva.

Tata era om sever, mai ales față de copii, fiindcă eram mulți și altfel nu ne-ar fi putut stăpâni. Mai ales la masă nu voia să audă vorbă. Era destul să poarte odată privirile printre noi, ca toate gurile să amuțească. Știam de frica bătăii, căci până apuca mama să ne scoată din mânile lui cureaua lăsa câteva urme roșii pe piele.

Tata era omul altei discipline cu care se obișnuise în armată și în spiritul căreia voia să ne crească. Reușea, fiindcă eram toți mici și comploturile contra lui, din șura casei sau de după uși, după vreo bătaie primită, erau date pe față repede, când îi simțeam buzunarele pline cu bunătăți.

Căci, altfel, era om bun, cu buzunarele totdeauna pline de bomboane și alva, cumpărate cu bani scontați din leafă, fără știrea mamei, pentru care totdeauna era ceartă la sfârșitul lunei. Obiceiul însă era obicei și noi îl prețuiam. Tata o știa și poate tocmai pentru aceasta căuta să ne astâmpere avântul; se trecea ușor dela bomboane la curea și dela curea la bomboane.

Cu toată leafa mică de funcționar la stat, — eram mulți zece guri — mama, cu chibzuială făcea să ajungă. Cât cu bani, cât pe cont, nu ne lipsea niciodată îmbrăcămintea și hrana, iar casa zâmbea prin toate ușile și ferestrele de sănătate și voioșie.

Intre mama și tata fusese o iubire romantică, pe care noi, pe ascuns, încă o mai puteam controla după sipetul, plin cu scrisori, din podul casei, în care ne vâram mânile ca într'un tezaur. Frații mai mari ne citeau, silabisind, și noi ascultam cu mirare, fără să înțelegem ceva.

După al optelea copil dragostea se păstrase și se răsfrângea astfel, mută, asupra copiilor care fuseseră totdeauna singura bucurie a vieții lor.

Venirea Rușilor, deși prieteni, provocase oarecum panică în casă. Tata era primul căruia nu-i convenea ca din trei camere, să cedeze una, când abea ne ajungeau nouă, dar își dădea seama că nu-i nimic de făcut spre a se sustrage acestei îndatoriri. Ordonanța era precisă și tata, omul disciplinei, nu s'ar fi abătut dela litera ei în ruptul capului.

Pe noi ne-au speriat mai mult ochii plânși ai mamei. Ne-am retras, câțiva după sobă, de unde scoteam capetele prin cotruță, spionând, — câțiva pe paturi, tăcuți. Numai Costică, cu gura la înălțimea mesei, prinsese lemnul între dinți și se uita când la mama, când la tata, fredonând în felul lui o frântură de cântec.

Așa ne-au surprins Rușii! Așa au dat buzna peste noi, vârându-se pe sub mese, cocoțându-se pe paturi ca la ei acasă. Lenuța, cea mai mică, începuse să plângă, dar îndată ranițele se deschiseră și pumnii tuturor ni se umplură de bucăți de zahăr și pâne de câteva kilograme una. Ne sărutau pe obraz cu buze lipicioase și mustăți aspre, râzând de bucuria noastră. Limba lor nu o înțelegeam. Unul singur vorbea ca noi, cu noi. Se așezase în genunchi lângă pat, în fața Lenuței și-i juca păpușile făcute de Ica, sora mai mare, ca s'o împace.

Tata, care dispăruse pentru câteva minute, se întoarse cu un comisar, care-i trecu îndată în odaia din fund a casei, unde înainte era bucătăria.

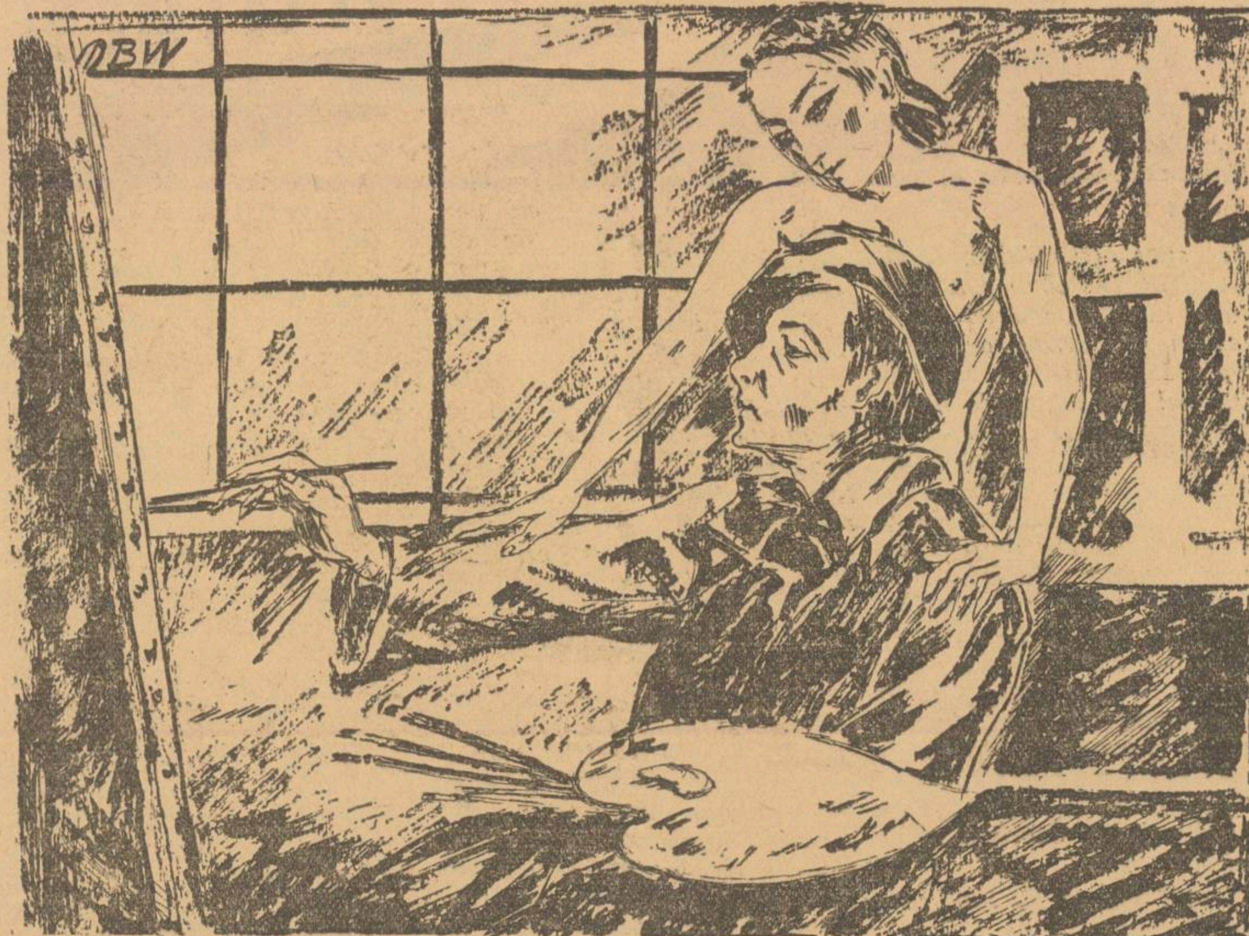
Rămăsese unul singur în urmă, învârtindu-se ca un titirez, sărutând copiii, împărțind zahăr, râzând chicotit și mângâind obrajii bucălați.

— Ne iertați, se adresă el mamei ai cărei ochi jucau în lacrimi. Le-am spus să nu intre aici. N'aveți teamă, suntem oameni buni, avem și noi copii. Așa o fetiță am și eu acasă, și arătă spre Lenuța, gest care ne făcu pe noi să râdem.

Era scurt și gras, cu capul enorm de mare, de te mirai cum de-l poate purta pe umeri. Era tuns, dar fruntea teșită se continua cu o chelie largă, lucie, iar de o parte și de alta, parcă separate, două urechi care la fiecare mișcare se lărgeau ca două evantaie.

Deschise încă odată ranița, mai aruncă o pâne pe pat, una pe un scaun, apoi cu ranița într'o mână și cușma în alta, ieși deandoaselea, vorbind mereu și râzând.

Așa l-am cunoscut pe Luca

Spolocania, rusul blond, cu apele Wolgăi liniștite în ochi, care intra în viața noastră cu cele două pâni duble, cu bucățelele lui de zahar și cu râsul de om bun.

Cum ne-am împrietenit cu Luca Spolocania, ne-am apropiat și de ceilalți soldați din camera de peste sală. Cuferele lor n'aveau lacăte și noi cotrobăiam prin ele fără frică. Spolocania ne arăta atâtea minunății, ne spunea atâtea povești din țara lui, încât îi iubeam ca pe un Moș Crăciun, de care auziserăm, pe care ni-l închipuiam, dar care nu devenise nici odată realitate.

Un singur păcat avea Spolocania. La cea mai mică neplăcere pe care i-o făceam, țuguia buzele, aruncând saliva într'o linie curbă.

Tata nu se amesteca în jocurile noastre. Il iubeam pe Spolocania ca pe un frate mai mare, și el își dădea seama că dragostea noastră prețuește cât zahărul și „cașa" lui.

Seara se treceau peste sală, în cameră la noi, cazane cu „cașa", un fel de pilaf care mustea în unt. Aveam fiecare lingura lui, ascunsă la locul știut și când capul blond al rusului apărea în crăpătura ușei, săream peste masă, peste scaune, ieșeam de după sobă prin cotruță de-a rostogolul, să ajungem întâiu.

Rușii se adunau în ușă și făceau haz.

„Cașa" se mânca pe nemestecate, toți adunați în jurul cazanului, cu o mână ținând marginea cazanului, cu alta lingura.

Lenuța, mai mică, rămânea totdeauna în urmă, strigând cât putea:

— Mănâncă tot, eu n'am lingură...

Plângea cu lacrimi mari, nenaturale. Apoi își făcea loc cu coatele printre picioarele celorlalți, sau se urca pe spatele vreunuia din noi.

Aceasta era cea mai mare petrecere a lui Spolocania. Adesea i-am văzut lacrimi în ochi și când l-am întrebat dece plânge, răspundea ceva pe rusește, ca o înjurătură, și începea să cânte:

Mahorca, mahorca, rus vrii tabac,
Bârâșniu rumâncu liubit cazac...

La glasul lui se adăugau ale camarazilor săi, ale noastre și corul creștea ca o apă umflată.

Intre bucuriile acestea, când nici nu ne așteptam, Lenuța s'a îmbolnăvit. Nu răcise, nu mâncase nimic stricat și totuși într'o dimineață nu s'a mai dat jos din pat. Ardea ca focul și pupilele-i crescuseră. Pleoapele i se umflaseră și pe margini erau roșii. Când o striga mama, tresărea, încerca să zâmbească, dar nu reușea decât săși contracteze trăsăturile într'o schimonosire oribilă.

Avea patru ani jumătate. Era un copil de-o frumusețe rară, cu plete blonde ca un nimb de lumină și o voce care-i încremenea în admirație și pe Ruși.

De cum s'a îmbolnăvit, n'a mai vorbit. Ii ieșiseră pete roșii pe față și corp, care, peste câteva zile începu să se învinețească. Nu mai mânca nimic. Paharul cu lapte, pe care mama i-l punea la gură, ea îl respingea cu cotul. Doctorul dăduse din cap, neînțelegând nici el, nimic.

— S'a otrăvit cu ceva!... aruncase la întâmplare și plecase.

Atunci, când mureau atâția soldați, un suflet de copil nu însemna nimic.

Și totuși la noi în casă se simțea că se pierde unul din cei opt. Mama și tata sufereau și ochii le erau mereu plini de lacrimi. Lenuța era cea mai mică dintre toți. Cea mai dragă...

Luca Spolocania stătea la capul ei și-i cânta încet. Mânuța fierbinte se odihnea în mânile lui și din ochii bolnavei, închiși se scurgeau lacrimi. Noi stăteam mai departe neînțelegând ce se petrece cu ea. Nu înțelegeam nici dece plânge mama...

In altă dimineață, când neam sculat, Lenuța dormea pe masă. Ii ardeau lumânări la cap.

Lângă ușă, rezemat de perete, Spolocania plângea cu ochii deschiși, privind spre masă.

Când a dus-o pe Lenuța deacasă, am plâns toți. Am plâns fiindcă după ușa dela sală cântau trist soldații ruși. Dece cântau trist pentru Lenuța? ne-am întrebat mult timp după aceea...

După ce-am sărutat-o toți, s'a apropiat Spolocania. Invârtea căciula în mână, neștiind ce întrebuințare să-i dea. Apoi se aplecă brusc, sărutând mânile mici, galbene și fruntea albă, cu vine albastre, subțiri. Luă sicriul sub braț și ieși din casă. In drum aștepta o trăsură și preotul.

Din cerdac noi ne-am întors în casă.

Spolocania și tata au venit noaptea dela cimitir. Miroseau a vin și vorbeau mult.

Câte-va zile soldații n'au cântat. Ascunși prin colțurile odăii plângeam înfundat. Din când în când câte unul întreba:

— Mamă, unde-i Lenuța?

— A murit!

— A murit?

Nu 'nțelegeam ce înseamnă asta, dar mama începea să plângă și plângeam și noi.

Spolocania venea mai rar în odaie la noi și atunci vorbea numai de Lenuța. Avea și el o fetiță, departe, în țara lui... Nu mai scuipa; chiar când îl necăjeam, ne săruta.

Intr'o zi am auzit sgomot și veselie în bucătărie. Iși făceau ranițele. Plecau. Ii priveam nedumeriți și-i rugam să mai rămâe. Sărutările lor erau mai lungi.

Au plâns după ușă, ca atunci când murise Lenuța. Apoi au ieșit în drum, cântând. Dar n'au putut răbda și s'au mai întors odată să ne sărute.

Luca Spolocania a rămas cel din urmă. Plângea. Ingenunchiase ca să-l putem săruta și noi. Mânile noastre îi înlănțuiră gâtul. Ne rugam:

— Luca, Luca, rămâi...

Iși ștergea lacrimile cu pumnii lui mari, noduroși. Il trăgeam înapoi de haine, de raniță. Costică se trântise jos și i se încolăcise de picior.

Camarazii îl strigau.

— Luca! Spolocania!

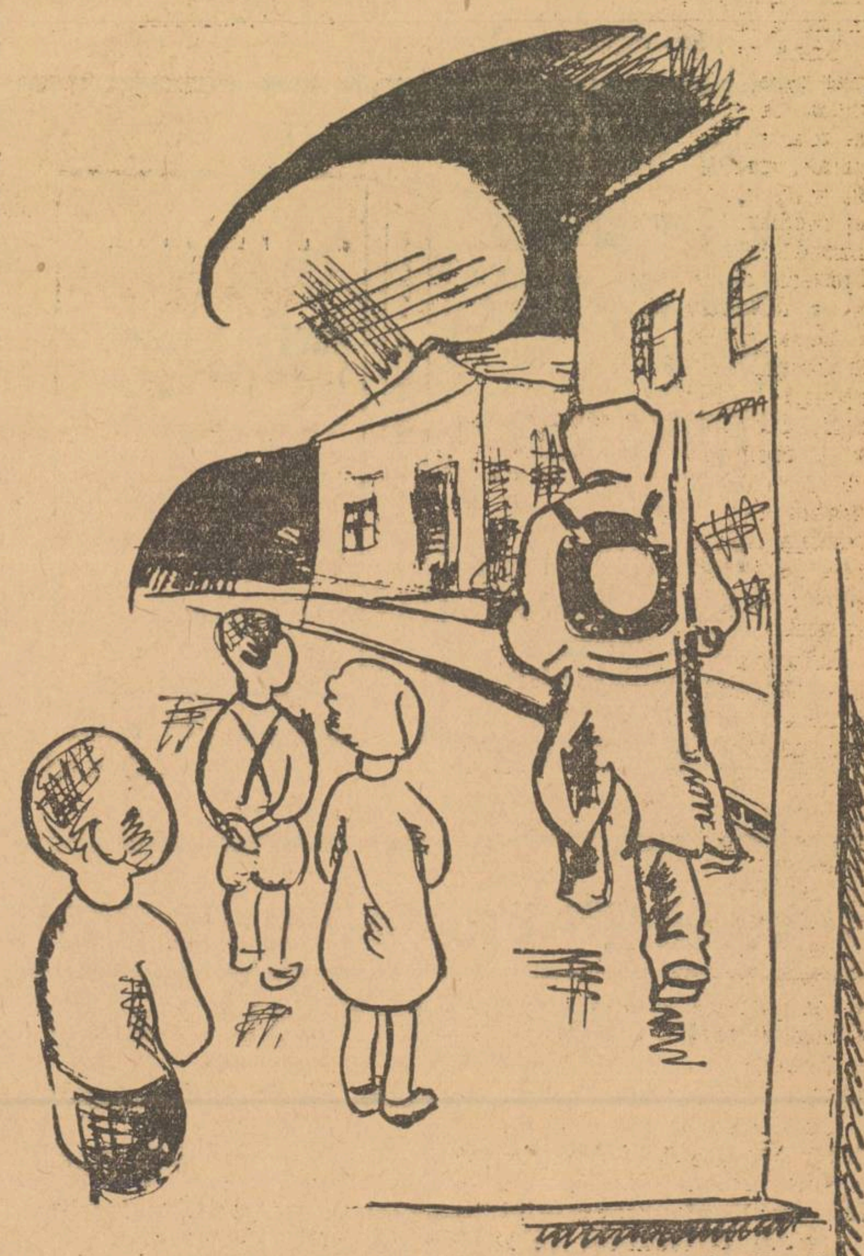
Ne împinse câte unul și smucindu-se o rupse la fugă. Pe caldarâmul trotuarului cismele lui pocneau tare, ca niște lovituri de pumn, noaptea, în ușă. Le auzeam, dar nu-l mai vedeam.

Luca Spolocania plecase în țara lui, cu povești, acolo unde-l aștepta o fetiță cu părul blond și ochi albaștri de peruzea, ca ai Lenuței.

MIHAIL ȘERBAN

Se așezase în genunchi lângă pat în fața Lenuței și-i juca păpușile.

Ne împinse câte unul și smucindu-se o rupse la fugă.

Trei sute de reprezentații...

Londra celebrează trei sute de reprezentații ale piesei de teatru celei mai populare: „Nigt Must Fall", *a unui autor foarte tânăr* Emlyn Williams, *născut acum abia treizeci de ani, într'un sat din Wales.*

Fără bani, fără prieteni, a devenit acum de curând unul din cei mai cu succes scriitori ai teatrului Londrei

E un om modest, cu un puternic accent „welsh", care a putut suporta un interview numai cu condiția ca să se ocupe, să servească, el singur, ceaiul ziaristului, care-l tortura cu chestionarul său.

Din tot noianul de chestiuni s'a stabilit că autorul, de copil, nu știa decât dialectul welsh. Limba literară și-a căpătat-o la școala primară, și-a perfecționat-o, într'o școală care l-a pregătit pentru Oxford, de unde, după ce și-a luat diploma a venit la Londra și acolo a cunoscut succesul și popularitatea.

Ceeace e ciudat e că până la Oxford n'a văzut niciodată teatru. Prima oară când a mers la teatru a văzut jucându-se piesa lui S. Maugham „The Camel's back"

Pentru acest autor are el cea mai mare admirație. Se miră mai ales cum a putut căpăta Maugham extraordinara sa cunoștință technică a scenei, căci el n'a fost niciodată actor ca Williams sau Noel Coward. Cât despre Barrie, Galsworthy *și* Shaw, *fără îndoială că o au din naștere, crede el.*

Dar deși n'a văzut teatrul decât ca student la Oxford, în schimb a visat să scrie drame de când își amintește.

Ca băiat a citit mult Shakespeare și a scris prima sa piesă la șapte ani, luând model dramele elizabethanilor cu trăsnete și fulgere, precum și sumedeniile de amănunte scenice.

A citit tot Dickens și Walter Scott, oprindu-se mai mult asupra dialogurilor.

Singurul spectacol cunoscut din copilărie a fost cinematograful satului, în care multe reprezentații erau în serie.

Copilului îi plăcea să invente singur urmarea în timpul săptămânii. Invențiile lui însă erau întotdeauna în scene de teatru și nu de ecran.

Il interesau omorurile când era copil, pentru că ele sunt inerent dramatice.

Interesează mulțimea prin aceasta, pentru că interesul se găsește în el imediat.

La întrebarea reporterului, dacă nu crede că omorul exercită o influență rea asupra publicului, el răspunde:

„Credeți că publicitatea poate deștepta în cineva impulsul la omor? Eu nu cred. Cred totuși că în mulți oameni există un ucigaș în germene, dar că la majoritate dorința de a omorî, este contrabalansată prin ceva mai puternic decât ea și de aceia e dominată. Pe lângă șansa pentru X., din comiterea unui omor, sunt alte atâtea posibilități, imens de multe, prin care ar avea totul de pierdut. De aceia omorurile nu se comit în marea majoritate a cazurilor de cei ce au poziție asigurată. Ispita banului, gândul de a scăpa din nevoe și a eși deasupra, sunt fără îndoială condiții favorabile crimei, iar ceeace interesează publicul, este numai dramatismul luptei crâncene și scurte pentru viață.

In ceeace privește înlocuirea teatrului prin cinema, tânărul autor dramatic crede, fără nici o ezitare, că nu există nici o primejdie. „Emoția pe care o dă teatrul este unică. Ea începe înainte chiar de ridicarea cortinei, ascultând freamătul magic al orchestrei acordându-și instrumentele. Apoi emoția jocului de scenă te câștigă imediat, ai imediat convingerea că acești oameni extraordinari joacă anume pentru tine, chiar dacă n'ai plătit decât câțiva bani. Emoția aceasta nu ți-o poate da niciodată ecranul și nici apelul direct, imediat și simplu al teatrului la sufletul nostru, prin technica lui specială, ce nu poate fi împrumutată ecranului. Sunt două arte complect deosebite, prin natura și technica lor".

LA 15 MARTIE VA APARE ROMANUL

„NELINIȘTI"

de

I. IGIROȘIANU

Premiat în anul 1931 de ziarul *Curentul* cu premiul *„Nicolae Filimon"*, în valoare de 20.000 lei, romanul acesta este povestea unei evoluții spirituale în care tânăra generație de după război își va recunoaște toate frământările sale. Așteptările înfrigurate ale adolescenței, nedumeririle primilor pași în viață, întrebările neliniștitoare: totul împletit pe o acțiune emoționantă ce se desfășoară în cadrul vieții intelectuale și artistice din Capitală.

Art Roe

Cine-şi mai aminteşte de acest nume? Numai acei care au citit *„Pingot et moi"*, o carte de neuitat, mai ales în epoca în care am citit-o eu. Era epoca în care doctorul Chinezu părăsise armata spre a fi liber să se consacre mişcării socialiste. In Roman, oraşul lui Vasile Morţun, sufla un vânt de idealism şi înflorea în inima tuturor nădejdea unei lumi mai bune. In regimentul 4 de artilerie un grup de tineri ofiţeri culţi, străluciţi: sublocotenentul Jenică Râşcanu fiu de învăţător din Vaslui, locotenentul Alexandru Sadoveanu, locotenentul Sârbu revizuiau valorile vremii lor, căutau să se apropie de sufletul soldatului, se îngrijeau de educaţia sufletească a oamenilor de trupă făcând cu ei şcoală *umană* şi *prietenească*, spre mirarea camarazilor şi scandalul Moş Tecilor.

Ei şi alţi câţiva camarazi se preocupau de *„Rolul social al ofiţerului"*, tocmai în timpul când generalul *Lyautey* scrisese un articol în acest sens, în *„Revue des Deux Mondes"*, iar *Art Roë*, cu numele adevărat *Patrice Mahon*, eşit abia din şcoala de aplicaţie de la Fontainebleau, prezintase lui *Melchior de Voguë*, manuscrisul cărţii sale *„Pingot et moi"*. Ofiţerii români, de la Regimentul 4 Artilerie, nu cunoşteau nici articolul lui Lyautey, nici cartea lui Art Roe, pe care numai mai târziu am dat-o eu grupului prin mijlocirea lui Alexandru Sadoveanu, devenit soţul meu.

Mişcarea lor generoasă a rămas fără răsunet în armata noastră, dar cred că spiritul creat de ei, după campania lui Tony Bacalbaşa şi a grupului socialist în potriva „bătăii în armată," a contribuit mult la ridicarea nivelului moral al ofiţerului. Cine ştie ce activitate ar fi putut desfăşura eminenţii ofiţeri despre care am vorbit şi, care au ajuns toţi la ranguri înalte în armată, dacă nu venea războiul care a redeşteptat pe „omul cavernelor".

Dar nici soarta lui Art Roë în Franţa nu a fost mai fericită.

Făcând cunoştinţă cu Lyautey la Melchior de Voguë, o prietenie strânsă se leagă între marele comandant şi autorul lui *„Pingot et moi"*, prietenie care dură până în 1914, când Art Roë căzu pe pământul Alsaciei de sus, tocmai în momentul când armatele franceze puseseră abia piciorul pe el.

Sânt ani de când am citit acea carte, al cărei interes pasionat vibrează încă până azi în amintirea şi senzibilitatea mea. De atunci nu am mai auzit vorbindu-se de ea şi nici nu am mai regăsit-o în librărie. Cu prilejul sărbătoririi lui Lyautey, însă, citind printre cele rămase de la el o scrisoare către Marcel Prevost, am regăsit cu emoţie preînoită, cele ce spunea despre neuitatul Art Roë.

„Nimeni, zice marele general, nu era mai neglijent pentru reclamă, mai lipsit de grijă pentru sine, mai modest şi mai şters cu bună ştiinţă, de cât el". Se 'nţelege că în viaţă şi în carieră, asemenea calităţi nu sânt acele ce contribuie la glorie şi la renume.

Poate totuşi că această indiferenţă, care l-a făcut să treacă atât de neobservat, de rău înţeles şi de rău cunoscut, l'a durut şi pe el. Dar nimeni nu l-a auzit plângându-se. „Poate de aceia, zice Lyautey, figura sa a rămas în amintirea noastră atât de nobilă şi de o aşa înălţime morală".

„Totul era nobil în acest tânăr ofiţer", urmează Lyautey în altă parte, „până şi înfăţişarea cam tristă şi visătoare. Insurat de tânăr, nimic din destrămările lumii nu-l atinsese. Intra în viaţă şi în viaţa militară, ca într'un sacerdoţiu. Era în el ceva din oamenii de altă dată, în firea ca şi în educaţia familială şi provincială. Totuşi sufletul lui era modern prin grija problemelor de mâne, prin independenţa sa filosofică rezultatul formării din politehnică.

Să nu se creadă însă că *„Pingot et moi"* era o carte mediocră ce nu impresiona de cât prin noutatea concepţiei şi cazul particular al autorului său.

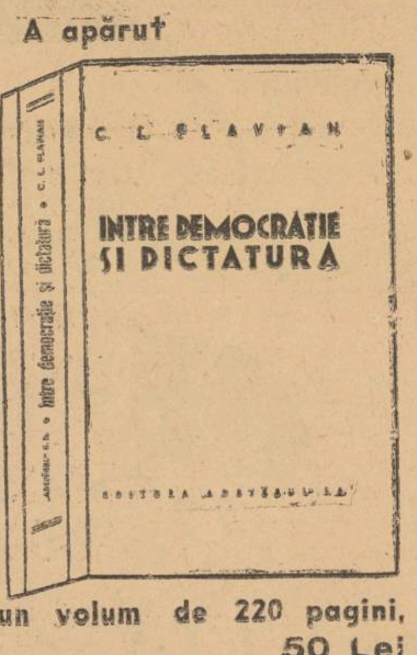
Răsunetul pe care l-a avut această carte este datorit în cea mai mare parte talentului înăscut al autorului. Bogăţia de observaţii, frescheţa juvenilă şi plină de făgăduinţi, tonul unic şi adevărat al expresiunii artistice, mai ales, face ca o asemenea lectură să lase în suflet un ecou încă atât de clar răsunător, după zeci de ani şi cu *o notă atât de proprie* încât ţi-o aminteşti între mii de alte volume citite şi resimţite cu emoţie.

IS. SD.

Impotriva dictaturii,
Impotriva fascismului,
Impotriva hitlerismului,
Citiţi
DOCTRINA BATEI
DE
Tudor Teodorescu-Branişte
O broşură format mare, de vânzare la toate librăriile şi chioşcurile de ziare cu
Lei 5 exempl.

A apărut

un volum de 220 pagini, 50 Lei

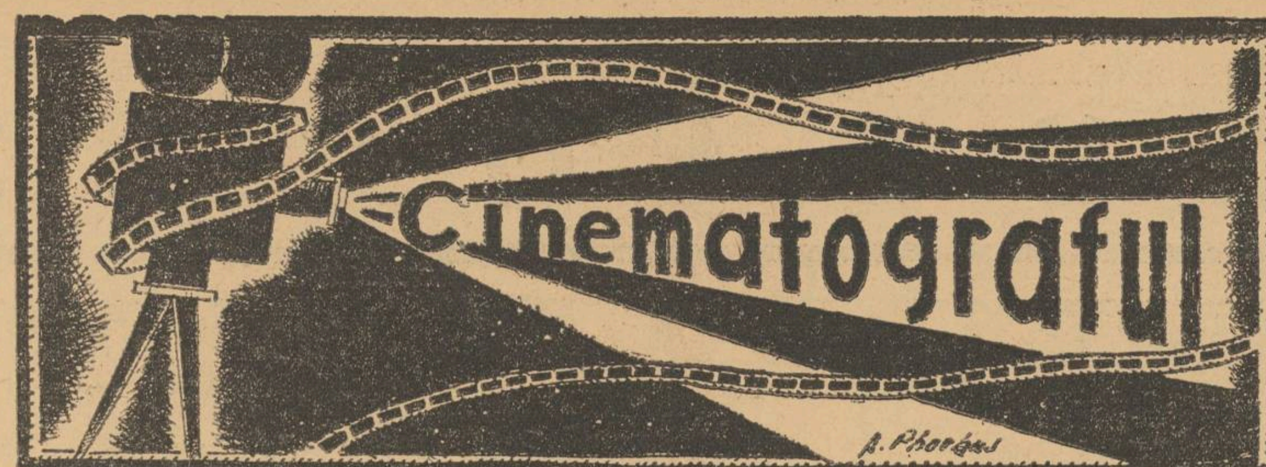
4 MINUNATE EXCURSIUNI DE PAŞTI

PARIS ATENA ISTANBUL VIENA

Istanbul, Prinkipo, Eyub, Skutari şi Budapesta

3-18 Aprilie 4-16 Aprilie 9-15 şi 11-16 Aprilie 8-17 Aprilie

Informaţiuni prospecte şi inscrieri la BIROUL DE VOIAJ AL ZIARELOR „ADEVERUL" ŞI „DIMINEAŢA" din Str. Const. Mille 5-9. Tel. 4.10.04

„Guliver"

Am spus (v. Adev. politic, Sâmbătă 29 Febr.) pentru ce povestea lui Guliver nu putea fi transpusă pe ecran decât aşa cum au făcut Ruşii. Nu se preta la desenul animat, unde personagiilor le şade bine să-şi schimbe dimensiunile la fiecare pas, devenind de 300 de ori mai mari sau de 300 de ori mai mici decât ei înşişi, la interval de o jumătate de secundă. Caracteristica poveştii lui Guliver e un contrast volumetric fix, cu raporturi dimensionale imuabile. Disproporţia dintre pitic şi uriaş este aci constantă—, şi tocmai asta face farmecul istoriei. Pe de altă parte nu putea fi vorba de trucaj à la King Kong, cu supra impresiuni duble şi triple la fiecare scenă.

Sistemul adoptat de Ruşi este, probabil cel mai bun.

Localizare

In locul luptelor dintre două state duşmane, producătorul rus a avut excelenta idee să ne dea o luptă între două categorii sociale dinlăuntrul statului liliputan. E vorba de mişcarea de liberare a sclavilor, ţinuţi toată ziua în subterane şi puşi să lucreze tot ce era necesar traiului îmbelşugat al clasei guvernamentale.

Aceşti lucrători au fost inspiraţi pe de o parte din „Metropolis", iar pe de altă parte din sculptura modernă a urmaşilor lui Rodin şi Meunier. Deşi fiecare păpuşă are o expresie proprie, totuşi întreagă această populaţie proletară prezintă o remarcabilă omogenitate. Toţi sunt aproape goi, cu torsul denudat, şi cu pielea de aceeaş culoare cu ghetele şi pantalonii, adică întocmai ca o statuie. Asta le dă totodată un efect de putere — ceva tare ca piatra sau ca fierul — şi un efect de solidaritate, de omogenitate şi disciplină. Toate astea în contrast cu varietatea pestriţă a costumelor celorlalţi, ale „boerilor" şi lichelelor mici şi mari ale acestora. Aici purpura se uneşte cu dantela, penajele à la Mousquetaire se unesc cu pietrele scumpe ce servesc de nasturi; fiecare din aceşti beati possidentes poartă un alt stil de haină, dar toate foarte foarte luxoase.

De asemeni nostim este calul generalisimului armatei, cal care, din te miri ce, se şi ridică în două picioare, în formă de statuie equestră. O tendinţă naturală de a imita pe cei doi colegi ai săi: roibul lui Petru cel Mare şi murgul lui Mihai Viteazul, pe care harmăsarul liliputan îi copiază fără a avea măcar nevoie să-i cunoască.

In aceeaş ordine de idei trebue să semnalăm episodul unde Guliver — un copil de cincisprezece ani — începe să bănuiască cruzimea moravurilor din ţara Liliput. Atunci se caută a i se da o idee bună despre traiul populaţiei, şi în acest scop este chemată o primadonă care va executa un cântec. Acest cântec constituie un tablou idilic al vieţii din Liliput. Este exactul echivalent al idealizării poetico-naţionale de gen Goga-Coşbuc. Cântecul marionetei este un fel de „La noi sunt codri verzi de brad" în şi mai convenţional.

O altă idee nostimă este de a fi făcut nişte pitici de pitici. Pe lângă farmecul oarecum fizic al acestei disproporţii volumetrice în partidă dublă, mai este aci şi o idee — ca să zicem aşa caragialeană — de un mare haz. Când şambelanul, în scop de a procura lui Guliver distracţii, porunceşte: „Să se aducă piticii!" —, Guliver întreabă, foarte mirat: „Aveţi şi dv. pitici"? — la care Liliputanii răspund, cu mândrie: „Da, avem şi noi piticii noştri!"

Este probabil că pentru acei care ştiu ruseşte filmul trebue să fie de două ori mai amuzant căci după puţinele texte traduse putem deduce cât de spiritual a fost întregul libret.

„Ce muncă!"

Sunt mulţi oameni care, atunci când vor să aprecieze valoarea artistică a unei bucăţi, aduc, în favoarea ei, argumentul „muncii uriaşe" care s'a depus. Acelaş lucru s'a făcut şi cu Guliver; „gândeşte-te, dom'le că pentru fiecare mişcare de o secundă a marionetelor trebue şaisprezece imagini, deci se iau şaisprezece fotografii diferite, cu modelul altfel potrivit în fiecare poză. Ce muncă!"

Ei bine, trebue să declarăm odată pentru totdeauna că chestia muncii nu are ce căuta aci. Ce-mi pasă mie de asta? N'au decât să muncească până nu mai pot. Că asta-i meseria lor. Oare eu, sau dumneata, nu muncim până ne ia dracu dacă este nevoe de asta pentru a face ceva artistic, sau măcar pentru a scoate banul pe care îl dăm pe biletul de intrare la cinematograf? Ceea ce trebue să pretindem filmului este să fie bun, *să fie* esteticeşte *valabil. Că asta a costat mari eforturi sau că a fost făcut cu mare uşurinţă — treaba şi norocul sau nenorocul producătorului. Il priveşte personal. Pe mine mă interesează exclusiv rezultatul artistic. Chestia muncii are mare importanţă. Dar să nu o amestecăm în domenii străine. Este înţeleapta regulă a neconfundării punctelor de vedere.*

Oraşul fără legi

Trei buni actori: Myriam Hopkins, Robinson şi Ioel Mac Crea, bine regisaţi, colaborează la evocarea acelor începuturi de aspru romantism ale oraşului San Francisco. Este un film într'adevăr reuşit, cu evenimente tipic alese, ingenios conduse şi cu detalii de psihologie locală extrem de savuroasă. Amuzant, instructiv şi plin de adevăr omenesc. Model de marfă californiană cinstit fabricată.

D. I. SUCHIANU

Cronica muzicală

Filarmonica: dirijor d. Clemens Krauss, Solistă d-na Viorica Ursuleac

Două spectacole ale Operei Române — *Fidelio* şi *Tosca* — precum şi ultimul concert simfonic al Filarmonicei s'au bucurat de concursul d-nei *Viorica Ursuleac*, preţuita noastră compatrioată, protagonistă a Operei de stat din Berlin şi de al d-lui *Clemens Kruss*, directorul aceleiaşi Instituţii.

Publicul bucureştean îi cunoaşte din turneul de acum doi ani al Operei vieneze, din al cărei ansamblu făceau pe atunci parte amândoi artiştii — deşi d. Clemens Krauss nu era la prima sa vizită în România, iar d-na Ursuleac dintre noi pornise spre gloria Apusului. Astfel au şi fost primiţi şi sărbătoriţi, ca nişte cunoştinţe vechi şi bine preţuite, de un public entuziast, care îi doreşte cât mai mult şi mai curând oaspeţii lui, cu condiţia să nu mai fie speculat în asemenea prilejuri prin nişte preţuri absolut exagerate.

Cu prilejul concertului simfonic condus de d-l Clemens Krauss, d-na Viorica Ursuleac a cântat trei frumoase lieduri şi o mai puţin încântătoare arie din opera *Guntram* de *Richard Strauss*, iar ca supliment *Cecilia* aceluiaşi compozitor. Prime audiţii nu prea uşor asimilabile, cele patru bucăţi dintâi au fost gustate mai ales mulţumită cântului inteligent şi glasului generos, de mare întindere şi cu o plăcută vibraţie metalică a d-nei Viorica Ursuleac. Calităţile glasului, tehnica superioară şi înţelegerea artistică adâncă îi îngădue d-nei Ursuleac să interpreteze dealtfel cu aceiaşi distincţie şi pe Puccini, ca şi pe Beethoven sau Strauss.

D-l Clemens Krauss şi-a continuat programul tot cu Richard Strauss: *Don Juan* şi *Dansul Salomeei*, după ce-l începuse cu Simfonia a cincea de *Ceaikowsky*. Un soi de monografie muzicală a eroului, acest poem al lui *Don Juan*. E sprijinit întreg pe o temă ce începe în *do major* şi e modulată apoi în *mi major*, care caracterizează firea violentă şi arzătoare a eroului şi care, cu modificări şi înfloriri, când exuberantă, când stinsă, revine neîncetat. Trei alte teme, care zugrăvesc trei din aventurile eroului şi în acelaş timp pe cele trei figuri feminine ce le-au însufleţit, se împletesc cu cea principală, lăsând-o să izbucnească triumfătoare spre sfârşit. Ea însăşi e învinsă totuşi de motivul răsbunări care, strigat de alămuri, învinge în cele din urmă.

Fără să se depărteze de tradiţie, d. Krauss şi-a imprimat maniera personală de interpretare energică şi mândră şi aci şi în *Dansul Salomeei*.

In ceiace priveşte pe Ceaicowsky, nu putem să nu observăm că e o slăbiciune a marilor dirijori. Ceiace îi ispiteşte la haoticul compozitor rus e probabil un fel de proces de a doua creaţie pe care au prilejul şi permisiunea — cel puţin cred că o au — să-l îndeplinească, organizând materia bogată dar confuză a muzicei lui Ceaikowsky.

N.

Cronica sportivă

Au reînceput jocurile de campionat în toată ţara. Nimic n'a lipsit din alaiul care însoţeşte obişnuit sportul balonului rotund, ajuns prea din cale afară „popular" (în înţelesul cel mai puţin bun al cuvântului). Nu lipseşte mult ca disputarea unui match de football să se asemene sub raportul violenţelor cu o alegere prezidenţială undeva în America Centrală.

Pronosticurile deci nu sunt tocmai favorabile. Când chiar dela începutul sezonului, arbitrii sunt nevoiţi să părăsească terenul sub pază militară, când publicul face o nepermisă „politică a sancţiunilor", când jucători vechi şi rutinaţi îşi pierd măsura în proporţii care fac necesară intervenţia poliţiei, se poate conchide fără exagerare că am pornit-o prost.

Cele petrecute la Cluj, unde Universitatea a învins Venus-ul în împrejurările cunoscute, constituesc un serios avertisment pentru conducerea federaţiei de football. Atât timp cât această conducere va fi supusă sugestiilor celor direct şi băneşte interesaţi în matchuri, nu vom avea nici ordine, nici sportivitate, nici sancţiuni proporţionate cu gravitatea încălcării regulamentului sau a simplelor bune purtări.

De astă dată avem de-aface numai cu excesele intolerabile ale unor jucători rutinaţi în jocuri de campionat, şi deci cu atât mai puţin scuzabili.

Faptul că jucătorii erau din Capitală, şi oaspeţi ai unui club din provincie, nu e nici el de natură să uşureze situaţia. Venus rămâne prin urmare cu ruşinea şi cu ce va binevoi să acorde ca sancţiuni biroul federal, iar Universitatea cu încă un match câştigat şi cu reputaţia de sportivitate intactă.

In Bucureşti însă lucrurile s'au petrecut normal, sau mai exact, neobişnuit de lipsite de „incidente". Fără a fi fost un match satisfăcător pentru cunoscători şi exigenţi, a fost totuşi un spectacol apreciat de cei aproape 8000 de spectatori. Bine-înţeles, nici Gloria nici C. F. R. nu erau în formă, puse la punct. De altfel nimeni nu avea această pretenţie în prima zi a sezonului şi toată lumea a fost mulţumită de un joc care prin felul cum s'a desfăşurat a întreţinut până în ultimele minute interesul spectatorilor şi neprevăzutul rezultatului.

La deschiderea jocului, C. F. R. îşi impune limpede dominarea, dar o dominare lipsită deocamdată de eficacitate şi de randament. In minutul 20 însă, Gloria încheagă un atac şi după câteva pase reuşite, Barbu I îşi face loc şi plasează un shot care nu poate fi reţinut de portarul Conrad.

Odată cu primul punct pierdut, ceferiştii pierd şi iniţiativa operaţiilor pentru câtva timp. De abia cu zece minute înainte de sfârşitul primei reprize, gazdele reiau ofensiva, de astă dată cu mai mult succes: în minutul 40, Georgescu scapă de supravegherea lui Pecican, centrează precis, şi Moldovan reia cu capul, obţinând egalarea.

După cum se ştie, goalurile sunt uneori contagioase. Câteva minute mai târziu, tot dintr'o centrare bună, datorită lui Boroş, Barbu II întoarce politeţa lui Barbu I din echipa adversă, şi înscrie al doilea punct pentru C. F. R.

La reluarea jocului, după câteva minute de trecătoare ofensivă a Gloriei, C F. R. reia atacul din ce în ce mai precis şi mai ameninţător, obţinând în minutul zece încă un punct, foarte frumos realizat de Moldovan dela 16 metri.

Obişnuit, o asemenea situaţie ar fi însemnat match câştigat. Dar lucrurile se petrec altfel în ziua de deschidere. Din momentul în care au pierdut al treilea punct, Gloria trece într'o ofensivă definitivă şi nu mai părăseşte terenul C.F.R.-ului până la sfârşitul jocului. In asemenea condiţii, mai curând sau mai târziu, goalurile sunt inevitabile şi astfel, în minutul 25, Barbu înscrie un punct, reducând handicapul.

Matchul schimbă de aspect acum. Rezultatul nu mai poate fi prevăzut şi publicul este cu totul câştigat de combativitatea şi tenacitatea Gloriei.

Cu puţine minute înainte de sfârşit, când presiunea oaspeţilor era nu se poate mai insistentă, Wetzer faultează în spaţiul de pedeapsă, dar arbitrul acordă lovitură liberă de careu. In continuare şi la o nouă învălmăşală, atacul nereglementar se repetă şi arbitrul acordă de data aceasta penalty, pe care îl transformă fără greş Pecican.

In fine, tot nenorocosul şi prea impulsivul Wetzer bruschează (inutil de altfel, pe Mercea şi arbitrul este silit să acorde un nou penalty, pe care tot Pecican îl realizează. Gloria a câştigat deci cu 4-3 după ce C. F. R. condusese cu 3-1, şi până aproape de sfârşit cu 3-2!

E inutil de insistat şi de demonstrat că acest rezultat nu oglindeşte raportul de forţe real. Soarta matchului a hotărît-o Wetzer în felul în care s'a văzut mai sus, încât se poate spune fără exagerare şi fără părtinire că C. F. R. a pierdut din lipsă de noroc.

Invingătorii au avut trei compartimente aproape egale. Fără a poseda technica ceferiştilor, jucătorii Gloriei au dat însă dovada unui moral mai viguros. Theimer, deşi neantrenat, a fost acelaş portar curagios şi bine inspirat, în ciuda unor mici greşeli. Apărarea în frunte cu Variassy foarte mulţumitoare. Cei mai buni însă, au fost mijlocaşii mărginaşi Pecican şi Baici. In fine la înaintare s'au distins Dobra, Barbu I ş Mercea.

La C. F. R. Conrad a jucat la înălţimea reputaţiei lui, cu excepţia celui de-al doilea goal pe care l-ar fi putut evita printr'o intervenţie mai energică. Vom trece peste Wetzer II, autor al înfrângerii propriei lui echipe, şi vom releva jocul mijlocaşilor mărginaşi. Vintilă şi Cuedan, cei mai buni oameni ai învinşilor. Dela înaintaşi, merită menţiunea Moldovan şi Georgescu.

Arbitrajul d-lui Vuia, cu excepţia unei singure scăpări, a fost bun.

GRIMAN

Cronica mizantropului

N'ai carte, ai parte.

Fără a fi chiar aşa de mizantrop cum îşi închipuie unii, am adesea clipe de desnădejde. Pentru oamenii de gusturi oarecum intelectuale şi de stare mediocră societatea noastră nu oferă încă nicio putinţă de existenţă morală. Burghezul refractar activităţii intelectuale există pretutindeni, dar şi boemul subtil are cu cine să se întâlnească. Viaţa noastră orăşenească încă în formaţiune pune alături indivizi atât de disparaţi încât e de mirare că pot uneori să se înţeleagă.

Cunosc, între atâţia, un inginer (vasăzică şi el intelectual) care pare a-mi fi binevoitor. E posesorul câtorva zeci de milioane. O imensă casă cu câteva etaje îl conţine pe strada cea mai aristocratică. Soţia lui, tânără, nu e o femeie cu năzuinţe literare, dar şcoala pe care a urmat-o şi condiţia în care trăieşte o scot, adică ar trebui s'o scoată, din categoria acelora ieşiţi dintr'o clasă şi aruncaţi pe nepregătite în alta. Posedă şi ea câteva milioane. Amândoi au sentimentul vădit că fac parte din lumea „bună" şi-mi sunt binevoitori.

Am observat însă în bunăvoinţa lor o doză de milă, care mi se pare cu atât mai jignitoare cu cât e îndreptată în spre lucruri cu care aş dori să mă mândresc. Dacă am o mică gravură, în a doua copie, fireşte, de Callot, inginerul mă bate pe umeri şi-mi spune: „De ce nu-ţi iei un tablou ca lumea?" Dacă nevastă-mea îmbracă după un îndelung studiu o rochie de aparenţă modestă, dar de oarecare stil, doamna inginer zice cu simpatie: „De ce nu te 'mbraci la croitoreasa mea?" Ei se aşează pe scaunele mele de forme minore (care mi se par de un relativ gust pentru un om care vrea să rămână auster), cu băgare de seamă, caşicând ar sta pe o bancă de ţară. Aţi înţeles aşadar. Prietenii mei n'au nici o bănuială de artă, ei nu presupun căutarea măcar a unui stil (dacă nu existenţa lui) în lucrurile mele. Ei vor obiecte mari, multe, care să coste scump şi să dea ideea importanţei sociale a individului. Oricât de binevoitori ar fi, ei mă jignesc întotdeauna.

Oamenii nu se pot privi unul pe altul, ci trebuie să vorbească. Despre ce pot eu vorbi cu d. inginer ca să nu par pretenţios? De întreb: „Ai citit cutare carte?", el îmi poate răspunde fără nici o jenă: „Nu. Dar cine-i ăsta?". Dacă vorbesc de muzică, de sociologie, de politică, de teorii medicale, de teorii estetice, de noua enciclopedie franceză, de amintirile intelectuale ale lui Alain, ei mă privesc miraţi, îngrijoraţi de bizareria preocupărilor mele, de loc ruşinaţi. D. inginer mi-a spus într'o zi: „Te ţii mereu de drăcii!". Cât despre doamna inginer, ea dă dovezi de impacienţă şi ochiul ei spune: „Ce om prost crescut!" Pentru ea buna creştere înseamnă a „conversa", adică a vorbi despre ce-ai mai făcut şi ce-ai mai dres, pe la cine-ai fost şi ce-a mai zis, ce mai mâncăm, dragă, etc.

De aceea eu las mai totdeauna să vorbească d. şi d-na inginer. Atunci ei îmi spun că: îşi vor cumpăra altă maşină, vor ridica chiria apartamentului de la etaj la 80 de mii de lei, au făcut cunoştinţă cu un avocat bine, foarte bogat (nu-l cunoşti? mă mir!), au mâncat bine la restaurant, au să-şi cumpere stofe pentru haine de primăvară, etc. O observaţie amabilă din parte-mi e primejdioasă. Am zis d-nei, ca să vorbesc şi eu ceva: „Imi plac pantofii d-tale" şi şi i-a scos din picioare spre a mi-i arăta. Nevastă-mea i-a admirat (de politeţă) rochia şi d-na a răspuns generoasă: „Dacă vrei, ţi-o dau".

D-na şi d. inginer îmi sunt nişte buni prieteni, dar eu nu le pot fi decât o oglindă tristă de aburul pe care ei îl lasă pe mine.

ARISTARC

Primim:

Pământul: No. 13 (Februarie).
Ramuri: No. 1 (Ianuarie).
Satul: No. 63 (Februarie).
Societatea de Mâine: No. 1 (Ianuarie).
Transilvania: No. 6 (Noembrie-Dec.)
Darul: No. 3 (Ianuarie).
Arhiva: No. 3-4.
Tribuna: No. 2 (Februarie).
Sabarul: No. 2 (Ianuarie).
Strada: No. 17-18 (Ianuarie).
Cuvântul Liber. No. 14 (Febr.).

Reviste streine

Illustrirte Zeitung

(Nr. 4738/1936).

Este una dintre cele mai vii reviste germane de astăzi, vii mai ales pentru acele reproduceri şi fotografii impecabile, pe care ni le oferă.

Despre pictorul Victor Hammer scrie d. Fr. Burkhardt, a cărui autoritate în studiul artelor este nepreţuită. D-sa aminteşte celebrele cuvinte ale lui Leonardo da Vinci (din Tratatul de Pictură): „pictura trebue să reflecteze natura, asemeni unei oglinzi". Cuvintele acestea au pătruns concepţia lui Hammer. D. Burkhardt insistă asupra calităţilor acestui pictor, asupra desenului şi coloritului, asupra unei „frumuseţi absolute", cu acorduri limpezi, cum numai marile peneluri au ştiut să redea. Intr'adevăr, reproducerile ne pot da o idee oarecum precisă asupra desenului şi interpretării acestui pictor de mare talent. Compoziţia pe care o reproduce (Christus und die Ehebrecherin) evidenţiază câteva lucruri remarcabile: mai întâi arhitectura (cam bogată, căci ocupă întreaga perspectivă) într'un stil ciudat, înconjurând o cutie, în mijlocul căreia se ridică un fel de monument. Nu ne place convenţionalismul din atitudinea personagiilor, deşi figurile nu sunt lipsite de expresie. Perspectiva însă e tratată cu artă, iar atmosfera imprimată acestei compoziţii respiră un misticism aparte. Cele patru portrete ating însă o culme a artei acestui pictor. Pentru ceeace însemnează volum, claritate şi amănunt în pictură, atragem atenţia celor iubitori de artă asupra lor.

D. Walter Marin are un interesant articol, însoţit de frumoase reproduceri despre ascensiuni în Caucaz. Expediţia a fost organizată de „Der Osterreichischen Alpenvereins" sub conducerea profesorului Rudolf Schwarzgruber. Minunile lumii muntoase ni se desvălue, cu tot farmecul lor ascuns, cu acele broderii stâncoase, ascunse în spuma de argint a norilor; imagini noui, dintr'un vis pe care-l poţi străbate, se înalţă în faţa ta, învăluind depărtarea, aducându-te în marea de lumină care te cuprinde şi te risipeşte pe înălţimi fără hotar, pentru a te pierde şi pentru a te regăsi.

Japonia modernă ne apare dintr'o pagină de imagini luminoase. De asemenea este interesantă ideea de a reda aspecte din lumea de acum 50 de ani.

Revue des Deux Mondes

(15 Févr. 1936)

Din *Notele intime* ale lui René Bazin, spicuim următoarele puncte de vedere, în privinţa romanului:

Prin natura sa, romanul este o operă destinată aceluia sau aceleia care nu mai este la începutul vieţii. El pictează realitatea, care este un amestec de bine şi de rău. Scriitorul cel mai onest posedă din acest punct de vedere o foarte mare libertate; el poate să aducă în scenă aproape toate pasiunile, să descrie aproape toată realitatea lumii în care trăim: dar o regulă îl obligă, în conştiinţă: el trebue să picteze răul fără să-l facă iubit.

Periculoasă artă, a unei puteri aproape infinită. Şi pe lângă orice altă grije, pe care scriitorul trebue să o aibă în vedere, aceasta e adevărată: nu există un roman mare, care să poată fi cetit indiferent de toţi, iar alegerea unei cărţi, întotdeauna, rămâne o problemă individuală.

D. G. M. Savarit publică un articol, destul de interesant, despre *Academiile din provincie*. Titlul e sugestiv şi ne interesează, mai ales acum când, la noi (în Capitală chiar) au luat naştere câteva noui Academii: Academia de ştiinţe, Academia de Medicină. Cultura noastră este însă mult prea tânără ca să râvnească la mai mult decât are. Şi e vorba de Academie în înţelesul pur al cuvântului, nu de şcoală, cum s'a adoptat în anii din urmă. D. Savarit ne relatează despre câteva academii puţin cunoscute la noi. Astfel d-sa aminteşte de: Academia din Amiens, fondată în 1750, care — deşi poartă titlul de Academie de ştiinţe, litere şi arte — este aproape exclusiv o academie de litere. Academia din Metz, fondată în 1760 de către celebrul de Belle Isle. Academia de ştiinţe, litere şi arte din Besançon. Academia din Dijon. Academia de ştiinţe, arte şi litere din Toulouse, care a fost fondată în 1640. Dar la Toulouse mai există şi o „Académie des Jeux Floraux", *cea dintâi academie a Franţei*, care a fost fondată în 1325 şi care de atunci n'a încetat de a răspândi cultul literelor. Academia din Aix este de asemenea destul de veche. Dar toate aceste instituţii de înaltă cultură, au născut pe pământul Franţei!

l'Europe Centrale

(22 Févr. 1936)

O interesantă statistică despre ceiace se citeşte la Praga, ne oferă d-ra Junia Letty.

Astfel, cea mai mare parte din operele citite, 83% aparţin literaturii romantice, din care numai la Biblioteca centrală cetitorii obişnuiţi consumă aproape o jumătate milion de volume.

Cartea cea mai cetită, anul trecut, a fost „Yalna" de autorul american *Mazo de la Roche*. S'a dovedit, cu acest prilej, că literatura franceză e puţin căutată.

La „Ecouri" se relatează sub titlul „Inmormântare de pipe", un fapt care s'ar fi petrecut la noi în ţară; e vorba anume de ţăranii dintr'un sat bănăţean, cunoscuţi ca fumători înveteraţi, care, în urma nouilor urcări de preţuri ale tutunurilor, impuse de Regie, s'au decis să se lase de fumat. Astfel fiind, adunaţi în piaţă, au pornit — cu muzica în frunte — către cimitirul satului, unde şi-au îngropat pipele!

ALEX. CARUSSY

„Oameni cari au fost"

Volumul al treilea al **profesorului Niculai Iorga** se înalţă ca un splendid monument funerar al însăşi vieţii umane. E ceva atât de măreţ, atât de patetic şi atât de sfâşietor omenesc, în trecerea fiecăruia din lupta, zbuciumul şi pătimirea vieţii, în tăcerea de veci, marea tăcere a morţii, încât ni se pare că e o impresie ce nu s'a mai desfăcut nicăeri din vreo operă scrisă. Eroismul de a trăi, de a lupta, de a te frământa pentru a ţinea aprinsă o scânteie cât de mică a spiritului, până ce, într'o clipă, te culcă moartea la pământ, învins şi nimicit — nici odată nu a fost redat cu simplicitatea, seninătatea şi adânca milă umană din cartea profesorului.

Inălţimea la care se poate ridica spiritul d-lui N. Iorga, nu a fost atinsă de nimeni în literatura noastră, în eloquenţa noastră şi nici în activitatea noastră fie politică, fie culturală.

Aceasta face să ne fie indiferente lipsurile şi scăderile, slăbiciunile omeneşti cărora, poate, cu cât omul e mai superior, cu atât este mai expus, pentru că şi pretenţiile şi invidia pigmeilor din jurul său, sunt cu atât mai mari.

Oricât a fost de criticată enorma sa producţie dramatică, nimeni n'a ieşit dela spectacolele sale fără să fi simţit vibrând „struna fundamentală" a sufletului, măcar în câteva momente.

Putem să nu fim de părerea sa, să fim chiar cu totul de altă părere, să ni se pară nedrept şi greşit, această părere ne interesează pasionat. Pentru că în el, **cel de o clipă**, simţim pe acel ce este **permanent** şi care, peste cele omeneşti, meschine şi urâte, se poate înălţa, în fiecare clipă, până la grandioasa sinteză a celui ce a cutreerat căile omenirii prin veacuri, la seninătatea măreaţă şi duioşia milostivă a celui ce ştie să contemple măreţia, dar şi imensa mizerie, a omului care cu trufie se intitulează **regele universului.** Din fiecare pagină şi mai ales din unele rânduri ale celor trei volume **„Oameni care au fost"**, avem **revelaţia** spiritului mare, pe care-l **intuim** pretutindeni în opera şi personalitatea sa. E în el ecoul dureros şi funebru al Infernului lui Dante, durerea fără de sfârşit ca veşnicia, a omului în pragul veşniciei din opera lui Beethoven, simţământul sigur şi judecata dreaptă a dramului de spiritualitate şi omenie, cântărit fără greş, fiecăruia în faţa eternităţii, de cineva care e deasupra deşertăciunii deşertăciunilor, la o înălţime spirituală la care nu le e dat multora să se ridice.

Aceasta e semnificaţia omului şi explicaţia faptului că cine a luat contact odată cu

N. IORGA

spiritul său adevărat rămâne pentru totdeauna sub semnul său. Acei ce luptă mai îndârjit împotriva lui, dacă i-au fost odată ucenici sau prieteni, rămân obsedaţi de personalitatea şi spiritul său, legaţi pentru totdeauna de cele ce au întrezărit sau au cuprins de-a binelea, din spiritul şi personalitatea de calitate supremă, care se desfăşoară în paginile acele în care marele Inspirator. este el cu sine însuşi în faţa veşniciei, aşa precum se arată în opera unică şi fără comparaţie, din volumele: **„Oameni cari au fost".**

IZ. SADOVEANU

De la Rousseau la Proust...

Cine nu cunoaşte numele lui **Hawelock Ellis?** El a scris sonete şi volume enciclopedice asupra eugeniei, a sexului şi a filozofiei literare. E în el un amestec de filozofie şi sibaritism care îl face să apară ca o enigmă în ochii cititorului şi să turbure pe cercetătorul critic al operei sale. **Ernest Rhys,** criticul dela Observer, vorbind de ultima carte a acestui ciudat cugetător, îşi aminteşte că, acum cincizeci de ani (!) a fost invitat la o masă de Hawelock Ellis, care pleca, împreună cu **Arthur Symons,** la Paris spre a lua contact cu scriitorii mai tineri ai Franţei, Verlaine, Huysmans şi Mallarmé. Iată cum povesteşte apoi **Hawelock** Ellis vizita lor la Verlaine:

„Hoinăream pe Bulevard când deodată văzurăm pe Verlaine îndreptându-se spre noi, jovial, şchiopătând şi ciocănind zgomotos cu bastonul pe pavaj, în tovărăşia unui omuleţ neînsemnat, care părea a-i fi un prieten devotat. Ne-am întors la hotel şi Verlaine ne-a condus în odaia sa, unde a venit apoi şi un tânăr înalt şi palid. Verlaine îşi juca rolul de genial stăpân de casă în odaia sa goală şi murdară. Scoase o monedă de doi franci din pungă, — mi se pare că era singura — şi zise în englezeşte în onoarea celor doi oaspeţi, „I have — **money,** I-will have **pleasure".**

Omuleţul fu trimis apoi, ca complectare, să aducă o sticlă de rom şi păhărele, pentru presupusul gust al oaspeţilor englezi. La întoarcerea lui, oferii şi eu ţigarete tuturor".

Paginile pe care le consacră în volumul său **„dela Rousseau la Proust",** poetului, sub titlul de „The Approach to Verlaine" sunt unele din cele mai de valoare în această materie. Ellis arată acolo, cum, din influenţa reciprocă anglo-franceză, a căpătat poetul acea naturaleţă şi limpezime din versurile sale. „Un copil, un visător, dar nu un cetăţean cum se cade", zice Englezul. „Desigur un police-man din Bow-Street l-ar taxa de criminal, dar un maestru, un magician în arta sa".

Verlaine este, fără îndoială, una din figurile cele mai îngrijit tratate din cartea lui Hawelock Ellis, dar cartea însăşi poate fi privită ca a lui Rousseau. Sunt în ea patru eseuri asupra lui Rousseau, cinci dacă numărăm şi pe al d-nei de Warens. Din aceste eseuri se vede tot entuziasmul artistului şi omului de gust, dar şi criticismul serios şi lucid al cugetătorului. Vorbind despre idila dela Charmettes, el zice: „Odinioară el a fost lava vulcanică ce a zguduit Europa; dar acum acolo unde predecesorii noştri au văzut lava arzând, noi nu mai găsim decât **scorii".**

Ceeace impresionează cititorul acestei cărţi, dela eseu la eseu, este cantitatea cercetărilor minuţioase şi de o adevărată exactitate ştiinţifică, de care s'a servit scriitorul ca material al lucrării sale.

Când ajunge la **Rémy de Gourmont,** de pildă, alătură opinie după opinie, a criticilor care sunt de părerea acestui gânditor sau împotriva ei, pentru ca să ajungă la concluzia că azi nu există nici una, care să pună la îndoială filozofia sa fundamentală asupra artei şi a vieţii.

Eseul asupra lui Proust, cu care se închee volumul, este suprema realizare a metodei de cercetare exactă cu scrupulozitate şi plină de sensibilitate, ceeace face să denumim anchetele sale psihologice adevărate **aventuri psihologice.**

Rar se pot citi, cărţi atât de stimulante şi în acelaş timp atât de solid şi artistic tratate ca aceste eseuri ale lui Hawelock Ellis. Cercetările acestui spirit de o rară valoare ştiinţifică sunt făcute în spiritul dinamic al unei gândiri care nu fixează nimic rigid, ci cu o fluenţă vie deschide larg porţile gândirii şi ne face să privim cu ochi însângeraţi viitorul. (Edit. Constable, 12. sh. 6).

Paul Chaponnière: Voltaire chez les calvinistes

Paul Chaponnière a reuşit să zugrăvească un tablou social al Genevei din secolul al XVIII-lea, un secol care poate surprinde pe foarte mulţi cititori, dar nicidecum pe erudiţi:

Această democraţie era, în felul republicilor antice, însuşi sediul inegalităţii. Clasele formau adevărate caste: cetăţenii, burghezii, locuitorii şi „Nativii". corespunători aproape sclavilor sau metecilor. Se cunoaşte strania istorie a nativilor (fiii străinilor), care formau trei sferturi din populaţie, dar care erau lipsiţi de drepturi politice, excluşi din toate profesiunile comerciale sau liberale, din orice grad civil sau militar.

Un însemnat grup dintre aceşti declasaţi au hotărît să se exilcze, luând cu ei şi industria ceasornicăriei. Versoix nu i-a putut primi, iar după moartea patriarhului s'au reîntors în ingrata lor patrie, care i-a făcut cetăţeni.

Iată una dintre împrejurările în care Voltaire a avut de jucat un rol foarte frumos.

S'ar putea spune c'a făcut-o din interes, fiindcă în acest fel a devenit şef de industrie. El a încercat să dea independenţă ţării lui Gex; şi astfel făcea multe neplăceri ministrului Choişeul.

Toate acestea sunt foarte adevărate, dar dacă Voltaire ar fi lucrat altfel, toată lumea l-ar fi acuzat de neumanitate.

Geneva, în prima jumătate a secolului, pierduse mult din vechea-i severitate. Comerţul, prin tranzit, frecvenţa călătoriilor la Paris întăriseră şi mai mult sistemul restricţiunilor şi penitenţelor organizate de Calvin. Principiul libertăţii pentru gândire, oricât de teoretic ar fi fost, trebuia să cuprindă şi pe cel al libertăţii pentru obiceiuri.

Iată faptul care explică admiraţia exagerată pentru filosoful care se instala la Délices. Reacţiunea produsă apoi din cauza îndrăznelii sale, a constituit mai cu seamă un act de minoritate.

Chaponnière face recenzia prieteniilor geneveze cu care se fălea Voltaire.

Dacă aceşti calvinişti ar fi putut renega pe Calvin, el ar fi fost tocmai cum dorea el. De fapt ei înclinau către o religie fără dogme, un deism raţional, un moralism vag şi liberal care ar fi trebuit să satisfacă pe ilustrul lor vecin. Ca să-l proclame însă, era cu totul altceva! Articolul „Genève" scris de d'Alembert pentru Enciclopedie, atrăsese atenţia celor interesaţi. Atacurile lui Voltaire contra Reformatorului, deşi indirecte, au mărit alarma; ele datau din 1757, dar flacăra nu se putea stinge.

Trebue să recunoaştem cu admiraţie faptul că niciodată n'a fost complectă ruptura dintre Voltaire şi Geneva, cu toate infinitele polemici, care se pot citi detailat în cuprinsul cărţii.

Mai mult decât o legătură calmă, această furtunoasă prietenie constitue gloria celor ce au salvat-o definitiv. Geneva a preferat până la sfârşit pe apostolul dreptăţii comparativ cu corupătorul de suflete. Iar Voltaire a sfârşit prin a se acomoda cu o cetate creştină.

Chaponnière are dreptate atunci când ne prezintă acest bilanţ în echilibru perfect.

Cartea sa e una dintre cele mai plăcute şi mai substanţiale.

Richard Mayol — Peisaj

Cronica literară

C. Ciprian, Soţ ori fărdă; Virgil Huzum, Zenit

D. G. Ciprian, actor de mare merit, a debutat în literatură cu o piesă de teatru, care, dacă a avut mare succes la reprezentare, nu rămâne mai puţin interesantă la lectură. S'a ridicat un moment bănuiala că piesa ar fi fost scoasă dintr'un posibil manuscris al lui Urmuz. Bănuiala a fost însă numaidecât retrasă în spiritul celei mai bune onestităţi, deoarece lipseau dovezile. Cred însă că multora dintre tovarăşii de profesiune ai d-lui Ciprian le-ar fi părut bine ca piesa să nu fi fost de domnia-sa. Numai aşa îmi explic satisfacţiunea în niciun chip disimulată când o nouă comedie a d-sale n'a mai avut succesul celei dintâi. S'a confirmat astfel pentru unii opinia că d. Ciprian a avut numai un accident literar norocos dar că în fond d-sa nu este scriitor.

Romanul de acum rezolvă această problemă într'un chip favorabil d-lui Ciprian. Oricare ar fi meritul lui în sine, el este o operă de scriitor, care ne îndreptăţeşte să aşteptăm alte scrieri mai mult sau mai puţin izbutite, dar indiscutabil ieşite nu din întâmplarea oarbă ci dintr'o conştiinţă artistică definită. Ceva mai mult. Personalitatea autorului a luat o formă rotundă şi nu se mai poate tăgădui.

Omul cu mârţoaga este poate unica noastră scriere mistică. Pentru cei care au râs cu hohote la reprezentare afirmaţia poate să mire, dar lucrurile stau aşa. Un biet impiegat, pe care nimeni nu-l crede capabil de vreun act de valoare deosebită, ascunde în el puteri nebănuite. Ironizat de toţi, el cultivă un cal de curse rebegit, în care totuş crede cu fanatism. Lucru neaşteptat, de alţii, mârţoaga câştigă cursa. Omul umil şi ridicol de până ieri (toţi sfinţii au fost în vremea lor ridicoli) devine deodată un taumaturg, omul cu intuiţii divine. Către sfârşitul piesei eroul e apoteozat şi lumea se prosternă înaintea lui ca în faţa lui Iisus. Această trecere din planul realităţii zilnice în acela al valorilor spirituale face toată strania originalitate a acestei piese. Citită, purificată adică de elementul bufon pe care actorul neînţelegător poate să-l introducă, ea lasă o impresiune profundă. In ea găsim cea mai adâncă demonstraţie că providenţa divină există şi cea mai completă exteriorizare a tensiunii sufleteşti ce se chiamă credinţă. D. Ciprian se revela deci ca un mic Calderon al nostru. Dacă stăm şi ne gândim, nimic mai probabil decât adevărul autobiografic al acestei comedii. Autorul n'avea nevoie să împrumute un subiect. El însuşi actor de talent, dar poate nu îndeajuns de preţuit printre ai săi, om cu greutăţi familiare şi cu ascunse aspiraţiuni literare, silit să înfrunte neîncrederea tuturora, putea fi vizionarul credincios al destinului său. Masiv, brutal în vorbă, cu un cap pătrat în care gândirea părea a se chinui, d-sa lăsa să se vadă pentru ochiul perspicace o lumină scurtă de inteligenţă adâncă în fundul pupilelor. Omul cu mârţoaga era chiar dânsul. Intr'o singură seară, actorul pe care nimeni nu-l bănuia de literatură, devenise unul din cei mai de seamă comediografi ai noştri.

Romanul de azi se întemeiază tot pe actul de credinţă şi, pornit dela fapte neînsemnate, înfăţişează aceleaşi salturi nebănuite în lumea spiritualului. Un amestec de porniri mediocre şi de intuiţii sublime scoate pe erou din banalitate. Tema romanului, sau mai degrabă a naraţiunii este simplă. Haralambie Cutzaftachis face o plimbare în Franţa, cu o oarecare misiune, joacă la ruletă şi câştigă, joacă apoi şi pierde tot şi când starea lui e dintre cele mai desnădăjduite câştigă. Are prin urmare şansă şi ghină. Insă, aici e sâmburele original, care scoate cartea din rândul atâtora despre misterul norocului, eroul nu trăeşte în sfera superstiţiilor, ci în acea mai înaltă a redestinaţiunii. Dumnezeu pleacă dela sine sau vine la sine. Pierderea şi câştigul sunt damnaţiune şi graţie. Acest fior mistic strecurat printre faptele mărunte ale vieţii este plin de mireasmă, cu atât mai mult cu cât Haralambie este individul care are nevoie de o specială bunătate divină, întrucât e beţiv, şi afemeiat. Dar el are conştiinţa nemerniciei sale, ceeace întăreşte şi mai mult meritul credinţei.

Rămas fără nici un ban în ţară străină, Haralambie scrie nevestei o frază sibilină, turburătoare ca o profeţie de apocalips: „E cu neputinţă ca sângele rece şi judecata să nu birue bestia vărgată". Bestia apocaliptică e ruleta. Graţia a început dar să opereze printr'o profundă ferventă, sângele rece şi judecata neînsemnând deloc vreun calcul de jucător, ci raţiunea bizuită pe dogme a credinciosului care aşteaptă în linişte ca voia Domnului, deductibilă din adevărul bunătăţii sale, să se împlinească. Raţiunea lui este aşteptarea în umilinţă. Şi într'adevăr Haralambie are toate virtuţile martirului întărit de credinţă, fiindcă existenţa lui e un calvar. Restauratorul nu-i mai dă de mâncare.

„Avea, buzunarele pline de muşchi şi de frunză şi cum totul e să amăgeşti foamea iar nu să te saturi, rumega, când maţele îi cereau, frunzele şi muşchiul — aşteptând din clipă în clipă ca, prin vre-o minune, să se preschimbe într'o vită oarecare".

C r e d i n ţ a nestrămutată dă martirului nobleţă şi măreţie. Este cazul înfometatulu Haralambie:

„Scăparea nu era decât una: să pândească cu mii de ochi dantul numerilor — şi când inima îi va da brânci, să arunce cele treizeci de bilete pe un număr.

„Pe unul singur!

„Ori scapă de ruşine şi de foame cu toţii, ori... îşi încheie catastihele.

„Ii era cu neputinţă să mai îndure.

„Hotărîrea aceasta neşovăelnică îi dădu lui Cuţaftache o măreţie atât de neobicinuită, că slugoii cu fireturi şi înaltul dregător dupe tron se înclinară până la pământ, când Haralambie intră în hambarele norocului".

Haralambie aşteaptă cu sânge rece şi judecată până la sfârşit când numărul său iese. Atunci prima lui mişcare sufletească nu e bucuria ci smerenia cea mai desăvârşită. Graţia divină operase:

— „*Quinze!* strigă băetanul cel bălai.

„Cuţaftache, care n'avusese tăria să-şi vadă moartea cu ochii, ridică capul şi îngăimă, abia putând să-şi mişte buzele:

— „Există Dumnezeu!"

Iată prin urmare un mic exemplu de felul cum se poate trata în material umil vocaţia mistică. Inceput în tonul de excursie glumeaţă şi familiară a cărţilor din urmă ale d-lui Damian Stănoiu, romanul *Soţ ori fărdă* nu e decât la suprafaţă umoristic. Eroul e complex. E în el în afară de misticism o oroare de sine şi o mizantropie cam de felul acelora a declasaţilor din romanele ruseşti. Reconstruirea unei beţii, într'un spirit de desgust de propria persoană, prin introspecţie şi anchetă obiectivă formează un capitol dintre cele mai originale. Faptul de a descoperi un eu misterios, strecurat într'o umbră a existenţei noastre, miră;

— „Dar cel cu care am băut, ce fel de om este?

— E un băiat foarte tânăr şi foarte simpatic. Ii strângeaţi mâinile în mâinile d-voastră, îl

Continuare în pag. X-a

Insemnări și polemici

Alban Berg

Alban Berg a murit la Viena în vârstă de cincizeci de ani.

Opera sa, care nu era cunoscută în Franța decât de puțini muzicieni, îl făcuse celebru în Austria, Germania și țările anglo-saxone. Lucrarea sa: „Wozzek", căreia marele poet romantic german Georg Büchner îi făcuse textul—a fost reprezentată pe principalele scene lirice europene, inclusiv Leningradul, unde a repurtat un viu succes în 1927.

Nu cu mult înainte de-a muri, el lucra la opera „Lulu", pentru care se inspirase dintr'o piesă de Wedekind. Berg terminase o suită a cărei primă audiție a avut loc anul trecut la Bruxelles cu Kleiber ca șef de orchestră.

„Wozzek" n'a fost niciodată reprezentată în Franța. Această oper e cea mai specifică și redă cât se poate de bine caracterul liric al autorului. „Wozzek", prin tensiunea sa expresivă, depășește mult pe „Tristan"; dar stilul lui Berg se distinge față de al lui Wagner printr'o lipsă totală de romantism și pitoresc. S'ar putea pomeni mai curând de un realism psihologic. Personagiile dramei așa cum le-a văzut Büchner sunt niște „trecători", iar Berg a vrut să dea prin muzică, sentimentelor și vieții lor interioare, o nouă dimensiune.

Prin acest caracter emoțional și expresiv diferă muzica lui Alban Berg de a maestrului său Schönberg, care e înainte de toate teoretician și ale cărui metode sunt adeseori prea abstracte și sistematice. El i-a împrumutat stilul său atonal — care e foarte puțin gustat astăzi de muzicieni și publicul european, mai ales de țările romanice — dar se servește de el mai liber și mai puțin direct.

Trebue să menționăm deasemenea marele său talent structural întovărășit de un gust sever care-l face să prefere forma operei față de drama muzicală.

„Wozzek" se compune dintr'o serie de piese cu formă precisă și distinctă. Actul al doilea — de exemplu — cuprinde o sonată, o fugă, un adagio și un scherzo.

Acelaș principiu e la baza ultimei sale opere. Alban Berg a fost un muzician de mare talent, solitar, un artist care nu s'a folosit de compromisuri și care a rămas credincios până la sfârșit credinței sale despre artă.

Creionul lui Sem...

Sem *avea un creion atât de tare încât luând modelul din spate îl făcea de o asemănare frapantă, recunoscut de toți fără greș, ba poate asemănarea era și mai fidelă în felul acesta.*

Spre deosebire de Forain, *care, pentru a-și găsi legendele, zicea: „Fac întâi desemnul și apoi îl ascult", Sem, care a făcut foarte puține legende, scria câteva note și apoi făcea desemnul. Acestea erau punctele sale de reper.*

Prietenii lui Sem afirmă că s'ar putea alcătui toată istoria societății dinainte de războiu, numai din aceste note. Ce fel ar fi fost scrisă această istorie se vede din faimoasa sa „Ronde de Nuit".

Din nefericire însă n'au rămas de la el nici memorii, nici note.

Dante, om politic

Un profesor francez de la Facultatea de Litere din Lyon, a publicat un articol despre Dante, om politic, *demn de a fi remar-*

DANTE ALIGHIERI

cat. François Perroux, *ast-fel se numește autorul articolului, vorbind despre universalismul ce se găsește în* „Convivio" *și* „De Monarchia", *zice: „Lectia pe care ne-o dă Dante își are valoarea în ziua de azi, pentru că este protestarea unei conștiinți morale. Dante, care are sub ochi îmbucătățirea și răsvrătirea, proclamă unitatea și cântă măreția concordiei". „S'ar cădea, închee profesorul, ca miniștrii și stăpânitorii noștri să recitească pe Dante.*

S'ar convinge atunci că de la „De Monarchia", noțiunea aceasta implică aceiași datorie morală, dar devenită mult mai precisă și mai imperioasă în realizările politice.

Dante vorbea despre concordie, fără a cunoaște, atât de clar și limpede ca noi, diversele elemente care o alcătuesc, fără a simți, ca noi, atât de tragic, necesitatea ei, mai ales în ocaziile nevoilor administrative și politice, în concurențele nenumărate, în conflictele ascuțite.

El avea în minte o politică a lumii și nu vedea în orbita realizărilor imediate decât un mic colț de pământ. Se bătea cu concepțiile, pe când noi suntem prinși în sarabanda popoarelor Europei, ba chiar am trecut oceanul și am intrat în contact cu rassele.

Capitalismul și colonialismul și-au țesut rețeaua de comunicații universale. Avion și T.F.F., apropie pe Europeni tocmai în clipa când pierd senzul comunității și toți locuitorii planetei se iau la ceartă în numele rasei și al națiunii.

Politicianul de azi trebuie să cuprindă, să articuleze, să administreze mase enorme, pe când teologul de altădată putea cuprinde fără sforțare în acelaș concept pe toți, iar pe oamenii religiei își propunea să-i cucerească cu spiritul.

„Dante dând în acelaș timp un înțeles transcendent și realist Imperiului Universal, deosebit de biserica ecumenică, presimte și prefigurează, fără să-și dea seama, acea Weltpolitik *pe care ne-o impune progresiv Istoria omenirii".*

Doamna Elizabeth sau cultul prieteniei

Această principesă avea cultul prieteniei, iar în scrisorile sale „Mon coeur" sunt cuvintele, care revin mereu, ca un leit motiv. *Jean Balde* (Madame Elisabeth, *Ed. Spees), cu senzibilitatea sa vibrantă, evocă în cartea cu acest titlu, ciudata figură a surorei lui Ludovic al XVI-lea. Pornită și iute la mânie din născare, ca ducele de Bourgogne, încăpățânată și irascibilă, devine deodată blândă și mistică. Toți credeau că va intra în mânăstire, ca mătușa sa Luiza. Își vinde toate juvaerurile și podoabele pentru opere de binefacere și se devotează cu totul operelor sociale. Duce viața unei devotate retrase la Montreuil, fără nici o legătură cu curtea, unde tânăra regină de douăzeci de ani, înflorește ca o roză, alături de soțul cel mai greoiu.*

Niciodată nu s'au văzut două ființe mai în contrast. Scrisorile ei pline de efuziune în fața naturii sunt împrumutate de la Bernardin de St. Pierre și Jean Jacques Rousseau deși nu citise acești autori. Atmosfera era impregnată de ei și apologetica lor vine în mod firesc sub pana prințesei. Din cauza aceasta, re-

MADAME ELISABETH

gina Maria Antoaneta nu are încredere în ea în primele timpuri, dar nenorocirea le-a apropriat. Ar fi putut să fugă din fața primejdiei, ca mătușele sale, dar ea urmă pe fratele, cumnata și nepoții săi, căci se temea de trădare. Fuga la Varennes a familiei regale, organizată de Ferzen, înamorat de Regina, cu o încredere în sine indirectă și plină de fanfaronadă, era știută de tot Parisul. La Fayette mărturisește că i se trimisese până și un eșantion din rochia cu care avea să fie îmbrăcată regina. Nu se putea aventură mai nenorocită, mai ales că se alesese noaptea cea mai scurtă de vară și o trăsură de formă neobișnuită și protocolară.

Oricine a avut în mână o piesă de aur putea recunoaște, după ea, capul regelui.

Se cunoaște martiriul Doamnei Elisabeth închisă la Templu și calomniile odioase, care au fost puse în gura micului delfin împotriva ființei celei mai pure, ca să o dezonoreze. In testamentul său, Maria Antoaneta îi cere ertare în numele copilului său. Adevărată nepoată a lui Ludovic cel Sfânt, din tot martirajul acestei odrasle a mândrei rase a Burbonilor nu a rămas decât o rugăciune.

Cartea lui Jean Balde, patetică și emoționantă, e alcătuită din episoade și tablouri, în care se oglindește în adevărata ei lumină, exemplarul uman atât de curat și de nobil, al surorei lui Ludovic al XVI-lea.

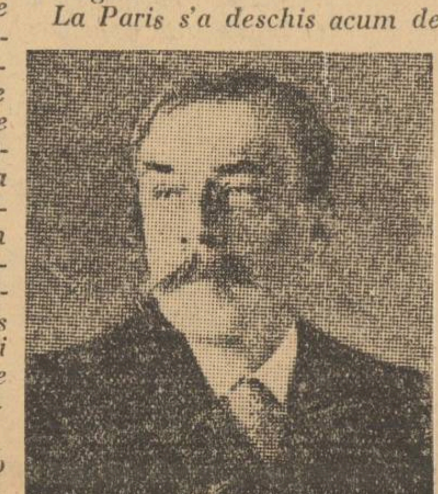
Octav Mirbeau și artiștii scriitori contimporani

Octav Mirbeau a lăsat amintirea unui om pasionat până la cruzime în criticile și polemicile sale. Când zicem Mirbeau zicem *Dingo.*

Totuși a fost un camarad leal și devotat al talentelor noi, ori care ar fi fost ele, dacă era convins de valoarea lor.

El a relevat lui Pissaro, marele impresionist, al cărui admirator și ocrotitor a fost de la început, talentul lui Maeterlinck. Pissaro, numit pe atunci marele patrianch de la Eragny, *a fost imediat cucerit de farmecul pieselor* „Princese Maleine" *și* „Les Aveugles".

La Paris s'a deschis acum de

OCTAV MIRBEAU

curând o expoziție în care s'au expus pânzele cele mai importante ale lui Pissaro și ale fiilor săi. Toate acestea au fost lucrate la Eragny, unde era punctul de întâlnire al numeroșilor prietenii ai artistului și ai lui Mirbeau, care sosea regulat cu faimoasa 6 28—E—8.

In 1890, Mirbeau fiind instalat în localitatea Damps, lângă Pont d'Arche, dorea să i se dea curierul de două ori pe zi. Directorul poștei îi răspunse că îl va da dacă Mirbeau îi va dovedi că primește un număr mare de scrisori.

Atunci el rugă pe prieteni să-i scrie cât mai des. Printre aceștia Pissaro i-a scris cel mai mult și ast-fel există o corespondență destul de importantă între ei doi.

Poeții răzvrătiți ai Angliei

Geoffray Grigson, Louis Mac Neice *și alți câțiva, sunt socotiți printre acei comuniști, care, în prezent, duc la ruină stilul literar în Anglia și distrug toate vechile principii de bază ale artei și literaturii.*

Despre G. Grigson, John Erwin, *un autorizat critic literar, scrie, în* Observer, *că stilul său îi face efectul „unor cărămizi care ar cădea dintr'o căruță". Dar ceiace mai ales este de remarcat e faptul că acest scriitor urmărește în scrisul său efectele acestea cu intenție, după anume teorii pe care și le-a stabilit — cultul urâtului pentru urât — după cum odinioară alți poeți aveau cultul frumosului pentru frumos. Grigson este de fapt un aspru moralist, mai mult decât orice alta și un „maestru al afirmării". Credințele sale fac lege fără discuție, oricine crede alt-fel este lipsit de gust. Artiștii care nu-i sunt pe plac sunt priviți ca vulgari. De pildă Rodin are o „expansiune vulgară" și „e comun până la repulzivitate". „Prerafaeliții erau și ei vulgari și provinciali, tot atât ca și acei pe care-i criticau". Este atitudinea generală a tinerilor de după războiu.*

Despre religie zice că a banalizat atât omenirea în cât a adus-o la un degradant „humanism", așa că nu există, nici în Europa nici în America, un interes care să caute a da o concepție unificată a lumii și o orientare a vieții, cu atât mai puțin o credință într'o viață viitoare, demnă de un artist și pe care să o poată primi ca expresiune a personalității sale fără să-și insulte superioritatea.

In volumul de culegeri de eseuri, *în care sunt publicate părerile lui G. Grigson, este și un capitol despre „Arta actuală" a lui* Louis Mac Neice.

E mai puțin afirmativ și dogmatic decât Grigson, totuși găsim păreri destul de drastice în afirmarea lor.

„Era posibil pentru un poet să fie ipocrit înainte de războiu. Asfel a fost fiorul metafizic și emoția (care nouă ni se pare cea mai mare ipocrizie) unui scriitor ca Rupert Brooke, pe care războiul l-a doborît!" Ce o fi vrând Louis Mac Neice să înțeleagă prin ipocrizia lui Rupert Brooke? Face oare autorul aluzie la sonetele lui Rupert Brooke, în care se găsesc emoțiile și gândurile sale în ajun de războiu? Dar acestea erau stările de suflet ale unei generații întregi la intrarea în războiu. Chiar dacă ele sunt foarte departe de acele ale generației actuale, nu pot fi taxate de ipocrizie. Ar fi ipocrit desigur un tânăr de azi dacă ar căuta să-și exprime personalitatea în tonul lor. Nimic însă nu îndrituește a crede că Rupert Brooke nu a fost sincer. Deosebirea de vederi între generații este și mai evidentă în afirmarea lui Mac Neice, că adevărata sănătoasa caracteristică a tinerei literaturii irlandeze rezultă din amestecul ei cu politica.

Totuși Yeats, *marele poet irlandez, premiul Nobel, pe lângă că s'a ferit el însuși de politică, se plânge împotriva poeziei didactice și constată cu părere de rău că „mulți dintre tinerii catolici își hrănesc imaginația cu poezia celui de pe urmă tânăr necunoscut poet, interpretat la sediul cutărei societăți, cu deosebită ardoare, pentru poeme în care se celebrează ziua nașterii sau altă sărbătoare. „Școala de scriitori căreia îi aparțin nu și-a luat inspirația nici odată dintr'un ast-fel de material poetic. Ceiace am urmărit a fost introducerea unei tradiții mai imaginative în literatură, un criticism, echilibrând mereu avântul entuziast". „Aveam în comun cu poeții din lumea întreagă aversiunea pentru retorism, refuzul de a predica o doctrină și a considera ca misiunea poetului, împrăștierea oricărei idei, oricât de înalte și generoase, pentru folosul unei cauze".*

V a r i a

Negusul și Fregoli

La Adua, în ziua de 1 Martie 1896, pe când cădeau generalii Dabormida și Arimondi sub focul abisinienilor, un tânăr caporal, Leopoldo Fregoli a fost făcut prizonier împreună cu generalul Albertone și un mare număr de camarazi. Un recent volum de Henry de Monifreid a povestit soarta prizonierilor Negusului. Fiecare-și poate închipui ce ajutor moral aducea acest camarad de captivitate, care nu-și pierduse—cu toate încercările — veselia care-i câștigase cu talentul său de imitație și marea varietate de cântece de care dispunea. El avea mai cu seamă succes cu acele „Eviva l'Italia" prin care fiind ventriloc, putea să ridice moralul semenilor și să exaspereze pe gardieni care nu puteau ști de unde vine sunetul.

Cu timpul însă au parvenit să afle misterul și strania calitate a caporalului a ajuns și la cunoștința Regelui Regilor.

Acesta a chemat pe prizonier și, după ce i-a privit uniforma zdrențuită și figura zâmbitoare, i-a ordonat „să vorbească din stomah". Fregoli nu s'a lăsat rugat... Menelik a rămas încântat de acest ciudat fenomen, tot atât de misterios ca și mașinile vorbitoare. Scena s'a repetat de nenumărate ori până când Negusul, într'o zi de bună dispoziție, și-a întrebat prizonierul ce dorință are.

— Să-mi revăd patria, — a fost răspunsul.

— Ei bine, dorința îți va fi îndeplinită.

Leopoldo Fregoli a fost pus în libertate, iar Impăratul i-a făcut un însemnat dar bănesc.

Astfel și-a recăpătat excaporalul Frégoli libertatea și tot odată și-a descoperit adevărata-i vocațiune. După ce-a făcut de mai multe ori înconjurul lumii, el s'a retras în patrie cu o frumoasă avere.

Reviste

Primim:

Insemnări Ieșene: No. 2, 4 (Ianuarie-Februarie).
Plaiuri Săcelene: No. 1 (Ianuarie).
Scânteia: No. 1—2 (Februarie).
Tribuna: No. 3, 4 (Februarie).
Spiritul Vremii: No. 4—5 (Februarie).
Pasărea albastră: No. 2 (Februarie).
Cadrilater: (Ianuarie).
Viața Românească: No. 1 (Ianuarie).
Rânduri: No. 5 (Ianuarie).
Revista Vremii: No. 7—8 (Februarie).
Familia: No. 1 (Ianuarie).
Amicul Tinerimii: No. 4 (Februarie).
Libertatea: No. 2, 3, 4 (Ianuarie-Februarie).
Miniaturi: No. 8 (Februarie).
Succes: No. 15 (Februarie).
Insemnări: No. 66 (Februarie).
Poporul Românesc: No. 4 (Februarie).
La zid: No. 20 (Februarie).
Independența economică: No. 2 (Februarie).
Progres de cultură: No. 2 (Februarie).
Revista pentru moralizarea deținuților: No. 11—12 (Noemb.-Dec).
Pagini Basarabene: No. 11 (Februarie)

---

mângâiați pe păr, îi priveați lung trăsăturile feței, apoi întorceați capul într'o parte și... lacrimile vă curgeau șiroaie pe obraz".

Omul care descoperă în cutele subconștientului său josnicii și înduioșări se arată apoi ca un judecător sarcastic, aproape trivial, dar în orice caz plin de sensibilitate morală, când soția îl înșeală. Pe nevastă și pe amantul ei, el „îi prinse de picioare și începu să-i târîie prin curte". Scuiparea simbolică în acea parte a trupului femeii ce fusese vinovată e un gest care împlinește figura acestui copil mare și violent, plin de candori și de slăbiciuni.

Sunt în cartea d-lui Ciprian și lucruri într'un fel naive: spirite cam teatrale, oarecare redondanță, un fel cam simplist și suficient de a privi anume chestiuni. Totuș, la puțini am găsit, vorbind de români, mai multe intuiții în atât de puține observațiuni asupra vieții franceze. Individualismul economic excesiv (călătorul care nu oferă din alimentele sale și nu vrea să primească dintr'ale altuia), repedea adaptare la glumele cele mai bizare (orientalul și primitivul nu știu de glumă), luarea în serios a celei mai ciudate întrebări, din obicinuință cu detracarea (Haralambie întreabă lumea unde stă el), o sociabilitate în care technica vieții a izgonit orice pudoare (primitivul e rușinos) sunt observațiuni care dovedesc un ochiu ascuțit.

Dacă romanul d-lui G. Ciprian mai poate suferi discuțiuni de ordin estetic, el este însă un document care desvălue un scriitor și mai ales un scriitor original.

•

Versurile d-lui Virgil Huzum au întâi de toate această însușire negativă de a nu avea nici o vină. Inclinațiunea sa este însă pentru poemul cu cețuri de tămâie care în note psalmodice cântă modurile Spiritului universal. Insă pentru o cântare așa gravă mi se pare că fluierele orgei, sunt, deși blânde, prea mici:

Iată!
Orele de fum
Stând în pragul lămpilor
Ingălbenite!

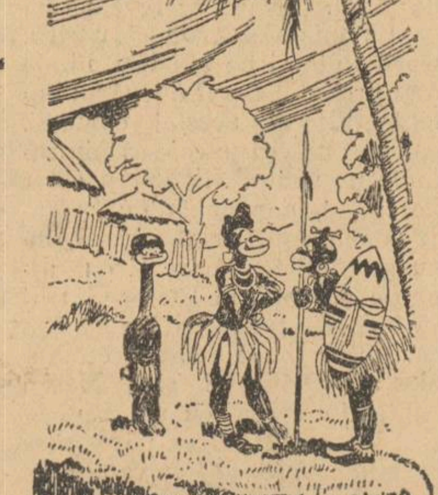
Noaptea albă
Se apropie de streșini
Și din sfeșnicele 'ntoarse îmi aduce,
Din sfieli îmbătrânite,
Somnul!

Amin!

G. CALINESCU

— O găsești drăguță?

Miopul și etajerele moderne în formă de scară.

— Vrem să-l facem paznic... De aceia l-am hrănit cu lapte de girafă.

BEETHOVEN (compozitorului modern). — A, tu mi-ai „aranjat" sonatele pentru cinema, ticălosule!

SFANTUL PETRU. — Ei, cel de colo.. Nu-i știi că nu-i voe de trecut decât printre undele herțiene?

Atelierele „Adevěrul", Str. Const. Mille No. 7—11

„ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 797
Duminică 15 Martie 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

A. de Herz

Incă o energie creatoare se frânge. Pleacă dintre noi, tânăr, A. de Herz, fost director al „Adevĕrului Literar" și mulți ani redactor al ziarelor „Adevĕrul" și „Dimineața", în paginile cărora a semnat cronici, note, carnete și însemnări, pline de umor și duioșie.

A. de Herz a debutat în literatură, încă de când era în liceu, cu pseudonimul Dinu Ramură.

Intre 1906 și 1908 a publicat versuri în „Semănătorul", „Luceafărul" și „Viața Nouă". Editura Socec i-a tipărit prima lucrare dramatică: „Domnița Ruxandra", urmată de: „A fost odată", „Floare de nalbă", apărute în revista „Convorbiri critice", „Noaptea Invierii" și „Biruința", — publicate „în Convorbiri Literare". Iar editura „Ramuri" din Craiova i-a tipărit mai târziu piesa „Când ochii plâng".

Insușirile-i temperamentale îl indicau însă pe A. de Herz pentru satira socială. Comedia de salon era genul care trebuia să-i aducă adevărata biruință. I-a adus-o „Paianjenul", — reprezentat de nenumărate ori pe principalele scene ale țării.

Au urmat: „Bunicul", comedie în trei acte, „Cuceritorul", „Sorana" (aceasta din urmă, în colaborare cu d. Brătescu-Voinești).

In 1918, A. de Herz a condus cotidianul teatral „Scena". A editat la acest ziar „Vălul pe ochi", comedie într'un act și o traducere după Romain Rolland a vieții lui Beethoven.

Din Noembrie 1920 până în Iunie 1925 a fost directorul seriei a II-a a „Adevĕrului Literar". In paginile revistei noastre, A. de Herz a publicat numeroase cronici, schițe, poezii lirice, parodii și portrete literare. Figurile de artiști și scriitori, evocate de el, alcătuesc o prețioasă contribuție la istoria teatrului și culturii românești.

Activitatea de după războl a lui A. de Herz — dela piesa „Mărgeluș", la „Seara pierdută", „Aripi frânte", „Omul de zăpadă" și „Unchiul lui Noață" — s'a menținut la acelaș nivel de generoasă spontaneitate umoristică și invenție de tipuri, ca și în lucrările anterioare.

In întreaga-i operă, acest maestru al situațiilor hilare și al dialogului scăpărător, a izbutit să împletească lacrima cu surâsul, punând ingeniozitatea tehnicii teatrale în slujba adevărului și a umanității.

In afară de activitatea dramatică, A. de Herz s'a manifestat cu egal succes și în schița umoristică. Biblioteca Dimineața i-a publicat — sub titlul „Șeful gării" — o culegere de schițe dintre cele mai savuroase.

Om de spirit, de o vervă adesea uluitoare, A. de Herz și-a presărat și drumul prin viață cu glume, anecdote amabile ironii și sarcasme.

Plecarea neașteptată — la 48 de ani — a acestui fermecător causeur, e fără îndoială cel mai tragice dintre gesturile lui.

AD. LIT.

G. Lövendal — Chip de țăran

Literatura tineretului și politica

S'a imputat multă vreme tineretului literar dezinteresarea de viața socială și politică.

După zece ani, situația s'a schimbat cu totul.

Dacă cercetăm azi revistele tineretului francez: „L'Ordre Nouveau" și „Esprit", după constatările făcute într'un număr trecut al „Adevĕrului Literar" asupra tinerilor scriitori englezi, — ne vom convinge că și în Franța, cași în Anglia, tonul s'a schimbat cu totul. Chestiunile politice, economice, sociale predomină și sânt tratate, toate, cu o „incompetență sublimă", după expresia unui critic francez.

Dorința lui Romain Rolland s'a împlinit. Literații s'au coborît în arenă, s'au înarmat și s'au grăbit cu toții să se înroleze într'un partid oarecare.

Aceasta a stârnit fără îndoială proteste, — căci nu poate fi mulțumită, orice s'ar face, toată lumea. Romain Rolland ar avea de ce fi mulțumit.

Dar iată că Robert Brasilloh, — reprezentantul cel mai autorizat al criticii tinerilor, — cere cu energie, în „Nouvelles Littéraires", reîntoarcerea scriitorilor în turnul de ivoriu. Pasiunile s'au aprins și nu se poate prevedea când vor putea fi potolite.

Evenimentele din Franța, Februarie 1934, au contribuit la ațâțarea focului; iar conflictul italo-etiopian n'a făcut decât să-l mai aprindă.

Cu această problemă am revenit la timpurile afacerii Dreyfus. Inteligența Franței e divizată în câmpuri inamice și scriitorii se bat cu... manifeste și cu articole de ziar.

„Manifestul celor 64" a dat semnalul, după numărul primilor săi semnatari, manifest eșit probabil din pana lui Henri Massis: *„Manifeste des intellectuels Français pour la défense de l'Occident"*.

Intre semnatari erau 12 academicieni, un număr însemnat de scriitori conservatori și naționaliști, conformiști și catolici, care și-au subordonat catolicismul naționalismului și chiar modei.

Impotriva acestui manifest s'au ridicat altele, tot atât de violente. Mai întâi hebdomaderul catolic al acelor „Șapte", apoi „Manifeste de gauche", având printre semnatari pe Jules Romains, Luc Durtain, André Gide, Romain Rolland, Jean Cassou, René Lalou, André Malraux, Alain, scriitori de stânga, și pe câțiva catolici: Emmanuel Mounier și Jacques Madaule, precum și semnătura lui Montherlant care, după cât se știe, nu e câtuși de puțin revoluționar.

Ambele manifeste, observă B. Crémieux în „Marianne", sânt inspirate de pasiunea politică. „Les Clercs, zice el, ont parlé en citoyens, ce qui après tout leur est permis, mais il y a duperie quand, en se comportant

(Continuare în pag. II-a)

Florile pământului

Ghiocelul

Imi ia țărâna, rând pe rând,
O mână dragă, un surîs, un gând...
Și 'n schimb, pământul bun îmi dă și el
Minunea dulce-a unui ghiocel.

De unde vine albul cald al florilor,
Din întunericul pământului,
Din străvezimea vântului,
Din cenușiul norilor?

In mâna mea, prea rece pentru el
Abia sosit din umbra lui de crâng,
Iși pleacă fruntea micul ghiocel:
Și cele trei petale i-se strâng,
De parcă-o mână firavă aduce
Trei degete cuminți, — să-și facă cruce...

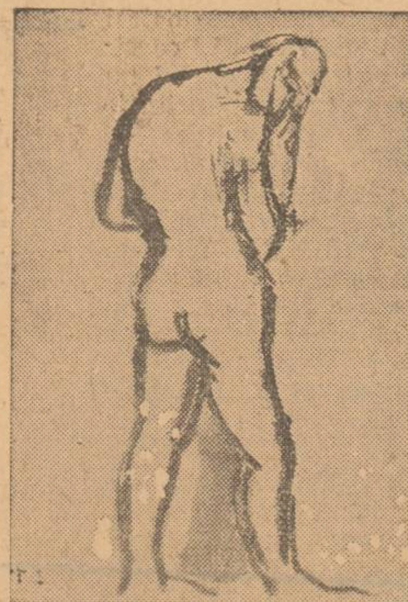
Brândușele

Țărâna verii pe sfârșite,
Prin crângul gol, în fiecare an,
Intinde 'n soare pâlnii otrăvite, —
Brândușe, flori subțiri de porțelan

Dece s'ascunde nenoroc și moarte
In inimile lor nevinovate?
Ori, poate, morții doborâți departe
Cu sufletele grele de păcate,
Iși toarnă peste veac otrava lor
In sufletul curat al florilor?

Spre veșnic alte primăveri mă 'ndeamnă
Parfumul vechiu al florilor de toamnă, —
Țărâna grea și putredă de ploi,
Ce ne așteaptă, răbdătoare, și pe noi...

OTILIA CAZIMIR

Tania Șeptilici — Desen

Doi prieteni și cu Regele trei...

Fragment din romanul „G[illegible]"
de G. M. Vlădescu

Prietenia dintre Ioniță Golescu și gheneralul Radoslav creștea în fiecare zi. Drept e că jelbarul nu-i împrumutase banii de care avea nevoe fermierul, dar îl ajutase din răsputeri să câștige procesul cu d-șoara Valentina Grozavu, proprietăreasa singurei mori cu motor din Balta. Că morăreasa putea face apel la tribunal, n'avea importanță. In ochii veteranului, omul cu cioc căpătă însemnătate, după cum numele lui Golescu impunea pensionarului ca un blazon.

Și-apoi, din leul luat de fiecare petiție (fără pușcărie), din dobânda la leii întârziați; din dobânda la dobânda neplătită; din vânzarea saricelor, a cojoacelor și-a chimirelor lăsate zălog și din exploatarea influenței lui de stâlp al judecătoriei, — fostul ucenic de saltimbanc realizase câștiguri care 'ncepuseră să se vadă dela distanță.

In primul rând că Ioniță nu mai umbla cu pantalonii cârpiți, ci-și făcuse haine boerești, croite frumos pe trupul lui înalt; își cumpărase cămăși „de cutie", cravată cu ac și butoni cu capetele aurite.

In al doilea rând, își îmbrăcase copiii de sus până jos, iar lui Remus îi făcuse o uniformă cu care tare-i era rușine băetului să se ducă la școală, pentrucă le-aducea și mai vârtos aminte colegilor de zdrențele în care înotase până atunci.

Apoi, se mutase într'o casă mai încăpătoare, cu două odăi, sală și bucătărie, iar împricinații nu-l mai căutau la judecătorie, ci acasă, unde Ioniță își aranjase un fel de birou, cu călămară și condei, cu hârtie de scris și cu coperți de dosare, pe care scria caligrafic și violet numele împricinaților, care se 'nmulțeau din zi în zi, aducând din ce în ce mai multe ouă, gâște și rațe la casa jelbarului.

Golescu simțea c'a devenit o personalitate spre care se 'ndreaptă toate privirile și gravitează toate interesele. Il saluta toată lumea adunată în pragul judecătoriei; iar el, cu țigareta între dinți și cu ciocul săltat, privea absent peste capetele goale, ducând două degete la pălărie, în semn de răspuns.

Incotro se mișca, lumea se ținea după el, iar când rostea o vorbă, oamenii căscau gura și-l ascultau ca pe popa... Poate că mulți dintre oamenii cu nevoi pe la judecătoria din Balta nici nu bănuiau că este acolo un judecător ceva mai mare decât Ioniță, după cum nu le mai da în gând să afle dacă sânt și avocați pe acolo, sau grefieri, sau alți jelbari. In conștiința tuturora se înfipsese credința că omul cu cioc este deținătorul tuturor puterilor și că toți ceilalți nu se mișcă decât după semnele lui și după cum vrea el.

— Săru 'mâna, coane Ioniță... Eu îs Gheorghe a lui Culai...

— Bine, bine... De ce n'ai trecut pela biroul meu?

— Păi te-am așteptat aici...

— Ce vrei să-ți fac aici? Trebue să citesc legile și să caut dosarul...

— Atunci când să viu?

— Ai adus ceva parale?

— S'o mai găsi ceva...

— Știi că mai datorezi și din urmă... Și eu n'am învățat carte ca să te slujesc pe degeaba!

— Cum să nu știu, coane Ioniță?

— Atunci fă bunătate și desnoadă punga!

Omul desnoda punga și număra în palma jelbarului francii și dupcile, ba câteodată și duplonii... Iar grefierul, uitându-se pe geam din cancelaria lui vrăfuită făcea venin și se 'ntreba neputincios: „Cum să mă scap de țiganu' ista?"

Incercase el, grefierul, de câteva ori, să se pună bine cu Ioniță, ca să s'ajute unul pe altul și să mănânce amândoi o bucățică de pâne. Că oricum, el era mai vechi și-i cunoștea și pe oameni, și chichițele lor și rosturile legilor. Dar Ioniță nici nu-i ascultase vorbele, pentrucă simțea cum crește din el însuși... Iar judecătorul Dioclețian Bănicescu avea pentru el din zi în zi priviri mai prietenoase, pentrucă toate petițiile scrise de Ioniță cuprindeau și soluția pentru care magistratul nu mai trebuia să-și bată capul. Ba un avocat, pe care-l chema Chiriac, i-a spus într'o zi jelbarului:

— Ce-ar fi, nene Ioniță, dac'-am lucra împreună?

Ceiace Ioniță s'a făcut că nu 'nțelege...

Așa că oamenii își desnodau pungile numai în palma lui și-și descărcau traistele cu bunătăți numai în casa lui, iar ograda lui Ioniță mișuna de orătănii... Joia și Duminica se ducea în obor și vindea câte-o sută de găini, și gâște, și rațe, și porci... Parcă i-ar fi venit dela moșia lui frate-său căpitanul...

Gheneralul, care-l urmărea pas cu pas, făcea zâmbre. Tare ar fi avut nevoie de câteva sute de lei pentru fermă! Și-l lua pe departe, și-i vorbea pentru a suta oară despre untăriile și brânzăriile lui, și despre socotelile pe cari le are cu „Mercur" cu „Capșa" și cu Regele Carol...

Jelbarul îl poftea uneori în „biroul lui"... Sultănica le făcea cafele, iar gheneralul îl felicita pe Ioniță pentru gospodăria lui plină de toate și pentru destoinicia *servitoarei*...

— Dar doamna Golescu ce face? Tare-aș vrea s'o cunosc!...

Ioniță se posomora...

— Ea nu-i acasă... Umblă după târgueli... Ca femeia...

— Păi da, spunea gheneralul. Doar atâta știu să facă cucoanele: să cheltuiască...

Uneori „doamna Golescu" lipsia chiar din oraș...

— S'a dus la București, la o soră a ei...

— Ai rude 'n București, domnule Golescu?

— Păi dacă's bucureștean!

— Atunci e bine. Poate cunoști pe-acolo vreun avocat... Știi că trebue să mă judec cu Capșa... Dar tot nu mi-ai spus când îți iei cucoana să vii la Rața? Nevastă-mea mereu mă 'ntreabă...

Ioniță se posomora și mai rău, și-i răspundea gheneralului că-i greu, că doamna Golescu stă mai mult în București, iar când vine, stă o zi două și iar pleacă...

— Noroc că am pe toanta asta care-mi vede de casă...

— O ai de mult, domnule Golescu?

— De mult... Că și maică-sa a slujit la noi...

— Mata te tragi din familia ceia, Golescu, de este și-o statue la București?

Ioniță-și trimetea ochii pe fereastră și privea depărtările...

—Hei, domnule gheneral... Să lăsăm astea...

— Uite, domnule Golescu, de asta te stimez eu pe d-ta, că nu te plângi! Ești demn! Ii spun și neveste-mi care, după cum știi, se trage din Banul Mărăcine: „De ce te plângi, dragă? Uite, și domnul Golescu, om cu carte, de neam mare, care duce'n spate o judecătorie și-o familie grea, nu se plânge..." Și nu mă plâng nici eu, care-am luptat la Grivița și l-am pălmuit pe Osman-Pașa... Cum, n'ai știut asta? He.., apoi când om avea odată vreme, am să-ți povestesc! Is minciuni toate câte se spun prin cărți! *Mie* mi s'a predat Osman! *Eu* i-am frânt sabia și când a

Continuare în pag. II-a

vrut Turcul să deschidă gura, i-am ars două labe de i-au plesnit ochii! De ce mi-e ciudă mie pe Lahovary? Dacă n'ar fi fost el, e-hei! Acum îi place domnului Candiano să se laude, dar colo, când tremurau pantalonii pe el de frică, nu știa cum să mă roage să-l învăț tactica lui Napoleon... Pentrucă așa am luat noi Plevna, după tactica lui Napoleon... Cum le spun și celora dela „Bonaparte..." D-ta de ce nu vii pela „Bonaparte?"

— Am să viu și eu, mormăie domnul Golescu.

— Să vii, că noi căutăm oameni ca d-ta... Dar să știi dela mine: să nu-ți faci băieții ofițeri! Ii nenorocești! Ii spuneam și Regelui, odată... Eram colonel... Și nu-l mai văzusem chiar de-acolo, dela Plevna... Adică de mult... Și-ți spun drept că mi-era dor... Și m'am dus să-l văd, într'o zi la Palat... Când a auzit că-l caut eu, i-a lăsat pe miniștrii și mi-a ieșit înainte: „Tu ești Silivestre? că el așa-mi spunea și acum: Silivestre! „Eu sânt, Majestate!" Atunci mi-a pus amândouă mânile pe umeri și m'a privit adânc... Și deodată văzui cum i se desprind două râușoare de lacrimi și-i lunecă pe obraji... „Dacă ai copii, Silivestre, să nu-i faci Regi..."

G. M. VLADESCU

Literatura tineretului și politica

Continuare din pag. I-a

ainsi, ils affirment qu'ils se comportent en clercs".

Cei care vorbesc de „dreptatea" Italiei tinere în conflictul italo-etiopian afirmă de fapt că un popor care are nevoe de expansiune, este în drept, în virtutea acestei nevoi, să facă războiu altui popor spre a și-o satisface.

De aci ar urma că Germania, care are 65 milioane locuitori și a cărei nevoe de expansiune este evidentă, ar fi în dreptul ei să facă războiu Franței, pentru a pune mâna pe o porțiune din teritoriul ei!?...

Pe de altă parte, vorbind de neegalitatea raselor, se dă lui Hitler un sprijin important pentru a-și justifica invadarea Franței prin superioritatea rasei germane — după părerea lui... Este cu neputință ca intelectualii francezi, academiciani, scriitori cu vază, etc. să aibă asemenea păreri în deplină conștiință și luciditate.

Scriitorii de stânga, asociindu-se la politica sancțiunilor, iau și ei de fapt parte la acte politice.

Numai al treilea manifest semnat de François Mauriac, Paul Claudel, Jacques Maritain, Maurice Blondel: „Manifeste pour la justice et la Paix" se află pe terenul moralei pure. Din acest punct de vedere catolicii care l-au semnat, se ridică împotriva sofismului raselor și condamnă justificarea războiului de agresiune.

Pentru a complecta situația acestei bătălii cu manifeste, rămâne să mai vorbim de părerea lui Ramon Fernandez, care — rămas în afara acestei încăerări — zice cu severitate într'un număr al revistei „N. R. F.":

„Acțiunea politică produce în cugetare dezordini ireparabile. Politica nu poate fi gândită decât practic. De îndată ce o transpunem în idei, devenim afazici și spunem cu totul altă ceva decât ceeace vrem".

Vorbind de „manifestul celor 64", adaugă Ramon Fernandez: „Prietenii Italiei nu spun ceeace vor să spună și ceeace e foarte simplu: Italia fascistă nu reprezintă în ochii lor decât o valoare antidemocratică".

Dar urmează el: „Nici amicii Angliei și ai Păcii nu spun ceeace vor să spună și ceeace este, și în cazul acesta, lucrul cel mai simplu, — și anume: că acțiunea engleză este o *garanție* antifascistă".

Care este atunci misiunea intelectualilor?

„Scriitorii inteligenți și competenți în specialitatea lor, cum pun mâna pe condeiul politic, devin „intelectuali", adică niște oameni care se cred în drept de a gândi, dar cărora le lipsesc mijloacele pentru a uza de acest drept. Bineînțeles nu e vina lor, pentrucă le lipsesc bazele concrete ale gândirii politice, aceste baze ne fiind de ordin intelectual, ci de ordin mai subtil și mai complex, de ordin național.

„A regăsi această bază este datoria noastră cea mai urgentă. Intelectualii noștri ar face bine să le cerceteze în loc să-și risipească semnăturile".

La care Benda răspunde în „Nouvelles Littéraires": „Publicul nu îngădue intelectualului libertatea de spirit. Trebue să-i vorbești nu despre cele ce sânt, ci despre cele ce vrea el să fie. Altfel, intelectualul e boicotat și osândit la moarte".

De aci concluzia că nu intelectualii conduc masele. Ideile care conduc lumea iau loc în afară de casta lor. Căutarea dezinteresată a adevărului pentru el însuși, nu mai are nici o valoare pentru nimeni.

„Inteligheनzia" din lumea întreagă trebue să se resemneze la izolare sau să se înroleze în partidele de dreapta sau de stânga. Romain Rolland avea dreptate când condamna pe deținătorii inteligenții care se rezervă și se țin deoparte.

IZ. SD.

— Sâmbătă 14 Martie, orele 9 seara va avea loc în sala „Dalles" concertul dat de quartetul „Amicii Muzicii", compus din d-nii I. Koganoff, L. Boniș, d. Ghiga și I. Fotino cu concursul d-nei Cella Delavrancea-Lahovary.

In program: Schubert: (Der Tod und das Mädchen), Glazunov, Fotino și Schumann.

Biletele la Feder.

■ Sub auspiciile Sindicatului Artiștilor plastici din România se organizează o călătorie de studii în Italia, la care vor participa și un grup de artiști români.

Pretutindeni artiștii noștri vor fi primiți de organizațiunile similare italiene.

IN CURAND:

O nouă lovitură editorială!

Cititorii de literatură bună vor găsi pentru suma de

20 LEI

Un volum, format mare 15×21 cm., frumos broșat cu coperta cartonată tipărită în culori la heliogravură cuprinzând o nouă serie de

10 NUVELE ALESE

Autori mondiali iluștri

Noua colecție a Editurii „Adevărul" 300 pagini 20 lei

A apărut:

VECHITURI

Proză de Radu D. Rosetti

Un volum de 321 pagini — Editura „Adeverul" S. A.

S'a pus sub tipar

NOUL COD PENAL

comentat și explicat pe înțelesul tuturor de Domnii:

CONST. AL VIFOREANU, Procurorul General al Inaltei Curți de Casație,

EUGEN PETIT, Consilier la Inalta Curte de Casație,

N. I. TANOVICEANU, Doctor în Drept, Diplomat al Institutului de Criminologie din Paris

Volumul va apărea în condițiuni tehnice excepționale și cu un preț la îndemâna tuturor.

EDITURA ADEVĔRUL s. a.

Actualități Științifice

Somnul și visele.

Problema somnului și a viselor continuă să preocupe pe fiziologi și pe psihologi. Știința n'a reușit însă să desluşească pe deplin toate elementele și să descopere legile acestui fenomen cotidian, pe cât de banal, pe atât de complex.

Se știe azi că somnul exercită un rol triplu: 1) ne dă odihnă, 2) ne permite să ne recuperăm forțele; 3) ne cufundă într'o lume a visului, în care spiritul absoarbe puteri noui.

Primele cinci ore de somn slujesc pentru înlocuirea celulelor uzate și corespund repausului corpului. Cele trei ore de somn, care urmează, ne dau doza de vise necesare. Toată lumea visează noaptea. Cei care cred că n'au visat, au în realitate vise, care însă nu le turbură somnul. Personalitățile, care au trăit o viață excepțională, plină și agitată, ca de exemplu Napoleon și Edison nu aveau nevoie de această doză de vise, întrucât viața le oferea tot ceiace visează oamenii de rând. De aceia, ei n'aveau nevoie de mai mult de cinci ore de somn pe zi. Cu cât viața cotidiană ne oferă mai puține evenimente fericite, cu atât visăm mai mult. Cei lipsiți de satisfacții reale, au nevoie într'o măsură mai mare de stimulentul visului, pentru a putea înfrunta o lume ostilă. De aceia dorm mai mult și în general dorm rău. Dimpotrivă cei fericiți, cu spiritul liniștit și pozitiv, acei care știu ce vor și ce vor face, se trezesc ușor dimineața.

Doctorul Hersey, savantul american, profesor la universitatea din Pensylvania, a demonstrat că fiecare individ își are ciclul său propriu de energie emoțională ,a cărui durată variază de la o săptămână până la trei luni, fiind în mijlociu de vreo 4-5 săptămâni. După părerea sa, buna dispoziție ca și depresiunea, se succede la fiecare persoană după un ritm regulat. In faza de depresiune dormim mai mult. In faza de bună dispoziție, durata somnului este mai scurtă. Temperatura joacă și ea un rol în această privință. O cameră rece favorizează somnul.

Enigma celulei vii

Celula vie, elementul constitutiv al oricărei făpturi vieţuitoare, — animal sau plantă, — e alcătuită, după cum se știe dintr'un nucleu care se scaldă într'un lichid gelatinos denumit protoplasma. Analiza chimică a reușit să determine cu preciziune elementele componente ale protoplasmei. Totuși, o sinteză a protoplasmei, respectiv a celulei vii, n'a putut fi încă realizată. De-altfel, protoplasma oferă o serie întreagă de contradicțiuni și paradoxe față de legile clasice ale fizicei și chimiei. Astfel, deși conținutul acid al protoplasmei nu este despărțit decât printr'o membrană foarte subțire de fluxul alcalin al sângelui, care străbate celula, totuș cele două elemente în contact nu se neutralizează. Un alt fenomen surprinzător este faptul că celula vie are o tendință pronunțată să absoarbă potasiu, deși sângele — și în genere medium-ul nutritiv al celulei — e sărac în potasiu și bogat în sodiu.

Această stranie activitate a organismelor vii preocupă de multă vreme pe biologi și filozofi, care se mulțumesc în general să explice abaterile dela legile fizico-chimice prin intervenția unei misterioase „forțe vitale".

O ingenioasă încercare de a rezolva enigma vieții a făcut-o de curând medicul american, Dr. Osterhout. Acesta a reușit să prepare pe cale artificială un lichid protoplasmic pe care punându-l în contact cu apa marină, a realizat un soi de celulă artificială. A constatat astfel că această „celulă sintetică" se bucură de o serie de însușiri, considerate multă vreme ca privilegiul exclusiv al materiei vii.

Imitând într'un mod asemănător procesele chimice care se desfășoară în interiorul celulei vii, alți savanți au ajuns să imite celelalte fenomene caracteristice ale vieții: creșterea și reproducerea.

Incetul cu încetul, hotarele care păreau imposibil de trecut, între materia inertă și cea organizată sânt suprimate, prin descoperirile științei moderne. Poate că nu e departe momentul când viața va putea fi creată în laborator prin procedee sintetice și când „homunculus" va deveni o realitate.

Comemorarea lui Arago

La 26 Februarie 1936 s'au împlinit 150 de ani dela nașterea marelui savant francez Dominique François Arago. Viața și opera lui Arago sânt excepționale. Cariera sa, urmărită cu o hotărîre neînfrântă, l-a condus cu o extremă rapiditate, prin toate etapele, pe care le poate râvni un om de știință. La 17 ani e admis — ca șef de promoție — la „Școala Politechnică" din Paris, la 23 de ani e ales membru al Academiei de Științe. In urmă devine profesor la Școala Politechnică, directorul Observatorului astronomic și secretar perpetuu al Academiei de Științe. Inzestrat cu o putere de muncă excepțională, Arago are o activitate extrem de fecundă ca profesor, cercetător științific, scriitor și chiar pe tărâmul politic. Opera sa îmbrățișează în special trei domenii mai însemnate: electromagnetismul, optica și astronomia. Impreună cu Ampère, a realizat electromagnetul, organul esențial al telegrafului electric. Deasemenea a descoperit fenomenele magnetismului prin rotație, care au sugerat lui Faraday descoperirea epocală a inducției electrice.

In domeniul opticei, Arago a pus în evidență polarizarea cromatică și ca aplicație a acestei descoperiri, a inventat polariscopul, instrument cu care a studiat constituția atmosferei terestre și aceia a soarelui.

In astronomie, — în afară de meritul de a fi fost un excelent popularizator al științei cerului — Arago a dat explicația schinteirii stelelor și a construit un fotometru pentru măsurarea intensității luminoase a astrelor.

In afară de aceste trei mari ramuri ale fizicei, a atacat numeroase probleme de meteorologie, geologie, filozofie, etc.

Concomitent cu activitatea lui științifică, Arago a avut și una politică. Deputat în 1830 și membru al consiliului municipal din Paris, el intră în 1844, după căderea lui Ludovic Filip, în guvernul provizoriu, ca ministru al războiului și marinei. In scurta perioadă de patru luni, cât a ocupat această demnitate, a făcut o operă epocală, decretând abolirea sclaviei în coloniile franceze.

Deși orb în ultimii ani ai vieții, continuă să lucreze fără încetare, dictând numeroase memorii științifice. Moare la Paris la 2 Octombrie 1853. Arago reprezintă în veacul al 19-lea, tipul savantului enciclopedist atât de frecvent în secolul al 18-lea.

Ing. I. S.

UN IMENS SUCCES
30.000 VOLUME
vândute în 2 săptămâni

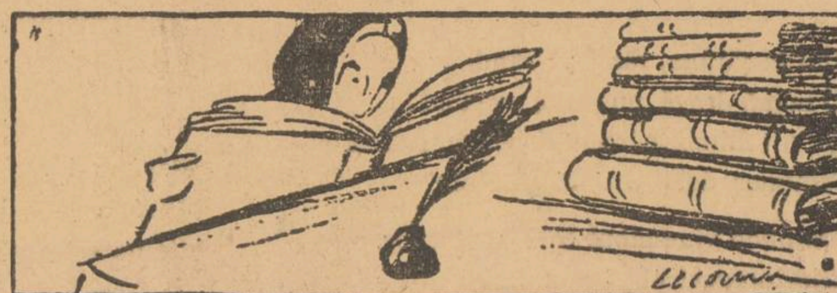
Imaginea Femeii goale

Roman de M. Leblanc

A apărut EDIȚIA II-a

Voluptate, Poezie, aventură!

în „Romanele Captivante"
280 pagini 15 lei. La chioșcari și librari

Sfârșit de toamnă

de A. S. Pușkin

Doi orbi vorbeau azi dimineață,
Slabi, încâlciți în ceață,
Când toamna începu să-și poarte
Cortegiul ei de frunze moarte.
Pe ramurile de mătasă
Stau sufletele lor în plasă.
— Vom adormi oare 'mpreună?
— Nu-s nopți senine și nici lună.
— Fii bun și spune ce-ai gândit
Când frunzele s'au risipit?
— E cel mai melancolic stol.
— La fel și sufletul e gol?
— Nu, nu! Speranțele subțiri
Sunt mai plăcute de le 'nșiri.
— Cine la groapă le petrece?
— Mi-i trupul rece, fruntea rece.

Doi orbi vorbeau azi dimineață,
Slabi, încâlciți în ceață.
Și-un flutur pipăind uimit
Mânile lor, a adormit.

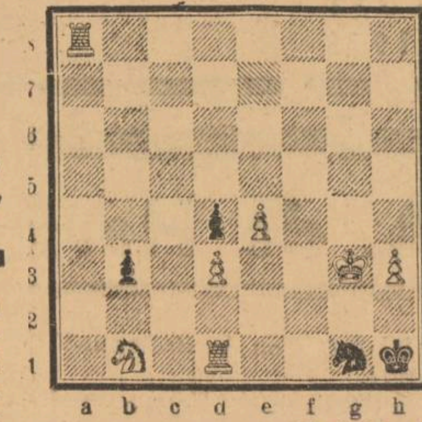
Trad. de V. LUȚCAN

CRONICA ȘAHULUI

Adresa redacției acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21. București 1*

PROBLEMA No. 971

de Ing. **G. Heskia**, București
(inedită)

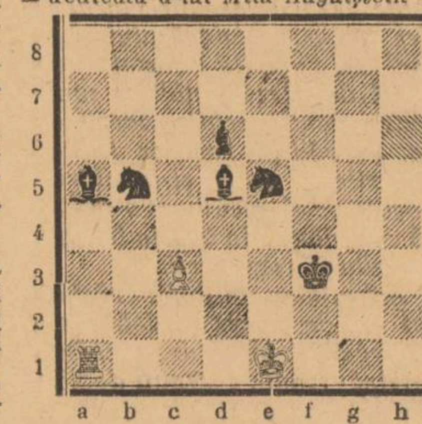
7 + 4 = 11

3 ‡

PROBLEMA No. 972

de **Ernesto Dragone**, I. G. Duca
(inedită)

= dedicată d-lui Milu Augutștein —

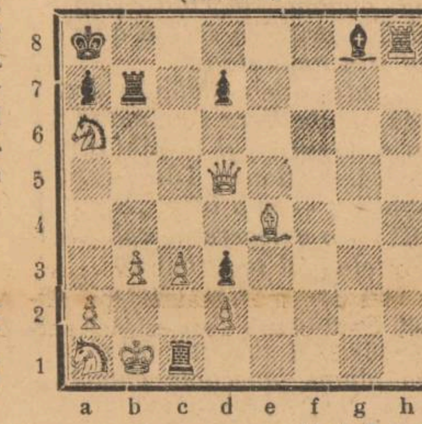

3 + 6 = 9

Invers 3 ‡
(Contra-atac)
Selbstmatt 3-er
(Gegenangreifer)

PROBLEMA No. 973

de Av. **Sady Barber** București
(inedită)

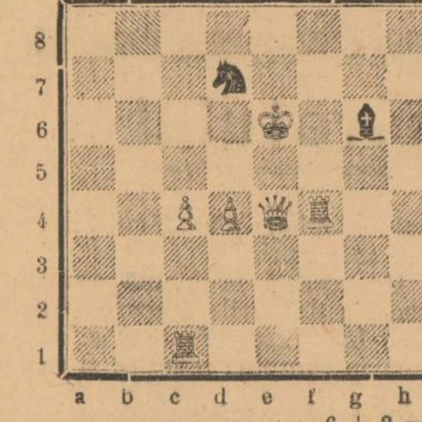

11 + 6 = 17

Invers 5 ‡
Selbstmatt 5-er

PROBLEMA No. 974

de **Dr. van der Ven**, Arnhem
(inedită)

6 + 2 = 8

(fără Rege negru)
Ajutor invers 5 ‡
(*ohne weissem König*)
Hilfszüger-Selbstmatt 5-er

Partida No. 103

jucată la *Hastings*, în ziua de 27 Decembrie 1935.

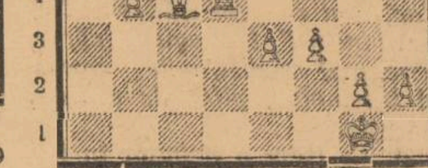
Gambitul Damei neacceptat

ALB: *S. Flohr.* NEGRU: *F. Fine.*

1. d4, é6; 2. c4, Cf6; 3. Cc3, d5; 4. Ng5, Cbd7; 5. é3, Né7; 6. Cf3, 0-0; 7. Dc2, c6; — caracteristic pentru felul de joc al americanului. *Aljechin* socotește la Dc2, 7...., c5! ca cea mai bună, dar atunci Alb n'are voie să facă rocada, ci trebuie să mute 8. Tad1! In orice caz se potrivește mișcarea c6 excelent la mutările Né7 și Cbd7. 8. a3, Té8; 9. Td1, d×c4; 10. N×c4, Cd5; 11. N×é7, D×é7; 12. 0-0, C×c3; 13. D×c3, c5; 14. d5, é×d5; 15. T×d5, b6; 16. Tfd1, Tf8; 17. b4, c×b4; 18. a×b4, Cf6; 19. Té5, Dc7; — loc nepotrivit pentru Damă, cum dovedește imediat *Flohr*, dar nu mai există o altă mutare mai bună. 20. Cg5, Nb7; 21. Cé6!, Dc6; 22. f3, Na6; 23. Td4, Tfc8;

SITUAȚIA DUPA A 23-a MUTARE A NEGRULUI

Negru: R. FINE.

Alb: S. FLOHR.

O poziție foarte complicată. Mișcarea Tg4 eșuează la N×c4, deci 24. Tg5!.

I. 24....., g6, 25. Td8+, (— singura continuare —), T×d8; 26. D×f6 și câștigă.

II. 24....., Nc4; 25. T×g7, Rh8; 26. T×h7+, R×h7; 27. Th4+, Rg6; 28. Th8+, R×h8; 29. D×f6+ și mat.

III. 24....., f×é6; 25. Tdg4, Tc7; 26. D×f6 și câștigă.

IV. 24....., D×é6; 25. Td8+ urmat de N×é6 și câștigă.

Lipsa de timp a împiedicat pe *Flohr* să calculeze aceste variante interesante, el a tras 24. Cd8, Dc7; 25. Tg4, D×d8; 26. T5g5, Dd1+; 27. Rf2, Cg4+; 28. T×g4, g6; 29. N×f7+, R×f7; 30. Tf4+, Rg8; 31. Df6, Dd7; Alb cedează. (Note după *„Schach-Herold"*, Nr. 2. 1936.)

BIBLIOGRAFIE

A apărut revista *„Strategia"* Nr. 2. (Anul II.) su bconducerea d-lui M. W. MORENO. Ea conține un portret al maestrului EUGEN ZNOSKO-BOROWSKY, 6 partide din matchul Dr. EUWE—Dr. ALJECHIN, rubrică specială pentru începători, 6 partide diferite și 5 partide scurte. O bogată cronică șahistă, interesante declarații ale noului campion mondial, 3 studii și 24 probleme. (Adresa: Str. Vânători 47. *Boloșani.)*

A apărut Nr. 5 (Anul XXXIII.) pe probleme *„Die Schwalbe"* pe Martie 1936. Conținutul este — ca întotdeauna — mai presus de orice critică! (Comenzi: K. F. LAIB, *Grossendorf*, Kreis Heilberg. Germania.)

A apărut Nr. 5 (Anul XXXIII). pe Martie 1936 al excelentei reviste *„Wiener Schach-Zeitung"* cu numeroase partide, articole, probleme diferite, știri din toată lumea șahistă, etc.

ȘTIRI

Rezultatul final din eliminator al concursului pentru campionatul de șah al Capitalei" pe anul 1936.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	Total
1. Dr. Zaharia Boilă (hors concurs)	■	✱	0	1	1	✱	0	0	1	0	0	
2. N. Dumitrescu	✱	■	½	1	0	0	0	½	0	0	1	3
3. Șt. Erdélyi	1	½	■	1	½	½	½	0	1	1	½	5½
4. B. Ghenchin	0	0	0	■	0	1	0	0	0	1	½	2½
5. C. Gheorghiu	0	1	½	1	■	0	½	1	1	½	½	6
6. S. Herland	✱	1	½	0	1	■	½	1	½	0	1	5½
7. S. Israilovici	1	1	½	1	½	½	■	½	1	1	0	6
8. I. Mendelssohn	1	½	1	1	0	0	½	■	1	1	1	6
9. Ing. A. Rendek	0	1	0	1	0	½	0	0	■	0	1	3½
10. H. Tabmann	1	1	0	0	½	1	0	0	1	■	½	4
11. Max Wechsler	1	0	½	½	½	0	1	0	0	½	■	3

Intre maeștrii GHEORGHIU, ISRAILOVICI și MENDELSSOHN, cari au obținut câte 6 puncte și HERLAND cu 5½ (din 9 posibile), se va da, conform regulamentului și a sistemului *Berger-Sonnenborn* o crâncenă luptă pentru titlul de campion în finală.

Concurs anual internațional informal pentru probleme în 2 mutări al revistei daneze *„Arbejder Skak"* 1936: vor lua parte toate problemele publicate în timpul anului în această revistă. Concurarea pe diagrame pe adresa: J. P. PEDERSEN, Hedemannsgade 20. Aarhus. (Danemarca) Premii: 20.—, 15.—, și 10.— coroane daneze precum și o colecție din *„Arbejder Skak"*.

Concursuri informale ale *„Koninglijke Nederlandsche Schaakbond"* 1936. Premii: a) pentru probleme în 2 mutări: 10.—, 7½.— și 5.— florini olandezi; arbitri: M. SEGERS și J. van DIJK; b) pentru probleme în 3 mutări: 12½.—, 10.—, și 7½.— fl. ol.; arbitri P. A. KOETSHEID și J. E. CAUVEREN; c) pentru toate celelalte feluri de probleme: medalia; arbitri: Dr. J H. KOERS și Dr. E. J. van den BERG.

Concursuri semestriale informale al revistei *„The Leader"*, Melbourne, 1936. Concursurile durează dela 1 Decembrie 1935 până la 1 Iunie 1936. Premii: a) pentru cea mai bună problemă în 2 mutări: 5 șilingi; b) pentru cea mai bună problemă în 3 mutări: 7½.— șil. c) premiul special pentru cea mai reușită ispită (*„First Try"*): 2½.— șil. Arbitri: *dezlegătorii*. Concurarea pe adresa: Mr. ANDREW DALL, Chess Editor of *„The Leader"*. *Melbourne.* (Australia.)

Concursuri anuale al revistei „El Ajedrez Espanol", 1936, pentru probleme în 2 și 3 mutări. Arbitri: F. NOVEJARQUE și dr. E. PUIG Y PUIG (2+), și A. F. ARGUELLES (3+). In fiecare secție câte 3 premii.

PAUL I. NEGREANU
DR. L. LAZARU

Şi totuşi — astăzi este mai bine!

Să amintim pe scurt două episoade care apar în hârtiile vechi ce avem acum înainte.

Primul se referă la un proces foarte greu şi foarte important ce-l susţinea schitul dorohoian Goroveiul (e numit astfel după un înaintaş al scriitorului Artur Gorovei) pentru revendicarea proprietăţii, împotriva Spătarului C. Dimitriu-Arbore dela Saucenita (un înaintaş al scriitorului Zamfir Arbore).

Faptul se petrece acum o sută de ani.

Egumen era Ierothei Lemne, un foarte merituos Arhimandrit. Ce să facă el, cum să reuşească în *dreapta-i* cerere? In cele din urmă, văzând că lucrul merge de tot greu — mai cu seamă că în judecată erau şi Cnejii Moruzzi, în aceeaşi cauză cu Spătarul C. Dimitriu-Arbore, un bun amic şi protejat al însuşi Mitropolitului — recurge şi el la un om de încredere al Domnitorului de atunci, la boierul Manolache Mavrodin. Acesta sta de obiceiu la moşioara lui dela Popeni, alături de Dorohoi.

Ce i-o fi scris, nu ştim. Avem însă răspunsul lui Conu Manolache, milostivul făcător de bine al Egumenului dela Gorovei:

„Adresarisita scrisoare din 8 Dechemvrie (1836) o am primit la 13 a curgătoarei, prin Protoiereu, şi pliroforisindu-mă de a ei cuprindere, de îndată am răpezit (pe vreun vatav) la Dorohoi şi am cumpărat 10 curcani şi 5 calponi *(=claponi)* graşi şi am poruncit de i-o grijit şi iată îi trimet la Sf. V (oastra), din care 6 mai aleşi şi 2 *calponi* (=claponi) să fie pentru masa Inalt Preasfinţitului Mitropolit (=recte, oamenilor de serviciu) iar 4 curcani şi 3 *calponi* (=claponi) ce prisosăsc îi *vei împărţi la locurile unde vei şti,* după cum îmi vei trimite şi răspuns de primire *şi la cine anume ai dat la Eşi*".

Şi adaogă Conu Manolache, el insuşi boer împărţitor de dreptate în ţinutul său, că toate petiţiile schitului le-a dat în persoană la Divanul de Apelaţie din Iaşi şi că: „îmi scrie dumnealui Postelnicul Drăghici ca să-i trimit nişte còpii de pe porunca Divanului de atuncea".

Aceste còpii, mai spune Conu Manolache Mavrodin, trebue să le pună Egumenul, cât mai grabnic, în scrisoarea în care vorbeşte despre curcani şi claponi, şi să le expedieze la Iaşi, în interesul cauzei.

Departe de noi de a face vreun comentar. Lăsăm pe cetitori să aprecieze timpurile şi moravurile.

Şi să trecem la un al doilea episod, tot atât de caracteristic, de astădată de ordin duhovnicesc.

La 3 April 1853, aflăm câteva rânduri adresate de către alt Egumen al Goroveiului „către prea cinstit şi al nostru mult făcătoriu de bine Prea Sfinţiei Sale Părintelui Vlădica Chirio Chir Chesarie Sinadon, prea plecată metanie, la Botoşani".

Vlădica Chesarie stătea pe atunci la mânăstirea Popăuţi de la Botoşani, ca şi alţi Arhierei înaintea lui, de unde tradiţia de a se numi şi azi P. S. Vicari ai Iaşilor cu titlul arhieresc „Botoşăneanul".

In fine, „potrivit *ecdosului* (=hotărîrii) Inalt Preasfinţitului Mitropolit"—Egumenul dela Gorovei roagă călduros pe Vlădica Chesarie să hirotonisească nişte monahi şi ieromonahi în diaconi şi preoţi, adăogând: „însă *ostonovca* (=lipsa) împregiurării este că unul din monahi, Mardarie, este bolnav". Se roagă totuşi a-i hirotonisi mai curând „aşa precum şi *slovesnoi* (=verbal!) V'am rugat".

Ce vor fi vorbit ei şi în rusescul „slovesnoi", nu putem şti cu precizie. Numai bănuim, căci Vlădica Chesarie pune următoarea rezoluţie *oficială,* pe care când am cetit-o, parcă nu-mi credeam ochilor:

„Chir Vitalie! De vei triimete pentru fieşte care (candidat) câte un miel, nu vei greşi că-i bun cu sălată!" (ss) Chesarie Sinadona.

Hârtia cu rezoluţia aceasta originală a fost trimisă „Protosinghelului Vitalie, frăţeşte, la Gorovei".

Să nu uităm că era în April. când aveau întrebare şi mielul şi salata, după cum, în cazul precedent curcanii şi claponii erau de sezon la sărbătorile Crăciunului 1836!

Ca o minunată complectare, găsesc într'o hârtie alăturată, din acelaş an, o scrisoare a Protopopului Ionică dela Botoşani, care scrie aceluiaş Egumen: *„In sfârşit, frăţioare a face bine nu-i rău".*

Acel protopop Ionică botezase la biserica Uspenia din Botoşani, cu trei ani mai înainte, pe Mihail Eminescu, deci este o persoană istorică.

Am reflectat puţin şi la aceste cuvinte, asemănătoare cu ale lui Creangă, care spunea şi el că n'ar fi rău să fie bine în ţara românească; am recitit rezoluţia Vlădicăi Chesarie Răzmeriţă — acela care avea să fie locţiitor de Mitropolit până aproape de timpul când modestul diacon Creangă urma să-şi primească greaua acuzaţie că s'a dus la teatru; şi când am revăzut sfaturile lui conu Mihalache Mavrodin, cu curcanii şi claponii îngrăşaţi, spre a fi trimişi la Iaşi, *în scopul urgentării dreptăţii unei mănăstiri* — m'am întărit în convingerea că astăzi trăim zile cu mult mai bune.

ECON. D. FURTUNA

Olga Greceanu — Madona cu straguri

PLASTICA

O expoziţie de pictură care iese cu totul din comun este aceia a d-nei Olga Greceanu, *deschisă în palatul Academiei de Arhitectură din strada Biserica Enei.*

Olga Greceanu — Ecce homo

Preocupată statornic de decorativ, d-na Greceanu a expus în mai multe rânduri la Saloanele Oficiale compoziţii monumentale. Abia acum, însă, prin bogatul ansamblu înfăţişat, ne putem da seama de amploarea preocupărilor originale ale acestei artiste.

Dela materialul cu care lucrează, — ulei aplicat pe celotex — adus tocmai din America, şi până la osatura liniară şi armonia coloristică, totul este căutat cu inteligenţă şi potrivit scopurilor urmărite: pictură de stil mural.

O artă care exclude mişcarea, perspectiva, forma şi expresia naturală, ţintind să exprime toată gama sentimentelor prin mijloace sobre, simplificate la extrem, în felul graficei icoanelor bizantine.

Subiectele d-nei Olga Greceanu sânt aproape toate din viaţa lui Isus. In această transfigurare religioasă, chipurile şi peisajul capătă consistenţă imaginară, simbolic ilustrativă.

Ceeace trebue mai ales subliniat în arta d-nei Greceanu este coloritul, ajuns astăzi la un rafinament de veche frescă, la care colaborează pe lângă sensibilitatea artistei, utilizarea unei patine caracteristice.

Sunt tonuri de culoare în tablourile d-sale, care cântă ca o simfonie povestea tainică şi tristă a sufletului omenesc.

●

In foyerul Teatrului Comoedia, d. arhitect Iulian Nămescu *a grupat machete, schiţe, planuri şi studii de arhitectură, alături de câteva desene şi acuarele cu subiect citadin.*

Ca ritm, proporţii, echilibrare a planurilor şi volumurilor, viziunea arhitecturală a d-lui Nămescu se adaptează perfect cerinţelor vieţii moderne. Lucrările prezentate au vigoare şi — uneori — monumentalitate. Nu au însă decât incidental eleganţa de siluetă impusă de exigenţele unei metropole în plină evoluţie.

Proectele şi studiile mărturisesc totuş mari posibilităţi.

●

D-ra Tania Şeptelici *expune la Hasefer desen colorat şi pictură.*

Notaţia grafică redă sumar vibraţia formelor, lăsând tuşei de culoare libera desfăşurare a gândului plastic.

Artista urmăreşte joc suplu de nuanţe, nu armonii complicate sau compoziţii cu tâlc. Deaceia, şi impresia de nedefinit a lucrărilor.

Operele de astăzi ale d-rei Şeptelici sânt vagi exclamaţii în linii şi nuanţe.

Nu-i de ajuns?

●

Mult mai compusă şi mai complicată e pictura d-rei Micaela Eleutheriade (Sala Dalles).

Sânt privelişti de largă expresivitate.

Sânt interioare interpretate discret şi sugestiv.

Nimic nu egalează însă, natura moartă.

E genul în care d-ra Eleutheriade excelează şi căruia ar trebui să i se consacre.

Tania Şeptilici — Desen

Atât de puţini ştiu să însufleţească lumea cea fără glas şi fără viaţă!...

●

La Mozart s'au adăugat în cursul acestei luni, încă doi expozanţi: un pictor şi un sculptor.

Micaela Eleutheriade — Interior

D. Costel M. Nicolaevici *aduce portrete, compoziţii, vederi din Bucureşti şi din ţară, modest concepute.*

Cu bunăvoinţă, se va afirma.

D. Basarab I. Spartali prezintă câteva statuete expresive ca stil, atitudine şi mişcare, — două busturi şi două basoreliefuri. Suficiente ca să ne arate ce ştie şi ce poate artistul.

Plasticului i se cere însă continuitate şi cutezanţă dimensională.

D. Spartali pare încă la început. Am vrea să-i vedem şi-o operă finită

H. BLAZIAN

Olga Greceanu — Maria Magdalena

54/26

ARCADIE AVERCENCO

Sorbii o înghiţitură de licheur din păhărelul subţire şi, lenevit după un prânz substanţial, întrebai cu voce moleşită:

— Va-să-zică mâne mă chemi la telefon?

— Desigur, — îmi răspunse prietenul. — Apropòs, ce număr ai la telefon?

— Ai făcut foarte bine cerându-mi-l, pentrucă nu-i trecut în cartea de abonamente. Notează: 54/26.

Prietenul meu dădu din umeri.

— Dece să-l scriu? Il voiu ţine minte şi-aşa. Ce număr ai spus?

— 54/26.

Ascultă atent, apoi repetă: cincizeci şi patru pe două-ze-ci-şi-şa-se. Pentru un om inteligent nu-i greu.

— Da,... dar n'o să-l uiţi?, — murmurai fără convingere.

— Şi dece să-l uit? E-atât de simplu: 64 pe 26.

— Nu 64, ci 54.

— Ah, da! 54... adică prima jumătate a numărului de telefon e 54, a doua 26. Dacă mă gândesc mai bine prima jumătate e dublul celei de a doua...

— Ce spui, dom'le? A doua înmulţită cu doi ne dă numai 52, şi nu 54.

— Da, da! dădu din cap prietenul meu, — făcând o mutră serioasă. E foarte simplu: a doua jumătate se înmulţeşte cu doi şi la produs se adaugă doi. Nu-i aşa că-i simplu?

— Cu un mic defect. După sistemul tău poţi obţine şi numărul 26/12, de exemplu.

— Ce spui? Şi dece?

— Pentrucă e acelaş lucru: a doua jumătate se înmulţeşte cu doi şi la produs se adaugă doi.

— Drace, aşa e!... Care e numărul tău?

— 54/26.

— Ah iată. Primul lucru pe care trebue să-l bag bine în cap e a doua jumătate a numărului, de care depinde totul. Care e numărul?

— 26.

— Foarte bine. Numărul 26. Cum să nu-l ţin minte? Iată: la mâni şi la picioare am douăzeci de degete; mai pun şase. Cum se poate să-l uit pe şase.

— Aminteşte-ţi, îl sfătuii eu, — că şase e un nouă întors.

— Crezi?, — întrebă prietenul meu, cufundat în gânduri. — Dacă şase e un nouă întors, atunci şi nouă e un şase cu picioarele în sus... Cred că am găsit soluţia justă.

— Ştii ce trebue să faci? Ia o bucată de hârtie şi un creion, şi notează numărul.

— Nu. Şi-apoi, pentru ce? Pot să-l ţin minte şi-aşa. Uite cât e de simplu. Pentru a găsi prima jumătate a numărului trebue să înmulţesc a doua jumătate cu doi şi la produs să adaug doi. Acum, cel mai important lucru e să reţin a doua jumătate. Hm! Fac aşa: iau un bilet de 25 ruble şi o rublă de argint. Adică 26...

— E complicat!, — replicai eu. — Câţi ani ai?

— 32.

— 32? Foarte bine. Asta înseamnă că, dacă scazi din vârsta ta şase, obţii a doua jumătate a numărului căutat.

— Just, dar cum să reţin numărul şase?

— Nu eşti în stare să reţii un asemenea fleac?

— Dece şase şi nu opt sau cinci?

— Atunci faci aşa: ţii într'o mână, care are cinci degete, o rublă de argint.

— Nu, domnule. S'ar putea face o confuzie. Treizeci şi doi de ani, cinci degete şi o rublă de argint. Cum e posibil să scad din viaţa mea cinci degete? E absurd.

— Faci cum vrei, — replicai ofensat.

— Voi ţine minte şi aşa.

— Chelnăr, adă-mi alt licheur în locul acestei porcării. Un „benedictin", de exemplu.

— Iată chestiunea rezolvată. — sări bucuros prietenul meu. A doua jumătate se află înmulţind numărul literelor cuvântului „benedictin" cu doi.

— Ce spui? Ai nevoie de numărul 13 şi cuvântul „benedictin" are numai 10 litere.

— Prin urmare la numărul literelor cuvântului benedictin voiu adăuga 3 şi voiu înmulţi prin 2,

— Vai, câte complicaţiuni! O să te încurci. Te sfătuesc să reţii mai bine cuvântul „benedictincik". In primul rând cuvântul sună mai frumos şi în al doilea rând are exact treisprezece litere.

Cufundat în gânduri, prietenul meu încruntă din sprâncene:

— „Benedictincik". Dracul ştie ce înseamnă acest cuvânt stupid. Va-să-zică doi „benedictincik" înmulţit cu doi plus doi... Nu, sistemul acesta nu-mi convine. Să căutăm un altul. Care e numărul de telefon?

— 54/26.

— Tatăl meu a murit la vârsta de 57 de ani, iar soră-mea mai mare la 21. Adică tatăl meu a murit cu trei ani mai târziu decât primul număr de telefon, iar sora mea n'a împlinit al doilea număr decât după cinci ani.

— Dece trebue să-i deranjezi pe răposaţi?, — îl mustrai blând.

Şi-apoi ce înseamnă „soră-mea n'a împlinit al doilea număr decât după cinci ani". Nu, se poate găsi ceva mai simplu... Suma cifrelor numărului 54 ne dă 9, iar a numărului lui douăzeci şi opt. Exact.

— Ei şi?, — zise sceptic prietenul.

— 8 şi cu 9 fac 17.

— Ei bine?, — mă încurajă el.

— Suma cifrelor din 17 fac 8.

— Şi, mai departe?

— Nu pot să sufăr să te uiţi aşa la mine. Mă enervezi. Fă mai bine socotelile.

— Un moment! Am găsit ceva simplu. Când a avut loc răsboiul Crimeei?

— In '54.

— Ei bine, iată prima jumătate a numărului de telefon. Acum, dacă din răsboiul de 30 scădem 4... Hm! Dar cum să reţin numărul 4?

Incepea să mă irite.

E foarte simplu; scazi din 5 degete o rublă de argint.

El replică rece:

— Am respins doar acest sistem.

— Atunci notează numărul 4 într'un carneţel.

— Bine zici..., — se învoi el.

Dar observând zâmbetul meu veninos, reveni:

— Dece să-l scriu? O să ţin minte... Hm... Evrika! Cele 4 puncte cardinale ale lumii... Iată cât e de simplu. Răsboiul Crimeei, răsboiul de 30 ani, cele patru puncte cardinale ale lumii. Nu-i aşa că-i simplu?

Peste trei zile ne-am întâlnit în foyerul unui teatru.

●

— Ce mi-ai făcut?, — zisei, cu un ton mustrător. — Mi-ai promis c'o să-mi telefonezi. Te-am aşteptat ca un cretin, iar tu nici gând n'ai avut să te ţii de cuvânt.

In glasul lui răsuna o mânie abia reţinută.

— Dar şi dv. sânteţi un tip straşnic. Nu ştiam c'o să-mi daţi numărul de telefon al amantelor voastre.

— Eşti nebun...

— Nici prin vis... Sun şi cer: Numărul 54/2.

— Da, — răspunde o voce bărbătească.

— Vă rog daţi-mi, — zic, — pe domnul Ilie Ivanovici Branducov!

Deodată vocea bărbătească începe să urle:

— Duceţi-vă dracului cu Brandbucovul vostru. Mi-am dat seama că-i făcea curte nevesti-mi. Şi iată că pe deasupra, prietenii lui îl cheamă la telefon la mine, par'că ar fi casa lui. Spuneţi-i că la prima întâlnire îi sparg capul!

N'am mai putut şi-am izbucnit:

— Dar cine dracu te-a pus să ceri 54/2 când numărul meu de telefon, e 54/26.

— Vai!... Iartă-mă! Mi-am amintit de războiul Crimeei; just?

— Aşa-i.

— Apoi de războiul de şapte ani.

— De 30 de ani; ce dracu!... De 30...

— Ce spui dom'le! Şi când am scăzut cele 5 părţi ale lumii...

Urmare in pag. IV-a

La școală

Ceasul 11.

Domnul a întrebat pe câțiva elevi din cl. II la „armetică". A pus pe „Nică a Petrei" „pelticul" din cl. I să spună poezia și acum a scos-o pe „Rița lui Toaderi Ciungu".

E'n colț lângă sobă: o fetiță plăpândă, cu privire sfioasă și dulce.

— Incepe! îi strigă glasul răgușit din dosul catedrei.

Fetița își scutură a curaj părul sbârlit, își îndoae molatec brațele, pâlpâiri de aripi ale unui pui ce 'nvață să sboare și 'ncepe să cânte.

Are un glas tremurat, nesigur, dar care prinde toate înălțimile și se 'nmlădie, și se pleacă, te mângâe cald, în timp ce brațele se mișcă, mereu parcă mai deslipite de ființa ce le mână.

„Domnul", de după catedra care-l acopere aproape cu totul, o ascultă și n'o ascultă.

Se gândește că a anunțat serbarea și că mai sunt doar câteva zile până la data fixată.

D. revizor i-a promis că va veni cu d-na și cu fiica sa; va veni și învățătorul din satul vecin și judecătorul..., atâta lume care să-i găsească poate vină.

Se gândește că peste câtva timp trebue să treacă examenul de înaintare. In vederea lui, a invitat familia revizorului la serbare și apoi la „un bufet".

Se uită cu scârbă și mânie la copiii nespălați, la zidurile negre ale clasei, la băncile înghesuite și sparte, la noroiul gros ce n'a mai lăsat curată o bucățică de scândură, și-l scutură pornirea să lovească până la sânge „plodurile țărănești ce-i dau atâta bătaie de cap când are el destule ale lui".

Fetița cu ochi temători, cu mișcări de năframă albă jucată de vânt și alintată de soare, își leagănă cântecul înainte.

In banca treia un copil rotund și rumen ca un măr domnesc, stă ridicat în picioare și se 'nalță pe vârfuri, și se pleacă înainte, să vadă mai bine și mai bine gura care cântă.

Pumnul lui mic strânge în neștire hârtia ce i-a rupt-o „Domnul" din caiet, fiindcă „greșise la socoteli", iar ochii, ochi de mărgele, ochi de șoricuț sunt două lumini înmărmurite. Privesc nemișcați o gură rotundă, deschisă larg, e gușuliță care tremură. E numai naivă admirație și bucurie în ei.

Dar de-odată, lumina lor se schimbă. Se coboară jucăușe spre mâna ce strânge hârtia, apoi furiș la dreapta, la stânga și.. vârșșt ...mototolul de hârtie a zburat poznaș spre gurița deschisă.

— Cine a dat?

— ...

— Să iese afară măgarul!

Toți s'au sculat, se 'mping, urlă pe toate vocile, ca toate vietățile pământului.

— Stați! Stați la loc! V'arăt eu vouă!

Domnul învățător țipă de s'au umflat ca niște coarde vinele de pe frunte; dacă vocea lui rugășită nu poate s'acopere tropotul de picioare, pocniturile pupitrelor, chiulul flecar al zecilor de guri ce-i înfruntă mânia batjocoritor și glumeț.

— Să iese afară măgarul!

— Domnule, vă rog, Gavrilă a dat, strigă un glas și apoi altul și altul și toate 'n cor: Gavrilă, Domnu învățător! Gavrilă !!

— Tu, mă?

Gavrilă cu fața lui rumenă de fruct proaspăt din care-ți vine să muști, își indeasă grăbit căciula îndoită în buzunarul pantalonilor, dă o lovitură cu cotul în coastele vecinului, care-i spusese cu voce groasă și satisfăcută: „Gavriliță, țin'te bine c'a pățit-o, Gavriliță!" și tace.

— N'auzi mă ce-ți zâc eu? Tu ai dat?

Invățătorul era lângă el, îi simțea respirația pe obraji.

— Eu!

— D'apoi nu vorbești 'mă Tu? Și dece? De ce-ai dat? De ce?

Palmele cad grele, una după alta, peste obrajii rumeni, peste urechi, pe ochi...

Domnul a plecat de mult.

In fundul clasei suiți pe bancă, cu picioarele strânse sub ei, doi băieți înghit cu poftă dintr'o bucată de mămăligă, unsă din când în când, prea arare, și cu zgârcenie, cu slăninuța ce-i pusă deoparte, pe marginea basmalei.

In banca întâi, chircit în colțul din spre zid, stă un copil ce n'arătă să aibă mai mult de patru ani.

Ochii mari deschiși într'o față buhavă, caută nevinovați în jur, iar buzele vinete se 'ntredeschid mereu. Ai zice o păpușe grosolană ce-și mișcă buzele și-și tremură capul pe un gât subțire de sârmă, dacă din pieptu-i strâmt n'ar ieși neregulat și greu un horcăit de bătrân bolnav.

O căciulă mare îi cade peste urechi. Doar ea-l apără de frig, că haina-i subțire și ruptă, pantalonii cu petecile desfăcute și opincile grele de noroi.

Gavrilă nu s'a mișcat din locul lui. Ochii i s'au umezit, dar nu vrea să plângă. S'ar bate acum cu lumea întreagă: cu domnu învățător dac'ar veni, cu băieții, cu toți băieții.

In fund, masa s'a terminat. Basmaua goală stă împăturită pe bancă. Cu brațele sub cap băieții se odihnesc — alături de ea. Mai au o oră pân' să vină Domnu învățător.

In fața lui Gavrilă, e mogâldeața din banca întâi.

Acum o vede. Și-a scos cu grijă dintr'o traistă de pânză unde-și ține cărțile, o bucată de turtă.

— Nică!

Micuțul tresare, își pune turta pe bancă și o acopere sfios cu brațele.

— Scoate-ți căciula, bă!

— ...

— Ce n'o scoți? Stai că vin eu!

Și cu brutalitatea nevinovăției, Gavrilă îi trage depe cap căciula grea.

Gâtul micuțului s'a îndoit scurt, ca și când i-ar fi fost smuls odată cu căciula și capul.

Iși privește atent și fără dușmănie călăul, pe când mânile-i tremurătoare mângâe capul descoperit.

In părți are două umflături ca două cucuie și-i chel ca al unui moșneag.

— Așa, gămălie, așa, taure, așa, spintecă vânt! Cu capul gol! Nu plângi?

Ar vrea să-l vadă plângând. Il privea cu dorința asta; dar îl văzu fără să vrea amărât și mic și o clipă i se lumină în minte scena din ajun, când după ce-i „luase parte" se bătuse cu Duță „uriașul", fiindcă îi strigase micuțului „poricle" și-l aruncase în zăpada neagră de noroi.

O clipă însă, numai o clipă și-apoi din nou fu prins în drumul prin care vroia să-și scuture amarul.

— Nică! Stai să-ți pun căciula!

Mânuțele copilului care vegheau acum turta se ridicară tremurătoare și obosite. Și pline de grije se opriră pe cele două cucuie.

— Ce-ai cu mine, mă Gavrilaș mă? se auzi vocea-i subțire resemnată.

— Vreau să plângi, auzi tu?

— Ba nu pâng.

Cu mânile pe cap, cu ochii 'n ochii celuilalt, Nică își uitase de turta ce sta uscată și arsă pe bancă.

Ochii de șoricuț au început să lucească iar și gura-i gata să râdă.

— Haț! strigă glasul sglobiu ca și când ar zice păzea! Și 'n timp ce Nică își apăra trupul sărman, crezând că va fi lovit, Gavrilă puse mâna pe turtă. O ridică triumfător de-asupra capului. Ieșise din bancă și cu pași mari, săltați mergea prin clasă, iar după el, cu picioarele strâmbe, călcând cu trudă, Nică își întindea mânuțele-i de copil.

— Dă-mi tuta, mă Gavilaș, dă-mi tuta!

— Na-ți-o. Vino ici de-o ia.

Ajunseseră în dreptul ferestrei, ce sta ademenitoare cu geamurile larg deschise.

— Dă-mi tuta, mă Gavilaș, se auzi din nou glasul subțiratec și încrezător.

— Uite-o!

O ridicase în sus. Părea un bulgăre de pământ. Și ca un bulgăre de pământ pus în mișcare de o mână dibace dar neastâmpărată, ca și ghemul de hârtie, turta lui Nică luă drumul vântului și al pasărilor călătoare.

Ochii micuțului o urmăriră trecând prin fereastra deschisă spre sat, în timp ce lacrimile îi alunecau încet de grele pe obrajii-i palizi și umflați, pe buzele tremurătoare, pe hainele-i rupte.

— Dă-mi tuta, Gavilaș, îngăimă în neștire.

— Gavilaș, tută să te faș! Se auzi un glas plin de râs din fundul clasei.

Gavrilaș însă nu-l auzi. Se uită la trupul schilod și gol al lui Nică, la plânsul lui.

Il durea gâtul ca și când i l-ar fi strâns cineva cu mânile.

— „Ce-ți pare rău, Gavrilaș?" se certa singur.

Ochii îi era umezi. „Ce ești prost, măi Gavrilaș, ești prost? își spunea el, mergând încet spre bancă.

Iși ridică traista și scoase din ea o bucată de pită și brânză, și o fărâmă de șoric și repede, cu gestul hotărît, împins de gândul ce atunci se luminase, le puse în brațele lui Nică. Și apoi cu mânile goale și cu inima împăcată fugi afară să plângă.

DSEED AMON

— Iată o altă tâmpenie! Nu cele 5 părți ale lumii ci cele patru puncte cardinale! Dacă ai creer de găină nu trebuia să-l storci, ci să iei pur și simplu un creion pentru a nota patru cifre mizerabile. Nu tebuia să confunzi numărul meu cu 54/2.

Dar și el se irită.

— Și tu ai făcut-o lată. Am chemat primul număr care mi-a căzut sub mână, și-am dat de una din amantele tale. Asta înseamnă, după teoria probabilităților, că dacă la Petrograd sunt 60.000 de telefoane...

— Scuză-mă, — îl întrerupsei. — Uiți că sunt telefoane și la ministere, la bănci, la casele de comerț...

— O, scumpul meu, acum și la ministere sunt domnișoare care ocupă posturi...

Fată de acest argument, n'am mai răspund nimic.
mai răspuns nimic.

— Dintr'o eroare de paginație nuvela „Incă odată" a apărut în numărul trecut fără indicații de autor. Ea este de John Galsworthy.

— A apărut prima fasciolă din opisul cronologic cu index alfabetic „TOT". Cuprinzând toate evenimentele mai de seamă produse în țara noastră între 1—15 Ianuarie a. c. în domeniul politic economic, social științific, artistic, sportiv, etc. „TOT" e menit să devină arhiva oricărui intelectual.

In partea I-a a lucrării se publică în ordinea cronologică desbaterile parlamentare și ale celorlalte foruri deliberative, congresele, întrunirile, rezumativ conținutul „Monitorul Oficial", al ziarelor și revistelor, campaniile de presă, declarațiile și activitatea oamenilor politici și ale celorlalți factori sociali, studiile economice, cursurile de valori și mărfuri, licitațiile, firmele noui, mișcarea societăților anonime, falimentale, deciziile ministeriale, legile, ordonanțele, invențiile, matchurile, necroloagele, bibliografie, etc.

Partea II-a tipărită pe hârtie colorată, cuprinde un ingenios index al opisului, grație căruia ori cine găsește cu cea mai mare ușurință tot ce-l interesează.

„TOT" apare bilunar în editura agenției de presă „SERVICIUL GAZETELOR" de sub conducerea confratelui nostru Emil Samoilă.

— Ce anestezic bun: de-odată devii optimist, bun, spiritual, indulgent...

— Intr'un cuvânt: nici nu mai ești tu insuți...

Primii Pași

Răpirea unui copil

E mult de atunci, și totuși îmi amintesc foarte bine întâmplarea aceasta, ce s'a petrecut acum vreo 10 ani într'un orășel liniștit de munte. Stăteam în gazdă la o doamnă bătrână, a cărei fată, măritată cu un ofițer, avea un dopuleț de copil între 4 și 5 ani.

La această vârstă mai toți copiii sunt drăgălași, cu impertinențele lor nevinovate spuse cu aer de oameni mari, și cum aproape totdeauna suntem gata să îndrăgim odraslele altora — când natural nu suferim de nervi — și eu mă prăpădeam după Gigel. Era blond ca un cantalup bine copt, cu părul în cârlionți, cu ochii albaștri, grăsuț și blond să-l dai de-a dura. De regulă foarte îngrijit îmbrăcat, căci maică-sa—nu mai vorbesc de bunică — n'avea altă treabă decât să-l gătească și-i schimba de câteva ori pe zi șorțulețele, pe care el conștiincios le murdărea cât ai clipi.

N'avea prieteni, căci... „știi mata, domnișoară, eu nu-l las în cârd cu toți copiii, așa la întâmplare; vreau să-i dau educație..." îmi spusese odată mama lui și cum, după părerea domniei-sale... „băeții aceștia din mahalale sânt cu totul lipsiți de creștere", bietul Gigel era condamnat să se joace singurel... „pentruca să nu ia obiceiuri proaste". Alerga toată ograda călare pe un băț, sunând vajnic din trompetă „ca la cazalmă" sau cânta în legea lui romanțe auzite dela „mămisica".

Uneori venea, adus de o ordonanță, băiatul unui alt ofițer, Sandu, de seama lui, cu care se înțelegea de minune:

— E plietenul meu și-l iubesc!" spunea el cu importanță. In adevăr, când venea Sandu nu-l mai putea stăpâni nimeni.

Imi era drag Gigel, dar... de departe. Nu prea aveam încredere în prietenia copiilor alintați, știind că îndată ce le dai puțină atenție ți se sue în cap, așa că preferam să-l urmăresc cu ochii, încântată de ghidușiile lui, însă fără a lua vreodată parte la joc. Dar domnul Gigel avea alte intenții și vederi mai puțin pesimiste asupra prieteniei, încât a trebuit să ne cunoaștem de aproape și, spre marea mea rușine, am fost silită să recunosc că mă înșelasem, că era un copil cuminte și că-l nedreptățisem cu bănuelile mele.

Intr'o seară, când mă întorceam din oraș, la câteva zile după mutarea mea, el, decepționat probabil de nepăsarea ce-i arătam, luă cu hotărîre inițiativa împrietenirii noastre, curajos, așa cum se cade să fie un fiu de militar, el însuși viitor ostaș — după cum afirma el când îl întrebai: „ce o să te faci când vei fi mare?" — Apropiindu-se îmi arătă grozav de mândru o muzicuță:

— Bună seala, domnișoară, uit se mi-a dat nasul meu!

Observați că era un băiat politicos, totuși am vrut să-l necăjesc.

— Cum se poate? fac eu nedumerită. Ce fel de nas ai tu de scoate muzicuțe?

Mă privi furios.

— Nu nasul ăsta, spuse el supărat, arătându-mi cu mâna bucățica de carne care-i ținea loc pe nas „nasul meu cale m'a botezat".

— Ah! mă lămurii eu de astădată, surâzând de plastica lui explicație.

Primul pas — cel mai greu — fiind făcut, ghiața se rupse repede, și din clipa aceia, am devenit cei mai buni prieteni; eu îi spuneam povești cu zmei și zâne, iar el îmi cânta din muzicuță minunate melodii.

Pe la sfârșitul lui August, într'o zi cu soare și zăduf mult. Gigel dispăru fără urmă. Când s'au așezat la masă, au observat lipsa lui, căci Gigel era un mâncăcios, care cu un ceas înainte începea să se plângă că-i e foame, și-i mira faptul că nu se înființase încă, deși era trecut de 12. L-au strigat, au trimes ordonanța să-l caute prin vecini, cu toate că n'avea voie să iasă singur în stradă, dar pace! Gigel nu era nicăeri. I-a cuprins neliniștea și s'au sculat cu toții, au răscolit curtea, au scotocit odăile, podul casei, s'au uitat chiar în fântâna, ce era acoperită veșnic de două capace de lemn, pentruca copilul să nu se plece înăuntru, dar degeaba. Gigel intrase în pământ. Grija creștea ...unde putea să fie? Il căutaseră pretutindeni...

Deodată îi fulgeră o idee... „Răzbunări... copii răpiți... schingiuiți... Dacă... Doamne ferește!"...

Ofițerul și-a pus iute tunica și-a pornit-o pe arșița aceia să anunțe poliția. Maică-sa căzu zdrobită pe un scaun, frângându-și mânile și suspinând într'una:

— Sărmanul meu micuț... mi l-a răpit!

Ca o molimă se răspândise vestea în toată mahalaua... „S'a furat un copil... a dispărut Gigel".

Și ca totdeauna în asemenea ocazii, din lumea strânsă la porți, s'au găsit unii care să afirme că l-au văzut pe Gigel fie în tovărășia unui domn..., a unei cucoane..., chiar cu niște țigani.

— Eu am văzut un domn cu un copil blond... trecând pe la 11 într'o trăsură!...

— Grăsuț, cu hăinuțe albe și cu șorțuleț bleu, se repede mama.

— A trecut repede trăsura... n'am putut vedea bine hainele... șovăește martorul... dar era cu siguranță un copil, sfârșește el cu hotărîre.

— N'am spus eu! suspină mama.

Și povestea se repetă cu mici variante. Toată lumea a văzut, toți bănuesc, dau sfaturi, discută cu aprindere... Unii au mai apucat chiar asemenea întâmplări:

— Ei! A fost teribil... nici azi nu l-au mai găsit! închee povestitorul mulțumit de groaza ce se citește în ochii ascultătorilor.

Biața femee îi asculta desnădăjduită, dar în starea de spirit în care era neexactitatea indicațiilor nu-i mai spunea nimic. Din potrivă, în loc s'o liniștească, mai rău o îngrozeau. Firește că nu le credea pe toate deodată, dar de una era convinsă... Sau poate chiar toate erau adevărate.

„Cine știe dacă răpitorii nu erau mai mulți și-și treceau copilul unul altuia, ca să-i înșele mai bine ...și mintea ei înfrigurată, hrănită cu numeroase romane polițiste, făurea o întreagă aventură tragică, al cărei erou era micuțul ei...

Timpul trecea... Lumea plictisită se împrăștiase...

Tatăl se întorsese și acum ședeau zdrobiți și mai nenorociți din cauza neactivității. Tocmai atunci apăru în poartă, surâzător ca un premiant în fața fotografului, Sandu, urmat de ordonanța, care ducea un măreț cal de lemn nou-nouț. La vederea lui, lacrimile mamei, oprite o clipă, porniră din nou... Il luă în brațe, îl sărută plângând, șoptind printre suspine.

— Băiatul meu, băiatul meu.

— Asta mai trebuia acum ! mi-am zis eu înfuriată. Sandu, mirat de această primire neobișnuită, se simți obligat să ne lămurească:

— Am venit să mă joc cu Gigel!

L-am luat cu binișorul, i-am spus că Gigel nu-i acasă și să vie altădată. Voiam să-l fac să plece; mă înșelam însă dacă credeam că el se va lăsa cu una cu două. Ținea morțiș să-și arate calul prietenului său și nu voia să creadă nimic. Incepu să urle îngrozitor:

— Am venit să mă joc cu Gigel, ...să-i arăt calul. Unde-i Gigel?

Momentul era critic; plângea și nu știam cum să-l liniștesc.

Deodată se auzi un zgomot hodorogit, asemeni unor lemne ce se năruiesc, un țipăt plângător... urmat de o liniște mormântală. Inghețasem toți, galbeni, cu răsuflarea tăiată.

Sandu cu lacrimile pe obraz și cu gura căscată.

„Ce fusese asta?!"

După prima clipă de buimăceală, ne-am repezit spre beciu, de unde venea zgomotul. Era încuiat.

— „Unde-i cheia?... cine are cheia?... deschideți mai repede!"

In zăpăceala generală, apăru și cheia de undeva. Intrarăm. Nimic suspect... dar în fundul beciului albia de rufe, răsturnată cu gura în jos, sălta buțin și de sub ea se auzea un plâns încet. Cineva a ridicat cada și salutat de un hohot de râs, apăru Gigel cel răpit, cu mânile și genunchii zdrobiți, cu fața și șorțulețul bleu mânjit de nisipul ud. Mama l-a cuprins în brațe sărutându-l și nu-i venea să creadă că frica prin care trecuse fusese numai o glumă, că Gigel era teafăr și nevătămat. Tatăl mai energic, gândindu-se la ridicolul la care îl expusese, voia să-l pedepsească.

Dar cine putea admite așa ceva? Gigel ciufulit, cam galben la față, era totuși fiul regăsit, era eroul mahalalei și nimic nu-l mai putea atinge, odată ajuns în brațele ocrotitoare.

După ce i-a trecut spaima, ne-a lămurit cum ajunsese în beciu sub albie. Când bucătăreasa s'a dus înăuntru, el a urmărit-o și s'a ascuns fără să-l vadă cineva.

Femeia, nebănuind nimic, a eșit încuind ușa, iar Gigel a rămas acolo nemișcat, până a auzit glasul lui Sandu. N'a putut rezista ispitei, mai ales că începuse să-i fie foame, și a vrut să iasă. Albia rău sprijinită a căzut, prinzându-l ca într'o capcană. Insă de ce a făcut asta, n'am putut afla atunci.

— „Tleaba mea" răspundea el.

— Cum treaba ta? Ne-ai făcut să te căutăm. Dece te-ai ascuns?

— Secletul meu!" și s'a dus la joacă.

Lucrurile se liniștiră, dar spre seară, l-am luat în brațe și l-am întrebat:

— Ia spune-mi mie, Gigel, dece te-ai ascuns?

A sărit jos ars, s'a depărtat doi pași, și cu mânile în buzunarele pantalonașilor, m'a privit dela distanță, serios și cu neîncredere. Eu îmi păstram o figură nevinovată și socotindu-mă se vede demnă de secretul lui, îmi șopti la ureche după o clipă de șovăială, încredințându-se că nu ne spionează nimeni:

— Am vrut să fac o... „meșcherie. Dar să nu spui, regretă el îndată, privindu-mă în ochi.

— Nu spun dar ce-i asta?

Și atunci mi-a explicat malițios că voise să ne păcălească, adică să facă o ...șmecherie.

Am râs cu poftă și i-am zis Gică-Beciu.

. . . .

Azi, Gică Beciu e licean cu tresă, adică în cursul superior, dar asta nu mă împiedică câtuși de puțin să râd de câte ori am ocazie de „meșcheria" lui.

C. IG.

Puiul meu

Cum adormi așa senin,
Puișorul meu cuminte,
Lasă-mi mâna să alinte
Trupușoru-ți cald și plin.

Tu închide ochii-ți dulci,
Eu te-oi săruta. In vis
Te-i juca cu pis-pis-pis
Ș'o să crezi că nu te culci.

Vezi? A fost, a fost odată,
Un moș bun ș'o babă rea.
Moșul un cocoș avea,
Baba — o puică moțată.

Și moșneagul... Iar te-alinți?
A plecat odată 'n lume...
Inceput-au să s'adune
Gene lungi pe ochi cuminți.

Invelită 'n plecuri, caldă,
Torci ușor ca o pisică;
Și nu vezi fetiță mică,
Luna 'n raze cum te scaldă.

Gura roză s'a deschis
Ca o fragedă zorea.
Acum dormi, comoara mea;
Dar de ce oftezi în vis?

ANIȘOARA GHETARU

Olga Greceanu — Salomea

De vorbă cu G. Călinescu

Statuia din fereastră

Pe o zi cu soare de primăvară, mă găseam pe-o stradă necunoscută, cercetând casele pe rând. Printr'o întâmplare nenorocită, uitasem adresa acasă; reţinusem numai strada: Aleia Müller.

— Mă rog dumitale, nu ştii unde locuieşte domnul G. Călinescu?

Unguroaica, ce se întorcea cu coşul dela piaţă, mă priveşte râzând:

— Nu ştii..

— Dacă nu te superi: unde stă domnul G. Călinescu?

Trecătorii dau din umeri, nepăsători.

Mă uit şi la tăbliţele cu cărţi de vizită; ba chiar intru şi'n ogrăzi şi mă informez.

Am ajuns la capătul aleii; la ultima casă, geamurile-s deschise şi două cumetre în capot se iţesc cu curiozitate spre mine:

— Cauţi pe cineva?

— Nu cumva ştiţi d-tră unde stă domnul G. Călinescu?

— Care Călinescu? Ofiţerul ?

— Nu. G. Călinescu, criticul, care scrie la reviste.

— A! Călinescu care scrie... scriitorul... — dau din cap gospodinele. — Nu cunoaştem. Nu ştim decât pe Călinescu ofiţerul care-a divorţat de nevastăsa.

— Nu cumva o fi fiind casa cea din colţ, unde se vede o statuie în fereastră?? — se luminează de-odată una din cumetre. — Dacă spui că-i scriitor, atunci sigur că stă la casa cu statuia la fereastră. Cearcă acolo.

Ascultând de glasul mahalalei care caracteriza în aşa fel pe scriitori, am căutat statuia cu pricina. Natural, am găsit pe domnul Călinescu; dar nu la fereastra singulară ci cu totul în altă parte şi'n altă zi.

Statuia din fereastră a rămas ca un simbol al credinţii populare că numai un sucit de scriitor poate ţine în geam un chip de piatră, ca la „muzee".

Ce pofteşti?

Am intrat într'un birou luminos, simplu şi cu mult gust aranjat. Cusături româneşti, o masă de lucru masivă, cărţi multe.

Domnul Călinescu a venit îndată şi ne-am instalat comod, unul în faţa celuilalt.

— In definitiv, ia spune-mi, cam ce vrei dela mine ? mi-a spus fără înconjur, fixându-mă cu privirea-i maliţioasă.

— Ce să vreau? — i-am replicat — Am venit să stau puţin de vorbă cu d-ta.

G. Călinescu are un profil de medalie, cu nasul tăiat din frunte, cu bărbia puternică. Ochii luători în râs te cercetează şi te sfredelesc fără milă.

— Spune mai bine că vrei să iei material pentru un reportaj. Aşa-i? Ai epuizat personalităţile celebre şi te dai acum la mine.

Nu ştiu ce să-i spun. Adevărat, de asta venisem. Dar cred că glumeşte când spune că nu-i de părere să scriu despre dânsul.

— Eu cred că e foarte urît ca în „Adevĕrul Literar" unde sântem amândoi colaboratori, să scrim despre noi, — spune criticul, sculându-se dela birou. — Ar fi mai nimerit să renunţi.

— Eu nu sânt de părerea dumitale — spun eu —; atâta vreme cât se pot scrie lucruri interesante despre un om cunoscut...

— Ce lucruri interesante ? Şi ce om cunoscut? — mă întrerupe G. Călinescu. — Ce-ai putea să spui d-ta cititorilor ca să-i interesezi?

Despre copilărie

— Sânt atâtea lucruri care pot trezi curiozitatea şi interesul celor care te citesc pe d-ta. Intâiu de toate, câteva cuvinte despre copilăria dumitale ar fi bine venite.

— Copilăria? Eu găsesc că copilăria nici nu există, — spune criticul. — Scriitorul n'a prea încercat până acum să fixeze capătul vieţii: vorbind de copilărie, el crede că-i o aţă; în realitate sânt numai mărgele risipite, foarte puţine, pe care le înodăm noi la maturitate. Aşa că, după mine, copilăria nu există, e o categorie născocită de omul matur. Ca dovadă eu: tot ce ştiu din primii mei ani, ştiu din acte şi afară de câteva icoane fugare...

— Pe care le mai ţii minte?

— Foarte slab. Le-am însemnat odată într'un caet. Iată, mi se pare că aici. Sânt câteva foi cu cele câteva pagini disparate ce mi-au rămas. Dar n'au nici o importanţă.

Am întins mâna şi am apucat acel caeţel în mână. G. Călinescu îl svârlise pe marginea biroului şi se ridicase să comande o cafea.

— Vin îndată, — mi-a spus, eşind pentru câteva clipe.

Să nu mă judecaţi rău. Am apucat caetul şi în sbor, am trecut repede în revistă cele scrise acolo de cel care nega copilăria. Oricât de repede le-am cetit însă, mi-au rămas în minte. Erau cât se poate de interesante.

PRIMA AMINTIRE

„Sânt aşezat pe ceva mişcător şi emiţător de sunete, ca pe un fel de covertă de vapor. In jurul meu se ridică stâlpi incomensurabili, ca de arhitectură egipteană ,fără nici o oprire pe orizont (fenomen caracteristic infantilismului).

Interpretând: cred că mă aflu în braţele doicii mele, în tinda bisericii schitul Măgureanu".

FETIŢELE LA ŞCOALA

„Pe-un fel de punte trec mii de fete mari, furnicând în colo şi'ncoace, — cu aceiaşi înmulţire caracteristică.

Interpretare: sânt în curtea unei şcoli de fete şi enormele fiinţe care intră în clasă după sfârşirea recreaţiei sunt, natural, fete de şapte ani".

URŞII ALBI

„O groapă adâncă, enormă, ca un fund de ocean secat. Oamenii se uită în fund unde se aud strigăte şi se văd un fel de urşi albi.

Interpretare: fătase căţeaua şi aruncaseră nişte căţei albi într'o groapă".

URCAREA IN COPAC

„La o înălţime mare se află un cuib de vrăbii; (au apărut noţiunile) un copil, în faţa tuturor ai familiei, se ridică să ia pui din cuib. Ridicarea este însă originală în amintire şi nici o lege fizică n'ar putea să corecteze legea amintirii. Copilul se descalţă de ghete ,se aşează cu spatele la perete şi se urcă aşa — caşicum ar fi ventuze pe zid".

BOTOŞANIUL

„Botoşaniul constă numai din casa noastră care are pentru mine cea mai mare suprafaţă şi grădina în care în fiecare zi sânt teritorii noi de descoperit. Aici mi-am petrecut a doua copilărie".

PAGODA DIN VARFUL MUNTELUI

„Am fost pe-un munte şi-mi aduc aminte şi acum enorma oboseală care în copil dă un ciudat simţământ de tristeţe. In vârful muntelui era un fel de pagodă curioasă, plină de sgomote furtunoase.

Interpretare: cred că era movila din grădina publică şi chioşcul cu muzică militară".

O bătae nemeritată

— Ce citeşti acolo?

Domnul Călinescu intrase pe nesimţite.

Prins asupra faptului, am lăsat leneş să cadă caeţelul pe birou.

— Nimic. Mă uitam aşa...

Criticul a ridicat cărticica şi-a deschis-o, foiletând-o.

— Curioase sânt amintirile fugare pe care le păstrezi din copilărie. Mie mi-au rămas întipărite numai câteva. Mai ales acelea ce se leagă de-un fapt curios; de exemplu o nedreptate.

— Este însemnată acolo? — am întrebat.

— Da. Am trecut-o la *observaţii psihologice:* Imi aduc aminte că una din plăcerile mele nevinovate era să împung fetiţele dela o şcoală primară, pe lângă care treceam zilnic, cu linia prin gard. Curtea însă era aşa de mare, că lucrul se explică numai prin faptul că fetele se îndesau agresiv către mine.

Care nu mi-a fost mirarea şi spaima când într'o zi, puţine clipe după sosirea mea acasă, a apărut pe poartă o delegaţie de vre-o cinci fetiţe care s'au plâns tatălui meu. Corecţia am primit-o imediat, spre satisfacţia lor, cu aceiaşi linie.

Să nu crezi că voi uita vreodată clipa aceia.

Copilul este rău

— Şi ce fel de copil erai d-ta? Desigur bun şi blând?

G. Călinescu m'a privit suspicios:

— Iar începi cu întrebările? Ce fel de copil voiai să fiu? Un copil ca toţi copiii, fără nici o diferenţă. Dacă e vorba să-i caracterizăm pe ei, apoi eu cred că copiii sânt răi.

Imi aduc aminte, că odată, în colţul dintre Păcurari şi stradela ce duce la Internat (asta se petrecea la Iaşi, pe când urmam la şcoala primară Carol I) copiii au început să bată cu pietre trecătorii. Un cetăţean lovit s'a plâns. Directorul a început a ancheta, întrebând pe şcolari: „cutare n'a fost? cutare n'a fost?". Fiecare răspundea cu mare grabă, arătând cu degetul, că acela a fost cel dintâiu. Şi eu am spus despre unul pe care nici nu-l cunoşteam că „el a fost cel dintâiu".

Pata care nu se şterge

— Dar dacă este crud câteodată, copilul nu rabdă nedreptăţile.

G .Călinescu a deschis un saltar şi a scos un caeţel, cu tartaje în pânză cenuşie.

— Uite, am aici prima mare nedreptate ce mi s'a făcut. M'a uimit şi m'a durut atâta, că am păstrat şi proba nedreptăţii: un caeţel de note.

Profesoara mea de clasa I-a primară avea obiceiul să vie întotdeauna la şcoală cu soţul ei, care era tot institutor, şi fiul său care era şcolar. Intr'o zi, trecând pe lângă ei pe stradă şi învârtind călimara de sticlă ce trebuia s'o ţinem într'o pungă, călimara a căzut ca din praştie chiar pe rochia doamnei, făcând o pată enormă de cerneală; (era o rochie nouă).

Adevărata pată însă a doamnei e următoarea: într'o zi, un şcolar a ridicat mâna şi-a zis:

— Doamnă, cutare nu ştie nimic la aritmetică!

Atunci doamna a spus: (se vede că-mi păstra pică).

— Aşa?

Mi-a cerut îndată carnetul şi-a scris că nu ştiu nimic la aritmetică.

Asemenea lucruri nu se pot uita niciodată; mai de grabă se şterge pata de cerneală de pe-o rochie nouă.

Lectură şi poezii

Scosesem carnetul, ca să-mi însemn câteva lucruri.

— A! Nu! — a sărit G. Călinescu. — Asta nu! Ţi-am spus odată că nu găsesc nimerit să scrii despre mine. Nu sântem înţeleşi?

— Bine, domnule Călinescu, dar cum mă poţi d-ta împiedica să scriu despre cine vreau şi ce vreau?

— Treaba d-tale! Scrie dacă vrei. Eu însă nu sânt deloc dispus să-ţi răspund la întrebări. Să stau de vorbă cu d-ta, asta-i altceva. Imi face plăcere.

— Ei, cum, domnule Călinescu, de ce să nu-mi spui câte ceva? De pildă, cum te-ai distins, din şcoală la partea literară. Desigur că citeai mult?...

Domnul Călinescu s'a apărat cu amândouă palmele întoarse:

— Eu să fi cetit mult? Da' de unde! N'am cetit niciodată mai mult decât ceilalţi colegi ai mei.

Lectura mea, poate acuma privită comparativ cu timpurile actuale, să fie judecată bogată. In ce mă priveşte pe mine, elevul Călinescu de-atunci, n'aveam deloc conştiinţa că sânt un copil deosebit, ce ceteşte mult.

— Asta nu dovedeşte nimic. Nu-ţi dădeai d-ta seama. Desigur că făceai poezii.

— Poezii? Da, pot spune că făceam poezii, însă n'aveau absolut nici o valoare şi nici nu face să mai amintim de ele, nici măcar în glumă.

Invenţii tehnice şi militare

— Dacă e vorba de preocupările mele de căpetenie, — a urmat criticul — apoi erau invenţiile tehnice şi militare. Inventasem un aparat de îmbrăcat dintr'odată; un anume sistem de sfori şi de pârghii care ţineau pantalonii şi surtucul — încât intrarea în unii aducea cu sine şi intrarea pe mâneci a hainei.

Aparatul însă n'a izbutit şi s'a prăbuşit într'o bună zi cu o parte din tavan.

Apoi, inventasem pe hârtie diferite mine de aruncat artileria duşmană în aer. Mai târziu, dar tot la o vârstă fragedă, mă căzneam să perfecţionez lanterna magică pe care o îmbunătăţeam cu diferite becuri şi lupe.

— Interesant, — am spus eu.

— Imi pare bine că lucrurile acestea nu-ţi pot servi într'un reportagiu, — a râs criticul.

Am zâmbit. „De ce nu?".

Iată, vedeţi...

— Desigur că te-ai distins în şcoală. Nu este aşa?

G. Călinescu a râs, răutăcios:

— Şi-aici te'nşeli. Imi pare rău că trebue să te contrazic; dar nici asta n'o poţi scrie în reportajul dumitale.

N'aveam deloc ambiţia să mă disting, nu mă interesa propria mea valoare şi chiar era o vreme când nu învăţam deloc. Aveam însă, e drept, o mare facultate de a mă adapta şi asta făcea să crape de necaz pe unii concurenţi ai mei, care credeau că notele mele bune sânt o nedreptate.

In ciuda animozităţilor, aveam totuşi prieteni foarte buni. Când toţi se tundeau, eu eram cu chica mare.

O delegaţie de elevi:

— D-le, cutare nu se tunde....

— Iată vedeţi... iată vedeţi... spunea profesorul de chimie care ne era diriginte — Călinescu e băiat bun, nu pot să-l tund.

Profesorul *Iată vedeţi* era poreclit aşa pentrucă odată, pe când ne făcea experienţe, s'a ars la mâni şi băieţii râzând, el a spus, arătându-şi rănile:

— Iată vedeţi; iată vedeţi... şi voi râdeţi...

Prima lucrare

— Te g'ndeai, desigur, din liceu că vei îmbrăţişa cariera literară şi încercai, fără îndoială, să scrii?

— Iar te'nşeli, spre marea mea părere de bine — urmă Călinescu. Niciodată n'am avut noţiunea carierei literare, aşa cum o au azi, la vârsta aceia, şcolarii. Niciodată nu mă gândeam să scriu şi nu-mi făceam planuri de viitor.

De-aceia, foarte tare m'a surprins, când, la Liceul Lazăr, profesorul Caracostea, la o anume lucrare banală, mi-a spus:

— M'aşteptam de mult să faci o asemenea lucrare. Trebuia s'o faci.

Am fost întotdeauna aşa de absorbit în faptul cultural încât nu m'am gândit să devin eu însumi factor. Mergeam spre un scop, dar în mod liniştit, latent.

Intrarea în cercurile literare

— La douăzeci şi opt de ani, când m'am întors din străinătate — continuă G. Călinescu — n'aveam nimic în urmă. Pe altul, ar fi trebuit să-l surprindă lipsa de rezistenţă cu care am fost primit în cercurile literare, în care alţii cerşeau de mult un loc. — Natural, vorbesc de cercul restrâns literar.

Liniştea, nepăsarea la laudă, lăsarea buzei în jos, care îmi era caracteristică, păreau poză.

De fapt, pe mine nu mă interesa decât părerea a doi oameni din România: G. Ibrăileanu şi Eugen Lovinescu. De verdictul lor despindea întreaga carieră a mea şi încrederea în mine. Credeam atât de mult în absolutul judecăţii critice, încât o vorbă spusă de Ibrăileanu ori de Lovinescu însemna pentru mine o sentinţă. Publicarea mi se părea ca un lucru cu totul neînsemnat. S'a întâmplat însă că atunci când am venit eu, criticii în vârstă să nu mai scrie şi n'avea cine să-mi spuie de trebuie să'ncep ori nu.

— Şi-atunci? — am întrebat.

— Atunci — a zâmbit criticul — atunci am renunţat la scris şi renunţarea aceasta se chiamă critică. Am scris articole. S'a întâmplat ca acest articol să fie numit critic. Astfel am ajuns să fac critică.

Ce este critica?

— Eu mi-am pus de multe ori întrebarea, — spune G. Călinescu, — dacă sânt ori nu critic şi ce este critica.

Unul a spus că scriu prea bine pentru un critic.

Altul că sânt prea critic pentru un literat.

Şi altul a lăsat a se înţelege că nu sânt nici critic nici literat, sânt poet.

Aşa că, prea multe însuşiri s'ar părea că sânt neprielnice. Eu cred că:

Critica nu înseamnă absenţa însuşirilor literare, ba dimpotrivă le implică. Şi alt factor necesar este răutatea.

Critica ar consta în bucuria de-a găsi firul rupt în orice ţesătură şi neputinţa de a tăcea.

In felul acesta sânt omul pentru care nu există prietenie. E de ajuns să definesc o idee mental, o carte, ca să simt nevoia neapărată de a o spune — fără să ţin seama că jignesc ori supăr un amic ori o cunoştinţă. Fără această trâmbiţare a *răutăţii* mele, existenţa mea n'are nici un sens.

De aceea sânt prieten numai cu oameni maliţioşi, cărora le pot spune orice, chiar despre ei înşişi ori despre ceeace iubesc fără teamă că se vor supăra. Ei înşişi intră în jocul acesta nevinovat de a reduce toate lucrurile la temă abstractă.

In felul acesta îmi sânt prieteni Rosetti şi Ralea, cu care n'avem nimic sfânt ,putându-ne totuşi păstra sfinteniile noastre personale.

Cum lucrează

Imi era ciudă că nu puteam scoate carnetul să-mi însemn lucrurile atât de interesante pe care mi le spunea criticul. Ameninţarea însă că nu-mi mai spune nimic dacă încerc să culeg material pentru reportajul meu, mă făcea să stau de vorbă degajat în aparenţă — la pândă însă şi căutând să reţin în minte tot ce auzeam.

— Cum lucrezi d-ta? — am încercat să-l mai sondez. Am auzit că ai o metodă de lucru cu totul deosebită.

— Cine ţi-a spus? — s'a mirat şiret, criticul. — Nu-i adevărat. Lucrez şi eu ca oricare altul. La masă, cu condeiul, pe hârtie.

— N'ai ore anumite? O anume disciplină? Curiozităţi?

G. Călinescu şi-a frecat mânile bucuros:

— Nu, nu. Nimic deosebit.

— Am auzit că lucrezi cu fişe. E adevărat?

— Ascultă, ştii ceva? Zău că întrebările astea n'au nici un rost. Am stat frumos de vorbă cu d-ta, dar reportaj te rog să nu scrii. E mai bine.

Eminescu

— Ei, cum, d-le Călinescu, chiar crezi că n'am să scriu? Ştii bine c'am să scriu şi mi-ar folosi de minune dacă aşi mai afla câte ceva. De pildă, despre Eminescu...

— Cum despre Eminescu?

— Despre lucrarea pe care o pregăteşti acuma. Ştiu c'o pregăteşti de multă vreme.

Criticul m'a privit surprins :

— Cum? Şi d-ta crezi c'am să stau eu de vorbă despre cele ce vor apărea în volum, nu peste multă vreme? Atunci, ce surpriză va mai avea publicul? Şi apoi, nici n'am ce-ţi spune. Vei vedea când se va tipări cartea.

Mi-am muşcat buzele:

— Aşa dar, refuzi să-mi dai informaţii despre „Eminescu"?

G. Călinescu a râs maliţios:

— Te-ai supărat? Parcă văd c'ai să scrii urît despre mine. Nu-i nimic. N'ar fi întâia oară.

Dedicaţiile autorilor

— Dac'ai şti d-ta ce am eu de tras cu scriitorii! — mi-a spus. Imi pare rău că nu sânt pregătit şi n'am la îndemână câteva probe de dedicaţii de-ale autorilor pe care i-am recenzat. Să vezi întâiu cum îmi trimit volumul cu cele mai înflorite şi mai pline de patos dedicaţii; apoi, după prima recenzie, care desigur că nu le-a plăcut, îmi trimit al doilea volum, în care caută să mă biciuiască, cât se poate de fin. Pe urmă, de nu mai scriu nimic despre ei, nu-mi mai trimit operele.

Criticul a oftat din adânc:

— Toate astea te desgustă. Dacă n'ar fi pasiunea pentru destăinuire a celor ce cred, de mult m'aşi fi lăsat de critică.

Natural, că nu toţi criticii fac ca mine. Sânt mai concilianţi Eu însă, din păcate, nu pot face concesii. Deaceia am puţini prieteni şi mulţi, foarte mulţi duşmani.

Casa dela ţară

— N'aşi putea vedea un manuscris? — m'am rugat, la sfârşit.

— Manuscris?

Călinescu a râs, cu ochii maliţioşi şi aprigi, cu toată înfăţişarea-i sigură şi puternică:

— Eu n'am manuscrise. Imi pare rău că şi aici trebue să-ţi răspund negativ. Eu nu scriu decât în vederea tipăririi. Eu n'am cărţi de oferit. Trage de aici concluzia, de vrei, că unui critic trebue să i se ceară, nu să ofere. Să apară ca şef, să facă să creadă că el, criticând cărţile, e un factor cu mult mai important decât autorii.

Sau mai bine, să-ţi spun care este idealul meu:

Să am o casă, undeva la ţară, în apropiere de Bucureşti. Să pun o clocitoare şi să scot pui. Să am o căruţă cu cal, ca să pot călători spre Capitală. Cal ,nu maşină, pentru bunul motiv că acest animal înţelept se uită totdeauna îndărăt, înainte de-a porni la drum.

Dar nici acestea să nu le scrii...

VALER DONEA

Or fi atâţia ani de-atunci

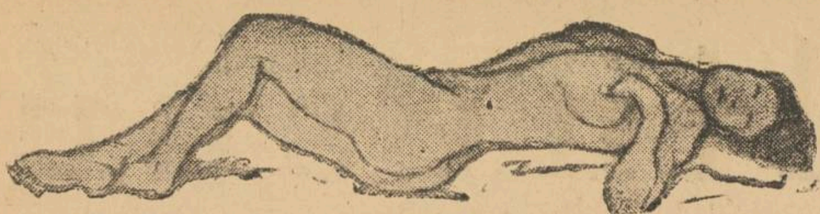
Nu-ţi mai aduci aminte, mamă...
Or fi atâţia ani de-atunci...
Mă îmbrăcai în fiecare toamnă
C'un strai de lână negru şi urît
Şi mi-l strângeai în două copci la gât...

Nu-ţi mai aduci aminte mamă...

Mă gâtue trecutul şi îmi stoarce
Ca din cenuşă lacrime târzii:
Oricât mi-or fi durerile pustii
Eu tot mai mult n'o să mă pot întoarce...

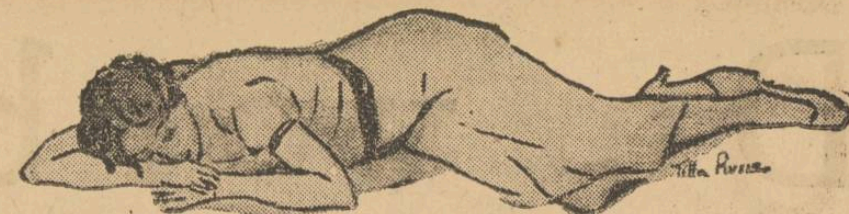
Azi simt cum poartă gârbovit prin mine
Acelaş tăetor de lemne din trecut
După-amiezi cu burniţi de Noembre
Rumegătură, plânsete şi lut.

LUCIAN MIRCEA

EXPLICAŢIA

Piesă radiofonică într'un act

PERSOANELE:
MIHAI, *savant, 48 ani.*
ELENA, *soţia lui, 24 ani.*
SERVITOAREA

(Camera soţiei)

(Se aude ELENA fredonând o romanţă. Uşoară bătaie în uşă)

ELENA. — Intră!

MIHAI. — Cum? Ai de gând să pleci iarăşi în oraş?

ELENA. — Ce? Nu ştiai?

MIHAI. — Ce să ştiu?

ELENA. — Că sânt invitată la Anişoara la ceai.

MIHAI. — Desigur, împreună cu verişorul tău Costel şi nedespărţitul lui prieten, frumosul Bălescu.

ELENA. — Da. Dar de unde ştii?

MIHAI. — Asta mi-o închipui.

ELENA. — De astă-dată ai nimerit. Dar mă grăbesc, căci am întârziat. La revedere pe deseară.
Avem musafiri la masă.

MIHAI. — Ca de obiceiu.

ELENA. — Ca de obiceiu! Ce înseamnă asta?

MIHAI. — *(Grav)*. Stai. Nu pleca. Am să-ţi vorbesc lucruri foarte serioase.

ELENA. — *(Speriată)*. Ce grav eşti! Mă sperii! S'a întâmplat ceva? Tata, mama sânt bolnavi? Ai vreo veste rea? Spune. Nu vezi că mor de nerăbdare?

MIHAI. — In privinţa părinţilor tăi, poţi fii liniştită. Amândoi sânt perfect sănătoşi; am fost adineauri pe la dânşii. Este vorba de altceva.

ELENA. — Ah! Slavă Domnului! Mi-a venit inima la loc. *(Vrea să-şi pună iarăşi pălăria)*.

MIHAI. — Te rog să laşi pălăria la oparte şi să renunţi la vizita proectată. Avem de luat împreună unele hotărîri de mare importanţă.

ELENA. — *(Rugătoare)* Dragul mei Mihai, te rog să amâi pe deseară. Acum am promis, sânt aşteptată şi trebue să mă duc.

MIHAI. — *(Infuriat)* Nu se poate. Vreau să avem amândoi o explicaţie.

ELENA. — Ce fel de explicaţie? Incepi iarăşi să mă îngrozeşti.

MIHAI. — De această explicaţie depinde viitorul tău şi al meu, soarta căsniciei noastre. Vezi că nu se poate amâna.

ELENA. — Dacă este aşa, bine, atunci rămân.

MIHAI. — *(Imblânzit)* Aşa. Pune pălăria colo, aşează-te în acest fotoliu, şi să ai răbdare pentru a asculta tot ce-ţi voiu spune. Inainte însă de a-mi da răspunsul tău definitiv, să te gândeşti bine, căci de el depinde dacă vei mai fi sau nu soţia mea.

ELENA. — Sânt sigură că exagerezi. Cine ştie ce ţi-a mai trecut prin minte! Bine, stau aici cuminte; dar adă şi tu un scaun lângă mine.

MIHAI. — Nu. Eu nu pot rămâne locului. Mă simt prea agitat, aşa că prefer să mă plimb prin casă, în timp ce-ţi vorbesc.

ELENA. — *(Resemnată)* Te ascult. Dar spune mai repede că sânt foarte curioasă.

MIHAI. — Ai puţină răbdare. Vei afla totul.

ELENA. — Dacă ai fi în locul meu?

MIHAI. — Aşi asculta.

ELENA. — Ei bine, mă vezi că ascult.

MIHAI. — Iţi aminteşti, draga mea Elenă, împrejurările în care noi ne-am căsătorit, acum un an. Le pot rezuma în câteva cuvinte.

ELENA. — Nu e nevoe, le ştiu.

MIHAI. — Ba da. Ai să vezi de ce.

ELENA. — Nu-mi pot închipui.

MIHAI. — Când te-am luat, familia ta trecea printr'un moment foarte critic.

ELENA. — Da, sărăcisem, căci tata pierduse complect averea lui în crahul Băncii Centrale, unde avea depus tot ceiace agonisise, după o viaţă întreagă de muncă. Recunosc aceasta, dar nu credeam că vei ajunge vre-odată să-mi faci astfel de imputări.

MIHAI. — Dar, pentru Dumnezeu, nu despre asta este vorba. Aşteaptă puţin. Nu aveai zestre, este adevărat, dar în schimb erai cea mai frumoasă femee pe care o văzusem în viaţa mea. La aproape 50 de ani, am simţit pentru întâia dată fiorul dragostei. Apoi virtutea ta, cultura ce ţi se dase, erau fără pereche.

ELENA. — Acum exagerezi.

MIHAI. — De loc. De când te-am văzut, mi-ai fost dragă, atât de dragă, încât mi-am dat seama că toată averea mea, tot succesul pe care l-am avut în carieră, nu vor mai însemna nimic, dacă nu te am pe tine. Aproape bătrân, cum eram, ştiam că voi găsi umbră de fericire, numai alături de fiinţa aceia care trecuse prin viaţă mai veselă decât o rază de soare şi pe care o întuneca atunci cel dintâiu nor negru.

ELENA. — Intr'adevăr suferearn tare mult. Nu atât de frica sărăciei, cât de durerea părinţilor mei, care erau disperaţi şi vedeau viitorul în cele mai întunecate culori.

MIHAI. — Fără să ezit o clipă, cu noţiunea limpede a viitorului în mintea mea, te-am cerut în căsătorie. Părinţii tăi erau încântaţi — se vedea chiar — dar se îndoiau de consimţământul tău. Eu însă, când am făcut acest pas, eram sigur că vei accepta.

ELENA. — De unde atâta siguranţă! Pe ce te bizuiai?

MIHAI. — Adevărat, eram mult mai în vârstă decât tine, aproape de două ori. Dar, prin averea de care dispuneam, prin situaţia mea în societate, prin numele meu, eram o partidă cum nu se poate mai bună pentru orice fată.

ELENA. — ...Lipsită de avere.

MIHAI. — Ai zis.

ELENA. — Iarăşi sărăcia mea. Te credeam mai delicat.

MIHAI. — Tu ai spus-o, nu eu. Totuşi, te rog să mă erţi, căci socot necesar a-ţi spune totul, pentruca să înţelegi, să poţi înţelege.

ELENA.— Vezi bine că ceiacemi spui nu-mi poate face plăcere.

MIHAI. — Incă odată, te rog să mă ierţi, dar trebue... In sfârşit, totul s'a petrecut după cum prevăzusem... Călătoria de nuntă a fost pentru mine, însfârşit, cred că nu mă înşel, când spun că pentru noi amândoi, un lanţ de zile fericite, unele mai frumoase de cât altele.

ELENA. — O! Da! Adevărat, aşa este!

MIHAI. — Ţi-aduci aminte ce feerică vedere ni s'a înfăţişat ochilor în seara când ne plimbam cu barca în faţa coastei, la Monte Carlo. Pe luciul liniştit al apei, în imensitatea orizontului, eram numai noi doi şi cu barcagiul, care tăcea cuprins şi el de vraja singurătăţii. Nu ne aflam decât noi pe lume. Restul omenirii nu mai exista... Când ne-am apropiat de ţărm, din adâncul nopţii, apărură ca în vis palate minunate, cu terasele lor de marmoră albă sprijinite pe coloane, ce păreau că se cufundă 'n mare... Pretutindeni, luminiţe ca nişte licurici imenşi, care tremurau în adierea vântului călduţ.

ELENA. — Da, într'adevăr, nu s'a înfăţişat vreodată priveliştea mai frumoasă înaintea ochilor mei. Nu voi uita niciodată tabloul acela.

MIHAI. — Şi după cum vis era, totul a trecut ca în vis... Necesităţile vieţii mă rechemau la realitate, în Bucureşti, unde mă aşteptau atâtea ocupaţii.

ELENA. — Prea multe, în adevăr.

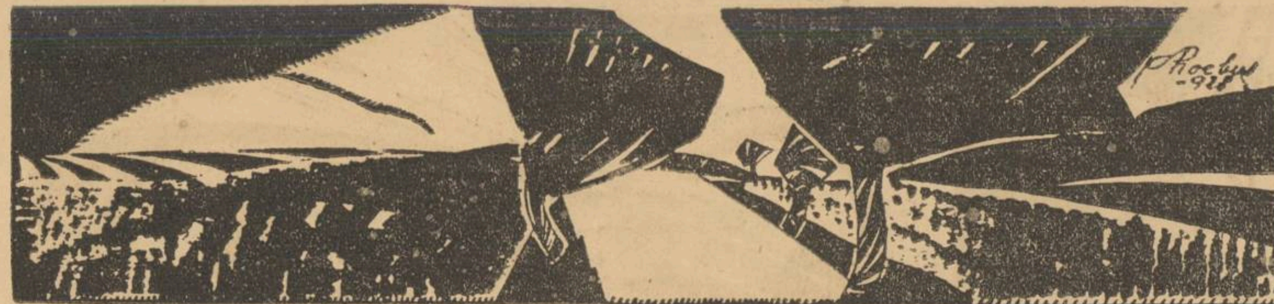
MIHAI. — Dar nu era un motiv, ca puţin timp după întoarcerea noastră tu să începi o viaţă cu totul altfel de cum o doream eu, şi cum trebue să o ducă o femee cum-se-cade.

ELENA. — *(Cu vioiciune)* Cum! De ce!? Nu înţeleg. Explicămi, te rog...

MIHAI. — Ai răbdare... Iţi voi explica totul şi mă vei înţelege.

ELENA. — Urmează.

MIHAI. — Abia întorşi din călătorie şi după câteva zile ai început să faci zilnic vizite pe la unii şi pe la alţii, să te ocupi cu tot soiul de sporturi, să mergi la spectacole şi petreceri, singură, adică, mai bine zis fără mine. Intr'un cuvânt toate motivele să nu mai stai la tine... Nu este abia un an de când ne-am căsătorit şi ai izbutit să nu mai fii aproape deloc a mea, nici a casei noastre.

ELENA. — A! Asta era?! Dar bine, dragă Mihai, eu cred că nu fac nimic rău. Sânt tânără, sănătoasă, plină de viaţă, am tot ce-mi trebue, dece nu aşi trăi cum trăesc astăzi şi celelalte femei de vârsta mea.

MIHAI. — Eu sânt prea bătrân, adevărat, dar...

ELENA. — Nu, dar eşti prea mult ocupat...

MIHAI. — Crezi tu că în felul de viaţă pe care-l duci acum, vei găsi fericirea?

ELENA. — Nu, dar îmi trăesc viaţa. Trebue ca fiecare să ne urmăm destinul... tu ai cărţile tale, lucrările ştiinţifice, laboratorul...

MIHAI. — Dar pe tine?

ELENA. — O! Eu! Contez atât de puţin în viaţa ta...

MIHAI. — Cât de mult te înşeli. Spune-mi, Eleno, adevărul... Ţie ţi s'a urât cu mine? Haide! Nu ezita. Imi datoreşti măcar atât.

ELENA. — Nu am obiceiul de a minţi. Nu mi s'a urât cu tine, dar simt nevoe de distracţie, este drept.

MIHAI. — Dimpreună cu alţii...

ELENA. — Dacă cu tine nu se poate.

MIHAI. — Dar casa ta, gospodăria, nu-ţi este dragă de loc?

ELENA. — Dar ce voeşti tu să fac, când aproape tot timpul stai închis în laboratorul tău, şi când eşi de-acolo te văd mereu preocupat, cu gândul în altă parte.

MIHAI. — Cu gândul la lucrările mele. Aceasta este datoria mea, după cum să vezi de casă, să te ocupi de gospodărie, ar fi de datoria ta. Viaţa, draga mea copilă, nu este o glumă şi nu trebue luată cu uşurinţă. Altminteri vei avea prea mari deziluzii...

ELENA. — Ştiai bine că dacă am făcut studii universitare destul de reuşite, în ce priveşte însă gospodăria, menajul, nu aveam nici o aplicaţie. Nu pot suferi să mă ocup de bucătărie.

MIHAI. — Nu-ţi impune nimeni să găteşti singură, doar să supraveghezi numai servitoarele tale, care acum sânt de capul lor.

ELENA. — Adu-ţi aminte, când, înainte de a ne lua, ţi-am declarat sincer această aversiune a mea pentru treburile gospodăriei, şi tu zâmbeai fără a face vre-o obiecţie. Mai mult încă, nu păreai deloc contrariat.

MIHAI. — Da, îmi amintesc. Deşi părerile mele în această privinţă erau altele, însă am zâmbit şi nu ţi le-am spus, pentrucă mă temeam ca nu cumva, aflându-le, să renunţi la căsătoria noastră.

ELENA. — Aşa? Te rog să-mi spui dacă ai fost corect, procedând astfel.

MIHAI. — Am făcut-o pentru binele nostru. Ştiam că mai târziu îţi vei schimba ideile. Trebuia să te ajut a te pune pe calea cea bună, chiar fără de voia ta. Dar tu, spune, Eleno, n'ai procedat la fel faţă de mine?

ELENA. — Cum?

MIHAI. — Nu m'ai minţit şi tu?

ELENA. — Eu! Când?! Nu este adevărat!

MIHAI. — Acum e rândul meu să-ţi aduc aminte cum într'o zi când ţi-am declarat toată dragostea mea, întrebându-te şi pe tine ce sentimente ai faţă de mine, mi-ai răspuns că şi tu mă iubeşti.

ELENA. — Da, ţi-am spus, şi era adevărat. M'ai minţit.

MIHAI. — Nu, atunci nu era adevărat.

ELENA. — *(Surprinsă repede)* Cum ai aflat?

MIHAI. — Am văzut, am simţit. Crezi tu că unui om cu experienţa mea în viaţă, o fetiţă naivă ca tine i-ar putea ascunde ceva?

ELENA. — *(Revenindu-şi)* Nu e adevărat.

MIHAI. — Imi juri?

ELENA. — Da.

MIHAI. — Pe viaţa mamei tale?

ELENA. — *(Ea tace)... (Tăcere)*

MIHAI. — Vezi că nu m'am înşelat?

ELENA. — *(Incepe a plânge)* De ce mă torturezi acum? Cum vroiai tu să te iubesc când abea ne cunoşteam de câteva zile.

MIHAI. — Trebuia să-mi spui adevărul. In orice caz, nu avem dreptul a ne plânge unul de altul, căci sântem tot atât de vinovaţi. Cu o deosebire însă, şi anume: că rezerva mea are încă o explicaţie, care este cea bună. Dacă îţi spuneam de atunci cum doresc eu să te porţi când vei fi soţia mea, desigur că nu ai fi convenit. Te-aşi fi speriat. Erai încă fată inocentă. Aşa că nu-ţi puteai da bine seama de adevăratele motive ale pretenţiilor mele.
Acum este însă altceva.

ELENA. — *(Gânditoare)* Intr'adevăr, acum este altceva.

MIHAI. — De aceia, astăzi, când înţelegi unele lucruri pe care atunci nu le puteai pricepe, ţin să-ţi declar cu toată convingerea şi, după ce m'am gândit bine, că viaţa noastră nu poate continua astfel cum a început de o bucată de vreme. Urmează deci să alegi între libertatea complectă, departe cu totul de mine, sau viaţa împreună, însă numai după condiţiile pe care ţi le voi pune şi pe care trebue să le accepţi.

ELENA. — Foarte bine. *(Ironică)* Pentrucă am ajuns să facem un târg, aşi fi tare curioasă să-ţi ştiu acum condiţiile.

MIHAI. — Nu e vorba de târg. Dar iată condiţiile pe care ţi le pun. Vei trăi de-acum ceva mai mult pentru mine.

ELENA. — Nu eşti deloc egoist. Bine, dar cum pot eu renunţa la sentimentele de familie, la legăturile vechi de prietenie?

MIHAI. — Nu-ţi cere nimeni să renunţi nici la rude, nici la amici. Vei merge însă, de acum înainte să-ţi vizitezi rudele şi prietenii împreună cu mine. Niciodată singură, ca până acum.

ELENA. — *(Parcă îmblânzită)* Dar tu eşti mereu ocupat. De ce mă laşi atâta timp singură?

MIHAI. — Şi eu îţi promit că voi face tot ce-mi va sta prin putinţă, să am cât mai mult timp liber pentru tine. Am şi eu partea mea de vină. Recunosc.

ELENA. — Dar când vei fi închis în laboratorul tău, căci trebue totuşi să lucrezi?!...

MIHAI. — Vei lucra şi tu, vei citi, vei cânta, vei coase...

ELENA. — *(Indignată)* Asta e prea mult! Merit eu oare munca silnică, la care vrei să mă condamni?

MIHAI. — Şi n'am terminat încă... Cum ţi-am spus, dacă nu accepţi toate, dar absolut toate condiţiile mele, de mâne, din astăseară chiar — vei fi liberă să faci tot ceiace crezi de cuviinţă.

ELENA. — Mihai, nu e frumos cum procedezi cu mine. Este un adevărat şantaj...

MIHAI. — Cuvântul e prea tare. Când un om ca mine iubeşte, o face pentru viaţă; şi puterea dragostei lui nu cunoaşte nici o limită. S'apoi, vezi tu, Eleno, toate acestea sânt şi pentru binele tău. Vei vedea mai târziu, câtă dragoste am avut. Tu nu simţi pânza de paianjen care se ţese în jurul tău. Eu însă văd şi am datoria să te apăr, chiar fără voia ta, în contra lipsei tale de experienţă.

ELENA. — *(Nerăbdătoare)* Dar, termină odată, omule! Spune-ţi toate condiţiile.

MIHAI. — (Calm) Bine. A doua condiţie este...

ELENA. — *(Il întrerupe nervos)* Taci! M'am hotărît. Nu mai vorbi degeaba. Voi pleca.

MIHAI. — Nu însă înainte de a-ţi spune totul.

ELENA. — Răbdarea mea întrece orice margini... Ah! Lasă-mă... mă doare mâna...

MIHAI. — In lipsa mea de-acasă nu vei mai primi vizite, care pe mine mă supără.

ELENA. — Cum, să nu-mi primesc prietenele, rudele, pe vărul meu Costel?

MIHAI. — Prietenele da, dar nu pe Costel şi nici pe prietenul lui.

ELENA. — Destul! Asta e prea mult!

MIHAI. — Şi fiindcă veni vorba, o altă dorinţă a mea este ca pe viitor să luăm masa singuri, împreună numai noi doi, cum făceam în primele zile după ce ne-am întors din călătoria de nuntă.

ELENA. — Dar ce au să devie vărul meu Costel şi amicul său Bălescu. Ei s'au deprins să ia masa la noi.

MIHAI. — Să-şi caute pensiune de familie în altă parte. Tot învăţul are şi desvăţ.

ELENA. — Dar este monstruos! Ce ţi-au făcut băeţii? Chiar în astă seară îi aveam invitaţi la mine la masă.

MIHAI. — Bine. Eu voi pleca să iau masa la un restaurant.

ELENA. — Treaba ta! Fă cum vrei!

MIHAI. — Şi pentruca în hotărîrea ce vei lua să poţi decide în deplină libertate, ţin să te previn că din momentul despărţirii noastre, casa aceasta, cu tot ce este în ea şi jumătate din întreaga mea avere îţi va aparţine. Am luat chiar măsuri în acest sens. Avocatul meu îţi poate confirma.

ELENA. — *(Tare)* Nu primesc nimic... Nimic dela tine... — *(Se aude o sonerie depărtată.* Apoi o mică *pauză)* — *(bătăi în uşă)* — Intră! Ce este, Marie?

MARIA. — Dudue, a venit vărul matale d. Costel cu prietenul lui d. Bălescu. Ei spun că trebue să vă ia cu maşina la duduia Anişoara, unde sânteţi aşteptată. Au adus şi un buchet mare de crisanteme... Sânt în salonaş.

ELENA. — Bine. Spune-le că-mi pun pălăria, şi vin acum. *(Se aud paşii servitoarei care ese) (Apoi uşa) (Tare)* Marie, vino înapoi, stai, m'am răsgândit... Spune acelor domni... *(ezită)* ...Spune-le că regret, dar nu-i mai pot primi acum.

MARIA. — Dar când să vie?

ELENA. — Nici deseară, nici mâne... în sfârşit niciodată... şi că voi lua masa cu soţul meu în oraş, la restaurant, căci nu am gătit nimic acasă. *(Tăcere)*.

ELENA. — Marie...

MARIA. — Poftim, dudue?!

ELENA. — Buchetul pe care l-au adus să-l pui în camera ta.

MARIA. — Bine, dudue (ese).

ELENA *(către Mihai)* Ei, acum îţi place?

MIHAI. — *(Cu emoţie)* Scumpa mea fetiţă!

ELENA. — Vezi, Mihai, am consimţit la toate condiţiile tale; dar te rog să ştii că nu fac nici un sacrificiu, pentrucă, acum când era să te pierd, îmi dau abea seama cât de mult te iubesc. Mă crezi?

MIHAI. — Da. Eu ştiam mai dinainte că aşa are să fie.

ELENA. — (Dojenitoare) Şiretule, te joci cu mine ca pisica cu un şoricel...

MIHAI. — Nu sânt mai şiret de cât alţii, doar un biet îndrăgostit nebun de soţia lui. Dragostea este aceia care se joacă cu noi amândoi, cum se joacă cu toate fiinţele din întreaga lume.

— SFARŞIT —

EUGEN PETIT

Cronica teatrală

Teatrul Excelsior: „Picioroange", comedie în trei acte şi un preludiu de Sergio Pugliese

Ultimul spectacol al Teatrului Excelsior m'a nedumerit profund. Nu atât prin calitatea sau mai exact, prin lipsa de calitate în sine, cât printr'un explicabil dar vădit *„laisser-aller"* de care d. Iancovescu a făcut de data aceasta o neaşteptată dovadă, atât în alegerea piesei cât şi în punerea în scenă şi interpretarea ei.

Incepând cu *„Impăratul"* — care, realizat la Paris în exact aceleaşi condiţii, sânt ferm convins că ar fi constituit marele eveniment teatral al vremii — d. Iancovescu părea să fi inaugurat o eră nouă a activităţii sale şi, renunţând la o formulă teatrală de prea superficială strălucire, să fi adoptat o alta, de ţinută literară şi intelectuală cu totul deosebite.

Acelaşi fir invizibil a legat toate piesele reprezentate ulterior: de adâncime desigur variată, în interpretarea tuturora se regăsea însă aceeaşi preocupare în jurul ideii de personalitate, de toate posibilităţile latente ascunse într'un personagiu, de toate resursele sufleteşti şi spirituale.

In felul acesta chiar piesa „Tovarăşi" s'a încadrat perfect în acest ciclu. Desigur că *„Picioroange"* prin intenţie nu face decât să prelungească această serie. Dar numai prin intenţie.

Şi este curios cum d. Iancovescu nu şi-a dat seama de puţinele posibilităţi pe care le oferea această piesă, tocmai prin tot ce era prea vădit în tendinţa ei. Şi-a închipuit că o poate transfigura aşa cum a procedat cu *Afacerea Kubinski* din care, dintr'un fel de simplă glumă cu efecte comice, a reuşit să facă un vibrant imn al muncii, al spiritului de iniţiativă ?

Cred că aici începe vina sa. Fiindcă piesa aceasta destul de bine construită, nu este însă scrisă de manieră a se putea preta la o astfel de transfigurare.

Să o urmărim pas cu pas pentru a justifica afirmările de mai sus.

Spectacolul începe cu un aşa zis preludiu în care ni se prezintă o pereche de aventurieri de destul de mediocră anvergură — lucru ce nu ar avea de altfel nici o importanţă — care urmăreau furtul unui colier de mare valoare.

Un gest necugetat face acest furt imposibil: Tita, aventurierul, salvează în chip absurd de eroic o bătrână de înec. Devenind centrul atenţiei tuturora şi obligat să-şi dea numele, cum era certat cu poliţia, dă primul nume luat din cartea de telefon, apoi dispare.

Calitatea acestui prolog strică întregii piese. Scris cu nerv, cu multă abilitate, cu o doză de egală ironie amară şi emoţie reţinută şi mai ales jucată într'un sugestiv decor de draperii, ce dau o nebănuită prelungire semnificaţiilor dialogului, introducerea aceasta te face să aştepţi o piesă de calitate cel puţin egală şi de mari intenţii de ordin speculativ.

Dela a treia sau a patra scenă îţi dai însă seama de tot ce era iluzoriu în această aşteptare.

Autorul avea de luptat cu o mare dificultate iniţială: faptul că în ce priveşte desfăşurarea acţiunii, spectactorul ştia tot ce se va întâmpla din clipa în care aventurierii din prolog culeg la întâmplare un nume din cartea de telefon. Erau de prevăzut clasicele încurcături născute din acest echivoc de identitate.

Se deschideau însă două posibilităţi: sau o speculare până la ultima limită a comicului rezultând din această situaţie, ceiace necesita un dialog scânteetor şi un ritm îndrăcit sau o adâncire psihologică, un pretext luat din această încurcătură pentru a pune în lumină o serie întreagă de dedesubturi tragice ale unei personalităţi.

Or, autorul s'a bălăbănit mediocru între aceste două alternative, dând ceva hibrid, plat şi neputând până la urmă trezi decât plictiseala.

Ai impresia că dându-şi seama de incapacitatea sa de a scoate cu orice chip maximum de comic, a încercat spre sfârşit să păşească o treaptă mai sus. Dar n'a isbutit să depăşească o slabă indicaţie, un fel de schiţare, stângace şi repede compromisă de o serie de detalii imprudent neglijate.

După ce a comis greşala reprezentării ei, d. Iancovescu a săvârşit o a doua inexplicabilă greşală în punerea în scenă a acestei piese pe care o putea salva — poate — o interpretare gen „pince-sans-rire".

Prima şi a doua scenă a actului întâiu au fost foarte bine jucate din acest punct de vedere. Dela scena imediat următoare, însă, totul a degenerat într'o sinistră maimuţăreală.

D. Fotino n'a avut succesul de altădată, d-na Aura Fotino care în genere concepuse bine personagiul, s'a lăsat şi ea târîtă pe aceiaşi pantă.

D-na Dina Cocea, ca întotdeauna, inteligentă dar artificială până în cele mai neînsemnate replici.

Insuşi d. Iancovescu în prolog a fost în afară de nota justă, pe care o cerea clar textul.

Semnalăm câteva neglijenţe de detaliu care au fost cu atât mai surprinzătoare, cu cât ştim grija şi conştienţa pe care d. Iancovescu o are de rolul celor mai mici amănunte.

Prologul—după cum reese din dialog — se petrece într'un hotel de prim rang. D. Iancovescu nu a băgat de seamă că servitorul arbora o ţinută de rândaş de cârciumă. In schimb, fata din casă a modestului contabil este îmbrăcată ca o subretă de operetă sau de cinematograf.

Decorurile de pânză foarte potrivită.

Deasemenea interesantă identitatea de ţinută şi gesturi dintre salvatorul din prolog şi cel din actul final.

Dar grija acestui detaliu se pierdea în neglijarea atâtor altora precum şi în penibila atmosferă de platitudine şi plictiscală a întregii piese.

I. IGIROSIANU

Florenţa Pretorian — Interior

ODINIOARA...

Am avut o copilărie tristă; sau mai bine zis, n'am avut copilărie. — Caut zadarnic o imagină veselă; nu găsesc niciuna.

...Odată, o iarnă albă, cu pomii goi, trişti, pe care croncăneau stoluri negre de ciori; crângul alb; ger înghețat. Ne dusesem să patinăm la crâng mai mulți copii; abia încercai să mă dau pe ghiața lucioasă, şi mă cufundai într'un ochi desghețat. Dacă nu mă opream cu mânile pe ghizdurile ghieții, poate nu mai eram în viață.

Mă văd, cum mă duceam repede spre casă, cu pantalonii scorțoşi, înghețați, pe bulevardul trist; nu era nimeni. Pomii goi, negri. Ciorile croncăneau. Alături cimitirul îşi întindea crucile albe şi negre. Ajungând acasă, am stat ascuns în bucătărie ca să mă desghet, până noaptea târziu, fricos, sub amenințarea unei bătăi.

Mă văd, cum mă duceam repede spre casă, cu pantalonii înghețați...

...De câte ori acum — când sânt scăpat de griji — am senzația unei aşteptări negre, unei nenorociri — ca sub amenințarea unei bătăi o soartei...

•

Murise bunicul. Era un bătrân bun, blând, cu ochii albaştri, sfătos; când îl vedeam venind, gârbov, sprijinindu-se într'un baston, pe ulița copilăriei mele, îmi venea să-i sar în brațe, să-l mângâi, să-l alint; dar ceva mă oprea; nu eram expansiv; poate unde n'am avut zile de mângâere. El venea totdeauna la noi; când m'am dus eu la el, l-am găsit întins pe pat, cu barba mai albă, cu fața mai blândă şi în mânile împreunate ardea o lumânare cu flacăra neclintită. Afară, prin geamurile sărace, se vedeau fulgi mari, albi, ca nişte flori, ce picau dintr'un cer cenuşiu. Imi venea să-l sărut, să-l strâng în brațe, să-l trezesc din visul lui alb, veşnic şi fără pată, dar ceva mă oprea. Stam nemişcat şi numai pleoapele mi le simțeam calde de lacrimi.

•

Singura încântare a copilăriei mele a fost bunica. O bătrânică veşnic îmbrăcată în rochie neagră, slabă, cu fața schimonosită, cu obrazii pal-roz, cu ochii blânzi, albaştri.

Ea îmi dădea mângâerea caldă când dormeam, ea îmi dădea să mănânc pe furiş când rămâneam nemâncat — de câte ori întârziam la masă, pe ea o zăream cum mă caută cu privirea, cu mâna ei slabă pusă şopron la ochi—în îngrămădeala şi gălăgia recreației din curtea şcolii primare care se învecina cu gardul casei mele.

Apoi deodată, ființa ei blândă a dispărut; tata îi închiriase o odaie la mahala; căpătase cancer şi doctorul îl sfătuise s'o izoleze. Nu ştiam unde era. Dar sărmana, simțindu-şi sfârşitul, mai veni odată să ne vadă; intrase tiptil, hoțeşte în casă; se aşezase obosită, tăcută, pe o margine de scaun; era o umbră; galbenă, suptă de boală, în rochia ei neagră şi mototolită, numai ochii albaştri ardeau intens de dragoste şi dor. Când mă zări, a întins mânile slabe să mă strângă la piept, să mă sărute; m'am ferit — gestul ăsta este mustrarea vieții mele. Mi-era frică de necunoscutul morții, cum mi-e teamă acum de necunoscutul vieții.

A plecat, umbră slabă, frântă în două de la mijloc, suspinând, cu lacrimi în ochi.

De atunci n'am mai văzut-o. Muri peste puțin timp. Nici mormântul nu i-l ştiu.

•

Casele dărăpănate de pe ulița copilăriei mele, mi se păreau aşa de mari, atunci. Şi pomul mic, firav, din mijlocul curții, mi se părea mare, imens, cu umbră de vis şi basm — ca pomul fermecat ce dădea mere de aur noaptea şi venea să le fure o pasăre cu cioc de fier; iar curtea era întinsă mai ales că în spatele ei era o grădină de porumbi unde hoinăream toată ziua.

In aceiaş curte, în două odăițe, locuia o familie săracă. Avea un copil galben, ofticos, şchiop. Nu se ducea la şcoală; toată ziua şedea cu ochii țintă la o colivie — suită într'un pom — în care se prindea din când în când câte un sticlete. Când afară era soare şi cald, toți eşeau în curte. Şi aveau fețele supte, galbene, ca lumânarea de ceară. Când era frig, toți se închideau în casă şi se făcea o linişte de mormânt.

După ani am revăzut casele unde am copilărit. Aproape s'au dărăpănat; pomul nu mai există. In odăițele din fundul curții stă un fierar care bate toată ziua roți. Copilul ofticos şi şchiop a murit. Nu ştiu ce s'a făcut cu ceilalți. In odaia mea trăgea să moară băiatul unui fost profesor de liceu, care a murit alcoolic.

•

In timpul războiului, am pornit singur spre Moldova, cu câțiva lei în buzunar, c'o dăsagă cu rufe şi cărți, c'o flanelă de lână pe mine, lucrată de mama într'o noapte când tunul nemților se auzea din ce în ce mai aproape — cu privirea ochilor ei suferinzi şi blânzi —într'un tren de marfă, înghesuit de alții, respirând căldură şi miros iute de picioare.

Am suferit mult; ar trebui să înşir pagini întregi; dar din toată pribegia — ce mi-a rămas mai adânc întipărită în mine, este o senzație de frig, de frig mare, ger de iarnă polară, de moarte iminentă, o conştiință înspăimântător de lucidă că picioarele, mânile, capul au înghețat şi numai biata inimă sărmana, bate din ce în ce mai tare, fricoasă, bate ca să se încălzească, conştientă că înghețul vine şi va îngheța şi ea.

Poposisem nu ştiu unde, într'un câmp alb, într'un decor feeric de noapte boreală. Trenul încremenise pe şine. Oamenii întâi au râs, învățați cum merg trenurile în timpul pribegiei, apoi au început să se îngrijoreze şi când au văzut că nu mai este nici o salvare, a început o luptă pe viață şi moarte pentru un locşor în vagon. M'au îmbrâncit, m'au dat afară fără milă. Eu şi încă unul am rămas afară; întâi ne-am plimbat de-alungul trenului; dar vântul începu să bată, un vânt rece, sticlos, ce-ți tăia fața cu mii de brice. Ne-am suit sus, la o frână şi eram bucuroşi că avem dedesupt câțiva pumni de paie; dar vântul urla; prin ochiurile goale şi sparte te atingea cu sufluri de foc înghețat; şi simțeam picioarele cum îngheață, apoi nu le-am mai simțit. Ca să ne încălzim ne-am prins în brațe; apoi n'am mai simțit nici mânile; plângeam amândoi şi lacrimile înghețau pe obraji.

Eram aşa de lipiți unul în altul, încât ne auzeam inimile cum bat, repede, din ce în ce mai repede — şi fiecare svâcnire a lor era dureroasă.

Intr'un timp n'am mai simțit nici durerea inimii. Mi-a rămas în minte o întindere albă, de argint înghețat.

Când m'am deşteptat, unul mă freca cu zăpadă. Deschisei ochii. Alături de mine era flanela care mi-o dăduse mama la plecare.

— Uite-l, mă... s'a deşteptat... săracu' băiat... dacă nu avea flanela asta, murea deabinelea.

Şi deodată, mi-apare chipul mamei, slăbit de muncă, cu spatele încovoiat, de atâta tras la maşină, cu ochii ei blânzi, suferinzi, miloşi, o ploaie de raze de soare s'a coborît în mine, şi întreaga mea ființă s'a zguduit în sughițuri de plâns amar...

•

Se încheiase pacea. Vagoane tixite de oameni treceau în lumina zilei de Octombrie.

Intr'o zi cu cer albastru, cu frunze galbene din pomi desgoliți, trecui cu trenul, într'un vagon de vite, peste tranşeele dărăpănate, peste zidul acela de fier şi întuneric, ce despărțea două lumi.

Am ajuns la Focşani. Aci trebuia schimbat trenul. Eram încă sub ocupație; sufletul meu nu credea că se apropie momentul revederii, după doi ani de despărțire. Nu mai ştiam de ai mei. Le scrisesem două scrisori. Nu primisem nici-un răspuns.

Spre seară am pornit. Când am ajuns, era noapte şi ploua straşnic. Gara mi se păru jalnică; abia luminată de trei felinare.

Trenul se opri sfios; pe peron aproape nimeni; un frânar ud până la piele pieri ca o umbră în întunericul nopții.

Când am eşit din gară, ploaia curgea năpraznic şi totul era întunecat, trist, ca un mormânt. Nu ştiam încotro s'o apuc. O trăsură stingheră c'un cal, fu o salvare. Mă urcai în ea şi dădui adresa de acum doi ani.

Treceam pe bulevardul negru, bătut de ploi, cu pomii desfrunziți, bulevardul copilăriei mele; la dreapta se ridica cu pereții negri, reci, liceul unde au înflorit primele iluzii. Piața neagră, singuratică şi tristă lucea cu ochi de mort, caldarâmurile sparte, murdare. Dar trăsura se opri.

Casa întunecată, o casă mare, cu mai mulți chiriaşi. Toate ferestrele oarbe. Singură sus, o fereastră luminată. M'am suit pe scară; când am deschis uşa, am zărit pe mama la lumina unei lămpi, mai slabă, mai galbenă, lucrând.

Când m'a văzut, abia putu zice, cu lacrimi în ochi: — Băiatul mamei... şi mă cuprinse în brațe.

Apoi, au venit tata, frații mei.

Nu ne-am putut spune nici un cuvânt.

Ne uitam unul la altul şi parcă eram străini.

Şi deodată am avut un sentiment straniu că sânt singur. Ființele care rămăseseră în urma mea acum doi ani, parcă muriseră. Iar acum sânt singur, nespus de singur...

...Sentimentul acesta încep să-l am din ce în ce mai des, pe măsură ce trec anii...

VALERIU

Amurg

Eu am văzut Minunea de pe Munte
Cum nici un trecător n'o s'o mai vadă.
C'odată într'un veac e scris să cadă
Surâsul paradisului pe-o frunte.

...Mi-am aruncat în râu şi coif şi spadă
Şi platoşa purtată 'n drumuri crunte.
Păream, aşa înmărmurit pe punte
Un fericit din vremuri de baladă...

. . . .

Câți camarazi s'opresc în asfințituri
Şi 'n ape îşi svârl armele, ca 'n mituri —
Şi-aşteaptă-aşa înmărmuriți pe punte...

...Dar câți se duc desamăgiți de moarte —
...Căci ochii cari n'au plâns privind departe
Nu pot vedea Minunea de pe Munte...

EUSEBIUS CAMILAR

O figură reprezentativă a economiei româneşti

Un întreprinzător modern. Când un român îşi ia rolul în serios

In legătură cu articolul **„O mare inițiativă românească"**, apărut în ziare, d. Aurel Pârvulescu, de la Banca Românească, ne trimite următoarele rânduri:

Numai oamenii cari înalță atitudinea lor față de viață şi de lume la valoarea unui simbol, pot fi cu adevărat interesanți pentru ceilalți. Şi numai acei, cari, pătrunzând cu mintea în inima lucrurilor, au energia şi priceperea de a le organiza în favoarea colectivității, pot fi creatori. Oricât de mic ar fi cercul în care au ridicat un steag, gestul lor trebue reținut şi calea lor cercetată. E ceiace ne-am propus în aceste puține rânduri. Scriindu-le ne-am gândit la figura unui întreprinzător al cărui nume e bine cunoscut.

D. Gheorghe Stănoiu, — căci de domnia-sa e vorba, — e reprezentativ. E din rassa acelora cari au pasiunea activității, neastâmpărul creațiunii, impulsul ascensiunii, concepția dinamică şi practică a realității, viziunea largă a lucrurilor şi un ascuțit spirit critic. Domnia-sa are eroismul marilor acțiuni economice. Acelora cari-l cunosc mai bine, le aminteşte figura întreprinzătorilor de peste ocean, a diriguitorilor de mari întreprinderi. Căci domnia-sa este creator, conducător şi organizator. Adică se distinge în toate aceste trei aspecte. E un creator plin de inițiativă şi optimism, dar în acelaş timp de circumspecție şi prudență. E un conducător care vede repede esențialul, notează amănuntele interesante, decide cu promptitudine, are curaj şi inteligență. E un organizator care se inspiră din realitatea vie, liber de prejudecăți sau rutină, folosind şi adaptând, cu un remarcabil simț practic, experiența sa şi a altora, pentru cea mai rațională realizare a planului de lucru.

D. GHEORGHE STĂNOIU

Domnia-sa stă într'un contact direct şi permanent cu afacerile şi oamenii întreprinderii sale. Pe aceştia îi inițiază şi îndrumează în fiecare ocazie cu vioiciune şi pătrundere. Generos cu cei merituoşi, inflexibil cu cei inutili, domnia-sa veghează cu mândrie asupra operei sale, studiind neîncetat punerea ei la punct şi desvoltarea ei viitoare

*

Incontestabil, d. Stănoiu este un om de o pasionată activitate, îndreptată spre larg, spre înălțime. Dar este în acelaş timp un meditativ. Un critic sever al propriei sale acțiuni, un critic al faptelor economice asupra cărora reflectează cu pătrundere. E un adept convins al liberalismului şi individualismului economic, pe cari, cu o deosebită şi simpatică franchetă, le-a apărat şi prin presă. Domnia-sa poate fi înscris printre aceia al căror temperament moral şi intelectual constitue adevăratul antidot al politicianismului: realizarea ascensiunii morale şi materiale prin forțele proprii, adică individualismul în cel mai bun înțeles al cuvântului.

Colectura, creațiunea sa, a parcurs un drum interesant, într'un ritm vioiu. Incepând cu un singur sediu, ea cuprinde azi întreaga țară în rețeaua numeroaselor sale sucursale, agenții şi reprezentanțe. Cunoscută la început într'un cerc relativ restrâns, grație inițiativei inteligente a conducătorului şi — precum am arătat — a calităților sale de excelent organizator şi diriguitor, şi-a câştigat, repede, primul loc în opera de promovare a loteriei Statului. Colectura sa are azi un renume cu rezonanță națională.

Mai e nevoie, după caracterizarea ce-am încercat, să explicăm ascensiunea şi succesul d-lui Gheorghe Stănoiu?

Nu ar fi lipsit de interes să împărtăşesc, în primul rând, gândul d-lui Stănoiu asupra reuşitei d-sale. Intrebându-l într'o zi, cărui resort intim se datoreşte, în definitiv, succesul d-sale, l-am auzit spunând:

— „Gândirei permanente într'o singură direcție. Dimineața când mă scol, gândesc la loterie. Plec de acasă, gândesc la Colectură. Viu acasă, sunt preocupat de întreprinderea mea. Noaptea în somn, tresar şi mă deştept gândind tot la loterie. Sunt deci în permanență obsedat de loterie. Iar această obsesie am transmis-o clienților mei.

Şi gândind mereu în aceiaşi direcție reuşesc să găsesc soluțiile şi calea de urmat şi de îndreptat a întreprinderii mele.

Intr'un cuvânt, un mare efort fizic, un mare efort intelectual. Sau mai bine zis, un mare efort de muncă şi un mare efort de nervi. Iată secretul succesului meu".

La acestea am mai putea adăuga o ultimă reflexiune.

Orice ascensiune presupune o aspirație spre culmi, pentru a contempla lumea de sus şi, poate, pentru a o domina. Această trăsătură se găseşte — am văzut — în portretul moral al d-lui Gheorghe Stănoiu. Ea explică, evident, dorința de ascensiune, adică ambițiunea, în sensul nobil al cuvântului. Succesul d-sale însă nu se poate explica printr'un singur resort sufletesc, ci printr'un complex de însuşiri pozitive: necesitatea de activitate, dorința de a creia, gustul pentru înălțime şi amploare, inteligență organizatoare, concepția clară a mijloacelor de realizare, deciziunea promptă, energia constantă, solicitudinea pentru opera întreprinsă.

D. Gheorghe Stănoiu este deci o fericită ilustrație a spiritului modern de creațiune, organizare şi conducere în lumea economică. Un model şi exemplu reconfortant de ceiace poate realiza un întreprinzător român prin propriile sale facultăți — dacă sunt suficient şi fericit combinate. Gheorghe Stănoiu este soluțiunea vie a multor probleme economice şi sociale, pe cari guvernanții, cele mai adesea, încearcă să le rezolve prin mijloace formale şi remedii superficiale

De aceia îndrăznim să credem şi noi că persoana d-lui Gheorghe Stănoiu are, pentru cercurile româneşti întreprinzătoare, semnificația unui simbol şi forța unui exemplu viu, de ceiace poate realiza şi un român prin muncă şi forțe proprii, atunci când îşi ia rolul în serios.

AUREL PARVULESCU

PAGINI DIN TRECUT

Mese, petreceri şi slujbe religioase

Despre timpul lui Constantin Brâncoveanu (1689-1714) Paul de Alleppo scrie următoarele relativ la mesele, petrecerile şi slujbele religioase din acea vreme în Bucureşti:

„In toate diminețile se duceau la biserica Curții de asistau la „Ordron". După aceia se urcau la Domn şi căutau de pricini în Divan, apoi se coborau la liturghie şi nu lăsau biserica până aproape de amiază, când plecau la prânz.

Aci stăteau apoi până se aduceau lumânările, semnul sculării.

Mulți din ei însă cufundați prea adânc în viile Domnului, nu se puteau scula şi erau duşi pe brațe de servitori. Adouazi dimineața veneau să sărute mâna Domnului, pentru a-şi cere ertare de cele spuse sau făcute cu necuviință în timpul beției.

La sărbătorile mari precum la Paşti, Crăciun sau Bobotează, boerii şi Domnul îşi petreceau ziua şi noaptea în biserică; şi după această cumplită oboseală, căutau desfătarea în bogatele libații, în care deşertau, ca vrednici coborîtori ai Dacilor, pahare de câte o ocă din o singură răsuflare.

In seara zilei de Paşti (tocmai pe atunci când se afla Paul în Muntenia), toți preoții din diferitele târguri însoțiți de sărmani, de cântăreți şi de corişti, se adună în bande purtând icoane şi umblă prin politie toată noaptea, vizitând casele boerilor şi dorindu-le bucurie pentru sărbători.

Fiecare om sărută icoana şi le dă câte ceva şi abia eşiți unii că alții îi urmează, şi aşa dela înseratele până la revărsatul zilei.

Tot aşa fac şi lăutarii, din care cei mai mulți sunt din Turcia. — La Bobotează se adună aicea din toate părțile țării Româneşti şi din țările limitrofe, mii de egumeni, preoți, călugări, diaconi cu mitropolitul de Târnava şi alți mitropoliți atraşi de speranța gratificațiunilor.

In țara Românească sunt mai ales numeroşi asemenea clerici de industrie.

Țara Românească cuprindea pe timpul lui Matei Basarab 400 de mânăstiri, zidite cu străluciere, din piatră, ai căror egumeni împreună cu episcopii obişnuesc a veni înaintea sărbătorilor Naşterii, — aducând beiului mici daruri.

Ei rămân până după Bobotează, — trăind la mesele ce le dă beiul şi din ofrandele lui.

In ajunul fiecărei sărbători însemnate se trag toate clopotele şi se adună o mulțime de popor la biserici.

In atari zile este obiceiul beiului a face câte o masă pentru cler şi călugări, alta pentru sărăcimea oraşului şi pentru călători şi după ospăț se împărteşte fiecăruia câte o pomană.

La Paşti fiind şi Patriarhul Macarie la biserică, toți boerii îl rugară să le citească o rugăciune de ertarea păcatelor, şi se aruncară cu toții la pământ înaintea lui.

Nici un boer nu venea la biserică în timpul cât stătu Patriarhul în Târgovişte, până ce nu făcea vizita sa Patriarhului, îngenunchind înaintea lui şi sărutându-i mânile".

Micaela Eleutheriade — Interior

CRONICA MODEI

Eleganță și modă

Străinii care vin în București, sânt rău impresionați de luxul nepotrivit și de găteala excesivă a femeilor noastre, pe stradă și la orice oră.

Kay Francis despre care am mai vorbit, recomandă: „Fiți bine puse, dar nu *„gătite”*.

Găteala nu se potrivește de cât la anumite ceremonii și ocazii”.

De ce să nu fim sincere și să mărturisim că cochetăria este în firea femeii, după cum tot în firea ei este a fi mamă și a avea curaj în fața situațiunilor grele, că ea caută a le face față cu ce poate și cu ce are la îndemână.

Instinctul cochetăriei este, orice-am face, în sufletul oricărei femei. In loc de a-l înăbuși la copile, ar fi mai bine să-l recunoaștem și să-l cultivăm spre a deveni, la femee, știința supremă a eleganței.

Eleganța nu e nici lux, nici găteală, nici modă. Femeia elegantă, în adevăratul înțeles, *se inspiră dela modă,* dar se îmbracă după fizicul său, după ora zilei și după împrejurările diferite în care se găsește.

Armonia între fizicul, îmbrăcămintea, pălăria, gheata, mănușa și orice mic amănunt din toaletă — este prima sa condiție.

Când o femee își poate zice: „Sânt atât de bine cât îmi stă în putere, *nu* cât îmi impun alte considerente”, — atunci ea are acel sentiment de securitate, de grație liniștită, care este semnul distincțiunii și al eleganței desăvârșite.

Pentruca instinctul cochetăriei să devină eleganță, trebue să i se facă o educație inteligentă, care să-l ajute a trece, din forma brută de instinct animalic, în forma umană de eleganță.

Pentru aceasta nu trebue de loc să impunem fetițelor uniformele cele mai urîte și mai disgrațioase posibile, sau acele berete și pălării, care nu știm cum de au putut trece prin imaginația cuiva, care iubește copilăria și frumosul.

Odată ce sântem convinși că instinctul cochetăriei există la copii, trebue să ne hotărîm a-l recunoaște și a-l cultiva ca pe oricare alt instinct. Nu se mai discută azi urmările dezastruoase ale înăbușirii și ignorării instinctelor. Fetițele care văd, în familie și chiar în școală, exemple de cochetărie, găteală, fard, nu întodeauna de un gust perfect — trebue să-și ascundă cât pot dorința lor firească de a se prezinta cât mai favorabil în aparența exterioară.

Ce vor fi crezând în sufletul lor, când mama și profesoara — care au atâtea artificii de toaletă în îmbrăcăminte — le fac morală, recomandându-le să fie modeste și blânde, căci numai așa vor fi frumoase... nu putem ști! Dar o putem constata din felul deșanțat și din lipsa de orice criteriu în găteala exasperată la care se dedau când dispun în fine de libertate și de mijloace proprii materiale.

Cea intâiu și mai de căpetenie recomandare în educarea gustului, cași în dobândirea eleganței, este sinceritatea în fața oglinzii. Apoi curajul de a ne mărgini la resursele budgetului nostru, și în fine grija și prevederea în ceiace privește garderoba noastră, pentru ca toate lucrurile de toaletă să fie întreținute, preînoite și făcute din nou, spre a răspunde tuturor cerințelor despre care am vorbit.

Vine primăvara. Și, la noi, acest sezon este atât de efemer, în cât trecerea la vară se face aproape pe nesimțite.

Ce vom pune după mantoul de iarnă? Redingota? Fără îndoială, — ea este o haină foarte practică, însă cu o condiție: să nu avem primăvara prea scurtă. Cu căldurile care vin fără tranziție, de multe ori la noi un pardesiu redingotă din *twed,* gen sport, sau una de stofă mai subțire bine lipită de corp, cu variații de fantezie la mânecă și la reveruri, — este haina la care visăm, așteptând să treacă vremea nesigură, cu care ne încearcă natura dela o zi la alta.

Ansamblul de sezon mi se pare o soluție mai bună. Redingota poate deveni greu de pus și prea călduroasă dela o zi la alta. Am văzut un ansamblu executat la o casă de bun gust și compus din trei piese, care mi s'a părut foarte practic. Era confecționat din stofă *unie* maron și *ecossez* maron, verde și *beige.*

Cum se poartă mult *bleu-marinul,* ansamblul s'ar putea face din stofă de această nuanță, cu un ecossez alb, verde, *bleu-marine,* negru și negru cu roș, etc.

De altfel jurnalele de modă au multe și foarte variate ansambluri, ceiace înseamnă că ele sânt încă la modă.

Nu putem însă ști care este intenția caselor de *grande couture,* căci sezonul de iarnă durează până în April.

Una din noutățile introduse în acest ansamblu sânt vestele fără mâneci, ecossez, cu jupa sau ca dosul mantoului, alteori *unie* din duvetină, *velour,* etc.

Mânecile persistă în tăetura raglan, cu decupe în diferite forme, uneori simulând numai în spate o platcă în colțuri sau dreaptă.

Bluzele sânt la modă, variind mai mult după întrebuințarea pe care le-o dăm decât prin cine știe ce tăetură extraordinară.

Astfel, dimineața, se poartă subt tailleur, cași sub redingotă, bluza *chemisier,* *bluza tailleur,* bluzele clasice în *pongée* sau *crêpe de chine.*

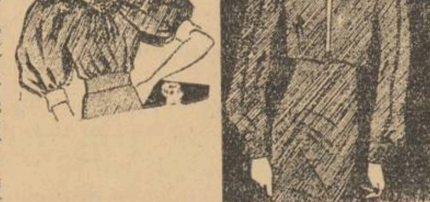
Gulerul net, mânecile *chemisier* cu butoni gemeni, plastron îngust sau butonajul strict.

Ca s'o poată purta oricine, bluza trebue să fie dintr'un țesut mai bogat, velur, satin, cu mânecile mai la modă.

Un model dela *Nicolle Groult* era în *broché* chinezesc, galben și portocaliu și o mică bască crenelată.

Dar înainte de orice trebue să ne întrebăm: cam câte bluze trebue să aibă o femee care nu vrea să cheltuiască cu toalete acum la finele sezonului?

Bluzele nu se demodează repede, dar confecționarea lor cere mult timp și pretinde o croială cât se poate de bună.

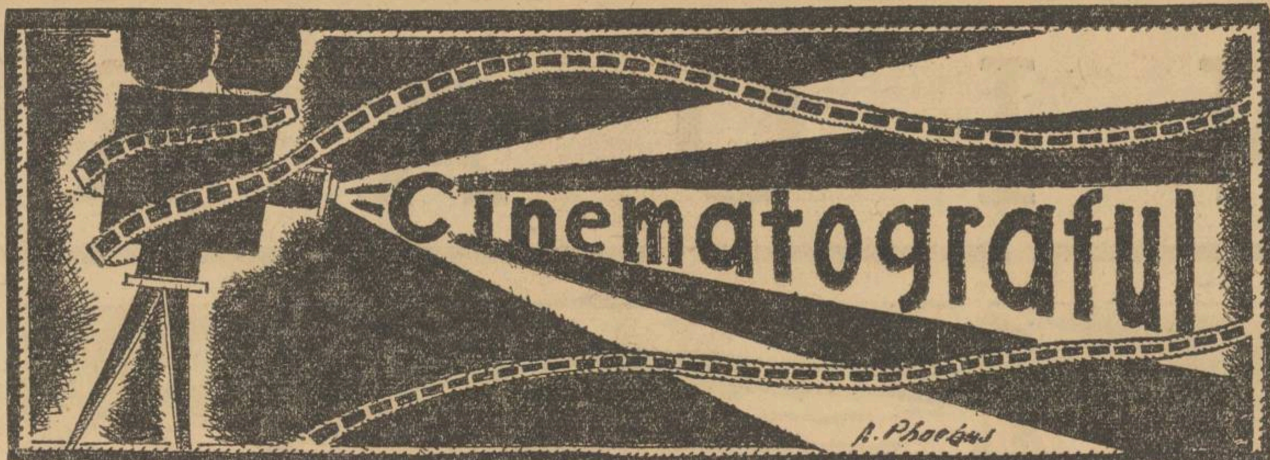

Totuși ar trebui pentru dimineață o bluză *chemisier* albă, una de flanelă *ecossez* sau de *lenaj chiné,* foarte la modă.

Pentru după-amiază, foarte practică e bluza de muselin *de soie,* plisată, cu mâneci largi, tot plisate, strânse deasupra mânii într'o brățară de catifea, cu platcă îngustă și cu o cravată înodată, fără pretenție, la o parte. Se recomandă și o bluză de dantelă neagră. Pentru seară — bluze de *lamé, satin, velour* de vară sau *satin broché.*

Nu vom încheia cronica noastră fără a aminti mișcarea croelei spre umeri, „en pagode” și toate acele sisteme de crețuri în jurul gâtului și a umerilor, care tind a da amploare bustului și umerilor, în detrimentul șoldurilor, pe care jupele, colante și ușor ondulate la poale, tind să le șteargă cu totul. Precum și nodul pe umăr, împrumutat de la Shirley Temple și care tinde să se popularizeze odată cu venirea timpului frumos.

BITRIX

Imoralitate și demoralizare

Se întocmește actualmente un nou regulament al cenzurii filmelor. Excelentă idee. Poate că și mai excelent ar fi fost să nu se facă nici un regulament, și aprecierea să fie lăsată la întreaga discreție a membrilor comisiunii, a căror alegere, dintre cele mai eminente personalități ale Neamului, ar fi trebuit să fie o garanție de dreaptă judecată. Se pare însă că această optimistă opiniune a mea n'a fost împărtășită, și în locul sistemului mai suplu al judecării filmelor de la caz la caz, s'a preferat acela al regulilor rigide de morală. Fie și așa. Se va face deci un regulament unde imoralitatea va fi odată pentru totdeauna etalonată: pornografia va fi taxată cu atâtea carate de imoralitate, cruzime sângeroasă, atât, pronunțarea cuvântului „umanitate” atât, și fiecare glonț de mitralieră emis de un gangster atât. In felul acesta va fi imposibil să se mai greșească.

Să-mi fie îngăduit să aduc și eu o mică contribuțiune la chestiunea moralei în cinematograf — și a moralității în genere.

Există multe lucruri imorale. De exemplu când vedem pe cineva trădând, sau ucigând ca să jefuiască, ne simțim cuprinși de o evidentă indignare. Aci nu poate fi dubiu posibil. Trădătorul, jefuitorul sânt persoanagii odioase. Dacă întâmplător individul în chestie are haz la vorbă, sau e frumos la chip, sau deștept la minte vom simpatiza, de sigur, cu el; dar în sensul că vom spune: „păcat! un asemenea om ar fi meritat să găsească un sfătuitor mai bun, care să scoată ceva din el”. La indignarea dintâi se adaogă un sentiment de părere de rău care coroborează caracterul foarte moral al atitudinii noastre. Faptul că un gangster e „simpatic” este, pentru observatorul din afară, un nou prilej de simțăminte morale și moralizante.

Rachelle Hudson
Frederick March

Aceste explicații ne permit să facem o distincție care ni se pare de mare importanță. In ordinea imoralității există două categorii de fapte: faptele imorale *și faptele* demoralizante. *Paricidul, tragerea în țeapă, asasinatul prin corespondență cu cerneluri fulgerător toxice, toate acestea sunt fapte imorale, dar nu demoralizante, ba chiar am putea spune: „dimpotrivă”; căci imoralitatea lor e așa de netă, de vădită, de indubitabilă, încât stârnește garantat reacțiuni de indignare, de împrospătare a simțului moral. In acele momente credem în morală mai tare decât oricând: un spectacol evident imoral are ceva stenic, reconfortant: ne face să ne simțim* morali, *și gata de luptă.*

In schimb se numesc demoralizante acele fapte care ne slăbesc credința în morală, care ne descurajază, făcându-ne să spunem: „la ce bun?”, — sau, și mai grav: „știu și eu? poate că așa-i mai bine; poate că-i rău; nu mai știu ce să cred!”

Inchipuiți-vă bunăoară un bancher falit, care a nenorocit milioane de oameni nevoiași, și care apoi, nu numai nepedepsit, dar înnotând în bogăție, se apucă să vorbească de dimineață până seară în numele moralității. Cetățeanul se întreabă atunci nedumerit: „ce o mai fi însemnând și această moralitate? Eu, mărturisesc că încep să nu mai pricep nimic”.

Sau, închipuiți-vă că un mare ziar care trăește din sistematice cumpărări de conștiință, s'ar face profesor de onestitate. Acei ce cunosc dedesubturile lucrurilor vor avea, logicește, dreptul să-și spună că „moralitate” nu-i decât un simplu cuvânt.

E vorba, în aceste cazuri, de un fel de asasinat al însuși simțului moral din sufletele noastre. Asemenea spectacole ucid, în noi, credința că ceva moral există; distrug moralitatea în sine, înlocuind-o nu cu imoralitate, ci, și mai grav, cu nimic, *pur și simplu.*

Un asemenea fenomen, foarte îngrijorător, și pe care — spre deosebire de imoralitate, — l-am numit „demoralizare”, riscă să aibă loc cu prilejul exercitării cenzurii cinematografi

Filmul e controlat de cutare cenzori anume puși. Că judecă bine sau greșit, asta e altă socoteală. Errare humanum est. Dacă sântem de altă părere, ne pare rău și atâta tot.

Joe Brown

Iată însă că un film, după ce a fost încuviințat de cenzorii oficiali, după ce a căpătat chiar și aprobarea morală a Regelui (este un obiceiu curent la casele de filme de a prezinta Suveranului filmele mai frumoase), după ce a rulat o zi sau două, după ce proprietarii au făcut cheltueli de sute de mii de lei cu copii, afișe, reclame, etc., — deodată, este interzis. Publicul — mai ales acel care nu apucase să vadă filmul — se întreabă, supărat: „de ce?” Fiindcă măsura a fost luată fără să se catadicsească a se da vre-o explicație, publicul caută el una, și de obiceiu găsește două. Prima, cea pesimistă este: „Desigur, ca să mai iasă câteva sute de mii de lei în buzunarul cutăruia”; a doua, cea optimistă: „Ia lasă, domnule, foarte bine că s'a făcut așa. Să se isprăvească odată cu filmele astea imorale, și subversive. Tocmai vorbeam cu d-l cutare, știi, care este cutare la ministerul cutare, și care era indignat. Mă rog, arta trebue să ne dea lucruri înălțătoare, nu să sape morala”. In aceste conversații, care se numără cu miile, fiecare evocă autoritatea cutărui personaj important care fusese chipurile revoltat de imoralitatea filmului din fericire interzis. Dar de acum abia începe gravitatea. Acei ce aud aceste crâmpee de conversații își amintesc de odată că personagiile invocate sânt — firește nu toate, dar multe din ele — oameni cu reputație foarte proastă, de profitori ai unor îndeletniciri inavuabile, milionari de pe urma cutăror operațiuni puțin recomandabile. Desigur, adesea aceste zvonuri sânt simple calomnii nedovedibile. Dar, adevărate sau mincinoase, marele public le ia ca ban-pe-șin. Și atunci, involuntar face, în sinea lui, următoarea reflecțiune: „Cum? Asemenea oameni își permit să vorbească în numele moralei? Să dea lecții altora? Să ne priveze pe noi de plăceri culturale, pe negustori de securitatea exercitării comerțului lor, iar pe Stat de patru sau cinci milioane impozite — pentru că simțul lor moral a fost ofensat? Dar asemenea persoane pot avea vre-un drept la cenzură morală când ei fac ceeace știm că fac? Ce e moral, și ce dracu se numește imoral? Nu mai pricep absolut nimic”.

Și o mare descurajare cuprinde pe cetățeanul acesta, care vede cum noțiunea însăși de morală și imoralitate își pierde orice înțeles. Această operație de ucidere a ideii chiar de morală se numește „demoralizare”. Și este cel mai primejdios flagel din câte există.

Iată de ce ar fi bine să se lase comisia oficială de cenzură să lucreze cum știe, bine sau rău, dar fără risc de a vedea suprapunându-i-se hotăriri neiscălite și nemotivate, care, prin chiar caracterul lor anonim și arbitrar, deslănțuesc o avalanșă de calomnii vagi, adresate la sute de oameni pe care îi bănuim că ar fi putut influența cu părerea lor neoficială asupra ucazului de interzicere. Insfârșit, alături de demoralizarea inerentă calomniei, se adaugă aceea provocată de distrugerea, în sufletul nostru, a însăși semnificației cuvântului „moralitate”.

Foarte periculos. Și comisia de cenzură are datoria, printr'o atitudine mai fermă, să apere societatea noastră de o asemenea primejdie. Noul regulament, în loc de a se ocupa de fleacuri insolubile, ar face mai bine să stabilească o mai neatârnată funcționare și să-și dreagă prestigiul de o bucată de vreme cam compromis.

„Mizerabilii” și altele

Deși foarte tăiat (căci ce poate fi mai subversiv ca Hugo, pe care liceele celor cinci continente îl interzic și-l ard pe rug) — filmul american „Mizerabilii” jucat de March și Laughton e foarte bine făcut, și firește, mult mai scurt și mult mai plin decât cel francez unde Baur ducea, singur, toată greutatea în spinare.

Fred Mac Murray
Katharine Hepburn

Ce poate fi mai fermecător, mai rar esteticește, ca un clown fin? E tocmai ce se întâmplă în „Extraordinarul Joe”. *Fiecare exibiție a acestei paiațe de bună calitate are o savoare neînchipuită. Ii sântem profund recunoscători.*

Un film plin de calități dar ciuruit de greșeli este „Viață nouă”, povestea unei fete trăind într'o atmosferă familiară de lipsă, gâlceavă permanentă, și totuși afecțiune adevărată (căci dacă toți acești bieți oameni necăjiți nu s'ar iubi între ei foarte mult, ar apuca-o fiecare în altă parte, și n'ar mai continua să alcătuiască un cămin; cămin ca vai de el, cămin totuși, fundat pe dragoste, sacrificiu, și alte asemenea. Dorința unei vieți mai normale, mai îmbelșugate, mai prestigioase ia forme induioșătoare — și uneori chiar sfâșietoare — în sufletul unei fete foarte brave și pure, pe care o încarnează Catherine Hepburn. Rolul milionarului sedus de toate aceste atât de omenești lucruri îl face Mac Muray.

Trebue să spun aci măcar câteva cuvinte despre filmul lui Charlot. Sântem obligați esteticește să spunem că e cel mai bun din toate, chiar dacă ne-a plăcut mai mult vre-unul din cele anterioare. Sântem liberi să preferăm ideea din „Goana după aur” sau din „Luminile orașului”. Dar sântem nevoiți să mărturisim că nici-unul nu conține atâtea gag-uri, în nici unul aceste gaguri nu-s mai abil plasate, savant dozate, meșteșugit repetate, variate și regrupate în jurul ideii centrale, ca în „Timpuri noui”.

Știm bine că azi nimeni nu mai îndrăznește să spună că nu-i place Charlot. Dar sânt încă mulți care o gândesc. Avem distinsa onoare să-i informăm că sânt niște proști.

D. I. SUCHIANU

In editura „Cugetarea” au apărut:

„Isprăvile neîntrecutului cavaler Don Quijote dela Mancha” de Miguel Cervantes cea mai de seamă operă a literaturii spaniole din toate timpurile. Traducerea integrală și comentariile sânt datorite d-lui Al. Iacobescu.

„Fortul 13”, roman de Dragoș Protopopescu. O operă de subtilă și minuțioasă analiză psihologică.

Cronica sportivă

Unirea-Tricolor a trebuit să închine steagul Duminica trecută, în condiții aproape inadmisibile. Căci nu este permis ca într'un match oficial între două cluburi de aceeași categorie, să se producă diferențe de puncte care indică între învingător și învins o diferență de cel puțin o clasă.

Totuși, așa s'a întâmplat: oborenii au fost învinși cu 6-1 la ei acasă și atunci explicația acestei anomalii trebue căutată în împrejurări care au desaxat echipa învinsă și care au pus-o într'o inferioritate catastrofală.

Bine-înțeles, meritul Chinezului rămâne intact. In forma perfectă în care s'au prezentat timișorenii, credem că ar fi învins chiar dacă ar fi avut de adversari o Unirea-Tricolor „normală”. dar nu la scorul strivitor pe care l-au obținut.

Desigur că oborenii conștienți că apărarea lor constitue un punct foarte vulnerabil, au pășit pe teren lipsiți de încrederea în izbândă.

Dar nici Chinezul, a cărui echipă e compusă în majoritate din băeți foarte tineri și nerutinați încă în matchuri cu „atmosferă”, nu a prezentat un moral de bronz, cel puțin în prima jumătate de oră a jocului.

In minutul 27, Thierjung dela Chinezul, primind o centrare dela Szilard, scapă printre fundași și deschide scorul. Punctul în sine nu valorează foarte mult, dar ceiace are mare importanță e că, cu această ocazie, Chinezul face o descoperire extrem de prețioasă: anume că Unirea-Tricolor nu are apărare.

Din clipa aceia matchul este pierdut pentru oboreni. Ei o știu; și conștiința slăbiciunii lor demascate, îi deprimă iremediabil. Goalurile se succed acum ca nenorocirile care nu vin niciodată singure.

Trei minute după primul goal, Glasz interceptând o centrare dela Szilard, marchează al doilea goal. In minutul 35, Iliescu face hands în careu și Bohusz transformă ușor. Prima repriză se încheie deci cu 3-0 pentru Chinezul.

La reluare, situația nu se schimbă: timișorenii continuă să atace și oborenii să fie în incapacitate de a se apăra. Astfel Thierjung transformă un corner din apropierea porții.

Urmează apoi la scurte intervale puncte marcate de König și Bahusz, care însă nu sânt acordate de arbitru, invocându-se off-side-ul.

Bahusz nu se descurajează totuși, izbutind în minutul 55 să obțină al cincilea goal pentru învingători. Din acest moment, timișorenii consideră matchul terminat și nu mai insistă... cu excepția lui Thierjung care, urmărind o centrare a lui Glasz, reia cu capul înscriind al șaselea și ultimul punct al învingătorilor.

Cu câteva minute înainte de sfârșitul jocului, Cârjan trage la poartă. In drumul ei spre destinație, mingea întâlnește pe Traian Ionescu care îi imprimă un substanțial supliment de viteză grație căruia izbutește să intre în plasă și să salveze onoarea Tricolorului.

Astfel a luat sfârșit una din cele mai dureroase înfrângeri a oborenilor. Nu se poate spune că a fost nemeritată, dar e sigur că un club de valoarea Unirei Tricolor merită o altă apărare. A fost o neiertată greșeală aceia de a trimite în luptă echipa, cu o apărare atât de debilă.

S'a mai adăugat la aceasta și nesiguranța în intervenții a portarului Petrică Rădulescu, a cărui nervozitate foarte explicabilă se datora împrejurării că fusese bruscat înainte de începerea jocului de un „membru din comitet”.

Dezechilibrul prăpăstios între înaintare și apărare, lipsa de entuziasm, surprinzătoare la acești specialiști ai „focului sacru”, acestea sânt cauzele imediate ale înfrângerii bucureștenilor.

Dacă tinerii fundași Petrescu și Iliescu s'au dovedit prea slabi deocamdată pentru a înfrunta atacuri savante, nici linia de mijlocași nu a fost satisfăcătoare: nici Steinbach, nici Florea, nici Ghermelie nu au dat tot ce se putea. In atac Bogdan a arătat bună voință ca și Cârjan. Sonny Niculescu și Schilleru fără eficacitate și Traian Ionescu prea puțin jucat.

Revelația matchului a fost însă Chinezul care s'a prezentat cu o echipă omogenă, perfect pusă la punct, rezultat al stăruinței cu care acest club știe să-și formeze jucătorii.

Și totuși, aproximativ aceiași jucători au făcut anul trecut o impresie incomparabil mai puțin favorabilă decât acum.

Explicația ar fi poate lipsa lui Zelenak, fostul căpitan al echipei, care cu autoritatea și prestigiul lui, comprima mai mult decât ajuta, procesul de maturizare a jucătorilor. Ca peste tot în viață și în sport, nimic nu formează mai bine și mai repede un temperament, decât răspunderea. Odată cu plecarea lui Zelenak, dela care porneau și la care se sfârșeau toate acțiunile, fiecare jucător a trebuit să-și ia partea lui de răspundere și de colaborare efectivă în joc; și rezultatele dovedesc că această echipă, lipsită de „stele”, se comportă mai mult decât mulțumitor. Succesul Chinezului e încă o ilustrare a acelui adevăr banal și deseori uitat, că footballul e un joc de echipă.

Totuși, cu toată omogenitatea lor, trebue relevat jocul lui Szillard, cel mai bun om de pe teren, al talentatului Thierjung și al lui Demetrovici, cel mai bun din apărare.

E de presupus că înfrângerea de Duminică și mai ales jocul slab al echipei, a provocat multe decepții, amărăciuni și mai ales lungi discuții.

Să nădăjduim că ele vor duce la rezultate practice, la soluții corecte și la o revenire în formă a unui club care se bucură de simpatia meritată a întreg publicului iubitor de sport.

GRIMAN

Reviste

La zid: No. 22 (Martie).
Buha: No. 2 (Februarie).
Șantier: No. 3 (Martie).
Școala Mehedințului: No. 4-5 (Ian.-Febrr).
Poporul Românesc: No. 5 Martie).
Țărănismul: No. 9-10 (Martie).
Muzica și Poezia: No. 4 Februarie).
Revista scriitoarelor și scriitorilor români: No. 1-2 (Ian.-Febr).
Blajul: No. 1 (Ianuarie).
Prometeu: No. 3-4 (Ian-Febr).
Kimondona: No. 3-4 (Februarie).
Tribuna: No. 6 (Martie).
Sabarul: No. 3—4 (Febr.-Martie).
Insemnări Ieșene: No. 5 (Martie).
Revista juridică Monitorul oficiilor de stare civilă: No. 23 (Februarie).
Cele trei crișuri: No. 12 (Ian-Feb).

FEMEIA MUEZINULUI: — Acum înțeleg de ce vine bărbatu-meu beat dela moschee...

Insemnări ieşene

Sub auspiciile Asociației „Prietenii Universității" din Iași apare în capitala Moldovei revista bilunară „Insemnări ieșene". Conducerea este încredințată d-lor Mihail Sadoveanu, G. Topîrceanu, Gr. T. Popa. Colaborează cărturari distinși ai Moldovei și scriitori de seamă.

In cele cinci numere apărute până azi găsim, în afară de prețiosul material beletristic, cronici variate și note culturale de actualitate.

D. Mihail Sadoveanu semnează următoarele rânduri semnificative despre „Oficiul de turism":

Fiind partizan al rândului și organizării, felicitez pe cei cari au avut gând bun să inlesnească în țara noastră accesul la munte și la mare. Infârșit, vor începe și Românii să-și cunoască țara; ajungând modă năravul, pentru cei cu valută forte din Apus și America, să cerceteze regiunile necunoscute ale Europei, nu se poate să nu se conformeze și acei de la noi, care până acum călătoreau în afară: deci se vor alătura străinilor și vor admira și ei munteie și marea noastră, potrivit unor cărtulii ce se vor întocmi în acest scop.

Imi închipui că se vor face șosele bune și ospătării nu prea scumpe; că se vor dizolva la timp asociațiile de jaf la drumul mare; că fiscul nu se va amesteca prea mult, că polițiștii și vameșii vor deveni politicoși, că înfârșit oamenii de afaceri se vor amesteca în aceste treburi nu cu intenția de-a realiza cât mai multe milioane în cât mai puține zile.

Mulțămesc lui Dumnezeu că m'am suit pe Ceahlău înainte de a fi tren electric până la Panaghia. Am văzut muntele și marea în toată splendoarea lor primitivă. La peștera Ialomicioarei m'au atacat niște purici care, desigur, sunt elefanții speciei. In plăvile deltei ori în codrii din munte am cunoscut cele mai autentice singurătăți. Acum toate vor fi scrise, tarifate și zâmbite. Poate-i mai bine; mai rămâne destul și pentru cei care caută peisajul inedit și neviolat.

*

Țara aceasta, excepțional înzestrată, are astfel privilegiul înoirii în toate părțile ei: aşi dori ca organizarea să nu-l distrugă, ci să-l protejuiască şi să-l păstreze.

D-ra Otilia Cazimir scrie despre „Cărți vechi, cărți nouă"; constatări întristătoare:

Am intrat în librărie să cer o carte apărută acum trei sau patru ani.

— N'o avem, — mi s'a răspuns. — Când apar atâtea noutăți, cărțile vechi nu mai au căutare. Nimeni nu le mai întreabă.

— Dar e vorba de o carte bună, — zic.

— O fi bună, dar e veche. De ce nu luați ceva nou?...

N'am știut că valoarea unei cărți se socotește după cât e de proaspătă cerneala tiparului pe paginile ei. N'am știut că o carte foarte bună acum trei ani poate fi mai puțin bună azi, ori poate chiar să nu mai fie deloc bună, pentrucă dela ea încoace s'au mai tipărit alte câteva sute de cărți, care de care mai... nouă!

Rafturile librăriilor au ajuns un fel de vitrină de modă. Nu-i frumos decât ce-i nou. O carte se demodează tot așa de vertiginos ca și o pălărie de cucoană. După o lună, s'a isprăvit cu ea: a apărut altceva. Și lumea cumpără (cât cumpără!), răsfoește în grabă, aruncă — și uită. Și imediat cere altceva, mereu altceva.

Se va zice că Madame Bovary sau Crimă și Pedeapsă nu încetează de a fi „la modă". In aparență, poate. Și la ocazii. Dar, oare câte exemplare din Madame Bovary, și câte din Crimă și Pedeapsă se cumpără pe an la librăriile din țară? Ce să mai dai bani pe operele astea clasice, mai ales când le mai și vezi la cinematograf și le cetești „subiectul" în program? E drept, ele își păstrează prestigiul, și și-l sporesc cu vremea. Ca și rochiile care au rămas reprezentative pentru o epocă. O rochie de acum trei ani, e demodată. Una de acum zece ani, e deadreptul caraghioasă. Dar una dela 1850 începe a fi interesantă. Iar o toaletă în stil moyen-âge e delicioasă la un bal...

Scriitorii cu cărți „vechi" de câte 2—3 ani, să aibă răbdare. Vremea selecționează și face dreptate, — când nu uită ori nu greșește. O carte bătrână azi are șanse să întinerească și să rămâie deapururi tânără, — în ciuda altora, a căror tinerețe efemeră durează o lună-două, cât ține lumina vitrinei și larma reclamei. Numai că, până atunci autorul ei are și el șansa să fi hrănit demult iarba câmpului.

Dar, ce are aface? Când se apucă să facă literatură, scriitorul trebuie să se fi deprins să-și socotească vremea în veacuri, nu în ani.

„Insemnările ieșene" îndeplinesc, în inima Moldovei, o importantă operă de educație literară și propagare a culturii.

h. h.

Valle Inclan

De curând a murit, la Santiago de Compostella, marele scriitor spaniol Ramon Maria del Valle-Inclan, care s'a născut în 1869 în orășelul Pontevedra, vecin cu orașul în care a murit și care a fost timp de mai multe secole un loc celebru de pelerinaj.

El aparținea „generației din 98" și debutase în literatura către sfârșitul secolului trecut, în același timp cu Unamuno, Angel Ganivet, Azorin, Benavente și Pio Baroja.

Ramon Maria del Valle-Inclan și-a asigurat în scurtă vreme unul dintre cele mai de seamă locuri în această ilustră pleiadă, atât prin imensul său talent stilistic, cât și prin temperamentul deschis și viciu de care dispunea.

El era ca și Unamuno „galiego" (galic); iar prima sa carte „Femeninas", — șase povestiri de dragoste — e consacrată micii sale țări de care și-a amintit totdeauna cu mândrie.

A scris apoi un roman: „Epitalame", apărut la Madrid în 1879 (lucrarea precedentă apăruse la Pontevedra cu trei ani mai înainte).

Ramon del Valle-Inclan a cunoscut premizele adevăratei glorii în primii ani ai secolului nostru, când a început să publice în diverse periodice, mai multe nuvele. Ele se disting prin invenţiune poetică şi printr'un stil admirabil, care i-au adus succesul la mai multe concursuri literare. Aceste nuvele au fost publicate în 1904 sub titlul de „Grădina umbrită".

In acea epocă a apărut și prima dintre cele patru Sonate, care l-au consacrat definitiv. A apărut întâiu Sonata Toamnei, în 1906. Sonatele au urmat regulat în fiecare an: Sonata Verii, Sonata Primăverii și Sonata Iernii.

Marele romancier a călătorit mult.

A părăsit Madridul, a locuit câțva ani în provincia lui natală, a vizitat de două ori Mexicul, care i-a plăcut mai presus de orice și unde i s'a făcut cea mai frumoasă primire. Impresiunile culese i-au prilejuit fără îndoială opera sa cea mai de seamă, romanul „Torano Banderas", apărut în 1926. Acest roman a fost precedat la o distanță de treisprezece ani, de un alt roman de mare însemnătate: „Marchiza Rosalinde".

Intre timp, Don Ramon a publicat un mare număr de nuvele, piese de teatru, culegeri de poeme. Acest mare romancier a fost unul dintre poeții cei mai delicați.

Câțiva ani înainte de moarte, el a proectat o serie de nouă volume, ilustrând Istoria Spaniei. Dintre acestea însă n'au apărut decât două volume.

(Le Mois).

O carte de actualitate

D. dr. V. I. Feraru, cunoscut publicului, care se interesează de problemele economico-sociale, prin publicațiile sale precedente: *„Problema budgetară în cadrul Dreptului Financiar"* și volumul *„Țările Dunărene și Proectul Tardieu"* (Iași, Ed. Damaschin), date la lumină în decursul anilor 1931—32, ne dăruește, — în aceste vremuri turburi, — o lucrare prețioasă prin valoarea sa documentară, cât și prin metoda de tratare, și mai ales prin limpiditatea și fluența formei literare.

„Proectul de Uniune a Statelor Europene", — acesta este titlul eminentei sale lucrări.

Departe de a fi „paradoxal", cum se teme autorul, cartea este dimpotrivă foarte potrivită și necesară, în complecta desorientare și în splendida incompetență cu care sânt tratate, mai ales la noi, problemele internaționale.

Departe de a fi paradox, „Proectul de Uniune a statelor europene", — așa cum a fost alcătuit prin eforturile celor trei bărbați de stat: *Briand, Stresemann și Henderson*, — constitue, mai ales în prezent, o dovadă strălucită a luminoasei lor prevederi. Se impune necesitatea reluării lui cu mai multă putere decât oricând.

Rezultă, din însăși situația primejdioasă și încurcată a Europei de azi, nevoia unei Uniuni a statelor europene, ca bază concretă a Ligii Națiunilor.

Că organizarea păcii continentale, cu toate sforțările depuse, se realizează încet și pas cu pas, — ne-o dovedesc toate faptele istorice, citate de d. Feraru, în bogata și limpedea sa documentare: *„Europa și Pacea perpetuă"*.

Desigur, câtă vreme statele europene se vor încăpățâna a deține toate monopolurile (pe drept sau pe nedrept câștigate) și vor invita națiunile la o uniune destinată păcii, dar în care unii își vor rezerva toate beneficiile, lăsând pe seama altora... privilegiul de a plăti oalele sparte, — nu se poate vorbi de așa ceva.

Planurile de uniune pe care le citează d. Feraru în considerațiile sale asupra istoricului lor din antichitate până în prezent, ne arată clar și lămurit cât de încet și de greu pătrunde teoria luminoasă a dreptului ginților, în decursul veacurilor, printre interesele încâlcite ale atâtor state monopolizante. Totuși ce pătrunde, progresează, evoluiază și persistă. Oamenii de geniu o intuesc, oamenii de stat caută să pătrundă în realități concrete. Și cu cât democrația se întemeiază,— cu cât cultura se aprofundează și civilizația vine — cu atât probabilitatea ei apare mai luminoasă.

Dar după înființarea „Societății Națiunilor" apare oamenilor politici, mai clar decât oricând, adevărul că numai o uniune a statelor europene ar face posibilă o acțiune reală a soluțiilor propuse de Societatea Națiunilor.

Din uniunea teoreticianului baron de Coudenhove-Kalergi și a realizatorului, Aristide Briand — se concretizează, din ce în ce mai mult ideile unei Uniuni, idei invoite, de altfel, din *situația de fapt* a Europei.

Guvernele consultate se grăbesc a răspunde, se alcătuește în sânul Societății Națiunilor, sub președinția d-lui N. Titulescu, *Comisiunea de studii pentru „elaborarea metodică a programului de organizare a Uniunii europene"*.

Activitatea acestei comisiuni este relatată sistematic și limpede de autor, în capitolul *„Comisiunea de studii pentru Uniunea europeană"*.

Din cele expuse, rezultă că această comisiune s'a întrunit de șase ori, punând bazele unui viitor ansamblu politic și economic, *în sfera Societății Națiunilor*, și s'a afirmat ca premergătoare în organizarea unei *entități efective a Statelor europene*.

In partea II-a a lucrării, d. Feraru expune latura juridică, economică și mai ales problema politicului european al unei eventuale uniuni.

Pentru a se înțelege situația de azi și posibilitățile de viitor ale Europei, este de mare folos a se urmări expunerea, clară și inteligentă, a capitolului III, din partea a II-a a lucrării, relativă la *Problema politicului european.*

„In 1871 cași în 1915, Europa era stăpânită de puterea guvernelor, nu de a popoarelor", zice d. Feraru.

Contraponderea acestei forme de guvernământ internațional era politica antantistă.

S'au format două grupe de state: Anglia, Franța și Rusia pe deoparte, Germania și statele habsburgice, pe de alta. Războiul a survenit din concurența expansiunii politico-economice, dintre aceste două grupe de state.

Modul cum a fost lichidat conflictul european, a creiat nesiguranță și a instalat neincrederea reciprocă, în permanență.

Rezultatul: autarchia, și ridicarea barierelor vamale.

In interior, politica șovinistă a grupărilor Europei, din centrul și răsăritul ei, a dus la agravarea situației și la menținerea haosului.

O luptă surdă, o propagandă ocultă persistentă și perfidă a fost dusă mereu împotriva Societății Națiunilor. Loviturile au venit una după alta: retragerea Germaniei, reînarmarea și introducerea serviciului militar obligatoriu și general, etc. Cu alte cuvinte conflicte veșnice pe care Societatea Națiunilor a putut să le localizeze, până în prezent.

Dar o stare de echilibru stabil nu se poate realiza decât prin organizarea continentului, — și anume: prin cooperare, care trebue să ia locul concurenței sălbatice de până acum.

Dar și aci ca în toată acțiunea Societății Națiunilor, organizarea trebue să se facă treptat, cu răbdare și în pas cu vremea.

Primul pas spre acest scop s'a realizat prin alcătuirea unor „Uniuni continentale". Aceste „Uniuni" vor face din Societatea Națiunilor „Asociația Asociaților".

Prin cooperare, se vor putea determina și *mijloacele de siguranță și garanție* ale Uniunilor în parte și a Uniunii Generale, sau paneuropene. Căci deși prevăzute în Pactul Societății Națiunilor, acestea nu pot fi aplicate în dezorientarea actuală, pentrucă pactul nu suprima cauzele conflictelor și nu dădea garanții internaționale.

Rând pe rând, autorul face istoricul și analiza activității internaționale: Conferința dezarmării, pactul celor patru puteri, Convențiile dela Locarno, definiția agresorului, sancțiuni internaționale — sau mai bine zis, lipsa unor asemenea sancțiuni care constituesc corolarul garanției securității și al soluționării conflictelor.

Câtă vreme dreptul internațional rămâne numai *„o morală internațională"* și nu devine un drept, — se întâmplă ceiace s'a întâmplat cu atitudinea Germaniei față de tratatul dela Stresa.

Cu multă pătrundere, autorul acestei eminente publicații analizează posibilitatea de realizare a Uniunii europene în conformitate cu interesele politice ale tuturor statelor și a posibilității lor de adaptare a unui pact de uniune.

In concluzie, se precizează că democrația este singura formă de guvernare capabilă să contribue la garantarea unei opere reale de pace.

„Legate de chestiunea unei Uniuni democratice europene sânt problemele patriotismului și a spiritului internațional al vremii", — conchide d. Feraru.

„Un patriotism regional, continental sau internațional poate fi tot atât de real ca și patriotismul național, fără sentimentul de șovinism și de hegemonie, care se ascunde de multe ori sub masca patriotismului național", — zice G. Izard, citat de autor.

D. Feraru închee cu cuvintele d-lui N. Titulescu:

„Uniunea europeană este o inițiativă generoasă, desemnată a apropia popoarele între ele, pe continentul care, din istorie, a cunoscut cel mai mare număr de războae, pentrucă — usurate pe cât posibil de greutățile ce pot rezulta din ele — pe cale *amiabilă*, să se consacre cu mai multă tărie și cu mai multă libertate, împlinirii obligațiilor Societății Națiunilor".

O carte foarte bună, bine gândită, — bine articulată în argumentare, informativă și documentată, și mai ales admirabil scrisă.

Se citește cu interes și cu pasiune ca un bun roman.

ISABELA SADOVEANU

Cronica muzicală

„Muzică uşoară"

Ne aflăm neapărat sub zodia muzicii ușoare, sau așa zise „ușoare". fiindcă toată literatura muzicală cuprinsă sub eticheta aceasta ni se pare, când e administrată în doze considerabile, mai „grea" și mai de nesuferit decât cele mai atonale producții ale celor mai răsvrătiți compozitori moderni.

Dar tocmai împotriva acestei erezii a unei minorități a ascultătorilor s'au ridicat, prin ultimul concert și ultima premieră, cele două Instituții create și subvenționate de Stat pentru educația muzicală a publicului, Filarmonica și Opera Română — secondate neîntrerupt și generos de Societatea de Radiodifuziune.

E de presupus însă că dacă porția de valțuri, foxuri și cântece de chef pe care ne-o servește zilnic postul București, alăturată de bogatul repertoriu de operete al Operei, recent împrospătat grație „nemuritorului" Adam, și de concertul de promenadă al Filarmonicei din ultima Joi, n'au putut câștiga pe unii ascultători, d-lor sunt definitiv pierduți pentru cauza muzicii de cafenea ca factor educativ.

La această minoritate, care s'a cam abținut dela ultimul concert simfonic și nu însuflețește spectacolele cu „De-aș fi rege", nobilele Instituții cred însă că pot renunța, „marele public" le urmează cu plăcere, în tact de trei pătrimi, pe cărarea lunecoasă a operetei. Și atâta vreme cât e încurajat în comodele sale predilecții, nu va fi tocmai el cel care va reacționa, cerând să mai învețe și un pas nou, sau mai complicat. Dar ca să asculte pe Johann Strauss sau pe Waldteufel și pe Kalmann, acest public plătește bucuros: dece mai e nevoe atunci de subvenția Statului?

Ultimul concert al Filarmonicei a fost dirijat de d. Johann Strauss, nepotul fecundului făuritor de valsuri grațioase și monotone.

O interpretare nu personală, dar măcar tradițională, sclipitoare și insinuantă, putea să le reînsuflețească, evocând strălucirea și amețitoarea atmosferă a unei săli de bal dela sfârșitul veacului trecut. D. Strauss-nepotul ne-a dovedit însă că rudenia nu are numai decât legătură cu talentul și temperamentul și că un simplu străin de „familie" ca d. Klemens Krauss ne transpune mai bine în atmosfera straussiană autentică.

Numai sunetul viorii inspirate a lui Jacques Thibaud fratele întru artă al lui Alfred Cortot și Pablo Casals, a izbutit să risipească pâcla de banalitate și plictiseală ce s'a coborît — credem doar întâmplător — peste viața noastră muzicală din ultima vreme.

N.

Florența Pretorian — Natură moartă

Cronica literară

N. Iorga, Oameni cari au fost, III

Al treilea volum din culegerea de articole, în deobște necrologice, a d-lui N. Iorga cuprinde pagini publicate dela 1919 până în anul trecut. Cititorul are ocaziunea să-și dea seama ce admirabile articole risipește ilustrul istoric în *Neamul românesc*, articole ce ar merita să stea în fruntea unor publicațiuni cu mai multă răspândire, pentru folosul bine înțeles al publicului și spre instruirea lui într'un alt fel de scris, pe care necunoscătorii îl socotesc pe nedrept încâlcit și greoiu. O repede aruncare de ochi e în măsură să dea o oareșicare idee despre meritul acestui, în acest ipostas, gazetar, dintre cei mai mari dela Eminescu încoace.

Atentatorul lui Clemenceau e „un tinerel nebunatec, îmbătat de idei pe care dacă le-ar fi înțeles, n'ar fi luat în mână revolverul". Paginile istorici sânt menite „pentru marii virtuoși și pentru criminalii cei mari". In contra bunelor principii „se vor trage multe gloanțe".

D. Iorga folosește prin urmare la răstimpuri câte o imagine lapidară în jurul căreia se orientează toată scurta caracterizare. O însoțește sau o înlocuește adesea printr'un moment de vibrație emotivă, ca de pildă:

„Amintirile care mi se trezesc în suflet în această clipă, cuprinzând vieața mea întreagă, sunt prea multe și prea duioase, ele închid prea mult din ce a fost mai intim în ființa mea însăși pentru ca să nu-mi impun, cu atâta greutate totuși, să le păstrez pentru durerea mea".

E vorba de Ioan Bogdan, slavistul. E aproape uimitoare (și mi se pare că am mai observat acest lucru) sociabilitatea d-lui Iorga. Domnia-sa a cunoscut un număr imens de persoane, dela regi până la țărani. In acest volum sânt amintiri despre regele Carol I și despre Maria Fărcășanu, croitoreasă. Sânt cunoștințe din toate straturile sociale și din toate provinciile și țările: prinți, miniștri, prelați înalți, popi de țară, profesori, militari, aviatori, ingineri, arhitecți, pictori, Bucovineni, Basarabeni, Ardeleni, Bănățeni, Francezi, Scandinavi, Bulgari, Greci și așa mai departe. Nu cred să aibă cineva, nu mai multe cunoștințe de indivizi, dar mai multă și binevoitoare memorie. Omul acesta, pe care unii l-au arătat arțăgos și fantast, e un iubitor de oameni, uneori cu prea multă generozitate, în tot cazul un optimist și un iertător, care înțelege atitudinile cele mai disparate. Raporturile între Vasile Pârvan și d. Iorga nu mi se par a fi fost dintre cele mai cordiale. Cât despre Bogdan-Duică, el l-a atacat pe d. Iorga cu înverșunare. Articolele însă despre acești doi sânt cele mai drepte și calde elogii ce li s'au adus. Și totuș d. Iorga e un simțitor și ca atare nu lipsit de accente de supărare. Se văd și acestea aici, dar ele sânt îmblânzite de viziunea morții, de un spirit melancolic de împăciuire.

Prin purtarea lui în vremea războiului, Arhiereul Antim e mustrat de autorul care nu poate uita totuși figura lui măreață:

„Era poate o mărginire a cercului de vedere, dar omul impunea respect. Nu se putea uita o liturghie slujită de dânsul, nici priveliștea figurii palide, cu lungile plete și bogata barbă neagră desfăcându-se sub mitra de aur."

Dar fiindcă prelatul pare a fi suferit de purtările lui, d. Iorga aruncă asupră-i vălul îngăduinții și dă vina într'o încheiere admirabilă asupra răilor sfătuitori:

„Aibă-l pe suflet cine i-a stricat liniștea și i-a nimicit vieața!"

Făcându-se aluzie la apărarea monumentelor venețiene prin saci de nisip, se face frumoasa prosopopeie: „...Veneția se desface abia din sacii de nisip...".

Minunat portretul negativ al lui Cuza, absolvit apoi printr'o însușire esențială:

„...Un Domn care nu s'a născut din neam mare, care n'a avut o cultură superioară, care n'a protejat artele, care n'a înălțat clădiri menite să rămâie, care n'a strâns în jurul său pe fruntașii prin talente ai neamului, care s'a arătat indiferent față de opinia scrisă. Un Român care n'a iubit solemnitățile și care nu s'a gândit că ar putea să poarte, dacă nu coroana vechilor Domni independenți, măcar cuca lui Alexandru Ghica și a lui Bibescu, a lui Mihai Sturdza. Un stăpânitor care nu s'a deosebit prin fapte de milostenie, prin mari așezăminte pentru ajutorarea semenului său. Un monarh care nu și-a însemnat numele între ale Voevozilor celor cucernici — căci a bruscat pe un mitropolit și a „stricat legea" canoanelor — ori ale celor virtuoși, căci a fost aplecat patimilor pământului și a crescut în Palatul său copii cari nu erau ai Doamnei."

O mică manie bătrânească zugrăvește mai bine pe un boier generos (Sturdza Șcheianul):

„Unde se înșiraseră pe polițele bibliotecilor scumpe volumele venerabile în care se ascundea câte ceva din isprava veacurilor românești, zburătăcea un stol de canari, căci odaia plină de soare se prefăcuse într'o imensă cușcă pentru zglobiii favoriți ai casei celei nouă. Cărțile, — plecaseră la Academia Română."

Lucaci e „marele retor de pe vremuri al cauzei naționale", în legătură cu Gherea se observă că „socialismul începe dela sociabilitate pentru a isprăvi la cea mai largă socializare morală. Pe Alexandru, regele Greciei, l-a mușcat una „din maimuțele — aceasta avea patru picioare — care se găsesc în apropierea tronurilor", Hașdeu „zdrobit de moartea fiicei sale, ni anunța solemn, în fiecare ședință de Vineri seara, data precisă a morții sale, prevestită prin spirite", doctorul Sion era „un administrator strașnic, nedormit, gata oricând să sară asupra epidemiei și s'o distrugă. Nu ca pe o nenorocire publică, ci ca pe un adversar personal..."

Portretul lui Duiliu Zamfirescu mi se pare dintre cele mai concise și drepte:

„Era în acest om, sangvin, voluntar, dârz, mândru, nu numai de scrisul său și de talentul său, dar de puterea sa fizică și de eleganța căutată a îmbrăcămintii sale, material cu care s'o ducă înainte măcar douăzeci de ani. In ultimele zile când l-am văzut la Academie, cu tot părul lui alb, era gata să poarte războiu oricând, cu oricine, pentru convingerile sau numai pentru fantaziile sale, care-i erau mai presus de orice."

Iată-l pe Vasile Lucaciu:

„Frumos, cu capul roman rotund, cu liniștiți ochi mari negri, cu gura fin tăiată ca de un artist antic, zdravăn și proporționat în toată făptura sa deplină, el aducea înaintea inchiziției Curților maghiare ceva din acea maiestate a Romei pe care-i plăcea s'o amintească. Și, pe lângă aceasta, din studiile sale prin seminariile catolice ale Romei nouă, acea elocvență de amvon, solemnă și răsunătoare, care, pe atunci mai ales, trezea o reală admirație și la dușmani când atingea lucrurile cele mari ale lumii și ale omului. I-a trebuit, pentru romantismul popular, și fondul de întunerec al unei temnițî. Curtea s'a grăbit să-l

Continuare in pag. X-a

Insemnări și polemici

Cronicile unei vieți ...

Prințul Igor din adolescența noastră, — vrăjitorul din „Sacre" și „Noces", muzicantul cel mai revoluționar și mai constructiv din secolul acesta, — și-a făcut proba și în literatură, publicând (în edițiile Denoel și Steel) „Chroniques de ma vie".

Aci povestește Igor Stravinski experiențele vieții sale întregi, dela primele impresii sonore, până la instalarea definitivă, în Franța, a doua sa patrie.

A fost dat publicității primul volum din „Cronicele" anunțate: și în acesta nu e o biografie în înțelesul propriu, ci o povestire ce izvorăște în jerbe de idei și personagii, tratate cu teme muzicale.

Recitind paginile din Cronica *lui Stravinski, în care revine mereu numele lui Ceaicovski, — ne dăm seama de ce s'a eliberat originalul Igor de academismul lui Rimski Korsakov, atât de repede.*

Autorul Sheherazadei, care i-a fost un minunat profesor, e caracterizat de Stravinski cu următoarea citație a lui Debussy:

„Mai bine să nu-l asculți. Riști să te obișnuești cu el și poți sfârși prin a-l iubi".

In aceste cronici, retrăim toată feeria baletelor ruse și pătrundem în culisele pe care le-au însuflețit Nijinski și Diaghilev. Despre ei autorul scrie portrete de o bogăție de culori și de o uimitoare subtilitate de nuanțe. Toată opera e plină de vorbe de spirit, anecdote și notații semnificative.

Când vorbește despre persoana lui, el are un ton natural și fără nici un fel de poză.

Greu de citit nu sânt decât paginile în care vorbește filosofie și propune teorii, vorbind, de pildă, despre laicizarea triumfătoare , sau subtilizând asupra catolicismului roman și spaniol...

Dar de îndată ce revine la muzica lui Stravinski e plină de vervă și de interes.

Foarte interesante sânt paginile în care își expune el concepțiile muzicale.

Muzica, după dânsul, nu e expresie, *ci* construcție.

Ea ne oferă o arhitectură în devenire, care, — silind pe om să piardă noțiunea scurgerii vremii, — îl face să realizeze prezentul. Cu acest credo, *Stravinski se alătură de Goethe și Valéry.*

Dar el — care mustră pe Boris că s'ar fi făcut vinovat de „meyerberizare" — a fost la rândul său acuzat de sacrilegiu față de Pergolese în Pulcinella.

E foarte interesant însă răspunsul pe care-l dă Stravinski acestor acuzări: „E drept, zice el, că am tratat pe Pergolese, ca pe o femee pe care o iubești mai mult decât o respecți".

Iar pretinșilor cunoscători în muzică veche, care disprețuesc muzica vremii lor, le zice:

„Numai acei care sânt în esență vii, știu să descopere viața reală la cei ce sânt morți".

Ultimul civil

Este ultima carte a lui Ernst Glaeser, autorul volumului „Clasa 1902", care, — ne amintim, — era un tablou (zugrăvit cu mână de maestru) a generației germane din timpul războiului. Acea generație despre care Remarque a spus că, „chiar menajată de bombe, tot s'a surpat".

Ernst Glaeser, — arian curat, cași frații Mann, fost ofițer cași Ludwig Renn, autorul cunoscutului roman „Războiu", — a părăsit odată cu toți aceștia Germania de azi. In prezent trăește în Elveția. Acolo a reflectat el mult și adânc asupra celor petrecute și rezultatul este „Der letzte Zivilist", *o operă care cucerește dela primele rânduri, până la sfârșit.*

Acest roman este istoria unui german emigrat de cincizeci de ani în America și neavând alt gând decât întoarcerea în patrie, Germania meridională. Bogat, după o viață de muncă și răbdare, revine. Dar ajunge puțin înainte de venirea la cârmă a naziștilor.

Glaeser nu descrie de fapt dezvoltarea politică a Germaniei într'o provincie a Germaniei meridionale, patria eroului său. Intreg romanul pare a fi scris de cineva care a notat totul dela zi la zi.

Asistăm la desperarea oamenilor după învingere, la aiureala din timpul inflației, la convingerea că vina e a Prusacilor care — pentru poporul acesta meridional—e veșnicul dușman. Masele nu au putut fi atrase aci în mișcarea hitleristă decât fiind ademenite: li s'a spus că-i vorba de-o mișcare împotriva hegemoniei prusace, ceiace dovedește că de fapt Germania „unită", — nu e decât o adunare de elemente eterogene.

Eroul este un pasionat pentru Germania, dar o Germanie eșită din visele sale de democrat. Il vedem apoi dezamăgit, lovit de moarte, apoi fugărit ca un animal de vânat.

Cartea aceasta ne dezvăluie dedesubturile unui eveniment care e pe cale de a turbura Europa.

El nu arată cum au pus naziștii mâna pe tineret.

„Când la un meeting, un consilier municipal, social-democrat, a întrebat ironic: dacă Kahane (propagandist hitlerist) ar putea să-i explice contrazicerile flagrante din programul național-socialist, Kahane, cu ochii strălucitori, strigă:

„Omul nou nu moare pentru un program pe care-l înțelege, ci moare pentru o credință pe care o adoră!"

Consilierul municipal nu se poate opri de a râde ca un nebun.

Dar Kahane cunoștea pe Germani mai bine decât el. Știa că, în țara aceasta mistică, rațiunea va fi învinsă; iar vorbele sale, — sfidare pentru orice intelectual, pentru orice om de bun simț, — intrară ca o săgeată în sufletul celor tineri. Căci acești tineri șomeuri preferau să creadă și să moară, decât să trăiască și să dezespereze".

Iată ce aflăm din cartea lui Glaeser. Ea e o explicație și o lecție, o pagină de istorie. Printre argumentele rațiunii, el știe să întrevadă lumea cu intuiția nealterabilă a unui poet adevărat.

Critica și autoritatea ei

Critica pare a nu mai fi necesară nici scriitorilor, nici cititorilor de azi.

Locul ei l-au luat renumele exagerat al numeroaselor premii, reclama, situația socială și politică, diversele manevre, sfori și sforicele ale arivismului. Criticii au pierdut dreptul de a lansa scriitori. Le este doar îngăduit a-i comenta, când au devenit celebri.

Generațiile dinainte de războiu citeau, la noi în țară, criticele lui Maiorescu, ale lui Gherea și ale altora mult mai puțin marcanți.

Părinții noștri cumpărau cărți de critică și din alte limbi. Astfel se explică de ce se găsesc prin bibliotecile părinților noștri, și chiar ale noastre, cei mai bătrâni, „Causeries de Lundi" de Sainte Beuve, „Les Oeuvres et les hommes" de Barbey d'Aurevilly, „Les Contemporains" de Jules Lemaitre.

Pe atunci se credea într'un bun-gust sau rău-gust, oamenii culți țineau să se formeze în contact cu autorii buni, căutau din imboldul propriu să treacă dela autori buni, la autori din ce în ce mai rafinați. Educația literară se făcea din citit și din comparații.

O carte nouă era, pentru fiecare, o cunoștință nouă. Ea era studiată, cântărită, meditată și, numai după aceea, admisă în rafturile bibliotecii, în care fiecare carte bună își avea locul ei.

Criticul era pentru cititor un om prețuit, de a cărui opinie publicul era curios, de gustul căruia era sigur. Cartea criticului era citită cu atenție, căci adesea publicul își găsea acolo propriile lui păreri aprofundate și luminate, o verificare a judecăților sale, puncte noi de vedere, motive de a aprecia sau de a disprețui o carte nouă.

Cititorul din generațiile trecute nu avea suficiența de a se socoti superior și atoateștiutor. Dacă nu era de acord cu criticul, nu arunca din mână cartea, declarând categoric: e un idiot! Relua lectura și căuta să-și dea seamă de motivele divergenței dintre opiniile lor.

Astfel se maturiza gustul și se înălța nivelul intelectual.

Cine mai are astăzi răbdarea să citească și să studieze opera literară și critica sa, în felul acesta?

Fiecare declară ritos: Imi place sau nu-mi place cutare ori cutare scriitor, — și cu aceasta s'a zis tot ce interesează cititorul grăbit.

Critici buni poate s'ar mai găsi, — dacă ar fi cititori care să se intereseze de cele ce scriu ei. Ori, poate, am intrat într'un cerc vițios?!...

Lumea măștilor

Carnavalul s'a terminat; și noi aproape nu l-am observat.

S'au dus de mult sărbătorile însuflețite și jocul fantastic al măștilor.

O carte a scriitoarei Ilse Schneider Lengyel: „Die Welt der Maske" (R. Piper, Verlag München) reîmprospătează lumea măștilor care aproape s'a șters din existența noastră, redându-ne semnificația ei adevărată. „Masca, zice distinsa scriitoare, este semnul unei civilizații extrem de veche. Ea înseamnă încercarea grandioasă a omului primitiv de a-și lărgi individualitatea dincolo de măsura omenească, până la supranatural.

Se cunoaște de altfel rolul considerabil jucat de mască în toate religiile animiste, în Africa, Oceania și America.

In toată arta preistorică, ca în „Grota celor Trei Frați", unde se arată un vrăjitor purtând masca unui cerb, precum și în gravurile rupestre, studiate de Frobenius, masca este la origina magiei și a religiei.

Cartea Ilsei Schneider Lengyel e admirabil și bogat ilustrată, cu măști alese, mai ales pentru valoarea expresiunii lor. Multe dintre ele sânt puțin cunoscute, ca măștile de maimuțe din India, care sânt de o rară și ciudată frumuseță.

Un univers întreg plin de fantastic trăește în chipurile aceste de zei, demoni, spectre, vrăjitori și animale totem.

Valoarea estetică și metafizică a măștilor este indicată în „Die Welt der Maske" în note în trei limbi: germană, franceză, engleză.

Cartea este de un interes formidabil, mai ales prin numărul noțiunilor noi pe care le aduce.

Ilustrațiile însuflețesc unele măști cu o viață halucinantă, pe care nu o mai poți uita.

Autoarea, între altele, are meritul de a fi atras atenția asupra importanței măștilor europene, care au fost nesocotite. Martore ale unor supraviețuiri ancestrale, ele sânt sculptate încă și azi în Elveția, Tirol și Germania, putând fi puse în paralel cu operele „maschiștilor" *negri prin puterea expresiunii și a teroarei pe care o inspiră.*

Sânt, printre ele, imagini de demoni și de monștri, care — deși nu sânt mai vechi decât din secolul al XVIII-lea și chiar al XIX-lea — sânt tot atât de înfiorătoare ca acele ale Irochezilor și ale altor nemuri primitive.

Cea mai impresionantă din reproducerile acestei cărți, este fără îndoială vrăjitoarea care figurează în vechile tradiții ale locuitorilor dela munte.

Pare că prin aceste măști se strecoară din vremuri străvechi, în imaginația poporului superstițiile și riturile animiste cele mai tainice și mai tenebroase. Ele sânt simbolul unor creații magice, cu adevărată putere de vrăji, care-și au rădăcinile în credințe milenare și sânt expresiunea „groazei umane", tot atât de reale și neînlăturabile în primitiv cași în civilizat.

Poate că și omul de azi din cauza acestei groaze este tot atât de înclinat ca și primitivul să recurgă la acțiunea lor ocrotitoare.

Cronica mizantropului

Memorii

Dela o vreme literatura franceză cultivă cu asiduitate jurnalele intime ale scriitorilor morți sau vii. Se retipăresc însemnările fraților Goncourt și ale lui Jules Renard; Gide, Alain, Léautaud tipăresc din viață carnetele lor de note. Se pare că intelectualul, plictisit de atâta creațiune, uneori sterilă, găsește o plăcere mai virilă în a contempla sforțarea pură a oamenilor către creațiune și spectacolul trecerii generațiunilor. Pentru noi fenomenul are și un aspect social, fiindcă în aceste jurnale dăm de un fel de viață la care societatea noastră încă n'a ajuns. E interesant în privința asta carnetul postum de note intime *al lui René Bazin, pe care-l publică* Revue des deux mondes.

Bazin debutant merge să viziteze pe directorul publicației care l-a tipărit, H. Lavedan. Servitorul îl respinge. Dând însă cartea de vizită, e întâmpinat în ușă de Lavedan, care se scuză că nu-l poate primi. După o astfel de faptă, la noi, nu mai ești salutat o viață întreagă și ți se păstrează o rancună eternă. E primit a doua zi. Conversația este afabilă, mergând direct la scop și se termină numaidecât. Nici nu se poate un respect mai mare pentru timpul omului. In schimb Lavedan scrie la vreme oportună lui Bazin că dorește să-i publice ceva. La noi nimeni nu scrie și nu răspunde nimic.

Editorul îl face pe Bazin să aștepte un ceas (în România se face crimă pentru asta) dar apoi îl primește amabil și scurt. Halévy pusese o vorbă bună la Academie și la editor. Tânărul autor se simte obligat să-l viziteze și Halévy găsește asta foarte firesc. De altfel îi dă tot concursul cu cea mai onestă cordialitate.

Vizita la confrați face parte oficial din programul unui scriitor tânăr. Evident, oamenii aceștia pot avea ironia lor ascunsă, dar nu lasă să se vadă nimic și se supun acestei dulci corvezi cu vorbe de spirit pe buze. Anatole France e surprins în timp ce se rade. Intre două săpuneli întreabă de conținutul cărții, care probabil nu-l interesează de loc. Aruncă însă câte-o exclamație de umoare: „Ah, critica! Mi-a aprins paie în cap. Mai ales Brunetière".

Loti s'a ascuns într'o casă fără scări și uși, ca să scape de nepoftiți. Bazin e nevoit să se urce la el pe o scară de frânghie. Loti stă într'un interior exotic și teatral și se ocupă cu contrabanda de cai. Poză, firește, dar prea puțin banală.

Coppée pozează și el înainte de a muri. Știe că Bazin care-l vizitează „se roagă pentru el". Ii arată pe perete crucifixul.

Peste tot prejudecăți, îngustimi, o satisfacție infinită la cea mai măruntă distincție socială, dar un respect extraordinar al individualității, o religiozitate strictă în relațiile sociale. Când vom putea uni sălbateca noastră prospețime de intelect și sentimente cu acest simț istoric al culturii și al umanității?

ARISTARC

Mărunte

A apărut în editura „Cugetarea" romanul „NEGHINA" de Ștefan Rodeanu cu o prefață elogioasă de Tudor Teodorescu-Braniște.

Literatură și document. Romanul satului românesc post-belic. Problema generațiilor la țară: părinți și copii. După exproprierea pământurilor: noui proprietari, problema datoriilor, exodul țăranilor spre orașe...

Zbuciumul unui învățător sătesc a-politic, figură de apostol, în luptă crâncenă cu fiul său, care — sătul de mizeriile trăite în casa părintească — se leapădă de „bocceaua cinstei" ca de o haină netrebuincioasă ce i-a pus-o rău în spinare o lume mincinoasă și ipocrită... Un „Dinu Păturică" al zilelor noastre... Apoi, răscoala țăranilor... etc.

Viața la țară, cu toate problemele ei este descrisă într'o limbă arhaică, moldovenească. Dragoste, dinamism și spiritualitate.

„NEGHINA" este o carte de înaltă tensiune morală care va rămâne.

Cărți

Petru Stati: Icoane de lumină (versuri). Ed. „Cuget Moldovenesc" Iași, 1936. Prețul 20 lei.

OCTAV Dessila: Cartea cu minciuni Ed. „Cugetarea" București, 1936. Prețul 50 lei.

Ștefan Rodeanu: Neghina. Ed. „Cugetarea" București, 1936. Prețul 50 lei.

Stelian Metzulescu: Literile în țara Banilor. Ed. „Linia nouă" Craiova, 1936. Prețul 65 lei.

Pericle Martinescu: Adolescenții dela Brașov. Ed. „Adevĕrul" București, 1936. Prețul 80 lei.

Radu D. Rosetti: Vechituri. Ed. „Adevĕrul" București, 1936. Prețul 80 lei.

Ziare

Gazeta Basarabiei (Martie).
Opinia liberă: (Martie).
Vitrina: (Februarie).
Slova: (Martie).
Gazeta Femeii: (Martie).
Cuvântul învățătorilor: (Febr.).

Buletine

Buletinul Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide. Vol. II (1935).

Buletinul Cărții Românești: No. ? (Februarie).

Poșta redacției

Manuscrisele desemnate prin inițialele de mai jos nu se pot publica, neîndeplinind condițiile:

Ilfov: *E. G.*
Brăila: *C. G.*
Constanța: *L. S.*
Bacău: *T. C.*
Dorohoi: S. P.
Iași: *I. S.; I. Ch.; Ofe. Mee.*
Vaslui *R. B.*
București: *M. C.; Al. Al.; W. L.; D. L.; M .T.; I. R.; A. D. L.; I. A.; Al. P.; A. L.; M. S.*
Sibiu: *A. M.*
Arad: *S. M.; I. C.*
Cluj: *I. L.*
Târgu-Mureș: *O. I. M.-Balș.*
Tecuci: *G. I. G.*
Golești: *Demonix.*
Câmpulung: *S. Gh.*
Mediaș: *S. V.*
Galați: *G. V.-Galați.*
Alexandria: *Gh. P.*

dea îndărătnicului."

Monseniorul Duchesne, director al Școalei franceze din Roma, spune despre bolșevism numai aceste cuvinte suspinate: „Oh, que le monde est bête, oh, que le monde est bête!" Incheierea articolului despre Slavici e plină de dignitate:

„Opera de atunci a lui Slavici este o contribuție esențială la educația poporului românesc.

„N'am așteptat moartea autorului pentru a o spune."

Spre a se da o idee de greutatea morală a dispărutului Pașici se face această imagină:

„...locul rămas gol e așa de mare încât orișicine-și poate da seamă că numai printr'o apropiere a tuturora el poate fi întru câtva umplut".

Iată și critici artistice:

„... Palatul de Justiție se dejghioacă lamentabil și ca să ajungi la Cameră treci printre batjocura cari sunt stâlpii triumfali cu cioare berce și bouri fără bot..."

O superbă indignare cuprinde pe scriitor la gândul nerecunoștinții față de un Valeriu Branisce:

„A gustat temnița pentru libera expresie a gazetăriei sale. A gustat-o de la dușmani, cari nu știau că prin sila făcută ideii se prăbușesc toate regimurile. Iar după ce visul lui a devenit faptă...

... După aceea de două ori a căzut la alegeri.

Să ni fie rușine obrazului!"

Nu mai puțin frumos în abstracțiunea lui este portretul moral al lui Take Ionescu:

„Liberal la douăzeci de ani, în față cu un liberalism care se speria de orice noutate și de orice energie.

Conservator la patruzeci, în față cu un conservatorism care încremenea în cultul boierimii fanariote și post-fanariote.

Democrat la cincizeci, în față cu o democrație care înțelegea doar ca și gloata să vie la masa politicianismului.

Atunci, pe la șaizeci, a rămas singur. Singur față cu țara singură".

Așadar afecțiune, indignare, iertare, maliție, invectivă, uneori chiar resentiment sincer mărturisit, toată gama sentimentelor umane exprimată într'un stil în aparență simplu dar savant, cu gradări ascunse și izbucniri neașteptate, cu uimitoare metafore care rezumă și fixează o gândire, fără nicio căutare și nicio vulgaritate. Enorma activitate de gazetar a d-lui N. Iorga poate fi comparată fără exagerare în urmări și calitate cu aceea de epistolier a lui Voltaire, deaceea este de așteptat ca generațiunile noui să prețuiască în condițiuni de obiectivitate mai bune un mare om, căruia contimporanii de tinerețe i-au dat sau încredere supusă sau dispreț suficient.

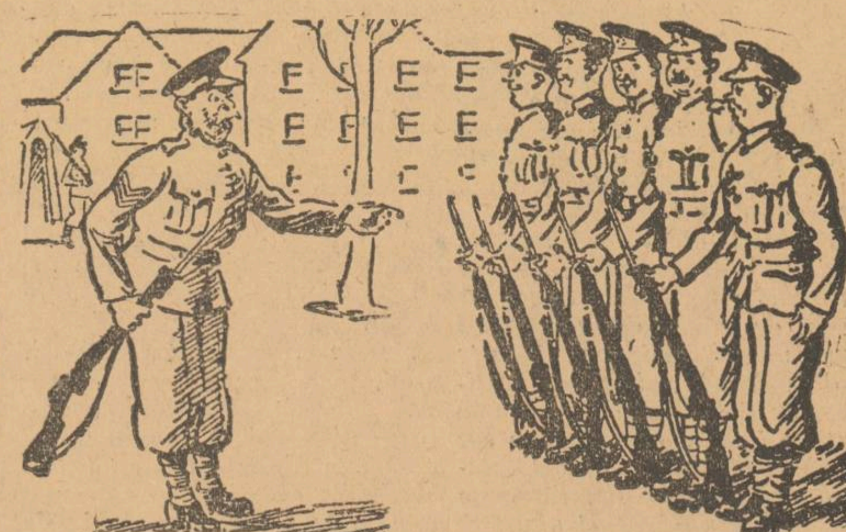
G. CALINESCU

HOCKEY PE GHIAȚĂ

TRUC UN MACI

Lupta se dădea cu atâta înflăcărare...

(Ric-și-Rac)

— Când începi să-ți curăți arma, ce faci mai întâiu?
— Mă uit la numărul matricol.
— De ce?
— Ca să nu curăț arma altuia...

Bil și Bul și-au cumpărat un câne de pază

(Desen de Walter)

ASOCIAŢIUNII SIBIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 798
Duminică 22 Martie 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888–1897 / CONST. MILLE 1897–1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

La moartea lui G. Ibrăileanu

DUPĂ EXODUL LUI G. IBRĂILEANU

Când vorbeşti de cel ce a plecat, trebue să vorbeşti, vrând-nevrând, de tine, arhivarul atâtor amintiri... L-am cunoscut personal pe Ibrăileanu numai acum un sfert de veac. Dar ştiam multe despre el, încă de pe la 1894—95, de pe vremea războiului literar, dus în jurul citadelelor: „Artă pentru artă" şi „Artă tendenţioasă".

L-am cunoscut în Iaşi, în redacţia revistei „Viaţa Romînească"... Aveam într'o mână o geantă de călătorie şi în cealaltă o scrisoare din partea d-rului Nicolae Lupu...

— „Cine dintre Dv. este d. Ibrăileanu?"...

S'a sculat cineva, de la masa lungă, care ocupa aproape toată redacţia, şi s'a apropiat de mine.

Il văd şi acum: înalt, cu părul rebel, cu barbă orientală, domol şi măreţ în chip firesc... Insă nota înalt specifică a figurei lui erau ochii, — bruni, languroşi, apropiaţi, ca şi foarte depărtaţi, plini de dolentă bunătate şi luminând la pragul unor vistierii sufleteşti pe care le iubeai dintr'o dată...

Sânt oameni care poartă, în ochi, fără nici o putinţă de amăgire, tot adevărul personalităţii lor.

Ibrăileanu s'a apropiat de mine cu o bănuială curioasă: „Trebue să fie un italian vânzător de statuete... Şi le-a adus în geanta pe care o ţine în mână!"...

După un ceas, două, de convorbire eram fraţi sufleteşti, ca de când lumea. Ibrăileanu mă urmărise în „Viaţa Socială" şi mă chema acum între colaboratorii „Vieţii Româneşti", încrezător în steaua mea şi girant irevocabil al literaturii mele viitoare.

Este unul dintre cei dintâi scriitori şi critici ai noştri, care a făcut pentru mine ceva analog cu garanţia dată de Barnaba, pentru Pavel din Tars, faţă de colegiul apostolic.

Prietenia mea cu Ibrăileanu, din punct de vedere al întâlnirilor pământeşti, a fost foarte redusă. Ne-am văzut, am stat de vorbă şi am lucrat la aceiaşi revistă deabia câţiva ani. E adevărat, însă, că au fost cei mai frumoşi ani din militantismul meu literar... Am mai spus şi altădată aceste lucruri şi colecţia „Vieţii Româneşti" poate să mărturisească, din colbul ei prea fericit, ce-a fost şi cum a fost pe atunci.

Anii 1916-1919, anii războiului nostru, au spintecat cerul şi pământul... Este o prăpastie, pe care nu putem s'o mai tăgăduim... O lume întreagă s'a prăbuşit în ea şi — ca din abisurile *Apocalipsei* — o altă lume a ieşit, la lumina soarelui... Ibrăileanu, d-ta, eu şi mulţi alţii... am rămas şi sântem nişte dihănii antedeluviane... Ibrăileanu şi-a dat seama de aceasta, cel dintâi şi mai ager decât noi toţi.

M'am întâlnit, după război, o singură dată cu Ibrăileanu, fiindcă oridecâteori încercam să ajung până la el, nu izbuteam. Era — precum ştiţi — o fiinţă nocturnă. L-am întâlnit, atunci, într'o seară, la revista „Viaţa Românească", în al doilea local al ei. Era de faţă şi fratele Ionel Teodoreanu. Am vorbit mult şi sufleteşte. Era — cum a şi fost — un rămaş bun, între noi, de aici de pe pământ.

Iată un suflet care a lăsat sufletului meu, în puţinele noastre ceasuri de contact, numai farmec, numai armonie şi încântare. Nici un fior de nemulţumire, de amărăciune sau de ciudă! Privirea ochilor lui Ibrăileanu şi vorba lui, erau molcome, odihnitoare, catifelate şi scumpe, ca pajiştea covoarelor persane, ca mătăsurile şi ca şiragurile de perle, din marile bazare unde, poate, erau stăpâni, odată, strămoşii lui!...

Dar, cu toate acestea, frunte către frunte, în căpriori şi în temelie, eram cu totul antagonici. Ibrăileanu era un adept al evoluţionismului. Un spirit care căuta deapururi, în univers şi în pustia de inimă, un răspuns deapururi inarticulat şi haotic. Cineva care, greşit încredinţat, că, la Fântâna lui Iacob, au secat izvoarele milenare, umblă şi răscoleşte tot pământul, cu ulciorul uscat şi cu limba friptă de sete.

Fireşte, niciodată, nu vorbeam cu Ibrăileanu despre aceste lucruri... Ne uitam unul la altul, miraţi, amicali şi indulgenţi, ca doi tovarăşi din aceiaşi menagerie: o girafă şi o cămilă. Dar dincolo de această iremediabilă nepotrivire, ne simţeam prieteni şi legaţi pe temelia nu ştiu cărei siguranţe mai tare decât moartea: *nu puteam să ne înşelăm şi nu puteam să ne vindem unul pe altul!*

Era în fiinţa lui şubredă, în capul lui de paradoxal Abdul-Hamid umanizat şi amabil, în ochii lui pasionaţi şi dulci: suprema garanţie dintre om şi om: bunătatea pogorîtă din ceruri şi — la atâţia dintre noi! — strâmt, sărăcăcios şi dureros găzduită.

Ibrăileanu a fost un om bun. Ciudăţeniile lui de mai târziu, supărările lui foarte rare, sărmanele lui impacienţe (cunoscute admirabilei şi sfintei femei care a fost soţia sa) mi se păreau numai variante neizbutite şi greşite, la oda bunătăţii pure, pe care o cânta întreaga personalitate a neuitatului meu prieten.

Era pentru mine un patriarh civil. Dar un patriarh bizar, care se despărţise de familia noastră, a celor ce stăpâneam Canaanul spiritualităţii creştine, şi se răzleţise prin părţile Tirului şi ale Sidonului....

Aştept cu încredere. Ibrăileanu a intrat acum în definitivul şi în eternul Canaan. Il voi recunoaşte depe bunătatea lui.

GALA GALACTION

S. Mützner — Florăreasă

PAUL ZARIFOPOL DESPRE G. IBRĂILEANU

Recensând în anul 1930 volumul lui G. Ibrăileanu „Privind viaţa", recent apărut în editura „Cultura Naţională", regretatul critic Paul Zarifopol scria între altele:

Din cele două sute zece maxime ale lui Ibrăileanu, optzeci şi două vorbesc de dragoste şi de femee. Se 'nţelege că nu e prea mult, dacă e vorba de antidotul unic al morţii, şi dacă, precum spune autorul, „literatura, aproape în întregime, nu-i decât zugrăvirea afacerilor amoroase". Desigur, cu toată poezia sublimă, este în dragoste, ca pretutindeni, multă amărăciune; fiindcă şi dragostea trăeşte sub regimul războiului general, agravat prin faptul că femeia nu e numai fenomenul cel mai deosebit de bărbat, ci insuşi „contrariul lui".

Schopenhauer şi pozitivismul au fost educatorii pe care Ibrăileanu i-a verificat, în experienţă proprie, cu o deosebită pătrundere şi delicateţă de simţire. In cartea aceasta ne apare lumea gânditorilor şi a poeţilor din a doua jumătate a veacului trecut.

Atitudinea faţă de viaţă apărută şi fixată în intelectualii europeni de pela 1850 încoace nu mai este a generaţiei actuale, deoarece în ea nu mai primează intelectualii excesivi cu amărăciunile lor caracteristice. Această generaţie vrea să trăiască. Pentru dânsa „problema cea mare a vieţii" nu mai poate fi moartea. Forţând înţelesul, putem spune că acum, nu numai „în lume", ci şi în ideologie, „prioritatea" o are „prostia".

Şi Ibrăileanu pare a se adresa deosebit acestor tineri de astăzi, şi cu totul în sensul lor, când, în ultimele rânduri ale cărţii sale, spune: „nu te certa cu viaţa, nu face pe cimpanzeul abstract". Nu e aici ca o amendă onorabilă a unei generaţii?

In faţa „fantasticei feerii" clădite pe instinctul cel „atât de van", pesimismul idealist nu uită unele adevăruri vitale şi agreabile. De exemplu, zice el aşa: „Printre pisici, cunoscute prin îndelungatele lor maneje preliminarii în amor, sunt unele care, ca şi oamenii lipsiţi de prejudecăţi întârziate, suprimă orice preludii şi merg drept la scop". Aceasta e desigur o înţelepciune zâmbitoare. Iar dacă „amorul, caşi soarele, e un singur moment la zenit: în momentul primului da", atunci Ibrăileanu poate fi consacrat ca un delicat şi magistral inspirator de donjuanism. Este foarte probabil că, cetind: „Fata, pe care ai iubit-o la optsprezece ani şi n'ai mai văzut-o de atunci, o iubeşti toată viaţa", un tânăr de astăzi va strânge din umeri, va surâde şi se va depărta repede de această observaţie stranie; dar i se va lumina faţa văzând că şi intelectualii mai mult ori mai puţin certaţi cu viaţa, te fac să crezi că cea mai bună înţelepciune în dragoste, este să cauţi a trece cât mai des prin „zenit".

Taine - al nostru

de G. Călinescu

Omul care s'a prefăcut zilele trecute în puţin scrum pe fundul unui vas n'a fost nici în viaţă, pentru mulţi dintre noi, decât o umbră mitologică. Trăind într'un oraş care în multe privinţi aparţine archeologiei, lăsându-se şi din această zonă moartă în bolţile nopţii, el n'a făcut parte din lumea noastră. Trăia pe un sol lunar asemeni celui din *Sărmanul Dionis*, spre care se ridica cu ajutorul cărţilor, după miezul nopţii, atunci când cealaltă lume se coboară la somnolenţa regnurilor inferioare. Ceeace se ştie despre dânsul este aşadar de substanţa mitului şi nu poate sluji ca materie pentru obicinuita biografie. Cea mai amănunţită creionare a umbrei lui nocturne o aflăm de fapt într'un roman (Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*, II, p. 202 urm.)

„In noapte şi printre cărţi, acest om trăia ca pădurarul în inima pădurii. Şi faţa lui, învăluită în păr sălbăticit un pic pe tâmple şi în barbă, avea oarecare asemănare cu chipul pădurarilor pe care-i vezi răsărind sub solemnele bolţi vegetale, din umbra unui stejar, ca nişte pustnici gravi, cu ochi limpezi şi ageri, aducând şi cu bufniţa şi cu vulturul. Paloarea feţii însă, aparţinea cărţilor. Purta vaste pălării negre cu margine lată, şi pelerină. Aşa răsărea pe uliţele dosnice ale Iaşului, mergând spre Universitate. Dacă l-ar fi întâlnit prin ruinele Iaşului Rembrandt, ar fi tresărit şi l-ar fi privit lung şi altfel decât rarii concetăţeni care-l întâlneau, măsurând ironic această apariţie de umbră, cu prea multă lumină în faţă, şi atât de puţin actuală din punct de vedere vestimentar.

„Trăsăturile acestui om, curbe, umerii obrajilor proeminenţi, orbitele adânci, fruntea lată şi dreaptă, nasul coroiat fără hrăpăreaţă ascuţime, dovedeau o osatură fermă, nu bicisnică. Pe această osatură viguroasă în fineţea ei, din adâncul orbitelor, ochii priveau clar. Acolo le era locul, în adânc. Erau căprui, dar umbra orbitei îi făcea negri şi parcă mai mari. Aveau ceva din rotunda claritate a ochilor de buhnă, mai ales că nasul pornea curb dintre ei. Nimic febril pe această faţă. Calm, dar ager. Marile căpetenii militare, aşa visau în preajma luptelor privindu-şi oştile în bivuac la lumini de focuri arămii".

„A doua particularitate a acestui om era fobia microbilor. Ii vedea presăraţi sarcastic pe toate cele: pe mâna prietenilor, pe clanţa uşilor, pe cartonul ţigărilor. Fumător pasionat, nu-şi fuma ţigara decât după ce-i pârjolea cartonul la flacără, făcând din el un fel de frigărui fierbinte. Din această cauză, buza de jos era uşor arsă. Aceşti microbi, permanenţi pe toate cele, îi dădeau gesturi alegorice parcă. După ce strângea o mână — politicos, nu întorcea spatele celor care-i întindeau mâna — scotea dintr'un buzunar o sticluţă cu sublimat sau cu alcool de peste patruzeci de grade şi se desinfecta. Microbii îl izolau complect de viaţă. Nimeni nu-i făcea vizite, nimeni nu-i pretindea".

Cuvântul „pădurar" este admirabil dacă înţelegem prin el tragerea la desiş şi la lună, dar trebue să-i înlăturăm orice element cinegetic. Ibrăileanu nu era o sălbăticiune speriată de complicaţia oraşului, el n'avea aplecarea către automatismul arhaic, care la d. Sadoveanu şi prietenii săi se traduce în profesia vânătorească. Ibrăileanu ieşea noaptea să se vâneze pe sine însuş, să-şi prindă propria umbră, fiindcă el era un metafizic. Fantastica barbă albă din ultimele vremuri pe o faţă de os lustruit îi dădea un chip de budist ori de înţelept de *Hatimă*, atât de mult intelectualitatea se îmbina cu impresia ascetică. Niciodată figura unui om n'a fost mai ireală. O strofă eminesceană s'ar putea pune sub fotografia lui:

Cu barba lui albă de vânt răscolită
Aruncă pe lume el ochii lui suri
Şi chiuie vântul cu-aripa sburlită
Adună şi sparge o turmă cumplită
De nori ce aleargă trăznind în păduri.

Mai puţin cunoscut în afară de cercul lui din Iaşi, Ibrăileanu a putut intra în conştiinţa tinerilor care nu-i urmăriseră activitatea dela *Viaţa Romînească* cu trăsături caricaturale. Astfel polemica bucureşteană ţinea minte mai ales sticluţa cu alcool, semn adică de singularitate puţin promiţătoare în câmpul intelectual, viitorul fiind al oamenilor fără anomalii, şi ni-l înfăţişa pe magul cu barbă albă nu numai ca un spirit de grup, dar ca pe un adevărat necărturar strecurat la Universitate pe căi nelegale.

Vulgul nu reţine din zbuciumul spiritelor alese decât mişcarea automată. Spirtul cu care Ibrăileanu îşi spăla mânile de microbi era indiciul spiritului său. El avea teroarea morţii, fără laşitatea ei. Minte analitică, speculativă, întâlnea des în drumul gândirii lui acele goluri pe care oamenii comuni, pierduţi în mărunţişuri, nu le cunosc. El n'avea frică pentru el ci pentru umanitate în genere, intrase adică în acele ape moarte ale conştiinţei metafizice. Romanul *Adela* a relevat celor ce nu ştiuse a citi printre rânduri chinurile spiritului lui Ibrăileanu. Haim Duvid răspunde la problema morţii cu analiza conceptului însuş de nefiinţă:

„A scăpa de chinuri însamnă că simţi că nu te mai doare. Tată nu simte că a scăpat de chinuri. Tată nu-i nici fericit, nici nefericit, pentrucă acu nu-i nimic. Cel care nu simte chinuri e cadavrul tatei. Mai degrabă poţi să zici despre un lemn că nu simte chinuri, pentrucă lemn este. A spune orice

Continuare în pag. II-a

Apa morţilor

De dincolo

Un drum pe care n'am fost niciodată,
Un câmp cu iarbă rară şi uscată, —
Imi pare dintr'odată cunoscut,
De parcă pasul meu de-acum
Ar fi ecoul altor paşi, care-au trecut
Demult, pe-acelaş drum.

Şi parcă, zăbovind în calea lor,
Cei ce-au trecut în lumea umbrelor
Şi-au aninat surîsul trist, anume,
De-o creangă de cireş, de-un mărăcine,
Ca să-l găsească inima din mine, —
Să nu mai fiu prea singură pe lume... —

Subt iarba câmpului

Am pus să moară 'n umbră, într'o carte
Pe care-o ştiu cuvânt după cuvânt,
Petale vii şi tinere de flori, —
Să-mi mai aduc aminte uneori
De cei plecaţi departe,
De cei ce nu mai sînt.

Şi răsfoind cu mâni şovăitoare,
Intr'un târziu, de dorul nimărui,
Din cartea veche-mi cade câte-o floare:

Sîntem mereu tot mai puţini subt soare.
Şi tot mai mulţi subt iarba câmpului...

OTILIA CAZIMIR

lucru despre om care a murit este prostie mare"... „Numele celui care a fost odată nu poate forma subiectul nici unei propoziții cu verbul la prezent — și, gândind bine, nici la trecut. *Hanibal a învins la Cannae* e necorect, afirmă mincinos o existență, aceia a lui Hanibal. Căci, pentru a fi operat cândva, ceia ce e denumit de subiectul propoziției trebue să existe, să fie o realitate. O inexistență nu poate avea un atribut, nu poate produce o realitate, nici eri, nici azi, nici mâne; și despre nimic nu se poate afirma nimic".

Ibrăileanu nu se mărginește aici cu analiza. El disociază și noțiunea noastră psihologică despre moarte:

„Azi se împlinesc treizeci și șase de ani de la moartea mamei... Timpul vine din viitor, trece în urmă, se darmă peste ea, o acopere, o face tot mai inexistentă, căci morții mor și ei, mereu. Când voiu dispărea și eu, va fi murit și ea complect din univers".

Acelaș destin care nedreptățește pe om îl răsplătește într'alt chip, căci G. Ibrăileanu care n'a fost niciodată un „artist" și n'a schimbat „stilurile", a scris cel mai bun roman analitic românesc.

Alături de moarte pe nocturnul ieșan l-a urmărit dragostea. Nu experiențele sexuale prin șuri, ci iubirea absolută, de idei. Inainte de a fi tipărit *Adela* cititorul atent ar fi observat că gândurile din *Privind viața* sânt mai toate despre Eros. Veneau maximele acestea dintr'o experiență obiectivă? Nu cred. Ele sânt rodul soliloqului și al aspirațiunii. In cuvinte uneori stângace și vetuste se ascund mari gingășii:

„Când un bărbat pasionat face curte unei femei, el are aerul umilit, pentrucă atunci el îngenunche înaintea sclavei și pentrucă atunci el îi propune maternitatea, adică un șir lung de chinuri și un eventual asasinat".

Ibrăileanu era atât de pudic încât a stat multă vreme la îndoială decă se cade să scrie în roman că, rochia Adelei ridicându-se, se văd „calțavetele". Toată opera lui respiră pudoarea cea mai onestă și mai lipsită de ipocrizie, teama de a nu face pe altul să sufere. El n'a scris decât spre a lăuda și și-a strecurat obiecțiunile cu infinite precauțiuni, și pe acestea probabil le făcea din stimă pentru scriitori, căci a minți, zice el, este o sforțare penibilă pentru omul inteligent. Niciodată un critic n'a citit cu mai multă bucurie și stimă cărțile altuia și nu s'a silit cu mai multă onestitate să demonstreze orice merit în așa chip încât criticul însuș să pară a nu mai avea niciun merit decât acela de a vedea soarele depe cer.

G. Ibrăileanu este de altfel cel mai de seamă continuator al spiritului maiorescian în laturea lui etică. El scrie pentru adevăr și numai cu acele mijloace care desvăluie adevărul. Nu se observă la el, cași la Maiorescu, nici cea mai mică umbră de vanitate literară în legătură cu forma articolului, desfăcută de ideile lui. Alții au început a socoti critica drept creațiune și de a-și alege temele în așa chip încât arta proprie să iasă în evidență. Scriitorul devine în felul acesta un simplu mijloc al promovării talentului critic, nu scopul însuș al articolului. Ibrăileanu scria însă pentru a sluji pe scriitori. Dacă uita vreo idee, el se întorcea din drum. Dacă mai avea ceva de adăugat mai punea o notă. Dacă își închipuia că cititorul nu va înțelege cum trebuia ideea, o explica pe toate fețele. Articolul său nu e frumos, dar e frenetic, persuasiv, plin de reveniri și de subtilități pe care nu le bagi de seamă decât atunci când citești pentru adevăr. De aci a rezultat pentru Ibrăileanu un cult extraordinar. Nimeni n'a fost mai venerat ca el și mai crezut pe cuvânt. In progresul literaturii această stimă e condiția primordială. Când critica lipsește, arta decade, fiindcă începe a se bizui pe sufragiul public care se chiamă succes. Opinia publică este nu numai incertă dar chiar principial eronată, însă odată obicinuit cu favoarea ei scriitorul începe să sufere când n'o are. Autoritatea criticei dă scriitorului liniștea și încrederea în sine. Jean Bart tipărise cu puțin înaintea morții un roman, pe care tinerii l-au primit cu indiferență. El era însă liniștit. Ibrăileanu îi spusese într'o scrisoare că romanul e bun.

Dacă făcând o critică fără preocupare de stil, Ibrăileanu era pe calea cea bună pe care a început a apuca și literatura propriu zisă, din punctul de vedere al principiilor el era astăzi singurul critic eliberat de empirism. *Spiritul critic* și foarte multe articole sânt critică, istorie literară, și pe de-asupra filosofie socială. Ibrăileanu este, ca critic cu idei, Taine al nostru. El își dă prea bine seama că fără scheme judecățile estetice nu conving. Dar deși *Spiritul critic* e o carte cu tendență, dovedind valabilitatea istorică a bonjurismului, metoda de lucru este istorico-literară pentrucă junimismul iese îndreptățit în intenția și expresia sa. Din acest studiu al lui Ibrăileanu se trage toată literatura actuală sociologică, sau mai bine zis de politică ideologică. El cuprinde în linii atât de clare opozițiunea istorică între liberalism și junimism încât când un alt critic a încercat să trateze cu alte „posibilități de expresie" și pe prea multe pagini problema civilizației române, nu-și dădea seama că refăcea, fără aceleași calități speculative, cartea lui Ibrăileanu.

„Criticul Ibrăileanu a avut singurul îndrăzneala să analizeze pe Eminescu dând judecăți de valoare. Comentariul poeziei *Pe lângă plopii fără soț* e admirabil nu numai în metoda scolastică, dar în îndreptățirea teoretică a romanței eminesciene. Ințelesese că farmecul eminescian nu vine din formă și respinge în chipul cel mai strălucit eroare comună a confundării distincției practice între fond și formă cu realitatea însăși care este indivizibilă.

Calea criticei de mâne este aceea pe care o arată Ibrăileanu: predispozițiune speculativă și experiență interioară, lipsă de stil, ariditate chiar, talent de a exprima ideea critică, nu talent literar cu temă critică, sforțare de penetrațiune și fuga de artă superficială a paginilor ritmate.

E cu putință ca natura să nu ne dea mijloacele să ducem mai departe opera lui Ibrăileanu, dar până la ivirea altora, cei tineri pot învăța dela el arta timidității. Faptul că acela care nu putea fi gândit decât în cuprinsul Iașilor moare la București mi se pare într'un fel și un gest de discreție. Era aproape de mine și n'am făcut ceeace cuviința cerea. Nu l-am văzut bolnav, nici mort. Câteva rânduri dintr'o carte a sa mă sfătuiau să nu-l rușinez:

„Bătrânețа e carne veche, e inestetică, e impură. E o rușine, căci este restul unui organism învins de natură. Boala când nu-i acută și trecătoare, e aceiaș deteriorare, aceiaș rușine, o bătrânețа prematură. Iar moartea, definitiva victorie a naturii asupra omului, este suprema rușine".

Ca să acopere această rușine, Ibrăileanu s'a hotărît să se supuie flăcărilor și să se strecoare din fața ochilor noștri în chip de cenușă.

G. CALINESCU

Actualități Științifice

Lumina electrică, cauza... guturaiului.

Fizicianul englez, Sir Leonard Hill, a făcut de curând o descoperire originală. El a constatat că razele emanate de becurile electrice cu o lumină intensă, au ca efect să irite mucoasa nasală, din care cauză provoacă guturaiul, mai ales în încăperile închise și înguste. Savantul britanic insistă asupra faptului că în cazul luminii cu petrol sau gaz aerian, ca și în razele proiectate de o vatră nu se produce un efect analog.

Ca argument hotărîtor în sprijinul acestei ciudate teorii, Sir Leonard Hill semnalează faptul că pacienții suferinzi de guturai care au fost adăpostiți în camere luminate cu lumânări, s'au vindecat extrem de repede.

Citām faptul cu titlul de curiozitate, întrucât deocamdată, nu avem posibilitatea să-l supunem unei serioase verificări.

Torpile conduse prin T.F.F.

Un comandant al armatei norvegiene, reîntors de curând după o călătorie de studii militare, prin Italia, Libia, Egipt, Sudan și Abisinia, publică într'un ziar norvegian o serie de destăinuiri senzaționale. Astfel, între altele, el declară că a văzut pe coastele Italiei și ale Libiei avioane ultraperfecționate, echipate cu un dispozitiv, care permite dirijarea torpilelor prin undele hertziene.

Raza de acțiune a acestor avioane ar fi de 7000 de km. și —pe cât se pare, — aviația italiană dispune de 600 asemenea aparate, care au lucrat în diversele regiuni de pe frontul italo-abisinian.

Invențiunea acestui dispozitiv, chemat să joace un rol important în aviația de războiu, pare să fie singura realizare efectivă din cele atribuite în ultimul timp lui Marconi. După cum se știe, s'a pus în socoteala acestuia o serie de descoperiri și invențiuni, mai mult sau mai puțin fanteziste, în legătură cu așa zisele „raze ale morții".

Diagnoza metalelor prin razele x.

Descoperite în anul 1895 de către fizicianul german Roentgen, razele X au devenit cunoscute marelui public prin folosirea lor din ce în ce mai largă în medicină și chirurgie. Radiografia este astăzi un auxiliar prețios pentru determinarea leziunilor interioare, iar roentgenterapia un tratament eficace împotriva tumorilor maline.

In afară de aceste aplicațiuni pe tărâmul medicinei, s'au descoperit în timpul din urmă, numeroase utilizări industriale ale razelor X.

Astfel savantul rus profesorul Strelnikov, dela institutul de fizică și technologie din Charkov, a reușit să pună la punct un aparat destinat să stabilească un soiu de diagnostic al... metalelor.

Dispozitivul conceput de Strelnikov permite trecerea razelor X prin anumite metale, în așa fel, încât la ieșirea lor imprimă pe un geam un fel de fotografie revelatoare a unor deformațiuni caracteristice din structura intimă a metalului.

Imaginea astfel obținută, e denumită „spectru", prin analogie cu spectrul solar.

După cum natura spectrului solar rezultat din refracția luminii diurne, printr'un cristal, ne permite să deducem caracteristicile acestui cristal, tot astfel din spectrul pe care razele X îl dau după ce au străbătut metalul, se pot determina însușirile esențiale ale metalului respectiv.

Deși ne lipsesc deocamdată amănunte asupra procedeului folosit de Strelnikov, ne putem da totuși seama că el va fi de mare folos în technica aliajelor metalice ca și în multe ramuri ale științei pure.

Viitorul electroculturei.

Sânt câțiva ani de când experiențele de electrocultură au fost reluate în Franța și în Anglia, în scopul de a se determina avantagiile, pe care agricultura le poate trage din această metodă științifică.

Se știe că, utilizând o rețea de fire conductoare, așezată deasupra plantațiilor și parcursă de curenți electrici de înaltă tensiune, reușim să sporim considerabil producția vegetală în proporții care ating uneori 20-25%. Influența curentului electric este incontestabilă în stimularea desvoltării plantelor. Nu se știe încă bine dacă această acțiune este de ordin fizic sau biochimic; este însă în afară de orice îndoială că un curent electric exercită întotdeauna o influență fertilizantă.

Dacă experiențele în curs nu au fost încă urmate de aplicațiuni practice, faptul se datorește prețului energiei electrice destul de ridicat, precum și cheltuelilor de instalație extrem de mari.

Se știe că în medicină aplicațiile curenților de înaltă frecvență au dat rezultate concludente Și atunci, prin analogie, cercetătorii s'au întrebat dacă aceste radiațiuni n'ar putea fi folosite cu succes și pentru germinarea și creșterea plantelor. In acest scop, s'au experimentat radiațiuni de diferite lungimi de undă, în special cele aparținând undelor foarte scurte. Experimentatorii au constatat cu acest prilej că anumite maladii ale plantelor pot fi vindecate prin radioelectricitate și în toate cazurile se poate pune în evidență o supraactivitate vegetativă.

Din nefericire, tot prețul de cost exagerat a împiedicat răspândirea acestor procedee. Electrocultura rămâne astfel pentru moment în domeniul laboratorului.

Acești cercetători vor să utilizeze în acest scop electricitatea atmosferică. Incercările lor n'au dat însă rezultate satisfăcătoare până acum.

E neîndoelnic însă că nu va întârzia ziua când electrocultura va fi definitiv integrată în rândul aplicațiunilor practice, lucru care se va întâmpla în momentul când știința va reuși să lămurească pe deplin acțiunea electricității asupra biologiei vegetale.

Ing. I. S.

Impotriva dictaturii, Impotriva fascismului, Impotriva hitlerismului, Citiți DOCTRINA BATEI de Tudor Teodorescu-Braniște.

O broșură format mare, de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare cu Lei 5 exemplarul.

Cântec trist

Iți amintești de râul în clipa ce-a trecut
Și-mi mângâie cu deget de vis ș'acum pleoapa
Când ne-oglindeam în apă și-am vrut să te sărut
Și m'ai împins șoptindu-mi: „Să nu ne vadă apa".

Dar eu te-am strâns în brațe și'n râul ce curgea
S'a oglindit o clipă iubirea 'mbrățișată
Dar valu-a curs, să nu se întoarcă niciodată,
Cu 'mbrățișarea noastră și cu viața mea.

G. URSU

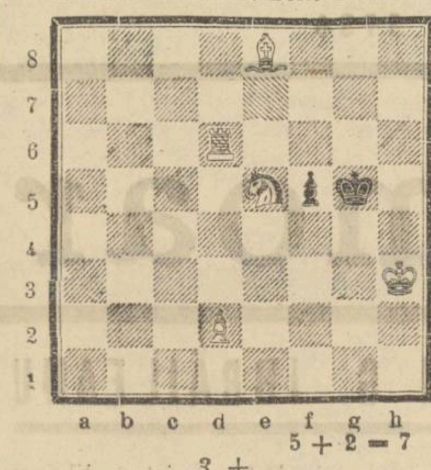
Paul Miracovici — Natură moartă

CRONICA ȘAHULUI

Adresa redacției acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21. București 1.*

PROBLEMA No. 975

de **Prof. George Dulcu**, Brașov
(inedită)
— in memoriam Dr. Zeno Proca —

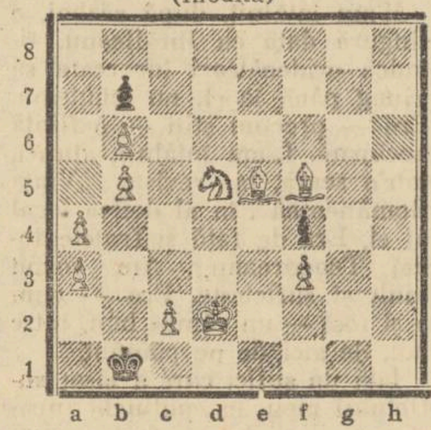

5 + 2 = 7

3 ‡

PROBLEMA No. 976

de **Valer Onițiu**, Sibiu
(inedită)

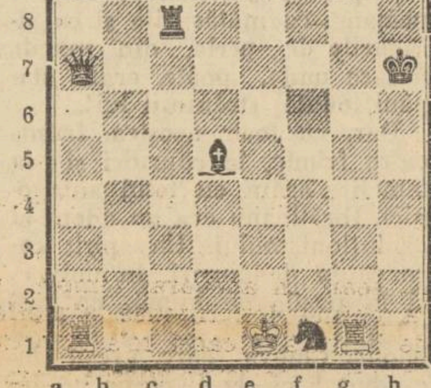

10 + 3 = 13

5 ‡

PROBLEMA No. 977

de **R. Hellmut Dees**, Mannheim
(inedită)
—dedicată d-lui Paul I. Negreanu—

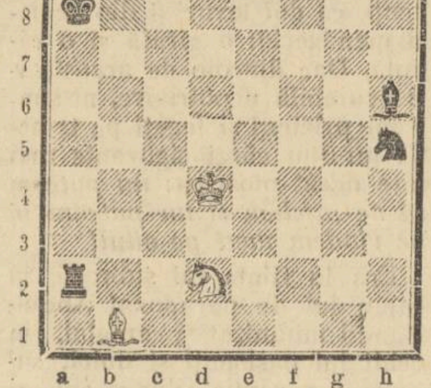

3 + 5 = 8

Maximal invers 6 #
Längstzüger-Selbstmatt 6-er

PROBLEMA No. 957

de **Dr. L. Lazarus**, București
(corectură)

3 + 4 = 7

Ajutor invers 3 #
Hilfszüger - Selbstmatt 3 - er

Partida No. 104

jucată la *Hastings*, în Decembrie 1935.

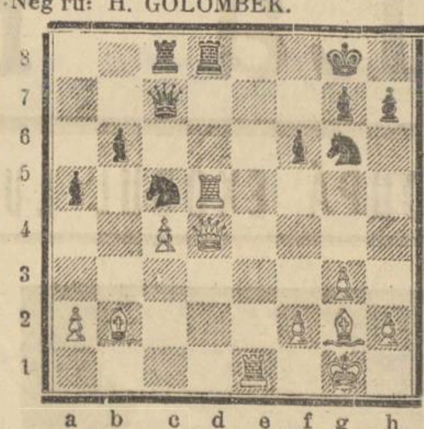
Gambitul Damei neacceptat

ALB: *R. Fine.*
NEGRU: *H. Golombek.*

1. d4, Cf6; 2. c4, é6; 3. Cc3, Nb4; 4. Dc2, d5; 5. c×d5, D×d5; 6. é3, c5; 7. Nd2, N×c3; 8. b×c3, Cc6; 9. C.f3, Nd7; (— mai bine este 9....., 0-0, urmat de b6 și Nb7 —); 10. c4, Dd6; 11. Nc3, Tac8; 12. Né2, c×d4; 13. é×d4, (—perechea de Nebuni compensează din nou slăbiciunea pionilor amenințați —), 0-0; 14. 0-0, Tfd8; 15. Tad1, Né8; 16. Tfé1, b6; 17. Nf1, Cé7; 18. Cé5, Cg6; 19. Dc1, Nc6?; (— da, aceasta a fost diagonala acestui Nebun; acuma însă Albul îl poate înlătura, rămânând cu 2N:2C în avantaj —). 20. C×c6, D×c6; 21. Da3, Cé4; 22. Nb2, Cd6; 23. d5!, é×d5; 24. T×d5!, a5; (— 24......, C×c4 pierde două figuri pentru un Turn: 25. Dc3, Cc é5; 26. T×d8+, T×d8; 27. T×é5 —,) 25. Dd3! Cb7; 26. g3, Dc7; 27. Dd4, f6; 28. Ng2!, Cc5;

SITUAȚIA DUPA A 28-a MUTARE A NEGRULUI:

Negru: H. GOLOMBEK.

Alb: R. FINE.

29. Dé3!, T×d5; 30. N×d5+, Rf8; 31. Na3!, (— amenință Dg8 #! —), Dd6; 32. Dé6!, D×é6; 33. T×é6, Tb8?; — o greșală, care nu mai strică însă nimic; după 33....., Cé7 s'ar pierde pionul prețios b6 și prin aceasta și finalul —; 34. T×b6!, Negrul abandonează.

(Note de *Erich Eliskases* în „*Wiener Schach-Zeitung*".)

BIBLIOGRAFIE

Dr. S. G. TARTAKOWER: *Neue Schachsterne.* Biblioteca revistei „*Wiener Schach-Zeitung*", vol. IV. (Partea a II-a a lucrării „*Führende Meister*".) Wien, 1935. Prețul: 2 mărci germane. In volumașul „*Noi aștri de șah*" cu un extrem de bogat conținut, se găsesc portretele a 30 de maeștri tineri; particularitatea lor șahistă, este amânunțit comentată prin câte o partidă, care caracterizează felul lor de joc. Grație stilului plin de temperament al d-rului TARTAKOWER „*hazliul*", care îngrijește de o învățătură veselă, opera oferă o lectură pe cât de interesantă pe atât de instructivă. Recomandăm în modul cel mai călduros cărticica fiecărui prieten al șahului. Se procură de la editura „*Wiener Schach-Zeitung*", *Wien, IV.* Schäffergasse 13 a.

A apărut în editura „*Strategia*": EUGEN ZNOSKO-BOROWSKY: *Manual de Șah complect.* Salutăm apariția acestei lucrări cu atât mai multă bucurie, cu cât este singura carte de acest fel în limba română. Manualul de mare folos pentru începători și pentru avansați, cuprinde: 1) Regula jocului, 2) Teoria deschiderilor,3) Evitarea greșelilor, 4) Mijlocul partidei și 5) Finalul. 160 diagrame lămuresc textul (170 pagini!). Opera este scoasă cu noțiuni preliminare de *M. W. Moreno* și se poate procura pentru L. 100 de la administrația revistei „*Strategia*", *Botoșani*, Str. Vânători 47.

A apărut No. 3 al revistei „*Schach-Herold*" (Anul III.) pe Martie. Conținutul constă dintr'un articol foarte interesant, intitulat „*Balance of position*" (Cumpăna poziției), *o mică* analiză a puțin cunoscutului așa numitului „*Gambitul de Lemberg*" (1. Cf3, f5; 2. é4?!, f×é4;) cu o partidă demonstrativă, alte 10 partide, 3 studii și 19 probleme. Editura *Carl Otto, Rostock-Gehlsdorf.* (Germania.) Abonamentul anual: 2,65.— mărci germane, inclusiv porto.

ȘTIRI

In *Zandvoort* (Olanda) se va disputa în luna Iunie un concurs internațional. Amânunte nu se cunosc.

In ziua de 5 Mai începe la *Moscova* un concurs internațional, la care au fost invitați dintre străini CAPABLANCA, Dr. EUWE, FLOHR, Dr. LASKER și LILIENTHAL. Deoarece este probabil, că dr. EUWE nu va putea veni, va participa în locul său LAJOS STEINER. Reprezentanții Rusiei vor fi BOTWINNIK, KAN, LOEWENFISCH, RAGOSIN și RJUMIN.

La *Amsterdam* a murit bătrânul maestru olandez te KOLSTÉ.

La *Nottingham* (Anglia) a încetat din viață în vârstă de 74 ani binecunoscutul problemist englez G. HUME, administratorul ale uriașei colecții de probleme a lui ALAIN C. WHITE și coeditorul faimoaselor cărți roșii de Crăciun ale lui WHITE.

CORESPONDENȚA

Mai multor cititori. Recomandăm ca cele mai instructive manuale de șah: în limba română: E. ZNOSKO-BOROWSKY: *Manual de Șah, complect*" în editura „*Strategia*", *Botoșani*, în limba germană: DUFRESNE-MIESES: „*Kleines Lehrbuch des Schachspiels*" în editura „*Reclam's Universalbibliothek*", *Leipzig* și Dr. EM. LASKER: „*Lehrbuch des Schachspiels*", apoi în limba franceză: A. CHÉRON: *Introduction au jeu d'Échecs*" pentru începători și A. CHÉRON: „*Traite Complet d'Échecs*" pentru înaintați.

Mulțumiri pentru probleme: Ing. G. H., Av. S. B. (București), E. D. (I. G. Duca). V. C. (Sibiu). Prof. G. D. (Brașov). Dank für Aufgaben an: Dr. A. v. d. V. (Arnhem), R. H. D., (Manheim.)

RECTIFICARE. In problema Nr. 958 (Ing. P. Faragó) *Cd7* să se mute la *a7!*

PAUL I. NEGREANU
DR. L. LAZARUS

Mărunte

In Editura „Cugetarea", romanul „Neghina" de Ștefan Rodeanu cu o prefață elogioasă de Tudor Teodorescu-Braniște. Literatură și document. Romanul statului românesc de după războiu. După expropierea pământurilor: noii propietari, exodul țăranilor spre orașe, problema generațiilor la țară, părinții și copii, intelectualii satelor și politica.

Dragoste și spiritualitate. Sbuciumul unui învățător sătesc, politic, figură de apostol, care stă deasupra tentațiilor materialiste, în luptă crâncenă cu fiul său, care—sătul de mizeriile trăite în casa părintească,—devine un exploatator al țăranilor, apucând drumul ticăloșilor.

UN LUPTĂTOR PENTRU ŢĂRĂNIME

Cărţile sale de critică şi de Istoria literaturii vor rămâne, cred, cercetătorilor ca isvoare de informaţie; într'însul, eu văd mai ales pe omul politic (cetitorii care-i cunosc viaţa de pustnic şi de invalid, vor bănui din parte-mi o intenţie de paradox; dispreţuesc originalitatea care nu rezultă din adâncirea subiectului). E foarte probabil, că la dezagregarea regimului ţarist, Tolstoi, Dostoievski, Gorki, au contribuit, ei singuri, mai mult decât toţi nihiliştii la un loc...

Intelectualii din generaţia mea, şi dintr'aceia care i-a premers, au băut cu sete, cu patimă, cu entuziasm, din izvorul vechii şi nobilei culturi apusene, şi s'au îmbibat complect de valorile-i etice şi estetice. Dar când lăsau cărţile şi se uitau în jur, un contrast îngrozitor le sfâşia sufletul: în Occident, chiar şi dobitoacele domestice erau îngrijite cu atenţie şi cu respect; la noi, milioane de ţărani, cu feţele de timpuriu arse, brăzdate, pământii, erau batjocoriţi şi bătuţi de oricine avea cheful, şi, prin umilinţa lor, păreau a cere ertare că ocupă loc pe pământ...

Acest contrast trezi în inimile cărturarilor o indignare **grea**, de urmări şi de proporţii istorice. Amintească-şi cetitorul de scena cravaşării ţăranului din **Dan** şi-şi va da seama de sentimentele cari clocoteau în sufletele gânditorilor de atunci. Vorbia printr'înşii providenţa evoluţiei, care hotărîse că latifundiile duraseră îndeajuns şi că o revoluţie burgheză trebuia să le fărâmiţeze... (Am arătat aiurea, că, după mine, exproprierii i-ar fi fost favorabilă fărâmiţarea prin capitalism).

In slujba „socialismului" şi a poporanismului, Ibrăileanu a pus temperamentul lui atât de interesant, despre care povesteau elocvent trăsăturile feţei: despre avântul dinaricului, marele nas proeminent; despre retragerea în sine a vestasiaticului, mica bărbie ştearsă; despre ardoarea şi fanatismul arabului, visătorii ochi languroşi; despre patosul epic al dalicului, părul cel blond-roşcat... Asia e continentul profeţilor; acolo — vorba lui Gobineau — în fiecare om se ascunde un sacerdot...

Nu şi-a dat numai seamă de măreţia prefacerilor pentru care lupta, de rolul istoric pe care el, şi tovarăşii lui, şi-l asumase; ci iubea într'adevăr pe ţăran, c'un sentiment adânc, elementar, epic... In 1906 mă aflam cu dânsul în gara Iaşi. Un tânăr sătean fu ocărît pe nedrept de un funcţionar apopleptic. Ibrăileanu îi luă cu căldură apărarea apoi se puse cu dânsul de vorbă, privindu-l adânc în ochi, ca pentru a-i pătrunde în suflet; glasul său vibrant, părintesc, părea a spune cu durere: „toate se sparg în capul tău; tu eşti marele vinovat!"...

Acest sentiment a constituit unitatea vieţii sale intelectuale şi sufleteşti...

Dacă astăzi plugarul, oricum, trăeşte mai omeneşte, dacă ţine capul sus, dacă se simte cetăţean în ţara sa şi găseşte firesc să hotărască şi dânsul despre treburile obşteşti, apoi o datoreşte în nu mică parte unei falange de intelectuali în rândurile cărora Ibrăileanu a ocupat un loc de frunte. Cu mirare am constatat lipsa, la incinerare, a cămăşii simbolice a d-lui Mihalache... Partidul ţărănesc a venit la lucru gata... Pe un Ioan Nădejde, pe Dobrogeanu-Gherea, pe Sofia Nădejde, pe Const. Stere, pe G. Ibrăileanu, ar trebui să-i ţie ca sfinţi în călindar... Să ne ferim a semăna cu primitivii care-şi mănâncă părinţii...

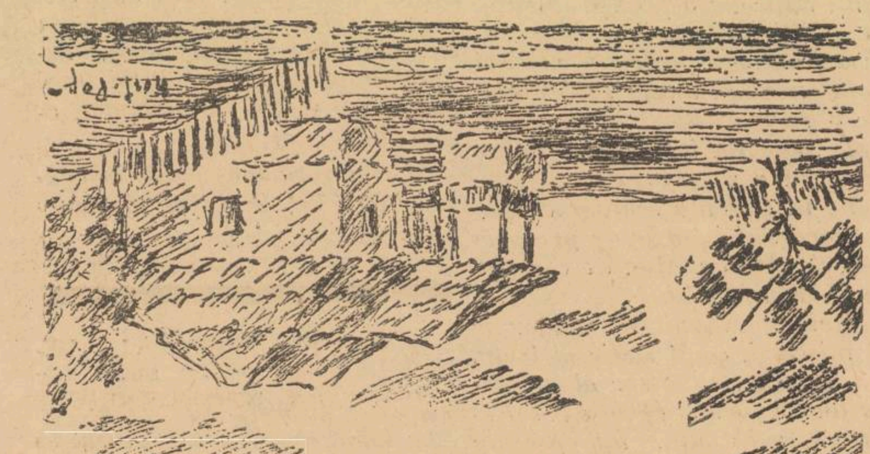
D. Const. Stere poate să aibă cusururi cu cari alţii (spre pildă subsemnatul) să nu se împace cu nici un chip... Dar aceste cusururi, isvorîte din caracteristica lipsă de raţionalizare a ruralului, sînt ale clasei pe care o reprezintă; şi nu dânsa e chemată să le judece cu asprime...

Se spune mereu despre Ibrăileanu ,că a fost un intelectual rafinat, un critic profund, etc. De sigur: un om foarte inteligent; intelectual, în măsura maturităţii clasei pe care o reprezenta. Prin mine vorbeşte o clasă bătrână; şi eu îi găsesc felurite lipsuri... Orizont ştiinţific nu îndeajuns de întins; unificarea logică a gândirii — neîndestulătoare; slab raţionalizat în atitudinile sale publice şi particulare; nu-l preocupau exclusiv cauzele, legile, generalul, generatricea; **sângele afluia mai de grabă la inimă, decât la creier...** In jurul operelor scriitorilor mai mici şi mai măricei, pana lui nervoasă se învârtea zelos şi pios, descriind cu lupa micile lor particularităţi de tot felul... Iubea pe scriitori şi scriitorii îl iubeau, căci în casa lui găseau un adevărat templu închinat lor...Intensa atmosferă literară a casei m'a impresionat şi pe mine adesea... Am avut totdeauna pentru Ibrăileanu o vie simpatie; ba chiar mă atrăgea magnetic, ca, de altmintrelea, şi Gherea, şi Stere... Dar chemate să dea examen în faţa raţiunii, aceste sentimente au rămas repetente. (In atari examene sânt foarte indulgent cu oamenii mai mici şi foarte aspru cu personalităţile însemnate). Din clipa aceia, le-am înăbuşit ca imorale, şi, pentru mai mare siguranţă, le-am înlocuit cu contrariul lor... (De altfel, psihologia de clasă se traducea deopotrivă, prin deosebiri politice şi prin deosebiri de caracter...)

Pe lumea cealaltă Dumnezeu îmi va erta, sper, această duritate — el, care-mi cunoaşte sufletul şi ştie că am fost şi mai aspru cu mine însu-mi...

Pe Ibrăileanu, ţărănimea, prin reprezentanţii ei, n'ar fi drept să-l uite vreodată.

H. SANIELEVICI

Peisaj lunar

Pe munţi de linişte şi de tăceri
Tristeţile coboară luceferi înfloriţi
Şi trandafiri de lună pe umeri de oeri
Imprăştie petale pe micii adormiţi.

Cu duhul nopţii am urcat pe munte
La vulturii din piscuri să caut adăpost
Pluteau tristeţi de aur pe turmele mărunte
Şi suflu de legendă ştiută pe de rost.

Când zorile s'au scuturat pe creste
Şi au oftat adânc toţi munţii şui,
Au fluturat în aer năframele celeste
Şi scurta tremurare a brazilor verzui.

C. ŞTEFANIU

Parcă nimic n'ar mai fi fost

Din amintirile unei vieţi

In strada Română, sus, la deal, pe stânga, era un şir de case vechi în fundul unei curţi lungi.

Curtea era toată plină de iarbă. Numai aproape de casă erau doi copaci bătrâni.

O punte din două scânduri alăturate ducea dela portiţă până la uşă.

Acolo a stat „domnul Ibrăileanu" acum douăzeci şi cinci de ani.

In timpul zilei nu era nici o mişcare. O odae de din dos, care da într'o grădină mare şi sălbatecă, era locul de refugiu. Ferestrele erau oblonite ermetic.

Viaţa începea odată cu căderea nopţii.

Curtea era luminată de o lampă mare cu arc voltaic, instalată în stradă drept în faţa porţii.

Puntea de scânduri era luminată ca un pârâu.

Adunarea amicilor avea loc în odaia mare din stânga intrării.

Era o masă mare, rotundă, în mijlocul odăii, şi deasupra ei o lampă cu gaz, cu un abajur alb ca albuşul de ou răscopt.

Când s'aprindea lumina, era semn că „şedinţa" este deschisă.

Niciodată nu se trăgeau perdelele. Casa era doar la o sută de metri retrasă dela stradă.

Pe fereastră, dinăuntru, se vedea dinăuntru, afară, clar până în trotuar, ca pe-un câmp gol.

In tăcerea nopţilor de vară, se auzea întâi sărind cleampa dela portiţă, apoi se auzea scârţâitul ei lung, şi iar cleampa căzând pe cârlig. După aceia se auzeau paşii „amicului" pe puntea de scânduri. Dinăuntru se vedea ca o umbră de cărbune proectată pe lumina felinarului din stradă.

Puntea era lungă. Paşii răsunau regulat, din ce în ce mai aproape. Nimeni nu venea păşind pe iarbă. I s'ar fi părut că vine pe furiş şi neanunţat.

Cei din casă, veniţi mai înainte priveau pe fereastră marşul solitar al noului sosit. Il cunoşteam de departe, după siluetă, după mers, după pălărie; şi, în odae s'auzea: Sadoveanu, Topîrceanu, Bogdan, Carp...

Aşa, era un fel de catalog care se striga rar, la apariţia fiecăruia.

Cel care intra se integra în grupul dinăuntru şi în discuţia lui, şi iar se auzea din nou, cleampa sărind, apoi portiţa scârţâind, cleampa căzând şi paşii pe puntea de scânduri.

Altul...

Discuţiile erau aşa de comunicative încât noul sosit intra'n ele ca şi cum ar fi fost continuarea de-acolo unde fuseseră lăsate cu o seară înainte. Uneori, când prin ele se amestecau controverse sau chestiuni sociale, atmosfera era înfierbântată de parcă ar fi fost vorba de un complot şi tovarăşii nu se înţeleg...

Atunci „domnul Ibrăileanu" sărea de pe scaun şi se plimba agitat şi nervos, scuturând îndărăt poalele jachetei pe care o purta totdeauna.

Dacă cineva ar fi putut să stenografieze ascuns tot ce se vorbea acolo, am fi avut astăzi cea mai interesantă cronică a timpului: Istorie literară, autori, Eminescu, literatura franceză, Anatole France, C. Hogaş, mânăstirile Neamţului, C. Stere, Viaţa Românească, poporanism... mişcarea socialistă de odinioară... Ce nu s'ar fi găsit în această minunată cronică!...

Nu se poate, nu ar putea nimeni reconstitui nici tabloul acelor întâlniri, nici farmecul lor, nici minunata causerie a „domnului Ibrăileanu". Orice s'ar fi întâmplat, nimeni nu ar fi putut lipsi într'o sară. Ziua nu avea rost şi farmec decât prin aşteptarea acelor ceasuri de discuţii şi istorisiri.

Ideile care s'au schimbat acolo şi povestirile de-atunci toate s'au desfăşurat subt sclipirile repezi şi parcă uimite veşnic, ale lui.

A! Ochii aceia mari care se sbăteau mereu în orbite, de parcă ar fi fost închişi acolo cu deasila. Erau în ei mobilităţi de fluturi care se sbăteau.

In nopţile acelea, a fost el întreg, cu vorba lui minunată, cu inteligenţa lui vie, cu care ne fermeca.

Vara, când ieşeam şi traversam curtea de-alungul, în grup, stelele sclipeau de-asupra, mii, şi, tânăr cum eram, aveam impresia că păşesc printre constelaţii.

Uneori scaunele erau scoase afară, şi rămâneam toată noaptea, de vorbă pe întunerec. Spre dimineaţă când ne ridicam iarba era plină de rouă.

Atunci, acolo, s'a născut sufletul meu.

Toată structura mea spirituală, aşa cum este acolo, la şcoala aceia de noapte, a fost făurită.

Desigur n'am înţeles atunci tristeţa grea şi chinuită din ochii lui căprii şi mari care se sbăteau aşa de repede.

Credeam atunci, la 18 ani că toţi sântem nemuritori, că viaţa aceia aşa de frumoasă, va dura fără sfârşit.

Şi într'o dimineaţă, am văzut un fum gros ridicându-se pe deasupra casei lui Levin. Ardea casa lui!

Ardea casa noastră!

Am alergat acolo. Pe el l-am găsit în curte, aproape de portiţă, pe o canapea, cu mobila aruncată împrejur, privind incendiul şi fumând.

— Frumos, Demostene, nu!?...

Atunci s'a sfârşit farmecul acelor nopţi pe care nu mai aveam să le trăesc la fel, niciodată.

Acum pe locul acela s'a deschis o stradelă, s'au clădit vile moderne..., care şi ele îmi par vechi.

Parcă nimic n'ar mai fi fost!

Casa aceia, cu odaia aceia în care ne adunam cu omul acela fermecător subt a cărui vrajă am stat atâţia, a mai rămas şi mai trăeşte încă în amintirea câtorva.

Trăia şi 'n amintirea lui.

Pe urmă, nu peste mult timp, va pieri şi această amintire...

Numai stelele vor rămâne aceleaşi, din tot ce-am cunoscut noi toţi.

Mă cutremură un sentiment greu de singurătate şi de trecere...

Parcă nimic n'ar mai fi fost!

Oare, după noi, nu se adună nicăeri toate aceste comori de viaţă şi tot ce-am trăit atunci?!

El singur ar putea să-mi spue acum, într'o noapte ca cele de-atunci, dacă l'aş putea auzi.

DEMOSTENE BOTEZ

DELA C. VRAJA LA G. IBRĂILEANU

Am sub ochi colecţia *Evenimentului literar*, de acum patruzeci şi doi de ani, până la numărul din Octombrie 1894, când directoarea, Sofia Nădejde, vesteşte strămutarea armiilor la Bucureşti şi apariţia cotidianului *Lumea nouă*, cu un supliment literar-ştiinţific de Luni.

E o colecţie preţioasă, foarte rară, obţinută — aş putea spune smulsă — dela moştenitorii unui cărturar moldovean, după o îndărătnică rezistenţă, biruită numai printr'o alternare de machiavelice dibăcii şi de cinice ispite.

Impreună cu exemplarele încă şi mai rare din *Epoca literară* de sub conducerea lui Caragiale, care lipsesc şi Academiei Române, alcătuiau trofeul meu de maniac al hârţoagelor mucede, după o primăvară întreagă de corespondenţe, drumuri, telefoane şi mandate poştale.

Cu asemenea trofeu însfârşit cucerit, mă abătusem din drum, la Iaşi.

Noaptea târziu, am scos vrafurile îngălbenite din fundul valizei, ca să le trec în revistă cu acea puerilă aviditate cunoscută oricărui colecţionar.

Printre articolele semnate de soţii Nădejde, C. Şărcăleanu, Dobrogeanu-Gherea, Raicu-Rion şi Dr. Y; printre coloanele de proză şi versuri semnate de Traian Demetrescu, O. Carp, N. Beldiceanu, V. Gh. Morţun, Păun şi alte mai plăpânde glorii ale momentului îngropate astăzi desăvârşit în uitare, căutam în deosebi paginile războinice ale lui C. Vraja. Pagini compacte, tipărite cu litera cea mai măruntă, îndeobşte sub un titlu permanent: *Psihologia de clasă*. Sub acest titlu şi sub acest unghiu, C. Vraja cerceta cărţile vremii. Volumul *Intim* al lui Traian Demetrescu, romanul *Dan*, al lui Vlahuţă. Le cerceta, le judeca, şi fiindcă spiritul vremii era foarte asmuţat la polemică, răspundea de la număr la număr, întâmpinărilor din tabăra adversă. Un războiu dintr'o altă lume, dintr'un sfârşit de alt veac.

Oamenii şi ideile, cu armele lor de-o melancolică desuetudine, înviau spectrul din această cenuşă răcită.

Aşa m'au prins zorile, iar a doua zi, n'am întârziat să împărtăşesc impresia unor asemenea lecturi, fostului C. Vraja de altă dată. Adică mai exact: să încerc a o împărtăşi.

După cele dintâi cuvinte, G. Ibrăileanu a mânat discuţia spre alt orizont literar. Se afla şi el, sub o altă impresie, a altei lecturi. Ultimul volum din ciclul lui Proust: *Le temps retrouvé*.

Mai apropiaţii săi prieteni şi discipoli, vor şti fără îndoială să evoce mai viu decât mine astfel de ceasuri unice, când din fundul jilţului, înfăşurat în straie şi pleduri, G. Ibrăileanu săvârşea magie de fakir. Toată sgura hâdă şi aspră a vieţii se cojea pentru a lăsa în puritate deplină, cristalică, numai fenomenul literar. O carte nu era o realitate convenţională: eroii o plămadă a ficţiunii. Irumpeau în viaţa de aievea, căpătau existenţă autonomă şi îşi aflau raţiunea acestei existenţe. G. Ibrăileanu vorbea despre Albertina lui Proust, despre eroinele lui Turghenev şi ale lui Tolstoi, despre eroii lui Th. Hardy ori ai lui Sadoveanu, ca despre persoane într'adevăr vii, cu stare civilă şi fişă psihologică. Poate că îi erau mai prezente decât făpturile vii; mai apropiate de suflet. Desigur că îi rezervau mai puţine dezamăgiri.

Chipul de ascet oriental se însufleţea treptat însufleţind această lume a ficţiunilor pe care o voia reală şi o trăia deplin. Sub arcada stufoasă a sprâncenelor, ochii profunzi străluceau de o juvenilă vigoare. Găoacea straelor şi a pledurilor cădea pentru a lăsa liber gestul să cheme din neant, făpturile neantului: Albertina lui Proust şi Veta lui Caragiale, încântătoarea Tess a lui Hardy şi Olguţa lui Ionel Teodoreanu.

Numai zâmbetul fin, mijind în luxurianta vegetaţie a bărbii, dovedea că dincolo de propria sa pasiune pentru carte şi lumea cărţilor, veghiază lucid, un spirit autocritic şi autoironic.

Cine l-a auzit vreodată vorbind despre nopţile cu lună ale lui Eminescu şi numai ale lui Eminescu, spre deosebire de nopţile cu lună ale lui Poë ori Maupassant, a descoperit în sine alte antene sensibile pentru a percepe universul particular şi unic al unui creator. Cine l-a auzit ritmând versul lui Eminescu:

Icoana stelei ce-a murit
Incèt pe cèr se sùe...

a înţeles şi a găsit întru totul întemeiată demonstraţia atât de subtilă din nu ştiu ce volum al său, unde arată cum steaua lui Eminescu se suie pe iambi ca pe trepte.

Anii adăogiseră altă sensibilitate şi alte criterii estetice, vajnicului polemist C. Vraja dela *Evenimentul literar*, care atât de sever cerceta opera de creaţie, în primul rând prin prisma psihologiei de clasă şi în funcţie de această psihologie.

Dar un asemenea capitol are nevoie de-un mai amănunţit examen, într'o altă perspectivă, mai largă.

Recitesc paginile din *Evenimentul literar*. Nu ştiu în ce măsură le va fi desaprobat ori nu, în ultimii ani; nu ştiu dacă nu le-a socotit cumva un preţios document al unei evoluţii spirituale, cu aceiaşi blândă şi îngăduitoare autoironie cu care îşi autodiseca încântătoarele gesturi: cartonul ţigării pârlit la flacăra chibritului întru o iluzorie sterilizare; vrăjmăşie cu un oarecare cocoş care îşi asumase rolul de ceasornic deşteptător în curtea unei maici dela mânăstirea Agapia unde am petrecut odinioară o vară împreună; atâtea alte dulci şi inofensive nimicuri, trecute în legendă.

Un om rar a plecat dintre noi şi am rămas mai săraci, mai împuţinaţi. Numai timpul însă şi golul lăsat în urmă, ne va îngădui să judecăm cât de adânc a înrâurit sensibilitatea scriitoricească a unei generaţii, el care atât de departe şi singuratic trăia, într'un fund de jilţ, într'o chilioară cu perdele trase, străin de pârjolul vanităţilor.

CEZAR PETRESCU

Sărbătorirea d-lui Liviu Rebreanu

Sâmbătă 14 Martie a avut loc la Ateneul Român un festival închinat d-lui Liviu Rebreanu.

Un pubilc numeros a luat parte la această sărbătorire. Romancierul a fost întâmpinat cu un entuziasm cald şi tânăr.

In prima parte s'au rostit discursuri.

Au vorbit: un delegat al profesorilor secundari din Capitală, un preot din partea Bucovinei, un delegat al scriitorilor tineri, o profesoară şi o elevă din partea şcolilor secundare de fete, un delegat al presei din provincie şi d. Emanoil Bucuţa.

Toţi au evocat în culori vii personalitatea scriitorului.

S'au trecut în revistă operele d-lui Liviu Rebreanu şi s'au pus în valoare caracterele originale şi preţioase ale creaţiunii sale artistice.

Partea a doua a festivalului a avut un caracter distractiv. Un cor de eleve a cântat arii naţionale. Violonistul Bobescu a executat două melodii cu multă vervă, după care d-na Sonia Makowska Boico a interpretat la pian o parafrază de Liszt pe motive din opera Rigoletto de Verdi.

Festivalul a luat sfârşit în armonia unui cor mixt, frumos stăpânit de dirijorul său.

UN IDEALIST

Pentru o literatură tânără sau în curs de formare, existenţa unui mare critic ce-şi face din urmărirea atentă a evoluţiei ei preocuparea de căpetenie este salutară. In astfel de împrejurări, activitatea criticului aminteşte munca grădinarului care experimentează pentru întâia oară o nouă specie de floare. Grădinar al ogorului literar, criticul are înalta menire de a-l curăţa de mărăcinii falselor talente care-l ocupă în mod inutil. In acelaş timp el are şi pe aceea de a încuraja şi a împinge către o activitate rodnică talentele autentice, arătând fiecăruia calea cea mai potrivită, adevăratul său drum, indicându-i însuşirile ce trebuesc cultivate, potenţate, şi, totodată, erorile şi defectele care trebuesc îndreptate cât mai complect şi cât mai repede cu putinţă. Dacă pe lângă toate acestea criticul mai are şi posibilitatea de a crea o scară de valori, care să-i permită o ierarhizare, se poate spune pe bună dreptate că el şi-a îndeplinit cu prisosinţă menirea.

Pentru a putea corespunde unei răspunderi atât de apăsătoare, criticul trebue să posede însuşiri puţin obişnuite: o pregătire intelectuală care să întreacă cu mult mijlocia celei a generaţiei sale, un bun gust şi o obiectivitate, o lărgime de spirit şi o siguranţă în judecată care să nu poată fi nici măcar o clipă contestate.

G. Ibrăileanu, venerabilul critic ieşan, a cărui dispariţie ne prilejueşte aceste rânduri, poseda toate aceste strălucite însuşiri într'o formă pe care, afară de Titu Maiorescu, n'a mai deţinut-o, în ţara noastră, nimeni. Şi încă, dacă asupra lui Titu Maiorescu s'ar putea face câteva serioase rezerve (bunăoară spiritul de şcoală — şcoala „Convorbirilor" — sau înclinarea totală şi necondiţionată către cultura germană), asupra lui Ibrăileanu nu se poate face niciuna. Acestui ansamblu de împrejurări i se datoreşte fără îndoială faptul că timp de 30 de ani criticul ieşan a exercitat o autoritate de nediscutat asupra tinerei literaturi româneşti care n'a avut decât de folosit din aceasta.

●

Dar asupra activităţii şi operei de critic a lui G. Ibrăileanu, asupra însemnătăţii acestei opere pentru literatura noastră, cititorii vor găsi în altă parte a revistei informaţii din cele mai ample, observaţii şi caracterizări din cele mai judicioase. In rândurile de faţă am voi să ne oprim o clipă asupra unei alte laturi a acestei impunătoare personalităţi, asupra idealismului lui Ibrăileanu.

Ascet în cea mai largă, în cea mai deplină accepţie a cuvântului, Ibrăileaun a fost toată viaţa lui un singuratic.

Străin de zbuciumul lumii şi de tot cortegiul ei mărunt de dureri şi bucurii mediocre, închis în chilia de pustnic a singurătăţii, omul acesta a trăit tot timpul în margina şi numai în margina vieţii, ca o fantasmă care pluteşte pe deasupra pământului fără să-l atingă cu piciorul. Insăşi figura lui de sfânt îngăduitor şi bun, cu faţa încercuită de aureola ştearsă a unui păr şi a unei bărbi parcă veşnic în revoltă, cu privirile plumburii de gânduri, te făcea să te gândeşti la o fiinţă rătăcită de pe alt tărâm — un tărâm al liniştii şi al singurătăţii — în lumea aceasta a noastră.

Dar un om care neagă viaţa sau cel puţin nu o înţelege cum o înţeleg semenii săi, e nevoit să-şi creeze o alta, o viaţă a lui, care să-i dea satisfacţiile şi bucuriile pe care nu i le poate da cealaltă. E tocmai ceeace a făcut Ibrăileanu. Iată de ce s'a închis el în lumea luminoasă a spiritului şi iată de ce a respins tot timpul cu îndârjită hotărîre cele mai ademenitoare solicitări ale vieţii.

Ibrăineanu a fost un îndrăgostit un pătimaş al Ideii. Pentru el ideia nu însemna numai un instrument, un mijloc de expresie, ci şi un scop în sine, o forţă în acţiune, o entitate cu viaţă şi însuşiri proprii, asemeni unei operę de artă sau asemeni unei înfăptuiri a naturii. Ibrăilea nu poseda rara artă de a însufleţi ideile. Sub ochiul pătrunzător al spiritului său, acestea căpătau formă şi dimensiuni, deveneau realităţi surprinzător de prezente pe care vasta lui inteligenţă le mânuia cu dexceritatea şi siguranţa unui echilibrist ce-şi stăpâneşte prea bine meseria spre a-şi greşi numărul.

Un om care are — ca G. Ibrăileanu, — pasiunea ideii nu poate să nu aibă şi respectul ei. O idee poate fi contestată, respinsă chiar, dar în nici un caz dispreţuită.

Cea mai bună parte a omului, spiritul, trebue respectată, oricare ar fi calitatea manifestărilor sale. De aici obiectivitatea lui G. Ibrăileanu cum şi atitudinea sa măsurată în judecăţile sale, însuşiri care ilustrează întreaga sa activitate critică şi fac din ea din acest punct de vedere un adevărat model al genului.

După caracterizările de mai sus e aproape inutil să spunem că G. Ibrăileanu avea o viaţă interioară de o intensitate uluitoare. Era în el un fel de mic Univers, o lume a lui şi numai a lui, în care existau amestecate împestriţat laolaltă, simţiminte şi situaţii, lucruri şi fiinţe, a căror alegere el o putea hotărî după voe: scriitori sau gânditori ale căror idei îl atrăgeau, personagii de roman ale căror avataruri sufleteşti îi deşteptau curiozitatea, deslănţuiri de patimi pe care voia să le privească mai deaproape, prin microscopul analizei.

Ce proporţii avea viaţa interioară la Ibrăileanu şi ce însemna ea pentru dânsul ne-o arată destul de bine romanul său „Adela", care totuşi nu înseamnă decât o picătură dintr'un ocean întreg.

Chiar privit numai de sub unghiul de sub care am încercat a-l considera G. Ibrăileanu ni se înfăţişează deci ca o personalitate covârşitoare. Exemplare omeneşti care să se ridice până la înălţimea spiritualităţii lui nu găseşti multe nici chiar în ţări a căror tradiţie culturală se socoteşte în milenii. Iar în istoria culturii noastre nu cunosc un al doilea.

De aceea, în faţa golului lăsat de G. Ibrăileanu, simţi aşezându-ţi-se pe suflet amărăciunea şi-ţi pui cu tristeţe şi îngrijorare întrebarea la care te sileşte întotdeauna dispariţia unei mari personalităţi: Cine îl va înlocui oare?

EMIL COLIU

RADIOFONIŞTI!
Nu puteţi asculta bine străinătatea?

Paraziţii de radio vă împiedică să recepţionaţi ziua şi în timpul sezonului cald, emisiunile mai îndepărtate? Aveţi leacul imediat la îndemână. Ascultaţi posturile străine pe unde scurte, care se aud totdeauna cu claritatea şi tăria unui post local. Programele complete ale posturilor pe unde scurte apar numai în excelenta revistă

„RADIO" (ADEVERUL)
RADIOFONIE — TELEVIZIUNE — ŞTIINŢA PENTRU TOŢI

■ *LONDRA, PARIS, ROMA, BERLIN, BRUXELLES, BUDAPESTA, LINDHOVEN.*

Programele complecte pe unde scurte ale acestor staţiuni apar regulat numai în revista RADIO (Adevĕrul). Radiofonie — Televiziune — Ştiinţă pentru toţi.

„FEMEIA SÂNGELUI MEU"
de Mihail Celarianu

Experienţa erotică a unui bărbat care încearcă amoruri multiple în sânul aceleiaşi familii de femei şi fete. Strania întâmplare şi aventură a unui ins care îşi caută în orice femeie, femeia sângelui său.

Editura SOCEC Lei 75

Succesiunea spiritului critic

Moartea lui G. Ibrăileanu pune într'o tristă actualitate problema, care, însă, constitue de mai multă vreme una din întrebările cele mai grave ale culturii noastre contemporane: cea a succesiunii spiritului critic pe care marele defunct l-a reprezentat până la identificare. Nu este vorba însă de o simplă preluare de patrimoniu, de continuarea fidelă a unei tradiţii. Critica lui Ibrăileanu nu este un gen de critică. Ea este singura în concertul nostru cultural în sensul că ea însăşi se integrează unei întregi concepţii, unei weltanschaung critice, singurei doctrine critice româneşti, din care acţiunea oarecum restrânsă a lui Ibrăileanu era ratio fundamentalis, critica critică, logica pură a acestei filosofii. Ceeace se deschide astfel astăzi este vacanţa spiritului critic în cultura românească, şi numai după aceea în interiorul său, al criticii.

Am spus însă că nu această tristă împrejurare constitue actualitatea problemei, care nu mai este astăzi pentru civilizaţia română o simplă întrebare de principiu, ci dimpotrivă, centrul înflăcărat al întregii sale orientări desbătută astăzi, după cum se ştie, cu o violenţă exterminatorie. Spre deosebire de epoca lui Ibrăileanu, olimpic de senină în perspectivă şi în comparaţia cu cea prezentă, aceasta nu mai tolerează eleganţa distantă a desideratelor ci pune în plin responsabilitatea bărbătească şi luptătoare a **soluţiilor,** generale dar imediate.

Intre 1906 şi 1936 problema culturii româneşti nu a schimbat de sens, ci numai de tensiune. In aceşti treizeci de ani sămănătorismul a pus mâna pe pistol; nu-i rămânea intelectualismului decât să se sue pe baricade. Aici, într'adevăr, se pune întreaga răspundere a orientării culturii româneşti, în această viguroasă şi definitivă mobilizare. Delenda Carthago.... nu este totuşi aceasta lupta contra fascismului?

Pentrucă redeschiderea dosarului istoric nu este deci inutilă, vom reaminti că cele două curente culturale româneşti se întâlneau de fapt pe chestiu valorii. Semănătorismul, care, cu toate că idilic, avea să genereze apoi în istoria naţională mişcările de asasini care încearcă astăzi să răscolească fundurile psihologiei noastre sociale în ceeace are ea mai adânc şi mai originar, — sămănătorismul deci a fost acela care a ridicat în ţara aceasta criteriul naţional la rangul de doctrină şi de sistem, şi care a propus categoric ca singură normă călăuzitoare căutarea valorii naţionale, şi a caracterului lor, a acelui celebru, tenebros şi mistic „specific naţional". In aceasta constă decăderea din critică, inexorabilă, a sămănătorismului şi a oricărui naţionalism. Impotriva acestui criteriu se ridică celalt care cerea pur şi simplu: valoarea. Acel spirit de primejdios patriotism care a dus la imperialismul moral pe care îl trăim astăzi, la cultura aceasta de eterne diversiuni şi la cenzura patriotică şi şovină exercitată împotriva oricărei alte cercetări a problemelor naţionale, a fost înfrântă prin sine însăşi: fructele criticii sale mai fac şi astăzi să zâmbească pe cei care recitesc istoria literaturii noastre.

In schimb deplina confirmare, în sensul acesta, trebuia să-i revină lui Ibrăileanu şi Vieţii Româneşti. Şi aceasta era fatal odată ce însuşi criteriul sămănătorismului fusese condiţionat, odată ce critica nu mai pornea din sensul său profund, cel al investigaţiei critice, ci din acel de organizare, ierteni-se termenul, interesată şi constructivă cu orice preţ pe deasupra oricărei lipsuri şi a oricăror autenticităţi.

Critica trebuie să pornească dela valoare şi nu dela o anumită valoare, de altfel foarte relativă când este scoasă singură, deşi de fapt este necesarmente prezentă în subsidiar, şi numai în acest subsidiar inevitabil îşi are locul. Departe de a fi critică, tema semănătoristă nu era nici măcar culturală, era cel mult, dar şi aceasta în fond rămâne de discutat, politică. Cea a lui Ibrăileanu însă era exclusiv şi organic culturală.

Promovarea naţionalismului la rangul de teorie generală şi de îndrumare culturală, era deci în primul rând o hotărîtă abdicare dela sensul fundamental al culturii şi dela punctul de pornire al criticii, aceasta neavând a se preocupa decât de valorile efective, realizate prin ele însăşi indiferent de principiul pe care îl reprezintă şi pe care îl slujesc. Că însă în origina valorii ei înşişi, şi în condiţiile deplinei re-

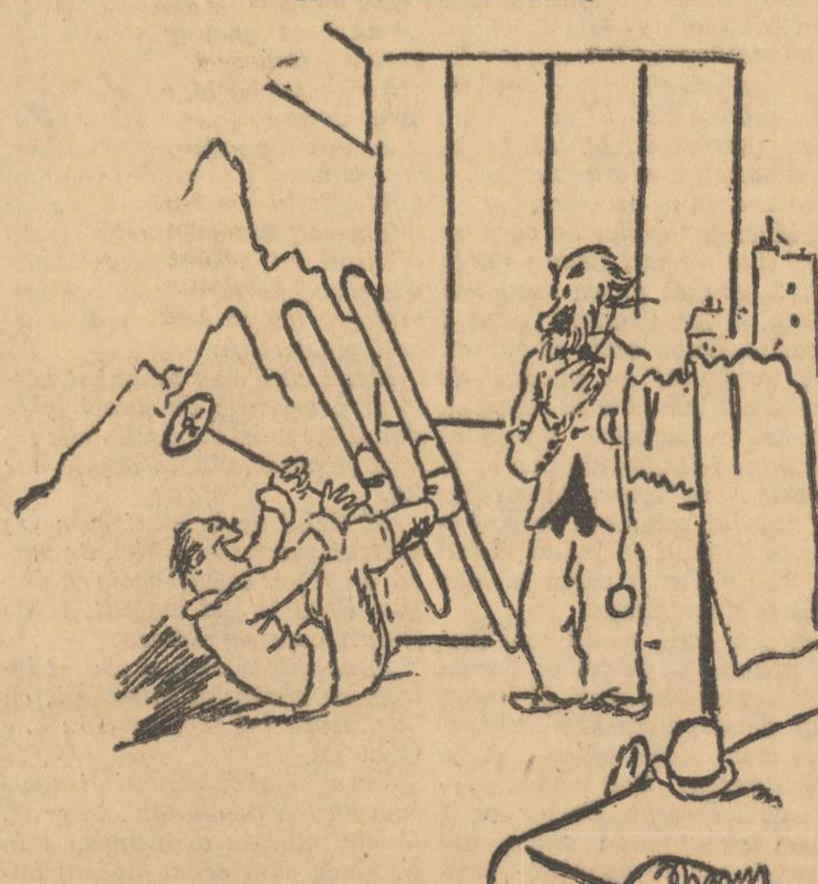
alizări, stă legătura operei cu autenticul şi cu specificul, aceasta este în afara oricărei îndoieli şi nu Ibrăileanu şi poporanismul aveau să o tăgăduiască. Ei însă afirmau altceva, afirmau teza care avea să înspăimânte cel mai mult mica generozitate culturală a păturilor noastre conducătoare, pentru salvgardarea cărora orice diversiune era binevenită. începând în ordinea istorică tocmai cu sămănătorismul şi până la fascismul înarmat de astăzi. Anume, afirmau că adevărata condiţie a autenticului nu este acel vag şi enigmatic specific naţional, pe care nici astăzi nu l-au găsit, ci realitatea socială, şi aceasta pentru simplul motiv că nu este nici o realitate naţională propriu zisă, ci una socială încadrată într'o naţiune. Opera de artă, spuneau ei, care trebuie să fie valoare, trebue să fie pentru aceasta autentică şi originală, calităţi pe care nu le va putea dobândi decât în directa sa legătură cu viaţa reală, care o alimentează şi care o produce. Or, viaţa reală este viaţa socială, realitatea socială. Spre această realitate, cu adevărat naţională, trebue să se îndrepte atenţia creatorului, şi în ea să-şi găsească rădăcinile şi substanţa dela care sine qua non trebuie să pornească creaţia. Era deci pentru a doua oară, sau mai precis: dela început, o integrală atitudine critică.

In locul primejdiosului entuziasm gratuit al sămănătorismului, gol de sens dar plin de emfază — regăsită în pompierismul necesar al stilului său — se cerea atitudinea ştiinţific critică de analiză a stărilor sociale şi a realităţii naţionale. Tezele acestea însă desigur nu aveau să convină claselor asupritoare, odată ce realitatea socială le-ar fi denunţat în plin violul şi sacrilegiul istoric, şi care, cu îndemânare au ştiut să-şi creieze o literatură şi un spirit ad-hoc, sub al cărui control milităresc a trebuit nenorocita aceasta de cultură să se înăbuşe şi să se sufoce, sub toate cenzurile, dela cele mai perfide până la cele mai violente. Cine îşi va aminti acum toate procesele şi acuzaţiile de „trădare" care s'au adus împotriva promotorilor acestei atitudini, va găsi în acestea explicaţia lor.

Şi totuşi, cu toată marea pierdere de timp istoric, cultura română încă, împotriva tuturor asalturilor coordonate şi împotriva tuturor ameninţărilor, totuşi cultura română n'a ales încă. Mort, Ibrăileanu îşi trăeşte toată actualitatea în desbaterea asupra orientării culturii noastre. Va şti ea, acum, să se îndrumeze spre adevăratele ei chemări, pe care va fi avut timpul şi durerea să le verifice prea deajuns? Sau încă odată va cădea în ispita primejdioasă pe care i-o oferă soluţiile comode, dar asasine, ale nouiui naţionalism? Desigur că nu. In pofida tuturor aparenţelor şi manoperelor nu se poate ca spiritul critic, adevăratul spirit cultural să nu câştige lupta. Pentru aceasta este necesar însă să se cunoască noua sa poziţie, care deşi derivată direct din cea care se leagă de numele celui la a cărui pioasă pomenire ne strângem aici, îşi are şi deosebirile inerente şi adânci pe care i le-a impus vremea.

GHIŢĂ IONESCU

SKIORUL LA FOTOGRAF

— Aşa am un aer mai natural?

ULTIMA INTREVEDERE CU G. IBRĂILEANU

Mai spiritualizat decât oricând, cu chipul său palid, aureolat de păr alb, cu ochii mai arzători decât în tinereţe, cu o ţinută de om absolut deasupra mizeriilor boalei, care nu se preocupă decât de probleme de estetică şi de înaltă cugetare, astfel a ţinut G. Ibrăileanu să-mi apară şi să-şi apară, mai ales lui însuşi, acum câteva luni, când l-am văzut pentru ultima dată...

Am început conversaţia ca şi când ar fi fost o continuare din vechile noastre dispute de odinioară,... până ce am ajuns la tema sa favorită: *pagini din trecut.* Mai de mult îmi plăcea să-l necăjesc, îl contraziceam negând orice poezie, orice farmec trecutului, rezistând, în aparenţă, vrajei necontestate şi irezistibile a verbului său.

Acum însă m'am hotărît să rechem clipe dintr'un trecut foarte îndepărtat, amintiri din prima sa adolescenţă la Roman.

Era băiat de liceu, un băiat frumos, având faima că-i foarte citit şi cult, neobişnuit de ironic, dar îngrozitor de timid.

— Cum? îţi aminteşti de mine, cel de pe vremurile eroice ale primelor zile de adolescent? Unde erai? De ce nu te-am cunoscut?

— Eram o codană din cursul inferior. Liceenii nu se uitau decât la domnişoare.... Ţii minte grădiniţa publică din centrul oraşului, la Roman?

— Cum de nu; tot tineretul de la Roman se învârtea pe acel petec de grădină urîtă, fără arbori...

— Da, — urmai eu, — dar sfârâia pietrişul de focul cu care un grup de băieţandri, cărora abia le mijea mustaţa, băteau aleile după steaua Romanului: Estella A...

Figura lui G. Ibrăileanu strălucea de fericire, chipul lui era numai lumină:

— Frumoasă mai era fata aceia de boier, cu cununa de păr negru împletită ca o diademă pe cap şi trupul cu umerii aplecaţi ca ai Impărătesei Eugenia, plină şi subţire în acelaş timp, mlădioasă şi măreaţă...

L-am lăsat să evoce, apoi, pagină cu uagină, istoria tânărului care a fost el pe acele vremuri, tânăr în care totul abia înmugurise, ca în preziua primăverii şi în care Destinul îl aştepta la poarta magică a lumii, cu degetul pe buze.

Din când în când evocam câte o imagină din acel oraş al grădinilor cu amintirea adolescenţei. Bolnavul, însufleţit, vorbea cu ardoare, cu acel verb splendid, care izvora atât de strălucitor şi neşilit din emoţia căreia i se supunea, ca o roabă frumos împodobită inteligenţa lui bogată şi tot ce a pus viaţa sufletească mai preţios şi mai fin în experienţa sa.

— Ce fericit sânt, — mi-a spus, — că ai evocat aceste clipe din epoca unică a vieţii, din acea vreme rămasă în amintire cu o frumseţă dumnezeiască. Nu mai vreau să trăesc decât zilele acelea. Tot restul e atins de vestejire, de suflul otrăvit al vieţii, în care se simte maturarea cu întunecarea şi descompunerea, sub aparenţa amăgitoare a frumuseţii exterioare. Numai în acele timpuri calitatea sufletească şi trupească e autentică.

A vorbit mult şi foarte frumos, adânc şi emoţionant. Redevenise omul pe care toţi l-am cunoscut, l-am admirat şi cu care ne-am delectat în clipele lui de bună dispoziţie...

Uitase şi d-na Ibrăileanu, nepreţuita sa prietenă şi tovarăşă, uitasem şi eu şi doamna Marino-Moscu, unde ne aflam şi clipa în care trăiam.

Uitase de sigur şi el, că Destinul care era în faţa lui, ţinând mereu degetul pe buze, nu mai era în poarta lumii de dincoace, ci pe pragul ultimei şi marii tăceri de dincolo...

IZABELA SADOVEANU

O SENSIBILITATE DE ARISTOCRAT

D-l Pamfil Şeicaru a publicat rânduri pline de înţelegere la moartea lui Ibrăileanu. Desprindem câteva pasagii:

Un mare iubitor al spiritului, un străin de tot ce însemna bucuriile materiale ale vieţii... G. Ibrăileanu înfăţişa un exemplar neverosimil de superioară umanitate. Pentru el literatura era o realitate, o puternică, emoţionantă esenţă extrasă din măruntele realităţi cotidiane; şi această concentrată esenţă a vieţii îi satisfăcea toate fanteziile, toate evadările unei imaginaţii, încântându-i exigenţele unei intense vieţi sufleteşti.

. . . .

Socotea sinceritatea ca un ritual obligatoriu în religia artei, şi reaua credinţă ca o infiltraţie de impurităţi, de preocupări cu totul străine de operă în sine, cum neînţelegerea în contribuţia criticei ca o schimonosire a literaturii. Acolo unde foarte mulţi aduceau o piezişă intenţie de politică literară, G. Ibrăileanu a ţinut să-i păstreze criticei toată nobleţa unui sacerdoţiu. De o rară prospeţime de informaţie, spiritul lui critic se menţinea cu o surprinzătoare vioiciune în cadenţa nouilor curente literare şi înoirile de perspectivă, de stil, de ritm, de concepţie, îi erau familiare.

Acest neînduplecat adversar al mişcării, acest static al vieţii, era, în artă, adversar al înţepenirilor în forme, cărora li s'a epuizat substanţa, nu preţuia menţinerea veştejiturilor, îi plăcea să simtă acea palpitaţie neîntrerupt reînoită a vieţii, îi plăcea să simtă cum fiecare generaţie poartă, dăruitoare, în formele desăvârşite ale artei, originalitatea înţelegerii sensibilităţii, viziunii ei de viaţă. Chiar dacă aduce un ecou din alte vremuri, acest ecou să fie trecut prin laboratorul unei originalităţi redare, să aibă accentul inedit al unui suflet nou.

Intr'o epocă de vitregie faţă de literatură, G. Ibrăileanu avea ceva din melancolia preoţilor păgâni ce se încăpăţânau să mai slujească templele pustii. Se simţea tot mai singur, mai singur ca niciodată, într'o lume de patimi triviale, de ambiţii vulgare, avea o respingere faţă de toată mediocritatea acestei epoci în care totul este în serie, totul este standardizat. Nostalgiile lui G. Ibrăileanu pentru trecut purtau efluvii de tristeţă, provocate de tot ce putea ultragia o sensibilitate de o rară aristocraţie.

Pentru un liric, ce putea să însemne mai brutal decât viziunea unei lumi fără poezie, fără înălţări, unei lumi stâlcite de vuetul motoarelor? Dar invazia de ambiţii pripite, de arivism standardizat, de nesăţioşi ai existenţelor materiale ce căutau să-şi deghizeze robustele lor instincte de Rastignaci balzacieni, sub faldurile ideologiei sociale?

. . . .

Cu G. Ibrăileanu se duce o adiere de idealism, se duce întreaga poezie a unei epoci care întârzia prin acel bătrân cu suflet de adolescent, prin acel bătrân ce plimba, prin forfoteala trivială a unei lumi noui, romantismul unei înţelegeri mai înălţate a vieţii, romantismul exigenţelor spirituale.

Şi o umbră mai puţin în oraşul tăcerilor, în Iaşul elegiacelor agonii...

■ VOCI DIN PRESĂ: „LA METROPOLE" din Anvers scrie despre „CAPTIVA, romanul unei tinere deţinute" de Raymond de Rienzi: „Cartea aceasta respiră realitatea cu nări fremătânde, e adevărată fără să cadă în exagerare şi-ţi încleştează inima ca o mare groază. Acest roman reportaj din ororile misterioase ale închisorilor de femei, s'a pus în vânzare în colecţia „Romanele Captivante" (280 pagini 15 lei). La toţi chioşcarii şi librarii.

■ STOP! *10.000 lei premiu.* „Realitatea Ilustrată", se mândreşte de a fi iniţiatoarea a tot felul de concursuri şi jocuri, menite să distreze şi dezvolte inteligenţa. Niciunul însă din jocurile şi concursurile „Realităţii Ilustrate" n'au fost atât de interesante şi de pasionate ca jocul STOP, — un joc special înr'o cutie — pe care „Realitatea Ilustrată" îl oferă cititorilor săi.

Odată cu jocul propunem o serie de probleme, a căror deslegare e premiată cu 10.000 lei.

G. Ibrăileanu

Celor care nu l-au cunoscut

— Cine a fost G. Ibrăileanu? va întreba cândva un fraged adolescent pe cei mai mari decât el.

— A fost un mare critic, cel mai mare critic al nostru... — va răspunde interogatul, vrând să puie în fraza lămuritoare întreaga personalitate a celui dispărut.

Acel care nu l-a cunoscut pe G. Ibrăileanu și care nu va avea la îndemână decât cele ce-a scris el, își va face o idee mai mult sau mai puțin justă despre marele spirit critic ce-a animat acele cărți. Personalitatea însă a intelectualului rafinat se revarsă în afară de cele ce-a scris și nu poate fi zăbrelită în tartajele unor cărți. A rămas în vorbe spuse de el, în amintirea celor ce-au stat la sfat cu dânsul, în fapte, în personalitățile literare, create ori cizelate de dânsul, în lumina discretă ce-a tremurat blând în jurul său, împrăștiind spirit, bunătate, înțelegere.

Ibrăileanu nu poate fi strâns în volume și pus în biblioteci. Florile alese și curățite cu îngrijire de orice firicel de buruiană pe care le-a tipărit și le-a pus sub ochiul publicului sânt o mică, mică parte din bogăția personalității sale.

Adolescentul și toți acei care nu l-au cunoscut, vor primi sub simțuri un Ibrăileanu rece, uscat, sterilizat. Vor spune și ei „un mare critic" și-atât.

Asta însă nu este de ajuns.

Ar trebui să iei pe toți cei care l-au cunoscut de aproape și să culegi depe sufletele lor tot ce-a dăruit Ibrăileanu în risipa-i fără preț: cuvinte, idei, sfaturi, gânduri...

Eu nu l-am cunoscut decât puțin. Din ceața zilelor care-au trecut, se desprind câteva icoane și impresii care conturează pe G. Ibrăileanu din viață, nu pe acela din cărți.

O vizită la G. Ibrăileanu

Iașul e 'n fundul Moldovei. Când ajungi în vechea cetate ce te primește îndată cu pașnică tăcere, blândețe melancolică și nostalgie mucegăită, te gândești îndată ce viață lină și fără griji trebuie să ducă cetățenii acelei urbi. Liniștea aceia mai cu samă predispune la cugetare, la aplecare pe hârtii înflorite cu slove, la cules de melodii de pe instrumente, la cufundare în ceaslovuri străvechi, c'o cafeluță dinainte.

In fundul acesta de Moldovă, în fundul Păcurarului, în fundul unei străzi dosite, într'un fund de grădină, e casa lui G. Ibrăileanu, pe care-l caut eu.

M'am dus — e mult de-atunci — ca să-l vizitez și să stau de vorbă puțin cu dânsul.

Am urcat la deal pe Păcurari, am mers pe fundacul Buzdugan și traversând o livadă, am ajuns la o casă veche, gospodărească, cu intrarea ascunsă de ochii oamenilor, tocmai în partea cealaltă, „în fund".

Interiorul l-am găsit potolit, cu o mobilă veche, cu atmosferă primitoare de „bun venit". Așa trebuie să fi fost, — cu-acelaşi suflet — și casa lui Milescu ori a lui Miron Costin.

Doamna de gazdă m'a întâmpinat tăcut și m'a poftit să stau.

— Vorbește te rog încetișor, că doarme Ibrăileanu; — mi-a spus îndată.

Era o ființă subțire și ascetică, cu mâni palide, cu chip liniștit și nobil, c'o privire blajină a ochilor negri frumoși.

Mi-a dat îndată dulceață și n'a uitat nici cafeaua turcească, după datină.

— Doarme spre sară? — am întrebat eu, șoptit.

— Da, — a oftat d-na Ibrăileanu. — Acuma a ajuns cu somnul dela unsprezece dimineața până la șase seara.

— Nu se simte bine, — am murmurat eu.

D-na Ibrăileanu a dat numai din cap.

— Nu se trezește în nici un caz la ora asta? — am încercat eu. — Nu-l pot vedea?

— In nici un caz. Chiar mai înainte a izbutit să ațipească. De-aceia te-am și rugat să vorbești încet.

D-na Ibrăileanu se mișca nesimțit, ca o umbră, pregătind cafeaua, trecând dintr'o odaie într'alta.

Eu știam că d. Ibrăileanu doarme ziua și lucrează noaptea. In ultimul timp nici nu se simțea bine; boala de rinichi îl chinuia tot mai mult. Sperasem însă că poate, am să-l prind o oră treaz.

— Prietenii vin să-l vadă seara târziu — s spus gazda. — Atunci Ibrăileanu e mai bine dispus, după somn și are chef de vorbă. Stă la sfat, mănâncă ceva, cetește.

— Și d-tră duceți același regim? — am întrebat.

— M'am deprins. De-o viață întreagă...

Un mare hatâr

Il văzusem odată, pe când eram copil încă.

In ziua aceia tata îmi spusese că vine G. Ibrăileanu la noi și să mă prezint și eu, ca să mă cunoască.

Il știam din cele auzite. Că are o barbă mare, o frunte boltită, că umblă cu pelerină, că lucrează numai noaptea și ziua doarme, că nu iese de loc din casă...

Cetisem „Parodiile originale" ale lui G. Topîrceanu și oda în care îl plânge că a fost decorat:

Credeam că-i numai o poveste,
Când colo este
Adevărat!
Aflai aseară trista veste...
. . . .
Mă 'ntreb și-acum, când stau alene
Cu brațele subt căpătâi:
De ce te-au decorat cu Bene
Merenti clasa I?

Da, știu că te-a 'njurat la Noua Revistă, *tipul clandestin....*
Dar cel puțin
Să ți-o fi dat de clasa II-a!

Ai omorît pe cineva?
Ai blasfemat?... Nu, dimpotrivă,
— Nu ai alură ofensivă...
Ce-or fi avut cu dumneata?

Că ziua-ți oblonești odaia,
Nici nu te-auzi nici nu te vezi,—
Și 'n toate nopțile veghezi
Ca cucuvaia
Incât ne speriem acum
Când îți zărim pe stradă mutra,
De parcă ne 'ntâlnim în drum
Cu Brahmaputra!...

Intreg caracterul lui G. Ibrăileanu este trasat în aceste versuri de G. Topîrceanu: discret nesocotind distincțiile vane, modest, retras, original.

Pe mine, însă, mă impresionase imaginea evocată de poet, a chipului palid și bărbos, ce stă noaptea veghind asupra cărților.

Așa mă așteptam să-l văd apărând pe mosafirul tatălui meu: fioros, tăcut, încruntat.

Care a fost mirarea mea când am avut în față un om cu privire blândă, cu zâmbet prietenos, care m'a privit deschis și-a râs spre mine, vorbindu-mi.

Seminarul de istoria literaturii române

— După amiază, la ora 6, ține domnul Ibrăileanu curs, la „Seminar". Nu mergi?

In clădirea veche a Universității, unde aveau loc de obiceiu seminariile, domnul Ibrăileanu venea să-și ție cursurile de istoria literaturii române.

O odaie, nu prea mare, cu mese lungi și scaune înalte.

Veneau studenți, dela toate facultățile, să audă pe „domnul Ibrăileanu". Odăița se umplea de tineri și de căldură. Studenții și studentele se înghesuiau pe lângă pereți, în picioare, pe prichiciul geamurilor. Și toți așteptau, în vorbă și râset sosirea maestrului.

— Vine!... Vine!... — se repezea cineva pe ușă, ca la liceu, când suie profesorul pe scările din cancelarie.

Se făcea tăcere. Se deschidea ușa și „domnul Ibrăileanu" apărea încet, își scotea pălăria depe pletele-i dese și înota spre locul lui, în capul unei mese.

Se așeza jos. Tușea. Se uita în jur, stingherit.

— Azi vorbim despre Enăchiță Văcărescu...

Primele vorbe veneau încete, rare. Sta de vorbă, prietenește, cu auditorii săi. Spunea câteva fraze, se mai oprea. Pornea iar. Cei din jur îl ascultau cu sfințenie.

Incet încet se încălzea. Incepea să uite că ține curs. Pornea o discuție caldă, aprinsă, cu sine însuși, cu argumente pro și contra, cu sfaturi lungi și explicații interesante.

La cursul lui „domnu' Ibrăileanu" era ca la nimeni. Chiar pe cei pe care nu-i prea interesa literatura română, îi cucerea vorba blândă și înțeleaptă a criticului, convingerea caldă și pasionată cu care expunea ideile, simplicitatea clară cu care punea în lumină subiectele, și mai ales spiritualitatea și distincția întregii lui gândiri și făpturi. Nu era student în Facultate care să nu se fi dus măcar odată la cursul lui G. Ibrăileanu și care să nu-l respecte și să-l iubească.

Examenele se țineau tot acolo, la „Seminar".

Domnu' Ibrăileanu era de-o delicatețe cu elevii săi, că aducea roșața pe obrazul cel mai insensibil într'atât te durea superioritatea lui. Bunătatea și stinghereala profesorului în fața elevului care nu știe nimic era cea mai cruntă palmă.

— Nu știi mata ceva despre comediile lui Vasile Alecsandri?

Elevul îngăima câteva cuvinte. Apoi de-odată se repezea să spuie că cea mai importantă piesă a lui Alecsandri este „Cuconu' Leonida față cu Reacțiunea".

— Da; adevărat că Cuconu Leonida e poate cea mai bună piesă a lui Caragiale — tușea domnu' Ibrăileanu. — Dar ce-ai putea mata să-mi spui despre Cucoana Chirița. Ai auzit de Cucoana Chirița? Nu?

Studenții ceilalți își mușcau buzele de rușine, considerând neștiința colegului lor ca o ofensă personală adusă bunului și delicatului domn Ibrăileanu.

Un mare confident și prieten

Când Lucia Mantu a apărut în arena literară, și toți se întrebau a cui o fi pseudonimul, cine era singurul care era în curent cu adevărul?

„Domnu' Ibrăileanu!"

Când Mihail Sadoveanu, abordând un nou gen de teme literare, s'a gândit să semneze subt pseudonimul „Silviu Deleanu", nuvela „Oameni din lună", cine a fost cel care a tăcut la toate asalturile curioșilor care voiau să afle numaidecât cine se ascunde sub acest nume fals?

„Domnu' Ibrăileanu!"

Intreaga literatură produsă de Moldoveni se poate spune că s'a săvârșit subt ochii minții ascuțite a criticului ieșan. A dat sfaturi, impuls, a corectat, a șters, a tăiat pagini întregi. Cu delicatețǎ și discreție, contribuia la paginile cele mai frumoase ale literaturii noastre; apoi se retrăgea în umbra singurătății lui și surâdea mulțămit.

Răsplata o avea cu fiecare floare a scrisului moldovenesc.

Activitatea literară

G. Ibrăileanu a pus unele din gândurile și ideile lui în pagini literare.

Primele volume ale lui au fost „Spiritul critic" și „Scriitori și curente" apărute în 1909.

Urmează apoi „Note și Impresii", în 1920.

După război, valorile culturale se schimbaseră cu totul. Criticul ne dă mai multe volume: „Cultura și literatura", „Scriitori români și străini", „Privind viața", „Studii literare".

Ultima sa carte a fost romanul „Adela".

G. Ibrăileanu a început prin a scri la „Evenimnetul Literar", ziar ieșan, unde publică subt pseudonimul *C. Vraja*.

Colaborează apoi la „Lumea Nouă", cotidianul partidului democrat.

In 1900 lucrează la „Noua revistă română", a d-lui Rădulescu-Motru iar în 1905 la „Curentul Nou" al d-lui H. Sanielevici.

In 1906, fundează „Viața Romînească", împreună cu C. Stere și Paul Bujor.

A fost colaborator și la „Adevărul" și „Adevărul Literar și Artistic".

Eminescu

Una din cele mai frumoase lucrări despre „Eminescu" se poate ceti în „Cursul de Istorie a Literaturii române" care tratează despre „epoca Eminescu".

G. Ibrăileanu a fost unul dintre puținii care a știut să găsească cele mai subtile și prețioase flori eminesciene. Opera genialului nostru poet a analizat-o cu o rară și aleasă pătrundere.

O viață întreagă a muncit la alcătuirea și punerea la punct a poeziilor lui Mihail Eminescu. A căutat să găsească forma adevărată a versurilor, să scoată greșelile ori adaosele timpului. A ales poeziile caracteristice și-a alcătuit o foarte bună ediție Eminescu.

Numai această muncă și ar fi de ajuns ca să îndreptățească o activitate literară de valoare.

Adela

Spre marea surprindere a tuturor, G. Ibrăileanu a apărut dintr'odată cu un roman psihologic: „Adela".

In această carte, fineța de observație, subtilitatea de gândire, pătrunderea psihologică a criticului au realizat un studiu prețios și interesant.

In același timp, cei care l-au cunoscut bine, știu că sufletul autorului, cu gândurile-i singuratice, cu ezitările-i timide, cu înflăcărarea-i spontană, cu deprimările negre, e zugrăvit aici, ca'ntr'o spovedanie de sfârșit al vieții.

Adela e, se poate spune, singurul martor al lui G. Ibrăileanu, așa cum a fost în viață, nu cum apare din studiile uscate ale criticei.

Sanatoriul Diaconeselor

In ultimul timp, doborît de boală, criticul a eșuat într'un sanatoriu al Bucureștiului. Ingrijit de mânile bune ale tovarășei sale credincioase până la sfârșit, a târît dureros ultimile clipe ale vieții, închis între patru pereți ai unei odăi de spital.

Spiritul i-a rămas limpede până la urmă.

— M'au uitat prietenii! — spunea cu amărăciune, celor puțini care-și petreceau câteodată timpul lângă suferința lui.

— Sânt ocupați; ce să-și piardă vremea c'un bolnav — adăoga apoi singur, cu tristețe

Noi cei care l-am pierdut

Icoane, gânduri, regrete, bucurii și tristeți, au trecut pe apa morții.

Apoi fruntea i s'a alinat și spiritul a zburat, undeva, nu știe nimeni unde.

A rămas totuși în noi, cei care l-am pierdut, o realitate mare, vie, un „domn Ibrăileanu" care o viață întreagă a dus în spate un apostolat literar.

Toți cei care l-am pierdut plângem pe cei care nu l-au cunoscut. Și ne îndreptăm cu sufletul spre tot ce-a fost G. Ibrăileanu și-a rămas în cărți, în inimi, în amintiri.

VALER DONEA

SERGHEI ESENIN

Răspuns Mamei

Tu scumpa mea bătrână,
Trăește sănătoasă.
Eu te țin minte veșnic
Și te doresc mereu.
Dar, vezi, nu poți pricepe,
Ce frământări m'apasă,
De ce trăesc pe lume
Și care-i rostul meu.

Acum la voi e iarnă.
Și tu, scurmându-ți chinul,
In nopțile cu lună,
Stai gânditoare, hăt,
Crezând că nu știu cine,
Cutremură mălinul
Și geamul vi-l presară,
Cu ger și cu omăt.

Dar cum s'adormi, măicuță,
Când arzi cum arde-o faclă
Când viscolul bocește
Și geme 'n horn de sus,
Te-ai duce la culcare,
Dar patul pare-o raclă
Și 'n strâmta raclă-ți pare
Că ești la groapă dus.

Cântând ca mii de dascăli
Cu voci fârnâitoare,
Nemernicul de viscol,
Se tânguie hai-hui,
Și cad în molcum iureș,
Bănuții de ninsoare
Și 'n urma raclei mele,
Nici un prieten nu-i...

Mi-i dragă primăvara
Cu soare mult și vrăbii,
Cu revărsări de ape
Care vuesc gonind,
Pe ele, o surcică,
Ca grelele corăbii,
Atâtea larguri are,
Cât ochii nu cuprind.

Dar primăvara ceia
Ce-așa de dragă-mi este,
Eu marea răzvrătire
In visuri o numesc!
Din pricina ei sufăr
Și-aștept, tânjind, o veste,
Pe dânsa totdeauna
O chem și o doresc.

Dar pacostea aceasta,
Pământul sec, nu poate,
Nici cu-acest Soare-Lenin,
Să eie foc la trap.
De asta, prins de-o boală,
Ce sufletul mi-l scoate,
Eu beau, stârnesc scandaluri
Și-mi fac mereu de cap.

Dar așteptata vreme,
E-aproape, mamă dragă!
Ea va sosi desigur
Cu noul ei temei,
Că noi nu de pomană,
Ne-am înarmat, cu vlagă:
Și unii stăm la tunuri,
Iar alții la condei.

Deci uită de parale.
Poți fi mai pricopsită?!
Cum, tu ești asta oare,
Sau te-ai schimbat de tot?
Că doară nu sunt vacă,
Sau cal, sau altă vită,
Ca să fiu scos din staul,
Cu funia de bot.

Știu c'am să es eu singur,
La hotărîtă vreme,
Când voi tuna prin lume
Și 'n sufletele dragi.
Și-apoi, când m'oi întoarce,
Nu uit eu, nu te teme,
Să-ți cumpăr ție bertă
Și tatălui nădragi.

Deocamdată-i viscol...
Nemernica-i vâltoare,
Cântând ca mii de dascăli,
Se tânguie hai-hui,
Și cad în molcum iureș,
Bănuții de ninsoare,
Și 'n urma raclei strâmte,
Nici un prieten nu-i...

Din rusește de
GEORGE LESNEA

Annina Thorand — Nud

CRONICA MODEI

Ce rost are cronica modei într'o revistă literară ca a noastră?

Fără îndoială că un bun jurnal de modă, cum sânt multe, câteva ore petrecute în librăriile mari răsfoind ultimele jurnale venite din străinătate, câteva consultații cu croitoreasa la care lucrăm — sânt mijloace de informație în destul de bogate pentru femeile de gust, care țin să se îmbrace bine și să fie *à la page*. Nu mai vorbim de cele cu dare de mână care nu au decât să se lase pe mânile experte ale artistelor în confecție și mode din casele mari...

Ceiace urmărim noi, în limita redusă a unei cronice de modă, ca aceasta, este discuția francă a problemelor, la care orice femee caută soluția cea mai potrivită și răspunsul cel mai aproape de adevăr.

Trebue să recunoaștem, ca punct de plecare, că tinerele femei, până la treizeci de ani, din vremea noastră știu să se pună în valoare, adoptând un gen de îmbrăcăminte și coafură potrivit tipului lor particular, aproape tot atât de bine ca tinerele din occident.

Desigur, lista lucrurilor *tabu* este mult mai redusă pentru ele decât a fost pentru generațiile precedente. Ceiace însă pare a ști foarte bine acest tineret feminin, este că feminitatea, în ceiace are ea mai înalt, mai plin și mai bogat, mai drăgălaș și mai grațios în primăvara vieții, — trebue neapărat să-și găsească expresia în înfățișarea exterioară, în armonizarea modei cu această feminitate și cu accentul personal al fiecăreia din ele.

Fetele din ziua de azi privesc desigur, spre cele din jurul lui 1900 ca spre niște ființe primitive, reduse la cultul barbar al unor idoli și totemi de pe vremea vechilor triburi antediluviene. Iar femeile în vârstă le socotesc, la rândul lor, ca pe niște ființe ușuratece, în care familia nu poate avea nici o încredere și viitorul nu-și poate pune nici o nădejde. Este desigur o greșală și dintr'o parte și din alta, o lacună în înțelegerea dintre generații.

Este o cale de mijloc, însă, pe care înțelegerea se poate stabili, spre folosul ambelor generații.

Nu este vorba, fără îndoială, de a îngădui tinerelor femei să se ruineze, dându-se pe mâna unor, așa ziși, specialiști în arta frumuseții, care să le speculeze. Nici de a impune familiei întregi regimul lor cu zeamă de lămâe și biscuiți uscați, în locul tradiționalelor sarmale, nici de a se da în spectacol, silindu-se toată vremea să atingă de zece ori pe zi parchetul, pentru a-și redobândi elasticitatea tinereței sau a-și păstra zvelteța. Mai ales că de multe ori aceste mijloace aplicate inconștient devin dezastroase.

Sânt prea multe femei tinere îndestul de zănatice în apucături de aceste, din nefericire.

A găsi calea de mijloc, a-și alege pentru sine însuși, după vârstă, stare socială, mijloacele materiale, un standard, o normă de îngrijire exterioară și eleganță... apoi, odată ce s'a hotărît ce trebuie de făcut, să se persevereze, zi cu zi, — iată un lucru care cere reflexiune, inteligență, voință și ceva bani.

Femeia care a trecut de patruzeci de ani, fără a se iluziona și a-și închipui că poate redeveni tânăra fată de altă dată, trebue să se îngrijească a nu trece nici drept o relicvă din alte vremuri, să nu se neglijeze pentru a părea mai bătrână de cât este. Din respect pentru sine și pentru cei din familia sa, trebue să-și îngrijească amănunțit aspectul exterior și să caute a fi „bine" și plăcută la înfățișare, chiar la adânci bătrânețe. „A părea atât de bine pe cât îi este îngăduit să pară la vârsta ei", trebue să fie lozinca femeilor din clipa în care intră în vârsta zisă matură.

Reîntinerirea reală este și rămâne cea mai deșartă iluzie a oamenilor și mai ales a femeilor. Nici Mefisto nu i-a putut-o dărui efectiv și real lui Faust! Nu trebuie să uităm că, în jurul vârstei de 40 de ani, corpul omenesc e supus la anumite schimbări, datorite faptului că unele glande încetează de a mai funcționa. Odată cu schimbările fizice se petrec și unele schimbări psihice, emoționale mai ales. Mușchii se atrofiază, grăsimea se acumulează, circulația șchiopătează, pielea își pierde vitalitatea.

Nici iluziile nu sunt îngăduite, dar nici depresiunea, abdicarea totală, o neglijare și o părăsire de orice grijă în aparența esterioră, cași în viața interioară.

Nici odată medicina și chirurgia n'au făcut mai multe încercări de reîntinerire ca în vremurile noastre. Asupra rezultatelor sânt încă multe rezerve. Astfel chirurgia estetică este o operație foarte delicată, iar efectele ei sânt rar eficace și în totdeauna puțin durabile. Mai de grabă avem ceva de așteptat dela ramurile medicale ce s'au ocupat cu studiul glandelor în legătură cu sănătatea generală și au făcut mari progrese în ultimele decade.

Să nu uităm, însă, că întreaga „industrie" a frumuseții este expusă șarlataniei, prin false promisiuni de înfrumusețare instantanee și reclamele mincinoase și absurde, care ademenesc persoanele credule cu bani mulți de cheltuit.

Și fiindcă veni vorba de bani, atât de trebuincioși în nevoile îngrijirii frumuseții și ale eleganței, cași în orice alte nevoi ale vieții, cititoarele îmi vor da voe să le dau unele sfaturi sau mai bine zis să le reînoiesc unele reflexiuni pe care poate le-au făcut adesea cu amărăciune, fără să fi avut întotdeauna tăria de se purta după îndemnul lor.

Nu cheltuiți pentru îngrijirea frumuseții d-voastră, cași pentru eleganța îmbrăcămintei, de cât banii de care dispuneți *personal*. Banii de cheltuit în acest scop nu trebuesc ceruți nici dela părinți decât în măsura în care vă pot fi dați, nu trebuesc prelevați nici din cheltuială casnică cu prețul unor privațiuni dureroase sau măcar neplăcute pentru cei ai casei. Nu trebuiesc impuși ca o cheltuială oneroasă nici soțului, dacă nu vreți să prejudiciați armoniei și prieteniei conjugale.

Notați-vă cheltuelile și suprimați orice ban aruncat de prisos, la o mașină, când ați fi putut merge cu autobuzul, tramvaiul sau chiar pe jos, la un aperitiv, la o cofetărie, etc. Veți fi înși-vă mirate de sumele ce veți realiza.

In așteptarea noutăților modei despre care în curând vom avea intervievuri dela case mari, nu putem comunica cititoarelor noastre, de cât ceiace prea bine se știe de toată lumea, voga *tailleur*-ului, dela forma cea mai clasică engleză, la formele *declanchées* ale lui Molyneux.

Mai rar pe străzi și mai ales pentru seară sau recepții în interior, — se recomandă tunica, strânsă la talie, bogată în falduri sau crețuri, pe un *fourreau* foarte strâns pe șolduri, căzând până în pământ, semnalând și influența orientului în coafură.

Atelierele din toate metropolele confecționează, în cel mai strict secret, modelele sezoanelor viitoare, pe care însă nu le vom cunoaște de cât după 15 Martie.

BETRIX

Prânz în familie

Domnul Udrea Borgovan e la o vârstă când se zice despre un om că dacă n'a ajuns, — slabă nădejde. Despre dânsul însă nimic de zis: A ajuns. E — slavă Domnului — dascăl în București și deputat în partidul democrat.

Didactic și în felul cum își pipăe creștetul chel, Domnul Urrdea — cum îi spun elevii — are gesturi după măsură și glas de vedetă marină în plin taifun.

Nici statura cât a unui ghem, nici dinții cu urechile de mârtan proaspăt ieșit din cenușă, nici expresia fără naționalitate și nici ochii cu pleoapele bătătorite și leneșe, n'ar îndreptăți prietenii să-l numească tragic: „cuceritorul", dacă înseși femeile nu le-ar da această dreptate.

Iar el, temându-se ca zisa măgulitoare diagnoză să nu-i tulbure indiferența, amenințând chiar ca principiul vieții lui: „nimic de dat întotdeauna găsește de luat", să se piardă și-a strâns sub pleoape toată înălțimea ființei sale și cu astfel de ochi dă piept cu Satana, care poate fi când atentator la bunele moravuri, când — mai ales — iscoada ce caută să descopere desele întâlniri „gând la gând", specie veac XX pecetluită cu următoarea etichetă-reclamă: „Civilizat, vă rog, fără urmări". Și ochii ăștia fac minuni: Domnul Udrea e 'ntr'adevăr respectat. Dar cum dânsul are și principii de tact — unde nu și-a pus sucursală Societatea Națiunilor! — înțelege că nu e bine să fie socotit prea de tot „în afar' de uz"; de aceea îmbrăcând haina neagră și gulerul tare și luând cu el arta coreografică furată în taină—cele mai mari lucruri se fac în taină — dela amica unui amic, a căzut la un bal de didactici bucureșteni, în brațele unei fete cu sprâncenele negre și cu mustăcioară vizibil desinată sub nări transparente. Și fără să se mai întrebe dacă e genul lui sau dacă intră 'n norme, s'a aprins ca un fier ruginit și a luat-o de nevastă.

Două luni după nuntă, ca să-și introducă mireasa mai intim în familie, a decis un drum la Constanța, unde avea un frate cu zece ani mai tânăr, dar care mai grăbit decât el nu stătuse să 'nvețe întâiu dansul ca să se 'nsoare, ci se 'nsurase, ca să danseze. Totul e că viața lui de familie se desfășura liniștită și senină între calculele dela coșniță și grija copilului ce nu 'mplinise încă cinci ani, un băiat sănătos și iute ca un mânz de rasă.

In ajunul sosirii oaspeților, mama băiatului încheia cu tatăl socotelile lunii aceleia, făcând observația că se cheltuise peste măsură de mult, că se cheltuise toată suma destinată celor treizeci de zile și cerea bani pe luna următoare, mai ales că trebuia să facă față momentului: două tacâmuri în plus, și ce tacâmuri!

Își cunoștea ruda, becher învățat să se sature la masa altuia, găsind peste tot mirosuri proaste pentru buza lui spână; îi cunoștea râsul de cioară răgușită și vroia să pregătească o masă fără cusur, care să-i dea dreptul să-l înjure cum se cuvine dacă o avea totuși ceva de zis.

A muncit toată ziua ca un salahor ce-așteaptă să fie angajat — după probă. E obosită și numai apă, dar se duce să se strângă 'n corset și să-și arunce pe ea rochia bună „când îți vine omu' întâi în casă trebue să-l primești ca oamenii". Și astfel gata de oaspeți d-na Natalița Borgovan așteaptă la fereastră cu palpitații de concurs sosirea rudelor din București.

Au venit.

Cumnata — acum o vede de aproape — e tânără și drăguță; dar poate ca să micșoreze distanța, să se simtă mai pentru soțul care se născuse cu douăzeci de ani înaintea ei sau poate fiindcă așa e ea, vorbește din vârful buzelor, cu privirea serioasă și zâmbetul rece.

Potrivită pereche, își zice Natalița, încheind deocamdată primele cercetări.

Fiindcă la întrebarea ce i s'a pus în privința drumului, noua venită n'a răspuns decât: „plăcut" și la întrebarea, cum i s'a părut Constanța a zis doar: „n'o cunosc"; iar vorbindu-i-se de proecte de viitor, a aruncat sec și cu intenția vădită de a arăta că disprețuiește ochiul iscoditor și străin: „rămâne de văzut", gazda, socotind primul tablou terminat, a trecut la al doilea, atacul cu mai multe resurse: masa.

Rând pe rând, s'au așezat și s'au ridicat farfuriile în toate formele geometrice și pline cu miez cald și viu ca toate culorile curcubeului.

Stăpâna servește în dreapta și 'n stânga mulțumită și veselă ca orice matroană în exercițiul funcțiunii, când mâncarea — după felul cum a dispărut — se vede că e prețuită.

Domnul Udrea Borgovan vorbește și mănâncă, mănâncă și iar vorbește. Vrea să facă animație și e glumeț ca o camionetă încărcată cu gunoaele Bucureștilor.

— I'ascultă, mă Tudore, se adresează tânărului Borgovan, continuând un șir de anecdote și șarade ce 'ncepuse încă dela primul pahar. „Tu cum zici, pălărie pe cap sau pălărie în cap?"

— Știu eu? Se zice și-așa și-așa.

— Da' cum zici, pană de crocodil *la* pălărie sau *pe* pălărie?

— Pe pălărie !... tț! Nu se poate! Nu merge decât: la pălărie.

— Ce să fie, mă, la pălărie, întreabă d. Udrea înecându-se de râs, pană de crocodil? Și mulțumit de el, își umple gura și cronțăe o bucată rumenă dela gușa curcanului.

De câtva timp copilul stă și privește atent cum se umplu și se golesc farfuriile. A uitat să mănânce, măsurând gura unchiului, care mestecă gros gușa prăjită, altădată porția lui.

Și-atunci cu nevinovăția celor cinci ani, care au auzit așa cum pot ei să priceapă, dar și cu glasul invidiei pline de lăcomie ce nu știe încă să tacă, le strigă agitând amenințător furculița murdară:

— Mâncați, mâncați, că eri toată ziua s'a văitat mama cât a cheltuit pentru voi!

In momentul acela mama tocmai întindea surâzătoare spre farfuria vecină o lingură cu varză roșie.

Ridică instinctiv mâna înarmată s'astupe gura poznașe. Cum însă biciul era terminat în varză roșie cu untdelemn și oțet din belșug, lucruri delicate ce se răstoarnă cât de puțin le-ai scutura, biata Nataliță, devenită mai roșie decât varza roșie, văzând că se deslănțue alt dezastru, aruncă la repezeală lingura peste curcan și luând șervetul la 'ndemână, — se 'ntâmplase să fie cel desprins dela nasturele jiletcii cumnatului Udrea — începu să tamponeze fâșia vineție ce amenința — vai! — tocmai rochia „sable" a cumnatei.

— Aoleo! Ce era să fac! se văită ea cerându-și de două, de zece ori iertare pentru greșeală, gândind s'ascundă sau să 'nchidă astfel celălalt incident care părea cuminte să treacă fără explicații.

D. Udrea Borgovan s'a urcat însă în tren cu două ore mai de vreme de cum hotărîse și lovit crunt de — la sigur — adevărul rostit de copil, — copiii reproduc ce-aud vorbindu-se, își spunea el, convins c'ascultă un gând de seamă și propriu — își frământa mintea cu întrebări privitoare la tânăra-i tovarășe și cu teama născândă că, datorită neamului, s'ar putea să scadă în ochii ei, încercă să explice...

— Am spus totdeauna! Făcut de ea! Ce să iasă dintr'o potârniche ca asta? O astfel de muere n'ar trebui pusă decât la gătit și și-acolo cu felu: ciorbă de agrișe și praz cu măsline. Ce? Lasă, dragă, că știu eu ce spun!

Și mulțumit de cele zise și socotindu-se oarecum răcorit, iar jumătatea luminată, se trânti pe canapea și patriarhal și distins începu să-și scuture nara dreaptă.

DSEED AMON

Teodorescu-Romanați — Casă românească veche

Cronica muzicală

„Filarmonica", Mihail Jora — Oedip

La pupitrul Filarmonicei a apărut pentru a doua oară în actuala stagiune, d. *Mihail Jora* — lucru îmbucurător în primul rând pentru că d-sa este un bun dirijor, în al doilea pentrucă aproape neîntrerupta succesiune din anii trecuți a acelorași doi conducători făcea să se presupună că arta dirijorală nu are alți adepți la noi.

D. Jora a readus pe program pe *Robert Schumann*, compozitor nu dintre cei mai frecvent executați de către „Filarmonica" prin două numere: Simfonia a treia, „Renană" și Uvertura „Faust".

Poate că nu e tocmai vibranta muzică a romanticului german cea care convine mai bine temperamentului măsurat al dirijorului Jora; d-sa a interpretat totuși corect și cu înțelegere emoționantele pagini ale „Andantelui" din Simfonie precum și Uvertura Faust.

Compusă în 1850, pentru un festival în cinstea Episcopului Coloniei, Simfonia în mi benol major e numită „renană" poate din această pricină, poate fiindcă Schumann ar evoca impresiile-i dintr'o vizită la celebra catedrală din acelaș oraș. Veselia senină a primei părți, „Scherzo" ce pare a descrie o rustică serbare, precum și sonoritățile de orgă din „Andante" îndreptățesc amândouă presupunerile.

Uvertura „Faust" face parte de fapt dintr'o întreagă partitură ce comentează tragedia lui Goethe în ambele ei părți, și la care Schumann a lucrat o viață întreagă. Socotită de mulți critici germani ca cea mai reușită ilustrare muzicală a gândirii genialului poet, partitura lui Schumann e în orice caz un comentar elocvent și subtil, în care e cuprinsă și dramatica dar interioara pagină a Uverturei.

D. Jora a înscris colegialicește în program „Trei Capricii" ale d-lui *C. Silvestri*. Fără îndoială compoziția își merită numele și deci nu are pretenții, cu toate calitățile-i de mișcare, brio, fantezie. Așteptăm totuși ca d. Silvestri să treacă de faza fragmentelor și-a capriciilor.

D. Jora a mai dirijat cu mult simț al nuanțelor idila lui *Siegfried*, senina manifestare de bucurie și recunoștință, compusă de Wagner în 1871 la nașterea băiatului său.

●

Se cuvine măcar să pomenim, nu pentru a încerca o analiză imposibilă în urma unei singure audiții la Radio — ci pentru a ne alătura bucuria noastră de a tuturor celor care l-au sărbătorit, măcar în suflet, pe *George Enescu*, de premiera operei *Oedip* la Opera mare din Paris.

Severa frumusețe și unitatea, atât de potrivită spiritului tragediei grecești, originalitatea muzicală impresionantă a unor scene ca cea a Sfinxului și măreția finalului au putut ajunge însă și până la noi și ne-au făcut să simțim nu numai fiorii mândriei, ci și ai artei adevărate.

Nu știm când și cum va mai fi cu putință, pentru România, sau în România, pe scena operei noastre, o a doua audiție; ceiace putem crede, din ecoul succesului serii, al presei franceze și din propria-ne impresie, este că *Oedip* este o operă ce va însemna un moment însemnat în evoluția muzicii contimporane.

N.

Cronica teatrală

Teatrul Comoedia. — Teatrul Regina Maria. Comedia Franceză

In cursul săptămânii trecute, s'a inaugurat Teatrul Comoedia, sub direcția d-nei Dida Solomon.

S'a jucat „Imbrăcați pe cei goi", piesă de Pirandello.

Reprezentația a avut pecetea pirandeliană, nu numai grație jocului puternic al d-nei Dida Solomon, care a interpretat rolul eroinei principale cu un accent de durere stranie — dar și prin atmosfera creată de toți ceilalți interpreți, perfect puși la punct și angrenați, ca niște șuruburi și rotițe, în mecanismul piesei.

Am asistat la un spectacol reușit, fiecare actor și fiecare amănunt al decorului — foarte bine aranjat — contribuind la fixarea unei stări de spirit specific pirandelliene.

In mijlocul interpreților, temperamentul pasionat al d-nei Dida Solomon a realizat o creație formată din bizar, suferință omenească și dor — dacă nu după o altă lume, cel puțin după o haină mai frumoasă.

Am asistat la toate svârcolirile unui suflet, între durere și rușine — pe linia dintre viață și moarte.

D-na Dida Solomon a izbutit să subjuge și să emoționeze.

●

Teatrul Regina Maria a reprezentat piesa „Inima" de H. Bernstein — care cuprinde clasicul joc al soției gata să-și înșele bărbatul, dar care se întoarce în ceasul al unsprezecilea la căminul conjugal..., constatând, în cinci minute, că soțul o iubește profund și că amantul în perspectivă nu merită jertfa revoluției conjugale.

Am întâlnit aici multe locuri comune, psihologice și teatrale, spuse și răs-spuse... ceiace nu poate ținea încordată atenția spectatorilor.

Numai jocul d-lor Tony Bulandra și G. Storin, precum și interpretarea dată de d-ra Beaty Fredanov rolului eroinei principale — au făcut ca seara să treacă agreabil.

●

Comedia Franceză a dat două reprezentații la Teatrul Național. S'a jucat — pe lângă Paul Geraldy, — Musset, Molière și Marivaux.

Mai cu seamă spectacolul cu „Vicleniile lui Scapin" de Molière și „Jocul dragostei și al norocului" de Marivaux — ne-a făcut, încă odată, să apreciem *stilul* în teatru.

Totul: ținuta, gestul, mimica și modulația vocii — pare trecut, de sute de ani, prin uzine cu laminoare artistice, în care talentul dramatic s'a subțiat până la maximum de finețã.

Chiar dacă interpreții nu aduceau numele cele mai mari din Franța, ei aduceau istoricul Comediei Franceze, aduceau rezultatul unor uriașe sforțări spre perfecțiune, aduceau o tradiție de artă — fiecare actor fiind parcă nu atât un om care lucrează pe cont propriu, cât un mandatar al teatrului francez.

Avem și noi actori buni. Puțini însă știu să umble pe scenă ca la ei acasă, să gesticuleze și să discute ca între prieteni — întreaga lor atitudine având în plus stil.

Nu putem fi însă pretențioși. Teatrul nostru e atât de tânăr și societatea — care-l produce, și pe care el o reflectă — atât de neînchegată și de nestilată!

M. SEVASTOS

350 FOTOGRAFII ARTISTICE
UN ROMAN
O PIESĂ de TEATRU
NUVELE
în
MAGAZINUL
160 pagini la heliogravură în culori 25 lei.

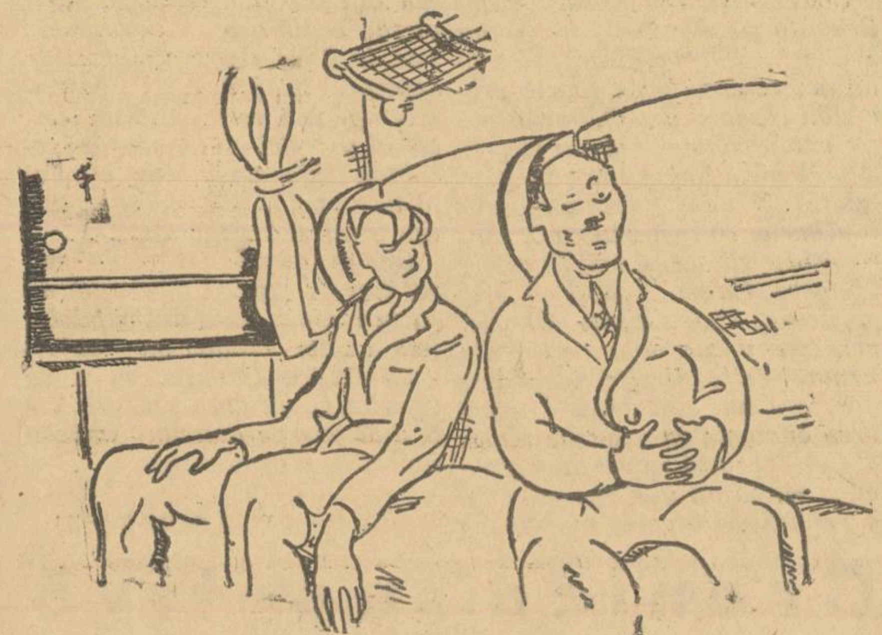
„FECIOARA ȘI ȚIGANUL"
de D. H. Lawrence
De mult n'a mai apărut o carte nouă de marele scriitor englez. In „Fecioara și țiganul" admiratorii literaturii celui care a scris nemuritorul „Fii și amanți", vor găsi un Lawrence nou și proaspăt-care le va introduce din taina farmecului pe care l-a conținut totdeauna arta lui,
Editura ALCALAY — Lei 50

PATIMI IN CEAȚA

In compartiment lampa era stinsă. Cu fruntea lipită de geamul pe care sticleau stropi de ploaie, inginerul Dragomir Munteanu privea, plictisit, afară în noapte. Trenul se apropia anevoie de stație printre felinare verzi și roșii care se uitau aïon undeva și piereau înghițite de apa întunericului.

In orașul acesta mic, Dragomir închisese de curând un an din viața lui și curmase scurt și aspru o dragoste învăluită sub un morman de neguri, în care gândul se ferea să mai pătrundă.

Peste puțin se iviră în lumină galbenă ochiuri de apă murdară, șine, magazii și gardul lung al gheretelor goale. Deodată fu o smucitură. Trenul trosni din fiarele încheieturilor și clătinându-se de câteva ori, stopă. Se auziră glasuri repezi și un țipăt de femeie, apoi încă unul. Cei doi călători care dormeau, se treziră buimaci.

Cei doi călători care dormeau, se treziră buimaci

— Da' ce e? Ce s'a întâmplat? Unde sântem aici?

— La Pitești, spuse cineva de pe culoar.

Câțiva inși care se aflau pe peron și funcționarii gării se repeziră spre tren. Se întâmplase ceva neobișnuit. Probabil un accident. Dragomir vru să se coboare ca să afle ce s'a petrecut, dar perspectiva de a vedea vreun trup mutilat într'o baltă de sânge, îl ghemui în colțul lui. Ochii îi rămăseseră ațintiți afară, dar nu puteau desluși nimic. Călătorii din compartiment se duseseră să vadă. Doi hamali duceau o brancardă spre locul unde se îngrămădise lumea. Se sculă și el, deschise fereastra și privi. La oarecare distanță, capetele tuturor se înghesuiau aplecate în jos. Câteva felinare de mână se mișcau ici și colo. Unii se desprindeau din grup cu mânile la ochi sau scuturându-le îngroziți. Grămada pestriță se urni și înaintă greoiu spre peron până la o ușă. Desigur cineva fusese tăiat de tren.

Frigul pătrundea umed în compartiment. Dragomir ridică geamul și se așeză la locul lui. Toxina groazei i se revărsase în toată carnea paralizând-o, îl golise de orice gând și-l făcea să simtă în preajma lui, ca în transparența unui vis rău, prezența morții.

Peste puțin liniștea din vagon se rupse de apropierea oamenilor. Pe culoar se auziră glasuri și pași.

— Moare, cu siguranță.

— Ce, n'ai văzut c'a și murit? Eu eram lângă ea, când și-a dat sufletul. Au luat-o de jos moartă. Ce doctor și ăla, să nu vadă imediat!

— Nu se putea să scape. Avea capul sdrobit la tâmplă. Un picior îi rămăsese pe linie, când au ridicat-o.

— Cred că e cel mai oribil mod de sinucidere, să te arunci înaintea trenului.

Cei doi călători intrară în compartiment vorbind și scuturându-se de oroare.

— Dumneata n'ai fost să vezi? îl întrebă unul din ei.

Dragomir îi răspunse cu glas înfundat:

— Nu. Nu-mi plac asemenea spectacole.

— Apăi, nici nouă nu ne plac, îi răspunse tăios celălalt. Da'de, sântem oameni. La nenorocire nu poți să rămâi de piatră.

Se făcu liniște. Ca să se sustragă privirilor care se prinseseră pe el ca lipitorile, Dragomir se uită pe geam în gol, apoi închise ochii răzimându-și capul de canapea. Aștepta, chinuit de nerăbdare, ca trenul să plece. Ceilalți începură din nou să vorbească despre cazul nenorocit. Află din spusele lor că era o fată tânără, o studentă, că s'a sinucis din pricina unei decepții din dragoste și că era frumoasă și elegant îmbrăcată. Altceva nu știau.

Trenul porni. Dragomir își rupse cu un efort brusc inerția și ieși pe culoar. In celelalte compartimente se auzeau crâmpeie vagi de conversații — toate în jurul sinuciderii. Iși aprinse o țigare, ațintind urechea să prindă ce se vorbea. Erau comentarii anoste de circumstanță. Lângă ușă stătea răzimat însoțitorul vagonului. După ce-și fumă țigara, Dragomir se apropie de el și-l întrebă în treacăt:

— Da' cine era fata care s'a sinucis? Cum o cheamă?

— N'am cunoștință, răspunse deferent însoțitorul. Da' zice că venise dela București și și-a făcut seama din amor. O lăsase iubitul, ca să se'nsoare cu alta... bogată. Așa am auzit și eu.

Dragomir se întoarse la locul lui și închise ochii să doarmă până la București. Insă încet, încet, se afundă în gânduri.

●

Ce imaginație năstrușnică l-a putut face să întrevadă măcar o clipă că sinucisa ar putea fi Anișoara? Iată ce putere de transfigurare a realității, ce lentilă deformantă pentru logica faptelor poate avea un caz divers, la care participi aevea! Dacă i-ar fi căzut sub ochi într'un ziar titlul: „Sinuciderea unei studente", nici nu și-ar fi dat osteneala să citească... Anișoara trebuie să fie la București. Ultima ei scrisoare a primit-o acum o lună. Iși prepară lucrarea de licență. Dealtfel scrisoarea aceasta a fost mai puțin prăpăstioasă decât altele, cu tot tonul ei de resemnare cam tragică: „Iți scriu pentru ultima oară, fără nici o nădejde. Sânt atât de slăbită și de deprimată, că, dacă m'ai vedea, ai fi iarăși Mirutul meu de altădată. Știu și de proiectul tău de căsătorie. Mă voiu da la o parte din viața ta. S'ar putea ca vreodată să regreți că te-ai purtat așa de rău cu mine. Știu că vorbele mele sânt zadarnice, dar resimt o nevoie mai presus de mintea și de voința mea să-ți destăinuesc ce mă doare". Vorbe banale, dar care — el știa bine — evocau un fond de reală suferință. Totuși n'avea niciun rost să le creadă acum preludiul unui gest nebunesc...

Nu-i răspunsese nici la aceastâ scrisoare, ca la atâtea altele. După ce dispăruse din oraș încă din vară — cerându-și mutarea la Craiova fără știrea ei — socotise că e cel mai bun mijloc să nu-i mai răspundă, ca să rupă într'un chip mai puțin dureros sau plictisitor o legătură împovorătoare căreia nu înțelegea să i se supună. Soluția căsătoriei cu o fată fără zestre — pentrucă întâmplarea complicase o dragoste cu perspectiva unui copil — i se părea absurdă. Iși fixase demult în viață o linie de conduită, care trebuia să ia în piept sau să ocolească împrejurările, dar nu să se supună capriciului lor în dauna lui. Situația de inginer-șef al unui serviciu technic județean la 32 de ani și de posesor al unei averi mijlocii îi înlesnea o certitudine de ținută interioară, care se resfrângea prin acțiuni pe care nu le admitea decât nesilite. Să se căsătorească, încercuit de îndatoriri de conștiință și pe placul sau după pronosticurile orășenilor, i se părea de un inconformism cu sine însuși, care l-ar fi copleșit de ridicol în proprii lui ochi...

Pe Anișoara o iubise cu adevărat. I-ar fi și acum dragă — poate tot atât de mult — dacă nu și-ar fi impus să înnăbușe în el un sentiment inoportun. Prejudecăților despre conduita omului de onoare în materie de „libido", le era cu totul refractar. De aceea, cu toată melancolia de a fi amărît pe o fată simpatică și care incontestabil că îl iubea, se purtase — cum se zice — „ca un laș".

Totuși, în viața lui calculată și înăsprită de strădaniile studiului, aventura suavă cu fata aceasta fusese ca o glastră de garoafe într'o cameră îmbâcsită de umbre. Cadrul dragostei lor fusese nespus de mediocru: o cameră mobilată în casa părintească a Anișoarei. Mama fetei, văduva unui colonel, era o bătrână de o aleasă cuviință și cu un temperament de învinsă și de singuratecă. Toamna trecută, apăruse pe neașteptate, venind dela București, fata cu trup subțire și armonios, cu păr castaniu-roșcat, cu ochi cenușii care trimeteau străluciri de zâmbet bun de sub sprâncene cuminți și negre, cu frunte ușor boltită și cu buze mici și resfrânte. Vorbea modest și inteligent, știa să asculte și alterna râsul sglobiu cu gravitatea privirii.

Intr'o seară se întâlniseră întâmplător pe stradă, se plimbaseră, apoi intraseră în grădina publică pustie, ca să se odihnească pe o bancă acoperită cu frunze galbene de castan. Sărutarea lor fusese, dela început,

...apoi intraseră în grădina publică pustie

prelungă și mușcată până la durere. Peste două săptămâni, în ajunul întoarcerii ei la București, se furișase la el în miez de noapte și i se dăduse, fecioară, dârdâind cu toată carnea și înfigându-și unghiile în brațele lui. Mai târziu el o văzuse de mai multe ori la București unde se întâlniră în camera lui de hotel, apoi în iatacul ei de taină cu lumină scăzută de pe strada Dionisie.

Răsărise în viața lor o primăvară cu plimbări pe cărări lunare de parc provincial, cu svâcniri furișate prin unghere, ori la ceas târziu de întuneric de teama surprinderii, cu unduiri adânci de patimă și popasuri de priviri îngemănate în puzderia stelelor care le străjuiau ferestrele deschise ale cuibului lor bucureștean. Brațele femeii cereau să cotropească și să mistuie ca flăcările rugului. Luciditatea bărbatului îl îndemna să se ferească de „lirism cu complicații", cum spunea el. Ea a simțit șerpii, dar el i-a închis pleoapele ușurel, sărutându-le.

Când într'o seară de August ochii ei îi căutau, măriți, sufletul în ochi ca să-i poată spune taina care-i înjunghiase sânul, vorbele lui o ocoliră glumind și brațele o închirciră ca o îmbrățișare străină. In noaptea următoare veni la el, încercănată, i se dădu cu obrajii scăldați de lacrimi și, după sbateri, îi mărturisi povara sufletului: avea să fie mamă. In lumina lămpii din stradă, privirea lui fu de oțel și se prelinse alături de a ei. Gândul i se împotmoli.

— Trebue să vedem ce e de făcut.

Câtva timp ea amuți, cu vorbele lui implântate în inimă.

— Nu mă mai iubești, Miruț.

— De unde scoți asta? Tu știi că te iubesc.

Apoi îi recomandă să nu mai plângă și să plece cu băgare de seamă, fără sgomot, ca să nu fie surprinsă.

Peste trei zile el plecă în vilegiatură pentru o lună, răspunzând anodin la scrisorile de patimă și de desnădejde. Când se revăzură la începutul lui Septembrie, ea era răvășită, cu umbre sidefii pe față și cu zâmbet amar. Odată i-a spus că își va încheia dragostea ca Ana Karenin. Acestei tentative de înduplecare, gândi el, trebuie să-i opună o fermitate glacială. Mu-

M. D. IOANID

tarea la Craiova îi înlesni să reteze mai curând o situație care îi era penibilă.

Il duru și pe el ruptura, ca și procedarea nedemnă pe care o preferase unei explicații acute, dar, ca un om tare, nu se putea resemna de a înghiți o șopârlă. A avut momente de șovăială, a dorit s'o revadă, a simțit nostalgia întoarcerii la ființa ei, a cedat pornirii de a așterne pe hârtie câteva rânduri de dragoste, dar a rupt scrisoarea și a vroit să uite totul. Intr'una din scrisorile ei găsise și un luminiș limpede pentru conștiința lui — nici altfel prea încărcată: o gripă însoțită de mare sbucium nervos o scutise de povara maternității, copleșind-o însă de rușine în ochii mamei ei și ai orașului. Restabilită, se refugiase la București unde sora ei, căsătorită acolo cu un avocat, încerca să-i aline dogoarea gândurilor care o ademeneau din ce în ce să se prăvale în moarte. Intâlnirea cu fratele ei — locotenent în Bârlad — care mai de vreme sau mai târziu, avea să afle, i se arăta ca o umilință mai presus de inima ei.

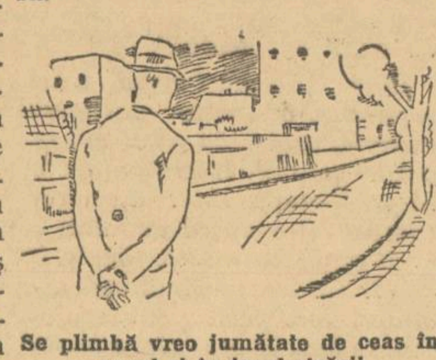
Fără să creadă neapărat în urzirea unor mici tertipuri, Dragomir conchisese că ades femeia se schimbă și trecuse mai departe. Perspectiva unei căsătorii cu fiica unui medic foarte avut din București îi fusese adusă de un unchiu în sfera preocupărilor prezente. Fata, pe care o văzuse de câteva ori în familia ei, i se păruse o insă oarecare — deloc deșteaptă — dar zestrea care i se înmâna era consistentă, ca și sprijinul pe care socrul, prin relațiile sale familiare și politice, i-l putea oferi în carieră. Pentru a doua zi, Duminecă, era invitatul doctorului. Nu era exclus ca unchiul să fi făcut demersurile decisive.

Anișoara aflase despre căsătorie. S'o fi resemnat oare, așa cum îi scrisese ultima oară?

Nu mai știe nimic de ea. Cazul studentei sinucise adineaori e ca al atâtora... ca și al ei. Ce inept ar fi... și totuși tare trist, ca tocmai ca să fie... Dar prea ciudată potriveală... Să fi vroit să fie o mică Ana Karenin, cum îi spunea uneori?... Asta l-ar fi durut cu adevărat. Nu numai că nu-i era o străină, dar îl făcuse să vibreze într'o melodie interioară necunoscută până atunci și îl cutreerase în suflarea gurii și în strânsoarea brațelor ei suple și încordate de patimă, ca ale niciuneia dintre femeile pe care le cuprinsese vreodată. E atât de puțin timp de când îi spunea ca în „Cântarea Cântărilor": „De tot frumeasă ești, iubita mea, și nici o vină nu se află în tine". Și ceeace îl turbura când a vroit să pună capăt dragostei lor, era că nu-i găsise niciodată un cusur sau o vină. Pretextul pe care și-l croise, că ea vrea să-l înlănțuie ca să se mărite, era fără rost. Ea niciodată nu-i vorbise de căsătorie — și apoi care femeie n'o dorește?

E cu totul altfel ea decât cealaltă, viitoarea. Dece a ținut el, totuși, cu orice preț să se desbare de ea?... Nu izbutise s'o alunge din suflet și poate, niciodată nu va fi în stare... Dacă s'ar duce la ea s'o vadă?... Cum s'ar purta cu el?... Il urăște? Ori i-ar cădea nebună în brațe?... Câteodată ea îi spunea, când spectrul părăsirii nu se ivise: „Chiar dacă ai fugi de mine, dacă ai vrea să mă lași, nu se poate să nu te întorci odată la Sulamita ta"... Dacă s'ar duce s'o vadă, trebuie să fie altul. Altminteri ar fi o ticăloșie... Iar să se robească banului — spre care nu-l împingea nevoia — pentru a avea prestigiul de ginerele cutăruia... Nu. Se va duce s'o vadă pe Anișoara... E o copilărie să-și închipuie că ea ar putea fi sinucisa.

Trenul sosi la unsprezece în București. In taxiul care îl duse la hotel, Dragomir se gândi să meargă chiar în seara aceia la Anișoara. De câte ori nu-i bătuse la fereastră la ore și mai târzii, fără să-și fi anunțat sosirea. Va fi și mai tare surprinsă.

Se plimbă vreo jumătate de ceas în susul și în josul străzii

In camera ei de pe strada Dionisie era întuneric. Dragomir bătu la geam, dar, neprimind răspuns, intră în curte și sună la antreu. Servitoarea, somnoroasă, îi spuse că domnișoara nu e acasă.

— E plecată la Pitești? o întrebă el.

— Nu știu cu de Pitești. Mi se pare că e la sora dumneaei.

— Când a plecat de-acasă?

— După prânz. Să fi fost trei sau patru.

Ca să știe când o poate vedea a doua zi , îi scrise pe o carte de vizită: „Sânt în București.

Era însoțită de un ofițer pe care îl ținea de braț

Anunță-mă la „Union" când pot veni mâne la tine".

Ieși de acolo contrariat că n'o găsise și că nu-și putuse alunga de tot îngrijorarea. Nu, cu siguranță e la soru-sa. Dacă pleca la Pitești, ar fi spus servitoarei. Iși impuse să fie liniștit și se îndreptă spre casă. La colțul străzii, i se ivi un gând care îl opri în loc. E devreme. Ar putea să se mai plimbe pe stradă, s'o aștepte. Poate că se întoarce curând. Se hotărî s'o aștepte câtva timp.

Se plimba de vreo jumătate de ceas în susul și în josul străzii, pe un trotoar și pe altul, fumând câteva țigări, când de la distanță o văzu apărând în dreptul unei lămpi, la colțul străzii. Era însoțită de un ofițer pe care îl ținea de braț. Dragomir, care se afla pe trotoarul celălalt, se întoarse și o luă în direcția opusă, ca să nu fie văzut. După câțiva pași, întoarse capul să vadă ce va fi. Cei doi se opriră în dreptul casei Anișoarei și intrară.

Dragomir simți cum îi svâcnesc tâmplele, cum i se gâtuie răsuflarea. Dar valul greu și turbure trecu repede. Pe gură îi svâcni un rictus de suprem sarcasm pe care ar fi vrut să-l scuipe pe toată dragostea femeilor din lume. Apoi începu să-și disece lucid idioția, pe când mergea cu încheieturile dezaxate spre hotel.

Se hotărî să se culce și să doarmă imediat. Reuși să ațipească spre ziuă și dormi câteva ceasuri.

●

Pe fereastră se strecoară ziuă umedă și plumburie. Dragomir simte două plăci de durere pe tâmple și fierbințeală grea pe globurile ochilor. O silă de tot și de el însuși l-a cuprins până la gât ca o apă putredă. In urechi curge un zumzet înfundat, venit parcă din depărtări ori din afunduri și rupt la răstimpuri egale de țârâitul de greer din ceafă. Prin negurile ochilor, pe un trotoar ud și lucitor trec umeri puternici și pas greu de bărbat, alături de mersul fluent al femeii spre care el se întorsese. Iată amanta părăsită care tânjea de dorul lui? Ana Karenin își găsise un nou Wronski, mai puțin sentimental, adică mai puțin nătăfleț decât el.

Se smulse din așternut și vru să se scuture ca de sgură. Erau neliniști crescute ca vâscul, iscate peste noapte, și care vor fi stârpite de gândul lui tăios și sigur. Dintr'o asemenea întâmplare realismul pe care îl concepuse ca o normă pentru viața lui, căpăta o nouă confirmare — și altceva nimic.

Pe când se îmbrăca, auzi o bătaie în ușă. Un om de serviciu îi aducea o scrisoare care aștepta răspuns imediat. Scrisul depe plic era al Anișoarei. Desfăcu scrisoarea și citi: „Te aștept să vii chiar acum, Miruțule dulce, dulce. Dacă ai ști cum îmi cântă sufletul de drag! Vei vedea tu. Aș fi sburat la hotel să-ți cad în brațe, dar de când nu ne-am văzut, am căpătat puțină teamă de tine. Mă simt a ta, toată, și mă doare nerăbdarea. Vino numaidecât".

Hohoti de râs și-i răspunse chiar pe scrisoarea ei: „Dragă Ana Karenin, m'am răsgândit de a te mai vedea. Ce am să-ți spun e scurt: s'a isprăvit farsa. Am aflat de noul tău Wronski. Poartă-l sănătoasă și practică — adică fără vreun desnodământ (Doamne ferește!) fatal".

Nu se revoltă de ticăloșia ei, ci râse că a aflat atât de târziu ce se ascundea „în pieptii unei rochii", ca în orice exemplar din acel „être impur de corps et d'âme".

Se pregătea tocmai să iasă ca să răsufle, liberat de povara unei decepții proaste de adolescent, când se trezi cu unchiul său. Totul mergea strună în privința zestrei. Erau amândoi invitați la masa doctorului. Incercă zadarnic să imagineze pretextul de a evita vizita. Unchiul fu intransigent, fiindcă își angajase cuvântul, iar refuzul de a răspunde la invitație ar fi năruit tot ce se înfiripase.

Primi resemnat și chiar cu oarecare umor, se sili acolo să fluture voioșie și spirit, avu o ținută suficientă și cercetă critic pe acea „Evă" cu aspect micuț dar pietros, cu ochi negri și rotunzi pe care și-i voia scăpărători, cu exclamații de „Vai!" și „ah!", cu aprecieri admirative de „foarte interesant" despre filme sau concerte și cu langori strecurate în câte un „serios"?. Dar plictiseala, ridicată ca un abur înecăcios din cine știe ce ungher lăuntric, îl năpădi. Când simți că ea începe să se exale în afară devenind vădită și pentru ceilalți, se hotărî să plece pretextând, destul de străveziu, un interes care îi reclama la acea oră prezența aiurea. Simți că indispusese, dar se retrase calm, anunțându-și încă o vizită pe a doua zi. Unchiul său rămăsese.

Ajunse cu grabă la hotel. Află că o domnișoară l-a căutat în trei rânduri. Rămase uimit. Cum își închipuia această femee că l-ar putea orbi într'atâta?

Doar el îi scrisese destul de tăios. Se trânti pe pat să se odihnească, reflectând la tenacitatea femeilor în lupta dintre sexe. Insera. Ceața care umplea orașul, părea că i se prelinsese în suflet, rece și groasă, împăinjenindu-i mintea. Era desgustat. Se va întoarce astă-seară la Craiova, lăsând o scrisoare de scuze pentru doctor — sau și fără ea. Mai erau două ore până la tren.

O bătaie în ușă. Fu sguduit întreg. Se repezi la ușă. Era anunțat că o domnișoară — Ana Petreanu — dorea să vină la el să-i vorbească.

Gândurile i se învălmășiră, poticnindu-l în fața groom-ului surprins.

— Spune-i că plec. Chiar acum plec la gară.

Rămase în mijlocul camerei câtva timp, fără să se poată fixa asupra a ceeace avea de făcut. Cum îndrăznește să mai apară în ochii lui? Să aibă el aerul unui bărbat așa de bleg? A făcut foarte bine că n'a primit-o.

Iși făcu repede valiza. Prefera să plece decât să se trezească la ușă cu ea. Coborî. In hall îl aștepta. Era slăbită, cu reflexe de suferință pe față și cu lumina ochilor crescută. Privirea lui străpunse și trecu alături de ea.

— Miruț! Ce-i cu tine? Ce s'a întâmplat, Miruț? El șovăi și stătu locului.

— Cu mine nu-i nimic. Inutilă orice explicație. Ți-am scris ce-am avut de spus.

Apoi se duse la portar, să-și achite nota. Lângă el, Anișoara, cu brațele căzute, îl privea. O cascadă de întunecimi și de fulgi de lumină se prăvălea, mută, pe dinaintea ochilor ei. Făcu un efort și împreună mânile așteptând. Il văzu îndreptându-se spre ieșire.

— Miruț... Ce ți-am făcut eu? Ce s'a întâmplat cu tine?

Ieșiră amândoi în stradă. Ceața era atât de deasă că nu puteai vedea decât la câțiva pași. Un taxi aștepta să-l ducă la gară.

— Ți-am spus odată.

— Da' nu înțeleg nimic. De ce mă chinuiești, Miruț? Am fost greu bolnavă. Ce e? Ai auzit ceva despre mine? Cine ți-a spus?

O pironi disprețuitor și vru să curme convorbirea.

— Eu nu mă conduc după alții, ci după ce constat eu însumi.

Dădu să se urce în mașină. Ea îl opri:

— Mai stai câteva minute cu mine. Te așteptam să vii ca pe Isus. Dece nu-mi spui? Ce ți-am făcut eu?

— Nimic. Cred că am terminat.

Peste febra ochilor ei se aplecară pleoapele.

— Bine, Miruț... Are să-ți pară rău toată viața că te-ai purtat așa cu mine.

Mașina porni, afundându-se în negura lăptoasă.

●

Când pleca dela chioșcul de ziare pentru a intra în restaurant, o văzu trecând spre peron. Ea nu-l zărise.

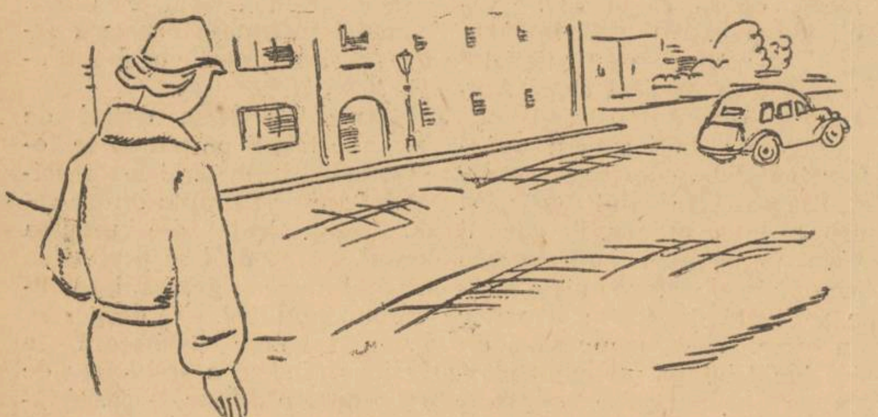
Fără voie, o luă și el într'acolo, urmărind-o. Desigur vrea să-l întâlnească, să-l înșele, să-l convingă de nevinovăția ei. La un moment dat o pierdu din ochi în ceață, dar iuțind pasul și căutând-o în dreapta și în

Urmare în pag. VIII-a

stânga, se trezi în spatele ei. Se opri puţin ca s'o lase să se depărteze, apoi o urmări fără să ştie limpede pentru ce. Vroia, poate, s'o vadă cum îl caută în vagoane. Se gândi o clipă să-i vorbească pentru a o lămuri. Ea mergea puţin încovoiată şi lunecând parcă prin lume spre locul de sosire a trenurilor. Dar ce-o fi căutând acolo? Aştepta pe cineva. Era curios să afle.

O văzu încetinindu-şi mersul şi oprindu-se lângă un stâlp, de care se răzimă. Aştepta, alături de alţii, sosirea unui tren. Stând aproape de ea, printre alte persoane, Dragomir o urmărea. I se părea ciudată atitudinea ei. Venise aci să-l întâlnească? Nu putea să creadă că trenul lui avea să fie garat pe această parte.

După câteva minute se anunţă acceleratul de Cernăuţi. O văzu pornind repede spre capătul peronului, intrând într'un val albicios de umbră şi oprin-

Maşina porni...

du-se lângă linie. Luminile locomotivei străpungeau ceaţa din ce în ce mai aproape. Se auzea crescând uruitul trepidat al trenului. Inapoi, răsunau strigătele: „La o parte depe linie!" Dragomir era în spatele Anişoarei, cu răsufletul sugrumat. Deodată întinse mâna spre ea şi o apucă puternic de umăr. Ea se smuci să scape.

— Anişoaro!... Ce faci?

— Miruţ!... Tu...

Se prăbuşi la picioarele lui în noroiu. Trenul năvăli şi trecu bubuind cu scrâşnet de osii.

Dragomir o luă în braţe şi o ridică sprijinind-o întreagă de el. Un acar se opri să-l întrebe:

— Ce s'a întâmplat, domnule?

— Nimic, răspunse el repede. A avut o ameţeală.

Anişoara îşi lipise obrazul ud de lacrimi, de obrazul lui. Deabia putea merge.

— Ce-a fost asta, Anişoara? Pentru ce?

Mult timp nu-i putu răspunde, scuturată în sughiţuri de plâns. Se apropiau încet de lumină.

— Ce ţi-am făcut eu, Miruţ? Haide, spune, dulce...

— Dragă, da' se poate să fii aşa de...

— Spune-mi, te rog...

Ajunseră într'un rotocol luminos printre călători.

— Uite ce-a fost. Te-am aşteptat aseară să te 'ntorci din oraş... Şi te-am văzut cu cineva — cu un ofiţer... Eu venisem...

Ea se opri şi se uită la el, parcă n'ar fi înţeles şi nu l-ar fi văzut bine. Apoi izbucni râzând:

— Pentru asta? Asta a fost, Miruţ?

Il îmbrăţişă şi-l sărută nebuneşte pe gură, pe obraji, pe piept. Câţiva inşi se opriră să-i privească. Dragomir era năucit.

— Ce rost are asta? Stai că vede lumea.

Işi explică exuberanţa ei ca un semn de stare nervoasă dezordonată. Ea începu să alerge trăgându-l de mână. Incercă s'o reţină.

— Vino cu mine, Miruţ.

— Ce e? Ce vrei?

— Vino repede.

— Unde? Unde mă duci?

— Taci şi vino cu mine. Lasă că pleci cu alt tren.

Dragomir nu înţelegea nimic. Se uită la ea şi i se făcu milă când o văzu încovoiată şi în halul acesta de sbucium. Ea râdea din când în când şi-l târa afară de pe peron. Intră într'o maşină şi-l trase şi pe el înăuntru.

— Unde mă duci?

Ea spuse şoferului să-i ducă în strada Dionisie.

— Ce caut eu la tine?

— Ai să vezi. Pe urmă pleci. Nu te reţin.

Tăcură amândoi. Deodată, ea îşi făcu semnul crucii, apoi îi luă mâna şi-o sărută de mai multe ori, prelung.

Ajunseră. In camera ei era lumină. Dragomir vroi din nou să se împotrivească, dar fu zadarnic. Intrară. Le deschise un ofiţer.

— Dragă Miruţ, îţi prezint pe Valentin, fratele meu.

Ofiţerul se prezentă milităreşte:

— Locotenentul Valentin Petreanu.

Dragomir rămase încremenit. Desmeticindu-se, ar fi vrut să râdă, să alerge, să ţipe — şi trebui să schimbe cu cei doi vorbe de circumstanţă. Află că fratele ei venise de două zile în Bucureşti şi că fusese găzduit la ea. Dragomir îi şi văzu valiza pe un scaun. Locotenentul avea ochii şi gura Anişoarei şi-i fu drag ca un frate. Peste puţin se scuză că trebuie să se întâlnească în oraş cu nişte camarazi şi plecă.

. . . .

— Anişoaro, viaţa ta nu-ţi mai aparţine; e a mea pentru totdeauna.

— Cum te-am chemat eu în atâtea nopţi şi zile de febră şi de amărăciune! Nu se putea să nu-mi vii.

A doua zi plecau amândoi în oraşul ei să se pregătească de nuntă.

M. D. IOANID

„Ca înainte, mai bine ca înainte"

Un tânăr scriitor francez care a suferit un puternic şoc nervos de pe urma unui accident de automobil, a devenit de atunci extrem de iritabil. De o sensibilitate vie, prin fire, ajunsese să nu poată suporta cea mai mică contrazicere în legătură chiar cu chestiuni neînsemnate. Avea adesea crize de lacrimi fără motiv. Din voinic şi jovial cum era înainte de accident, devenise în câteva luni de nerecunoscut: obrajii scofâlciţi, palid, ochii înfundaţi în orbite, trupul slăbit.

„M'am căutat, scrie dânsul, cu tot felul de meşteşuguri medicale, până când un prieten doctor — în care credeam mai puţin tocmai fiindcă-mi era prieten—îmi recomandă Tonoglobine. Nume sonor într'adevăr, prea sonor poate ca să-mi învingă scepticismul. Şi totuşi, iată-mă, graţie acestei miraculoase licori, complet restabilit. Calm, culori revenite, îngrăşat cu 5 kg., poftă de mâncare, dragoste de viaţă şi de muncă. Vorba dramaturgului: „ca înainte, mai bine ca înainte".

In toate cazurile de depresiune nervoasă, convalescenţă, astenie, anemie, limfatism, celebrul vin Tonoglobine Irradié face minuni.

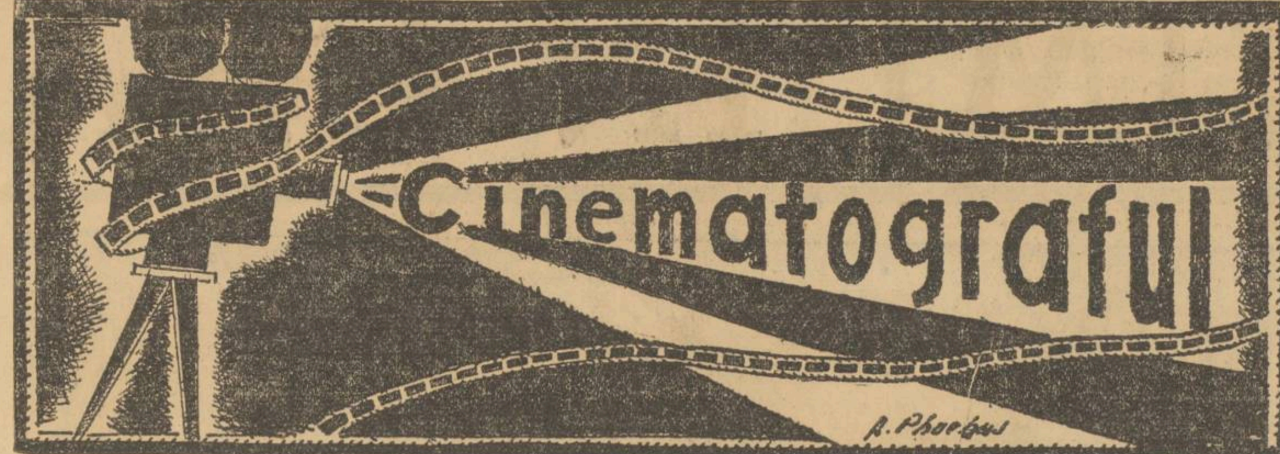
CITIŢI:

„NOPŢILE DOMNIŞOAREI MILI"

de I. Peltz

Autorul celor mai bune romane ale periferiei noastre, ne dă cel mai bun roman al mahalalei de azi. Operă de maturitate. „Nopţile domnişoarei Mili" întruneşte toate calităţile psihologice, de umoare şi de umanitate ale celui care a scris „Calea Văcăreşti".

Editura ALCALAY — Preţul Lei 80

Proşti mari şi mici

Fiindcă sânt la modă demonstraţiunile „simbolice", tare aş avea poftă să mă apuc, aşa, simbolic, să vorbesc mereu timp de trei luni, în toate cronicele, numai despre Charlot. Asta pentru a-mi arăta paraponul împotriva tuturor acelor proşti mai mult sau mai puţin culturali pentru care a avea păreri este o neapărată obligaţie şi care se socot personal ofensaţi dacă admiră ceva admirat de toată lumea.

Iată o mică colecţie de opiniuni de „imbecil superior român" în faţa fenomenului Charlot:

„Pe mine, dragă, nu mă îmbată nimeni cu apă rece. Nu zic, o fi având oarecare haz. Dar dela asta la cazul care se face de el, mai va". Sau:

„Il y a sans doute certaines choses vraiement bien. Dar filmul nu are unitate". Observaţi acest „vraiement", care înseamnă un fel de generoasă intenţie a vorbitorului de a „salva" pe Charlot. Şi în genere chestia cu unitatea mă exasperează.

„Vezi, ăsta nu e film; e o lipitură de crâmpee, unele mai bune, altele mai slabe. Malec şi Stan şi Bran au câte odată lucruri tot atât de bune. Dar aşa e. Când dai din patru în patru ani câte un film, şi-i faci şi o reclamă deşănţată!... Timpuri nouă *este un* Stan şi Bran *ceva mai lung. Şi încă, în filmele lor tot ai, cât de cât, o intrigă. Pe când aici, nimic: ba-l închide, ba-i dă drumu, şi la urmă pleacă iarăşi. Asta-i film?"*

Alţii, mai puţin categorici, în schimb mai subtili, spun:

„Nu zic că-i rău; dar nu se compară cu Goana după aur, *sau chiar cu* Luminile oraşului. *N'au duioşia acelora. Aici nu găseşti decât gag-uri detaşate, independente de vre-o poveste cu adevărat omenească".*

Că în „Timpuri nouă" există o poveste, o foarte omenească poveste, asta e ca să zicem aşa o altă poveste. Interesantă e însă problema în sine: cu ce drept comparăm o operă de artă a unui autor cu o alta, făcută tot de el? Cu un singur drept, acel al aprecierii perfecţiei execuţiei. Cutare bucată are cutare imperfecţii; cutare alta are mai puţine; cutare n'are aproape de loc; cutare chiar de loc. Şi le comparăm din acest punct precis de vedere. Desigur, putem vorbi şi de subiect, dar fără ca asta să prejudece asupra valorii estetice. Faptul că d-l Ionescu preferă subiectele sentimentale, cu amor şi sărăcie, sau subiecte mai abstracte, ca maşinizarea vieţii moderne; subiecte sfâşietoare ca dramele cu crime; subiecte bărbăteşti cu explorări şi cuceriri; subiecte filozofice, ca lupta proletariatului; că preferă pe unul sau pe altul, — asta priveşte personal pe d-l Ionescu. Arta e deopotrivă de ospitalieră pentru toate subiectele. Ceeace o preocupă e doar cum artistul „s'est tiré d'affaire" cu cutare subiect determinat, oricare ar fi el.

S'ar putea cel mult vorbi de subiecte facile şi subiecte grele. Amorul, de pildă, e un subiect ce se pretează lesne la tot soiul de alcătuiri. Un sentiment mai abstract ca mecanizarea vieţii moderne e poate mai dificil tratabil. Căci a „trata" un subiect înseamnă a găsi cât mai multe detalii care să sugereze, mereu altfel, acelaş lucru. Dar, încă odată, fecunditatea subiectelor nu e ca rodnicia pământurilor; ea depinde aproape numai de felul cum temele sunt „cultivate", deci de talentul autorului. Vom lua deci opera, îi vom număra greşelile, le vom măsura cu mintea şi cu buna noastră credinţă, şi numai atunci vom avea dreptul să comparăm bucata cu altele.

O altă opinie deosebit de interesantă este a cetăţeanului ambiţios care zice:

„Recunosc la Charlot un mare, foarte mare talent; dar a spune că-i genial, asta e cam mult".

Găsim aci un fel de concepţie politico-socială a geniului. Geniul e tot ce poate exista mai „prima-întâi". Şi aşa ceva nu poate fi acordat unui individ care face tumbe, oricât de bună presă ar avea. Ce dracu. Puţintică demnitate. Titlul de geniu presupune oarecare ţinută. Ce aţi zice de un general de divizie care s'ar apuca să jongleze cu farfuriile într'un restaurant? Toată lumea s'ar îndoi că-i general adevărat. Aşa şi cu geniile.

„Noul film m'a cam decepţionat — spune categoria melancolică a imbecilului superior — mărturisesc că mă aşteptam la mai mult".

La ce anume, vă închipuiţi bine că nu ştie nici el. Dar noi ştim. Se aştepta la ceva care să fie, cum s'ar zice „şi mai şi" decât ce fusese până acum. Decât asta, la oameni ca Charlot, nu se poate. Căci o nouă bucată de el nu poate, în cazul cel mai bun, să fie decât egală ca valoare *cu celelalte două (*Goana după aur *şi* Luminile oraşului; *pe celelalte nu le mai ţin bine minte ca să pot vorbi sigur). Căci toate sunt* perfecte. *Şi perfecţia nu comportă grade. Este sau nu este. Numai imperfecţia e susceptibilă de variaţiuni cantitative. Dacă „Timpuri nouă" ar fi avut cusururi, dacă „Goana" şi „Luminile" ar fi avut şi ele defecte, le-am fi numărat la fiecare, şi am fi spus: Charlot e în progres, sau în regres. Dar cum cusururi nu există la nici-una,— bucăţile nu se pot compara. Iar dacă cineva vă întreabă: care e cel mai bun film al lui Chaplin? — îi veţi răspunde aşa, şi garantez că nu veţi greşi:*

„Cel mai bun e totdeauna cel din urmă".

Căci toate fiind de o perfecţie egală, cel din urmă are un merit mai mult decât celelalte: ne vesteşte că izvorul inspiraţiei e încă plin, că mina de unde Charlot scoate comorile e încă intactă, cu tot ce s'a luat dintrînsa; ne vesteşte miracolul acestei inventivităţi nesecate. De aci superioritatea ultimului film, superioritate vremelnică, după cum o indică însuşi numele.

Iar dacă sânteţi întrebaţi:

„Ultimul film al lui Charlot a fost pentru dv. o surpriză, sau din contra confirmarea unei aşteptări?" — veţi răspunde, pe răspunderea mea, aşa:

„Şi una şi alta. Ştiam dinainte că filmul va fi astfel, exact aşa cum a şi fost. Cunosc maniera lui Charlot: o idee simplă şi mare, tratată, ca un poem simfonic, cu mii de note felurite clădind mereu această idee, adăogând — fiecare detaliu, — câte o susţinere nouă, câte o proptea, câte un ornament, câte un accent întregitor. Ştiam asta. Şi ştiam că Charlot, acum ca şi altă dată, *ne va da ceva* fără cusur. *Dar e lesne să ştii un lucru. Perfecţia indefinit susţinută e ceva prea miraculos ca să nu-ţi dea, fără voie, o mică îndoială. Ştiam că Charlot, încă odată, va face în perfecţie ceva ce nimeni nu-l poate face. Ştiam. Dar eram nespus de curios să văd minunea cu ochii. Şi am văzut-o. La fiecare clipă, trebuia să cred deabinele lucrul de care mă îndoiam. La fiecare cotitură îmi ziceam: aci invenţia îl va părăsi; aci o să o scrântească; aci o s'o încheie banal şi previzibil; şi tocmai atunci, ca sub o plezniturǎ de biciu, Pegasus se cabra, şi făcea o săritură cum nu mai făcuse încă. Iar sentimentul spectatorului era acela de descoperire că s'a îndoit de geaba, că ceeace ştia că o să se întâmple s'a întâmplat. Un sentiment de surpriză izbucnind la tot momentul. Surpriză subtilă, căci e aliată cu — ba chiar altoită pe — sentimentul contrariu: al ştirii, mai dinainte, că va fi aşa.*

Insfârşit, mai iată o ultimă categorie de imbecil superior cultural român, categoria imbecilului explicativ, care zice:

„Găsesc că dela o bucată de vreme, Charlot se cam repetă. Tot mereu aceleaşi comicării. Aceleaşi subiecte de vagabond în ruptură de lege, în conflict cu poliţia; bietul coate-goale de care prinde milă o femee; o fi frumos, dar şi aşa, la infinit, sfârşeşte prin a ne obosi".

Foarte interesant. Charlot, spre deosebire de alţi artişti, inventează: 1) un gen dramatic cu totul nou (ce aţi zice dacă cineva, dela o zi la alta, ar inventa, de pildă, poezia lirică; şi pe urmă ar scrie o sută de poezii lirice. V'ar veni oare să spuneţi, cu scârbă: ce Dumnezeu! iar poezie lirică! tot mereu acelaş lucru!) 2) Charlot inventează un personaj, cel mai uman şi mai divers uman din câte există, un personaj paradoxal şi oarecum teorematic, totuşi viu, pitoresc, imprevizibil. 3) Charlot descopere şi pe actorul care va juca acest personaj complex şi dificil, singurul actor capabil de asta.

Şi fiindcă genul de artă este Charlot, personajul e Charlot, interpretul e Charlot, imbecilul explicativ va spune: Uf! tot mereu Charlot, şi iar Charlot! Vezi! Asta-i reproşez eu lui Charlot!

Şi eu la fel. Ba chiar mai mult. Aţi observat că în filmele sale găsiţi — ce? — bărbaţi, femei, copii, şi iar bărbaţi, şi iar copii, şi iar femei, până la exasperare. Şi bărbaţii, toţi la fel, cu aceleaşi haine, cu aceleaşi sempiterne buzunare la pantaloni! Asta nu mai e artă. Şi monotonia merge crescând, cu fiecare film nou.

Dar simt că n'am să mai sfârşesc nici până mâne. Deaceea, pentru încheiere, o ultimă observaţie, care ne duce la o mică foarte delicată problemă de estetică. Se întâmplă uneori ca discuţia să ia următoarea turnură. Pentru a convinge pe cineva că o bucată e frumoasă, îi serveşti ca argument cutare pasaj care dumitale ţi s'a părut deosebit de frumos. Interlocutorul îţi răspunde atunci: „ei vezi! mie tocmai nu mi-a plăcut asta de loc. Poate mă înşel. In tot cazul însă dovedeşte cât de subiective sânt şi rămân aprecierile noastre".

Cocioaba lui Charlot

O asemenea păţanie am avut dăunăzi. Invocam frumuseţea subtilă a acelei cabane dărăpănate care va fi pentru Charlot „noul cămin" al unei „nouă vieţi". Recunosc că, în ultimă analiză, frumuseţea se simte, nu se explică. Dar până la această „ultimă analiză", frumuseţea, totuşi, se poate analiza, se poate ca să zic aşa, pleda, proba cu argumente.

Mai întâi ruina *e frumoasă în sine. Are, cum încearcă să arate Simmel, o frumuseţe metafizică, fiindcă exprimă un armistiţiu temporar între viaţă şi moarte, între construcţia oamenilor şi distrucţia vremii, un pact de compromis între Om şi Timp, între Sus — elanul de clădire şi înălţare de temple, şi Jos — elanul gravităţii universale, obtuze şi implacabile.*

O şandrama, care, prin forma ei aminteşte că a avut şi ea momente de cochetărie, de pretenţie de a seduce pe trecător, şi care acum se mai ţine într'un peş, înconjurată de indiferenţa dunelor chele şi a antenelor telegrafice, copaci de fier chiori şi desfrunziţi; şi lângă asta, ca o ultimă încercare de viaţă, o mică băltoacă, murdară dar totuşi pitorească (apa totdeauna a vestit viaţa; întrebaţi şi pe naturalişti).

Cât a trebuit să caute Chaplin o casă ca aceasta, care redevenind „res nullius" să poată fi un fel de „prosperitate" a lui Charlot, vagabondul incompatibil cu însăşi noţiunea de imobil. Ş'apoi cocioaba reală e preparată *artisticeşte de „bungallow"-ul ideal visat, cu imaginaţia, de Charlot şi care este iarăşi una din invenţiile lui cele mai comice.*

Coliba e şubredă, asta o ştim. Ergo, la fiecare mişcare, se va prăbuşi câte ceva dintr'însa. Până acum, doar nişte foarte previzibil „Stan şi Bran". Dar asta e iar povestea de adineaori cu „vecinic aceleaşi buzunare la pantaloni". *E vorba cum ne va arăta Charlot că toate, în casă, sânt ca prinse cu ace, şi cad la prima atingere. Ca să vedeţi ce progresie de efecte a pus Charlot aci, vă voi cita doar pe cel din urmă. Este, fireşte, o cădere dar care nu are decât aparent vreo analogie cu gagurile Malec & Co. Vreau să spun: momentul când el, cu un gest nonşalant şi o privire visătoare, se reazimă cu o elegantă mişcare de abandon, pe uşa din fund a colibei. Fireşte, cade. Dar nu aşa, pur şi simplu. Uşa se desprinde; pică spre exteriorul casei. Acolo, casa e pe malul acelei bălţi de care am vorbit deja. Aşa că uşa cade direct în apă. Asta are o mare importanţă. Căci eroul nostru nu mai* cade *ci* sboară. *Mişcarea amplă a uşii, care virează din toată lungimea ei, e ca o glisadă pe aripă. Charlot nu cade în apă; el e depus de uşă, pe care stă ca pe tavă, e depus pe undă, pe care „amerizează" după o importantă traiectorie. Şi toate astea de ce? Pentru a arăta că în momentul când se simte el cel mai „intim acasă", răutatea forţelor coalizate combină o mică teoremă de mecanică prin care proaspătul nostru proprietar* este dat afară. *Incă odată, remarcaţi bine:* nu cade, *ca în Stan şi Bran; el este „evacuat" ca de un fel de picior în posterior din partea destinului. Nu-şi pierde echilibrul, ci domiciliul; este, în arcul de cerc descris de navigaţia lui prin aer cu amerisarea pe uşă, este aci ca un simbol al vocaţiei lui de om fără locuinţă. Chiar dacă găseşte o casă neocupată, ea se aranjază aşa încât să-l „ţipe afară".*

Dar termin. Şi previn că mă voi ţine de cuvânt. Trei luni de acum înainte, unul din capitolaşele acestei cronici va conţine ceva despre ultimul film al lui Charlot. Chiar dacă prin asta voi fi indispus pe domnul imbecil superior cultural român.

D. I. SUCHIANU

Cronica sportivă

O mare revărsare de matchuri a avut loc în toată ţara în cursul săptămânii trecute şi ca niciodată, nu s'au semnalat nici bătăi, nici scandaluri, nici contestaţii. In schimb însă demnitatea corpului conducător al mişcării footbalistice, ca şi viaţa sportivă în general a suferit o gravă şi urîtă lovitură.

Cititorii îşi amintesc de sigur de matchul Universitatea-Venus, jucat la Cluj şi pierdut de bucureşteni în împrejurările cunoscute. Jocul a fost contestat şi comisiunea însărcinată să judece şi să hotărască în acest conflict a dat deplin câştig de cauză Universităţii, aplicând în acelaş timp şi bine meritate sancţiuni, vinovaţilor. Incidentul era deci închis, lichidat.

Conducerea clubului „Venus", a decis însă altfel. Cu o tenacitate şi o agresivitate demne de o cauză mai dreaptă, unele căpetenii influente ale clubului, au pornit prigoană în contra judecătorilor, vinovaţi de a fi chibzuit drept şi onest. Procedeul este din punct de vedere sportiv, incalificabil şi exemplul, profund demoralizant. Pornit pe drumul represaliilor de acest fel, şi al influenţelor politice, footballul românesc riscă uşor să piardă calitatea morală de sport rămânând un simplu şi suspect spectacol, lucrativ pentru jucători şi conducători. Nimic nu va opri însă celelalte cluburi să procedeze în alegerea preşedinţilor respectivi, la fel cu „Venus".

Vom avea atunci spectacolul, unic probabil în lume, al unor matchuri de football în care se vor înfrunta „guvernul" cu „opoziţia". N'ar mai lipsi decât ca arbitrul să primească „instrucţiuni" dela „şefi" înainte de a intra pe teren, şi goalurile să fie acordate prin votul publicului, pentruca footballul, joc occidental, să fie în total adaptat la condiţiile de viaţă româneşti.

Cele ce s'au întâmplat, sânt cu atât mai regretabile şi simptomul cu atât mai grav, cu cât vin din partea unui club vechi, cu o tradiţie frumoasă, şi care era presupus a fi pătruns, după douăzeci de ani de activitate, de noţiunea sportivităţii şi de acel — încă intraductibil — „fair play"!

Toate acestea nu ne împiedică însă de a regreta lipsa vădită în formă a Venusului în matchul susţinut şi pierdut contra Victoriei din Cluj. „Forma", ca termen tehnic, este ceva foarte elastic şi foarte comod; întrebuinţat cu tact, el poate explica aproape tot ce se petrece într'un match; dar în cazul Venusului, forma ia un aspect cu totul deosebit, căci ceeace caracterizează forma acestor echipe este iuţeala, curajul mare în atac, simplificarea acţiunilor, totul bizuit pe ambiţia personală a fiecărui jucător. Pentru Venus deci „forma" este o valoare pur morală.

Este interesant de observat că şi Victoria din Cluj încape în această caracterizare, căci clujenii sânt o echipă lipsită de technică şi de jucători de vre-o valoare personală deosebită. In schimb însă practică un joc robust, energic şi foarte însufleţit.

Venusiştii au fost deci învinşi la ei acasă cu propriile lor arme; le-ar fi fost uşor, fiind o echipă mai technică şi la fel de energică, să-şi impună jocul şi să câştige şi matchul. N'au făcut-o totuşi, din lipsă de... „formă". Invingătorii, care au dat o satisfacţie suplimentară Clujului, au muncit enorm şi au binemeritat victoria.

La începutul jocului însă, nu am fi bănuit-o căci atacul îl conduc bucureştenii. In minutul 4, după o acţiune a lui Manole Dumitrescu, balonul e lovit cu mâna de Chendrean II în careul de pedeapsă. Eisenbeisser transformă ireproşabil şi Venus conduce cu 1-0. In minutele următoare Venus continuă să atace: incursiunile prin centru sau pe aripi se produc la scurte intervale şi sânt cu greu limpezite de apărarea clujană.

Dar încetul cu încetul, oaspeţii se regăsesc şi încep la rândul lor să împingă înainte; jocul se mută spre centru şi apoi în câmpul gazdelor.

In minutul 42 Fărcăşan trage la poartă, Iordăchescu e nevoit să respingă, şi Felecan reluând uşor, aduce egalarea.

Repriza a doua începe cu câteva atacuri venusiste urmate apoi de o continuă şi violentă ofensivă a clujenilor; apărarea gazdelor de-abia poate face faţă presiunei tot mai insistente a înaintării; din toate poziţiile şi din toate unghiurile se trage la poartă fără încetare.

Un goal aproape făcut este evitat printr'un fault evident al lui Bădulescu, dar arbitrul nu-l sancţionează. In fine în ultimul minut de joc, o acţiune a lui Căpuşan se închee cu un shoot fulgerător al lui Feraru şi Victoria câştigă matchul, după o luptă purtată cu admirabilă tenacitate.

Dela învingători, toţi jucătorii s'au dovedit buni atleţi şi cameni hotărîţi. Munteanu a apărat bine — fără a fi avut prea mult de lucru, — dar are tendinţa de a părăsi prea uşor poarta.

Felecan şi Chendreanu II au constituit o apărare robustă şi energică; în această privinţă linia de mijloc le-a fost de mult ajutor şi cu deosebire Nistor. Dela atac s'a remarcat Căpuşan, bun alergător şi bun dribleur dar cam nesigur şi grăbit în passe. Buni de asemeni Munteanu II, Lazăr şi Fărcăşan.

La Venus, Iordăchescu a apărat fără greşală. Albu, bun ca deobicei; la fel Bădulescu care a dovedit că poate înlocui pe Sfera; mai multă mobilitate însă nu i-ar strica.

Inaintarea nu a corespuns de loc; singur Sepi a fost mai vioi şi energic, restul însă a avut o zi proastă.

D. Ţunea a arbitrat foarte obiectiv, dar a avut cam multe scăpări.

GRIMAN.

In colecţia „Oraşe", scoasă de Fundaţia „Regele Carol II", d. Tudor Şoimaru publică o monografie romanţată a Constanţei.

Autorul a prins, în trăsături fine, caracterul aparte al acestui oraş — care trăeşte în faţa noastră mulţumită talentului de animator al autorului.

Volumul este împodobit de ilustraţii sugestive.

OMUL MARE CHIAR IN FAPTE MICI

Se zice curent că nu există om mare pentru cei din jurul său sau că nimeni nu e profet la el acasă.

Mărturia d-lui C. Păcurariu, modestul colaborator al lui C. Dobrogeanu Gherea în activitatea sa de negustor, este un foarte prețios document, care dezminte vechea maximă de așa zisă înțelepciune populară.

Cu simplicitate și profundă onestitate sufletească, d. C. Păcurariu își aduce mărturia asupra vremurilor pe care le-a trăit și oamenilor pe care i-a văzut defilând pe scena animată a restaurantului gării Ploești, mulțumită luminii ce se răsfrângea din personalitatea și caracterul omului care ne apare cu atât mai mare și mai desăvârșit, cu cât trece vremea.

Intreprinderea la care a fost chemat să lucreze îi apare autorului în toată grozăvia greutăţii și complexităţii ei, cu toată puterea de istovire cu care lucrează asupra nervilor celor ce sânt implicați în ea și mai ales asupra conducătorului ei. Numai acel ce a fost în această vâltoare de muncă agitată și de răspundere și care a avut o întreprindere de stat, pe acele vremuri când moravurile administrației noastre erau încă și mai nestatornice, își poate da seama de energia pe care a cheltuit-o marele scriitor în această negustorie, pentru care nici nu era pregătit.

Broșura d-lui Păcurariu este prețioasă prin lumina pe care o aruncă asupra greutăţilor de tot felul cu care a avut de luptat C. Dobrogeanu Gherea, de tactul, priceperea și prestigiul personal de care s'a bucurat, spre a eși din greutăți, dar mai ales de nobleța caracterului său pus la încercare în fiecare clipă și în diferite feluri.

Il vedem, așa cum l-am cunoscut, l-am admirat și l-am iubit, lăsând cuțitul cu care tăia friptura de vițel spre a da mâna cu rafinatul Titu Maiorescu, adversarul său boeros și distrat și cu toate mărimile care treceau prin Ploești și doreau să vorbească cu Gherea. „Şi cine nu dorea să vorbească cu Gherea?"? — zice d. Păcuraru.

Dar ceiace reese mai ales din această broşură, în afară de munca şi neistovita sa energie, e bunătatea infinită, delicateța cu care se comporta în toate relațiile, dela cei mai umili colaboratori, până la cei mai de aproape ai lui.

Nimeni nu l-a văzut, fie în fața pagubelor, a nemulțumirilor de tot felul, a grijilor și hârțuelilor, eșindu-și din fire, făcând lucruri care să iasă din cadrul senin și din stăpânirea de sine a firii sale de om superior.

Nici o meschinărie, nici o vorbă aspră, nici o condamnare a acelora ce de multe ori, sub pretextul prieteniei, abuzau de bunătatea lui. In discuțiile sale de idei cu prietenii și tovarășii, ca și în micile afaceri zilnice ale negustoriei, C. Dobrogeanu Gherea era acelaș om de o bunătate și o delicatețá supraomenească.

Trebuie să admirăm în broșura d-lui C. Păcuraru justeța și conștiinciozitatea cu care-și notează faptele și impresiile degajate din ele. Grație acestor calități trecem în revistă, unele evenimente ale mișcării socialiste ce ar fi putut scăpa din vedere și lumina adevărată în care se arată conducătorii lor.

„Anton Bacalbașa era redactorul ziarului *Democrația Socială* și omul de acțiune al primei organizări muncitorești în partid politic de clasă". Activitatea lui Toni Bacalbașa e subliniată aci și pusă în valoare, așa cum nu a făcut-o nimeni cu mai mult adevăr și simplitate.

In rezumat, broșura d-lui C. Păcuraru are valoarea unei mărturii de cea mai mare sinceritate, asupra unei epoci pe care lumea de după războiu o îngropase în uitare și o tratase cu cel mai profund dispreț. Zilele acelea de idealism sincer și înălțare sufletească, cu figurile simpatice și vii ale atâtor personalități dispărute, amintirea atâtor evenimente a căror însemnătate scapă celor de azi, sânt pomenite cu puterea unor lucruri a căror viață trecută nu se poate șterge, și redate cu fidelitatea omului de bine care le-a văzut cu proprii lui ochi, și le-a trăit cu propriul lui suflet.

Recomandăm călduros celor ce ar dori să se documenteze asupra acestei epoci sau ar dori să-și împrospăteze cadrul și atmosfera ei la o sursă vie și nealterată: *Amintirile* lui C. Păcuraru *despre C. Dobrogeanu Gherea.*

IZ. SD.

■ 4 MINUNATE EXCURSIUNI DE PAŞTI.

PARIS, 3—18 Aprilie.

ATENA, ISTANBUL, 4—16 Aprilie.

ISTANBUL PRINKIPO, EYUB, SKUTARI, 9—15 și 11—16 Aprilie.

VIENA și BUDAPESTA 9—16 Aprilei.

Informaţiuni prospecte şi înscrieri la iroul de voiaj al ziarelor „Adevĕrul" și „Dimineața" din str. Const. Mille 5—9, Tel. 4.10.04.

Tineretul din Elveția romandă

Doi autori din Elveția romandă au scris o carte sub acest titlu. Autorii care au scris-o, V. Friedmann și d. Christoff, sânt ei însiși atât de tineri încât la un loc, nu ating 45 de ani!...

Dar poezia tinerească a expunerii lor și căldura cu care o fac, dau o valoare deosebită acestei publicații, care nu e decât istoria unei opere sociale.

In 1920, Elveţia se prezintă ca o mică insulă de salvare pentru nădejdile omenești.

Pe când erau încă bătălii în Polonia, Irlanda, la Fiume și în Turcia, pe când lumea murea de foame în Austria, Rusia, Grecia și Armenia, iar Francezii și Belgienii nu mai aveau case pentru a se adăposti, la Geneva se așezau numeroase instituții pacifiste și umanitare.

Studenții romanzi cunosc, la această epocă, pe Proust și Picasso au văzut pe soții Pitoëff în *„Hamlet"* și *„Pasărea albastră"*, dar mai mult i-au turburat zvonurile din Europa. Ei erau gata de acțiune, le lipsea doar cadrul.

Atunci, un băiat de 18 ani, care citea pe Pascal și pe Musset și care mai târziu a fost poet, a întemeiat mișcarea tineretului din Elveția romandă, cu deviza: „Tinerii în ajutorul tinerilor".

Astfel, s'a născut romantismul secolului al XX-lea, care a fost *romantismul milei.* Tot tineretul romand s'a grupat cu entuziasm în jurul acestei embleme, iar cartea celor doi tineri ne face să urmărim pas cu pas mișcarea aceasta generoasă, cruciada împotriva relelor războiului și în ajutorul mirajului păcii.

Prin claritatea ei desăvârșită, cartea acestor tineri este cu adevărat romandă și, cum e și firesc, plină de emotivitate.

Intâlnim adesea reminiscențe literare, unele naivități, dar lucrarea fiind scrisă în limbajul concis și colorat pe gustul tinerilor, are o savoare și o însemnătate deosebită.

Autorii (unul e ziarist, iar celălalt student în litere), declară ei înșiși că n'au voit decât să publice „un pachet" de amintiri și să aducă o mărturie. Mărturie prețioasă a unui frumos idealism, de care nu prea dă dovadă tineretul din alte țări.

De ce preferă scriitorii izgoniți din Germania subiectele istorice?

Cartea de curând apărută (în editura Querido, Amsterdam, sub titlul „Tinerețea Regelui Henric al IV-lea) este răspunsul cel mai răspicat la întrebarea pusă de noi ca titlu al acestei notițe.

Heinrich Mann de Texcier

Scriitorii izgoniți din Reichul al III-lea vor să scoată din aceste subiecte o lecție pentru înțelegerea prezentului și o nădejde pentru viitor.

Heinrich Mann, autorul *„Celor trei romane ale Ducesei d'Assy"*, al lui *„Pipo Spano"* și al *„Orășelului"*, este un latin. Reacționarii l-au denumit „Civilisations literaten", adică îndrăgostit de civilizație, încă de acum 24 de ani, mai ales cu prilejul admirabilei sale anticipări „Supusul". Dar epitetul acesta, care părea a avea un înțeles pejorativ în gura adversarilor, este cu totul în cinstea lui Mann.

Subiectul noului său roman, „Tinerețea regelui Henric al IV-lea", e simplu și măreț. El ne face să trăim în tinerețea acestui rege unificarea Franței. Stilul său pur, condensat, puternic, nu are nevoe de nici un fel de artificiu. El reprezintă ocolurile pe care a trebuit să le facă acest rege pentru a deveni cel ce a fost. Ne înfățișează evenimentele exterioare, precum și cele interne, printre care s'a desfășurat și a înflorit tinerețea principelui, suferințele, fericirile, nenorocirile, aberațiile și chiar crimele, care au format acest om extraordinar.

Romanul în general dă impresia unei vaste și admirabile tapiserii, captivantă prin fiece amănunt. O adevărată capodoperă, de care te atingi cu sfială, de teamă să nu strici ceva din splendoarea compoziției.

Reprezentaţiile teatrale la Viena

Nu e pentru întâia oară, când — spune „Le Mois" — prima reprezentație a unei piese de Bernard Shaw, este rezervată publicului unei capitale străine. Așa s'a întâmplat și cu piesa „The Apple Cart". „The millionairess" (Femeia milionară) se numește de astă dată piesa lui Bernard Shaw, reprezentată de curând la Akademietheater din Viena.

Această piesă este — ca majoritatea lucrărilor mai vechi ale aceluiași autor — un șir de dialoguri, care tratează chestiunile cele mai variate într'un mod spiritual, dar foarte puțin dramatic.

Piesa lui Bernard Shaw poartă — nu se știe dece — subtitlul: „Comedie jonsoniană în patru acte". Ben Jonson, marele Ben, autorul lucrărilor „Vol pone" și „Femeia tăcută", a fost un adevărat geniu teatral.

Intreaga acțiune a noului piese — dacă se poate vorbi de acțiune, când în fond nu poate fi vorba decât de o serie de construcții arbitrare ale gândirii — se concentrează în jurul personajului principal, jucat magistral de domnișoara Maria Eis. Toate celelalte personagii nu fac altceva decât să întregească tabloul.

Epifania Ognisanti di Parerga, la începutul primului act, anunță pe un avocat de apropiata sa sinucidere. In acest fel, eroina vrea să-și pedepsească bărbatul. In adevăr, ea e hotărîtă să-i lase prin testament întreaga-i avere cu condiția să se căsătorească cu metresa lui, fapt care — crede ea — l-ar face foarte nenorocit.

Epifania, de altfel, nu dă curs deciziei luate și, după acest început, spectatorul face cunoștință cu soțul, care e campion de box și brută.

Când soția lui merge mai departe, el nu are decât un singur argument ca să termine conversația, — și anume o lovitură, după care trebue să stai în pat cel puțin opt zile.

Toate astea în legitimă apărare... Iar Epifania răspunde invariabil: „Tu ești ca Marile Puteri, totdeauna vrei să arăți că ai fost atacat".

In cursul actului al doilea, Epifania face cunoștință cu un medic egiptean, care-i va fi bărbat imediat ce va termina divorțul cu boxeurul și care e captivat mai ales de ritmul constant și bine măsurat al pulsului ei.

Discuțiile frivole dintre personagiile centrale ale piesei nu încetează decât timp de douăzeci de minute, timpul cât durează o scenă, care reprezintă prin contrast mizerabila viață a unui grup de oameni săraci și nenorociți. O mizerie pe care — afirmă autorul — numai revoluția ar fi în stare s'o remedieze. Piesa însă e departe de-a fi revoluționară.

Intreaga-i tehnică, tonul dialogurilor — o fac conformă, din toate punctele de vedere, ideii pe care toată lumea și-a făurit-o, timp de treizeci de ani, despre piesele lui Bernard Shaw.

Ingres și Delacroix

Palatul de Arte frumoase din Bruxelles, reunind în sălile sale de expoziție desene și acuarele de Ingres și Delacroix, ne-a permis să confruntăm sentimentele artistice ale celor doi mari pictori cu atât mai mult, cu cât schițele și studiile prezentate ne-au dat posibilitatea să prindem preocupările fundamentale care sânt la baza operei.

La Ingres, prima preocupare apare ca o nevoe perpetuă de-a exprima adevărul, de-a atinge astfel forma superioară a Frumosului. El se lasă dominat de această idee, de idealul pe care i l-au transmis grecii și Rafael.

In arta lui Ingres, concepția lineară a operei trece cu mult înaintea concepției picturale. Fiecare desen în parte arată preocuparea lui de-a ajunge echilibrul armonios, care e la baza operei sale.

Perfecțiunea tehnică e aceiași la toate lucrările marelui pictor. Ea-i permite să domine cele mai mari dificultăți.

Câte odată, ai impresia că lipsește emoția și că opera sa nu lasă să se întrevadă căldura sau elanul pe care-l regăsim la Delacroix.

Niciodată însă nu ai impresia că te găsești în fața unui simplu artificiu de tehnică, fiindcă în fața admirabilelor sale corpuri feminine, ai convingerea că Ingres și-a zugrăvit toată dragostea artei și tot idealul.

Deși liric, Delacroix e un romantic prin toată puterea temperamentului său. La el, linia nu are aceiași importanță; ea nu e decât un mijloc necesar pentru a ajunge la un sfârșit care-și găsește obiectul în mișcare, în exaltarea întregii compoziții.

La Delacroix, linia și-a pierdut din claritate

Temperamentul omului adaugă o violență, a cărui rezonanță ne lovește direct. Când însă Delacroix încearcă s'o sublinieze prin culori, ea-și capătă imediat întreaga semnificație. Linia dispare și nu rămâne decât ca susținătoare aproape invizibilă a întregii construcțiuni picturale.

Forma, rămasă până atunci neprecisă, se afirmă prin câteva trăsături de pensulă, iar echilibrul volumelor schițate prin desene se prezintă subt o formă precisă. In anumite studii și desene se poate constata că, deși pictorul e cel care domină, nu e mai puțin adevărat că Delacroix se afirmă ca un excelent desenator, care tinde mai cu seamă să scoată în evidență mișcarea sugerată de nenumăratele trăsături mărunte, care par că vor să întunece opera, dar din care se desprinde numaidecât ideia inițială a artistului. *(Le Mois).*

ANDREI VAIA

de N. D. Cocea

Carte care s'a bucurat de o presă de scandal atunci când a apărut sub titlul „Pentru un petec de negreață". Ea s'a dovedit însă un roman de adevărată substanță care poate sta și pe masa unui elev și pe cea a unei fete deoarece conținutul ei este mai puțin ofensiv decât o arăta primul ei titlu.

Editura ALCALAY — Lei 80

Eden și criza europeană

Se vorbește în zadar de „perfidia" Angliei. De fapt nici un fel de politică exterioară nu este realizabilă, dacă nu este bazată pe egoismul național. Există două feluri de politici externe: una rea și alta bună, după cum egoismul pe care se bazează este un egoism orb, sau un egoism luminat.

Se zice mereu că atitudinea Angliei în conflictul Italiei cu Abisinia nu urmărește decât protecția Sudanului, situația sa în Egipt și împiedicarea Italiei de a turbura echilibrul englez în Mediterana.

Dacă s'ar observa lucrurile mai obiectiv, s'ar putea constata că egoismul Angliei este *mult mai puțin local,* decât se crede și că, în adevăr, Liga Națiunilor este fundamentul politicii externe a popoarelor, nu din idealism, ci din egoism realist și luminat.

Sprijinind Liga Națiunilor, Anglia nu face decât să urmărească o veche și tradițională politică externă: *a împiedica preponderența unei singure puteri în Europa.*

Mai de mult, aceasta se traducea prin acea preocupare veșnică de a echilibra balanța puterilor.

In perioada dintre 1905 și 1913, balanța devenise foarte sensibilă. Securitatea care se sprijinea pe sforțarea și contrasforțarea armamentului, nu putea cu nici un preț să garanteze securitatea colectivă.

Dacă Germania, spune Norman Angell, — este suficient înarmată, Anglia trebue să se simtă în nesiguranță; dacă Franța e suficient înarmată Italia nu se simte bine.

Liga Națiunilor a apărut atunci Angliei ca o bună alternativă, căci neîngăduind predominarea nici unei puteri în Europa, va înlătura primejdioasa concurență în înarmări a popoarelor.

Anglia nu are și nici *nu poate* avea pretenția de a sprijini Liga Națiunilor *din altruism,* ci numai privind-o ca media supremă a unui calcul al tendințelor puterilor europene, deci motivul său este tot egoist, deși desigur mai luminat.

Acțiunea Italiei ca agresoare împotriva unui alt stat membru al Ligii Națiunilor, a fost pentru opinia publică engleză ca un *test* pentru măsurarea autorității cu care va ști să-și impună legile elaborate de ea.

Ar mai fi fost desigur și alte evenimente, în trecutul recent, care ar fi putut servi ca *teste:* Corfu, Manchukuo, etc., dar acolo a fost oarecare aparență care a salvat Liga de primejdia de a-și pierde autoritatea.

In ceeace privește Abisinia, însă, era clar, că dacă Liga este înfrântă, în viitor nu mai rămâneau în picioare decât tratatele alianțelor din vechiul sistem al echilibrului puterilor.

Dificultățile sânt fără îndoială enorme.

De o parte Italia, încrezută în puterea ei recent câștigată, însuflețită de un spirit de acaparare și un simț de oportunitate, care, deși artificial, o împingea, cu o putere nerezistibilă, să caute în Abisinia o descărcare a energiei, a apetiturilor sale și o ieșire pentru surplusul ei de populație.

Lucrul se explică prin aceea că, timp de zece ani, „egoismul a avut forma unui fanatism religios, în care timp nu s'a îngăduit să se ridice nici o critică și a fost redus la tăcere până și glasul rațiunii", — spune cunoscutul scriitor englez *Harold Nicholson.*

Pe de altă parte, Anglia își avea propria ei părere despre pacifism în principiu, se știa prietenă politică în Europa cu Italia; Abisinia îi era, de fapt, indiferentă și credincioasă politicei cu Liga Națiunilor, care, însă îi apărea mai de grabă ca o politică preventivă a războiului.

Pe de altă parte Franța, preocupată cu drept cuvânt numai de securitatea ei față de Germania, proecupată numai de teama de a nu da Germaniei un nou aliat (nemulțumind Italia), sau poate șie-și un nou dușman în Marsilia și Tunis. Și în sfârșit, marele imponderabil al maselor celorlalte puteri, care aveau interese în susținerea Ligii, dar care, fără asistența Angliei și a Franței, nu puteau conta pe o securitate reală și efectiv.

In fața acestei situații, Marea Britanie se găsea foarte încurcată. Să țină o cale sever hotărîtă, însemna să alarmeze Franța, să ducă la turbare Italia, să dea altor puteri nădejdi pe care nu era în gândul ei să ajute a fi satisfăcute. Să evite a da curs hoaărîrilor Pactului Ligii, însemna a arunca turburarea în opinia publică franceză, italiană și a celor din imperiul său și a deștepta o incertitudine universală asupra intențiilor ei.

D. Eden la căsătoria sa

Ii trebuia Angliei, mai ales, un instrument în politica exterioară cu care să poată lucra, așa cum îi dictau opportunitățile. Acest instrument, cel mai desăvârșit și mai apropiat l-a găsit în personalitatea d-lui *Anthony Eden.*

Tânăr, destul de obscur pentru ca înclinațiile sale personale să facă să se prevadă tendințe extreme, fie într'o parte, fie în alta, cu alte cuvinte un om care prin capacitatea sa putea *inspira încredere, fără a impune o autoritate.* In adevăr, d. Eden este un om politic destul de reprezentativ spre a fi luat în serios, dar nu atât de notoriu ca să fie identificat cu politica națională a Marei Britanii.

De fapt d. Anthony Eden este creerul diplomatic cel mai remarcabil care s'a produs în Anglia dela Caning încoace.

Câteva note asupra vieții și personalității sale pot fi de cel mai mare interes.

Anthony Eden e coborîtor dintr'o familie distinsă, cu relații de rubedenie întinse.

Mama lui a fost una din femeile cele mai frumoase ale timpului său, iar tatăl, Sir *William Eden*, a fost—spunea Anthony — „un geniu, dar un geniu fără control asupra sa". Mulți își mai amintesc despre acest „barronet", înalt și colțuros, mare vânător și mare gentilom, artist delicat, dar de *o sensibilitate* anormală și de o violență fără margini.

Era un aristocrat care-și însușise vulgaritatea epocii industriale în care trăia, un boer care se găsea mai bine printre lucrătorii și țăranii săi, decât printre intelectualii de obârșie umilă ridicați ca egalii lui prin intelectualitate; un Mecena, mereu în ceartă cu Virgilii săi; părinte de o tiranie capricioasă, deși protagonist al justiției, era mai totdeauna injust. Cei cinci copii ai săi au crescut mai mult în frumusețea naturii și a artei și sub ocrotirea servitorimii.

Parcul era o minune din basme, pereții camerelor, împodobiți cu tablouri rare, partidele de sporturi și joc, întrerupte de vizitele celor mai alese figuri de artiști: Jacques Emile Blanche, Sargent, George Moore, etc.

Sir William Eden nu se ocupa de loc de creșterea băieților, cel mult se plângea în corespondență de zgomotul și turbulența lor, care-l stinghereau; „The children are natural and brutes".

In scrisorile către aceiași copii pe când erau la școală, se arată însă mai multă și afectuoasă preocupare de educația lor. Se recomandă încredere în ei înșiși și luptă împotriva timidității, dar mai ales o purtare onestă.

Anthony Eden a mers apoi la Eton și dela Eton în războiu, la care a luat parte doi ani. Cariera sa la Oxford n'a fost strălucită, dar distinsă. Personalitatea sa era cunoscută într'un îngust cerc de elită și se impunea prin puterea sa de ambiție și hotărîre, dar mai ales prin tact și măsură.

Pentru camarazii săi cei mai apropiați a fost o figură romantică: extrem de bine ca aparență, intransigent în conversație, izbucnind uneori în violențe neașteptate și pasionate, avea pentru ei un farmec deosebit în legăturile sale de prietenie.

Il vedeau adese călare în tovărășia lui David Cecil, Ian Campbell Grey, Eardley Knollys sau Lord Baniel, ceeace excita talentul de caricatură a prietenilor, de care el însuși făcea haz cu multă modestie.

Era privit ca un fel de *Beauchamp* din romanele lui *Meredith.*

Era cunoscut prin studiile sale serioase în limbile orientale și în special prin studiile limbei arabe și persane.

Totuși repedea lui ascensiune i-a surprins pe prietenii săi. Deși erau cunoscute intențiile sale de a face carieră în politică, nimeni nu se aștepta să ajungă atât de curând.

Toți au urmărit intrarea sa în House of Commons și în scurtă vreme numirea ca secretar particular al lui Sir Austen Chamberlain. Talentul său pentru diplomație s'a impus însă foarte curând la ministerul de externe. Toți îi admirau munca minuțioasă, cunoștințele, politeța și tactul. Nimeni nu putea să-și închipuie că impulsivul de odinioară a devenit personalitatea calmă, conciliantă și prevăzătoare a ministrului de externe englez din clipele acestea.

Ceeace surprinde mai ales in acest om politic ridicat atât de vertiginos la situația în care se găsește, este faptul că se preocupă serios și cu stăruință de ceeace i se încredințează și nu pare preocupat în orice clipă de efectul vorbelor, gesturilor și faptelor sale.

La întrebarea unui reporter, adresată unui vechiu diplomat, prin care îi cerea să definească cauza secretă a ascensiunii fulgerătoare a lui Eden, acesta a răspuns: „Munca, modestia și răbdarea, dar mai ales faptul că e un om de cuvânt".

Insemnări și polemici

Literatura feminină

In revista „Insemnări ieșene", ocupându-se de literatura noastră feminină, d. G. Topîrceanu găsește prilejul să elogieze pe una dintre cele mai înzestrate colaboratoare apărută în vremea din urmă în paginile revistei noastre:

In românește au scris și scriu poete și prozatoare de mâna 'ntâia: Alice Călugăru, Lucia Mantu, Otilia Cazimir, Hortensia Papadat-Bengescu, Profira Sadoveanu, Igena Floru... Scriitoare care au făcut și fac, toate, ceiace se chiamă „literatură feminină" — fără să samene însă de loc una cu alta.

Şi fiind vorba de talentele care au început să se impună în vremea din urmă, nu trebue trecut cu vederea un nume nou apărut cu câteva fragmente de roman publicate la răstimpuri în „Adevărul Literar": numele d-nei Sandra Cotovu.

Această nouă, autentică și interesantă scriitoare are ceva foarte personal în felul ei de a gândi și de a se exprima. Iți face impresia unei femei cu ochi imenși, aplecați atent și cu puțină spaimă, asupra ei însăși.

Insemnările din Jurnalul Magdei Sterian *nu sânt, de sigur, o lectură ușoară. Acțiune — aproape nu există. Nu există decât pretexte pentru ceiace am putea numi acțiune interioară. Scriitoarea stăpânește (sau mai exact: e stăpânită de ea) o putere de introspecție ascuțită, dureroasă aproape, totuși sinuoasă și ezitantă — deci specific „feminină". Fraza e lungă dar sobră în același timp. având acea îndrăzneală reținută a femeilor. când sânt foarte inteligente și foarte fine.*

Ne-aducem aminte de un fragment în care eroina asistă la o conferință, a omului de care e îndrăgostită — și de care n'ar vrea să fie îndrăgostită. Pe nu știu câte pagini, autoarea își ține personagiile sub lupă, fără cruțare. Nu se întâmplă nimic — sau mai nimic. Eroina închide ochii și se vede pe ea, îi deschide și-l vede pe „el", așa cum este, așa cum ar vrea să fie, cu defectele pe care-i place să i le descopere și să i le ierte. Şi, cu atâta, îți ține atenția prinsă, de parcă ți-ar povesti cine știe ce aventuri substanțiale...

Jurnalul Magdei Sterian *ar trebui să apară în volum.*

Nu se va mai putea vorbi de literatură feminină, fără să se pomenească și numele d-nei Sandra Cotovu, — această subtilă, discretă și temerară povestitoare a aventurilor sufletești.

Tot despre Shakespeare

In cartea contesei Longworth de Chambrun, „Mon ami Shakespeare", *se găsesc multe și inedite documente asupra lui Shakespeare, deși se socotea că nimic nou nu s'ar mai putea descoperi, în urma nenumăratelor incursiuni făcute în viața sa, de atâția scriitori și biografi, în decursul vremii.*

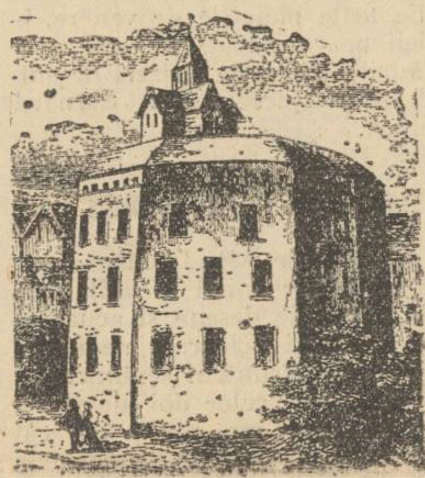
Aflăm astfel cum a scris el „Visul unei nopți de vară".

Shakespeare era la începutul carierei și se trudea să facă o piesă pentru căsătoria ducelui de Essex, în care i se ceruse să pună să figureze chipuri mitologice din Hippolyte.

Inspirația venea cu greu din atmosfera rece și grea a clasicismului. Dar iată că primește o scrisoare dela Anna Hathaway, tânăra țărancă, soția lui, pe care o lăsase la Stradford pe Avon.

Scrisoarea descria cu înfrigurare o inundație a Avonului, plină de amănunte pitorești, topirea zăpezii, mirosul fânului umezit, etc. Toate acestea îi străbat în suflet ca o suflare caldă și înviorătoare din patria sa. Se așează la masa de scris și compune dintr'odată acel unic și minunat „Vis al unei nopți de vară", în care zânele, golanii din sat, amanții mascați după moda antică, dulcele murmur al pădurii acompaniind certurile dintre Oberon și Titania, ecoul îndepărtat al vieții dela țară, se amestecă într'o amuzantă și încântătoare absurditate, cu o fantazie plină de humor și poezie.

Contesa de Longworth de Chambrun *ne descoperă deasemeni cine era femeia brună care a inspirat sonetele cu versuri somptuoase și arzătoare ale lui Shakespeare, care a fost pe punctul de a se certa pe tema lor, cu prietenul și protectorul său lordul* Southampton. *Aceasta nu era decât soția prea puțin credincioasă a unui hotelier din Oxford, unde Shakespeare trăgea adesea în călătoriile sale dela Stradford la Londra.*

Globe, teatrul lui Shakespeare la Southwark

De altfel, primul biograf al lui Shakespeare îi atribue paternitatea lui Sir William Davenent, *fiul Nancy-ei Davenent, frumoasa soție a hotelierului. Acesta, precum se știe, a fost un scriitor apreciat în secolul al XVII-lea.*

Dar informațiunile cele mai importante din cartea acestei autoare sânt în special acelea relative la rolul pe care l-a jucat catolicismul în existența marelui poet.

Deși se credea că „Arhivele Naționale ale Angliei" au fost cercetate până la ultimul document privitor la Shakespeare, d-na de Chambrun a descoperit, totuși, procese verbale asupra unui așa numit complot papist, care s'ar fi petrecut la Stradford, în epoca adolescenței lui Shakespeare. In ele figurează, ca membri, persoane din familia după mamă a acestuia, familia Arden.

Această descoperire aruncă o lumină nouă asupra legăturii dintre scriitor și judecătorul de pace Sir Thomas Lucy, senior de Charlecot, care surprinsese pe Shakespeare vânând fără permis pe moșiile sale și-i aplicase o pedeapsă foarte severă; ceeace după părerea lui Sidney Lee, cel mai autorizat biograf al scriitorului, îl determinase pe acesta să plece la Londra, unde îl aștepta gloria.

D-na de Chambrun descoperă că acest Sir Thomas Lucy era marele persecutor al ereziilor religioase locale și astfel se explică rigoarea cu care a fost pedepsit William Shakespeare și graba cu care a plecat din orașul său natal.

Wagner și pangermanismul

Wagner rezumă în opera sa secolul al XIX-lea romantic și naționalist. El a vrut să germanizeze *Europa. A vrut, mai presus de orice, să fie* German, reformatorul german *al teatrului și muzicei, regisorul unei Renașteri a mitului și a lumii germanice, activul propagandist al unui fel de pangermanism muzical, ale cărui victorii în toată lumea, coincizând cu victoriile armatelor germane, vor fi considerate ca manifestarea triumfală a aceleiași mistice germanice.*

Germania de azi este deci, oarecum, îndreptățită a-l privi ca pe un precursor al spiritului nou care o însuflețește.

S'a cunoscut în lumea întreagă sărbătoarea din 6 Martie 1934, care a prezidat punerea pietrei fundamentale a unui monument, colosal, *național, ridicat în cinstea marelui compozitor la Leipzig.*

„Din punct de vedere german, scria cu acest prilej „Gazeta de Leipzig", nu se face dreptate absolută lui Wagner dacă este tratat numai ca muzicant.

Muzica nu a fost decât instrumentul de care s'a servit spre a cuceri lumea.

Pentru noi el e altceva decât un muzicant. El e, înainte de orice, tipul noului sef, al cuceritorului, AL FÜHRER-ULUI".

Iată punctul de vedere german *actual. Fără îndoială, Wagner a fost glorificatorul rasei și al credinței germane. Nu se poate neglija aspectul acesta polemic al operei sale. Dar e* fel și fel *de a se manifesta. Nu e tot una a chema lumea să comunice cu o elită la Beyreuth și a o închide într'un lagăr de concentrare.*

Pentru Wagner, germanismul era un principiu pur spiritual *și* nu formula unui principiu de guvernare politică. *Şi apoi, nu vom repeta-o nici odată în deajuns, trebuie să deosebim apostolul, profetul, teoreticianul fanatic al unei anume formule germanice, — de muzicantul care a devenit, cu drept cuvânt, un artist european.*

Să fie oare adevărat că Wagner a făcut din muzica sa numai un simplu instrument în serviciul germanismului?

Așa cum a arătat atât de fin Thomas Mann, *naționalismul lui Wagner nu este adesea*

R. WAGNER

decât o mască pe care și-a pus-o, este un germanism de mare frescă, ce face pe străin să zică: „Ah! iată ceva cu adevărat german!"

Sânt liberi Germanii de azi să nu vadă în Wagner decât un cuceritor, un fanatic și să facă din muzica lui un instrument al rasismului lor sălbatec. Aceste manifestații wagneriene sânt însă numai ale momentului ele sânt trecătoare; *muzica lui* Wagner va rămâne pentru totdeauna. *Să căutăm deci s'o scoatem din acest amestec compromițător.*

Paul Veléry despre artă

Paul Valéry publică, în „Nouvelle Revue Française", un articol, destul de lung, care va servi ca prefață — în Enciclopedia franceă — părții despre artă.

In acest articol se prevăd cu totul alte mijloace de realizare ale artei, decât cele cunoscute de noi, de secole.

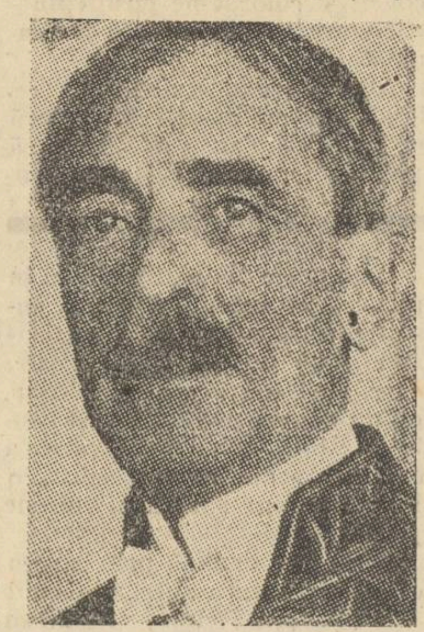
„Arta, considerată ca o activitate a epocei actuale, — spune Paul Valéry, — a trebuit să se supună condițiilor vieții sociale a epocii. Astfel a ocupat ca un rang în economia universală. Producția și consumația operei de artă nu mai sânt independente una de alta. Ele tind a se organiza. Cariera artistului redevine ceiace a fost la început, în timpul când el era privit ca meșteșugar. Adică arta devine o profesiune recunoscută ca atare.

Statul, în multe țări, încearcă să administreze arta, ia asupră-și păstrarea operelor de artă, „încurajează" — cum poate — pe artiști.

Unele regimuri politice încearcă să-și asocieze arta în acțiunea lor de propagandă. In aceasta se imită ceiace a fost totdeauna acțiunea religiilor.

Arta a căpătat dela stat un statut care definește proprietatea operelor și condițiile în care trebue să se exercite arta.

Arta își are presa, politica sa interioară și exterioară, școlile, piețele ei de desfacere, bursele sale de valori! Ba are chiar bănci mari de depuneri, unde vin să se acumuleze, secol după

PAUL VALÉRY

secol, enormele „capitaluri" produse de efortul „senzibilității creatoare", muzee, pinacoteci, etc.

Prin aceasta, arta se plasează alături de industria utilitară. Apoi, pe de altă parte, numeroasele și minunatele modificări în tehnica generală, fac imposibilă o prevedere a efectelor pe care le vor avea în viitor asupra destinului însuși al artelor, cerând mijloace cu totul noi de a excercita sensibilitatea.

Invențiile fotografiei și ale cinematografului transformă subt ochii noștri noțiunea de arte plastice.

Nu e imposibil ca analiza foarte subtilă a senzațiilor, pe care le prevăd unele moduri de înzestrare (oscilografic catodic) să ducă la imaginarea unor procedee de acțiune asupra simțurilor, pe lângă care muzica însăși, chiar aceia a undelor, să apară complicată și învechită în tehnica sa. S'ar putea să se stabilească între „photon" și celula nervoasă raporturi cu totul surprinzătoare.

Cronica mizantropului

Jurnalul lui Stendhal

Stendhal a lăsat și el, precum se știe, un jurnal, fără agrementele pe care sântem obicinuiți a le găsi în jurnalele moderne, făcute în scopul publicării. Dacă ar fi să-l credem pe cuvânt, romancierul nostru blestema pe acela care nu i-ar fi aruncat caietul pe foc, găsindu-i-l. Intre însemnările lui și acelea ale lui Goethe asupra călătoriei în Italia e o mare asemănare. O perfectă ariditate și aș zice insensibilitate față de lucruri. E drept că Stendhal își propune să-și întindă stilul pe măsura ideilor. De fapt, se pare că marele creator a fost totdeauna un memorialist mediocru. Inseamnă zilnic pe hârtie cine nu poate transforma experiența în ficțiune artistică. Dacă jurnalul e un caiet cu note, el devine inutil după ce notele au fost folosite; dacă este o culegere de observațiuni inutilizabile, asta dovedește sterilitatea.

Luat însă ca o scriere spontană, jurnalul stendhalian seamănă grozav cu însemnările pe scoarța ceasloavelor a simplilor noștri boieri de altădată. De pildă:

„Am luat... siminichie pe care am vărsat-o".

„M'am hotărît să iau din nou doctorie dintr'aceea pe care am vărsat-o".

„Am luat curățenie".

„Am cumpărat pantaloni de călărie care m'au costat 54 de lire. Mi-am dres casca, 8 lire. Am cumpărat pinteni de fier, șase lire..."

„M'am distrat până la 13 ventôse. Am dansat în mai multe societăți și la Reduta".

„M'am îndrăgostit de Adela; ea îmi dă fel de fel de semne de simpatie. Imi dă din părul ei".

„Mă 'nperechez cu Madam R. dela începutul lui Fructidor".

„In ultimele zile de vendémiaire și primele din brumaire m'a supărat arsura la stomac..."

„Azi ea nu mă privea cu interes, era rece cu mine; asta venea probabil din două cauze: întâi are, cred, accidentul mensual...

„In vizita mea de două ceasuri de Vineri, ea a avut un moment de voluptate și de tandrețe; lacrimi în ochi, roșeață, etc. de care n'am știut să profit; mi se pare evident că a vrut să-mi spună azi: Am avut atunci „indispoziția".

„Vreau neapărat să am deaface cu ea. Voiu roși citind aceasta peste un an, dacă descoper că a fost fată onestă, dar dece să roșesc".

„Leac suveran împotriva dragostei: să mănânc mazăre. Azi 25 Martie după o plimbare foarte plăcută călare mi-a venit gust de mica vecină din palatul Bewern.

„La ora patru fără un sfert am luat masa: miel fript, cartofi prăjiți și salată".

Evident nu toate însemnările sânt așa. Unele sânt adevărate analize sau opinii. Din toate rezultă însă acel spirit sec de adevăr, împins până la cinism și brutalitate!

ARISTARC

UN EVENIMENT LITERAR
A APĂRUT
VOLUMUL VIII
URAGANUL
DIN MARELE ROMAN
„IN PREAJMA REVOLUȚIEI"
DE
C. STERE
Un volum lei 80. ED. ADEVERUL

Oamenii politici! Intelectualii!
ŞI ORICINE vrea să fie pătruns de importantele probleme actuale, trebue să citească volumul
„Intre democrație și dictatură"
Noua lucrare a d-lui
C. L. Flavian
220 pagini 50 lei
De vânzare la toate librăriile din țară

GAZETĂRIE și DRAGOSTE
Aventuri de necrezut între ziare și cititoare. — Romanul „amantului blond". — Sistemul unei argentiniene. — Norocul unei stele de cinematograf.
Senzațional reportaj în numărul PE MARTIE
al excelentei publicații lunare
MAGAZINUL
160 pagini în culori la heliogravură
— 25 LEI —

ORAȘUL CU SALCÂMI
de Mihail Sebastian
Cartea sezonului care întrunește sufragiile tineretului fiindcă este o carte de tinerețe. Iubirea suav descrisă aici crește organic între cei doi adolescenți ca să se reverse apoi într'o împlinire sexuală, firească și armonioasă. Atâta frăgezime carnală și erotică e imposibil să nu cucerească pe oricine ia cartea în mână.
Editura ALCALAY — Lei 70

PATRONUL: — Doamna de ce vânzător vrea să fie servită?

Profesorul de patinaj își face intrarea în hallu-ul unui hotel..

PERCEPTORUL: — Tii! Am uitat să-mi fac declarația de impunere..

Atelierele „Adevěrul", str. Const. Mille No. 7—11.

BIBLIOTECA ASOCIAŢIUNII SIBIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 799
Duminică 29 Martie 1936

FONDATOR | AL. V. BELDIMAN 1888—1897 | CONST MILLE 1897—1920 | FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

G. Ibrăileanu

Amintiri

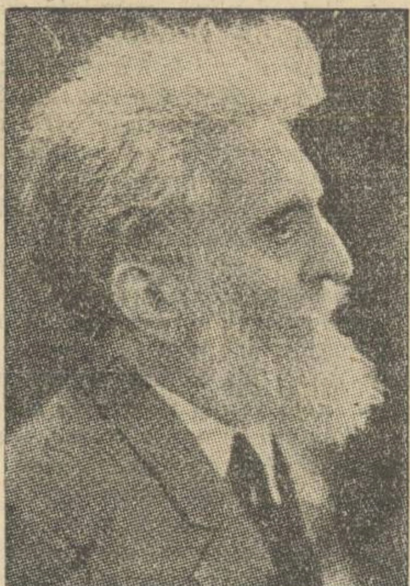
de Octav Botez

In faţa dispariţiei omului care asupra mea şi a altora a avut o covârşitoare înrâurire spirituală, nenumărate imagini din trecut năvălesc la porţile gândului, confuz şi haotic. Voi încerca să fixez câteva.

Mă revăd elev în cursul superior al Liceului Naţional, în pragul acestui secol. Aveam un dascăl de Limba Română serios, conştiincios şi corect, impermeabil însă la frumuseţa literară şi pururi rece în faţa textelor.

Invidiam de aceea, pe colegii mei dela Liceul Internat care îmi vorbeau cu entuziasm de profesorul lor Ibrăileanu, de lecţiile lui calde şi avântate asupra lui Bălcescu sau Creangă. Unul din ei mi l-a arătat pe când cobora încet, venind dinspre Copou, strada Carol. Purta, mi-aduc bine aminte, o haină de catifea cafenie, încheiată până la guler şi o pălărie cu boruri imense. M'a impresionat figura lui exotică, nasul puternic de aquilă, pometele proeminente, fruntea enormă, părul şi barba mare, ochii atât de vii şi pătrunzători.

In curând, citeam cu lăcomia intelectuală a vârstei, în „Revista română" pe care d. Rădulescu Motru o scotea pe atunci, două studii semnate de dânsul: „Foiletoanele lui Caragiale" şi „Curentul eminescian". Din ele, nu înţelegeam totul şi, la început, mi s'au părut cam greoaie şi abstracte. Mai târziu numai,

G. Ibrăileanu

mi-am dat samă cât erau de originale, substanţiale şi profunde.

Am avut norocul să-l cunosc, vreo trei ani după aceea, prin fratele meu Jean Bart, care — din călătoriile lui pe mări depărtate — se abătea uneori de Crăciun sau de Paşti, în Iaşul familiei şi al copilăriei sale.

Am aflat cu surprindere că erau de mulţi ani amici şi tovarăşi de idei, din vremea când Ibrăileanu era student, iar fratele meu, elev în Şcoala Militară. „Vraja, mi-a spus el (căci astfel semna în tinereţe Ibrăileanu), a scris în „Evenimentul literar": „Psihologie de clasă", un studiu asupra lui Vlăhuţă care a făcut senzaţie pe vremuri".

Il vedeam ades, nedespărţit de prietenul lui Rion care făgăduia atât de mult şi, la moartea acestuia, a scris împotriva lui Take Ionescu un articol violent şi plin de indignare.

Gherea (în numele căruia fratele meu împreună cu generaţia lui se închina pe atunci) spunea că deşi „Ibrăileanu are azi alte păreri politice decât dânsul, îl preţueşte în chip deosebit".

Ceva mai târziu, având nevoe ca student la Filosofie, de „Logica" lui Mill şi aflând dela un prieten, Bogrea mi se pare, că Ibrăileanu o are, am îndrăznit să-l vizitez. Locuia pe atunci, în strada Română, o casă veche, bătrânească în fundul unei curţi mari care odată cu atâtea lucruri a dispărut acum câţiva ani, înlocuită printr'o clădire modernă de stil cubist.

M'a primit într'o cameră vastă, cu pereţii garnisiţi până la plafon cu rafturi pline de cărţi. Era vară şi ferestrele, larg deschise, dădeau spre o grădină întinsă, neîngrijită şi virgină.

Eram pe atunci un adolescent timid; dar repede mi-am dat seamă că acest om nervos şi de o sensibilitate extremă, care trăia aproape izolat de lumea din afară şi de zgomotul ei, era — cu persoanele pe care nu le cunoştea de mult — mai timid decât mine. Unele discuţii de idei şi păreri comune ne-au apropiat însă cu încetul şi ghiaţa s'a rupt.

Am început să-l văd des, mai ales după apariţia revistei „Curentul nou", pe care H. Sanielevici o scosese la Galaţi, împotriva „Sămănătorului", la sfârşitul anului 1905. Ibrăileanu colabora la ea, împreună cu Paul Bujor, Spiridon Popescu, fratele meu şi alţii.

Dar Sanielevici atacând proza lui Sadoveanu, divergenţele au izbucnit.

Am fost câteva zile un martor unic, mut şi respectuos în lungile şi violentele lor discuţii. Cu subtilitatea lui talmudică, inteligenţa viguroasă atât de personală şi fantastă, cu raţionalismul şi marxismul lui intransigent, Sanielevici se ridica împotriva poporanismului, îndărătul căruia descoperea prejudecăţi reacţionare de mic burghez.

Ibrăileanu riposta vehement şi coarda pasionată şi mistică — unul din resorturile intime ale personalităţii lui — mi s'a relevat atunci pentru întâia oară.

Parcă îl aud strigând cu vocea vibrând de emoţie şi cu ochii aproape fioroşi: „D-ta porneşti dela abstracţii. Nu vezi sau nu vrei să vezi decât orăşeni, burghezul şi proletarul. Revendicările sociale şi politice ale ţărănimii te lasă rece caşi trecutul, caşi sufletul ei... Dar lucrurile acestea se simt, se trăesc. De câte ori ai citit Mioriţa?"

Nu s'au putut înţelege; şi Ibrăileanu s'a hotărît atunci să convingă pe d. Stere care se arăta cam sceptic la început, să înfiinţeze la Iaşi o mare revistă cu programul „Evenimentului literar", apărut cu 12 ani mai înainte.

După două luni, la începutul lui Martie 1906, primul număr era pus în vânzare.

Revăd cu intensitate scena în care cei care alcătuiau redacţia revistei, în ospitaliera şi istorica casă a d-lui Stere din strada Sărărie, am sărbătorit apariţia ei. Eram vreo 12 la număr.

Nicu Gane, cu finele lui trăsături de septuagenar incrustate parcă în medalie, Gheorghe din Moldova, atât de spiritual şi vioi, blândul şi delicatul Mihai Pastia — au dispărut de mult dintre noi.

Rareori l-am văzut pe Ibrăileanu mai vesel, mai glumeţ, mai expansiv. Faptul că izbutise să atragă în cercul nostru, pe Nicu Gane îl încânta, mai ales. Povestitorul plin de umor care participase la înfiinţarea „Convorbirilor literare" reprezenta, pentru el, „Junimea" şi mai mult chiar... Nicu Gane luptase în tinereţea lui pentru Unire, cunoscuse de aproape pe Alecsandri. Şcoala critică moldovenească, ceva din spiritul lui Kogălniceanu şi Alecu Ruso, din duhul „României literare", a „Propăşirii" şi „Daciei" de odinioară trăia parcă în acest bătrân; şi Iaşul intelectual relua

Continuare în pag. II-a

Şerban Zainea — Compoziţie

Moartea lui H. Tiktin

D. profesor Nicolae Iorga a evocat în faţa parlamentului figura învăţatului H. Tiktin „unul din oamenii cei mai meritoşi pentru cunoaşterea limbii române — spunea domnia-sa, pe care noi l-am lăsat să plece din ţară, nedându-i o bucată de pâine şi a mers în Germania, la Berlin, unde, din cauza originii lui evreeşti, a fost aruncat în cea mai neagră mizerie".

Nu se poate ceva mai sfâşietor în tragedia vieţii noastre intelectuale, de azi, şi o pildă care să ilustreze mai bine ferocitatea animalică a aşa zisei iubiri de patrie a naziştilor şi şoviniştilor din lumea întreagă.

Tiktin e autorul unei gramatici româneşti, cea mai metodică şi mai ştiinţifică, precum şi a vestitului „Dicţionar românogerman".

Studiile sale asupra filologiei române, lucrările sale asupra vocalismului şi consonatismului limbii române, l-au clasat printre savanţii cei mai preţuiţi din grupul filologilor din jurul revistei „Zeitschrift fur romanische Philologie", de sub direcţia lui Gröber, încă din 1894.

Tiktin a fost unul dintre cei mai competenţi partizani ai fonetismului, alături de Ion Nadejde, deşi a polemizat cu acesta, în Archiva, organul societăţii ştiinţifice şi literare din Iaşi, *revistă în jurul căreia s'au grupat învăţaţii eşeni, A. D. Xenopol, V. Burlă, Gr. Cobalcescu şi alţii. Tiktin a avut conducerea mai mult filologică decât literară a revistei.*

Dicţionarul său româno-german, care are trei tomuri precum şi Gramatica sa în două tomuri au însemnat un eveniment de cea mai mare importanţă în filologia română, prin introducerea în studiul limbii noastre a rezultatelor celor mai noi ale linguisticii moderne şi a cunoştinţelor, din ce în ce mai adâncite, asupra particularităţilor limbii române şi asupra istoriei dezvoltării ei.

La aceste studii a contribuit prin lucrările sale originale, posedând în acelaş timp cea mai bogată documentare şi cea mai precisă informaţie asupra celor ce s'au scris şi de alţii în acest domeniu.

D. Profesor Iorga a făcut, în Senat, un călduros apel la d. ministru I. Nistor, care se afla la şedinţa din 21 Martie, ca după ce am lăsat să se prăpădească omul să nu lăsăm să piară şi bogatul material ce trebue să fi rămas. D. Iorga a cerut să se intervie pe lângă reprezentanţii noştri de peste graniţă, spre a se interesa: „de rodul muncii de o viaţă întreagă a unui om aşa de învăţat, aşa de modest, aşa de bun, şi cu atâta iubire faţă de acest popor, care, trebue să spunem, că nu şi-a făcut datoria faţă de dânsul".

IZ. ZD.

DE NOPŢI SENINE SINGUR TE CUTREMURI...

La incinerarea lui Ibrăileanu

Fruntea gândurilor se apleacă grea
Pe viaţa strânsă într'o mână,
Pulbere de vremuri va usca
Steaua lacrimilor cu ţărână.

. . . .

Cum s'au aprins de beznă începuturi
Aşa s'or stânge stelele cândva,
Nimicul, apă moartă peste luturi
Şi veacuri de uitare va lăsa.

M'ajunge din istorie plângând
Ca un regret, tristeţe de cabale
Şi trec prin mine par'că rând pe rând
Cele mai albe cântece de jale.

Şi, pelerin ce n'a putut să-şi poarte
Până la Meca focul ce-l ardea
Imi trece din pustiuri, de departe
Aceiaşi sete 'n mine tot mai grea.

Tot ros mereu de-aceiaşi întrebare,
De nopţi senine singur te cutremuri
Şi fiecare stea care dispare
Par'că prin tine se întoarce 'n vremuri.

LUCIAN MIRCEA

Revolta poetului

In jurul unei scrisori inedite a lui Francis Jammes

La poalele Pireneilor, în aspra ţară a Bascilor, în una din acele văi însorite pe care şi le aleg deobiceiu aşezările omeneşti spre a se cuibări la adăpost de răsuflarea îngheţată a muntelui, se află un umil sat care se cheamă Hasparren. Intr'acest sat, al cărui nume cu rezonanţe aspre, şuerătoare, evocă ceva din măreţia sălbatecă a munţilor ce-l veghează şi a furtunilor ce se abat iarna asupră-i, trăeşte în scorbură de linişte şi de reculegere, departe de zbuciumul zadarnic al lumii acesteia, unul din cei mai mari poeţi ai Franţei contimporane — Francis Jammes.

Trecut de şasezeci de ani şi apucând să trăiască o epocă ce se vădeşte din ce în ce mai mult dominată de erezia care în două cuvinte s'ar putea numi primatul tineretului, Jammes nu mai înseamnă pentru generaţia actuală decât un nume gol, o haină care nu mai îmbracă nimic, o amintire. Dintr'un simţimânt de sfială faţă de un trecut pe care nu-l înţelege şi faţă de o operă care nu face să-i vibreze în suflet nici o coardă, generaţia de astăzi n'a îndrăznit să ia o atitudine făţişă împotriva lui Jammes şi să renege pe poetul catrenelor. Ea l-a învăluit însă în reţeaua perfidă a unei indiferenţe complete, a unei tăceri care, fără vocile ce se ridică din când în când în *La Nouvelle Revue Française* întru apărarea sa, ar fi desăvârşită.

S'o spunem numai decât: atitudinea aceasta a generaţiei de după războiu faţă de un poet ca Jammes este neîndreptăţită şi, — mai ales — nedreaptă. Desigur, nu ne este încă îngăduit, căci n'a sosit încă timpul, să facem asupra lui Francis Jammes aprecieri şi judecăţi definitive. Dar locul său în evoluţia literaturii franceze se poate fixa de pe acum, fără prea mare greşală.

Jammes a rămas până astăzi ceeace s'a arătat a fi încă dela începuturile carierei sale: Poetul. Poetul cu majusculă, poetul prin excelenţă, cu toate însuşirile dar şi cu nelipsitele cusururi ale acestuia. Pentru Jammes inspiraţia este totul. Ea înseamnă pentru dânsul ceeace a însemnat pentru Moise vocea lui Jehova, când şi-a făcut auzită chemarea. Ea alcătueşte o legătură tainică, neîngăduită muritorilor de rând, între poet şi Dumnezeire sau între poet şi lumea înconjurătoare. Când el se găseşte în această adevărată „état de grâce" nici una nici cealaltă nu mai are pentru dânsul nici o taină şi procesul de creaţie urmează dela sine. De aceea, Jammes consideră poezia ca o adevărată forţă a naturii asupra căreia omul nu are nici o putere, un fel de revelaţie divină transmisă de Dumnezeire prin alesul ei, Poetul. Acesta nu e decât o unealtă, un purtător de cuvânt, a cărui primă datorie e de a-şi exterioriza cât mai limpede şi cât mai exact cu putinţă ceeace inspiraţia îl face să vadă, să audă, să simtă.

Toate acestea ne explică de ce Jammes e atât de puţin *artist*, de ce nu vrea niciodată să-şi *muncească* versurile, adică să le examineze calm prin lupta autocriticei de îndată ce frământarea creaţiei s'a sfârşit, de îndată ce văpaia inspiraţiei s'a stins. Increderea poetului în puterea inspiraţiei, în desăvârşirea comuniunii lui cu Divinitatea sau cu lumea exterioară este atât de mare, încât el nu poate admite că opera născută în astfel de împrejurări ar putea să nu fie perfectă.

O atare concepţie despre procesul de creaţie şi despre rolul poetului are însă numeroase puncte slabe. Ele au fost remarcate fără întârziere de care-l neagă pe Jammes. Aceştia n'au lipsit să-l învinuiască de lipsa oricărei preocupări artistice şi să-i facă un cap de acuzare din îndărătnicia cu care el refuză să se slujească de orice artificiu sortit să şlefuiască, să rafineze asperităţile creaţiei spontane. A fi înzestrat cu simţuri de o subtilitate excepţională — spun adversarii lui Jammes — nu slujeşte la nimic, sau aproape la nimic, dacă nu poţi sau nu consimţi să-ţi domini senzaţiile, simţimintele, să le diciplinezi şi să le conduci către tiparul formei celei mai potrivite *cu ajutorul raţiunii.* Desordinea nu poate avea nici o scuză, — nici chiar pe aceea a inspiraţiei, — şi constitue un neajuns care nu poate fi anulat sau măcar atenuat nici de cea mai strălucită însuşire. Poetului îi este interzis să pretindă a fi scutit de îndatorirea respectării celor câteva reguli generale care stau la temelia artei poetice, chiar atunci când el constitue — cum e cazul cu Jammes — o uimitoare „reuşită a lui Dumnezeu"[*] în ceeace priveşte inspiraţia.

După cum se vede, obiecţiile acestea — la care s'ar putea adăuga şi altele, mai puţin însemnate — sunt destul de grave. Totuşi ele sunt departe de a fi în stare să micşoreze însemnătatea operei poetice a lui Jammes. Francis Jammes rămâne, cel puţin pentru prezent, singurul poet care, neîmpiedecat de frâna raţiunii şi a controlului de sine, a izbutit să ne dea în formă poetică o viziune impresionistă a naturii şi o icoană de o puritate uimitoare a comuniunii unui suflet cu Divinitatea.

Dela retragerea sa la Hasparren, Jammes a observat cea mai desăvârşită rezervă, mulţumindu-se să ia parte doar ca spectator la „bătălia" ce se dădea în jurul „cazului" său.

Deşi e o natură impulsivă, poetul n'a avut în tot acest interval nici cea mai mică reacţiune. Evident, atitudinea aceasta indică o frumoasă tărie de caracter, şi impune oricui admiraţie. Din punct de vedere al istoriografiei literare ea înseamnă însă o pierdere ireparabilă, căci ne lipseşte de cea mai preţioasă mărturie. De aceea, documente particulare, ca cel pe care îl dăm mai jos, sunt de o însemnătate covârşitoare.

Este vorba de o scrisoare *inedită* a lui Francis Jammes, de dată destul de recentă, trimisă de poet din Hasparren unei prietene a sa locuind în Paris. Iată conţinutul acestei scrisori.

Hasparren, 20 Aprilie 1933

Scumpă Doamnă şi prietenă.

„Tăcerea mea faţă de Domnia Voastră nu are drept cauză decât o discreţie instinctivă faţă de un suflet pe care îl ştiu atât de recules, atât de înmormântat în doliul scumpei...[*] *încât mă tem să nu fiu inoportun. Nu v'am trimis cea din urmă carte a mea tot pentru acelaşi motiv. Afecţiunea mea vă rămâne însă credincioasă şi dacă n'am venit să vă văd este pentrucă n'am fost încă la Paris, unde vin din ce în ce mai puţin. Ce să fac acolo? Noi am cunoscut — Domnia Voastră şi eu — o vreme când geniul era acolo în cinste. Astăzi, însă, poezia a ajuns o bucătărie cristalografică* (une cuisine cristalographique), *pictura e în sarcina unui pictor de apartamente, iar Schumann, pe care Domnia Voastră îl cântaţi de minune, va face în cu-*

[*] Cuvintele sunt ale lui André Gide.

[*] Numele unei fiice, moartă pretur, a prietenei căreia îi este adresată această scrisoare. N. A.

Urmare în pag. II-a

G. IBRĂILEANU

Continuare din pag. I-a

din nou, astfel, firul vremelnic întrerupt al unei tradiţii culturale, străvechi şi glorioase.

Nu vreau şi nu pot să vorbesc acum despre partea lui covârşitoare în producţia „Vieţii Româneşti" până la războiu sau dela 1920 încoace, despre munca lui titanică şi neobosită, despre rolul lui de animator entusiast, persistent şi tenace.

Voiu spune numai că pentru cei din generaţia mea, Ibrăileanu a fost „spiritus rector", conducătorul spiritual, deseori confesorul, omul spre care ne îndreptam în clipele de desnădejde sau de îndoială.

Iar pentru cei mai talentaţi şi mai îndrăzneţi care au venit după noi, el a fost deasemeni un maestru venerat şi scump, căci acest om a iubit tinereţea şi s'a plecat spre sufletul ei cu spirit larg şi simpatie înduioşată.

Nu pot lăsa însă la o parte unele clipe de elevaţie şi frăţie intelectuală, unice în viaţa mea. Ani de-a rândul, „Viaţa Românească îşi muta pe lunile de vară sediul redacţiei la mânăstirea Neamţ, Văratec sau Agapia. In societatea unor oameni ca Hogaş, Patraşcanu, Jean Bart, Izabela Sadoveanu, mai târziu Topîrceanu — câte seri cu lună n'am petrecut până noaptea târziu în cerdacul larg al casei lui Ibrăileanu. Se citea şi se discuta literatură, artă, filosofie, se spuneau anecdote. Toţi cei de faţă erau fără îndoială firi distinse, dar Ibrăileanu îi domina prin spiritul lui multiplu şi vast, prin verva lui scânteetoare intarisabilă.

Când după ce vorbea prea mult se simţea obosit, depăna, încet firul amintirilor, „muzica ce vine de dincolo de orizont; căci acest om a avut într'un grad neobicinuit sentimentul trecutului sau, cu privirea fixată în zare, comtempla cu nesaţiu poezia grandioasă şi sombră a peisajului.

L-am văzut pentru ultima oară, acum două luni, ţintuit pe patul de suferinţă, unde zăcea de câţiva ani.

Cu figura emaciată, încadrată în coama şi barba argintie, cu ochii lui adânci care scânteiau straniu, părea un mag din orientul fantastic, rătăcit, din întâmplare, în lumea noastră.

L-am găsit din fericire, într'o clipă când durerile îl cruţase şi am putut sta de vorbă cu dânsul mai bine de două ceasuri. Am discutat chestii de politică mondială, am vorbit despre viitorul Europei, despre Rusia bolşevică a cărei revoluţie îl pasiona în deosebi; dar s'a întors repede la scriitorii iubiţi de dânsul: Proust, Tolstoi, Turghenev, France, Maupassant, căruia îi recunoştea lipsa de adâncime, dar pentru care păstrase o slăbiciune din tinereţă, Panait Istrate pe care-l socotea inegal, admirând însă unele pagini, după el „shakespeariene", din Nerantsoula.

Pasaje care pentru mine nu evocau decât vagi amintiri, reînviau astfel, animate în cele mai infime detalii de receptivitatea artistică extraordinară a acestui om care între noi a avut mai mult decât nimeni altul, darul de a trăi şi de a simţi frumuseţa.

L-am părăsit cu regret şi cu durere, căci ştiam că legile stupide ale materiei şi forţele naturii infinite şi ostile vor stinge în curând această conştiinţă, în care universul ardea atât de intens.

Cărţile lui, în care nu s'a putut realiza decât imperfect şi care în jurul portretului îndoliat au stat câteva zile de veghe în vitrinele celor mai multe librării ale ţării, vor continua să radieze fără îndoială, în sufletul generaţiilor care vin, ceva din sensibilitatea lui fină, din cugetarea lui subtilă.

Dar cei care mulţi ani au fost aproape de dânsul, nu vor mai auzi niciodată acel glas cu sonorităţi neuitate în care vibrau ecouri dintr'o lume mai bună, mai pură, atât de deosebită de acea terestră... glas care de atâtea ori ne-a făcut să uităm, pentru câteva clipe, tot ce avem comun cu maimuţa sau cu pitecantropul...

OCTAV BOTEZ

I. Jiga — Studiu

FEMEIA, FACTOR DETERMINANT AL ARMONIEI CONJUGALE

Sunt şi azi bărbaţi care limitează rolul femeii la funcţia de gospodină, adică de sclavă a bucătăriei şi a rânduielilor casnice. Numai că acest rol e, în fond, tare subevaluat. Căci a gospodări înseamnă în realitate a muncii din greu, a depune eforturi neînchipuite ca totul să fie la rostul lui, ca bucatele să fie gustoase şi bine alese şi ca femeia, atunci când vine stăpânul casei, să-l întâmpine îmbrăcată cochet, zâmbitoare şi chiar fericită.

Dar femeii, în calitate de soţie şi de mamă, îi mai revine şi alt rol: ea e factorul determinant al armoniei conjugale, fapt care îi impune calm şi tact, calităţi posibile numai într'un organism sănătos şi la un spirit bine echilibrat. Desigur, e uşor să pretinzi femeii să fie conciliantă, când se ivesc conflicte între soţi. E chiar foarte comod pentru soţ... Dar pentrucă femeia e aceea care trebue şi vrea să cedeze Tonoglobine Irradié i se asociază ca un demn şi devotat tovarăş, susţinându-i echilibrul şi stăpânirea de sine. Căci acestea depind de constituţia sistemului nervos, care la rândul lui e în funcţie de cantitatea globulelor roşii.

Actualităţi Ştiinţifice

Lupta contra tuberculozei

Deşi descoperirea bacilului Koch, agentul tuberculozei, a uşurat mult lupta împotriva acestui flagel social, totuş — în stadiul actual al ştiinţei — tuberculoza nu poate fi încă socotită ca o boală perfect vindecabilă. Mortalitatea datorită acestei maladii, este în scădere, dar considerabilă. Chiar şi realizarea vaccinului Calmette — cu efecte de-altfel destul de controversate — e departe de a fi rezolvat problema.

In ce constă dificultatea combaterii tuberculozei? Studiile biologice din ultimul timp, au reuşit s'o circumscrie întrucâtva. In realitate, agenţii de chimio-terapie, aplicaţi în lupta antituberculoasă, nu reuşesc să distrugă bacilul Koch. Acest bacil, oridecâteori se simte atacat, recurge la o stratagemă infailibilă: se înconjoară cu un înveliş de ceară impermiabilă. Şi la adăpostul unei asemenea armuri poate rezista la diversele produse toxice, continuându-şi nestânjenit opera distructivă. Rezultă deci că atâta vreme cât nu vom reuşi să descoperim un mijloc de a nimici acest înveliş de ceară, orice medicamentaţie antituberculoasă e condamnată la insucces.

Un savant rus, Metalnikoff, a conceput în această privinţă o idee foarte ingenioasă. El a observat că o anumită insectă mică, ce trăeşte ca parazit în stupurile de albine, se hrăneşte cu rezervele de ceară acumulate de harnicele lucrătoare. Metalnikoff s'a gândit atunci că un organism care vieţueşte prin asimilarea — respectiv transformarea — cerei, trebue să secrete o substanţă capabilă să topească învelişul de ceară al bacilului Koch.

Pornind dela această premiză — incontestabil justă — savantul rus s'a pus pe lucru şi a experimentat acţiunea unei culturi de bacili Koch, asupra parazitului albinelor. Insecta, foarte receptivă faţă de alţi microbi s'a dovedit imună contra tuberculozei, iar un examen microscopic a stabilit dispariţia totală a bacililor Koch din organismul ei.

Rezultă de aci că paraziţii albinelor posedă darul preţios de a distruge microbii ofticei, microbi, împotriva cărora omul este dezarmat, întrucât nici o secreţiune a organismului uman nu poate dizolva ceara.

Consecinţa acestor constatări a făcut că Metalnikoff a încercat să injecteze în organismul omenesc un extras din secreţiunile minusculei insecte, în speranţa că va reuşi astfel să imunizeze pe om împotriva tuberculozei. Din nefericire însă, aceste injecţii au provocat abcese şi diferite turburări care, în cele din urmă, au împiedicat aplicarea lor în terapeutică.

Cu toate aceste dificultăţi, ideia lui Metalnikoff a fost urmată şi de alţii. Obiectivul era distrugerea învelişului de ceară al bacilului Koch. Profesorul Molisch, dela Universitatea din Viena, specializat în fiziologia vegetală, a descoperit o specie de micro-organisme, care trăeşte pe anumite părţi din plante acoperite cu un strat de ceară, această substanţă servindu-le drept hrană.

El a reuşit apoi să cultive pe ceară pură aceste ciuperci minuscule. Pe de altă parte, profesorul Jarotsky, dela Institutul clinic din Moscova, a dovedit că aceşti paraziţi vegetali pot să dizolve şi ceara care învălue bacilii Koch. D-rul Jarotsky a preparat apoi un extras din asemenea microorganisme, pe care urmează să-l aplice tuberculoşilor.

Independent de aceste cercetări, câţiva medici au încercat să trateze tuberculoza cu o pomadă asemănătoare cu ceara, în scopul de a stimula organismul ca să producă spontan fermenţi, capabili să disolve învelişul de ceară al bacilului Koch. Actualmente, toate aceste experienţe sânt în curs. Trebuesc aşteptate rezultatele, înainte de a trage o concluzie. In orice caz, se pare că ne găsim pe o cale bună, care ne va duce la o rapidă stârpire a acestei crâncene boale.

Cum se va distruge universul

Ilustrul fizician vienez, prof. Walter Nernst, în cursul unei recente comunicări, a combătut teoria unanim admisă, după care toate energiile din univers se vor transforma cu timpul în căldură, iar această căldură se va risipi în spaţiul cosmic, provocând astfel domnia frigului absolut.

Savantul vienez îşi închipue altfel destinul lumii. După el, în frigul absolut, lumina se transformă şi noui energii se creiază. Se nasc astfel razele cosmice, care străbat spaţiul.

In sprijinul acestor teorii, trebue semnalat faptul că după un anumit stadiu de evoluţie stelele îşi micşorează volumul lor.

Profesorul Nernst crede că la rândul lor, şi razele cosmice se reînoesc, transformându-se în altă formă de energie, ciclul continuând astfel necontenit.

Origina craterelor lunare

Deşi luna este corpul ceresc cel mai apropiat de noi, ea dă loc totuşi la o serie de probleme, care n'au putut fi încă rezolvate. Aşa, de pildă, craterele, vizibile pe suprafaţa astrului mort, au o origină care n'a fost încă pusă la punct. Sânt nişte circuri, care nu reprezintă cratere vulcanice în sensul obicinuit al cuvântului. Vulcanii de pe pământ au forma unui con, al căror crater se găseşte aproape întotdeauna la un nivel mai înalt decât ţinuturile înconjurătoare. In lună, dimpotrivă, zidul circular e mai înalt faţă de crater, decât faţă de solul înconjurător. Deasemenea, suprapunerile lor frecvente exclud posibilitatea unei origini vulcanice.

După nouile teorii, se atribue aceste accidente căderii unor meteori.

Ing. I. S.

Mărunte

■ *După excelent apreciata sa monografie asupra lui R. Wagner, a cărui viaţă şi operă ne-a prezentat-o cu atâta bogăţie de informaţie şi culoare, d. Em. Ciomac aduce cetitorului român darul unei noui cărţi de egală valoare culturală:* „Poeţii armoniei" *(Edit. „Fundaţia Carol II).*

Autorul întruneşte în acest nou volum douăsprezece studii succinte şi dense, asupra lui Bach, Beethoven, Schumann, Chopin, Liszt, Verdi, Brahms, C. Frank, Mussorgski, Debussy, M. Ravel şi G. Enescu (între altele asupra autorului recentului mare succes „Oedip" o amănunţită şi revelatoare cercetare critică).

Este o primă serie de cercetări dintr'un ciclu mai amplu asupra figurilor de seamă ale muzicei universale.

Volumul „Poeţii armoniei" *este împodobit cu 12 planşe originale de maestrul Jean Al. Steriadi.*

■ VOCI DIN PRESĂ: „LA METROPOLE" din Anvers scrie despre „CAPTIVA, romanul unei tinere deţinute" de Raymond de Rienzi: „Cartea aceasta respiră realitatea cu nări fremătânde, e adevărată fără să cadă în exagerare şi-ţi încleştează inima ia o mare groază". Acest roman reportaj din ororile misterioase ale închisorilor de femei, s'a pus în vânzare în colecţia „Romanele Captivante" (280 pagini 15 lei). La toţi chioşcarii şi librarii.

REALITATEA ILUSTRATĂ plăteşte 10.000 lei premiu celui care rezolvă jocul

STOP!

Jocul „Stop!" se oferă *gratuit* fiecărui cumpărător al revistei „Realitatea Ilustrată", apărută eri în număr special

Heinrich von Kleist

Heinrich von Kleist este una din figurile cele mai caracteristice ale răzvrătitului şi inadaptabilului iremediabil, atât din punct de vedere intelectual cât şi etico-social.

„Viaţa adevărată este aiurea", zice Rimbaud, cel mai autentic inadaptabil al vremilor noastre, „cu lumea viţioasă", zice von Kleist.

Nimeni, e drept, n'a fost mai izolat şi mai tragic decât Kleist. Nu i-a fost dat mai întâi de toate să aibă altă paternitate de cât a operelor sale de artă, din care cauză a suferit toată viaţa. Dar pe lângă opera de artă el a procreat şi „păcatul".

„Prinţul de Homburg" şi „Kaetchen von Heilborn", sânt dramele răscumpărării şi ale reconcilierii. Puterile nevinovăţiei, acele ce nu au de a face cu lumea şi pe care aceasta caută să le zdrobească, triumfă până la urmă. Este în opera unor astfel de scriitori şi o năzuinţă de armonie, pentru a sublinia vigoarea deznădejdii lor, dar ea nu se realizează decât prin lovituri de trăsnet, misterurí greu de pătruns şi tăceri neînţelese.

Soarta condamnase pe Prinţul de Homburg la o osândă sigură, iar pe cavalerul Wetter von Strahl să rămână sub vraja Kunigundei şi să nu mai poată deosebi răul de bine, respingând iubirea supraomenească a bietei Kaetchen. Totuşi, printr'un prestigiu inexplicabil, în ambele piese inima învinge, şi asupra eroilor se înalţă gloria, o glorie absurdă, nebunească şi tot atât de năprasnică pe cât ar fi fost şi dezesperarea acelo-raşi eroi dacă ar fi rămas prada demonismului lor, atât de crud până atunci.

Dar, după cum vedem, chiar reconcilierea e furtunoasă şi vindecarea însăşi este o nebunie, în opera lui Kleist. *El nu poate umplea abisul care-l desparte de lume. El e adevăratul om tragic, bolnavul romantic de care vorbeşte Goethe şi care-i inspiră atâta aversiune.*

Romantismul etern este, fără îndoială, acela în care omul se miră, se desparte de lume, descopere, în el insuşi, măsura nouă a omului, scoate din inima sa motivele unui mai bun legământ între om şi lume.

Michel Kolhaas, *eroul său, descoperind deodată injustiţia universului, se răzvrăteşte ca orice om în care izbucneşte marea criză de conştiinţă ce a îmbogăţit, în mersul lumii, totdeauna conştiinţa umană. Descoperirea injustiţiei fundamentale duce pe căile justiţiei adevărate şi ale dragostei de aproape.*

Dar Michel Kolhaas *prezintă un caz special. El ne apare, ca o putere psihică adormită, indiferentă, care deodată ia conştiinţă de forţa sa, se separă din masa omenească în care se găsea confuz amestecată şi se pune în mişcare ca o forţă mecanică, o maşină a cărei acţiune creşte din ce în ce mai violentă, mai plină, mai năprasnică.*

In loc de a căuta să găsească pricina loviturii pe care a primit-o, într'o raţiune universală şi să încerce o înţelegere cu un univers mai bun, Michel Kolhaas se cufundă în deznădejdea, în izolarea sa, dedându-se furiei şi delirului, ca un monstru în faţa altui monstru, lumea pe care n'o poate stăpâni. Iar pentru că lumea e nebună, eroul lui von Kleist e şi mai nebun. E aci o dramă care are multă asemănare cu hitlerismul actual şi cu drama poporului german.

In Penthesilea, von Kleist atinge culmea oroarei, şi nici o scenă modernă nu ar putea reprezenta o dramă organică de o splendoare atât de sumbră, în care poezia nu este decât spasm şi în care tăcerea alternează cu izbucnirea şi cu atacul unui lirism carnivor, ca rânjetul unui antropofag.

HEINRICH VON KLEIST

In secolul, în care scena lumii era ocupată de un Goethe şi de un Napoleon, un von Kleist nu putea să-şi găsească locul. In zadar a căutat el să-şi găsească un refugiu în artă, în ştiinţă, în pedagogie şi în prietenie, căci nu a găsit în sine puterea de a suporta loviturile pe care le-a primit în ambiţia sa — dela prinţi, în dragoste — dela femei, în activitatea sa intelectuală — dela critica neînduplecată a kantianismului. Slăbiciunea sa proprie şi fierberea haotică a lumii nu i-au îngăduit o adaptare.

Atunci s'a întors în spre moarte şi numai acolo, în faţa ei, a găsit o fiinţă care să se acorde în sfârşit cu el: o femee care cu toate că era complect fericită, a consimţit să se sinucidă împreună cu el!...

Von Kleist merită toată atenţia cercetătorului modern şi poate deveni obiectul celor mai interesante meditaţii, fiind un „tip extrem" al omenirii.

Nefericirea soartei sale tragice se găseşte tratată, cu o fină şi subtilă analiză, într'o mare bogăţie de informaţii, în cartea lui Roger Avrault, Heinrich von Kleist *(edit. Nizet et Bastard).*

Revolta poetului

Urmare din pag. I-a

rând loc cacofoniilor ruseşti şi celor ale Negrilor. Dumnezeu mi-a lăsat inspiraţia neatinsă. Simt şi ştiu că voi izbuti să continui o operă pe care posteritatea o va aşeza în locul ce i se cuvine — chiar şi catrenele mele, pe care nimeni nu le-a înţeles, dar care sunt arta poetică a viitorului. Adevăraţi noui primitivi. Astăzi, orice simţimânt fiind mort, şi Nausicaa, Juliette, Lucie, Béatrice fiind înlocuite prin... ale lui Gide (el, care a scris „Caetele lui Walther") şi prin reportagiile şi romanele fără de sfârşit ale unor oameni puşi la modă de voiajorii comerciali ai librăriei, eu rămân închis într'o singurătate deplină, populată doar de scrisorile pe care numeroşi necunoscuţi mi le trimit. Cazul meu s'a agravat din cauza catolicismului meu, religie care, astăzi mai mult decât oricând e combătută cu ură pe de oparte de Maurras şi de cei din tabăra lui, pe de alta de ministerele de franc-masoni care se succed. Totuşi îmi simt încă braţele şi inima grele de opere viitoare. Dar sunt copleşit de o puzderie de griji materiale, care, din cauza şireteniei interesate a editurilor, nu se mai sfârşesc. Dacă aş fi mai tânăr aş încerca să vând cafea sau ovăz, oricât de greu de făcut ar fi astăzi şi aceasta. Numai mediocritatea este cinstită de snobi şi de lumea oficială care, reflectând bine, sfârşesc prin a se confunda cu totul.*

„Fiţi sigură că sunt cu credinţă alături de Domnia Voastră în tot ceeace priveşte dragostea noastră de Dumnezeire. Cele mai bune gânduri din partea tuturor alor mei".

(ss) Francis Jammes

Interesul pe care îl prezintă această scrisoare nu va scăpa nimănui. O bună parte din personalitatea lui Jammes se răsfrânge în aceste rânduri, fără nici o reticenţă, în cea mai deplină sinceritate.

Dar în acelaşi timp şi preocupările sale cele mai intime, părerile sale despre generaţia actuală şi manifestările ei în domeniul frumosului. Şi alături de toate acestea, mai mult suggerat decât exprimat, asemeni unui parfum amar împrăştiat de o floare hrănită cu sânge, amărăciunea unui mare talent care, după ce a cunoscut culmile gloriei, se vede aruncat în ţărâna indiferenţei de o generaţie care îşi face o glorie din a nu se simţi legată de dânsul întru nimic.

EMIL COLIU

* Urmează două epitete privind opera lui Gide, pe care preferăm să nu le reproducem dat fiind că ambii scriitori sunt încă în viaţă. N. A.

Reproducerea integrală sau parţială a scrisorii lui Francis Jammes interzisă.

Conu Niţă Ionescu

Conu-Niţă are mustăţi albe de frişcă, guler tare, mănuşi cenuşii de aţă şi baston de cireş. Azi dimineaţă a spus că e foarte grăbit. Aşa e dumnealui. Trebuia să fie la ora 11 la primărie, pentru nu ştiu ce treburi.

A plecat de-acasă la 10, că merge încet. A măturat cu bastonul câteva frunze uscate căzute pe trotuar din castanii de sus şi a privit în sus cerul cenuşiu de toamnă târzie... Şi gândea: E toamnă, dom'le! Teribil mai trece vremea. Trebuie să mă duc mâne iar la vie. Ce-o mai fi pe-acolo?

La vie n'a fost de trei zile.

La colţ, în dreptul bisericii catolice se face un gard nou de fier. S'a oprit acolo, a ciocănit cu vârful bastonului în stâlpii de piatră, a întrebat pe lucrători cât costă — ...Douăzeci de mii, coane... iraa, scump tare... Şi, hop!, se întâlneşte cu doctorul Bogdan.

— Bine te-am întâlnit, coane Niţă!

— 'm'neaţa! Ii spuneam eu Profiriţei acasă că te-am visat. Asta însemna că ne vedem azi. Ce mai faci, drăguţă?

Doctorul Bogdan e tânăr, svelt şi brun ca un ţigan. Lui conu Niţă îi este drag, pentrucă seamănă, — bucăţică ruptă, — cu un prieten prăpădit în războiu şi pentrucă îi face curte duduii Dora, nepoata dumnealui.

— Ştii, am plecat de-dimineaţă, că am treabă la primărie... Am o mulţime de buclucuri.

Mizerabilii ceia din fundul grădinii au pus gunoiul drept lângă gard şi-mi putrezeşte gardul jos. Şi pe urmă miroase şi rău, frate dragă. Ies şi eu în grădină, acuma nu, că-i mai frig, da' când e cald — şi nu-i chip. Inchipue-ţi, lângă piersicii mei şi lângă perjii mei... lângă masa unde stau şi eu cinci minute şi beau o cafea şi citesc un jurnal, ei au făcut platformă de gunoiu. Anunţ primăria, serviciul sanitar, pe toţi... Am acolo nişte perji, altoiţi de Codrescu, dela pepinierele statului. Ai mâncat din ei? N'ai mâncat. Am să te poftesc să mănânci. Nu-i mai uiţi.

Ştii, fac nişte perje cu pieliţa albăstruie, brumată şi carnea zămoasă, straşnică. I-am pus aşa la întâmplare. Codrescu ăsta, nu ştiu pe unde-o mai fi, era un beţiv şi jumătate. Bea, tot ce avea şi cămeşa Maicii-Domnului, vorba ceia. Dar la altoit se pricepea ceva teribil. Avea mână... Ştii, de beţie îi tremurau degetele şi mânile din cot.

La altoit trebue preciziune şi nu înţeleg, frate dragă, cum mânile acelea, care tremurau pe pahar, când luau cuţitaşul şi potriveau crenguţele şi mugurii pentru altoit, tăiau cu aşa preciziune... Am mai auzit eu tot aşa de... Ascultă, dragă, nu eşti grăbit? Că eu te ţin de vorbă şi te încurc dela treburi...

Doctorul Bogdan ar pleca el, că are treabă, dar cu conu Niţă nu poţi să te porţi aşa ca şi cu oricine. Zâmbeşte şi-şi mută mănuşile în mâna cealaltă.

— Da' nu-s de loc grăbit...

— Bun! Cum îţi spuneam, iaca aşa-i... Da' nu ştiu unde am rămas cu vorba, frate, c'am şi uitat?!

— Platforma ceia cu gunoiu...

— Las'o acolo, nu... Codrescu cela, bată-l Dumnezeu, despre el îţi spuneam. Ştii, omu' ista a avut o avere întreagă şi a dat-o la cărţi... Era feciorul' lui Cristache Codrescu, care avea moşii dela Prut şi până în munţii Neamţului. O parte din moşii le-a dat tat-su la cărţi şi ce-au mai rămas, le-a făcut el vânt. Ajunsese că nu mai avea nimic. Când a pierdut ultima moşie, — i-au vândut-o creditorii, — stătea în conacul de la Poeniţa... A primit avizul că pământul şi conacul sânt scoase la licitaţie... A scris o telegramă unui prieten din străinătate — îl anunţa c'a murit — şi a vrut să se omoare. Şi-atunci a intrat o slujnică — o fetişcană frumoasă, cu obrajii ca un măr copt, cu pulpele şi sânii plini...

Cum s'o fi uitat ea la el, cum i s'o fi părut lui nu ştiu, dar ştiu că nu s'a mai omorît. Au rămas amândoi toată noaptea...

Da' nu eşti grăbit? Că eu te ţin de vorbă şi te 'ncurc...

— Nnnu... nu..., răspunde doctorul,

Simte furnici în tălpi.

— Doctore, eu sânt grăbit, că am treabă, la primărie. Dar nu ţi-am spus despre căţeii lui Molda... Ştii, Molda are nişte căţei teribili. Când să fete, nu putea... Eu îngrijat, nevastă-mea plângea, Dora, nici nu-ţi mai spun, se jălea ca de mort. Trimit după Costăchescu, doctorul veterinar; nu era acasă. Era să trimitem după dumneata. Da' nevastă-mea:

„Lasă, dragă, el e de oameni, are să se supere omul". Zic: „Bine, de oameni, dar la o nevoe"...

Şi când nu ştiam noi ce să facem, iaca a fătat. Are, dom'le opt căţei cum n'am mai văzut... Ţi-am aranjat o surpriză. Adică nu eu, Dora şi cu Profiriţa. Ştii, ceva secret. Dar eu nu pot să nu-ţi spun. Vor ele, ştii, să-ţi facă un cadou... Un căţel... cel mai frumos...

Doctorul Bogdan s'a uitat la ceas şi la cer. Ceasul arată unsprezece jumătate. Cerul e plumburiu, cu nouri deşi, de cânepă.

— ...Ce ţi-e şi cu femeile astea... Le spun: Bine, frate dragă, vreţi să-i faceţi doctorului un cadou, îi faceţi, dar alegeţi şi voi altceva. Tocmai căţel?

Doctorul a scos din nou ceasul.

— ...Tocmai căţel... Ai cu cine să te înţelegi?

Dora zice: „Lasă că-i pun o panglicuţă roz şi un bileţel la gât şi când o să-l vadă doctorul, n'o să mai poată de bucurie...

Să vedeţi, să vedeţi! Şi bate din palme, uite-aşa.

E foarte drăgălaşă când o vezi aşa. Ştii, şi-a făcut acuma o rochiţă nouă — i-am cumpărat eu stofa. M-au înebunit cu croitoreasa... Vine, dom'le fata aceia, îi croeşte rochia, vine să i-o încerce şi, când la încercat, zice că i-a stricat stofa. Dă-o afară... bucluc. Adă alta. La urmă nu s'au putut înţelege, dacă să puie bumbi albaştri sau verzi. Dau şi eu să mă amestec şi spun că are dreptate croitoreasa, că nevastă-mea a şi sărit: „Mai vezi-ţi de treabă, că nu te pricepi, că aşa ai fost toată viaţa, te-ai băgat în bucătărie, acolo nu-ţi era treaba şi 'n afară, acolo unde îţi era rostul, te calcă toţi pe coadă".

Ea a zis, eu am zis — adică a zis mai mult ea decât eu — şi n'am vorbit două zile. La urmă zicea că ţineam cu croitoreasa, că-mi plăcea, că-i tânără şi durdulie:

„De asta — zice — stai aici, ca să te agăţi de ea. Nu vezi că eşti bătrân?"

Ce să-ţi spun, o comedie întreagă...

●

Cerul sus e plumburiu şi greu.

S'a jucat vântul în castanii bulevardului. S'a dus. S'au desprins frunze de sus şi s'au dus să-l caute. Le-a fost frig şi s'au lipit de pământ, ascunse sub gard.

Trec două căruţe încărcate cu căpăţâni de curechi.

O fată trece legănându-se, c'un braţ de crizanteme albe.

Conu Niţă e tot la colţul străzii şi-l ţine pe doctorul Bogdan de-un bumb dela haină... Mai are de spus ceva.

Şi deodată scoate ceasul din buzunar, îl desface din punguţa de piele moale şi se bate cu palma peste frunte:

— Iraa.... frate, e douăsprezece şi un sfert... Da' de ce nu mi-ai spus, doctore, că-i aşa de târziu.

Conu Niţă e supărat.

— ... Bine, doctore... aveai şi d-ta treabă, poate, aveam şi eu, dom'le, treabă la primărie...

Şi-a pus ceasul în punguţă şi punguţa şi-a pus-o cu grije în buzunar.

— Trebue să mă duc mâne la primărie...

Eri tot spre primărie a plecat, s'a întâlnit cu Conu-Tache, s'au apucat la Turcu să joace table — numai o tablă — şi-au jucat până la amiază.

A început să râdă.

— Doctorică dragă, am avut treabă azi, da' acuma orice aş face tot am întârziat... D-ta ori ai avut, ori n'ai avut, la fel... Nu mai poţi face nimic... Vrei să-mi faci o bucurie? Vino să mănânci la noi... Te rog. O să se bucure şi Profiriţa şi Dora... şi vezi şi căţeii... Da' să nu spui că ţi-am spus de cadoul lor..., că iar îmi aduce aminte că ţin partea croitoreselor şi că-s bătân şi nu-mi văd de treabă...

L-a luat pe doctorul Bogdan de braţ şi au plecat.

Când au trecut după colţul străzii s'a auzit vocea lui Conu Niţă:

— Doctore, da' nu ţi-am spus despre păţania ceia a mea din tren, cu madam Iorgulescu.. stai să-ţi spun, să vezi...

A început să ploaie, cu stropi mărunţi şi deşi... La colţ a apărut o umbrelă, ca o ciupercă din pădurea basmelor...

DAN O. BOLDUR

PLASTICA

In Pavilionul Artelor dela Şosea, a fost organizată o expoziţie de pictură turcă, menită să ne aducă imaginea republicii lui Atatürk, aşa cum apare în preocupările artiştilor contemporani.

O artă nouă, tânără, viguroasă, exprimă aci opera de emancipare a poporului.

Ca şi producţia similară sovietică, plastica turcă actuală urmăreşte mai mult scopuri de propagandă decât o finalitate estetică propriu zisă.

Velisaratu-Veli — Autoportret

Majoritatea lucrărilor din expoziţia dela Şosea sânt consacrate războiului, momentelor politice şi culturale, scenelor cu subiect social şi istoric.

Dintre toate, sânt vrednice de relevat compoziţiile „Alfabetul nou" de Hasan Fahri şi Şeref, Interioarele lui Şevket, „Dela ignoranţă la cultură" de Şeref şi lucrările foarte finite ale lui Ibrahim Sali.

Dela pictura academică la formele cele mai înaintate ale artei moderne (Bedri Rahmi, de pildă), pictorii turci desvoltă aceiaşi mişcare, aceiaşi pasiune pentru ilustrarea în culori tari a esenţialelor preocupări ce domină regimul noului Stat.

Pentru cunoaşterea unei naţiuni în plină eflorescenţă şi pentru strângerea legăturilor sufleteşti între două popoare astăzi prietene, expoziţia artiştilor turci este un minunat prilej, căruia cercetătorii noştri i-au acordat întreg interesul ce i se cuvine.

I. Vass — Portret

●

Pictorul Marius Bunescu *expune din nou în atelierul dela Muzeul Simu.*

Cizelator rafinat al suprafeţelor de culoare, artistul chibzueşte fiecare apăsare de penel, ajungând la o desăvârşită rezonanţă de ansamblu.

Lucrările recente — vederi, naturi moarte, portret — mărturisesc o egală grijă pentru amănuntul expresiv, pentru accentele de vigoare topite în valori armonios organizate.

Viziunea artistului a rămas neschimbată. Ochiul său caută mereu peisajul plin de caracter, diferenţiând pitorescul în variante nesfârşite.

Nimic strident sau inutil poetizat nu găsim însă, în opera sa. Totul e spus domol, consistent, cu dragoste pentru forma reliefată, pentru sensul intim al nuanţei, pentru echilibrul plastic al motivului.

Dârz în lupta pe care o duce consecvent pentru înfrângerea materiei, d. Marius Bunescu defineşte, totdeauna unitar şi sobru, frumuseţi nouă şi noui adevăruri.

Pe linia de simbolică ascensiune a talentului său, pictorul trasează şi de astădată drum de lumină.

●

La Dalles, d. Petru R. Troteanu *prezintă un ansamblu bogat de lucrări de şevalet şi picturi de mari dimensiuni, vădindu-se într'un progres cu adevărat remarcabil.*

Dela pictura decorativă în care excela, artistul a evoluat, în umanizarea artei sale, până la forţa de expresie concretizată cu deosebire în portret.

Al. Călinescu — Cap de expresie

Pictura de şevalet nu mai cere simplitatea, lărgimea de execuţie a lucrărilor mari; nu mai impune ardoarea ritmică a liniilor şi subordonarea valorilor în masse compacte.

Artistul nu mai caută acum efectele decorative. Spaţiul restrângându-se, procedeele tehnice au fost determinate să pună în evidenţă preţiozitatea materiei, calităţile pur plastice.

Şi d. Troteanu a reuşit pe deplin.

Motivele concepute pe variaţii cromatice exprimă maturitatea tehnică, siguranţa construcţiei formale, ştiinţa punerii în pânză, — rezultate obţinute prin muncă discretă, dar sârguitoare, de un meşter care acum îşi valorifică definitiv resursele.

●

In aceiaşi sală, sculptorul Alexandru Călinescu *a aşezat busturi, studii, compoziţii şi figuri, închipuite în formă şi volum cu mult echilibru plastic.*

●

In rotonda Ateneului Român expune d. Velisaratu-Veli. *D-sa a făcut mulţi ani pictură pentru teatru. Decorul i-a înrâurit înfăţişarea şi unele dintre compoziţiile de astăzi. După o pauză de cincisprezece ani, întoarcerea la şevalet nu este însă de loc dezastruoasă. Dimpotrivă. Dela expoziţia din 1921, d. Velisaratu a străbătut faze de experienţă care i-au folosit.*

I. Jiga — Portret

In ulei, acuarelă, guaşă, desen şi linoleum, d-sa se exersează cu destulă îndemânare.

Marius Bunescu — Udrea

Nimic nu poate stingheri desvoltarea unui talent.

●

Pictorul I. Vas *şi sculptorul* I. Jiga *expun la Hasefer.*

Sunt artişti cu preţioase posibilităţi care, cu toată manifestarea lor timidă, dovedesc calităţi ce vor trebui urmărite.

●

Pe scara valorilor, este desigur superioară expoziţia dela Galeria Nouă (Ştirbey Vodă 17) a doamnelor Miliţa Petrascu, Merica Râmniceanu *şi* Elvira Geblescu.

Mai ales primele două artiste îndreptăţesc şi de data aceasta admiraţia noastră neprecupeţită.

Nu prea suntem convinşi de utilitatea prezenţei stridente a d-nei Elvira Geblescu. Face şi d-sa artă?

●

Printr'o greşită înţelegere a rostului pastei în pânză, d. Urumoff-Caliacra *— la Mozart —*

P. R. Troteanu — Nud

încearcă un soi de sculpto-pictură în care reliefarea maselor e tot ce poate fi mai absurd ca expresie artistică.

Un siniliu de scrobeală desvoltă subiecte de pe litoralul Mării Negre. Tablourile se aseamănă toate între ele şi nu spun arbsolut nimic.

●

Intr'o sală vecină, d. locotenent Matei D. Ştefănescu, *deşi autodidact în pictură, strecoară unele accente destul de fericite.*

●

Neschimbată e şi anul acesta d-na Riza Propst-Kraid. *Oare d-sa nu are deloc încredere în eforturile unei înoiri?*

●

Dar la Mozart expune şi o debutantă cu surprinzătoare însuşiri. E d-ra Medi Wexler. *Balcicurile şi portretele schiţate de d-sa cu ulei pe carton sunt mai mult decât făgăduitoare.*

Nu mai trebue decât sârg.

H. BLAZIAN

O pagină de istorie uitată

de Artur Gorovei

Se petrec, în viaţa popoarelor, evenimente care, considerate de puţină importanţă, sunt trecute cu vederea de către cercetători, deşi — după cum se şi întâmplă adeseori — faptele mici ascund intenţii mari, care dacă nu se realizează, fac să se şteargă din memorie întâmplări menite să producă vâlvă, în cazul când acele intenţii ar fi fost înfăptuite.

In istoria poporului nostru s'a petrecut un asemenea eveniment, necunoscut generaţiei noastre — pentrucă manualele de istorie nu-l menţionează — şi puţinii contimporani ai vremii aceleia se vede că l-au uitat.

Evenimentul acesta este în legătură cu istoria poporului italian, a fraţilor noştri pe cari-i iubim şi-i respectăm, dar în rândul cărora s'au putut întâlni si fraţi vitregi, ale căror intenţii dăunătoare nouă nu s'au realizat, spre norocul nostru şi pentru cinstea poporului italian.

●

Suntem în 1866, taman acum 70 de ani, când în ziua de 8 Aprilie, Italia, cu învoirea tacită a lui Napoleon, se aliază cu Prusia în războiul acesteia contra Austriei, în dorinţa de a pune stăpânire pe Veneţia. La 20 Iunie, Italia declară războiu Austriei, dar peste patru zile armata italiană este înfrântă la Custoza, şi la 20 Iulie flota ei este zdrobită la Lissa. In vremea aceasta, însă, Prusia obţine o mare victorie la Sadowa, în urma căreia Austria cedează, lui Napoleon, Veneţia, pe care marinimosul Impărat o dăruieşte Italiei.

Dacă Prusia nu ar fi biruit pe Austria, la Sadowa, poate că noi am fi fot incorporaţi la Austria, şi nu s'ar mai fi vorbit de o România.

Un asemenea proiect se făcuse: fraţii noştri italieni cereau ca România să fie cedată Austriei, ca compensare pentru Veneţia, care să treacă la dânşii.

Incă în Aprilie 1866, pentru a înlătura surprizele unui războiu în care trebuiau să se încaere, unii dintre politicianii italieni propuneau soluţia aceasta, prin câteva ziare de ale lor, şi mai cu seamă ziarul *„L'opinione"*, un mare îndrumător al opiniei publice italiene.

Dacă planul acesta, aşa de dureros pentru noi, s'ar fi putut realiza, Italia nu ar mai fi intrat într'un războiu, aşa de dureros pentru dânsa, şi ar fi obţinut Veneţia fără nici un sacrificiu.

Articolele din „L'Opinione" erau vehemente şi jignitoare pentru noi. Spre a motiva necesitatea anexării noastre la Austria, se spune că în România nu sânt elemente capabile să constituie un guvern naţional; că libertatea, ordinea, prosperitatea Principatelor sânt bunuri pe care nici un Principe nu-i în stare să le procure ţării; că Franţa înclină să unească România cu Austria, şi că guvernul britanic garantează că poporul român va sancţiona această cesiune cu votul său.

Contra acestei propagande au reacţionat studenţii români dela Universitatea din Torino.

Era, în acel an, în Torino, un grup de studenţi români, dintre cari unii au avut pe urmă rosturi în treburile ţării noastre. Erau: Nicolae Fleva, N. Scriban, G. Pandeli, A. Vlădescu, Coculescu, Robescu, G. Papa, Văleanu, G. Roşu, S. Simionescu, Z. Samfirescu, A. Duculescu, însufleţiţi de Petru Borş, unul dintre cei mai străluciţi studenţi ai facultăţii de drept.

Petru Borş era moldovan, fiul Banului Ioan Borş dela Bâdiliţa, judeţul Suceava; la Academia Mihăileană din Iaşi, la examenul ultimului an, asista şi Mihail Kogălniceanu, care entuziasmat de succesul tânărului Borş, a cerut, într'o şedinţă a Camerei deputaţilor, să i se acorde o subvenţie, pentru a-şi continua studiile în străinătate. Si el s'a dus în Italia, la Torino, de unde s'a întors doctor în drept, cu multe laude, şi intrând în magistratură a făcut o carieră strălucită, ajungând, în câteva luni, Procuror general la Bucureşti, şi apoi a fost un fruntaş al baroului de Ilfov.

S'au găsit, în Torino, ziare care să nu împărtăşească părerile politicanilor dela „L'Opinione", şi au adăpostit, în coloanele lor, protestele studenţilor români.

Ziarul „Le Alpi", în No. 111 din 21 Aprilie 1866, sub titlul „Italia e Rumania", pe prima pagină, publică următoarele:

„Da un distinto giovane rumano riceviamo la seguenta lettera".

Lettera aceasta este un articol al lui Petru Borş, în care spune:

„In câteva ziare italiene, mai cu seamă în diferite articole din „L'Opinione", am găsit, cu multă durere de inimă, formulat proiectul de a se ceda România Austriei, ca compensare pentru Veneţia, care va trebui lăsată Italiei.

„Cum această chestiune priveşte pe naţiunea căreia aparţin, a căreia libertate şi independenţă îmi sunt aşa de scumpe, nu stau pe gânduri să răspund oarecare obiecţiuni pentru a corija erori aşa de triste.

„Nu cred oportun să tratez chestiunea în fond; ar fi inutil să se demonstreze dreptul de existenţă al unei naţiuni, acesta fiind un drept natural şi absolut, care niciodată nu ar putea să fie distrus.

„România are dreptul să fie independentă?

„Iată întrebarea pe care şi-o pot pune oamenii politici şi diplomaţii, dar opinia publică este declarată în favoarea României. Cât de mare mi-a fost durerea de a vedea că o parte din presa italiană nutreşte ideia greşită de a răscumpăra Veneţia prin mijlocul unei compensări dată Austriei, din Carpaţi până la Marea Neagră! Este lucru funest de a propaga astfel de opinii eronate, şi pentru Italieni şi pentru Români, nu numai pentrucă astfel de trafic de ţări este un act în contra dreptului public european, dar pentrucă departe de a servi cauza italiană sau cea română, va servi de minune inamicului comun, stingând orice simpatie între două popoare de fraţi. Nu numai origina comună, identitatea de tradiţii şi obiceiuri şi asemănarea de limbă, dar şi mai mult încă, aceleaşi aspiraţiuni, ar trebui să unească strâns aceste două naţiuni. Numele de Italia inspiră României nu numai afecţiune, dar fără de exagerare pot să spun că are pentru ea un fel de adoraţie.

„De 1761 de ani această colonie latină, de atâtea ori mutilată de hoardele asiatice, a luptat cu bravură contra barbariei, aducând ajutoare eficace cauzei civilizaţiei europene.

„Se protestează contra teribilelor evenimente ale Poloniei, şi contra celora tot aşa de triste a ducatului Elba, se ridică glasuri în favoarea Ungariei şi a tuturor naţionalităţilor, se cooperează pentru unificarea italiană, şi se varsă atâta sânge sub zidurile Sevastopolului, şi acuma să placă unora să distrugă din temelii citadela română, punând sub tiranie un popor, drept preţ al libertăţii altui popor? Dar oare Românii nu au cel mai sfânt drept la existenţa lor naţională ca şi fraţii lor italieni? Nu, niciodată Românii nu vor permite astfel de schimburi şi nu vor consimţi la anihilarea lor politică. Eu nu pot crede că Italia ar nega libertatea altor popoare. Dacă vreo regiune a României, cunoscută sub numele de Moldo-Valahia, nu a fost niciodată subjugată, noi Românii sperăm că şi în viitor, ajutaţi de puterile amice, să ni apărăm ţara şi să facem ca astfel de ţinte să nu poată fi atinse. Dacă multe împrejurări au adormit, pentru câtva timp, spiritul naţionl si au doborit multe instituţii vechi, oare în 1856 nu şi-au manifestat Românii dorinţa şi putinţa de a se constitui în stat liber si independent? Nu pentrucă ar lipsi elementul naţional, dar pentru a înăbuşi orice rivalitate de gelozie internă, astăzi Românii aclamă un principe străin. România vrea să fie liberă ca Italia, şi a inaugurat patriei sale un viitor splendid, de aceia dela Italia cere mai mult decât dela alţii un ajutor moral, prin care să poată, cât mai repede, să se realizeze, în acea parte orientală a Europei, aspiraţiunile comune lumei civilizate".

Scrisoarea lui Petru Borş a avut ecou. Ziarul „L'Italia" din Torino, în No. 111 din 22 Aprilie 1866, publică un răspuns al studentilor români adresat ziarului „L'Opinione".

Sub titlul „Sulla cessione dela

Urmare în pag. IV-a

Rumania all'Austria", redacția ziarului scrie: „Publicăm cu plăcere o scrisoare a unor Români cari se găsesc în Italia la studiu, adresată ziarului „L'Opinione", relativ la cesiunea României către Austria, ca compensație pentru Veneția. Acești valoroși tineri au exercitat în acelaș timp un drept de a-și ridica glasul pentru țara lor natală, cu care alții ar vrea să facă o *negustorie rușinoasă*. Opinia publică în Italia a fost agitată asupra acestei chestiuni de oarecare jurnale care, invocând principiile dreptului public modern, în loc de a repudia acest trist schimb, pretind a demonstra că e posibil și acceptabil".

Ziarul acesta nu se sfiește să scrie această frază nervoasă și zguduitoare: *„Dacă Venețienii ar consimți să dobândească libertatea lor cu prețul libertății altuia, ar merita să rămâie în sclăvie veșnică.* Noi credem că națiunea italiană va fi ofensată de așa propuneri inice, și că cuvintele Românilor vor găsi ecou la acei cari sunt sinceri și liberali în Italia, oricărui partid ar aparține".

Astfel introdus, de ziarul „L'Italia", protestul studenților români, a trebuit să trezească, în mulți italieni, sentimentul de dreptate întunecat de unii politicieni prea egoiști.

Intre alte argumente din acest protest, unele parafrazând scrisoarea lui Petru Borș (protestul fiind redactat tot de el), din gazeta „Le Alpi", este și următorul pasaj semnificativ: „Am cetit zilele acestea în *Gazzetta Ufficiale* a Regatului Italiei că forțele militare italiene se urcă la 200.000 oameni sub arme, care pot să fie ridicate până la un milion, fără a număra pe voluntari, forțele vii ale națiunei. Ei bine, e mai probabil ca o națiune de 22 de milioane, care are o așa frumoasă armată, în loc de a se sprijini pe ea, să poată admite ideia de a se răscumpăra sacrificând un popor frate?"

Ziarul „Le Alpi" revine asupra acestei chestiuni, de care se ocupă în primul articol publicat în N. 114 din 24 Aprilie 1866, și în care zice: „Mai mulți Români cari locuiesc în Torino, între cari d-l *Borsiu*, autor al articolului publicat cu puține zile în urmă, relativ la cedarea României către Austria, în schimbul Veneției, au adresat directorului ziarului „L'Opinione" o scrisoare asupra aceleiași chestiuni. Ei își arată durerea lor de a vedea că mai multe ziare italiene, în fruntea cărora este „L'Opinione", sunt partizane ale acestui *schimb* (cuvânt subliniat în ziar). Citează câteva asertiuni din „L'Opinione" într'un recent articol în contra țării lor, și le combat cu vigoare. Iată un pasaj din această scrisoare".

După ce reproduce o parte din protestul tinerilor Români, ziarul „Le Alpi" continuă:

„Acțiunile memorabile dela Iași, după subscriitorii scrisorii din „L'Opinione", sunt opera unui partid învins, esclus dela putere, ale partidului rus, dar nu a fost niciodată în România un partid austriac. Ei declară că „niciodată poporul român nu va sancționa, cu votul său, anexiunea la Austria; că se înspăimântă la ideia că s'ar face din ea o târguială rușinoasă, și că Italia ar putea să eie parte la această târguială".

„După cele ce am spus de mai multe ori — continuă ziarul — asupra acestei chestiuni, este inutil să mai repetăm, prin multe vorbe, că noi dăm deplină adeziune declarațiunilor acestor tineri Români".

•

Aceasta este o pagină uitată din Istoria frământărilor prin care a trecut neamul nostru românesc, și pe care, poate că nu-i rău să ni le amintim, din când în când.

ARTUR GOROVEI

M o c i r l a

Fabulă

In glod se lăfăia porcimea
Și-ades cu râtul atingea
Piciorul unui cal cu pielea
Lucioasă ca o catifea.

Cutremurându-se de silă
Sărmanul cal tânjea într'una,
Și-ades, spre a uita băltoaga,
Privea tăcut, în noapte, luna.

Se minuna, cum de se poate,
Sub bolta cerului înaltă,
Atâția porci să rabde Domnul
Și-atâtea stele laolaltă.

Se tot trăgea în colțul șurii,
Disprețuind tărâța lor.
Mânca doar fân curat din iesle,
Bând apă clară de isvor.

Și-așa, încetul cu încetul,
S'a pomenit retras în colț,
Cât mai departe de mocirlă,
Cu ochii căutând spre bolți.

Trecură zile fără număr.
In colțul lui uitase tot.
Când, într'o zi, doi ochi de scroafă
Cu capul rezemat de-un ciot,

Asupra lui se pironiră;
De-un foc sclipea pupila-i ștearsă;
De ură 'ntâia oară scroafa
Până 'n adânc simți că-i arsă.

Cu un picior atinse burta
Celui mai mare dintre porci:
„Prietene, de vrei, o clipă
Spre fundul șurii să te 'ntorci.

Ce văd, din cale-afar' îmi pare:
Un cal, mai negru decât smoala,
Stând numa 'n colț, de noi departe,
Cutează să-și arate fala".

Cu greu urnindu-se din locu-i
Și sprijinit de porci vreo zece,
Spre mândrul cal, în fundul șurii,
Iși lunecă privirea-i rece.

Apoi, cu glas domol: „O gloabă!
Dac'a fugit de printre noi,
O fi având vreo parte slabă".
Și iarăși adormi 'n noroi.

Atunci, din baltă se ridică
Un porc bătrân: — „Știți voi, cumva,
A cui e gloaba asta neagră?
A calului ce ne plimbă

Impărăteasca noastră ladă
Din târg în târg, din sat în sat,
Până când zilele trecute
La poarta curții ne-a lăsat.

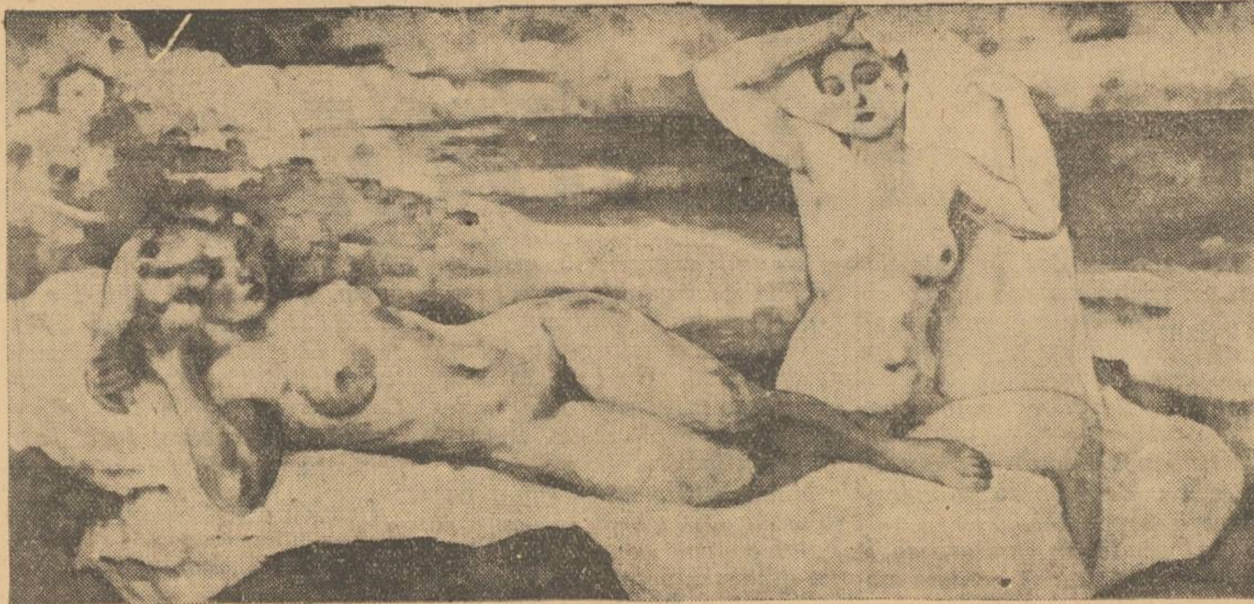
Așa că, mult să nu vă mire
De ce rămâne 'n colț fricos,
Când știți pe tată-său ce este:
Un cal de muncă păcătos.

De stă mereu așa departe,
Se simte isgonit de noi!"
Și mulțumiți, și porci și scroafe
Adorm cu râtul în noroi.

•

Ades, când ocolești cu silă
Un grup de oameni anumit,
Nu spun că te ferești de dânșii,
Se laudă că te-au gonit.

GRIGORE SALCEANU

P. R. Troteanu — Compoziție

Primii Pași

Contrabandiștii

Era aproape de miezul nopții când agentul de pescărie Cernev, însoțit de doi lopătari, se îndrepta spre barca sa, legată lângă mal.

— Pune pușca'n barcă! — ordonă Cernev unuia dintre lopătari. Ordinul fu executat. Lopătarii luară vâslele și barca porni în întunerec.

De-alungul gârlei strâmte creștea stuf. Broaștele strigau cu putere.

Agentul începu să se gândească la necazurile sale.

Azi dimineață l-a chemat revizorul și a început să-l certe. I-a spus că contrabandiștii au devenit foarte îndrăzneți, i-a dat să înțeleagă că el știe cât de ușor pot fi mituiți funcționarii lui; într'un cuvânt, revizorul a revărsat peste capul lui Cernev o cascadă de imputări și ca încheiere i-a ordonat să plece în baltă, în căutarea contrabandiștilor.

Acum Cernev era decis să scotocească prin cele mai tainice colțuri ale bălților.

•

— Mai e mult până la movilă? — întrebă Cernev, desmeticindu-se din toropeala care a început să-l cuprindă. „Movila" se găsea la vre-o 15 km. de satul pescarilor, în inima bălților. Dincolo de ea, începea o regiune sălbatică, populată de mistreți.

Acolo trebuiau să fie căutați contrabandiștii, căci numai acolo ei erau într'o oarecare siguranță.

— Ne apropiem, d-le agent.

— Stai... trage barca la mal, ordonă Cernev și sări pe pământ.

„Să nu dormiți. Dacă veți auzi împușcături, să-mi veniți în ajutor". Iși încărcă pușca și porni pe o potecă abia vizibilă.

Buhaiul bălții umplea văzduhul cu mugetul său înăbușit.

Păsări invizibile se văetau în desișuri. Un cârd de rațe sălbatice se ridică și trecu peste discul de aramă al lunii, care atârna la meridian.

Poteca, care mergea de-alungul gârlei, coti spre dreapta. Undeva trosni stuful.

Agentul începu să se furișeze cu mai multă precauțiune.

După ce trecu printr'un desiș, zări un mic rug, lângă care stăteau doi bărbați.

Păreau liniștiți și vorbeau. Lângă ei se vedea o grămadă de pește.

Contrabandiștii!...

Agentul se strecură aproape de tot și începu să asculte.

•

— N'am observat nimic. Am isbutit să trec... Și doar nu e glumă să treci cu un caiuc întreg de pește.

— Da, bună ispravă, confirmă celălalt contrabandist, un lipovan înalt și spătos.

— Să mai trecem neobservați lângă sat...

— Asta-i un fleac; doar am mai trecut noi pe acolo.

O pasere de noapte scoase un strigăt strident și sinistru.

Contrabandiștii își ridicară capetele și, zărindu-l pe agent, săriră în picioare.

— Nu vă mișcați!... Vă 'mpușc!... — strigă agentul — și trase un foc în aer, chemându-și lopătarii.

Ii privea triumfător.

— Ați dat de dracu, ticăloșilor!

El nu auzi cum trosni stuful în spatele lui și nu observă că cineva se furișează spre el:

O lovitură năprasnică... și agentul căzu la pământ, cu un cuțit pescăresc împlântat în spate.

— Vă spuneam eu că vine cineva!

— Stinge focul!

Unul începu să stingă rugul, altul se apropiă de asasin.

— Ce să facem cu el, Vania?

— Ce?... să-l aruncăm în apă!

Contrabandiștii ridicară corpul încă cald al agentului și dispărură în întuneric.

•

Soarele era de mult pe cer când se treziră lopătarii.

Șeful lor nu se arăta. Ingrijorați, porniră să-l caute.

După câteva ore de căutare zadarnică se opriră lângă rămășițele unui rug și se așezară pentru a se odihni.

— Ei, ce să facem? Nu-i; l-au rupt mistreții sau s'a înecat.

Acela care vorbea se sprijini cu o mână de pământ, dorind să se culce pe iarbă. Ceva lipicios îi murdări degetele.

— Sânge!

Amândoi săriră în picioare.

— I-au făcut de petrecanie contrabandiștii...

— Hai să plecăm. Trebue să raportăm domnului revizor. Și cei doi lopătari se îndreptară spre barcă.

GH. INITOVSKY

Scrisoare

Nu te-am mai întâlnit din ultima seară de toamnă când mi-ai înapoiat inelul și te-am urmărit o clipă cu privirea-mi fugară. — Păreai puțin mișcat atunci, poate nostalgia unui vis ce s'a sfârșit prea brusc, poate atunci abia ai înțeles că mă iubeai și nu meritam purtarea ta. Mi-ai strecurat în suflet credința că am trăit și eu în sufletul tău, că a fost puțină iubire în tine.

Mult, prea mult că nu m'ai iubit, o știu prea bine, cu toată tăria sincerității tale cu care mă copleșeai... să fiu a ta!

Nu ți-au plăcut la mine decât zburdălnicia și nebuniile copilărești ce-mi caracterizează felul, nu ți-a plăcut să înțelegi dragostea. am fost pentru tine o păpușe pe care încercai s'o iubești și s'o desmierzi numai atunci când căutai un refugiu, când erai plictisit de toate...

M'ai crezut o păpușe fără suflet... Cu știrea ta m'ai lăsat să sufăr atunci când înțelegeam că iubești pe alta — ca apoi să-mi arunci în față decepția grozavă în toată cruzimea ei...

M'ai chinuit și m'ai mințit cu ușurință, iubind o ființă prea apropiată mie... fără nici o remușcare.

Aceasta era realitatea ce prea crud m'a lovit atunci când credeam că nimic nu ne va putea despărți, atunci când te iubeam atât...

De atunci sânt șase luni... Incerc uneori plină de revoltă să te condamn aspru, dar clipele fericite ce le-am trăit cândva alături de tine — nu mă lasă. De ai uitat totul — e și firesc să fie așa. Azi nu te doresc, dar îmi e gândul mereu la tine...

...Ca niciodată mi-ai apărut în acelaș costum gris — așa cum te-am pierdut în ultima seară de toamnă — încercând să-ți găsești liniștea sufletească alături de mine... Te-am primit, dar am simțit deodată că nu mai sântem aceiași... o repulsie față de tine și de tot trecutul atât de frumos, m'a cuprins... totuș am plecat cu tine... Tăceam... Tu ai intrat într'o casă, iar eu te așteptam... dar am fugit... am fugit de tine, alergam înapoi... să nu te mai văd, să nu te mai aud...

Am ajuns în fața unei table de școală scrisă toată cu cretă... am încercat s'o șterg într'o parte și am scris... „Puiu... dar tu ai apărut în spatele meu.. alergaseși după mine... Erai atât de obosit... palid și respirai greu...

M'ai întrebat dece am fugit... nu știu ce ți-am răspuns... te-ai așezat pe o bancă și-mi vorbeai mult... ce?... Erai atât de obosit... am încercat să te sărut... să te mângâi...

Dar tu, vorbeai altfel, prelungeai cuvintele legându-le între ele, nu te mai înțelegeam... păreai altul, slăbit și cu privirea pierdută undeva...

— Dece vorbești așa, Puiule?...

— De când tu ai plecat, eu nu mai sânt acela... nu mai sânt cel ce l-ai cunoscut... m'am schimbat... m'am făcut rău, beau și pierd nopți întregi... dece mă faci să aleg așa, nu mă vezi cât sânt de obosit...

— Dar dece vorbești așa... eu plec...

— „Nu... te rog rămâi, am să încerc să mă schimb... iartă-mă...

Ai început să vorbești tare, apăsând pe fiecare cuvânt, mi-ai cuprins cânile ca într'un clește... mă dureau... mă chinuiai cu respirația ta... doream să fug cât mai repede de lângă tine, să fug, și tu vorbeai.. mereu... mereu... m'ai îngrozit... mă înăbușeai... lasă-mă... și m'am trezit.

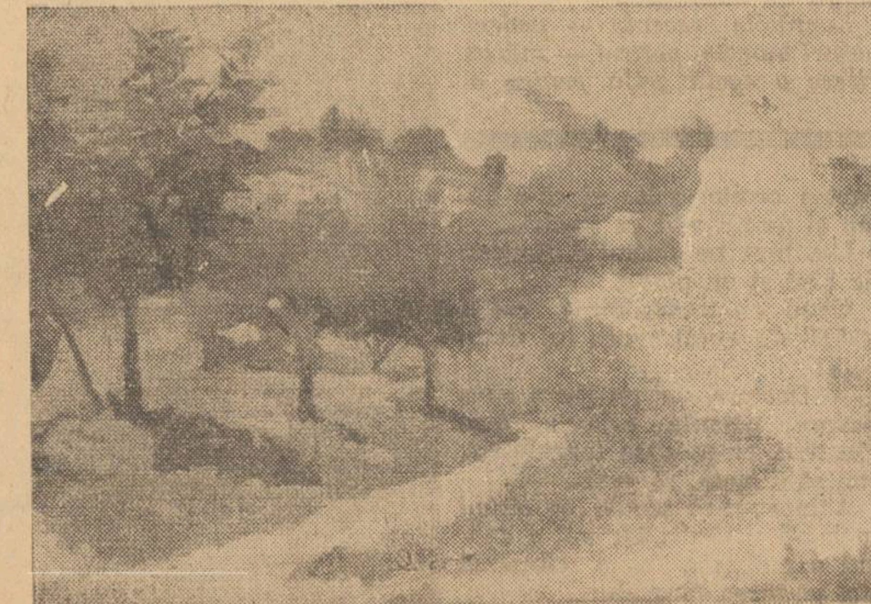
•

Tremuram cu pumnii strânși la gură, lacrimile îmi udau obrajii.. și icoana ta îmi sta clară în față. Am adormit într'un târziu încercând să uit visul urât ce mi-a zdruncinat o clipă întreaga-mi ființă.

Acest vis a venit să închee povestea noastră de dragoste pentru totdeauna — anul în care ne-am cunoscut...

Vis a fost și dragostea noastră ca și acesta.

BROSCUȚA

Paul Miracovici — Peisaj

Cronica muzicală

Filarmonica dirijată de d. George Georgescu

Reintors din obicinuitul său turneu anual în străinătate la diriguirea Filarmonicei noastre, d. *George Georgescu* a adus cu sine și pe oaspele cuvenit al tuturor concertelor sale — de astă dată în persoana d-lui *Richard Odnopossoff*, prim concert-maestru al Filarmonicei vieneze. D-sa a ales, pentru a se prezenta în fața publicului nostru, *Concertul în si minor* de *Saint-Saens*, care i-a prilejuit aiurea, se pare, un deosebit succes.

Ultimul ca dată (1880) dintre concertele de vioară, cel în si nu e și cel mai frumos, cu toată construcția liu clară și tehnica bine stăpânită ce caracterizează dealtfel orice lucrare a maestrului francez. *Allegro ma non troppo* opune două motive, unul viguros, al doilea mai calm, dintre care ultimul e reluat, desvoltat și amplificat și în *Final*. Țesătura aceasta bine echilibrată nu e însuflețită însă decât tot spre sfârșit de oarecare avântare — și numai în aceste momente interpretul s'a putut ridica la rându-i din regiunile medii în care-l reținuse compozitorul. Totuși siguranța sa de atac și sunetul plăcut au fost remarcate din primul moment.

Interesul auditoriului a fost mai mult câștigat de *Simfonia a doua* în re major de *Brahms*, care la prima ei audiție din 1878, la Viena, a fost primită cu destulă răceală. Ceiace atunci a părut copilăresc, astăzi ne farmecă — acel caracter sglobiu, senin, primăvăratec, ce i-a determinat și denumirea de *Simfonia primăverii*.

Fantezia ușoară, veselia și gingășia motivelor nu sunt întrerupte decât un moment, de *Adagio* (partea a doua) cu tema lui maestoasă și gravă, introdusă de violoncel. Contrast definitiv între această delicată fantezie sonoră și pateticele accente ale întunecatei și frământatei prime simfonii.

D-l Georgescu a condus și interpretat simfonia lui Brahms cu avânt și simpatie, așezând-o de altfel chiar în fruntea programului. Pentru final d-sa ne-a rezervat o altă fantezie, în care muzica intră mai puțin decât dorința de originalitate cu orice preț: *Rapsodia albastră* (sau *In tonuri de albastru*) a compozitorului american *Gershvin*. Pentru poetul *Arthur Rimbaud* fiecare sunet avea și o culoare proprie — dece nu și-ar vedea și originalul compozitor rapsodia scăldată în azur! Atât doar că asemenea apropieri dintre sunete și culori sânt strict individuale și nu oricine poate fi convins să asocieze culoarea seninului calm și adânc al cerului de sincopatele ritmuri, altminteri savant combinate ale lui Gershvin.

D-l *Filionescu* a executat capricioasa partitură în stilul cuvenit și cu multă strălucire.

N.

■ RADIOFONIȘTI! Nu puteți asculta bine străinătatea? Paraziții de radio vă împiedică să recepționați ziua și în timpul sezonului cald, emisiunile mai îndepărtate? Aveți leacul imediat la îndemână. Ascultați posturile străine pe unde scurte, care se aud totdeauna cu claritate și tăria unui post local. Programele complete ale posturilor pe unde scurte apar numai în excelenta revistă „RADIO" (ADEVĚRUL), Radiofonie — Televiziune — Știință pentru toți.

■ *LONDRA, PARIS, ROMA, BERLIN, BRUXELLES, BUDAPESTA, LINDHOVEN.*

Programele complecte pe unde scurte ale acestor stațiuni apar regulat numai în revista RADIO (Adevěrul). Radiofonie — Televiziune — Știință pentru toți.

■ 4 MINUNATE EXCURSIUNI DE PAȘTI.

PARIS, 3—18 Aprilie.

ATENA, ISTANBUL, 4—16 Aprilie.

ISTANBUL PRINKIPO, EYUB, SKUTARI, 9—15 și 11—16 Aprilie.

VIENA și BUDAPESTA 9—16 Aprilie.

Informațiuni prospecte și înscrieri la Biroul de voiaj al ziarelor „Adevěrul" și „Dimineața" din str. Const. Mille 5—9. Tel. 4.10.04.

O lectură captivantă, instructivă și distractivă

O nouă lovitură editorială!

Cetitorii de literatură bună găsesc pentru suma de

20 LEI

Un volum, format mare 15×21 cm., frumos broșat cu coperta cartonată tipărită în culori la heliogravură cuprinzând o nouă serie de

10 nuvele alese

Autori mondiali iluștri

Noua colecție a editurii „Adeverul" — 300 pagini — 20 lei

De vânzare la toate librăriile, depozitele și chioșcurile de ziare

Insulele malteze

SIR HARRY LUKE

Lungă doar de şaptesprezece mile şi jumătate şi nicăeri mai largă de nouă mile, Malta e insula principală într'unul din cele mai mici arhipelaguri din lume. E o rămăşiţă din vremurile îndepărtate când continentele aveau o altă formă şi când Mediterana era o serie de lacuri, despărţite prin punţi de pământ ce uneau Europa cu Africa.

Arhipelagul maltez este azi singurul stâlp rămas dintr'o astfel de punte, singura frântură păstrată dintr'o cale pe care pahidermele şi rumegătoarele preistorice îşi dibuiau nedumerite drumul spre căldura africană, când îngheţul tot mai puternic le-a alungat din Europa.

Unele din animalele acestea uriaşe zăbovirâ prea mult pe puntea malteză şi peştera dela Ghar Dalam, lângă marginea de miazăzi a insulei, e plină de oasele lor, prefăcute în cursul vremilor în fosile minunat păstrate.

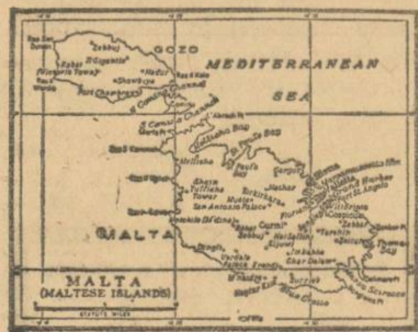
Răscrucea Mediteranei

Impreună cu celelalte insule locuite, din tot grupul, Gozo, cu 23.796 de locuitori şi Comino, cu 41 de locuitori, Malta are vreo 258.400 de suflete — socotind şi personalul instituţiilor militare, navale şi aeriene — adică mai bine de 2000 oameni pe km. p. Astfel deci e una dintre cele mai populate aşezări geografice.

De ce crescătura asta mică şi pietroasă, din sânul Mediteranei, a jucat aşa mare rol în istorie? De ce joacă încă în viaţa lumii moderne un rol atât de disproporţionat faţă de dimensiunile-i topografice?

Răspunsul stă, în primul rând, în poziţia strategică de-o însemnătate covârşitoare, între Sicilia şi Africa de Nord şi apoi, în faptul că aici se află unul din cele mai frumoase porturi din lume.

Limba de stâncă pe care La Valette şi-a clădit capitala aduce aminte de portul New-York-ului; cu deosebire că şi din Portul Mare şi din portul Marsamuscetto se desprind mai multe golfuri secundare ce oferă locuri sigure şi ideale pentru ancorarea, în trecut, a galerelor Savalirilor şi înainteşilor lor, iar în clipa de faţă, a flotei engleze din Mediterana.

Malta, Comino şi Gozo

De jur împrejul Portului Mare se înalţă semeţe şi încă neştirbite măreţele întărituri ale Cavalerilor, menite să-i încredinţeze că niciodată Malta şi Ordinul Cavalerilor nu vor mai avea de îndurat dela Musulmani — pentru care Ospitalierii erau o ameninţare neîncetată — vreun asediu ca acela din 1565.

Atunci, după o luptă desnădăjduită, de aproape jumătate de an, Cavalerii şi populaţia băştinaşă abea isbutiseră, prin sforţări supraomeneşti, să respingă floarea oştilor sultanului Soliman cel Mare.

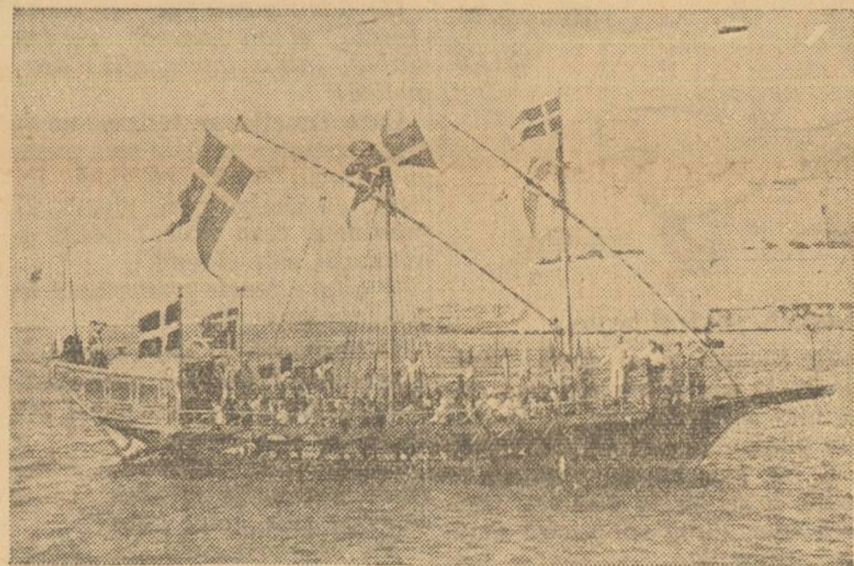
Dacă, în comparaţie cu suprafaţa pe care trebue să trăiască, populaţia de un sfert de milion a Maltei e mare, pentru un popor separat, e destul de mică. Fiindcă Maltezii sânt un popor aparte, cu limba lui, datinele lui proprii, caracterele lui fizice şi o istorie care e poate una din cel mai îndelungate din câte se cunosc.

Aici a debarcat apostolul Pavel

In Malta şi Gozo arta de a clădi ajunsese în îndepărtata epocă de piatră la o desvoltare tehnică şi estetică necunoscută în alte centre ale lumii megalitice. Astfel Malta era un centru vechi de civilizaţie încă de pe vremea când „vântul furtunos numit Euroclydon", care suflă încă în lunile de iarnă, sub numele modern de *gregale*, „vântul grecesc", purtă pe Sfântul Pavel la ţărmurile ei. După aceia şeful roman al insulei, Publius, deveni primul ei episcop.

In timpul numeroaselor veacuri din istoria lor, Maltezii au avut mulţi stăpâni: Fenicienii şi vlăstarele lor Cartaginezii, apoi Romanii, Arabii, Normanzii, Aragonezii şi Castilianii, apoi timp de două veacuri şi jumătate ordinul internaţional al

Galera Cavalerilor dela Malta

Sf. Ion din Ierusalim (îl mai cunoaştem şi sub numele de Ordinul Ospitalierilor sau Cavaleriei de Rodos sau Cavaleriei de Malta) şi însfârşit, după o scurtă ocupaţie franceză, Englezii.

Limba lui Hanibal

In toată istoria lor atât de cosmopolită, Maltezii şi-au păstrat cu îndârjire vechea lor limbă semită, căreia experţii îi recunosc o structură feniciană — limba Didonei şi a lui Hanibal.

Fireşte, limba veche malteză a împrumutat, în cursul veacurilor, cuvinte din alte limbi, dar le-a îmbrăcat totdeauna în haina ei specifică semită. Maltezii care au emigrat în Asia şi pe coasta de Nord a Africei, se înţeleg fără nici o greutate cu vecinii lor care vorbesc arăbeşte, mai ales în Palestina şi Maroc.

„Linii de tramvai" preistorice

Un paleontologist care cutreeră peştera dela Ghar Dalam, poate studia resturile elefanţilor şi hipopotamilor ce şi-au lăsat oasele aici, când pământul era încă tânăr.

Va găsi deasemenea în Malta şi Gozo o serie de sanctuare neolitice. Tarshin, hipogeul de la Hal Saflini, Hagiar Kim, M'naidra, Il Gigantia, ca să nu pomenim decât pe cele mai însemnate, fără pereche în lumea întreagă.

Alte urme de un fel deosebit sânt făgaşurile care străbat multe din sterpele suprafeţe ale insulei, ca nişte linii de tramvai ale omului preistoric. Lărgimea făgaşurilor căruţei cu două roate care, cu căluţii sau măgarii ei cu hamurile împodobite, e vehiculul obişnuit al ţăranului maltez de astăzi, corespunde aproape întocmai cu aceia ale urmelor străvechiului ei înaintaş.

Copii maltezi lucrând dantele

Pe mica insulă nelocuită Filfla, întrebuinţată azi drept ţintă pentru tragerile artileriei navale, trăeşte şi azi o şopârlă verde închis, pătată cu roşu, care nu se mai găseşte nicăiri în lume, afară de aceste insule.

Muzeul din Walletta, găzduit în fosta *Auberge d'Italie*, are o colecţie admirabilă de produse artistice ale epocilor de piatră şi bronz. Printre ele se află uimitoarele zeităţi grase, caracteristice pentru sculptura neolitică din Malta.

Dacă doreşti să vezi cum îşi lucrau pământul îndepărtaţii strămoşi ai populaţiei actuale, n'ai decât să te uiţi la ţăranul maltez de astăzi care-şi ară câmpul; iar învăţaţii vor băga numaidecât de seamă ochii lui Osiris pictaţi şi azi pe prora micilor şi vârtoaselor corăbii malteze.

Câteva serbări istorice

In Malta, în timpul postului mare au loc serbările comune celorlalte ţinuturi mediteraniene, dar cu trăsături deosebit de interesante. Una din acestea este dansul *Parata*, în piaţa palatului, care şi-a împrumutat simbolismul dela răpirea unei mirese malteze de către un pirat musulman.

La Sf. Petru şi Pavel, 29 Iunie, se ţin alergările Imnaria, la care e mare îmbulzeală. Aceste curse de cai şi măgari sânt desigur foarte vechi, deşi nu se ştie exact de când. Hipodromul e o bucată de drum drept, vârtos, ce urcă la deal, până la piaţa mare din faţa bisericii din Notabile, unde, din loja lui mare, de piatră Marele Maestru, în vremile de dedemult înmâna (iar acum guvernatorul Maltei înmânează) partidelor învingătoare, steagurile biruinţei.

Spectatorii, în frunte cu familiile cele mai însemnate din insulă, privesc desfăşurarea curselor din două loji mai mici, dar asemănătoare, de o parte şi de alta a lojii Guvernatorului.

Numele Imnaria este o corupţie din *luminaria*, iluminaţie, fiindcă era obiceiul ca în ziua aceia bisericile din Notabile şi Rabat să fie iluminate în cinstea celor doi sfinţi. O tradiţie mai romantică, deşi mai puţin vrednică de crezare, spune că Imnaria vine dela Hymen, Zeul căsătoriei, presupunând că flăcăii din insulă aveau în vechime obiceiul să-şi aleagă soţiile dintre fetele care veneau să privească alergările.

Steagurile ce se dau şi azi ca premii sânt bucăţi lungi şi înguste de brocard de felurite culori. Norocoşii învingători le duc în satele lor, ca să le întrebuinţeze ca învelişuri de altar la biserică, în anul următor.

Pe toţi vizitatorii îi interesează mult *faldetta* (mai corect numită *ghonnella)* femeilor malteze. Această podoabă pentru cap nu-şi datoreşte existenţa, cum pretind unii, excesivei îndrăzneli a trupelor lui Napoleon, ci are o origine cu mult mai veche. E o scufie voluminoasă de mătase grea, întărită pe dinăuntrul marginei de sus printr'o bucată de carton de aproape un metru; e neagră peste tot, afară de satele Zabbor şi Zeitun, unde este albastră. Un capăt stă pe cap iar celălalt trebue ţinut cu mâna.

Această ciudată podoabă, sau mai bine zis ascunziş, e unul din cele mai caracteristice articole de îmbrăcăminte din Malta şi reprezintă metoda locală de a învălui chipul şi trupul femeilor, obicei comun ţărilor meridionale, din India, spre apus, până în Azore.

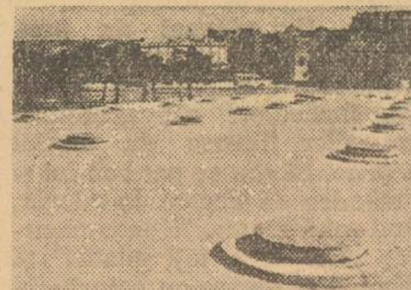

Faldetta, pălăria femeilor malteze

Singurul ei cusur e că ocupă atât de mult loc, mai mult loc, din păcate, decât e disponibil într'un autobus, care e vehiculul obişnuit pentru străbaterea ţinutului, în Malta modernă.

Din epoca preistorică până la Cavaleri

Notele dominante în arhitectura insulelor malteze sânt megaliticul şi barocul şi gama parcursă astfel nu se prea poate numi redusă, Ruinele romane cuprind vile şi catacombe. Sânt şi oarecare rămăşiţe, deşi nu prea numeroase, de arhitectură gotică siciliană, mai ales o casă întreagă în Notabile, al cărei proprietar şi-a dat toată osteneala s'o păstreze şi s'o restaureze cu înţelepciune şi s'o mobileze cum se cuvine.

Hambare subterane, cu capace de piatră, în formă de pălărie de pae

După oamenii din epoca de piatră cei mai straşnici arhitecţi au fost Cavalerii, care în această ultimă perioadă a carierei lor de stăpânitori de ţări şi-au luat numele dela Malta.

Valletta şi Floriana, de o parte a Portului Mari şi cele „trei cetăţi", Vitoriosa, Cospicna şi Senglea, de partea cealaltă, sânt, prin întăriturile lor masive, încă neştirbite, prin clădirile lor publice somptuoase, prin palatele şi bisericile lor, mărturii elocvente despre activitatea acestui grup de oameni legaţi şi iubitori de fast, ale cărui monete n'au încetat să circule legal în insule decât în 1886.

Cavalerii Sfântului Ion s'au aşezat în Ierusalim, după cucerirea lui de către cruciaţi în 1099, ca o frăţie de oameni miloşi, închinaţi îngrijirii creştinilor bolnavi, care veneau în pelerinaj la locurile sfinte.

Bula originală, din 1113, prin care Papa Pascal al II-lea i-a acordat Ordinului hrisovul de înfiinţare, se poate vedea şi astăzi în sala de arme din palatul Guvernatorului, ce fusese mai înainte palatul Marelui Maestru, la Valletta.

In 1291, Sarazinii cucerirâ dela cruciaţi ultimele rămăşiţi din teritoriul pe care îl ocupau în ţara sfântă şi Ordinul — care între timp devenise, pe lângă religios şi militar — emigră în insula Rodos, unde domni până când această strajă a creştinismului fu luată de Turci, după un asediu îndelungat, la sfârşitul anului 1522.

După aceasta, câţiva ani Ordinul rămase fără adăpost, dar în 1530 împăratul Carol Cvintul, în a cărui întinsă împărăţie era cuprinsă atunci şi Malta, dărui Ordinului insulele malteze, împreună cu Tripoli de pe coasta Africei, în schimbul unui tribut anual de un şoim, ce trebuia plătit viceregelui său din Sicilia.

In luna Octombrie din acel an, Marele Maestru L'Isle Adam, care suferise umilinţa de a preda Rodosul, avu mulţumirea să-şi facă intrarea în noul locaş al Ordinului.

In 1550 Tripoli fu cucerit de Turci, lucru pe care Ordinul nu îl prea regreta, fiindcă această proprietate îndepărtată şi rău întărită era mai mult o povară decât un câştig. De atunci înainte posesiunile teritoriale ale Ordinului se mărginiră la insulele malteze — cu o singură excepţie, ciudată şi de foarte scurtă durată — până fu gonit din ele de Napoleon, în 1798.

In 1653, Marele Maestru Lascaris cumpără dela regele Ludovic al XIV-lea al Franţei cele patru insule din Indiile Apusene, anume St. Kitts (azi engleză), St. Barthélemy (franceză), St. Martin (franceză şi olandeză) şi Ste. Croix (americană), în schimbul sumei de 123.000 de livre. Dar după doisprezece ani Ordinul vându din nou grupul de insule unor negustori francezi.

Din pricina desimii populaţiei, a sărăciei pământului şi a belşugului de piatră admirabilă pentru clădit, care cu timpul capătă un luciu frumos auriu, proporţia de teren clădit e foarte mare în Malta.

Zeiţa preistorica

Şi fiecare colţ al insulelor vorbeşte despre istoria Cavalerilor: oraşe, sate şi chiar neînsemnata insulă Comino, pe ale cărei câmpii pietroase, unde se cultivă sămânţa de chimen ce a dat numele insulei, se înalţă unul din masivele foişoare pătrate pe care le-au împrăştiat pe tot teritoriul lor.

Satele, numite în Malta *casals*, nu sânt sate în înţelesul obişnuit al cuvântului. Sânt comune compacte de piatră, cu case înalte şi străzi înguste, clădite trainic în arhitectura barocă şi uneori cuprinzând o populaţie de zeci de mii de locuitori.

Marginile satelor sânt uneori ocupate de casele spaţioase de ţară, ale nobililor, ascunse după ziduri înalte printre grădini încântătoare — frumuseţea grădinilor malteze e celebră — iar centrul lor, la propriu şi la figurat, e biserica, de obiceiu clădire în stil baroc, de grezie aurie, cu două turnuri masive.

O biserică dela ţară cu una din cele mai mari cupole din lume

O excepţie e biserica din satul Musta, clădită în stil clasic, pela mijlocul veacului trecut, numai cu osteneala, tehnică şi financiară, a sătenilor. E încununată de o cupolă care e una din cele mai mari din lume. Ca mărime se compară cu cele dela Sf. Sofia din Istanbul şi dela Sf. Petru din Roma. E mai înaltă în interior decât domul Panteonului roman şi ceva mai mare, ca diametru, decât cupola bisericii Sf. Paul din Londra.

Maltezii sânt unii din cei mai credincioşi fii ai bisericii catolice. Nu e jertfă pe care să n'o facă bucuroşi pentru înfrumuseţarea bisericilor lor. Sânt foarte bisericoşi, le plac procesiunile religioase care sânt una din trăsăturile caracteristice ale vieţii malteze şi care, în Vinerea Mare, capătă ceva din realismul unui Mister al Patimilor.

La *festa* anuală a satelor — hramul sfântului local, petrec cu mare însufleţire. Solemnitatea e subliniată de pocnitori şi alte sisteme de a face sgomot şi iluminată de artificii ingenioase, făcute chiar de băştinaşi.

In astfel de zile, oraşele sânt o privelişte rară, când din vârful fiecărei case mai însemnate fâlfâie steagul acelui Mare Maestru care i-a fost stăpânul sau întemeietorul, împodobit cu bogatele desemne heraldice şi culorile ultimei faze a epocii cavalerismului.

Locuinţa guvernatorului, odinioară palatul Marilor Maeştri

Malta e insula palatelor şi a bisericilor, iar guvernatorul ei are probabil o locuinţă mai interesantă decât a oricărui alt administrator colonial.

In Valletta el are la dispoziţie — deşi acum acesta e întrebuinţat mai ales pentru scopuri oficiale — masivul palat al Marilor Maeştri, cu măreţele lui apartamente de gală, cu sala de arme care cuprinde una din cele mai frumoase colecţii din lume şi cu camera tapiseriilor unde se află o serie minunată de Gobelinuri. Ele au fost făcute special pentru această cameră, la sfârşitul veacului al 17-lea, din porunca Marelui Maestru, spaniolul Perelos şi culorile şi ţesătura sânt atât de bine păstrate de parcă ar fi fost isprăvite eri.

Sala tronului slujea drept sală de consiliu pentru ordinul englez al Sfinţilor Mihail şi Gheorghe şi e împodobită cu o friză contimporană ce zugrăveşte felurite întâmplări din timpul asediului Maltei.

Lipită de o latură a palatului e biblioteca, cea din urmă clădire de seamă ridicată în Malta de Cavaleri, ea cuprinde o colecţie însemnată de manuscrise, cărţi, hrisoave, testamente şi legături de cărţi cu armele proprietarilor, toate lucruri în legătură cu Ordinul. Arhivele Cavalerilor, datând din perioada domniei lor în Rodos şi pe care Napoleon nu a avut timp să le ia, sânt aşezate în altă clădire a guvernământului.

Afară de lunile fierbinţi de vară, Guvernatorul locueşte de obiceiu în palatul San Antonio, între Valletta şi Notabile, ale cărui grădini, deschise publicului sânt celebre.

Reşedinţa de vară e castelul feudal, din veacul al şaisprezecelea, ce domină capătul de sud al insulei şi a fost clădit de iubitorul de fast Verdala, singurul dintre Marii Maeştri care era în acelaş timp şi cardinal al bisericii catolice. Această fortăreaţă încinsă cu un şanţ cu apă, e înconjurată de grădinile Boschetto, ce cuprind şi singura pădure din aceste insule aşa goale de copaci. Aici Verdala şi cu oaspeţii lui aveau obiceiul să vâneze gazelele pe care le adusese el din Africa de nord.

Cavalerii celor şapte Limbi sau neamuri (mai târziu opt), în care se împărţea Ordinul, erau găzduiţi în „hanurile" lor, *auberges*. Aceste „hanuri", clădiri măreţe ce păstrează neatinse cele mai multe din trăsăturile lor originale, sânt încă întrebuinţate.

Hanul Italiei e acum muzeu; al Castiliei, cel mai frumos dintre toate, slujeşte drept cartier

Urmare în pag. VI-a

LOGODNA

Şuviţă argintie de cadână
In dans prelung de arderi legendare,
Mi te-a cusut pământul într'o mână,
Ca să te scalde lujerul din soare...

In fâlfâiri de cetini-evantai,
Un drum ascuns în noapte şi păcat.
Din ofilita floare de emai,
Va picura parfumul sângerat...

Voi fi alături slugă şi stăpân,
Incolăcit pe viaţă ca un arc,
Să depăn zilele închise 'n sân
Să număr toamnele topite 'n parc...

Cu gura încreţită, de pelin...
Şi sufletul mai gol ca un avar,
Când îţi voi duce paşii spre altar...
La piatra frunţii tale să mă 'nchin,

CONSTANTIN SALCIA

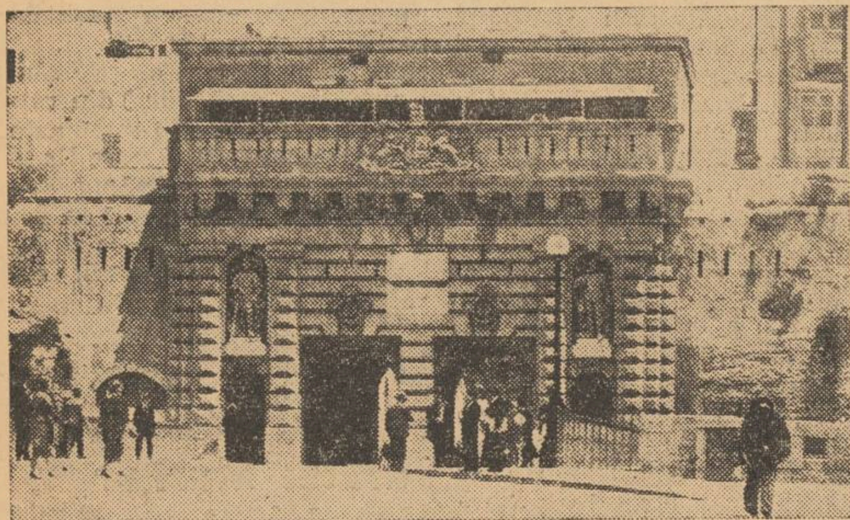
general naval şi militar; al Auvergnei adăposteşte tribunalul; al Provenţei, cu sufrageria-i măreaţă, e azi Clubul Union, „Hanul" anglo-bavarez e o şcoală, cele ale Aragonului şi Franţei slujesc drept localuri administrative.

Impărţirea pe limbi, atât de caracteristică pentru acest Ordin internaţional, se vădeşte şi în somptuoasa catedrală a Sf. Ion, din Valletta, unde una din curiozităţi o constitue capelele bogat împodobite, clădite special pentru fiecare din neamurile care alcătuiau Ordinul. Acestea, ca şi mormintele marilor maeştri, ca şi podeaua alcătuită din pietrele heraldice de mormânt ale membrilor Ordinului, ca şi tapiseriile date tot de Marele Maestru Perellos, dar de data asta nu Gobelinuri, ci capodopere ale atelierului din Bruxelles, unele ţesute după desene de Rubens, toate fac din Sf. Ion una din cele mai strălucitoare biserici din lumea creştină.

Baroneasa Inguanez reprezintă, printre multe alte familii şi vechiul clan maltez Sceberras, care stăpânea odată capul pe care Marele Maestru La Valette a clădit oraşul Valletta. Capul familiei Sceberras de pe vremeia aceia, spune tradiţia, dărui cu generozitate locul pe care s'a clădit palatul Marelui Maestru, închinându-l Marilor Maeştri pe veci, cu condiţie ca aceştia să plătească anual cinci boabe de grâu şi să ofere un pahar cu apă din puţul palatului.

Apa trebuia oferită capului familiei Sceberras, de însuşi Marele Maestru, în sala marelui consiliu, azi sala tronului sau sala Sfinţilor Mihail şi Gheorghe. E firesc să ne închipuim că gura puţului ce se deschide chiar lângă sala tronului, la catul de jos al palatului, a fost făcută dinadins ca să poată fi exercitat acest drept.

O particularitate a titlurilor malteze e faptul că, deşi cuprind rangurile de marchiz, conte şi baron, nu e nici o deosebire de mărime între ranguri, întâietatea fiind hotărîtă numai de vechimea titlului. Unele titluri sînt foarte răsunătoare, cum ne arată pildele următoare: Marchizul de Sf. Gheorghe, Marchizul Testaferrata Olivier, Baronul de Ghariexem şi Tabia, Baronul de Benuarrat, Marchizul de Grien Is-Sultan, Contele de Ghain Tuffieha.

Cavaleri de piatră străjuesc la poarta Vallettei

Incoronând frumos un pinten stâncos ce se înalţă pitoresc aproape chiar în mijlocul insulei, mica cetate întărită, numită în limba malteză M'dina, este unul din cele mai bine păstrate dintre toate oraşele medievale şi din Renaştere. I se mai zice şi Notabile sau Citta Vecchia, fiindcă regele Alfons de Aragon l-a numit cel mai însemnat *(notabile)* giuvaer din coroana lui. Era capitala Maltei înainte de sosirea Cavalerilor şi înainte ca Marele Maestru La Vallette să fi clădit oraşul care îi poartă numele.

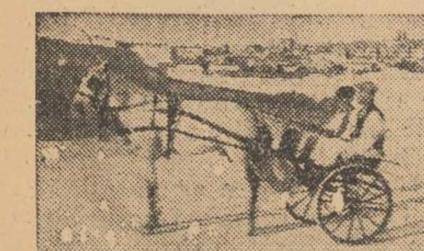
Sihăstrie de pace neturburată

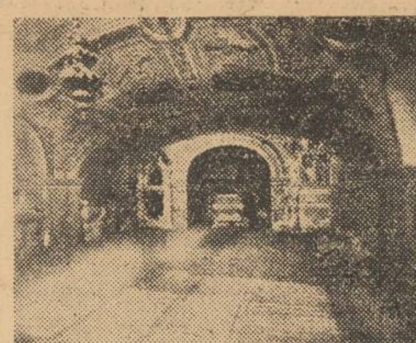
Alcătuit aproape în întregime din mânăstiri, biserici şi palate spaţioase şi mărețe, de-ale nobilimii malteze, înconjurat de un şanţ cu apă şi de o cingătoare completă de ziduri şi fortăreţe ce se ridică trufaşe de-asupra câmpiei, cu străzi înguste, de-alungul cărora călugării în sandale îşi bat drumul tăcut, străzi atât de înguste încât cerul se iveşte de-asupra lor doar ca o dungă albastră subţire, Notabile e în adevăr un giuvaer al unor vremi apuse şi o sihăstrie de pace străveche.

Malta are nobilimea ei, recunoscută de curtea engleză şi cu privilegii oficiale garantate de guvernul maltez. Sânt vre-o 25 de familii nobile malteze, multe din ele cu titluri feudale acordate de Marii Maeştri; totuşi unul din ele datează din veacul al XIV-lea. Deţinătoarea actuală a acestui titlu venerabil, şi cea mai de seamă nobilă din Malta este „prea nobila" Maria Inguanez, baroană din Diar-il-Bniet şi Bukana.

Această doamnă locueşte într'un palat vechi şi frumos din Notabile. Intr'unul din numeroasele apartamente e o placă de marmoră cu următoarea inscripţie:

La IX Noembrie 1927
Majestatea sa foarte catolică
Regele Alfons XIII
A cinstit pe Baroneasa Inguanez
Cu o vizită în această casă
In care timp de trei luni
Regele Alfons I
A locuit ca oaspe al
Familiei Inguanez în
1432.

Cel mai obişnuit vechicul în Malta

In cripta catedralei Sf. Ion dorm marii maeştri

Principala ocupaţie a locuitorilor din insule e agricultura şi Maltezii, cu toată natura prietenoasă a ţării lor, sânt fermieri harnici şi îndemânateci, cu un dar deosebit de a stoarce cât mai mult din pământ, cu toate metodele de lucru, cam primitive încă.

Cartofii şi portocalele malteze au o reputaţie foarte bună, zarzavaturile sânt alese, iar grâul e frumos când are loc să crească. Dar insulele nu pot produce decât o parte din consumaţia anuală de cereale şi mare parte trebue importată de aiurea.

Printre cele mai tipice rămăşiţe ale epocii cavalerilor, trebue să cităm grânarele subterane, în spaţiul descoperit dintre Valletta şi Floriana. Aceste sânt acoperite cu capace de piatră şi se întrebuinţează şi azi pentru păstrarea grânelor importate în insulă.

Industria dantelei e străveche, iar acum a început să se ţeasă pânză din bumbacul plantat în insule. Peisajul nu poate fi numit grandios, dar Malta însăşi şi mai ales insula-soră, Gozo, au o culoare frumoasă, verde iarna şi roşie aprins în Martie şi Aprilie, când trifoiul e înflorit. Mai târziu prospeţimea iernii şi a primăverii e înlocuită de uscăciunea cafenie.

Cicero vorbea de Malta ca de „ţara mierii şi a trandafirilor", iar Maltezii îşi numesc patria „floarea lumii". Acest termen, dacă se referă numai la peisaj şi vegetaţie, poate părea exagerat; dar dacă e vorba de feluritele frumuseţi şi aspecte interesante ale Maltei, e destul de îndreptăţit.

La treerat

De-o săptămână, decând aşteaptă şirele de grâu, ţuguiate ca nişte biserici acoperite cu şindrilă, aliniate pe două rânduri, gata să îmbuce între ele maşina de treerat.

De-o săptămână, decând cei doi băeţaşi ai epistatului, Florică şi Minel se ceartă toată ziua cu „maiurul". Florică e într'a patra şi Minel e într'a doua primară. Ei au fost rânduiţi să păzească şirele de stricăciunea porcilor şi a orăteniilor. Mereu le dau târcoale, ciomăgind scroafele şi mereu uşuesc orăteniile, încolo. „Maiurul" însă e cel mai încăpăţânat şi cel mai îndărătnic. „Maiurul" e un gânsac american, voinic şi ţanţoş, care de cum a venit în curte a pus toţi gânsacii la respect, răsnindu-i multă vreme de cârd până ce s'a îndurat să-i tolereze şi pe ei, mai pe la coada cârdului. Ba, a început chiar să nu mai ia în seamă nici delictele de adulter din haremul gâştelor lui, ceia ce, altă dată, îl înfuria grozav.

Gâgâie, par'c'ar avea trompetă în tâvloaia gâtului, se repede cu ciocul întins apucând copiii de poalele cămăşii şi-i înghioldeşte cu coatele aripelor, de câte ori se fac spre el să-l ia la goană. Deabia îl gonesc pe o parte, că el se întoarce pe alta, păşind semeţ în fruntea batalionului de boboci...

Zece perechi de boi zdraveni şi înodaţi au plecat în chindie să vie cu maşina. Patru la batoză şi şase la vapor. Cu batoza a fost treabă mai uşoară. Au tras-o repede între şire, de par-c'ar fi fost acolo de când lumea. Vaporul însă e numai fier. Unde mai pui că e şi cu cazanul plin. Când să intre pe poartă, s'a înfundat roata dinapoi într'o băltoacă. Să te ţii hărmălae şi opinteli: plesnesc bicele, se inteţesc strigătele: „Hăis, boii dela roată!"... „ţine cea, 'nainte, mă!"... „Hai, tată, bălane, odată!"... Şi spinările boilor se încovoae ca arcurile, lanţurile scrâşnesc între tânjale, şirul vitelor se iţează sub îndemnul bicelor, dar namila de fier stă nemişcată ca o ursitoare neagră, în ciuda tuturor opintelilor.

De data asta intervine mecanicul, cu experienţa lui: a proptit vârtejul într'o buturugă, a săltat puţin roata afundată, apoi a trecut la proţap boii cei mai ţapeni, a dat în grijă oamenilor să îndemne vitele toţi deodată, ca să nu se mai iţeze de surda: când unii trag, alţii se lasă.

Au înjugat la proţap boii lui Tănase. Doi plăvani nu prea voinici, dar cu grumazii ca buştenii, scurţi în picioare şi cu nişte încheeturi cât genunchii scoţienilor. Tănase s'a umflat în pene. El ştie ce pot boii lui şi e mândru de alegere. In adevăr, când totul e gata, Tănase răcneşte: „Hai, tată, toţi odată!" Şi plăvanii se opresc cu boturile în pământ, cel de *hais* se lasă în genunchi şi se încordează de se face ghem, se scoală, se întinde, vaporul o ia din loc, ţipetele şi bicele se inteţesc, hopul a fost trecut şi lumea dejugă uşurată, plecând fiecare pela casele lor.

A rămas mecanicul, ca să potrivească maşina în pene şi s'o aşeze la nivel, pentru ca mâne, în zorii zilei, să-i pue doar cureaua şi să-i dea drumul.

Nici nu s'a luminat bine de ziuă şi fochistul încearcă fluerul. Vrea să cunoască presiunea. Dar vaporul flueră fără vlagă. Ai zice că-i răguşit, aşa gâlgâe stropii de apă, repeziţi de aburi pe ţeava fluerului.

Puţin încă şi fluerul prinde a ţipa ascuţit, străpungând linişte brumărie a dimineţii şi chemând pe lucrători la treabă.

Dintre toate muncile, niciuna nu este mai gălăgioasă ca treeratul. Românul e din firea lui deschis la inimă şi guraliv. Mai ales când săvârşeşte câte-o muncă voinicească, el se îndeamnă cu gura, strigând şi chiuind, nici să nu prindă de veste când a mântuit greul. Cu atât mai mult la treerat, unde trebue să acopere cu glasul vuetul maşinii.

Decum a început să mormăe batoza, glasurile se întretae din ce în ce mai dese: „Aruncă, băăă!"... „Bagă, băăă!"... „Pae la maşină, băăă!"... „Apă, fată, la vapor!"... „Aruncă, băăă!"... „Bagă, băăă!", — în timp ce batoza zornăe ca un bondar uriaş, înecând în nor de praf şi în clăbuci de pae fetele şi femeile din spatele ei, însovonite cu tulpanele peste gură şi peste urechi, că deabia li se mai văd ochii, ca la cadâne.

Acolo, la spatele maşinii, e munca cea mai urâcioasă. Nu-i grea, dar Românul nostru, care se ştie cruce de voinic şi care dispreţueşte fasoanele boereşti, îşi trimite muerea să înoate cu furca în pae şi să-şi astupe gâtiţa cu pleava prăfuită şi ţepoasă; el se rezervă pentru muncile mai curate şi mai grele.

Şi tot aşa, soarele prinde a-şi iuţi văpaia tot mai mult, vaporul înghite năvădeala paelor trase în cuptor, piepturile păroase, scorojite de soare, se împâslesc de pleavă şi sudoare, mişcările se inteţesc ca la şerpi, pe măsură ce arşiţa pripeşte mai tare.

„Mu... mu... mu... mu, bagă, băă!... Mu... mu.... mu... hâm!... hâm!..., — se îneacă batoza, — zdup!... cade cureaua; fâl-fâl-fâl-fâl!... se repede volanta, liberată de centura ce-i regulase până aci mersul; fst!... fşt!... tot mai rar şi vaporul s'a oprit. Linişte. Uf!... par'c'ai evadat pentru o clipă din furnalele iadului. Ţi se se răcoresc timpanele câteva minute, înjurăturile mecanicului părându-ţi o melodioasă şi discretă simfonie, faţă de sgomotul asurzitor de până aci.

Dar timpul e preţios. Englezii spun că-i bani! La treerat, e *grâu*, ceiace face ceva mai mult decât banul. Mecanicul s'a şi căţărat pe volantă „s'o dea la hop"; fochistul a dat drumul la vapori, şi până a se inteţi vuetul, el, care are glumă... „despre mamă" cu cel de la coş, îi trimite un sfârc de morală, să nu cumva să mai înfunde maşina şi să cadă iar cureaua.

Toată lumea e în robot mare. La cuine, nevasta epistatului fierbe căldările cu mămăligi şi demâncare; stăpâna casei ţine socoteala la magazie; d-ra Ligia, care a trecut în anul al treilea la matematici, face practică, notând bănicioarele la piscoae, în timp ce Lixandru, vecinul, încovoiat peste hambar, cu pieptul gol şi cu mânecile suflecate, îşi contractă ritmic, sub pielea arămie, sforile tendoanelor şi otgoanele muşchilor, încărcând bănicioare şi strigând-o tare, de-l auzi din drum: „una de rând!... douăăă-două... treiii-trei... patruuu-patru... talia!"

Picioarele lui s'au afundat în ţărâna de lângă hambar şi, aşa prăfuite, ai crede că sunt de pământ, dacă aceleaşi încordări ritmice nu le-ar întinde şi destinde sub piele, undrelele ligamentelor. Patru codane de fetiţe încarcă câte două bănicioare la sac şi aleargă una după alta spre magazie, de le sfârâe pământul sub tălpile goale.

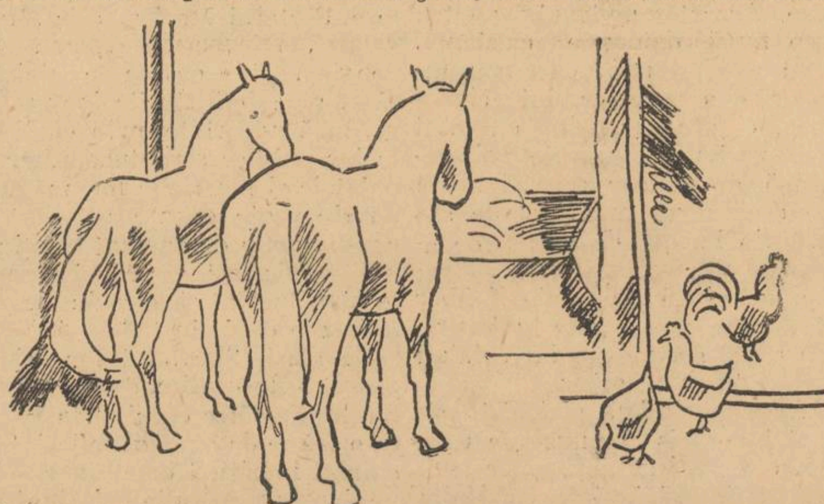

„Maiurul" e un gânsac american, voinic şi ţanţoş...

Şi iar aşa, batoza înghiţită aseară între şirele aliniate, mestecă snop după snop, şiră după şiră, mumuind, vâjâind, înecându-se din timp în timp cu câte un snop pe care-l înghite nedeslegat, până ce fluerul vesteşte vremea prânzului. Muncitorii, aşezaţi turceşte în lungul pânzei pe care li s'au înşiruit străchinile cu legume, fac semnul crucii şi răstoarnă peste cap paharul cu rachiu ce trece din mână 'n mână, sorbit ca picătura de apă, pe cărămida arsă.

Unde sânt scroafele?! Unde sânt orătăniile?! Unde e „maiurul" însuşi, cu batalionul lui de boboci?!... Speriaţi de hărmălaia şi de forfoteala mulţimii, fiecare s'a ascuns într'un colţ mai umbros şi mai dosit al conacului, lăsându-se păgubaş şi de apă şi de mâncare. Ai zice că s'au pitulat dinadins, să nu cumva să-i pue şi pe ei cineva la vre-o treabă.

Cât despre Picurel... Picurel nu mai este mânzul de acum doi ani, cu încheeturile slăbănoage, care trecea pe sub pântecele măsi. Nu mai e Picurel cu părul de pe crupă, ondulat ca la mieii de Astrahan şi cu copitele ca nuculiţa. Lui Picurel mă gândesc acuma, ce nume mai potrivit să-i pun, căci de mult m'a obligat să-i schimb căpăstrul de cânepă pe un gâtar zdrăvăn de curea, cusută în trei foi. Acuma el stă legat cu lanţul, la eslă, alături de mamă-sa, pe care a cam ajuns-o în talie. De mai bine de un an îşi primeşte şi el regulat porţia de ovăz, a făcut cunoştinţă cu ţăsala şi dese ori ia câte un retevei pe spinare, ca să se mai domolească.

Astăzi a simţit cai străini prin curte. A început să-i miroase a coadă de iapă şi se frământă şi bate cu copita în duşumeaua grajdului şi nechiază de par'că l-au apucat năbădăile. A făcut un grebene, ca spinarea crapului şi e subţire şi lucios în păr, de-ai zice că e dat cu lac. Vezică Picurel, dinspre partea mamă-si, nu prea e de laudă: Zebra a făcut trei schimburi de călăraşi şi, dacă n'ar fi iapă, ar avea dreptul — cine ştie — ca toţi veteranii, la vre-un lot de împroprietărire, la vre-o reducere de 75% pe căile ferate, sau mai ştiu eu la ce alte avantagii.

Din spre partea lui tat-său însă, Picurel e cal de neam.

Dinspre partea lui tat-său însă, Picurel e cal de neam. Tat-său avea certificat de botez, cu numele părinţilor şi data naşterii, avea acolo, în grajdul dela fermă, boxa lui specială, cu valeţi care îl îngrijeau şi-i făceau educaţia. Las' că... chiar atunci, la montă, i-am auzit eu înjurând, de sta soarele în loc, însă e drept că înjurăturile lor erau cu atât mai furioase, cu cât armăsarul devenea mai bătăios. Aşa o fi scriind la pedagogia lor, pesemne, căci şi Vasile, dela un rând de vreme, regulat îi pomeneşte şi lui Picurel, de crucile şi mânăstirea mă-si, mai ales când îl ţesală.

Din toată zarva însă şi din tot sgomotul din curte, pe Picurel nu-l preocupă decât prezenţa cailor străini. Rar mai ia câte-o gură de lucernă. Stă mereu cu capul întors spre uşe şi din întunerecul grajdului doar nările îi lucesc roşcate ca două semilune şi ochii rostogoliţi în orbite îi sclipesc ca doi luceferi albi. Cine-l ia în seamă însă? Doar eu îi arunc din timp în timp câte-o privire, fiindcă mi-e prea drag.

Numai Bubi e singura vieţuitoare care stă liniştită şi se odihneşte în toată frământarea asta. El, care nu îngădue nimănui să intre pe poartă, fără să-l ducă în alai, până ce-i dai gură să tacă, el înţelege de data aceasta că tot furnicarul de lume, care forfoteşte acum prin curte, e cu rost şi cu socoteală şi nu latră pe nimeni. Un om s'a făcut spre el cu un sac gol, ca să-l gonească mai la oparte. S'a sculat liniştit şi cuminte, i-a aruncat o privire indiferentă şi s'a dat încolo, la umbra unui coşar. Aci, s'a aşezat după obiceiul lui cânesc, cu botul pe labe, şi-a strâns cu grije coada pe lângă el ca să n'o şifoneze, sau poate din prudenţă, să nu-l calce cineva pe coadă, şi caută cu ochii la hărmălaia din curte. Ce ochi frumoşi şi cuminţi are Bubi. Şi cât e de credincios şi de cinstit. Poţi să laşi tava cu friptură lângă el şi nu pune gura. Dar nici nu se apropie de ea vre-o pisică ori altă lighioană, că-i rupe cojoaca.

Bubi este un biet câne vrednic, cinstit şi cuminte. El se odihneşte acuma, când stăpânu-său munceşte ziua, iar noaptea intră el de rând: păzeşte şi cutreeră...

ŞTEFAN N. RICMAN

Cronica mizantropului

Anun'uri matrimoniale.

Din ultimele anunţuri matrimoniale am făcut o recoltă, din care dau câteva specimene.

O domnişoară se socoteşte „ideală" şi un „noroc" pentru bărbat, într'o interogaţie dramatică:

Care funcţionar serios, nevicios, caracter post sigur, aveava norocul pentru căsătorie fericită de Domnişoară ideală, 27 provincie, ceva avere? Scriţi amănunţit sub „Ideală".

O alta e foarte misterioasă în privinţa bunurilor ei:

Domnişoară 27 ani simpatică, gospodină, 50.000 lei *plus altele* doreşte căsătorie, reangajat sau meseriaş stat serios.

Curiozitatea cea mai legitimă ne-ar îndreptăţi să ştim ce se înţelege prin „plus altele".

Un pensionar, fie din cauza propriilor dimensiuni, fie concepţiune estetică, doreşte persoană „corpolentă":

Pensionar 4000 gospodar doreşte cunoştinţă persoană corpolentă cu casă sau profesionistă.

Altul vrea bogăţii: ca să le numere, fiind contabil:

Tânăr contabil autorizat, serviciu bun, nevicios, doreşte căsătorie bogată.

De frică însă ca fetele să nu se sperie de această clauză, d. contabil a adăugat în paranteză lângă „bogată"...: (relativ).

Iată ce doreşte un mare scriitor român:

Intelectual de mare prestigiu, studii universitare, literat cunoscut, ani 30, fără vicii sau defecte fizice, însuşiri excepţionale, simpatic, suflet desăvârşit, existenţă absolut sigură caută căsătorie numai domnişoară 17-25 ani, sănătoasă, instruită, absolut frumoasă şi desăvârşit cinstită. Situaţia materială indiferentă.

Cine să fie, cine să fie?

Un cheferist, vesel că s'a putut însura, trimite candidatelor la mâna sa un salut amical:

Impiegat ceferist „91 F", primit multă corespondenţă; din care găsit tovarăşă viaţă. Celorlalte mulţumiri pentru atenţie şi le urez noroc.

Cheferistul a fost totdeauna galant, precum ştim şi din Caragiale.

Un ins se află abia în faza pertractărilor pe care le duce într'un stil într'aripat, într'o proză ritmată de toată frumuseţea:

Avara-mi firea în complimente, ţie ţi-am dat nemăsurate! Şi dacă n'au fost îndeajuns. Vina-i secretu-ţi de nepătruns! Tristeţea-mi din suflet avută... Energica-mi fiinţă mi-o alintă! Ori-unde „Geniu bun" viaţa săţi fie. Numai sănătate, lumină, virtute, fericire!

„Unde ne sunt visătorii? se întreba Vlăhuţă. Uite-i!

ARISTARC

In Colecţia „Şantier" a apărut:
CONST. GRAUR
Portrete socialiste
C. Dobrogeanu-Gherea, Paul Lafargue, I. C. Frimu, A. Axelrad, Mişu Ionescu, Ioan Adam, Ştefan Tatovici, Severine.
Cuvânt introductiv:
BARBU LAZAREANU
De vânzare la librării Lei 12

Marius Bunescu Hanul Dracului

Ioan Al. Brătescu-Voineşti

Fundacul 11 Iunie

Am trecut cu tramvaiul cheiul Dâmboviţei, am urcat dâmbul verde al Mitropoliei şi-am poposit apoi în vale, la o răscruce de drumuri.

— Incotro e fundacul 11 Iunie? — am întrebat pe slujbaşul public, cu bandă roşie pe mânecă.

— Pe cine căutaţi?

— Pe d. Brătescu-Voineşti, — am răspuns îndată, presimţind rostul acestei întrebări.

Agentul a dat din cap, caşi cum ştia dinainte că asta căutam.

—La stânga, a doua, stradela care trece pe subt mal.... Intrebaţi de paznic, vă arată el intrarea.

Pe fundacul, pe care am intrat, cărăruşă lată săpată într'un deluşor, am întâlnit întâiu o femee c'un coş de piaţă, apoi doi copii cu picioarele goale. La o cotitură, un maidan sterp de lut uscat şi-a desfăşurat îndată goliciunea-i săracă pe care câteva haimanale ale mahalalei căscau gura, cu mânile în buzunar.

In fund o poartă mare ce stă trufaşă la intrarea unei curţi largi. Din această curte, prin altă boltă, în altă împrejmuire ce e păzită din toate laturile de ziduri înalte, monumentale.

— Unde e locuinţa domnului Brătescu-Voineşti?

Paznicul Parlamentului a întins mâna să-mi arate.

Am urmat cu ochii degetul său arătător. In aceiaşi clipă, la un geam, în direcţia privirii mele, un cap alb s'a arătat şi-a făcut semn.

Fereastra s'a deschis. Am recunoscut, îndată, în cel ce mă chema, pe Ioan Al. Brătescu-Voineşti, pe care venisem să-l caut.

Un academic

Când l-am avut în faţă, o clipă m'am îndoit că şaizeci şi opt de ani au trecut peste dânsul. E drept că părul îi era complect alb; faţa însă şi trupul dârz aveau o fermitate neobişnuită la o vârstă aşa de înaintată şi o sprinteneală a mişcărilor şi mai ales a ochilor puneau un contrast neaşteptat pe zăpada părului.

Incăperile în care am pătruns erau vaste şi înalte, grave şi ceremonioase ca un mare demnitar în ţinută oficială.

Domnul Brătescu-Voineşti m'a poftit să iau loc şi m'a privit cu ochii vii şi sclipitori. Privirea aceia pătrunzătoare şi în acelaş timp uşor ironică, nasul aquilin, orbitele adânci, mi-au evocat vag un şoim ce nu mai poate zbura spre adâncimile cerului, dar care mai păstrează în ochi fulgerul înălţimilor uluitoare.

— Mi s'a reproşat, — mi-a spus îndată ce l-am întrebat, — că scriu puţin. I-adevărat, că nu sânt un scriitor fecund. Eu nu pot să mă gâdil singur, cum fac unii. Când m'a amuzat ori m'a mişcat ceva, am scris. Altfel, ca să mi se ceară să fac la comandă o schiţă ori o nuvelă, mi se pare un lucru extraordinar. Au fost întotdeauna reviste şi ziare care mi-au solicitat colaborarea; am refuzat, din acelaş motiv.

Apoi, afară de asta, un artist trebuie să ştie să se oprească la timp. O ingenuă de exemplu, care continuă să joace roluri de fată tânără când nu mai are frăgezimea tinereţii, ca să strice în spectator orice impresie, comite o faptă urâtă.

Acum, în ultimul timp, au apărut pe arena scriitoricească tineri care au ce să spuie. Trebuie să le lăsăm lor locul.

— Vreţi să spuneţi că nu veţi mai scrie?

— Nu spun asta: dacă voi întâlni ceva interesant, care să mă mişte ori să mă amuze, voi scrie; altfel, las noua generaţie să vorbească, căci volubilitatea şi ardoarea ei găseşte într'una subiecte ce i se par noi.

Dece n'am scris roman

— Mi s'a pus de multe ori întrebarea de ce n'am scris roman. Subiectele pe care le-am abordat s'ar fi pretat, în adevăr, la un studiu mai mare. Eu am scris întotdeauna foarte laborios. Cele mai multe din nuvelele mele: *Pană Trăsnea Sfântul, Neamul Udreştilor, In lumea dreptăţii* au fost la început concepute pe un număr mare de pagini. Pe de oparte însă faptul că profesam avocatura care îmi ocupa aproape tot timpul, pe de alta mania mea de concentrare m'a făcut să le reduc la jumătate de cât s'ar fi părut la început.

De-alt fel, am considerat întotdeauna un fapt demn de admirat, când cineva poate să spuie într'un conţinut restrâns multe lucruri. La asta am ţinut toată viaţa: mă gândeam la fărămitura de dinamită ce poate dărâma un munte.

— E adevărat ce se spune, că aţi pierdut manuscrisul unui roman, în timpul războiului, în Rusia?

— Da. Singura dată când am izbutit să duc până la sfârşit un studiu mai mare, soarta m'a lovit peste mână. Romanul acela n'am mai avut curajul ca să-l reiau. Nu ştiu dacă e bine ori e rău.

Dela cine moşteneşte darul povestirii

— Ei, şi ce mai vrei d-ta să ştii dela mine? — m'a întrebat apoi, privindu-mă ager.

— Ceva despre copilăria dumneavoastră, despre cei care v'au trezit dragostea pentru literatură.... — am început eu a înşira un lung pomelnic de întrebări.

— Despre toate lucrurile acestea — a spus domnul Brătescu Voineşti — am vorbit pe larg într'o conferinţă a mea, ţinută la Facultatea de Litere, publicată apoi în ultimul meu volum „Din Pragul apusului". Spuneam acolo cine au fost părinţii mei, când şi unde m'am născut, cine m'a influenţat, cum mi-am făcut studiile.

— Am citit ultima d-tră carte — m'am grăbit să întâmpin — aşi fi vrut însă să vă aud chiar pe d-tră spunându-mi, acum, unele lucruri, pe care poate nu le-aţi spus acolo.

— Să mă repet? — a spus scriitorul — asta n'o fac nici odată. Dacă vrei să scrii despre lucrurile acelea, reprodu, te rog, din conferinţa mea, unde m'am spovedit lung şi cu lux de amănunte.

Domnul Brătescu-Voineşti mă privea uşor luător în râs. Avea dreptate: când în volumul dumisale se găseau toate acele date, de ce mai venisem eu să le culeg prin viu graiu?

Eu ştiam, ca toţi acei care îi cetiseră „conferinţa", că se născuse la Târgovişte, în anul 1868, că după mamă se trăgea din a-

cel I. Voinescu I., căruia Grigore Alexandrescu îi dedicase o poezie; după tată din boernaşii de provincie Brătescu. Că tatăl său, Alexandru Brătescu, poreclit „Alexe omul lui Dumnezeu", era un om de o rară bunătate, pătimaş grădinar. Ceva din atmosfera căsniciei părinţilor săi, scriitorul a descris în „Neamul Udreştilor".

Că de mic era un copil foarte sensibil, interesându-se în deosebi de viaţa complicată a insectelor şi-a tuturor fiinţelor ce mişună la suprafaţa pământului. Că avea mare admiraţie pentru unchiul său, Alexandru Voinescu, dela care a moştenit darul povestirii.

— Pe acest „nenea Alexandru" l-am descris eu în „Scrisorile lui Mişu Gerescu" El e nenea Antonache,—spune domnul Brătescu. — Avea o figură foarte impresionantă: o frunte enormă cu părul lung dat pe spate. Subt nişte sprâncene stufoase nişte ochi scânteietori şi o mustaţă de pandur. In sute de feluri ştia să-şi moduleze glasul şi'n sute de feluri putea să-şi schimbe figura. Citise şi cetea mii de romane şi piese de teatru, pe care le povestea apoi, cu pasiune.

Nenea Alexandru era idealul meu, tipul de om cu care aşi fi putut să samăn. Mă chinuiam să-l imit şi la rându-mi povesteam fraţilor mei şi altor copii anumite lucruri pe care ei nu le puteau vedea ca mine. Minunile descoperite de mine, la pescuit ori în grădină, mă sileam să le povestesc cu înfocare, cu gesturi care încercau să imite mimica lui nenea Alexandru, care mă încuraja.

Şi aşa m'am ales cu meteahna de a povesti altora lucrurile hazlii ori înduioşătoare pe care le vedeam. Şi această meteahnă m'a urmărit toată viaţa.

Cum scrie

Tot în „Conferinţă", domnul Brătescu Voineşti spune cum şi-a făcut studiile şi care a fost prima poezie pe care a „comis-o", la vârsta de 13 ani, pe când se mai afla încă în infirmerie, în urma unei boli din care scăpase cu mare greutate; poezie care a ajuns în mânile lui Al. Vlahuţă şi a fost publicată într'un ziar din Târgovişte.

Ajuns în liceu, era un elev care nu prea învăţa. Numai la Şt. Naturale avea note bune; la celelalte obiecte de-abia avea media de trecere.

In clasa a 5-a, a căzut subt înrâurirea poeziilor lui Eminescu pe care le-a învăţat pe de rost. De-asupra patului pusese portretul cu versurile:

Din haos Doamne-am apărut
Şi m'aş întoarce 'n haos
Şi din repaos m'am născut
Mi-e sete de repaos.

Ceva din neliniştea tatălui său şi a lui a căutat s'o zugrăvească în schiţa intitulată *Inimă de tată*.

A urmat apoi medicina; a părăsit-o însă şi a trecut la Drept, ca să poată să-şi facă mai repede o carieră.

Apoi face cunoştinţă cu marele Maiorescu, care îl pofteşte la seratele lui literare. Publică succesiv, după îndemnul criticului, multe din schiţele apărute mai târziu în volumul „In lumea dreptăţii".

— După cum ţi-am mai spus, — declară scriitorul, — eu scriu foarte laborios. O bucată e purtată foarte multă vreme în cap; întâiu ca simplă idee, evocată de o întâmplare, apoi crescută

I. Al. Brătescu-Voineşti

şi devenită complicată, cu fiecare detaliu ce i se adaogă.

Căci trebuie să mărturisesc că sunt un om lipsit cu totul de imaginaţie. Fiecare bucată a mea e plecată dela o întâmplare reală, care mi-a intrat în minte şi 'n jurul căreia subconştientul meu a grupat încetul cu încetul o serie de detalii ce se potriveau cu acea întâmplare. Ca 'n jurul unui centru de cristalizare, impresii şi fapte noi din jur, înfloreau şi creşteau întâmplarea iniţială.

Despre acest proces interesant am vorbit pe larg în acea „Conferinţă" din volumul „Din pragul apusului". Dădeam acolo, mi se pare, drept exemplu, bucata *Blana lui Isaiia*.

Acelaş proces s'a repetat cu oricare din nuvelele mele. De pildă, *Călătorului îi şade bine cu drumul*.

Treceam într'o zi pe lângă o grădină de vară şi-am zărit la o masă doi cheflii care ciocneau pahare de vin şi plănuiau ceva împreună. Indată m'am gândit că aceşti oameni desigur pun la cale o excursie undeva. Mi-am închipuit cam cum ar decurge lucrurile şi ce-ar ieşi din procesul acesta.

Nu m'am mai gândit apoi un timp la asta. Dar inconştientul meu lucra. Incet, încet, o serie de amănunte veneau să înbogăţească ideia primă. Aflam cu uimire cu ce se ocupa unul din cei doi călători; ce necazuri a avut; că a avut proces, că are o moşie. Apoi găseam pe neaşteptate că eroii mei au nume. Le descopeream trecutul, gusturile, obiceiurile, ticurile.

Dela o bucată de vreme, băgam de seamă că s'au strâns atâtea detalii, că mă îngrozeam. E foarte curios această colaborare a inconştientului, comparabil cu creşterea copilului în trupul mamei, fără preocuparea ei conştientă. Ca şi în actul naşterii pruncului, ajunge un timp când nu mai poţi purta un subiect şi trebuie neapărat să-l naşti. Dacă perioada de gestaţie a durat prea mult, dacă n'ai putut din diverse împrejurări să te apuci să scrii, constaţi că subconştientul ţi-a grupat în jurul lui un număr enorm de detalii, şi acum începe rolul minţii conştiente care trebuie să elimine o mare parte din aceste detalii şi să nu păstreze decât pe acelea absolut necesare.

Căci o bucată literară, un roman şi mai ales o schiţă şi o nuvelă trebue să aibă o firmă precisă, aşa ca un cristal; orice i-ai adăoga e ceva de prisos care îi strică frumuseţea.

Dar toate astea le-am spus pe larg în bucata aceia şi-mi pare rău că d-ta mă faci să le repet. Detest repetiţia.

D. Brătescu Voineşti m'a privit cu puţină severitate, parcă m'ar fi întrebat: „vezi ce-mi faci?" Ce mai aştepţi? Nu ţi-am spus de-ajuns?"

— După ce s'a elaborat definitiv bucata, o scriţi repede? — am îndrăznit să mai întreb.

— Relativ da; faţă de perioada de cristalizare. Intotdeauna însă, după ce-o scriu, o reduc la jumătate.

— Şi scriţi la ore anumite? Ori când se întâmplă?

— Scriu şi ziua şi noaptea, în căldura aceia a dorinţei de descătuşare. Trebue numai de cât să sfârşesc şi să scap de teroarea conglomeratului acela care mă frământă. — Un amănunt interesant, pe care de altfel îl recomand oricărui scriitor, e că nu pot să mă aşez la scris până nu ştiu precis fraza sfârşitului. „Călătorului îi şade bine cu drumul" nu m'am ocupat s'o lucrez, până ce n'am auzit odată din întâmplare pe cineva zicând „Călătorului îi şade bine cu drumul!" „Asta-i!" — am exclamat. „Asta va fi sfârşitul!" Şi aşa am şi făcut; cu fraza asta se termină bucata sus pomenită.

Jucăriile pentru pescuit

— Nu însemna degeaba cele ce ţi-am spus; le găseşti în „Din pragul apusului", — mi-a spus din nou scriitorul. — Acolo le documentezi perfect asupra lucrului care te interesează.

D. Brătescu Voineşti s'a sculat dela birou şi a făcut câţiva paşi.

— Vă grăbiţi? — am întrebat cu teamă. — Vă stingheresc, poate?

— Am într'adevăr treabă la Preşedinţia de consiliu — a spus scriitorul. Ieşim împreună. Mai vrei să mă întrebi ceva?

— Aşi fi vrut să ştiu dacă întotdeauna vă inspiraţi dela un fapt real, dela o întâmplare?

— Intotdeauna. Mai mult chiar, de obiceiu acele evenimente mi s'au întâmplat chiar mie. Eu cred, de altfel, că numai lucrurile autentice, veridice, pot avea putere şi relief într'o operă literară. Imaginaţia de multe ori îţi joacă şotii, şi te îndreaptă spre lucruri neverosimile, false. Mai ales când e vorba de material psihologic, atunci veracitatea e absolut indispensabilă.

D. Brătescu-Voineşti se sculase şi-şi căuta haina. Şedinţa era ridicată. Trebuia să mă mulţumesc cu ce-mi dăduse şi cu ce puteam cârpi din cele ce ştiam dinainte.

— Ai văzut jucăriile astea? — a spus scriitorul, din odaia de-alături. — Sânt tot felul de instrumente de pescuit.

Indrăznind să calc pragul odăii de lucru a d-lui Brătescu, am zărit un birou mare în mijlocul camerei, câteva biblioteci cu cărţi şi un dulap masiv, pe laturile căruia se aflau agăţate o colecţie întreagă de jucării viu colorate. M'am apropiat să le examinez: erau scoici, gândaci, peşti, insecte, tot felul de momeli pentru bieţii peşti ce cad în undiţa marelui maestru pescar d. Brătescu-Voineşti şi a fiului său, tot aşa de pasionat în această artă.

—.Aşa-i că sânt frumoase?

— Şi d-voastră, pe malul apelor pe care pescuiţi, vă făuriţi minunatele bucăţi pe care ni le dăruiţi?

Scriitorul a râs:

— Da. Recomand tuturor acest mijloc admirabil de a descurca cele mai grele probleme şi a găsi firul pierdut al unei idei într'un ghem încâlcit, pe care nu l-ai putut desface nicăieri aiurea.

Literatura nouă

— Aşi recomanda asta mai cu seamă tinerilor scriitori care parcă nu ştiu cum să facă să fugă de claritate şi să se încurce în nopţi obscure de gânduri fără nici un sens.

Arta trebue să fie simplă şi clară, nu obscură şi de nepătruns. Tinerii din ziua de azi cred că au descoperit o nouă formulă de artă, originală şi subtilă. In realitate se agaţă de o biată bisericuţă, care ca mâne se va surpa şi din ea nu va avea ce rămâne, căci e făcută numai din vorbe goale şi înflorite.

Când ai ce spune, eşti simplu şi clar. Când n'ai ce spune, trebue să recurgi la vorbe noi, flori de stil.

Eu le recomand cu căldură pescuitul, căci atunci poate le-ar veni gândul cel bun, să descurce ghemul încurcat şi să găsească capătul firului.

Sfaturi către tineret

Ieşisem în aer şi-o pornisem pe jos, spre centru. D. Brătescu Voineşti îmi vorbea cu părere de rău de rătăcirea în care căzuse literatura nouă.

Ii dădeam dreptate.

Mi-am adus atunci aminte de un pasagiu foarte caracteristic din „Conferinţa" d-lui Brătescu.

Il reproduc aici:

„Vorbeam într'o zi cu unul din aceşti tineri, care îmi încredinţase spre cetire, cerându-mi şi o prefaţă, un voluminos manuscris, pe care deşi de zece ori am încercat să-l cetesc până la sfârşit, totuşi n'am reuşit.

Francheţa şi dorinţa mea sinceră de a-i fi de folos, mă făcuse să-i atrag atenţia asupra valorii clarităţii de care cartea lui era lipsită.

Vă reproduc cuvânt cu cuvânt răspunsul lui: — „Ce valoare poate avea o scriere pe care o poate înţelege orişicine? O carte care nu impune cititorului eforturi serioase spre a o înţelege n'are nici o valoare. A povesti lucrurile, preocupat de grija de a fi înţeles cât mai uşor, e treabă de artist mediocru. Ertaţi-mă, vă rog, dar dv. aparţineţi unei şcoli literare învechite, perimate".

Lipsa de reverenţă (ca să întrebuinţez un eufemism) a acestei replici şi mai ales tonul de jignitoare compătimire al tânărului meu confrate, mă îndreptăţeau să-i răspund:

— Tinere, recurg la obscuritate, la adoptarea unui stil încâlcit, aşa numit „personal", numai aceia care, neavând ceva destul de interesant de povestit, încearcă să îmbrace goliciunea fondului sub impopoţonările unui stil obscur şi radical ca al dumitale. Alergători ahtiaţi după originalitate de formă au existat din cea mai îndepărtată vechime, — de scrierile lor nimeni nu pomeneşte. Toată sgomotoasa reclamă de care se bucură unele opere actuale, pentru pretinsa lor originalitate de formă, nu le va putea scăpa de o totală pieire. — N'au rămas şi nu vor rămâne nepieritoare decât scrierile limpezi ca cristalul; nu şi cele turburi ca noroiul, ca a d-tale.

Aşa puteam să-i răspund, — o merita. Dar fiindcă sânt nu om care pot să-mi stăpânesc mânia, i-am răspuns precum urmează:

— Dragul meu, cum ai socoti d-ta pe un om, care, intrând într'o băcănie ticsită de clienţi, la ora când patronul şi băeţii care servesc nu mai ştiu unde le e capul, s'ar adresa patronului astfel:

— Din fructul arborilor sub umbra cărora cuvinte blânde şi înţelepte, eşite din gura Mântutorului, molcom, în tăcerea serei ce se lăsa, pătrundeau în auzul ucenicilor săi, a patra parte din măsura de greutate obişnuită, în schimbul unei contra valori în moneda ţării, am venit să-mi dai". Toate astea în loc de „dă-mi o litră de măsline".

Cum ai putea să socoteşti altfel pe un asemenea om, decât drept un farseur, sau un nebun?

Crede-mă că aşa socoteşte bunul simţ al cetitorului cuminte pe scriitorul cu stil alambicat şi obscur, sfârşeşte d. Brătescu-Voineşti, certând părinteşte pe rătăciţii artei moderne.

VALER DONEA

Sonetul înălţărilor

Sunt ciocârlia dornică de soare,
Spre zări tot mai adânci îmi urc avântul
Şi'n flacăra care mă soarbe, cântul
Imi scapără de-atâta 'nfrigurare.

In urma mea îşi duce greu pământul
Tumultul lui de patemi milenare,
Dar cât de depărtat, abia îmi pare
O adiere ce-o aduce vântul.

Insetoşată veşnic mi-i pornirea
Şi'n braţe-aş vrea să strâng nemărginirea
Dar tot m'abat din zborul meu de zmeu.
Şi volburii de zbuciumări amare
Din când în când i-azvârle câte-o floare
Seninătatea sufletului meu.

G. URSU

CRONICA MODEI

Cu toate turburările politice și orizontul ce a fost atât de amenințător o clipă, dacă nu au fost expuse un milion de rochii, haine și costume de tot felul, la Londra, în acest timp, au fost, desigur, destul de multe ca să dea sensația unui milion.

Nu e multă vreme de când trupul femeii era încătușat în strașnicul și neînduratul corset, cu oase și balene, șnururi și copci nenumărate, ceiace Charles Reade numea „the powerful engine".

Mișcarea pentru *eliberarea femeii* a adus în primul loc, după războiu, prin transformări succesive, eliberarea Andromedei moderne din cătușele aparatului său respirator. Se'nțelege însă că femeia nu s'a mulțumit numai cu atât, ci în elanul ei spre eliberare a ajuns la altă extremă: la „siluetă" la sveltețea „silfidizată", cum zic Americanii, la care femeia ține azi mai mult decât la sănătate.

Moda actuală însă, este destul de eclectică și de îngăduitoare, încât să dea femeii celei mai cochete posibilitatea de a-și păstra și silueta și sănătatea. Ea produce cu o energie extraordinară, dar nu cu monotonia exemplarelor *în serie* ca obiectele de fabrică. In nenumăratele ei forme, putem urmări, ca o temă printre variațiile unei bucăți muzicale *linia* printre diversele motive ale îmbrăcămintii femeii moderne. Pot fi desigur unele excentricități, ca în ceiace privește linia umerilor ce tind să dea acea înfățișare fantastică și pătrată bustului, sau zbârleala pliseurilor, în genere însă, se poate da chiar femeilor plinuțe, prin dispoziția liniilor și a tăeturii unor centuri croite de mână de maestru, dacă nu alura unei silfide, cel puțin elanul unei gazele.

Fără o centură bine adaptată corpului, atât în ceiace privește bustul, cât și șoldurile și cambrura din spate, nici Venus, cu toată perfecțiunea formelor, nu poate răspunde idealului femeii moderne, ca siluetă. Atențiune deci la centură.

Scena și ecranul continuă să inspire moda, mai ales în ceiace privește alura generală a femeii. In Londra se caută, mai ales, să se dea femeii linia amuzantă și originală, din „Masca primăverii", pusă în scenă de Derry și Toms, chiar în săptămâna dramaticei conferințe a statelor care au semnat Pactul dela Locarno. Silueta lui *Lotte Reiniger* a fost dată după desenele luate de senatorul teatrului în muzeul Victoria și Albert. Și e un moment interesant în evoluția artei de a se îmbrăca a londonezelor, această orientare statornică a liniei după formele vii și nemuritoare ale artei, printre toate schimbările și capriciile grațioase și amuzante ale modei.

Pentru a modera și menține moda în limitele bunului gust, prin rezistarea la o influență prea pronunțată a piesei de teatru ca și a filmului, *Chanel* strecoară în interviewurile sale maxime de adevărată înțelepciune mondenă: „Rochia unei pariziene, spune el, — nu trebue să evoce decât epoca noastră". In ea deci nu trebue să apară sugestia unei epoce trecute, după cum nu poate apărea într'o caroserie de automobil imaginea unei *chaise à porteur*, din secolul d-nei de Sévigné.

Impresia pe care o fac rochiile elegante, trebue să fie o impresie de simplificare subtilă, dar logică... Oricât de largă ar fi o rochie de seară, ea *nu* trebue să cadă în masă în jurul siluetei, ci să formeze un contur armonios și să prezinte o linie elegantă și mlădioasă în acelaș timp.

Lucrul acesta e cu atât mai important cu cât *titlul* și *rețeaua* vor fi iarăși la modă, căci ele revin periodic în gustul feminin, fiind „romantice", fără a fi „sentimentale".

Sânt destule artificii în arta de a se lucra rochia pentru fiecare femee în parte pentruca silueta să rămână amabilă, atitudinea grațioasă și feminină. E destul uneori o cută care să urce puțin talia în față și să o facă să se coboare îndărăt, pentru a provoca iluzia unei statui mai înalte, și câte altele, care se dețin ca adevărate secrete profesionale de artistele caselor cu renume și de clientele lor. Grația și feminitatea nu trebue să lipsească nici din rochiile de stradă, cu toată alura lor *băețească* (dar nu *bărbătoasă*, zice tot Chanel).

Cronicarul de modă, englez, sfătuește pe cititoarele sale să adopte pentru vremea schimbătoare a primăverii, costumul de tweed cu haina „trois quarts" sau chiar mai lungă, dar căptușită cu o stofă în carouri, în așa fel încât să aibă două fețe.

Cu tot spiritul practic și caracterul de „business woman" al femeii moderne, după amiază: ceaiul, bridge-ul implică eleganța cât se poate de îngrijită și originală a participantelor.

Dăm aci un model de costum spaniol pentru bridge, ceai, restaurant sau coktail, după o creație originală a Casei Harvey Nichols. Rochia e de *crepe satin* neagră, bluza de *lamé* auriu, cu boleroul haină și boleroul pălărie, în cea mai autentică notă spaniolă.

Dăm și două pălării *Derby* după creațiile originale ale Rozei Valois, dintre care cea de sus este pentru tinere, iar cea de jos pentru femeile mai în vârstă, căci lucru ciudat, moda occidentală admite că sânt unele femei care au trecut de tinerețe și că ar avea și acestea nevoe de o modă a lor.

Nu putem încheia această cronică fără a aminti de moartea lui *Jean Patou*, creatorul și organizatorul firmei de notorietate mondială, a casei de mode și costume feminine. Și-a început cariera la 21 de ani, și moare, destul de tânăr, la 48 ani, stabilindu-se abia acum trei ani în casele din Rue St. Florentin, unde se găsea la moartea sa.

In perioada dinainte de 1930, întreprinderea rula anual sute de milioane în moneda noastră, întrebuințând un personal de

1500 lucrători și funcționari. Villa sa, la Biaritz, este cunoscută în toată lumea prin splendoarea grădinilor, colecția renumită de tablouri bogate și aleasa bibliotecă.

Patou nu era numai un artist în meseria sa, ci și un cultivat ofițer în rezervă, și un desăvârșit automobilist.

A murit necăsătorit, iar înainte de a muri a încredințat conducerea casei unui comitet, în care a delegat pe câțiva dintre desenatorii și „modeliștii" cu care a colaborat, sub conducerea administrativă a cumnatului său.

BITRIX

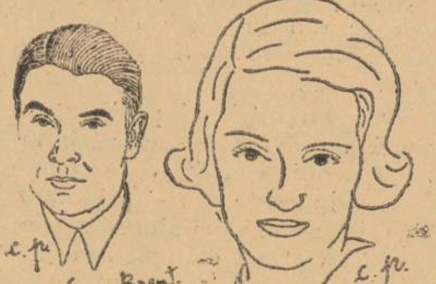
Marius Bunescu — Peisaj bucureștean

Frescă americană

Am fost de patru ori să văd „Front Page Woman" (literal: Prim-Reporter-Femee; în comerț: „Reportaj sensațional"). Toată societatea americană, cu bune și rele, e oglindită în acest film, care mai e, pe deasupra, și impecabil artisticește.

Un prim reporter la un mare cotidian (George Brent, douăzeci și opt de ani) și o reporteriță de la un alt cotidian (Bete Davies, douăzeci și doi de ani) se iubesc și detestă în acelaș timp, dar nu din „prost caracter", ci din rivalitate profesională. Mai precis: el îi contestă ei orice vocație gazetărească; ea e

furioasă și face totul ca să-i dovedească contrariul.

Reporterul în U. S. A. nu e un intelectual — sau nu e un pur intelectual, — ci este căptușit cu un detectiv, colaborator activ și quasi oficial al poliției. Poliția înțelege că trage profit din o asemenea conlucrare, iar pe de altă parte că ajută la rându-i reporterului să facă carieră. Acest amestec de scriitor și copoi dă redacțiilor americane un aspect de tabără haiducească. Când reporterul anunță pe secretarul de redacție că a descoperit o mică crimă, acesta zâmbește cu cel mai dulce al său surâs, ca și când cea mai mare fericire l-ar copleși. Când dă peste un articol scris cu eloquență și perle stilistice, îi vine să verse.

Pe la începutul poveștii, izbucnește un incendiu. Unul din locatarii imobilului dispare. Reporterul masculin află cel dintâi de asta. Reporterul feminin e furios; ca să se răzbune, află unde e dispărutul, sau mai bine că nu mai e, căci fusese ucis. Ca represalii cellalt află cine l-a ucis; cealaltă își ia revanșa și descoperă pe unul din ucigași; cellalt descoperă arma cu care fusese făcută crima; și așa, tot filmul, nu e decât o anchetă criminală în partidă dublă, în care cei doi adversari se derutează, se păcălesc reciproc, dar își și ajută involuntar, căci descoperirile unuia servesc ca punct de plecare și ca sugestie căutărilor celuilalt. Și lupta nu încetează nici până la ultima clipă a filmului; chiar după darea verdictului, se mai întâmplă ceva, și încă foarte însemnat. Dar nu vrem să povestim povestea, ci doar să atragem atenția asupra conținutului ei general.

Iată un film polițist unde eroii crimei nu joacă aproape nici-un rol. Nici victima, nici vinovații. Apar numai câteva clipe. Asasinatul e doar cadrul general. Lupta nu se dă între detectiv și bandit. Banditul e arestat de la început și nu se apără. Lupta se dă între cei doi reporteri, pe chestia: care din ei o să afle mai multe și mai senzaționale lucruri.

Este bine știut că crima, *amorul și* concurența *sânt primele trei mari teme cinematografice. Reuniți-le pe toate trei, combinați-le în chip inedit, plasați tot acest material într'un cadru realist zugrăvit (aci: Lumea gazetelor, cafenelelor, tribunalelor), — și veți avea un film perfect: trepidant și chiar profund. Am zis „profund" căci acea viteză în conduite, acea promptitudine instinctuală a reacțiunilor, acea bună umoare și acea acuratețǎ în împlinirea muncii profesionale — toate aceste calități sânt trăsăturile tipice ale* „fondului" *sufletesc american. Americanul este superficial, dar această superficialitate — scuzați paradoxul — este* adânc *înfiptă în psihologia lui, este temelia structurii sale spirituale. Avem impresia, când vedem pe un American în exercițiul funcțiunii, că el lucrează mai mult cu fiziologia decât cu psihologia. Un spectator, în spatele meu șoptea însoțitoarei lui: „asemenea lucruri (lucrurile ce se petreceau în film) sânt imposibile dincolo de vârsta de treizeci de ani." Vorbind astfel, cetățeanul din stal spunea un mare adevăr de psihologie etnică. In U. S. A. omul obicinuește să „clacheze" pe la 30 de ani. Peste acea vârstă nu mai prea poate da nimic ca lumea. Societatea yankee este construită pe bază de tinerețe, de fiziologie fără greș. Asta îi dă un deosebit farmec, o remarcabilă putere și o prestigioasă sclipire.*

Aș mai adăoga ceva, ca un fel de corolar. Americanul nu se încurcă cu acei doi monștri eminamente europeni: Trecutul și Viitorul. Caracterul instinctiv al reacțiilor sale, idealul său pentru conduitele sigure și perfect ajustate — ca buloanele unei mașini — îl fac să se concentreze, cu tot sufletul, asupra Prezentului, asupra momentului actual. Trecutul nu există; iar viitorul este actualizat subt forma automată a ratelor plătite mecanic la societăți de asigurare diverse.

Toate aceste lucruri le învățăm — adică le reînvățăm — din minunata frescă cinematografică intitulată „Front Page Woman".

Iarăși Charlot

Am insistat asupra unui film american de factură normală ca să înțelegem bine cât de interesantă este problema din filmul de factură specială făcut de Charlot. Observați deocamdată numai titlul: „Timpuri noua". Este un strigăt puternic de revendicare; eroul cere, ca să zicem așa, drepturi pentru Viitor, reclamă ca Viitorul să fie și el pus în rândul preocupărilor legitime. Lumea americană — cea mai tipică pentru lumea „modernă" — trăește exclusiv în actual. Idealul ei e perfecțiunea ajustajului și modelul ei e Mașina de stil mare. Dar, în acest consens general, se ridică o „opinie separată". Acel ce o emite e un biet mațe-fripte, fără nume și cămin. Dar vocea lui, totuși, se aude, ca să ne reamintească un mare adevăr, anume că Viitorul există, că e chiar lucrul cel mai nobil din lume, și într'o privință cel mai puternic: căci prezentul se poate surpa, ca o mașină care, din pricina unui singur șurub, se pune să funcționeze halandala, sau chiar încetează de tot. In schimb, Viitorul e inexpugnabil și indestructibil.

Muzicantul din Petersburg

Și asta ne aduce direct la filmul rusesc. Originalitatea lui e tocmai o asemenea preferință pentru Viitor. Nimeni, ca Rusul, nu știe să trăiască pentru Viitor. *Toată literatura lui e făcută cu oameni care-s nemulțumiți de Prezent și se bucură nădăjduind un viitor diferit. De aci un fel de* monopol tragic *al filmului rusesc. De îndată ce încep primele scene, simțim că e vorba de lucruri grave, și — scuzați cuvântul — „sublime"; lucruri aruncate pe deasupra anilor, pornite din încrederea în viitor și purtate pe aripa de vânt a timpurilor care nu sânt încă. „Timpurile nouă" întrevăzute nedeslușit de omulețul lui Charlot, eroii filmului sau romanului rus le văd clar, puternic, pasionat.*

Acesta e marele aport al cinegrafiei sovietice, după cum viața actualului, a prezentului instinctiv, a reușitei momentane și a fiziologiei triumfătoare trebue trecute în bilanț la activul cinematografului american.

„Reportaj sensațional" și „Muzicantul din Petersburg" m'au confirmat în aceste convingeri. In „Muzicantul etc." este vorba de un geniu pe care societatea reacționară nu-l poate înțelege, ea, care preferă pe „funcționarii artistici". Dar geniul nostru nu se mezaliază cu acest Prezent incomprehensiv. Se rezervă pentru Viitor. Iar la sfârșit, chiar pleacă, pe jos, spre Viitor. pleacă în țara viitorului; căci în Rusia tuturor minunilor o asemenea țară a existat. Numele ei e: Siberia, *o vastă academie de știință, artă și filozofie. Cântecele noului cetățean al acestei țări se vor întoarce, odată, înapoi în Rusia cealaltă, și în lume, în general...*

Aceasta e ideea filmului. O idee de care ecranul american ar fi categoric incapabil, după după cum nici cel rusesc nu ne-ar putea vreodată da o atât de măiastră simfonie a sentimentului de „actual" cum a fost „Reportaj sensațional".

Iar filmul cel nou al lui Charlot trebue plasat la hotarul dintre aceste două lumi.

Evenimente bucureștene

Poate că și cinegrafia românească va aduce, cândva, o notă personală. Sânt printre acei care consideră cu optimism posibilitățile de film românesc (cu două condiții fundamentale: aparate bune și interpreți neactori). Deocamdată semnalăm un mic început. S'a creat o societate românească, sub direcția d-lui Posmantir, cu 5.000.000 lei capital, care va construi un mic studio pentru filme de scurt metraj. In plus de aceasta, noua întreprindere își ia angajamentul moral de a ieftini costul peliculei, căci își propune să tipărească copiile filmelor ce urmează să ruleze la noi, ieftenire de aproape 50%, plus avantajul, pentru economia națională, de a ne dispensa de a mai exporta devize pentru aproape 10 milioane de lei pe an.

Mi s'a reproșat adesea că am sentimente ca să zic așa defetiste cu privire la industria și arta cinematografică română. Este o eroare. Mărturisesc că mi-e frică, foarte frică de două lucruri: imixtiunea politicianismului — cu tot cortejul lui de hatâruri, protejați nemeritoși și profituri laterale, iar pe de altă parte imixtiunea în cinematograf a actorilor de teatru, pe care îi admir și-i ador, dar a căror artă, desigur mult mai intelectuală decât aceea a ecranului, este în tot cazul, întâmplător, diferită. *Inde metus.*

Cu aceste singure rezerve, sânt dispus să fiu încântat de apariții ca aceea a lui Cirofilm (așa se numește întreprinderea în chestie), și să-i urez, din toată inima, deplin succes.

Varia

Am avut săptămâna trecută, patru filme bune de care nu mai am destul loc să mă ocup: Mayerling, Calea Laptelui, Cele 39 de trepte și Răscoala pe Bounty. Primul e făcut de Litvak, autorul „Echipajului", neamț evreu gonit din Germania și venit în Franța ca să facă două filme cum nu-s în stare să facă Franțuzii, și pe cale de a încheia un contract pentru Hollywood. In „Meyerling" joacă Boyer și mai ales Dannielle Darieux, o originală apariție feminină franceză.

„Calea Laptelui" e un film de gaguri cu Harold Lloyd, cel mai bun al său din ultimii patru ani.

„Muting on the Bounty" e un film de mare artă, în care joacă Gable, Laughton și Tone. Cât despre „Cele 39 de trepte", este un film foarte englezesc și foarte fermecător, cu ocazia căruia aș vrea să vă povestesc ceva unde este vorba de d-na Maria Filotti. Dar am să fac asta altă dată.

D. I. SUCHIANU

Marius Bunescu — Natură moartă

Cronica sportivă

Jocurile pentru cupa României sânt pline de neprevăzut. Sâmbătă, pe terenul dela Obor, Victoria, echipa care cu o săptămână înainte izbutise să învingă un adversar de talia Venusului, a cedat în condiții de inferioritate inexplicabilă Unirei Tricolor. Scorul sever — 5-2 — oglindește foarte corect raportul de forțe care a existat în ziua întâlnirii, cași desfășurarea jocului. Cu vânt, sau împotriva vântului care sufla destul de puternic, uniriștii s'au dovedit incomparabil mai stăpâni pe balon decât învingătorii Venusului. Inaintarea în special, care a funcționat inspirat și avântat, făcea un izbitor contrast cu aceea a clujenilor, total lipsită de eficacitate în prima parte a jocului. De-abia spre sfârșitul reprizei a doua Victoria a început să-și ordoneze sforțările și să-și lege acțiunile; dar era deja târziu. Soni Niculescu avusese grija să deschidă scorul în chiar primele două minute de joc printr'o frumoasă șarjă asupra portarului. In minutul 25 Bogdan intră în posesia balonului și singur în fața porții înscrie al doilea punct pentru Unirea Tricolor. Isprava este repetată apoi de Traian Ionescu cu zece minute înainte de sfârșitul primei reprize.

In a doua parte a jocului Cârjan lansează oportun pe Bogdan care înscrie imparabil al patrulea punct. Intre timp, Victoria, care masacrase un număr important de ocazii favorabile, începe să facă oarecare ordine în atac și izbutește prin Feraru, să marcheze un punct. Dar Bogdan restabilește curând diferența, înscriind al cincilea și ultimul goal al învingătorilor. Către sfârșitul jocului, Căpușan înscrie al doilea punct pentru echipa sa stabilind scorul final la 5-2.

Acesta a fost în puține cuvinte jocul a cărui factură și spectaculozitate nu merită comentarii mai ample. Unirea-Tricolor a confirmat prin victoria de Sâmbătă reușita ei performanță cu o săptămână înainte. In forma pe care o deține în prezent, e de așteptat să obțină în cadrul campionatului divizionar succese care să-i aducă un loc mai bun în clasament.

Clujenii însă au decepționat. N'au arătat decât mult prea puțin din resursele pe care au dovedit că le posedă în matchul cu Venus, și au trebuit să închine steagul în fața unui adversar incontestabil superior.

Mult mai reușit în spectaculozitate și păstrând până în ultimele minute de joc incertitudinea rezultatului, a fost matchul Ripensia—C. F. R. Inceputul atacului îl face Ripensia a cărei înaintare mobilă și întreprinzătoare e servită precis și conștiincios de imperturbabilul Cotormani. Urmează apoi o serie de incursiuni feroviare, mai puțin savante dar mai iuți și mai primejdioase. Treptat, atacul C. F. R.-ului se precizează și devine tot mai insistent; fundașii Ripensiei au mult de lucru ca să zădărnicească presiunea înaintării. Un atac prelungit însă, nu rămâne niciodată steril: mai curând sau mai târziu el se rezolvă într'un goal. Efectiv, Barbu deschide lui Georgescu crae pătrunde și trage pe jos fără ca Pavlovici să poată opri. C. F. R. conduce deci cu 1-0 și continuă să domine; un nou atac se termină cu un shot a lui Moldoveanu, dar balonul lovește din nenorocire bara și ese în out.

Reacțiunea Ripensiei este placidă; e drept că Dobay și Beke sânt foarte îndeaproape supravegheați de Vintilă și Cuedan iar Ciolac e mereu departe de minge. Până la sfârșitul reprizei nu se mai întâmplă nimic deosebit, decât doar un semn rău prevestitor pentru ceferiști: anume un formidabil shot a lui Dobay. Solidul Conrad care l'a primit, e puternic emoționat și publicul e încântat să constate că Dobay n'a uitat să tragă. Matchul însă s'a jucat de-abea în a doua repriză.

Ripensia atacă acum ceva mai des și cu oarecare violență; mijlocașii, apărarea și portarul ceferiști rezistă însă cu hotărire dar și ei vor trebui să cedeze presiunii. In minutul 25 Ciclac trece lui Dobai, și acesta scăpând o clipă de sub supravegherea strânsă a lui Vintilă, trage un shot care va rămâne în istoria Cupei României. E suficient a spune că mingea efectiv a rupt plasa. Dar cu toată frumusețea loviturei și cu tot entuziasmul publicului încântat că văzuse ceva rar, egalarea nu a durat decât foarte puține minute. Curând Georgescu pătrunde și trece lui Atilla care bine plasat trage și marchează al doilea punct pentru C. F. R. Ar fi fost poate momentul pentru feroviari să adopte în ultimul sfert de oră ce mai rămăsese de jucat, o tactică de stictă menținere a rezultatului câștigat. N'au făcut-o însă, și asta i-a costat matchul. Ripensia a dovedit odată mai mult că este o echipă de resurse mari. Atacul ei este acum impetuos, strălucitor; în minutul 38, Beke reușind să scapa de Cuedan, trece mai departe lui Chiroiu care din apropiere marchează în colț. In sfârșit, cu puține minute înainte de sfârșitul matchului, Dobai marchează încă odată și astfel Ripensia câștigă jocul în care trei sferturi din timp condusese C. F. R.

Și totuși, cu toată forma bună pe care o deține în prezent, echipa învingătorilor nu mai prezintă acea perfectă omogenitate de altă dată. In special atacul nu mai este ce a fost: Chiroiu nu pare să fie un centru atacant potrivit pentru înaintarea Ripensiei, iar Ciolac nu are condiția fizică necesară pentru postul în care a fost distribuit.

Apărarea, în frunte cu Pavlovici și Burger s'a achitat conștiincios, dar fără specială strălucire; în schimb mijlocașii au fost compartimentul cel mai bun, în cap cu Cotormani care a servit tot timpul atacul cu mingi precise.

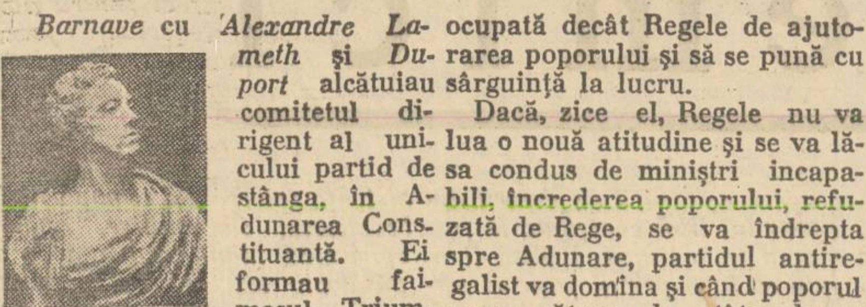
C. F. R. se poate consola de pierderea matchului cu conștiința că a făcut o partidă frumoasă. Excelenta condiție fizică a jucătorilor ca și technica la care au ajuns îndreaptă pe ceferiști spre un viitor strălucit. In general, în matchul jucat nu li se poate reproșa nimic; începând cu Conrad care a făcut o partidă excepțională apărând câteva shoturi foarte grele și isprăvind cu înaintarea în care s'au remarcat Atila și Georgescu, întreaga echipă a funcționat ca un mecanism bine pus la punct.

D. Palty a arbitrat foarte mulțumitor și extrem de atent.

GRIMAN

MARIA ANTOANETA ȘI BARNAVE

Barnave cu *Alexandre Lameth* și *Duport* alcătuiau comitetul dirigent al unicului partid de stânga, în Adunarea Constituantă. Ei formau faimosul Triumvirat despre care se spunea: „Duport gândește, Barnave exprimă, Lameth pune în executare". Dar, după fuga la Varenne, triumviratul, deși rămas în aparență credincios politicii cu care-și începuse cariera, dădea tot sprijinul Regelui. Se speriase de amploarea pe care o lua revoluția și nu vedea decât în menținerea monarhiei posibilitatea de a pune o stavilă valului de turburare socială ce părea că amenință să dărâme totul...

De fapt, triumvirii nu trădau Revoluția, pentrucă monarhia pe care o doreau era o monarhie constituțională. Regele urma să-și păstreze toate prerogativele acordate prin Constituție, să primească în mod efectiv toate reformele realizate în 1791, fără a căuta să se elibereze de sub puterea lor.

Programul acesta trebuia să fie primit de Rege. Dar el era cu totul incapabil în politică. Maria Antoaneta părea mai pricepută și destul de energică pentru a impune Regelui o asemenea politică. Ei i se adresase și Mirabeau.

Barnave a fost unul din cei trei comisari însărcinați să aducă înapoi dela Varenne, familia regală.

Se pare că, cu acest prilej, s'ar fi îndrăgostit în taină de Maria Antoaneta și aceasta a făcut din el, nu numai pe sfătuitorul regal, ci și pe cavalerul în slujba Reginei. Din Iulie 1791 până la Ianuarie 1792 el a întreținut o corespondență zilnică cu Maria Antoaneta.

Această corespondență a rămas necunoscută până în 1912, când a fost publicată de scriitorul suedez *Heidenstamn*.

Autenticitatea corespondenței, tăgăduită la început, a fost denitiv stabilită de *Alma Söderheim*, o istorică, tot suedeză, specialistă în studii asupra Revoluției franceze, în cartea sa, *„Barnave et Marie Antoinette"*, căreia i se datorează, între altele, și revizuirea chestiunii *„Marie Antoinette et Fersen"*.

Barnave reluă firul politicei lui Mirabeau, căutând să convingă pe Rege să se desolidarizeze de privelegiați și stăruind deschis și energic în această direcție, ca să fie nu numai salvat, ci și menținut pe tronul Franței. Regele, care nu dăduse nici o atenție propunerilor lui Mirabeau, pare acum dispus a urma sfaturile lui Barnave. Acesta arată Reginei, încă din primele scrisori, ce avantaje dă Regelui Constituția, și caută să o convingă că nici un prinț din Europa nu va fi mai sigur pe tronul său, decât Regele Franței, când opinia publică îi va recunoaște drepturile date prin Constituție. Dar opinia publică trebue *câștigată*. Trebue, zice el, să însuflețim puterea regală prin încredere și popularitate.

Prin ce mijloace? Iată acelea pe care le propune el. Regele să primească Constituția așa cum e, adică liberală și egalitară, fără a căuta să mențină pe privilegiații de odinioară.

Garanția sincerității lor va fi interesul pe care perechea regală l-ar arăta poporului. Să înlăture pe aristocrați, care, de altfel, sânt potrivnici Regelui și Reginei și să se înconjoare de patrioți; vor veni ei singuri îndărăt când nu vor mai avea nici o nădejde că li se vor reda privilegiile din trecut. Regele să caute prilejul de a dovedi interesul său pentru popor, căutând să dea de lucru celor ce nu au, și ajutoare în timpul iernii. Să nu se neglijeze nici o ocazie de a apărea în public. De mai multe ori, Barnave sfătuește pe Ludovic al XVI-lea să meargă la Operă, la Comedie, la expozițiile de pictură.

Regina la rândul ei, să colaboreze la realizarea acestei politici, mai ales prin alegerea femeilor din jurul său.

Trebue să se arate și mai preocupată decât Regele de ajutorarea poporului și să se pună cu sârguință la lucru.

Dacă, zice el, Regele nu va lua o nouă atitudine și se va lăsa condus de miniștri incapabili, încrederea poporului, refuzată de Rege, se va îndrepta spre Adunare, partidul antiregalist va domina și când poporul se va sătura de atâta dezordine, cine știe dacă aristocrația nu se va uni cu revoluționarii, pentru a-l detrona sau a chema alt rege.

Barnave face aluzie, în corespondența sa, la posibilitatea preluării puterii de către casa de Orleans.

Dar sfaturile înțelepte ale lui Barnave nu sânt ascultate, deși el nu se descurajează, ci devine și mai stăruitor când Legislativa ia locul Constituantei. Își dă părerea în toate problemele în alegerea miniștrilor și a celor ce vor face parte din Garda Regală, încearcă să impună la externe pe contele de Ségur sau pe marchizul de Barthelémy și mai ales cere Reginei să-și ascundă antipatia pentru Lafayette, „singurul om din Franța care nu are decât să încalece spre a forma un partid împotriva Regelui".

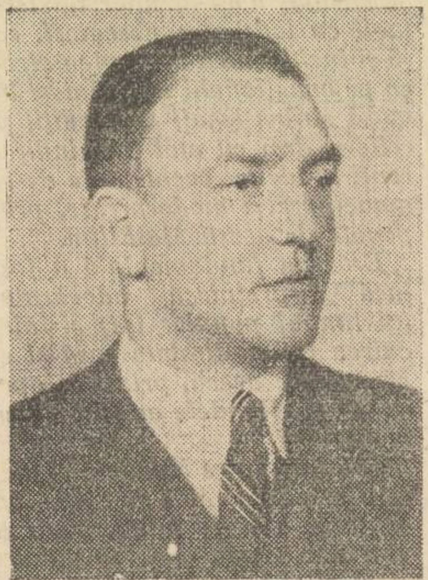
Dar în clipa aceasta Barnave și-a schimbat și orientarea, mergând mai mult spre dreapta. Scrisorile sale sânt toate programe de lucru care însă nu vor deveni eficace, decât dacă Regele își dă complecta sa aderare și arată destulă fermitate și destul curaj spre a înlătura toate cauzele de tulburare. Consecințele insuccesului vor fi înlăturarea perechii regale de pe tron, în favoarea Ducelui de Orleans și... războiul extern. La războiu împingeau regaliștii, care contau pe înfrângerea armatelor, revoluționare. Impotriva acestor presumțiuni, pe care le numește joc primejdios, insistă mai ales Barnave, cu energie și cu un adevărat geniu al prevederii.

Intr'un memoriu pe care Barnave îl transcrie pentru Regina la 24 Dec. 1791, Duport îi atrage atenția asupra primejdiei în care s'ar găsi regalitatea, dacă ar asculta sugestiile emigraților.

Cetind aceste scrisori, nu se poate să nu admiri înțelepciunea politică și lărgimea de vederi a lui Adrian Duport și Barnave.

Dar Maria Antoaneta era decisă a nu ținea seamă de ele. In timp ce, pe față, îi arată recunoștință lui Barnave și îl cercetă asupra amănuntelor ca și când ar fi voit să le pună în practică, îi scria confidentului ei, Fersen, că se servea de el „pentru a înlătura rele mari, căci binele el e incapabil să-l facă".

Maria Antoaneta a fost victima totalei neînțelegeri a situației și a sufletului francez și a dus la pieire, cu ea, pe lucidul și cavalerescul ei sfătuitor, care încercase a împăca devotamentul pentru Regină, cu iubirea pentru Franța și credința în Revoluție.

In colecția „Orașe", scoasă de Fundația „Regele Carol II", d. Tudor Șoimaru publică o monografie romanțată a Constanței.

Autorul a prins în trăsături fine, caracterul aparte al acestui oraș — care trăește în fața noastră mulțumită talentului de animator al autorului.

Volumul este împodobit de ilustrații sugestive.

In Belgia

Când s'a întrunit, acum un an, la Bruxelles, comisia pentru *premiul Albert I*, Colette, privind fotografiile candidaților, zise: „Il votez pe acesta, pentrucă-i băiat frumos". Era fotografia lui *Eric de Haullevile*. Premiul însă a fost acordat lui *Robert Vivier*. Dar Colette a avut „flair". Membrii juriului, în număr de șaisprezece, dintre care patru academicieni francezi și patru academicieni belgieni, au avut vreme să citească *„Voyage aux iles Galapagos"*, și n'au mai fost necesare calitățile fotogenice, care să intervină în favoarea sa pentru a i se acorda premiul Albert I-iu, pe 1935.

Tânărul premiat a împlinit treizeci de ani, scrie puțin și numai după gust. Publicase o plachetă de versuri în adolescență, iar, puțin înaintea volumului premiat, o carte ciudată și de valoare, intitulată „Genul epic".

Nimic didactic însă în acest volum. De fapt nu e deloc vorba de genul epic; conținutul cărții este memoriul unui poet, în care se vădește o imaginație feerică, plină de „atâta nebunie cât trebue pentru a seduce pe cititor".

Calitățile lui Eric de Haulleville fac notă separată în literatura actuală a Belgiei, preocupată în genere de populism și plină de descripții destul de banale și de povestiri fără relief, cu caracter regionalist. Și mai interesant este că scriitorul nu a vizitat niciodată alte insule decât cele de pe Meuse și Rhin, dar fantazia lui a umplut paginile cărții cu zgomotul scoicilor de pe marginea oceanului, a răsfrânt asupra lui coloritul albastru și trandafiriu al cerului, l-a însuflețit cu fragede și tinere naiade, cu indigeni frumoși ca lumina zilei, cântând cântece dulci și colorate, a îmbălsămat totul cu mirosul fluxului și a făcut să vibreze pretutindeni mii de senzații vesele, ușoare și nostalgice, ca chemarea zorilor pe mările tropicale.

Astfel s'a împlinit și dorința lui Paul Valéry, pe lângă aceia a Colettei; căci Paul Valéry și Pol Neveux au exprimat dorința de a premia un poet, nu un romancier. Erik de Haulleville s'a întâmplat să fie și poet și romancier.

Belgia mai are încă un avantaj în decursul acestui an. Academia belgiană va primi la 4 Aprilie prima femee academiciană, pe marea scriitoare franceză Colette.

Amânându-se data recepției pe ziua de 4 Aprilie, poetul *Valère Gille* scrie marei scriitoare:

„Să nu ne plângem de această amânare, scumpă doamnă; așa va putea participa și Primăvara la sărbătorire...".

Colette, care privea la început discursul ce va fi obligată să-l țină, ca pe un fel de „pensum", s'a pasionat scriindu-l și se pare că Belgienii, fericiți muritori, vor asculta o pagină literară de cea mai aleasă calitate...

Noua literatură suedeză

O măreață perioadă literară în Suedia este aceia din ultimele două decade ale secolului al XIX-lea: Strindberg, Heidenstam, Selma Lagerlöt sânt nume celebre în literatura mondială. Deopotrivă de remarcabili, deși mai puțin cunoscuți peste granițele Suediei, sânt scriitorii: *Fröding, Hallström, Levertin, Karlfeldt.*

Faptul că mulți dintre acești mari scriitori au publicat lucrări lirice, a contribuit în mare parte la ignorarea lor de opinia literară europeană.

Lirismul nordic pare netraductibil în limbile negermanice.

La începutul secolului al XX-lea, noua literatură suedeză apare ca o reacțiune împotriva estetismului, deși dependentă în multe privințe de acest estetism din ultima decadă a secolului anterior.

Literatura nouă este mai realistă. Personalitățile ei reprezentative ocupă locuri de seamă printre valorile literare ale lumii, dar nu cuprind scriitori originali, plini de curaj în manifestările lor, ca în generația precedentă.

După război, literatura suedeză a rupt toate legăturile cu vechile tradiții clasice, romantice, humanistice.

Nota nouă, adusă literaturii universale de literatura suedeză, a fost, fără îndoială, aceia a sufletului din literatura antică a Nordului. In literatura nouă, această notă a slăbit.

Criticul Kjell Strömberg recomandă, printre scriitorii noi, pe *Sigfrid Siwertz*, cunoscut Europei prin scrierea sa *„Dieu nourrit l'Epervier"*, tradusă în limba franceză și prefațată de Edmond Jaloux.

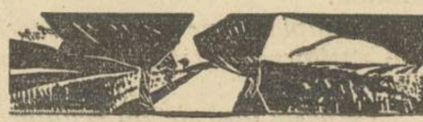
Remarcabil prin humorul său și prin fantezia ciudată pentru europeni, dar foarte gustată de compatrioți, este *Ludowig Nordström*. Dar mai cunoscut și apreciat este *Pår Lagerkvist*, poet liric și dramatic din familia strindbergiană, autor al unei piese foarte apreciate în Suedia și care se va reprezenta în curând la Londra. Este un rechizitoriu foarte aspru al *spiritului de violență*. Piesa e intitulată: *Călăul.*

Se'nțelege că literatura suedeză în genere și cu atât mai mult cea nouă, nu se poate socoti ca trebuind neapărat să continue opera ciudată a unor *Kirkegaard, Ibsen* sau *Strindberg*. Nu există în opera celor tineri nici urmă de misticism rus. Mentalitatea slavă, de altfel, e cu totul străină de cea a țărilor scandinave. Aceste țărișoare, create de un popor țărănesc liber și războinic, au continuat a trăi în strânsă legătură cu natura și și-au păstrat sufletul lor liniștit, sănătos și rațional. S'ar putea, mai degrabă, bănui că sânt prea prozaice. Ele nu sânt deloc pierdute în bruma romantică, cum se crede în opinia curentă, ci se leagă cu totul de tradiția clasică occidentală în civilizația lor. Literatura lor poate fi privită ca o literatură „regionalistă" europeană occidentală.

Ceiace lipsește acestei literaturi este posibilitatea de a fi tradusă în limbile europene occidentale. Abia acum a început o acțiune mai vie în acest sens, prin instituirea, așa zisului, *„fond Descartes"*, de către ministrul Franței la Stockholm d. *Edouard Gaussen* și, mai ales, prin crearea *„Fondației Bernard Shaw"*, din banii primiți de marele scriitor cu premiul Nobel care i-a fost atribuit acum câțiva ani.

Elvira Geblescu — Vasul italiot

Centenarul lui Ampère

Intre 5 și 15 Martie 1936, Franța a sărbătorit la Lyon centenarul morții genialului savant André Marie Ampère. Cu acest prilej, un comitet sub președenția d-lor Ed. Herriot, Louis Lumière (inventatorul cinematografului) și Paul Janet, au organizat conferințe și vizite de interes științific precum și o expoziție documentară a electricității la târgul din Lyon.

Ampère poate fi socotit cu drept cuvânt ca părintele electrotechnicei. Născut în 22 Ianuarie 1775 în satul Poleymieux, lângă Lyon, s'a remarcat din copilărie prin inteligența vie și aviditatea de cunoștințe. Remarcabil e faptul că nici la această fragedă vârstă n'a frecventat școala. A fost tipul prin excelență al auto-didactului. Citea cu nesațiu tot ce-i cădea în mână: literatură, istorie, matematici și mai ales enciclopedia din care știa pe din afară capitole întregi. La 12 ani aprofundează operele matematice ale lui Bernouilli și Euler, iar la 18 ani învață mecanica analitică a lui Lagrange. După propria sa afirmare, poseda la această vârstă, toate cunoștințele matematice pe care le-a avut vreodată în viață. Se interesa de toate, având o ușurință de înțelegere și o memorie prodigioasă.

Viața i-a rezervat însă încercări grele. Tatăl său, judecător de pace la Lyon, om de opinie moderată, a fost ghilotinat în 1793 de către teroriștii revoluționari, fapt care a îndurerat adânc pe tânărul André Marie. După o epocă de depresiune, el recapătă gustul de viață, studiind botanica, latina, greaca, italiana și schițând o operă poetică și dramatică.

In viața socială a debutat dând la Lyon lecții de matematici. Ajunge apoi profesor de fizică și chimie în provincie, cu care prilej își instalează un mic laborator de cercetări. In urmă, publică o serie de studii asupra teoriei matematice a jocurilor de noroc, calculul variațiunilor aplicate la mecanică, teorii de analiză, etc. Ajunge inspector general și profesor la Școala Politechnică din Paris. Geniu intempestiv, Ampère avea însă oroare de birocrație, deaceea rapoartele lui administrative erau rare și tardive. Academia de științe îi deschide porțile la 39 de ani. In 1820 face să apară o teorie matematică a fenomenelor electro-magnetice, prin care reușește să sistematizeze fenomenele — în aparență disparate — ale magnetismului și electricității. In acelaș an, prezintă Academiei de Știință proectul unui telegraf electric. El este inventatorul electromagnetului, organul esențial al telegrafului electric și al atâtor alte aplicații electrotechnice. A stabilit deasemenea legile electrodinamicei (acțiunea mutuală a curenților electrici). In chimie a fost un precursor al teoriei atomice. Universalitatea geniului său e extraordinară. Astfel a publicat o teorie a organizării animale, — în care combate pe Cuvier — precum și o filozofie a științelor.

In plină activitate, moare la 10 Iunie 1836, în vârstă de 61 de ani.

Velisaratu-Veli — Portret

Cronica literară

Sterie Diamandi, Galeria oamenilor politici

E un lucru hotărît; viața publică interesează mai mult pe oamenii de toate zilele decât viața intelectuală și un scriitor nu se va bucura niciodată de onorurile acordate omului politic. Moare un critic de valoarea lui G. Ibrăileanu și o mare gazetă nu-i dă decât spațiul îngust al unei știri prizărite, în vreme ce se comunică și se soarbe tot ce într'o sală cu mâncări, între două pahare cu vin, rostesc membrii unui partid. Dar și în politică sunt distincțiuni. Favoarea publică merge spre omul imediat activ și folositor, spre partizan, nu spre conducătorul îndepărtat și tăcut, căruia simțul de răspundere îi interzice manifestarea sgomotoasă. Meritul principial al cărții d-lui Sterie Diamandi este de a face portret politic ca intelectual (ceeace la noi este un gen nou, prețuirea politică fiind rezervată tot omului de partid) și de a-și alege eroii în deosebi dintre acei oameni politici care nu mai găsesc în sufletul public un ecou imediat, sau sunt deadreptul disprețuiți. In chipul acesta noțiunea de politică este reabilitată și ea se așează alături de cultură în scara valorilor de construcție.

Multora, numele d-lui Sterie Diamandi li se va părea nou, afară de profesorii secundari pentru drepturile cărora el luptă cu atâta înfocare, propovăduind chiar greva. Celora din generația mea universitară el le este prea bine cunoscut. Și el și d. Al. Claudian, autor al unei recente culegeri de remarcabile studii filosofice, și amândoi redactori ai unei reviste de idei *Gândul vremii* din Iași, sânt din seria celor care au pășit pragul universității îndată după încetarea războiului, cu o dorință frenetică de a învăța. Timpurile erau bune, ministerele generoase, la Facultate taxe aproape nu se plăteau, cantinele ofereau găzduire și o bursă în străinătate se căpăta ușor. Aceste condiții au făcut pe mulți din aceată generație prea scrupuloși la învățătură și nepăsători de ziua de mâine, și din timiditate mi se pare că unii au rămas până azi cu o situație publică incertă. Voința aprigă de a pătrunde, de a-și face un nume, e un fenomen recent, de când a apărut nesiguranța vieții dar și ispitele ei. Mă gândesc de pildă la Al. Claudian, care dădea atâtea speranțe în poezie și care n'a găsit necesar să stăruie, deși e aproape sigur că avea să izbutească. Al. Rally, poet grațios în chipul lui Rostand din madrigale, dar mai ales strălucit orator studențesc nu se gândea de loc la vreo carieră activă care i-ar fi reușit, nu mă 'ndoiesc, ci ani de zile, cu mari privațiuni, a urmat la Paris studii medievalistice și s'a entuziasmat apoi de munca aridă a unei bibliografii franco-române, cu un folos ce nu poate fi decât acela al conștiinței împăcate. Sterie Diamandi, ca macedonean, era în tagma politicilor. Caracterizat printr'un albinism bătător la ochi (păr alb, pupile albe, sau părând astfel, puf alb pe o față roșcată), printr'o pronunție pitorească în care Eminescu devenea *Emenescu*, obiect: obect și printr'o miopie de două rânduri de ochelari, și-a păstrat neștirbit temperamentul focos, inițiativa în toate acțiunile politice studențești, idealismul cel mai stâng, în limitele bine înțeles ale unei simțiri românești adevărate. Te-ai fi așteptat să-l vezi, puțin mai târziu, în presa luptătoare și în luptele de partid. El însă a devenit profesor într'un oraș de munte moldovenesc și apoi la Iași și când, reîntâlnindu-se cu fostul coleg de universitate Al. Claudian, s'a hotărît să „militeze", tot în câmpul indiferent al ideilor și-a început campania.

Dacă numai obiectivitatea desăvârșită a acestor portrete, din partea unui om care-și are atitudinea lui, e un lucru remarcabil, apoi și mai surprinzător (pentru mine nu) este talentul pus pentru întâia oară în această cauză. Nu e vorba de talentul de stilist. Uneori fraza e prea umflată (dovadă a unui temperament volubil) și ideile se repetă ca într'o cuvântare aprinsă în care oratorul a uitat ce-a spus mai sus. E un talent de compoziție care-l face să găsească un punct de plecare tipic, o idee centrală și să depene firul documentației în jurul ei, până s'a sfârșit. Trebue remarcat însă și curajul opiniilor favorabile sau defavorabile, care îl liberează de sclavia propriei ideologii și-l pune pe terasa unei înțelegeri de sus. Dintre toate portretele cred că cel mai bun este acela al Regelui Ferdinand care, fără a anula grațiosul simț de nuanțe al d-nei Marta Bibescu, adaogă o înțelegere mai virilă și mai întreagă. El e făcut pe principiul unei restabiliri de fapte și autorul opune cu virtuozitate portretul mincinos al lui Ferdinand celui adevărat:

„In primul rând, gloata era neplăcut impresionantă de înfățișarea lui exterioară. Frumusețea fizică cu care-l înzestrase din belșug natura i-a fost de foarte scurtă durată. Când poate abia învățase să-i prețuiască valoarea și se pregătea ca să guste bucuriile ce i le oferea un asemenea dar minunat al naturii, i-a fost dat să-l piardă în plină tinerețe. De pe urma tifosului de care a suferit și era cât p'aci să-l coste viața, Ferdinand era de nerecunoscut. Din ruina fizică a lui Ferdinand, nu supraviețui decât doar neasemuita frumusețe a mânilor sale"...

„Gloata, amatoare de spectacol, nu era deloc dispusă ca să se entuziasmeze după un prinț de coroană care cade de pe cal, în timpul unei părăzi. Deprinderea ce o avea de a repeta de câteva ori în șir, sfârșitul frazelor interlocutorului, era de natură să producă o impresie defavorabilă. In acest tic, mulțimea vedea un semn de inferioritate intelectuală, de excesivă timiditate. Era departe de a bănui că acest tic își găsea explicația într'o intensă viață interioară care se simțea foarte stingherită de relațiile convenționale la care-l obliga situația lui oficială. Nimeni nu bănuia cultura vastă pe care o poseda Ferdinand. In botanică putea să rivalizeze cu cei mai buni reprezentanți ai acestei științi. Asistența rămâne năucită, când în tovărășia lui Pârvan, descifrează în Istria, niște inscripții grecești și latinești. Abatele Mugnière e profund impresionat, când constată în cursul unei conversații pe care a avut-o la Paris cu regele Ferdinand, că suveranul cunoaște limba ebraică. Tot așa de profund impresionat rămâne ambasadorul Franței, Billy, când în audiență de adio, regele îi vorbește de meritele poeziei lirice japoneze și chineze. Dacă întâmplător la masă, în cursul conversației vine vorba despre Wagner, asistența are prilejul să asculte din gura suveranului, o dizertație în toată regula, cât se poate de substanțială și judicioasă, asupra muzicei wagneriene și a personalității marelui compozitor".

Cea mai bună caracterizare a lui Take Ionescu și a sa însuș ca focos student macedonean ne-o dă d. Sterie Diamandi în această pagină inedită:

„Mă dusesem, în calitatea mea de președinte al societății studenților macedoneni ca să-i cer să facă demersurile necesare pentru deschiderea școlilor și a bisericilor din Macedonia sârbească.

„La un moment dat, în focul discuției, reproșându-i dezinte-

Continuare în pag. X-a

Insemnări și polemici

Charles Nicolle

Charles Nicolle, a cărui moarte recentă a surprins dureros lumea intelectuală, aparține deopotrivă literaturii și științei.

Totuși literatura nu a fost pentru el decât „le violon d'Ingres", *cu toată opera sa pătrunzătoare și plină de senzibilitate. Adevăratul caracter al puterii sale de creație, a fost caracterul științific.*

Membru al Institutului, profesor la Collège de France, director al Istitutului Pasteur din Tunis, el a obținut în urma unor remarcabile lucrări științifice, asupra tifosului și a pojarului, premiul Nobel pentru medicină (1928). A fost primit apoi la Academia de științe (1929).

Operele sale „Naissance, vie et mort des maladies infectieuses", *splendidele lecții la Collège de France și mai ales lucrarea sa recentă:* „La Nature, conception et morale biologique", *sânt foarte cunoscute de întreaga intelectualitate a lumii și nu ar trebui să lipsească din cultura nici unui popor.*

Iată cum pune el problema naturii:

„Natura nu e nici frumoasă, nici urîtă, nici bună nici rea. Nu cunoaște nici rațiunea nici ilogismul. Ea este. Ce este?... La această chestiune el caută să răspundă în prima parte a cărții „Concepția biologică a naturii".

Urmărind origina rațiunii, el pleacă dela cercetările asupra civilizației popoarelor Cycladelor și ale Cretei, insistând mai ales asupra locuințelor lor și arătând că ele sânt cu totul străine de orice plan și nu sânt supuse nici unei reguli. Odată cu invazia Hellenilor se introduce regula, simetria și construcția, ceeace evidențiază aceleași trăsături în acțiunea creerului.

Considerând apoi rațiunea ca o funcțiune a creerului, Nicolle arată că spiritul omenesc dispune de două unelte deosebite pentru rezolvarea problemelor naturale: inducțiunea și deducțiunea.

Dar străfulgerările „fericite" rezultate din mânuirea acestor unelte sânt rare, iar deraierile se întâmplă în fiecare clipă.

După ce arată continuitatea vieții și plasticitatea materiei vii, Nicolle tratează magistral ilogismul vieții.

Viața, afirmă el, nu se poate concepe ca fiind croită și executată după un plan preconceput. Nu există un asemenea plan nicăiri în natură... Ideea unui creator însuflețind lumea, nu ne poate opri nicăiri... Transformările vieții nu urmăresc o direcție logică spre un scop determinat.

Exemplele pe care le evocă în susținerea tezei sale sânt impresionante.

Vorbește însă de un echilibru general al vieții și de echilibrele de simbioză.

„Viața, zice el, dovedește un echilibru de ansamblu. Ființele, oricare ar fi locul lor în scara lumii, trăesc într'o legătură biologică. Viața le străbate; ele sânt pentru ca forme trecătoare, nu le recunoaște ca termene. Se distrug?

Se devorează între ele? Numai rațiunea umană ar avea ceva de zis împotriva acestui lucru, căci această risipă respingătoare pentru rațiune, este o condiție a vieții".

Din punct de vedere individual, turburările echilibrului sânt: maladiile și moartea ca sfârșit. „Uzura, zice Pierre Nicolle, adică bătrânețea, este consecința unor accidente de obiceiu mărunte dar care se repetă mereu în fiece clipă a vieții".

Multe din afirmările sale sânt însă uneori exagerate, alteori contestabile, dar adesea el are cugetări minunate și e întotdeauna seducător. Echilibrul atât de instabil al politicei îi sugerează, de pildă, următoarele considerații: „Dictatorul pune ordine în cămin, dar o ordine care-i folosește numai lui sau cel mult numai unei clase de privilegiați, dacă nu cumva se întâmplă, ca, cel mai genial dintre ei, să mâne poporul spre hecatombele sterile ale gloriei".

In concluzii, Ch. Nicolle vorbește de bazele comune tuturor moralelor omenești.

Biologistul ignorează „lumea de dincolo", știința îi dovedește că omul nu poate ști nimic asupra acestui lucru. A doua zi după moarte e pentru el necunoscutul. „Cine știe dacă în certitudinea credinciosului nu este și un grăunte de desnădejde?"

E însă hotărît pacifist. „Războaiele atentează la echilibrul națiunilor prin ansamblul de pierderi. Atentează distrugând elementele cele mai vivace și mai viguroase. Ele dau conducerea bătrânilor.

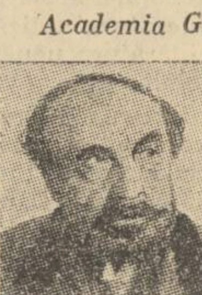
Dar o putere senilă este o monstruozitate biologică... Morala umană *a primit în ea prea multe prejudecăți și continuă a ceda patimilor tradiționale.*

Trei principii de morală se desprind din această profundă și splendidă operă:

Să trăim ca și când am avea de trăit o veșnicie, să înlăturăm *obiceiul rău de a primi viața așa cum e fără a reacționa și să căutăm a fi noi înșine mai buni.*

Omagiu lui J. H. Rosny

Academia Goncourt a sărbătorit cei optzeci de ani ai președintelui ei, cu aceiași discreție cu care l-a sărbătorit pe J. H. Rosny și Societatea scriitorilor, cu o săptămână înainte. Și anume, la dejunul ce se dă de obiceiu în cea din urmă Mercuri la Drouant Leon Daudet a pronunțat câteva cuvinte frățești, evocând și pe dispăruții Edmond de Goncourt, Alphonse Daudet, Clemenceau, Geffroy, Céard, Huysmans.

J. H. Rosny, cu numele adevărat de J. H. Boex, face cinste celor optzeci de ani ai săi, fiind un octogenar foarte reușit, zice, cu oarecare malițiozitate, un confrate. El s'a născut în 1856, la Bruxelles, dintr'o familie franceză, cu amestec de sânge belgian, spaniol și olandez. Romanul de debut a fost „Nell Horn" apărut în 1886, *ceiace îngădue admiratorilor lui Rosny să celebreze odată cu cei 80 de ani ai autorului și cincantenarul activității sale literare.*

După „Nell Horn" *au urmat* „Le Bilatéral" *și* „Marc Fane". *Presa a început să-l menționeze; un articol de laudă în* Cri du Peuple, *din îndemnul talentatei* Séverine, *o invitație din partea lui Edmond de Goncourt, ceiace echivala cu o consacrare.*

Curând deveni oaspete asiduu și recunoscut al renumitului „Grenier", întâlnind la Auteuil pe Alphonse Daudet, Huysmans, Zola, Mallarmé, Lorrain și mulți alții.

Era epoca în care cursul timpului nu se socotea și în care domnea taifasul, iar viața literară își avea ritmurile, legile și plăcerile proprii.

Dintr'o generație care nu-și căuta mântuirea în sport și nu se prăpădea pentru viteză, J. H. Rosny este o pildă a omului care a știut să clădească o operă uriașă, prin muncă sârguitoare, răbdătoare și spirituală.

Statuia sa este el însuși în carne și oase, cu o puzderie de stele în jurul său: marea familie a personagiilor cărora le-a dat viață, ca și cum prin ele ar fi ținut să-și afirme și să-și întărească propria existență.

Centenarul lui Jocelyn

De curând Jocelyn a împlinit o sută de ani. Niciodată n'a fost Lamartine *mai plin de încredere decât în această operă.*

Terminase un lung doliu, după moartea fiicei sale Julie, la întoarcerea din Orient și numai aventura preotului savoyard l-a mai consolat în durerea lui nemărginită.

„E poezia omului de 20 de ani. In fundul sufletului sunt încântat de ea", — scria el unui prieten, cu câteva zile înainte de a fi pusă cartea în vânzare.

Iar în dedicația de pe volumul destinat confidentului său, Jussieu de Sesecier: *„Prietene scump, primește pe „Jocelyn", pentru d-ta, nevasta d-tale și mai ales pentru copiii d-tale: nu-i lăsa să citească decât vara, la țară, la umbra unui copac. E poezia primăverilor noastre, care cere singurătate, tăcere, soare..."*

Avea mare dreptate în succesul lucrării pe care o oferea editorilor săi, Gosselin et Furne.

Chiar în ziua când opera ieșise de sub tipar, el spunea: „Prorocesc că va fi socotită idioată timp de șase ani, dar apoi va fi găsită până și în buzunarul tuturor croitorilor".

In această privință, Lamartine nu s'a înșelat. S'au vândut mai bine de cincizeci de mii de exemplare din Jocelyn, *chiar în primele șase luni.*

Ediția pentru „croitori", adică prima ediție populară s'a tipărit în 1836, luna Noembrie.

Tițian

Cu prilejul expoziției de artă la Paris, Emil Ludwig scria în Sammlung *(Amsterdam):*

„Din nobilii Pesaro, care au stăpânit, în vremea lui Titian, jumătate din Veneția, nu a rămas decât numele, pe când el, Titian, îi întunecă pe toți regii, ducii, împărații, papii, dogii, precum și pe toți poeții, pe care i-a pictat.

Se zice că viața-i scurtă, iar arta fără de sfârșit. Titian însă, a trăit o viață lungă, foarte lungă și a știut să profite de ea. Născut la finele secolului al cincisprezecelea, el a murit în pragul secolului al șaptesprezecelea.

Găsind ușa picturii închisă la Gioto, Antonelli de Messina, Massacio, el o deschise larg și, cu un egoism suveran, a încercat să o închidă bine după dânsul, ca să nu mai pătrundă nici o operă de artă. Toți pictorii din epoca lui însă contribue la formarea sa artistică. Bellini *îl ajută să facă primii pași; se servește de tot ce au descoperit* Giorgioni și Lorenzo Lotto, *morți cu mult înaintea lui.*

S'a folosit de experiențele lui Vivarini, *de sculptori antichității, care abia fuseseră descoperiți, de pictorii de Nord, pe care i-a cunoscut în călătoriile sale, și, centenar, a baricadat calea spre glorie cu operele-i numeroase și mărețe.*

După moartea lui însă, Tițian apare în perspectiva vremii ca un puternic inel de legătură între secolul al cincisprezecelea și secolele unor Tiepolo, Greco și Goya.

Inaintea lui Tițian, pictura era statică, șovăind între metafizica artiștilor din Ferraro și realismul Toscanilor. El e primul care încearcă să creieze viața cu artă, pictând figuri ce nu sânt niciodată mai mici decât în natură. Nu reușește însă să realizeze opere cu mai multe personagii cu o unitate sufletească desăvârșită, în compoziții dramatice, concrete.

Cele câteva tablouri în care sforțarea sa izbutește, vor servi însă ca punct de plecare pentru izbânda unor Tintoreto și Corregio.

Splendoarea talentului lui Tițian se manifestă în portrete, iar tablourile mari nu sânt decât reunirea mai multor portrete. Un personagiu unic, era prins, evocat și realizat cu o artă supremă. Il simțea adânc și il crea în totalitatea sa. Dar el nu izbutea decât rareori să impună mai multe figuri, legate între ele sufletește și intim.

Astfel sânt tablourile sale „Alegoria Avalos", „Paul al III-lea și nepoții săi", „Educația lui Amor", *în care fiecare figură e desăvârșită în sine, dar nu are nici o legătură dramatică cu celelalte.*

Centenarul lui Mendele Mokher Sforim

Se va celebra și la noi centenarul unui mare scriitor evreu, Mendele Mokher Sforim *(Mendele buchinistul), creatorul literaturii contimporane în idiș.*

Numele său adevărat este Iacob Abramovici. S'a născut în Lituania la 1 Ianuarie 1836. Pierzând de timpuriu pe tatăl său, Mendele a trebuit să învețe singur. A studiat științele și literele. Era în vremea când populația evreiască, răspândită în toată Rusia, se înăbușea de mizerie, sub crunta oprimare.

La începutul carierei sale, Mendele a aderat la grupul așa numiților Maskilim *(luminătorii poporului), care urmăreau să facă să pătrundă lumina și civilizația în popor.*

Trebuia candoarea tinereței și idealismul naiv al unor intelectuali cu totul necunoscători, ca să-și închipue că vor putea atrage pe conaționalii lor, rămași în masă strâns legați de tradiții și religie, deci cu atât mai indiferenți la ideile occidentale de emancipare și modernizare, propagate de acești Maskilim.

Eroarea fundamentală a fost însă disprețuirea adevăratului limbaj popular idiș și înlocuirea lui cu limbile rusă și ebraică. De aceea, primele opere ale lui Mendele au fost scrise în ebraică.

Era însă între Mendele și mase o afinitate atât de mare, un contact atât de intim, încât el și-a dat seama de sterilitatea sforțărilor sale și, după un timp de ezitare, a început să scrie în idiș. Lucrul însă nu era ușor. Nu exista, de fapt, un idiș literar. Trebuia creat, ordonat, definit.

Lucrând astfel la crearea unei limbi noi, Mendele își descoperă propriul său talent. Iar talentul a servit cauza populară mai bine de cât toți maskilimii.

El voia să prezinte Evreilor oglinda credincioasă a vieții: existența mizerabilă a poporului, revoltanta sa umilire, apatia spirituală, indulgența față de apăsătorii săi, bogații și puternicii.

El ațâță la răzvrătire acest popor, care nu vrea să lupte pentru un viitor mai bun.

Intriga și acțiunea sânt slabe în romanele sale, dar descrierea moravurilor și a caracterelor este admirabilă. Nici un scriitor evreu nu a descris cu un realism mai necruțător defectele, tarele, lipsurile de tot felul ale compatrioților săi.

Cu cruzime și amărăciune uneori, cu ferocitate, chiar, Mendele Mokher Sforim zugrăvește toate clasele sociale ale poporului evreu: pe bogați, pe intelectuali, pe săraci, pe cerșetori, pe vagabonzi. Se înduioșează numai în fața mizeriei coreligionarilor săi, o mizerie atroce, spăimântătoare, deznădăjduită.

In fața naturii mania lui se potolește însă, iar în opera sa abundă peisagii poetice și emoționante, în care pătrunde extazul unui suflet mistic.

Astfel sânt scrierile: „Călătoria lui Veniamin Trois", „Iapa", „Inelul Fericirii", „Taxa" *și altele, în care se oglindește viața evreiască în secolul al XIX-lea, într'un tablou de un adevăr straniu. Un istoric al vremurilor ce vin ar putea reconstitui, după ele, viața socială, economică și religioasă a Evreilor din aceste timpuri, cu chipul lor autentic.*

Un amestec de humor feroce, de ironie și duioșie, de ură și de milă, de realism aspru și de lirism neașteptat, surprinde și derutează pe cititori în primele clipe. Dar îndată ce se familiarizează cu această stranie literatură el distinge originalitatea atât de specială a caracterului semit: o profundă legătură cu realitatea, alternând cu năzuința neînfrânată spre poezie, spre evadare în vis și fantezie.

Făuritor puternic al acestui idiș literar, Mendele ne uimește cu vigoarea expresiunii, scoasă din izvoare magice, cu mlădierea și melodia verbală, care redau accentele cele mai nuanțate și mai delicate ale simțirii și gândirii.

Mendele este un exemplu viu al sufletului evreesc, legat profund de cultura europeană și de moștenirea spirituală a poporului său. Biblia este cartea lui de căpătâi și el și-a găsit drumul din clipa în care a izbutit să contopească, în sufletul său, humanismul ocicdental *cu* morala biblică.

Poșta redacției

Manuscrisele de mai jos, desemnate cu inițialele autorilor, nu se pot publica — neîndeplinind condițiile:

Bucureşti: *L. V.; Pia; D. M.; M. O. S.; V. H.; S. I.; C. A. P.; C. D. V.; R. G.; R. S. A. B.; M. T.*

Todireni: *C. B.*

Chişinău: *G. M.*

Braşov: *E. H.*

R. Vâlcea: *F. D.*

Bacău: *Gh. B.*

Sinaia: *Ta. La. Gimi.*

Cernăuţi: *Em. P.*

C. Lung-Muscel: *M. P.*

■ Cereți la chioșcari și librari, Din tainele închisorilor de femei: „CAPTIVA" celebrul roman-reportaj, de R. de Rienzi în „Romanele Captivante" (15 lei—280 pag).

■ Rețineți, din vreme, la librării, chioșcari și vânzători de ziare, noul joc de societate „STOP"! cu premii de 10.000 lei. (Supliment la „Realitatea Ilustrată").

■ „GAZETĂRIE și DRAGOSTE", aventuri de necrezut între ziare și cititoare. — Romanul „amantului blond". — Sistemul unei argentinene. — Norocul unei stele de cinematograf. Senzațional reportaj în numărul PE MARTIE al excelentei publicații lunare „MAGAZINUL", 160 pagini în culori la heliogravură, 25 lei.

■ Pe vreme rea ca și pe vreme bună cea mai plăcută petrecere a timpului este Noua colecție a editurii „Adevěrul" „10 NUVELE ALESE" 20 Lei un volum format mare (15x21 cm.) elegant broșat cu copertă cartonată, tipărită în culori la heliogravură, cuprinzând 10 nuvele alese datorite celor mai de seamă scriitori ai lumii. Nimeni nu va mai pleca fără „NOUL VOLUM DE NUVELE" din colecția editurii „Adevěrul". 300 pagini 20 Lei.

---

resarea pentru Macedonia, îi spun:

„Nu vă mai recunoaștem, d-le Take Ionescu; era o vreme când ca să fiți bun român, uitați că sânteți om politic. Era vremea când subvenționați școlile din Ardeal și treceți noaptea Carpații.

„Astăzi, avem de aface cu un alt Take Ionescu, care ca să treacă drept un mare om politic, uită să fie bun român".

„La aceste cuvinte, cu fața congestionată, el se ridică depe fotoliu, întinde harta țării pe masă și după ce-mi adresează câteva cuvinte foarte măgulitoare, îmi spune:

„Uită-te și vezi bine. La răsărit avem Sovietele, un vecin puternic și foarte primejdios. Ele s'au resemnat să piardă atâtea provincii ca: Polonia, Finlanra, Estonia, Letonia. Nu vor însă să renunțe la Basarabia și fac mare caz de dânsa. E coridorul care duce la strâmtori și Constantinopol, visul secular al Rușilor. Dincolo e Ungaria, care în ruptul capului nu se poate împăca cu pierderea Ardealului. „Ungaria care se deșteaptă" nu-i o simplă expresie, ci o vie realitate. La sud, avem Bulgaria care nici ea nu înțelege să renunțe la Cadrilater; dacă nu chiar și la Dobrogea. Cum vezi sântem încercuiți numai de vrăjmași care nu pândesc decât momentul prielnic. Pentru întâmpinarea primejdiei și menținerea României Mari care s'a înfăptuit cu atâta trudă, eu n'am decât o singură forță de opus: Mica Antantă. De aceea nu mă pot strica cu Serbia. Află dar că nu sânt mare om politic, decât ca să fiu bun român. Iți promit însă că voi aranja în chip amiabil cu Pasici, chestia școlilor. Iți spun depe acum însă că liceul și consulatul dela Bitolia nu le pot deschide. Nu consimt Sârbii".

Nu se poate o mai răbdătoare și prietenoasă lecție de cumpătare dată de un om bătrân unui tânăr aprins și absolut.

Dintre portretele negative (până la punctul îngăduit de obiectivitate) e remarcabil prin humor de compoziție acela al d-lui Argetoianu. Pornind dela premisa că d. Argetoianu e boier și chirurg autorul demonstrează că purtările aceluia sânt necesare:

„Vlăstar autentic de viță boierească, d. Argetoianu era firesc să nu îmbrățișeze cariera de medic pentru care se pregătise. Dispunând de o frumoasă avere personală, nu era silit de exigențele existenții să practice meseria de doctor. Era deajuns să se mărginească cu simpla administrare a patrimoniului. Și în această privință, conul Costică a dat dovadă că s'a priceput minunat de bine. In timp ce alți moștenitori de seama lui considerau ca un fel de datorie de onoare să-și prăpădească averea, d. Argetoianu are meritul de a fi unul dintre puținii care au știut nu numai să o păstreze, dar să o sporească în chip considerabil. D-sa a știut astfel să evite situația umilitoare a boierului scăpătat, care e obiect de ironie pentru unii, de compătimire pentru alții. Orgoliul lui de senior autentic a fost scutit de asemenea cravașare. Mahalaua nu și-a putut îngădui acest spectacol, să vadă cum sângerează boierul sub loviturile sarcasmului ei plebeian.

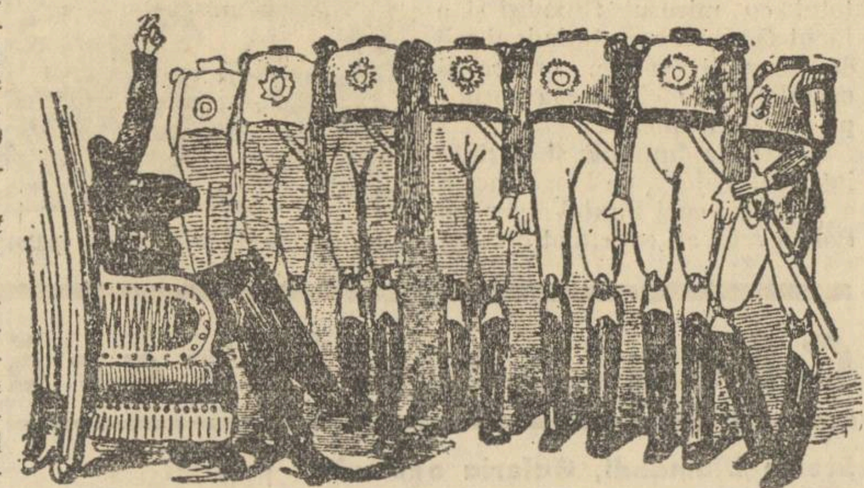
„Pe de altă parte, sala de operație cu mirosul de acid fenic nu erau deloc potrivite pentru odrasla boierească care aducea cu sine pornirile și gusturile ereditare ale clasei din care făcea parte. Ce putea să fie comun între atmosfera de spital și aceea de viață seniorială în care trăiseră un șir întreg de înaintași și în care el își petrecuse copilăria și adolescența?

„Instinctiv, d. Argetoianu își dă seama de această nepotrivire și renunță să practice medicina, îmbrățișând cariera diplomatică. Ce-i drept, nu-i lipseau calitățile ca să ajungă un bun chirurg: inteligență, sânge rece, voluntar și îndrăzneț. Trecerea sa însă pe la facultatea de medicină, și în special practica din sala de disecție n'au rămas fără urmări pentru d. Argetoianu. In omul politic se va resimți în chip vădit influența disciplinei medicale. Această disciplină l-a învățat și deprins să privească realitatea în față, să cerceteze organismul pacientului, să-i pipăie pulsul, stabilind diagnosticul, după simptomele pe cari le prezintă, ca astfel în cunoștință de cauză să prescrie rețeta potrivită. Dar în genere pentru chirurg nu există decât un singur leac: operația. Etc".

Cititorul înțelege că portretistul va ajunge pe nesimțite la vestita soluție financiară a suprimării lefilor funcționarilor.

In viitoarele portrete politice pe care d. Diamandi are de gând să le mai dea la iveală e probabil că, devenit conștient de meritele sale, va ști să condenseze compoziția și să stingă prea marea căldură simpatetică, dăunătoare artei, chiar când e îndreptățită.

G. CALINESCU

Garda imperială a țarilor

— După ce filmezi cu ăștia „criza din Rusia", să faci un film tot cu ei despre „prosperitatea din Germania".